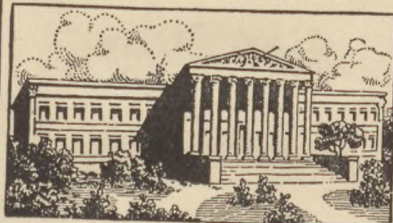

197142

MAGYAR NEMZETI MUZEUM
ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA

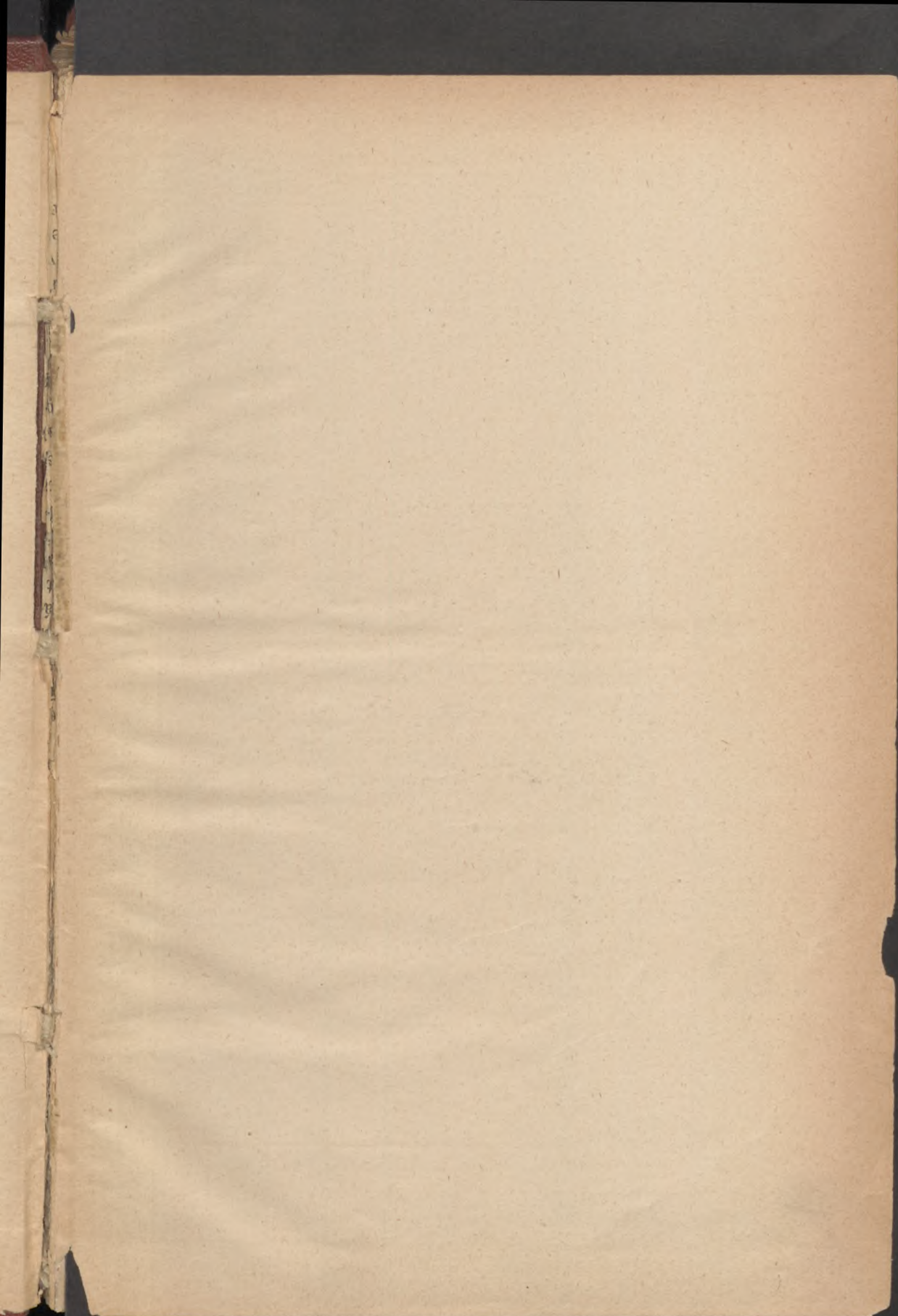

OLVASÓTERMI KÉZIKÖNYVTÁR

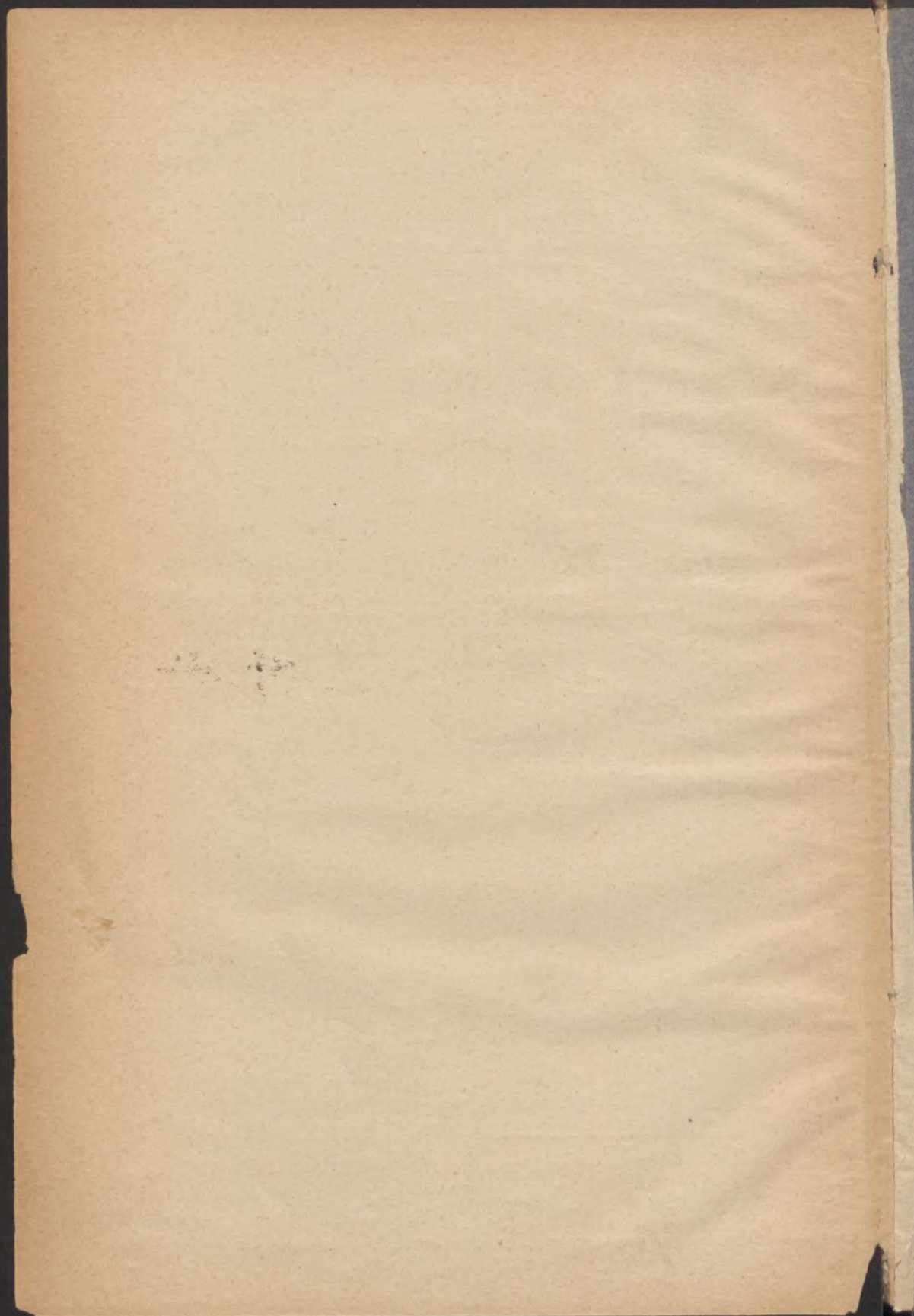
J6719

KIKÖLCSÖNÖZNI NEM SZABAD

VADÁSZATI JOG

TANULMÁNY A JOGTÖRTÉNET, MAGÁN-
JOGI DOGMATIKA ÉS A TÉTELES
MAGÁNJOG KÖRÉBŐL

ÍRTA
KOLOSVÁRY BÁLINT
EGYETEMI TANÁR

BUDAPEST, 1923.

A „STUDIUM” KIADÁSA. IV., MÚZEUM-KÖRÚT 21.

Dr. Kolosváry Bálint eddig megjelent művei:

- Reformok és reformtörekvések a külföldi házassági vagyoni jogok terén. Tanulmány az összehasonlító magánjog köréből.** Budapest, 1897. Franklin-társulat.
- A közszerzemény biztosítása. Magyar Jogászegyleti Értesítő.** XVIII. kötet, 2. füzet. Budapest, 1899.
- Házassági vagyoni jog.** Grill-féle Jogi könyvtár V. füzet. Budapest, 1899.
- A szerzeményi közösség a házassági vagyoni jogok rendszerében. Tanulmány az összehasonlító magánjog köréből, különös tekintettel hazai jogunkra.** Budapest, 1900. Stein János egyetemi könyvkereskedő. Kolozsvár.
- Az anya és a törvénytelen gyermek jogállása a ptkv. tervezetében. A „Kritikai tanulmányok” IV. füzet.** Grill K. és kir. könyvkereskedése. Budapest, 1901.
- A magyar öröklési jog fejlődésének története. A Fodor-féle magánjog V-ik kötetében.** Singer és Wolfner. Budapest, 1902.
- A magyar magánjog tankönyve. Két kötet.** Politzer Zsigmond és fia kiadása. Budapest, 1904—1905.
- Ugyanaz II. kiadás.** Grill K. könyvkiadóvállalata. Budapest, 1907.
- Ugyanaz III. kiadás.** Ugyanott. Budapest, 1911.
- Magánjogi végszükség.** Budapest, 1907.
- Jegyzetek az ausztriai magánjogból tartott előadásokhoz.** I—II. füzet. Kolozsvár. Ajtai K. Albert kiadása. 1906., 1907.
- Automobiljog, különös tekintettel az új osztrák automobil-törvényre.** Kolozsvár, 1908.
- Esetgyűjtemény. Kézikönyvről magánjogi practicumok számára.** Grill. K. könyvkiadóvállalata. Budapest, 1909.
- Az Optk. fájdalomdíja és a gyakorlat.** Kolozsvár, 1910.
- Husztli András erdélyi jogtanár és „Jurisprudentia Hungarico-Transilvanica” stb. című munkája. (1734—1742.)** Kolozsvár. 1914.
- A házassági vagyoni jog rendszere a polgári törvénykönyv javaslatában.** Kolozsvár, 1917.
- Magánjog. Vezérfonálul a magyar magánjogból tartott egyetemi előadásokhoz.** Studium kiadása. Budapest, 1922.

VADÁSZATI JOG

TANULMÁNY A JOGTÖRTÉNET, MAGÁNJOGI
DOGMATIKA ÉS A TÉTELES MAGÁNJOG
KÖRÉBŐL.

ÍRTA

KOLOSVÁRY BÁLINT

EGYETEMI TANÁR.

BUDAPEST, 1923.

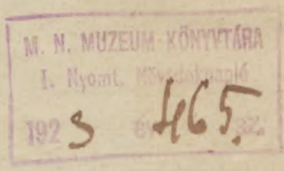
A „STUDIUM” KIADÁSA. IV., MÚZEUM-KÖRÚT 21.

M
~~1986~~

197142
06719

ELŐSZÓ.¹

A szerzői előszó, hagyományos természete szerint arra szolgál, hogy az olvasót, kinek a könyv kezébe akad, a munka átolvasására, áttanulmányozására ösztönözze. Ezért van helye a könyvnek élén, ezért adott a szokás a bevezető soroknak „captatio benevolentiae” jelleget, jóllehet — a szerző szempontjából — inkább „Utószó”-nak kellene lennie, mely a kész, a befejezett munka áttekintése után mondhatja meg csak, mi az, amit az olvasó a könyvben megtalálhatott. Helyesen tehát beszámoló lenne és nem programm. Keltezése arra az időpontra esik, mikor az író a tollat letette és nem arra, mikor kitűzött feladatának tárgyi és tartalmi körét általánosságban körvonaloza, munkájához hozzákezd.

Ha a nyugalmas, békés évek rendszeres munkálkodást biztosító légkörében megfogant tervek keresztülvitelét nem zavarta volna, sőt nem hiúsította volna meg az a nehéz időszak, mely közvetlen mögöttünk áll: nem lett volna oka annak, hogy a „Vadászati jog” közrebocsátásánál ez az „Előszó” a szokásos beszámoló jellegű bevezetés helyett programot adjon. Programmot, melynek keresztülvitele még a szerző előtt sem bizonyos valóság, s mely eleve aggodalmak fölkeltesére lehet alkalmas, már magára a tanulmány tárgyára vonatkozóan is.

Az idők változása hozza magával ugyanis, hogy egyes témák, melyek egyébként az államélet társadalmi, gazdasági és jogi rendjével sokszoros összeshívódásban állanak, mégis, mert az irántuk való érdeklődés az emberek bizonyos elszigetelt körére szorítkozott csupán, hirtelen elvesztik aktualitásukat úgy, mintha a közérdekű kérdések sorából végleg törölték volna, vagy legalább is bizonyos vonatkozásban ellenszenves atmoszférába kerülnek bele. Kialszik belőlük a vonzerő s csak idők multán keltenek ismét érdeklődést, de már szűkebb korlátok között és a történelmi zománc kedvéért, mely az évek során reájuk rakódott.

¹ Az „Előszó” akkor íródott, amikor a tanulmány a nyomtatásra nagyjában és kereteiben már készen állott. Változtatni rajta a több év utáni közzététel dacára sem volt indokolt. Anakronizmus — sajnos — régi kelete mellett sincsen benne. Szerző.

A vadászati jog témájával ez a valóságos „lomtárbadobás“ egyszer már megtörtént. Nem ugyan nálunk, de Németországban, a német népnek azokban a mámoros esztendeiben, melyek a nagy francia forradalom germán reneszanszának elképzelését ültették be a „Grundrechte des deutschen Volkes“ megalkotóinak lelkivilágába. S a vadászati joggal együtt — a vadászati jog művelésének igazi hazája — nem hosszú időre bár, de megölte a német vadászatot is.

Az 1918-ik év késő őszén hasonló szellő csapta meg a magyar vadászati jogot s ma még köd ül a bérceken. Az ébredező nemzet magához térő lélekzetvétele szakítja, tépi már a reánehazódó felhők sűrű szövetét s a leszakított foszlányok között fölcillan az új élet napsugára.

Nem kicsinyesség-e e szórványos sugarak között és a lét, meg nem lét kérdéseinek minden mást kizáró és sürgető megoldást kívánó problémái mellett azt a sugarat keresni, vizsgálni, mely a vadászati jog jövőjére volna hivatott fényt árasztani? Nem mond-e ellene minden irányú munkakifejtésnek az az általános hangulat, melynek nyomasztó, lenyüggő erejét hosszú, nehéz esztendők megpróbáltatásai tették alig elviselhetően súlyossá?

Íme, ezek az aggodalmak tolnak előtérbe, mikor az e könyvben adottak bevezetőjéül nem tipikus „előszót“, hanem tájékoztató programot bocsátunk előre, általános körvonallakkal jelezve azt az anyagot, melynek feldolgozása a következő fejtegetések feladata volna.

Hogy a program betartása mily mértékben sikerülend: erre maga a könyv feleljen. A mondottak szerint esetleges eredmények összefoglalását talán a munka végére halasztjuk.

Az pedig, amiről szólni szeretnénk, a következő:

Az I. Rész a magyar vadászati jog *történelmi fejlődéséről* óhajt vázlatos ismertetést nyújtani, attól az első szilárd ponttól kezdve, melyet nemcsak a magánjog, hanem az egész magyar jogrendszer történetében *Werbóczy* Hármaskönyve képvisel.

A II. Rész a vadászati jog *dogmatikája* volna, és azoknak a sarkalatos vadászatjogi problémáknak van szánva, melyek részben még megoldatlanok is, s melyek tudományos szempontból a vadászati jog mikénti szabályozását a vadászati jog jelentőségét meghaladó mértékben alkalmasak közérdekűvé tenni.

Végül a III. Részben a magyar vadászati jog *tételes tárgyalását* veszem fel monografikus formában és az egész anyagra kiterjeszkedve, tekintettel arra, hogy munkám e részben hézagpótló s azzal, ami de lege ferenda közöltetik benne, a közelmúltban még az aktualitás jegyében állott vadászatjogi reform számára némi használható adalékot

is szolgáltatathat. Fölösleges külön is hangsúlyoznom, hogy a tételes részben az összehasonlító jog szempontjait különösen is értékesíteni kívánom, valamint a gyakorlati élet szükségleteit is figyelembe törekszem venni.

Hogy munkám, bármily kis vonatkozásokban, de nem lesz teljesen hiábavaló: erre abból merítek bízattást, hogy a minden téren várt és remélt regenerációnak a gazdasági élet valamennyi zugáig el kell jutnia. E regeneráló munka a jogilag való szabályozást nem mellőzheti. A vadászat pedig mindaddig, míg hazánk agrárállam marad, nem is sorozható a gazdasági élet legféltreesebb mellékterületei közé. Amily fokon áll ez, oly fokon emeli egyúttal a vadászati jog jelentőségét is. De bíztat másodszor az egyetemes jogtörténetnek az a tanúsága, mely a mult század 48-as forradalmi mozgalmaira bekövetkezett általános kijózanodással kapcsolatban mohón igyekezett a német államokban helyrehozni azt, amit a túlzó liberálizmus — többek közt — a vadászati jog s ennek révén utóbb súlyosaknak felismert közgazdasági érdekek rovására meggondolatlanul elkövetett.

Erre a fordulatra, vagy erre emlékeztető jelenségekre a magunk jogrendszerében is számíthatunk. Végül adjon magyarázó indokot munkám külső körülményektől független kiadására az a kétségbevonhatatlan tudományos jelentőség, mely a vadászati jog egyik-másik kérdése tekintetében a magánjog e mellékes hajtásának akkor is inhaerens tulajdonsága maradna, ha „vadászati jogról“, mint a fennálló pozitív jog szerves alkatrészéről többé beszélni már nem lehetne.

Kolozsvár, 1919 december hó.

I. RÉSZ.

A magyar vadászati jog történelmi fejlődésének vázlata.

I. Bevezető fejezet.

A vadászati jog fejlődésében Európaszerte azonos az intézmény evolúciójának az az iránya, mely az eredetileg teljesen szabadvadászatot a rája vonatkozó jogosultság fokenkénti megszorításával lassanként teljesen a privilégiumok eszmeikörébe vonta bele, hogy onnan az állami és társadalmi rendet alapjaiban megrázó forradalomszerű átalakulások ismét a kiindulási pont közelébe vessék vissza s hozzák majd kapcsolatba az ingatlanra vonatkozó tulajdonjognak tartalmával.

A fejlődésnek ez a hármas lépése oly egyetemes jelenség, mely minden európai jogrendszerben feltalálható.

Magától értetődik azonban, hogy az a jogtörténelmi folyamat, melynek során a vadászati jog e háromszoros átalakulása végbement, közelebbről tekintve, államok szerint és részleteiben nagyon eltérő képet mutat. A szabadvadászat helyébe lépő vadászati korlátozások jelentkezésének időpontja, köz- vagy magánjogi jellege, intézményi külalakja még egy-ugyanazon ország területén is különböznek egymástól, aminek számos oka közül elegendő egyelőre arra rámutatnunk, hogy a jogfejlődés éppen ezen a téren sokszor *erőszakos fejlesztés* volt, melynek akadályokon és ellentálláson kellett magát átküzdenie. Aszerint már most, hogy ezeknek az akadályozó tényezőknek mekkora volt az ellentállásban kifejtett ereje, a vadászati jog mindenkor szabályozottsága is egyöntetűbb vagy tarkább képet mutatott, sőt gyakran a legellentétesebb vadászatjogi szempontok egyidejű és együttes érvényesülését is ismerte.¹

A mondottakból következik, hogy a jogfejlődés említett három fokozatának időszaki beosztottságát pontosan meghatározni sehol sem lehet. Még a germán jogrendszerben sem, holott pedig a vadászat jogi szabályozásának jogtörténeti emlékei bőséges forrásadatokban állanak rendelkezésre; annyira, miszerint a német jogászok között valóságos

¹ Találék példa erre, hogy a bajor jog élesen kifejezett vadászati regáléja mellett a múlt század legelején Bajorország némely vidékein még sértetlenül fennállott az ősi „freie Pirsch“, melynél fogva minden a kérdéses területeken lakó egyén, tekintet nélkül rendi állására (tehát az egész parasztság is), a vadászatot teljes korlátlanossággal gyakorolhatta. (V. ö. *Höcht*, Systematische Darstellung des im rechtsrheinischen Bayern geltenden Jagdrechts c. m. München, 1893. 5 lap.)

„communis opinio“ az a tétel, hogy a vadászati jog német talajon keletkezett, speciális germán jogi intézmény.¹ Még kevésbé lehet arról beszélni, hogy a magyar jogban volnának szorosan körülírott fejlődési időszakok meghatározhatók.

Annai bizonyos, hogy az ősi szabadvadászatot, mely azonban korántsem jelent szabályozatlanságot, a vadászati jog korlátozásai révén kialakult vadászati regále-intézménye helyettesítette, lépésről lépésre szorítva vissza amazt helyileg mind szűkebb és szűkebb területekre, anélkül azonban, hogy teljesen és véglegesen el tudta volna nyomni. A regále felé való fejlődés kiindulópontja pedig a középkor elejére esik, amennyiben már a IX. század nyújt erre megbízható adatokat. Miután pedig a vadászati regále feltűnédezése nagyjában összetalálkozik a magyar honfoglalás időpontjával, világos, hogy a germán joghatás mégoly intenzív volta dacára is a mi jogunk fejlődésének majd egy egész korszakkal kellett hátramaradnia s honfoglaló őseink a magukkal hozott szabadvadászat intézményi gondolatát annál kevésbé adhatták fel azonnal, mert magának a törzsi és nemzetségi társadalmi szervezetnek a nyugati példára való teljes átalakulása is az Arpád-királyok korszakát, tehát cirka három évszázad munkáját vette igénybe. A vadászati regále a hűbériség talajából szívta fel a maga éltető táplálékát, ez az intézmény pedig hazánkban soha sem tudott teljesen meggyökeresedni. Ennek a körülménynek tulajdonítható, hogy a magyar vadászati jog az egyetemes fejlődés harmadik etapjáig megőrizte a maga eredeti közjogias színezetét s így a magánjogi eszmekörbe való modern átolvadása — értjük ez alatt az ingatlantulajdonjoggal való összekapcsolódását — nem feltételezte az egész jogrendszernek forradalmoszerű átalakítását.

Nevezetesen, amennyire úszók voltak az időben elválasztó határok a szabadvadászat és a vadászati regále között, époly hirtelen, sőt az egész vadászatra károsan kiható, brutális változással zökkent bele a fejlődés menete rövid időre az in integrum restitult szabadvadászatba, s mindjárt utána annak magánjogias s az ingatlan fölötti tulajdonnal kapcsolatos szabályozásába, mely a mai jogállapot legjellemzőbb vonása. Ez történt Francia és Németországban; itt is, ott is a forradalommal s a feudális jogok eltörlésével kapcsolatban.

Tehát csak hozzávetőleges időbeli tagolás lesz az, mely szerint azt állíthatjuk, hogy a szabadvadászat általában a középkor első feléig érvényesült egyetemesen s hogy az aláhanyatlásával párhuzamban kifejlődő hűbérúri jog, majd királyi regále alapján gyakorolt vadászat kora szintén a középkor első felétől számítható. Ez a jogállapot a nagy forradalmakkal szűnik meg s ezek közvetlen elülésével kezdődik a modern, azaz a földtulajdonnal egybekötött s a vadászatnál szembenálló ellentétes érdekek lehető kiegyenlítésére törekvő vadászati jognak újjáébredése.

A magyar vadászati jog fejlődéstörténetét azonban az előbocsátott korszakok szerint — bár a hármas etapnak megfelelő tagolódás elmé-

¹ V. ö. Crome, System des deutschen Bürgerlichen Rechts. III. Band, 379—380 l. (Tübingen und Leipzig, 1905.)

letileg mutatis mutandis — itt is ki volna mutatható, még sem volna célszerű hasonló rendszerben venni tárgyalás alá, egyrészt azért, mert a szabadvadászat korára nézve sokkal szórványosabbak a rendelkezésre álló adatok, semhogy teljes képet lehetne adni őseink vadászatának mikénti jogi szabályozásáról; másrészt azért, mert a királyi regálé felé irányuló és nálunk is érezhető jogfejlesztés a vadászati jognak, mint nemesi jognak „*jus publicumba*” vágó természete okán a két ellentétes elvi szempont összeütközésének és küzdelmének szemléltetésénél különleges módszer alkalmazását teszi indokolttá.

Egyébként — amint ez az előszóban is jelezve volt — kérdésünk jogtörténeti részében a vázlatos ismertetés keretein túl nem mehetünk s ezt is tulajdonkép ahhoz a legelső szilárd ponthoz kell leszögeznünk, melyet jogunkban, idő tekintetében a Tripartitum képvisel.

Az eddig a pontig terjedő időszak szó nélkül természetesen szintén nem maradhat, annál kevésbé, mert az összehasonlító jog szempontjait épen ebben a korszakban — melyet az adatok hiánya leghomályosabbá teszen — lehet és kell is fokozott mértékben értékesíteni. A Tripartitum-korabeli és az ezen jogkönyvet követő évszázadok folyamán érvényesülő magyar vadászati jog történetébe már a helyhatóságok partikuláris jogalkotása is bekapcsolódik s a vadászás módjának szabályozása a törvényhozó-hatalmat is ismételten foglalkoztatja. A vadászati jog elvi megítélése azonban a Werbőczy-korabeli állásponttól nem különbözik, megtartja továbbra is közjogias jellegét, nemesi jogi mivoltát, mely személyhez tapad és nem dologi feltételektől függő, s a kir. adományozás csak annyiban szolgál a vadászati jog megszerzésének módozataként, amennyiben általa és vele az összes nemesi jogok megszerzése válik lehetővé.

A magyar vadászati jog történelmének ez a második korszaka a 48-as átalakulással végződik. A közbeeső egy évtizedes átmeneti időszak után ugyanis a már 1872-ben alkotott újabb vadászatjogi törvény a vadászati jog azon fejlődési fázisának beálltát jelenti, melyen az ingatlantulajdonnal való kapcsolódás adja meg az egész intézmény jellegének alapvonását.

Az elmondottakhoz képest tárgyalás rendjére kerül először is a Tripartitum keletkezéséig terjedő első időszak, mely a hűbérjogi hatások és a királyi regálé érvényesítése iránti törekvéseknek leginkább volt kitéve, de egészében mégis mindvégig megőrizte a fogyasztékosan szabályozott szabadvadászat jellegét. (II. Fejezet.) Azután vizsgáljuk a rá következő és az 1848. évi törvényhozással lezáruló második korszakot, melyben a vadászati jogot élesen kidomborított közjogi alapvonása jellemzi, a vadászat, gyakorlásának egyre intenzívebbé váló magánjogi és közrendészeti korlátozásai mellett. (III. Fejezet.) Ugyanide iktatandó be végül a modern fejlődésre való átmenet vizsgálata egészen az 1872:VI. és a jelenleg is hatályban levő 1883:XX. törvényekig, melyeknek anyaga rendszeres feldolgozásban e munka III. része számára van fenntartva.

II. FEJEZET.

A magyar vadászati jog története Werbőczy Hármaskönyvéig (1514).

1. §. A vadászati jog a fejlődés első fokozatán.

A magyar vadászati jog eredeti formája önként adódik honfoglaló őseink kulturális viszonyaival és azzal a társadalmi szervezettel, melyet itteni letelepedésük idejében magukkal hoztak. A kevés adat dacára sem foroghat fenn kétely aziránt, hogy főfoglalkozásuk az állattenyésztés, halászat és a vadászat volt, s hogy földművelést csak nagyon kis mértékben és fölötté kezdetlegesen űzhettek. Jegtörténeteinknek ezt a tanítását kiindulási pont gyanánt nyugodt lélekkel elfogadhatjuk.

Az is bizonyos, mint a premisszából vont okszerű következtetés, hogy az új hazában való letelepedésük és az úgynevezett *nomád földközösség*, melyben a törzsek és nemzetségek a részükül jutott nagy-kiterjedésű ingatlanokon továbbra is, eredeti életmódjukhoz híven, megmaradtak: főfoglalkozásuk egyikének, a vadászásnak mikénti gyakorlásán nem változtatott. Szabadon vadásztak a vadra, mely az élelmezésen kívül számos más elemi szükségletük kielégítésére adott lehetőséget s ez a „szabadvadászás” sem lényegében, sem formájában nem volt, nem lehetett más, mint bármely hasonló kultúrfokon állott nép vadászásának gyakorlása.

A szabadvadászat személyi és tárgyi előfeltételei mindenütt azonosak. Személyi feltételek határozzák meg, hogy ki vadászhatik, azaz *ki lehet vadászati jognak az alanya?* tárgyi feltételek mondják meg viszont, hogy a vadászat *hol és minő állatok* tekintetében gyakorolható?

Az első kérdésre a felelet az, hogy mindenki vadászati jog-alany és mindenki gyakorolhatja e jogot, ki valamely nemzetségnek s a nemzetség révén valamely törzsnek, illetőleg a törzsek összességéből alakult nemzetnek (az egész népnek) származásánál fogva tagja, ha csak a személyiség és jogképesség összes attribútumait magába ölelő törzstagságot el nem veszítette. Miután pedig a törzsszervezet más törzsi tagot, mint *szabad* embert nem ismert, (— a személyekül nem minősülő rabszolgáktól eltekintve —), a szó legszorosabb értelmében a vadászat *mindenkit* megillető általános, és mindenki által *egyenlően* gyakorolható valódi *közjogosultság* volt.

A második kérdésre vonatkozóan bárminemű korlátozás felvétele ellenkeznek a nomád földközösség, mint társadalmi és gazdasági rend lényegével. A földközösségnek ez a neme óriási területeket igényel, melyeket a rajta levő gyér népesség egyik vidékről a másikkra költözködve táborozva jár be s így a vadászat gyakorlásának sem helyi, sem a megvadászható vadak szempontjából való szabályozása, főleg korlátozása helyt nem foghatott. Ily szabályozásra annak a népnek, mely Leó császár szerint „— a csata napjáig nemzetségek és törzsek

szerint el van széledve, lovait télen-nyáron legeltetve — „mindaddig, míg letelepedése intenzívebb helyhezköttöttségé nem fejlődött, tényleg szüksége sem volt. Eddig az időpontig a magyar vadászat valóban „szabadvadászat“, melynek közelebbi jogilag való szabályozottságáról beszélni korai volna.

Áll ez egyébként minden nép vadászati jogának őstörténetére is és merőben szisztematikai kérdéssé devalválódik annak eldöntése, hogy a vadászati jog kialakulását már a fent vázolt elsődleges stádiumban keressük-e, avagy helyezzük azt valamely későbbi időpontra, például az ingatlan fölötti tulajdonjog kibontakozásának időpontjára. A vadászati joggal különlegesen, avagy mint a mai magánjog egyik fejezetével mintegy mellékesen foglalkozó német írók egy része az utóbbi, nézetünk szerint kevésbé helyes felfogást követi s a vadászati jog keletkezését a földtulajdon folyományaként, utóbbinak kialakulásától, elismerésétől teszi feltételezetté.¹

Nem helyes ez a szemléltetési pont, mert a vadászás az emberi őstörténet legprimitívebb szakában már a főfoglalkozások egyik legáltalánosabbika s jogként való elismerése fogalmilag megelőzi az emberi jogoknak tán valamennyiét. Ellentmondás tehát oly késői időpontra tenni vissza keletkezését, amely időpont a vadászati jognak az időközi új alakulásokra (az ingatlantulajdon kifejlődése) tekintettel történt szorosabb szabályozását, lényeges korlátozását jelenti csak, de nem utal arra, mintha a társadalmi és gazdasági élet rendjébe egy új alanyi jogosultság beiktatása vált volna szükségessé.²

Hozzáteendő ehhez még annyi, hogy az úgynevezett „szabadvadászat“ egyáltalában nem egyértelmű a teljes szabályozatlansággal, még ha tüzetesebb adatokra e tekintetben hivatkozni nem is lehet.³

Hogy a germán Marktgenossenschaftok szabad területén például idegen „Sippe“ tagjai nem vadászhattak: az ősvadászati jognak oly

¹ Így például *Wagner R.*, „Die preussische Jagdgesetzgebung. II-te Aufl. Berlin, 1889.“ c. m. 38. l.; *Böckel—Porzig*, „Landesprivatrecht der thüringischen Staaten. Halle a/S., 1912.“ c. m. 338. l.; *Hübner R.*, „Grundzüge des deutschen Privatrechts. Leipzig, 1908.“ c. m. 268. l.; *Wolf*, „Hessisches Landesprivatrecht. Halle a/S., 1910.“ c. m. 396. l.; *Kisch W.*, „Elsaß-Lothringisches Landesprivatrecht. Halle a/S., 1905.“ c. m. 597. l.

² Hogy a földtulajdonnal való kapcsolódás jelensége későbbi fejlemény és nem a vadászati jog kiindulási pontja, erre többek közt rámutat *Karl Roth*, *Geschichte des Forst- und Jagdwesens*. Berlin, 1879.“ c. m. 9. lapján; továbbá *Klosz*, „Sächsisches Landesprivatrecht. Halle a/S., 1904.“ c. m. 123. l., ki a vadászati regále teljes kifejlődéséig a szabadvadászat érvényét vitatja; *Höcht* (id. m. l. l.), aki a földtulajdonnal való összefüggésbe hozást szintén előhaladott fejlődési fázisként tárgyalja.

³ Mint kuriózum megemlíthető, hogy a vad kímélését vallásos alapon szolgáló; vagy azt közvetve előmozdító *Mózes*-féle törvény szintén vadászati szabályszámba mehet, még pedig a lehető legteljesebb szabadvadászat idejében. T. i. *Mózes* II. k. 23. rész 11. vers: „A hetedikben (t. i. évben) pedig pihentesd azt (t. i. a te földedet) és hagyd úgy, hogy egyik meg a te néped szegényei; ami pedig ezekből megmarad, egye meg a mezsei vad. Ekképen cselekedjél szőlőddel és olajfáddal is.“ *Mózes* III. k. 25. rész, 4—7. vers: — 6. És amit a föld az ő szombatján terem, legyen az eledelül nektek. — 7. A te barmodnak is és a vadnak, amely a te földeden van, legyen annak minden termése eledelül.“

kardinális szabálya, mely egymagában is szilárd jogi szerkezetet képvisel.

De legkevésbé volna alkalmazható a kifogásolt szisztematika a magyar vadászati jog történetének vázolásánál. A szabadvadászat elvét ismerő törzsi társadalom a mi jogtörténelmünk tanúsága szerint egyik-másik vonatkozásával belenyúlt a királyság első évszázadaiba is, lassan és fokanként halódott el s hasonló lassúsággal tört útát magának a magántulajdon gondolata. Ugyanezen időre estek a hűbéri hatások is, s mindez kizárja azt, hogy a magyar vadászati jogot az ő keletkezésében az ingatlantulajdon intézményével lehessen nálunk kapcsolatba hozni. A helyzet egyszerűen az, hogy amint a letelepedés állandóbbá, a földművelés intenzívebbé, a zsákmányoló hadjáratok útján való szerzés lehetősége csökkenővé válik, a törzsek által megszállva tartott közös területek is előbb nemzetségi, majd családi megszállásokra különülnek szét és ezzel kijelölik természetes útját az egyéni földtulajdon kialakulásának is. Az így fokanként átminősülő társadalmi és gazdasági rendben hovatovább szükségesebbé vált a vadászás jogának az összeütközések kiegyenlítése céljából leendő szabályozottabbá, azaz korlátozottabbá tétele.

Míg azonban a germán jogfejlődésben ugyanez az eredmény az eredeti szabadvadászat elvi feladására s az ingatlantulajdonnal való tartalmi kapcsolódásra vezetett, hogy ezen az úton a vadászat joga a hűbéri jognak, majd az uralkodói regálénak essen áldozatul, addig a magyar vadászati jog továbbra is megmaradt a törzsi tagokat, azaz a most már szabadnak, később nemesnek nevezett nemzettagokat illető közjogi jogosultság gyanánt, — mely nemesi jog különböző korlátozásainak causa efficiens ekként nem közvetlenül az ingatlan fölötti tulajdonban, hanem elsősorban a vadászati jog, mint a nemesrendűségből folyó személyi jogosítvány gyakorlása terén egyre sűrűbbé válhatott összeütközések jogi rendezésének szükségében keresendő. Mindez természetesen nem zárja ki azt, hogy a tulajdon intézménye szintén ne éreztette volna hatását, hiszen az úgynevezett Szent István-féle államszervezet korában, mely egészen beleesik a vadászati jog fejlődéstörténetének most tárgyalt időszakába egész sora a végtelenül fontos tényezőknek vezet és irányítja az állami és társadalmi élet alakulását.¹

Összegezve az eddig mondottakat, a magyar jog, — mai hazánkban — a honfoglalással meggördülő történetét a vadászati jog tekintetében a szabadvadászattal kezdi meg, melynél fogva a nemzet minden szabadrendű tagja dologi előfeltételektől függetlenül gyakorolhatja a vadak elejtésére, elfogására vonatkozó s tisztán személyes jellegű és a közjogosítványok természetére valló jogát.

¹ A szövegből kitűnőleg felületes szemléletnek kell tekintenünk azt a nézetet, mely a vadászati jogot már ebben a korban a magán-földtulajdon természetes tartalmi jogosítványaként tünteti fel, anélkül, hogy ezt a felvételt, melynek az erre utaló források teljes hiánya ellentmond, pozitív adatokkal támogatathatná. (V. ö. *ifj. Vallas Lajos*, Vadászati jogunk története és a res nullius c. értekezése, a „Nimród“ 1918. évi VI. évf. 15. számában.) Még a magán-földtulajdon kérdése és főleg tartalma is csak lassan bontakozódik ki s az ingatlanra nézve alig több annál, amit ma korlátlan haszonélvezetnek nevezünk.

E jog tüzetesebb szabályozására a nép lassanként átalakuló társadalmi és gazdasági élete adja meg az indítékokat, tekintettel arra, hogy a szabadvadászati jog az állandóvá vált elhelyezkedés. következtében a „férőhely“ szempontjából összeütközésekre kellett hogy vezessen.

Ezeknek az összeütközéseknek elhárítási módját azonban a fejlődés kezdeti szakában nem területi szempontból, tehát nem az ingatlanokon való jogi uralomnak individualizálásával kapcsolatban keresték, hanem a vadászati jognak a jogalanyiség terén való korlátozásaival, azaz az arra eredetileg jogosítottak fokenkénti kirekesztésével.

Ez az állapot megfelel a germán jog korábbi helyzetének is, mely azonban a magyar honfoglalás és az arra közvetlenül következő évszázadok alatt fejlődésének már a hűbéri jog és az államfőt illető regáléjogok eszmekörébe jutott, sőt sok vonatkozásban hasonló a római jognak a vadászás tekintetében kifejeződött jogi álláspontjához is.

Igaz ugyan, hogy a római jog a vadászati jogot, mint külön jogtipust egyáltalán nem ismerte, azaz beleolvasztotta teljesen az okkupációra vonatkozó tulajdonjogszerzés intézményébe. Egyben azonban pontosan találkozik a magyarjogi szabadvadászat alaptételével, nevezetesen a még oly szilárd jogi szerkezettel bíró római „Dominium“ (tulajdonjog) mellett is a vadak fogásában, elejtésében és tulajdonul való megszerzésében a vadászat helye teljesen irreleváns körülmény volt.

„Nec interest feras bestias & volucres utrum in suo fundo quis capiat, an in alieno.“¹

Vadászni tehát a római jog értelmében is bárki bárhol, saját és idegen ingatlanon, egyaránt vadászhatott; az idegen földre való belépést a tulajdonos ugyan eltilthatta² s e tilalmi megsértése esetén birtokháborítás és a tulajdon kizárólagosságának sérelme címén possessorius úton vagy actio negatoriával a sértővel szemben felléphetett, esetleg az úgynevezett actio injuriarummal is,³ de mindez nem a vadászásnak, mint ilyennek, nem a vad elejtésére vonatkozó valamely és alanyi jogként minősült igénynek sérelme alapján beálló szankció volt, hanem merőben, a vadak elejtését magában nem foglaló ingatlantulajdon bárminő közvetett háborgatásával szemben is fölötté érzékeny tulajdonjogi hatalmi szférának reflexiójakép volt tekintendő. Ebből következik, hogyha a vadászónak egy idegendologi-beli jog — nevezetesen például egy útszolgálat — címén az idegen telekre való belépésre joga volt: a tulajdonjognak a beavatkozással szemben való természetes rugalmassága letompult és a tulajdonos még a jelzett közvetett módon sem gátolhatta meg a telkén való szabadvadászatot.

¹ Inst. 12—16. §§. De rerum divisione. Lib. II. Tit. I. és Lex 3. § 1. De acquir. rer. dom. Dig. Lib. XLI. tit. I. (Gains.)

² „Per agrum quidem alienum, qui servitutem non debet, ire vel agere vicino minime licet —“. (Codex Lib. III. Tit. XXXIV. 11.)

³ Ulpianus, Dig. Lib. XLVII. Tit. X. fragm. 13. § 7.

Valamint a magyar szabadvadászat, úgy a római jog röviden érintett felfogása is tehát megegyeznek abban, hogy a vadászásra vonatkozó általános jogosultság az ingatlanra vonatkozó jogosultságtól mindkét jogrendszerben függetlenül volt. „Ingatlanra vonatkozó jogosultságot” mondunk pedig azért, mert az összevetésnél a római jogi teljesen kiforrott ingatlantulajdonnal a magyar jog szempontjából hasonló tulajdonjogi szerkezetet az ingatlanokon e korban még nem lehet szembeállítanunk.

2. §. A magyar vadászati jog kibontakozása.

Az előző szakasz egyszerű megállapításai után, melyekkel az ősfoglalkozások egyik legáltalánosabbjának jogi megítélésére csupán az alapvető szempontok közlésére lehetett vállalkoznunk, folytatólagosan azokat a még mindig csak szórványosan jelentkező adatokat kell rendszerbe állítanunk, melyek a Tripartitum előtti korszakról a vadászati jogra vonatkozóan fennmaradtak.

Pedig ez az időszak kétségtelenül a fejlődés legérdekesebb fázisait foglalta magában. Egyrészt azért, mert a nyugatról beáramló hűbéri hatás az állami és társadalmi élet minden vonalán hovatovább inkább érezhetővé vált s érintetlen tőle a vadászati jog sem maradhatott. Másrészt a magántulajdon fokenkénti elismerésével és kialakulásával megnyílt az út arra, hogy a vadászati jog és földtulajdon egymással kapcsolatba hozassék. Pozitív jogszabályok alakjában megjelennek az első vadászati jogi korlátozások is, de jellegük egyelőre még inkább csak vadászatrendészeti szempontok mérlegelésére utal.

A hűbéri hatások nyomát a honfoglaláskor legintenzívebben megszállott dunántúli részek még élő és a frank uralomra visszavezethető hagyományaiban, valamint abban a körülményben kell keresnünk, hogy a csekélyszámú honfoglaló magyarság az országnak aránylag csak kis részét szállta meg s a meg nem szállott területek, főleg a végtelen erdőségek, a királyság kialakulásával a királyi jog körébe tartozóknak tekintettek. Hozzájárult ehhez, sőt egyenesen innen indult ki a korán kifejtett királyi adományrendszer, mely kétségkívül nem egyszer állhatott annak a törekvésnek szolgálatában, hogy a királyi hatalmat magánhatalomként kezelve, a király az ő adományait a személye iránti magánhűséggel és annak megtartásával hozza összefüggésbe.

A történelemből általánosan tudott, hogy a nemzet a hűbériség törekvéseivel szemben nagy ellentállást fejtett ki. Ennek az ellentállásnak sarkalatos törvényekben kifejezésre jutott bizonyosságai *de jure* azt mutatják, mintha az 1222. évi aranybulla, az ezt megerősítő 1231. és 1267. évi (IV. Béla féle) törvények és főleg a III. Endre király alatt alkotott 1298. évi XXIII. t.-c. az úgynevezett királyi tanács-törvény, melyek mind a királyi hatalom alkotmányos biztosítókkal való körülbástyázására irányultak, a hűbéri rendszer meggyökeresedésének véglegesen gátat tudtak volna vetni. A tényleges állapotok azonban tagadhatatlanná teszik, hogy a hűbéri hatások

próbálkozásai, különösen az Anjouk alatt, ennek dacára nem voltak egészen sikertelenek, s a mi kérdésünk szempontjából sem vonható kétségbe, hogy a királyi birtokadományozások a vadászati jognak a jus regiumba való bevonását, ahol lehet, érvényre emelték.

Kronológikus sorrendben az első adatot erre a nusra a bakonybeli apátság 1037-ről keltezett és Szent Istvántól eredő alapítólevele nyújtja, mely a szabad faizáson, legeltetésen kívül négy megnevezett hegyorom között a vadászati jövedelem felét biztosítja az apátságnak.¹ Ha nem is kifejezetten vadászati jogot ad az alapítólevél a barátoknak, de közvetve az olvasható ki belőle, hogy a király az eladományozott erdőségeken a vadászati jogot magának tartotta fenn és csak annak eredményét juttatta fele részben az apátságnak. Mindjárt megjegyzendő, hogy az oklevél, mint Szent István-korabeli dokumentum, immár kétséget kizáró megállapítás szerint hamisítvány s hogy keletkezése az 1230 körüli évekre tehető. Korrajzi és jogtörténeti jelentősége tehát két évszázaddal későbbi idők állapotait tárja fel, sőt igen helyesnek látszó megítélés, hogy hitelességét épen az akkori kezdetleges társadalmi viszonyok között szokatlan s akkor még alig értékkel bíró erdő- és vadászati jogi intézkedései teszik — egyebek mellett — kérdésessé.² Annál inkább megáll a bakonybeli alapítólevél 1230 körüli keletkezése, mert a vele összhangzó többi adatok is csak a XIII. század közepétől kezdve tűnedeznek fel. Így IV. Béla király 1255-ben Besztercebánya város részére ad ki egy szabadomlevelet, melyben az adományozott területen való vadászati és halászati jogot kifejezetten magának tartja fenn.³ V. István király (1270—1272) a Felzáz-i hospeseknek adott kiváltságlevelében továbbá azt mondja: „... contulimus eisdem silvam, in qua *feras mediocres*, videlicet *ursos*, *apros*, *cervos* et *capellas* occidenti liberam habeant facultatem”.⁴ Egy 1282. évben kelt esztergomi káptalani iktató-jelentés szerint viszont Fülöp mestert, a neki IV. László király által adományozott Pónik erdő és föld birtokába azzal iktatják be, hogy a kérdéses területek vadászatra nem alkalmasak,⁵ amiből azt lehetne kiolvasni, hogy az ilyen erdőket a királyok (mint Tagányi állítja), lévén nekik a vadászat a fő, könnyen eladományozták. Kifejezett vadászati adományozás fordul elő I. Lajos király 1350-ben, a Rummy-

¹ „Sunt preterea quatuor lapides viciniore ad monasterium, qui vulgariter hiis vocabulis nuncupantur: Hygeskw (Hegyeskö), Kertuskw (Kertuskö), Feerkw (Fehérkö), Oduoskw (Odvaskö). In hiis a quocumque homine fuerint fere interfecte, dimidiam partem illarum ministri abbatibus accipiant cum cutibus earundem”. — Lásd Erdélyi László, A Bakonybeli apátság Árpád-kori oklevelei. Budapest, 1903. (Különlenyomat „A pannonhalmi szent Benedek-rend történetének” VIII. kötetéből) 78 l.

² Lásd, Erdélyi László, most id. értekezése 11—12. és 15. l.

³ Tagányi Károly, Erdészeti oklevéltár. Budapest, 1896. I. köt., 29. sz. oklevél.

⁴ Fejér, Codex diplomaticus V. 1., pag. 176. — Frank I., A közigazgatás törvénye Magyarhonban. Buda, 1845. I. köt., 223. l. a) jzt. — Az oklevél abból a szempontból is érdekes, hogy a szarvast a középvadak sorába számítja, jóllehet az mindenütt mint tipikusan „nagy vad” volt elismerve.

⁵ Tagányi, Erdészeti oklevéltár, I. köt., 49. sz. oklevél.

család javára kiadott adománylevelében,¹ ellenben V. Lászlónak 1453-ban az Ajkai-család részére adott szabadalomlevele, mely a bakonyi királyi erdő bizonyos használatára vonatkozik, a vadászatot ezek közül hangsúlyozottan kiveszi.² Felemlíthető ezeken kívül a vasychi soltészek 1343. évi privilégiuma, mely vadászati jogot ad, de csak a király által le nem tiltott (a maga részére fenn nem tartott) „többi vadakra”.³ Végül vadászati jogot adó privilégium a szepesieké, melyet 1271-ben V. István királytól nyertek.⁴

A felsorolt adatok száma és súlya azonban sokkal kisebb, sem-hogy a hűbéri vadászati jog és a jus regiumba való beolvasztási tendencia több-kevesebb sikerű próbálkozásainál egyébről tanúskodhatnának. Feltűnő ugyanis, hogy az adatok nagyobb része oly idegenből betelepített hospesekre vonatkozik, kik a nekik adott privilégiumok által a közjogilag szabadok sorába nem emelkedtek.

Jelentőségük alig több, minthogy kiváltságaikkal oly jogokat is nyertek, melyeket (mint a vadászati jogot) csak a közjogilag szabad ember, a nemes gyakorolhatott. Ha pedig a vadászati jog, amint a kérdéses egynéhány adat látszólag mutatná, csakugyan a jus regiumban bírta volna kizárólagos alapját, akkor azokban az adománylevelekben is szerepelnie kellett volna, melyeket nemes emberek nyertek a királytól. A Rummy-család Nagy Lajos féle 1350. évi adománylevele tényleg ilyen. Az is áll, hogy V. László 1453-ban erdei haszonbérleteket engedvén az Ajkaiaknak, a vadászatot nyíltan kiveszi azok közül. Rejtve ez volna kiolvasható a 200 évvel antedataalt bakonybeli alapítólevélből is, t. i. a király részére történt vadászati jogfenntartás. Ezek a szórványos jelenségek azonban a vadászati jognak azt a jellegét, hogy a szabad embert ezen státusából kifolyólag mint valóságos közjogi jogosítvány illeti meg, nem gyöngíthetik. Hiszen az erdők egy része az eredeti megszállás óta e korban még mindig osztatlan közösségben állott a megszálló nemzetségek kezei között⁵ s a jus regiumra valló oklevelek mellett vannak olyanok is, melyek ugyanazon évből keltezetten homlokegyenest ellentmondó tartalmúak. Például V. Lászlónak 1453-ból kelt egyik oklevele (az Ajkai-családdal egykorú), mely Egyek és Bodach birtokok Szepesi Lászlónak és társainak történt adományozásáról szól,⁶ a vadászati jogról meg sem emlékezik és sem azt, hogy e jog a birtokjogban ipso jure bennfoglaltatnék, sem hogy külön adományozást tenne szükségessé, nem tanúsítja. Pedig a többi

¹ *Tagányi*, Erdészeti oklevéltár. I. köt., 71. sz. oklevél.

² Ugyanott, I. köt., 90. sz. oklevél.

³ *Hazai Okmánytár* VII. köt., 396. l. — *Wenzel G.* „Magyarország mezőgazdaságának története” c. m. 230. és köv. l. — *Wenzel* erre az oklevélre alapítja azt a feltevését, hogy ez időben a kis- és nagyvadak megkülönböztetése már vadászati jogi szabály lett volna.

⁴ Idézve *íjj. Válasz Lajos* cikkében (Nimród. 1918. évf. 15. sz.).

⁵ Lásd *Tagányi* Erdészeti oklevéltár I. kötetének bevezetésében (V—VIII. lapok), ahol azt fejtegeti, hogy az egyéni tulajdonnal legtovább az erdő dacolt s hogy az erdőkben való teljes birtokközösség némely helyen egészen a XVIII. század közepéig kinyúlik.

⁶ Lásd *Károlyi-család* oklevéltára II. köt. 295 l. CLXXIII. sz. oklevél.

egykorú adománylevelekkel egyezően felsorolja mindazt, ami a birtok-adománnyal együtt jár.¹

A kérdéses hűbéries jelenségeknek magyarázatát nem is a vadászati jog jellegének megváltozásában, hanem egyebekben kell keresnünk. Imént említettük, hogy a megszálláskor az erdőségek a megszálló törzsek közös, osztatlan birtoklásába kerültek, mint egyébként más ingatlanok is, de ebben aztán nagyon sokáig meg is maradtak. Az is mondván volt, hogy a megszállás főleg a frank hagyományoktól telített Dunántúlon volt a legsűrűbb, hol honfoglaló őseink valóságos kész városokat, falvakat és várakat is találtak. A csekély térfoglalás miatt rengeteg területek, főleg erdők jutottak a király kezére, ki a maga erdőségeivel leghamarabb vált ki az erdőkre vonatkozó birtokközösségből² s ugyancsak frank hagyományok, sőt esetleg még élő frank szervezetek segítségével elsőnek rendezte a maga területein a vadászás módját. Erről alább még részletesen fogunk szólni. Itt a mondottakhoz még csak annyit, hogy a meglehetősen szervezett királyi magánvadászat mellett egész természetesnek látszik, ha a király erdős területek eladományozásánál figyelemmel volt az illető területek vadbőségére, illetőleg a vadászat szempontjából való értéktelenségére. A vadászati jog kifejezett fenntartásának vagy adományozásának ehhez képest nem szükségképpen a jus regium és a hűbéri főhatóság volt a vezérlő szempontja, hanem egyszerűen a vadászati érdek maga, mely a szervezett királyi vadászatnál e korban nagy súllyal nyomult előtérbe anélkül, hogy mélyebben fekvő államjogi alapjai lettek volna.

Hogy egyébként a hűbéri hatásnak a vadászati jogra vonatkozóan kézzelfoghatóbb bizonyítékai nincsenek, ennek további oka az is, hogy a vadászati jognak a földtulajdonnal való intenzív kapcsolódását sem lehet hazánkban intézményesen kimutatni.

Közönségesen ugyan fel szokták venni, hogy a vadászati jog az aranybulla korában — a malomjoggal és halászáttal együtt — a birtokjoggal és a tulajdonjog tartalmával már össze lett volna kötve.³ Régebbi íróinknak ilyes kijelentései, hogy „... akié a föld, azé a földön talált vad is”; vagy „az adományi jószágoknak egyéb haszonvételei között nem utolsó a vadászat”,⁴ mind ezt a felfogást vallják, ám a tétel, ha áll is, csak a későbbi jogra nézve áll, de a Tripartitum-előtti időkben a tulajdonjoggal való kapcsolódás épen nem igazolható.

¹ „... simul cum cunctis ipsorum utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, videlicet terris arabilibus cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, fenetis, silvis, nemoribus, virgultis, lacunis, piscinis, piscaturis, aquis aquarumque decursibus et generaliter quarumlibet utilitatum earundem integritatibus...” (U.-ott.)

² *Tagányi*, Erdészeti oklevéltár. I. köt. Bevezetés VIII—IX. l.

³ *Agoston Péter*, A tulajdonjog alaptanai. Budapest, 1903. c. m. 48. l. *Wenzel G.* Magy. orsz. mezőgazd. tört. c. művében (230. l.) a vadászati jogot, főleg a nagyvadászatnál, a nagybirtok tartozékának mondja, míg az apróvadászat a nemesség helyhez nem kötött szabad foglalkozásaként tekintett. A tételnek semmi egyéb támasztéka nincs, mint az egykorú német Hohe-Jagd és Reisgejagd önkényes átültetéséből levont következtetés.

⁴ *Georch Illés*, Honnyí törvény. Pozsony, 1806. II. könyv I. kötete, 54., 57. lapok.

Egészen más volt a helyzet a német jogok területén. A földtulajdon kialakulása itt messze megelőzi a magyar honfoglalást. A VI. századból való Lex Salica-nak a földtulajdonos rovására elkövetett vadlopást sújtó szigorú rendelkezései rámutatnak már arra, hogy a vadászati jog a Grund und Boden fölötti tulajdon kifolyása, közönyös lévén, hogy erre az eredményre a tulajdon minden mászt kizáró és a beavatkozásoktól távoltartó jogi szerkezete, vagy a speciális „Gewere“ intézménye vezette-e a fejlődést.¹ Ez a „Gewere“ magába ölelte az ingatlant s a rajta levő ingót, így a vadat is. Aki más ingatlanán jogtalanul vadászott: ehhez képest „Gewerebruch“-ot követett el. Miután pedig az ingatlanoknak egyre kevesebb kézben — t. i. a nagybirtoknak kezében — való összehalmozódását a kisebb sorsban élő szabadok az a törekvése, hogy ingatlanaik átadása és szolgálatuk ellenében való tovább használata fejében maguk részére a hatalmasok védelmét biztosítsák, nagy mértékben előmozdítva az önálló földbirtokosok számát jelentékenyen apasztotta és a vadászati jogosultság gyakorlásának lehetőségétől az eredeti jogosultak nagy része elesett; a vadászat a birtokarisztokrácia kezében óriási területek fölött összpontosult s így felette könnyűvé vált a hűbéri jogrendszer szellemvilágában a földtulajdonba bekapcsolódott vadászati jognak attól való ismételt különválasztása. Csakhogy a különválasztott vadászati jog ezúttal nem a mindenkit megillető, hanem kizárólag a hűbérúr kezében megtartott vadászati jog volt.

A hűbérurak hűbéreik eladományozásánál a vadászati jogot maguknak tartották fenn² s a német jogban az idegen ingatlanokon való dologi erejű vadászati jognak éppen ez a jelenség adja meg a jogalapját.

S bár e jogállapot mellett az ingatlan fölötti tulajdon és a vadászati jog tartalmi kapcsolódásának elve még mindig sértetlen, mert hiszen a hűbérúr az eladományozott hűbéri jószágnak „fő- vagy állagtulajdonosául“ továbbra is megmaradt; de az is bizonyos, hogy a fejlődés ezen előzményei nélkül a vadászati regále soha sem tudott volna kialakulni.

Ennek a mozzanatnak pedig azért van elsőrendű fontossága, mert éppen a regále felé haladó fejlődés képes csak a szabadvadászatot teljesen elnyomni. A regále fosztja meg a nagybirtokú nemességet is vadászati jogának legalább egy részétől (a „hohe Jagd“-tól) s teszi annak gyakorolhatását az erre vonatkozó királyi privilégiumtól feltételezetté. A vadászati jognak a földtulajdonba való beolvadása tehát még a német jogok területén is ingadozó tétel, amit a legnagyobb tekintélyű jogkönyvek, a szász és a sváb tükör egyaránt igazolnak.³

¹ V. ö. Höcht id. m. 1. l.

² V. ö. Wagner id. m. 39. l. — Roth K., id. m. 11. l. — V. ö. továbbá Kisch W. („Elsaß-Lothringisches Landesprivatrecht. Halle a/S., 1905.“ c. m. 597—598. l.), ki felfejti, hogy a vadászati jogért való ez a küzdelem. a középkor évszázadain végighúzódo jelenség s hogy a küzdelemben a hűbérurak maradtak győzők.

³ Schwabenspiegel, 236. art. „Ein jeglich wild ist eines mannes mit rechte, di wile ez in sinem gewalte is.“

Utóbbi a Gewerebruchot elkövető vadorzónak is megadja és biztosítja az elejtett vad fölötti tulajdonjogot; az előbbi pedig a szabadvadászati jog emlékét őrzi azzal a tétellel, hogy: „...do got den menschen geschup, do gaf he ime gewalt over vische unde vogeles unde alle wilde dier“ (Sachsenspiegel. II. 61., § 1.)¹ Figyelemreméltó, hogy mindkét jogkönyv a XIII. század derekán keletkezett.

E több-kevesebb ingadozás mellett is azonban a földtulajdon és vadászati jog kapcsolódására a német jog talaján elsősorban a regále kifejlődhetése mutat rá, mely a vadászati jognak királyi joggá való elkülönítésénél és önállóvá tételénél a megelőzően a földfeletti tulajdonjoghoz való kötöttségét feltételezi. Rámutatnak továbbá azok a példátlanul szigorú büntető-intézkedések, melyek a vadászati jog közvetlen védelmét voltak hivatva szolgálni s melyekről az alábbiakban még meg kell emlékeznünk.

A német joggal való összevetés eredménye pedig nem lehet más, mint annak a tételnek igazolása, hogy a magyar jog az ingatlan fölötti tulajdon és a vadászati jog között ilyen szoros viszonyt e korban még nem teremthetett meg. Nincs elegendő adatunk sem a vadászati jog hűbéri jellegű önállósítására, sem a királyi regále érvényesítésére, sem a vadászat jogának csak a földtulajdonból származtatható szigorú büntetőjogi védelmére. Az az egy pár korlátozó rendelkezés, melyet a jogtörténelem felmutat, kizáróan vadászatrendészeti jelentőségű.

A Werbőczyig terjedő időszakban tehát a kibontakozás útjára terelődött vadászati jog még mindig híven és tisztán őrzi eredeti jellemvonását, t. i. minden nemes (szabad) embert megillető jognak marad, mely a szabadrendűség folyományaként saját és idegen területen egyaránt gyakorolható s korlátozásait csak közrendészeti szabályokban ismeri. Röviden: közjogias jellege megmarad.

Mielőtt azonban közelebbi szervezetére rátérnénk, kiegészítésül jeleznünk kell a német vadászati jognak a regále felé haladó fejlődési processzusát, miután a Tripartitum utáni korszak összehasonlításainál a teljesen kifejlett vadászati regále áll már hazai jogunkkal szemben.

Ez a fejlődés inkább nyomon kísérhető, mint a német szabadvadászatnak az ingatlantulajdonba való beolvadása.

A IX. századig nyúlnak vissza az emlékek arról, hogy a frank királyok nagykiterjedésű erdőbirtokaikon másoknak a vadászatot eltiltották. Az erdő „eingeforstet“-nek nyilvánított és a környező területektől elzáratott; a vadászati tilalom neve királyi „Bann“ s az erdők maguk, mint „forestum“, „foresta“, „Bannforst“ vagy királyi „Wildbann“ szerepeltek.² Az eredetileg csak magánerdőségeikre kimondott Bann-t a királyi hatalom növekvésével idegen erdőterületekre is kiterjesztették s ez eljárást következetesen folytatva, a „Bannforstok“ terü-

¹ Id. Hübner, id. m. 268—269. l.

² A „forestis“ szó nem egészen felderített jelentőségére Roth azt mondja, hogy az a halászat és vadászat szempontjából zárt területet (Bezirk) jelentett. Eredetileg mint a Markgenossenschaftok vadászatának és halászatának ellentétéül használták. Idővel a „forestum“ olyan erdőség, mely kizárólag egy úr tulajdonában áll. (Id. m. 83 l.)

letét egyre nagyobbították. Különösen elősegítette ezt a kialakulást a Marktgenossenschaftok feloszlása, amennyiben az akkor a közösből felszabadult területek uratlanokul tekintetvén, a királyi hatalom, a királyi vadászati jog alá kerültek.¹

A vadászati jog ezzel királyi előjog jellegét öltötte magára, mellyel szemben a nagybirtokú földesurak is engedni voltak kénytelenek. A Karolingi királyok korában azonban az idegen tulajdont képező erdőségeknek az az „Einförsten“-je még inkább csak kivétel-számba ment. A XIII. században jut el a fejlődés odáig, hogy a királyi vadászati jog valóságos regále képét mutatja, adományozás tárgya lesz, melyet a megadományozott privilégiuma alapján gyakorol s az eredetileg hivatali természetű grófságok örökösödésivé válása után a jog birtokosai valóságos fejedelmi jogként élnek vele. A fejlődés kezdeti idejében is azonban kétségtelen, hogy a földtulajdonos vadászati jogát igen nagy mértékben korlátozta. Ezek a korlátozások idővel a nagy-, apró- és közép vadászat, a vadászható és nem vadászható vadak közti különbségtétel intézményes alapjainul is szolgáltak s ennyiben a vadászati jog szabályozásának tárgyi körét több irányban gazdagították. A királyi Wildbann-ba be nem vont területeken a tulajdonos vadászata azonban korlátozatlan maradt, míg a földtulajdonostól való elválasztás nem érte el tetőfokát. A regáleban fekvő gondolat mellett, t. i. a népességnek élethivatás szerinti osztályozottsága, tagozódása is közrehatott abban, hogy az alsóbbrendű elemek a vadászat gyakorlásából fokenként egészen kiszorítottassanak. Az a felfogás, hogy a vadászat csak a fegyverforgató nemességhez illik, előbb a parasztot, majd a városi polgárt zárta ki a nagy- s végül az apró vadászatból is, úgy, hogy a Tripartitum utáni korszak — a német jogban — a regále korlátai között és egyes privilegialis városoktól (birodalmi városok) eltekintve, már csak a nemesség és klérus vadászati jogát ismerte.²

3. §. A Tripartitum előtti magyar vadászati jog szabályozása.

1. *A vadászati jog alanyai.* A vadászati jog előbbieken megállapított jellegére elsősorban is annak a kérdésnek mikénti szabályozása mutat rá, hogy kik voltak mint a vadászati jog alanyai elismerve, azaz hogy kik gyakorolhatták a vadászati jogot? Ez a kettős jogosultság, t. i. — azaz maga a vadászásra vonatkozó jogalanyiség és a jog tényleges gyakorlására vonatkozó lehetőség — a mai kettéválasztást még nem ismerte.

A rendi tagozódás figyelembevétele nélkül a kérdésre feleletet adni nem lehet.³ E tagozódás pedig azon a sarkalatos különbségen

¹ V. ö. Höcht id. m. 2. l. Jütisches Low III. „Unde wat sonste niemandt gehöret, dat gehöret dem Könninge“. Továbbá Roth, id. m. 84. l.

² V. ö. Hübner, id. m. 268—269. ll.; Wolf, id. m. 396—397. ll.; Wagner, id. m. 38—39, ll.; Roth, id. m. 288. l.

³ V. ö. a rendi viszonyok kialakulására vonatkozólag Timon Ákos Magyar alkotmány- és jogtörténet c. m. (Budapest, 1903.) II. kiadás. 118. és köv. l.

nyugodott, mely szerint az emberek vagy *szabadok*, vagy *nem szabadok*. Az ős államszervezet e tekintetben a honfoglalás előtti törzsi állapotokat tartotta fenn mindaddig, míg azok a letelepedéssel szükségkép át nem alakultak. Eredetileg szabad volt mindenki, ki a leszármazás révén valamely törzsnek, illetőleg nemzetségnek volt a tagja és nem szabad volt a rabszolga, mely dolog gyanánt tekintetvén, a személyiség attribútumait teljesen nélkülözte.

A rendi differenciálódásnak első szimptomái ennek dacára a nem szabadok körében jelentkeztek. A honfoglaláskor itt talált különböző és önként behódoló népekből, amelyek erre való tekintettel földjeik használatában és egyéni szabadságukban nem zavartattak, kialakult az úgynevezett *félszabadok* néposztálya. A szabadrendűek közt is szült bizonyos társadalmi különbségeket a személyes kiválóság, a tisztségek viselésével járó tekintély és a nagyobb gazdagság, de ennek — jóllehet a későbbi arisztokrácia veti benne előre árnyékát — jogi jelentősége egyelőre nem volt.

A királyság életbeléptetésével a szabadok rendje nemesi renddé minősül át s a hozzá való tartozás kritériuma már nem a leszármazás ténye, mely csak addig lehetett biztos útmutató, ameddig az egyes törzsek és nemzetségek együtt táborozó, magukba zárkozó, nomád életmódjukat többé-kevésbé fenntartották, hanem az ingatlan, mely a letelepedésnél, mint szállásbirtok, a nemzetség részére kijutott s mely a honfoglalásban résztvett nemzetséghez való tartozásnak kézzelfogható bizonyítékát adta. A szállásbirtokhoz teljesen hasonló jogi természete volt ebben a tekintetben a szintén a köz, tehát az összesség érdekében tett s így a honfoglalásban történt részvétellel egyenlően értékelt szolgálatok címén adott úgynevezett adománybirtoknak. A nemesrendűségnek bizonyítékául ehhez képest az időközben egyéni tulajdonná is kifejlődött ingatlan bírása szolgált s ez a momentum hozza magával a vadászati jog és az ingatlantulajdon jogi kapcsolódásának látszatát.

Az ős államszervezet felszabadjai (szabadosai) helyébe a királysággal a *magánjogilag szabadok* többszörösen tagozódó rendje lép, magábaölelve az itt talált idegen népelemek maradékait, a felszabadított rabszolgákat, a szabadrendűségüket elvesztetteket s az idők rendén idegenből betelepülő jövevényeket. A magánjogilag szabadok a politikai nemzet soraiból voltak kizárva; közéjük tartoztak a *várjobbágyok*, a *várnép*, az *udvarnokok*¹ és *szabadparasztok*, végül a *telepesek*, vagy *hospesek*. Az előbbi két osztály a várföldekből részükre egyéni birtokokként kiszakított ingatlanokon gazdálkodott, az udvarnokok ellenben a király, a szabadparasztok pedig egyes nagybirtokú nemesek magáningatlanain. A hospesek, mint különböző kedvezmények mellett külföldről betelepített s jórészt község- és városalapító jövevények, a későbbi városi polgári rend kialakulásának voltak a megindítói.

Utolsó státusként szerepelt végül a lassanként javuló helyzetbe jutott szolgarend.

¹ Az udvarnoki rendhez tartoztak a királyi vadászat szervezésénél nevezetes szerepet betöltött erdőővők és királyi vadászok, kikről alább részletesebben lesz még szó.

A vázolt rendi tagozódásnak azonban még egy fontos változása állott be korszakunk alatt annak következtében, hogy a szt. István-féle várszerkezet a XIII. század folyamán aláhanyatlott s így jelentékeny visszahatással volt a vele összefüggő néposztályok sorsára is. Így nevezetesen a várjobbágyok és a várnép, mint külön rendi tagozat, felszívódtak részben a kismemesség közé, részben beleolvadtak a szabad-parasztok és szolgarendűekkel egyetemben az újonnan keletkezett s ettől kezdve egységes jobbágyosztályba (parasztosztály).

Hogy mindezen rendi fokozatokba tartozó egyének — a szolgák kivételével — mind jogosítottak voltak vadászni, az azokból a törvényes intézkedésekből következik, melyek a vadászatot rájuk nézve utóbb korlátozni kezdték, majd egészen eltiltották.¹ Már a legelső vadászati törvény, a szt. László-féle (Liber I. cap. 12.) sem tesz különbséget azok között, kiknek a vasárnapi vadászatot vallási szempontból megtiltja, s csak a pap, vagy egyéb egyházi személyekre nézve állít fel különleges rendelkezéseket. Döntő jelentőségű azonban a nevezetes II. Ulászló-féle törvény, az 1504. évben kelt Decretum XVIII. cikkelye, melyre, mint vadászati alaptörvényre, a későbbi vadászatjogi törvényhozás minden megnyilatkozása hivatkozik s mely épen ezért tüzetes megvizsgálást tesz szükségessé.

A törvénycikk címfelirata: „*Venatio et aucupium, rusticis prohibita*.” A törvény principiuma, az akkori idők szokásához képest, az intézkedés indokait bocsátja előre:

„Mivel minden főpap és báró úrnak és a többi országlakosoknak jobbágyai és lakói közül igen sokan a szőlők és földek művelését csaknem abban hagyván és félretévén, egyedül vadászattal és madárszattal foglalatostkodnak, annyira, hogy nemcsak köz-, hanem vasárnapokon és a szentek más ünnepnapjain, sőt szent karácsony napján is vadásznak, ami által az Isten ellen, mert parancsát meg nem tartják, vétkezni és földesuraikat ezek jövedelmeinek elvonásával megcsalni (defraudare) nem irtóznak, sőt inkább maguk is, miután ennek a haszontalan munkának rabjává lettek, többnyire koldusbotra jutnak; némelyek meg, mivel az élelemből és ruházatból kifogynak, a végső dolgokra: lopásra és rablás elkövetésére vannak kényszerítve és ekképen gyakran akasztófán vagy más, gonosztevőket érő hálálos büntetéssel múlnak ki.”

„1. §. Hogy tehát a bajt kellő szerrel orvosoljuk, megállapítottuk, hogy mostantól fogva jövőre az ország jobbágyai és parasztjai közül senki se merjen bármilyen módon, vagy bármilyen mesterséggel szarvasokra, őzekre, nyulakra és vadkanokra vadászni, valamint fácánokra és császárfajdokra, vagyis úgynevezett császármadárakra vadászni.”

„2. §. Hanem mindeniköknök föld-, rét- és szőlőművelést, valamint egyéb kézműveket kell űznie és folytatnia, amelyekből mind magának, mind pedig földesurának jövedelmet és hasznot szerezhet.”

A törvény alkotása korában rabszolga már nincs, a társadalom csak a főpapság, főurak („barones”, nem tévesztendő össze a mai

¹ Szlemenics Paulus, Elementa juris hungarici judiciarii civilis. Posonii, 1837. c. m. 10—11. l. kiemeli, hogy hajdan a paraszt is vadászhatott s csak II. Ulászló V. Decr. 18. vette el tőle e jogot.

bárokkal) és köznemesekből álló nemesi osztályt és a jobbágyokat, a parasztokat ismeri. Utóbbiak eladdig korlátlanul gyakorolt vadászati jogára élesen mutat rá a törvény az a kitétele, mellyel „... *amodo imposterum*” tiltja el a vadászatot, *de nem feltétlenül most sem és nem általánosságban*, hanem csak az 1. §-ban egyenként és taxative meghatározott vadfajokra. Ha a parasztok vadászata a törvény hozataláig terjedő időben jogtalan lett volna: a dekrétum nem mellőzte volna el sem a korábbi tiltó rendelkezésekre való hivatkozást s azok megerősítését s nem vezette volna be rendelkezéseit oly indokolással, mely nálunk is, mint a német jogok területén, nyilván magán viseli az erőszakolt ürügykeresés és eddig elismert jogok kijátszására, megkerülésére valló tendenciának jellegét.¹

A német jogoknak e korban már egészen privilégiális jellege mely hatást gyakorolt a magyar jogalkotásra.

Igen figyelemreméltó a dekrétum könyvében felvett az az indok, hogy a paraszt a vadászattal földesurát annak „... jövedelmei elvonásával megcsalja” („*dominos terrestres — proventuum ipsorum sublatione defraudare — non verentur*”).

Ebből a kitételből az a látszólagos következtetés volna leolvasható, hogy a vadászat földesúri jövedelem s az ingatlannak mintegy gyümölcseként tekintendő alkatrésze. Ez a momentum a földtulajdon és a vadászat legszorosabb összefüggését jelentené s egyúttal természetesen azt is, hogy a parasztnak valamint szabadbirtoka nem lehet, akként vadászati jogosultsága sincs. A törvénytöredék ezen magyarázatának azonban ellene mond az indokolásból (*principium*) világosan kitűnő *ratio legis*, mely szerint a törvényhozási célzat az ünnepszégések, azaz az ünnepek megszenteltségtelenítésének preventív elhárítása (v. ö. a szt. László-fele törvénnyel is) a paraszti vadászás folytán nagymértékben elhanyagolt mezőgazdasági tevékenység fokozása és a parasztok elszegényedésének s az ebből származó bűnözési lehetőségeknek megakadályozása volt. Mellékes, hogy az *expressis verbis* kijelentett indokok mögött ott lappanghatott a vadászati jog közjellegetének önző megszorítására irányuló törekvés is.² A földesúri jövedelmek

¹ A középkor vége felé a különböző német államokban, az itt-ott fennmaradt „*Freie Pürsch*”-től eltekintve, a paraszt már sehol és sehogyan sem vadászhatott. Az a nézet, hogy a vadászat csak a fegyvert viselő és fegyvert forgató nemeshez illő foglalkozás, előbb az apróvad vadászatára szorította a parasztot, de itt is csak saját házi szükségletére és nem eladásra, majd azt találták, hogy a vadászat az ő kezében még így is közveszélyes, mert a közrendet és élet-hivatása gyakorlását zavarja s ekként különböző rendőri és gazdasági ürügyek alatt a vadászat lehetőségét tőle is, a polgártól is egészen elvonták. (V. ö. *Wagner*, id. m. 39. l.; *Hübner*, id. m. 269. l.; *Wolf*, id. m. 397. l.)

² Egyébként nem tekinthető kizártnak, hogy a törvényhozó szándékaiban volt őszinteség is s a parasztok szenvedélyes vadászata valóban károsította a mezőgazdasági érdekeket. Egészen hasonló jelenség lenne ez ahhoz, amikor ugyancsak a mezőgazdaság érdekében szigorú tilalmakkal kellett korlátozni a bányászatot, melyre a cseh-morvaországi parasztság oly vehemenciával rávetette magát, hogy a földművelést és állattenyésztést teljesen abbahagyta s a közgazdaságot ekként katasztrófába sodorta. (948 és 1153. években. Lásd *S. K. Sopper*, *Erforschung der Erdrinde* c. m. *Weltall und Menschheit* I. köt. 272. l.)

„Defraudatio“-ja a szövegből kitűnőleg csak mint közvetett eredmény és mellékesen említetik s kapcsolata a tilalommal csak annyi, hogy a vadászattal foglalkozó parasztság ezáltal a földesúri ingatlanok művelését, a földesúrnak teljesítendő szolgáltatásokat is elhanyagolja s így azoknak oly jövedelemcsökkenést okoz, melyet a 2. § szerint ép azon az úton kerülhet el, ha föld-, rét- és szőlőművelést folytat, avagy egyéb kézműveket (artificia manualia) s ezekkel úgy magának, mint földesurának jövedelmet és hasznót szerez.

De ellene mond a jelzett látszólag plausibilis interpretációnak a *ratio juris* is, azaz a törvényben kifejezett jogtételnek a jogrendszer más szabályaival való összefüggése. Feltűnő ugyanis a törvényben a szigorú büntetések hiánya, jöllehet, ha a földesúri jövedelmek közvetlen elvonásáról, földesúri jogoknak egyenes bitorlásáról lett volna szó, e korszak brutális büntetési nemei annál kevésbé mellőztettek volna, miután a nyilvánvalóan német hatás és német példa alatt kiadott dekrétum idejében a német jogok a recepció számára bőséges anyagot tudtak volna a törvényhozó előtt feltárni. Erre egyébként annak helyén még ráterünk s egyelőre csak annyit, hogy az Ulászló-féle törvény megszerzői mindössze 3 forint pénzbüntetéssel büntetettek.

A vadászati jog jogalanyiségének kérdése a mondottak alapján a korszak legvégéig meglehetősen érintetlenséggel megtartja a szabad-vadászat intézményi alapgondolatát, amennyiben, mint a földbirtoktól független s a magánjogi személyiségből folyó jogosítvány szerepel s ebben közjogias színezetet nyer, habár a politikai közjogok közé nyilván nem tartozik. Megilleti a vadászás joga területi korlátozás nélkül a nemest a kornak egész folyamán, még pedig a maga csorbítatlan teljességében; megilleti a kornak első részében s a várszerkezet lehasználatáig a várszerkezettel összefüggő néposztályokhoz a közjogilag nem, de magánjogilag szabad státusú várjobbágyok és várnéphez tartozó egyéneket; vadászati joga van továbbá a szabadparasztnak s a letelepítés alkalmával szükségkép kiadott telepítő kiváltságlevelek közelebbi meghatározása szerint a hospeseknek is.¹ Mikor pedig a jobbágyosztály egységes kialakulása a most jelzett rendi rétegek nagyobb részének eltűnésével bekövetkezik, vadászati jogalany a jobbágy (colonus, incola) is, mígnem II. Ulászló dekrétuma tőle e jogot meg nem tagadja.

2. *A vadászati jog tárgya.* A vadászat tárgya közvetlenül maga a vadászás, azaz bizonyos vadászati cselekmények sorozata; közvetve pedig a szabad állapotában levő vad. Előfeltétel tehát csak annyi, hogy senki tulajdonába vagy birtokába ne vette legyen. Ezzel a szelíd, szelídített, vagy már elfogott, elejtett állat a vadászati jog tárgyi köréből kiesik. Arra, hogy a vad „uratlanság“-nak elvi szabálya kimondassék, a kor jogrendszerének szüksége még nem volt, annál kevésbé, mert az „uratlanság“ fogalmát is csak a megelőző, de felhagyott, vagy egyébként megszületett birtokkal tudta kapcsolatba hozni. Erre mutat az uratlan, a bitang jószág s a „jó kerge-tők“-re vonatkozó intézkedések mindenike.²

¹ Lásd 14. lap. 3. jzetét.

² Szt. László III. kv. 13., 20., 21. és 29. fejezet. Kálmán I. kv. 39., 41. és 44. fejezet.

Nem ismeri még ez a kor azt a nevezetes különbségtételt sem, mely a „ *vadászható*“, vagyis vadászat tárgyául alkalmas és a „*nem vadászható*“ vadak között a mai jogok szempontjából annyira fontos. Viszont a II. Ulászló-féle dekrétum alapján a vadászat tárgyai közül a szarvas, őz, vadkan, nyúl, fácán és császármadár külön kategóriába tartoznak abból a szempontból, hogy a parasztnak vadászati joga alól kivételtettek. A többi, tehát elsősorban is az összes emlős és szárnyas ragadozók a paraszti vadászat tárgyaiul meghagyattak. Hullott vadra, elejtett agancsokra jogszabály nincs. A vadászat fogalmi és érdekkörébe ezek bevonva ebben az időszakban még nem voltak.

3. *A vadászati jog gyakorlása és védelme.* E címen a vadászati jog rendészeti szabályai veendőik figyelembe. S bár a köztörténet sok adatot ismer arra vonatkozóan, hogy a vadászatot eleink igen intenzíven, sőt különös előszeretettel űzték:¹ szinte meglepő a vadászati jog mikénti kigyakorlását meghatározó szabályoknak majdnem teljes hiánya. Feljegyzésükre — legalább is — ha voltak, sem az egykorúak, sem utódaik nem gondoltak. Egyedül a királyi vadászat szervezésére maradtak fenn megbízható, okleveles adatok, s feltehető, hogy a király vadászati berendezéseit a nagy urak is utánozhatták. De mindez nem a *vadászati jog* történetére, hanem a *vadászás* történetére bír elsősorban jelentőséggel.

Az első szilárd pont egyébként a vadászati jog gyakorlásának jogi szabályozásánál szintén a *szt. László*-féle, már említett törvény, mely (Liber I. cap. 12) az ünnepnapok megtartásáról rendelkezvén, kimondja, hogy „ha valaki e napokon (ünnep- és vasárnapok) vadászni talál, vegyék el ebeit és a lovát,² de lovát ökrön válthassa meg. (1. §.) Ha pedig pap, vagy egyházi személy vadászna, veszítse el egyházi rendjét, míglen eleget teend vétkeért“. Az ünnep- és vasárnapokon való vadászás tilalma a II. Ulászló-féle dekrétum principiumában is közvetve megerősítést nyer, bár itt, mint a parasztnak vadászati joga eltiltására okot szolgáltató körülmény szerepel csak és a főszűly az ünnepnapok szentségének biztosításán fekszik.

Bizonyos szabály tehát annyi, hogy a vadászati jog gyakorlása ünnep- és vasárnapokon közrendészeti szempontból tiltva volt, a vadászatnál használt ebek és lovak elkobzásának szankciója mellett.

A két törvényhelyből a vadászat gyakorlásának módjára nézve két vonatkozás olvasható ki. Nevezetesen vadásztak őseink lóval és

¹ A 48 előtti magyar jogi írók egészen elsiklanak a történelmi fejlődés kérdése fölött, pláne, ha a jogrendszer egyik oly félreeső ágazatáról van szó, mint amilyen a vadászati jog. Körülbelül megelégszenek annyival, amit *Georch* ad bevezetesképen a vadászati jogról, s ez is nem magát a jogot, hanem csupán a vadászati foglalkozást érinti: „... Valamint még Dicső Eleink legnagyobb mulatságjokat találták a vadak és madarak nyilazásokban vagy azért, mivel jobbára vadhússal éltek, vagy pedig, hogy magukat hasznosan gyakorolják a nyilazásban: úgy most is fennmarad a magyar nemes embernek azon legfőbb gyönyörűsége, melyet a vadászat és madarászatbéli mulatságokban talál.“ — (Id. m. II. k. 47. § 57. lap.)

² Az Ilosvai-codex variánsa szerint: „... Valaki e napokon *ebekkel* vadász, vegyék el a lovát.“

ebekkel üzve a vadat, valamint egyéb „mesterséggel” is („... quovis modo et quavis arte”). Nyilvánvaló, hogy a különböző vadfogó-hálók, kaptányok, török, hurkok époly gyakorlatban voltak nálunk is, mint Németföldön, hol a vadászat ezen eszközeire nézve a népjogok igen tüzetes intézkedéseket tartalmaztak, sőt gondoskodtak azoknak az eshetőségeknek szabályozásáról is, ha az ily vadászszerszámok és berendezések emberben okoztak volna kárt.¹

Közvetett korlátozási módja a vadászati jog gyakorlásának, de ismét csak a parasztok és közpapok (tanulók) tekintetében a korszak legvégére eső 1514. évi — II. Ulászló-féle — VII-ik dekrétum LX. artikulusa, mely a fegyver, különösen a löfegyver viselését és tartását szigorú büntetések alatt eltiltja. A törvény szövege a következő:

„A javadalommal el nem látott papok (presbyteri non beneficiati) és az iskolákban lakó tanulók ezentúl fegyvert és puskát ne viseljenek. 2. §. Ezenkívül, hogy a közönséges nyelven hajduknek nevezett barompásztorok se hordjanak kopjákat és egyéb fegyvereket, és parasztok se merészelenek puskával járni. 3. §. Mert különben, ha a hajdu fegyvert visel, bárki és bárhol elfoghatja: s elsőízben ki kell herélni, másodízben, ha megint fegyvert visel, feje essék, vagy más halállal bünhődjék. 4. §. Ha pedig parasztnak van puskája, annak jobbkezét kell levágni.”

Ulászló e törvénye azonban nem vadászati jogi törvény; az 1514. évi Dózsa-féle parasztlázadás hatása alatt keletkezett s a vadászatot csak közvetve érinti.

Hogy mindezek után a vadászati jog gyakorlási módjának egyéb írott vagy íratlan szabályai a felsoroltakon kívül ne lettek volna: tekintettel a kétségkívül igen általánosan üzött vadászatra s annak az élelmezés és ruházkodás szempontjából való jelentőségére, nem nagyon látszik valószínűnek.² A közelebbi adatok azonban hiányzanak. Mert bár a királyok vadászatának szervezettségére a fennmaradt oklevelek elég kimerítő világosságot vetnek, azokban nem az egykorú *vadászati jog* áll előttünk, hanem csak a királyi vadászás mesteriségének berendezkedése, melyet föltehetőleg, sőt némely adattal támogathatólag, a nagyhatalmú birtokarisztokrácia is utánozhatott.

Közbevetőleg ennek ellenére épen nem lesz érdektelen az Árpád- és vegyesházbeli királyok vadászatáról és annak szervezéséről annyiban, amennyiben az okleveles anyagból telik, megemlékezni.

A király a maga erdőbirtokait egyéb ingatlanaival együtt uradalommaként (megyékként) kezelte, rábízva azok adminisztrációját a megyei várispánokra. *Tagányi* szerint az összes erdők túlnyomó, majd $\frac{2}{3}$ része királyi birtok volt,³ egyes oklevelek pedig rámutatnak arra, hogy a Bakony-erdőség egymagában külön megyét (erdőuradalmat) képezett.⁴

¹ Lásd részletesen *Roth* id. m. 71. és köv. l.

² *Wenzel G.* a vadászat különleges jelentőségének bizonyítékát látja az őseinknél korán kifejtett szücsmesterségben és a prémek nagymértvű használatában. A prém a kivitelnek is fontos cikke volt. (Id. m. 231. l.)

³ Id. c. bevezető értekezése az Erd. Oklevéltár I. köt. VIII. lapján.

⁴ *Erdészeti Oklevéltár*, I. köt., 25. sz. oklevél 1240. évből. (*Donát* „Isten kegyelméből bakonyi ispán.”)

A királyi erdők igazgatását az illetékes várispán hatósága alatt az „erdőővők” és a különböző „királyi vadászok” végezték. Utóbbiak csak a vadászatnak voltak gondozói és nem a várispán, hanem saját külön ispánjaiknak voltak alárendelve; előbbieket együttesen erdőőri és vadászati szolgálatokat teljesítettek.

Az erdőővők épügy, mint a halászati szolgálatot teljesítő „víz-ővők” közjogi állásuk tekintetében az udvarnokok közé tartoztak, magánjogilag szabad emberek (úgynevezett félszabadok) voltak s külön falvakban laktak és tisztüket, mint örökletest, utódaikra is átszármaztatták.¹ Kötelességük volt az erdők óvása, a vadállomány gondozása és a király részére való vadászat.² Ha a királyi udvarba vadat szállítottak, útiköltségeiket illetékes várispánjuk előlegezte nekik.³ Ispánjuknak adóval és szállásadással is tartoztak;⁴ közvetlen felügyeletet száz- és tíznagyjaik (centurio-decurio) gyakoroltak fölöttük; kaphattak királyi adományokat⁵, sőt az országos nemesek sorába is fölemeltettek.⁶ Az erdőővői szervezet a királyok rengeteg erdőbirtokainak fogyásával párhuzamosan pusztult el, bár magát az intézményt a királyi erdészet és vadászat utánzásával az egyházak és egyesek is átvették.⁷

Csak és kizárólagosan vadászati szolgálatot teljesítettek a szintén az udvarnoki rendhez tartozó, tehát úgynevezett félszabad kir. vadászok. Ilyenek voltak a *solymárok* (falconarii), kir. vadászok és ezek mesterei (magistri venetorum regalium), kir. *kutyamesterek* (magistri

¹ A kir. erdőővők két faluját említi egy, az egri káptalannak 1249. évben az Őrsúr nemzetségbeliek részére kelt vallólevele (Erd. Oklevéltár I. köt. 27. sz.), továbbá IV. Béla 1250-ben Radun részére kiadott adománylevele a mai Badin községről szól, mint a kir. erdőővők falujáról. (Ugyanott 28. sz. oklevél.) 1464-ben Mátyás király a Zólyom várához tartozó Mothófalva (Motyova) kir. birtok polgárait régi szabadalmaikban megerősíti. Más kötelezettségük a község erdőővő-lakosainak nincs, mint az erdők és az azokban levő vadak őrzete és vadászata. A község kiváltságait újra megerősítik II. Ulászló 1493-ban, II. Lajos 1517-ben, I. Ferdinánd 1528-ban, Miksa 1573-ban, III. Ferdinánd 1655-ben és I. Lipót 1688-ban. Ekkor azonban már nem királyi erdőővők voltak, hanem az Esterházy-családéi, mert Zólyom vára 1638 óta ennek a családnak kezei között volt. (Lásd *Tagányi* Erdészeti Oklevéltár I. köt., 94. sz. oklevél.)

² Egy 1240. évi oklevél szerint Dónát bakonyi ispán a II. Endre király által még 1232-ben a bakonyi Szentkereszt-kápolnának adott terület kihasításánál a bakonyi erdőővők közbelépésére, kik a kihasítás ellen azt a kifogást emelték, hogy a kérdéses területen vadak tartózkodnak és az vadászatra alkalmas hely, a területet egyebütt adja ki. (Erd. Oklevéltár I. köt., 25. sz. oklevél.) Lásd továbbá az I. jegyzetben idézett oklevelet.

³ Erd. Oklevéltár I. köt., 25. sz. oklevél.

⁴ Győri káptalan 1210. évi bizonyáglevele. (Erd. Oklevéltár I. köt., 16. sz. oklevél.)

⁵ IV. Béla 1256-ban a Pelsőc falubeli *Budiszlónak*, a zólyomi királyi erdő őrének és száznagyjának hű szolgálataiért a Lampna vizénél földet adományoz. (Erd. Oklevéltár I. köt., 30. sz.) Ugyancsak IV. Béla 1256-ban a zólyomi kir. vadaskert nyolc őrének a 10 eke terjedelmű *Szúd* nevű földet adományozza (ugyanott 31. sz. oklevél és *Fejér* Codex diplom. IV. vol. II. 394. l.)

⁶ IV. László király 1283-ban az országos nemesek közé emeli Ileméres fiait, Gyepeszt és Simont, nyársardói erdőővőket; ugyanazon évben továbbá őt ágúti kir. erdőővőt. (Erd. Oklevéltár I. köt., 50., 51. sz. oklevelek.)

⁷ István ifjabb király 1262. évi ítéletlevele említi az esztergomi érsek erdőővőit. (Erd. Oklevéltár I. köt., 34. sz.)

caniferi) és a kir. *bölényvadászok*.¹ A kir. vadászok különböző ágazataihoz tartozók tiszte hasonlóképp az erdőővékéhez örökletes volt s ők is külön falvaikban éltek tíz- és száznagyjaik és harmadfokon saját külön ispánjaik alatt.² Egy 1291. évi III. Endre-féle oklevélből, melyet a király Pozsony város részére adott ki, arra lehetne következtetni, hogy a kir. vadászoknak egy közös ispánjuk is volt, ki az egész szervezetnek élén állhatott és ezért mindazoktól, kiknek a kir. erdők valamelyes használata meg volt engedve, bizonyos illetékfizetést követelhetett.³

A királyi erdőkben való vadászás eltiltása — ami különben már az erdőővi szervezet által is intézményesítettnek tekinthető — egy I. Károlytól származó 1325. évi oklevélben kifejezetten és a fejérvári káptalanhoz intézett s a bakonyi erdőség határjárására vonatkozó parancsban ki van mondva,⁴ valamint annak is van nyoma, hogy a királyi vadászathoz hasonló vadászati szervezet, az egyháziak és világiak már említett erdőővitől eltekintve, vadászati tilalmak felállítása és vadászszemélyzet alkalmazása formájában egyes nagy urak — főleg egyháziak által is létesítettet.⁵

Végül a királyi vadászat képéhez tartozik e korban a vadaskertek ügye is. Ezeknek emlékét számos helység és helynév is őrzi, mint *Telgárt*, *Tergárt* (Thiergarten), *Vadas*, *Vadverem*, *Vadkert* stb. IV. Béla zólyomi vadaskertjét egy 1256. évi s a vadas 8 örének adott adománylevele, továbbá a zólyomi polgárok részére kiadott 1263. évi megerősítő-levele említi,⁶ Péter nádor 1288-ban a Zách-

¹ *Tagányi* az Erd. Oklevéltárhoz írott bevezetésében a bölényvadászokat külön is kiemeli, Szatmár és Szilágy megyék területén voltak főleg letelepedve, hol úgy látszik, a bölényvadászatra legalkalmasabb volt a hely. *Fejér Cod. Dipl.* III. Tom. III. vol. 483. lapján egy *Kálmán* királytól származó oklevél van felvéve, mely az akkori Kraszna megyét „bölénymezőnek“ nevezi.

² Lásd. *Tagányi* id. c. bevezetése az Erd. Oklevéltár I. köt. X. lapján. — *Várad Regestrum* 1674. — Apaj perli András királyi bölényvadászt a kir. bölényvadászok ispánja Pál előtt. (Erd. Oklevéltár I. köt. 11. sz.) — *Pál* a kir. bölényvadászok ispánja perel a szatmári alesperes előtt egy asszonyt mérgezés miatt. (Várad Regestr. 255. sz. Erd. Oklevéltár I. köt. 12. sz.) — *Joákim* perbefogja Pétert, a kir. bölényvadászok ispánjának Lászlónak helyettese előtt. — (Várad Regestr. 290. sz. Erd. Oklevéltár I. köt. 13. sz.) — Az ippi királyi bölényvadászok Miklós kir. udvarbíró előtt perbefogják Gunter fiait, de a pertől elállván erről a bölényvadászok centuriója előtt vallomást tesznek. (Várad Regestr. 330. sz. Erd. Oklevéltár I. köt. 15. sz.) Ezek az adatok mind 1209—1234. közti időből valók. — Királyi vadászokról szól I. Károly egy 1328. évi szabadalomlevele, a vespérmegeyei Csepely, Szentgál és Németi falvak kir. vadászai részére. (Erd. Oklevéltár I. köt. 66. sz.) — Egy 1470. évi és a vespérmei káptalan által kiadott biznyságlevél, a horhi, szt.-gáli és németi kir. vadászok részére; — II. Ulászló 1510. évi Kereki Gergelyhez intézett parancsa ugyanezen falvak kir. vadászai ügyében. — (U. o. 95. és 104. sz. oklevelek.)

³ Erre következtek *Tagányi* és id. h. X. lap. — Az oklevél az Erd. Oklevéltár I. köt. 59. sz. alatt megjelölve.

⁴ *Erd. Oklevéltár* I. köt. 65. sz. oklevél.

⁵ *Felicián* esztergomi érsek ítérlőlevele a zágrábi püspök javára az ellene, a somogyi várjobbágyok által Dumbrova nevű erdőbirtok tárgyában; továbbá II. Béla király 1138. évi megerősítő levele a dömösi prépostság részére. (Erdészeti Oklevéltár I. köt. 7. és 8. sz. oklevelek.)

⁶ *Erd. Oklevéltár* I. köt. 31. és 33. sz.

nemzetiségnek kiállított bizonyáglevelében pedig mint szomszédos területeket a Gömör várához tartozó vadaskert és vadászóhelyet jelöli meg.¹ Buda közelében, a mai Szent János-hegy mellékén Nyék központtal Mátyás királynak volt nagy vadaskertje, melyben vadászlakas a leshelyek közelében számos őrház, há'ásra szánt kunyhó állott. Ez a vadaskert sokáig fennállott; számadáskönyvek igazolják, hogy a szerencsétlen II. Lajos király nagy gonddal kultiválta s I. Ferdinánd is tett intézkedéseket az akkor már egészen lezüllött vadashelyreállítására.²

Visszatérve az elejtett fonálhoz, a vadászat módjának jogilag való szabályozatlansága plausibilis magyarázatát abban leli, hogy a vadászati jog az ő eredeti szabad vadászati jellegét e korban még mindig elég kifejezetten meg tudta tartani, különösen nem vált az ingatlan tulajdon alkatrészévé s nem tette ekként szükségessé azokat az intenzív rendészeti intézkedéseket, melyek a külföldi jogokat, az ők magasabb fejlődési fokán jellemzik. Az a kérdés például, mely a mai vadászati jog problémái között is megoldatlan még, t. i. hogy miben áll a vad uratlansága? Vagy áll-e a vad valakihez dologjogi kapcsolatban? nálunk fel sem üthette a fejét, míg a XIII. századbeli Schwabenspiegel már kénytelen vele foglalkozni.³ Továbbá, hogy idegen területen miként bánjon a vadász az őt kísérő vadászkutyával? a magyar vadászati jognak e korban még nem kérdése, mert „idegen vadászterületet“ tulajdonkép nem ismer.⁴ A nevezetes „Wildfolge“ (sequela venatoria), azaz a jog a megsebzett vad bárhol való üldözésére⁵ az elvileg és ténylegesen szabad vadászati jogban hasonlóképp nem merülhetett fel.

Viszont azonban a mondottakból az is következik, ha a vadászati jog gyakorlásának rendészeti szabályai jóformán teljesen hiányoztak,

¹ Ugyanott I. köt. 55. sz. — Továbbá: az egri káptalan egy 1355. évi cserevallólevele, mely a Csenik határában levő királyi vadaskertről beszél. (Ugyanott 76. sz.)

² *Thallóczy Lajos* „Lamberg Kristóf I. Ferdinánd király fővadász mestere Budán“ c. ért. — (Megj. „Magyar Gazdaságtörténeti Szemle“ 1894. évi I. évf. 113. és köv. l.) — II. Lajos király vadászszenvédelmét érdekesen igazolja az a *Wenzelné* (Magyar orsz. mezőgazd. tört. c. id. m. 335. l. 2. jegyzet) *Dubravius János* „Historia Bohemiae Basil“ c. könyvéből (1575. évi XXXII. könyv 309. l.) átvett adat, mely szerint a király az ország lehető legrosszabb pénzügyi helyzete dacára is 40.000 aranyat adott egy vadászatra jól betanított sólyomért.

³ A Schwabenspiegel 197 alatt kimondja az elvet, hogy a Wildbann tulajdonosa a revierjén levő vadra igényel bír és az mindaddig, míg a területet el nem hagyja, az *övé*. (V. ö. *Roth*, id. m. 136. lap c) jzet és lásd köv. jzetet is.)

⁴ Idegen területen a vadász kutyáit kötve, nyílát és tegzét leszerelve volt köteles átvinni. *Schwabenspiegel*, 197. „Swer durch den panforst ritet, des boge unde des armbrust sol ungespannen sin, und sin Kocher sol versperret sin; sine winde und sine brakken sullen ufgevungen sin, unde sine jagende hunde sullen gekuppelt sin.“ *Sachsenspiegel*, II. 61. § 3. ugyanígy. (V. ö. *Roth*, id. m. 136. l. a) és b) jzt.)

⁵ Régi jogszabály biztosítja. *Lex Salica* 36. 4. *Sachsenspiegel* II. 61. § 4. *Lex Langobardorum* 314 — utóbbi 24 óra tartamán át. — Korlátozása a Wildfolgenak a királyi Bannforstok létesítésével következik be; később ex gratia speciale, adományozták. (V. ö. *Höcht*, id. m. 31 l.)

hiányozniok kellett a vadászati jogvédelem célját szolgáló rendelkezéseknek is. E kettő fogalmilag együtt jár s ez az oka, hogy míg a német jogokban a honfoglalást messze megelőző időkben már kifejlett vadászati büntetőjogról lehet beszélnünk, addig nálunk e kérdésnek szabályozását a törvényellenesen vadászó parasztnak, a II. Ulászló-féle 1504. évi dekrétumban megállapított 3 frtos büntetése teljesen kimeríti. Nevezetesen: a rét- és szőlőművelésre és egyéb kézművekre utalt jobbágnak tilos volt a vadászat — az 1 §-ban felsorolt vadakra —

„... három forint büntetése alatt, melyet annak a jobbágnak a földesura, aki vadászattal és madarászattal foglalkozik, vagy az, akinek az ingatlanán¹ az ilyen jobbágyot rajtakapják, elengedhetetlenül behajtson. 3. §. Ha pedig ennek a büntetésnek a behajtásában mindkettő hanyag volna, vagy ama jobbágy iránti kedvezésből nem akarná azt a büntetést behajtani, akkor annak a vármegyének az alispánja és a szolgabírái, ahol az meg találna történni, azt a pénzbüntetést a jelen törvény erejénél fogva attól a nemesről vagy földesúrtól, aki tudniillik a vadászó, vagy madarászó jobbágnak kedvezett, elengedhetetlenül hajtsa be.“

A büntetési nem megválasztása s a §-ban megállapított egész eljárás rámutat arra, hogy II. Ulászló törvénye, a mai terminológiával élve, „kihágásról“, azaz rendőri természetű jogparancs megsértéséről intézkedik s egyáltalában nem mozog abban az eszmekörben, mely az egykorú német jogokat a „vadlopás“ (Wilddiebstahl) felvételére és szabályozására vezette. Az eljárás sommás volta is erre utal. A kihágás megállapítása s a törvényes büntetés kiszabása és végrehajtása elsősorban annak a nemesnek feladatául van kitűzve, akinek a jobbágya a törvényellenes vadászatra vetemedett — feltéve, hogy vadászattal és madarászattal a kérdéses nemes ember szintén foglalkozott. Ha nem, úgy a törvény nem tartja őt alkalmasnak oly cselekmény megítélésére, mely általa nem kultivált érdekek sérelmét jelenti s helyette a kihágás színterének tulajdonosára bízta azt. S hogy a paraszt jogtalan vadászata nem egyesek magánsérelmét, hanem az általában mindenkit bárhol megillető vadászati jog sérelmét képezte: ez, mint az e korbeli vadászati jog fent tárgyalt s a földtulajdontól független jellegének újabb bizonyítéka, következik abból, hogy az eljárásra elsősorban hivatottak hanyagsága, kedvezése esetén a kihágás megbüntetése az illetékes megyei hatóságokra hárult s hogy a büntetendő itt már nem maga a tettes, hanem a tettes megbüntetésére hivatott, de kötelezettségét elmulasztó nemes ember volt. A hivatalból eljáró megyei hatóságnak ez a közbelépése s a hanyag földesurak büntetőjogi felelősségrevonása a tiltott vadászatot űző 3-ik személy, a paraszt üldözésének és megbüntetésének elmulasztásáért, egészen ellentétes gondolatvilágot tár fel a német jogoknak már ekkor tisztán magánjogias s a hűbériség révén regálévá kialakuló vadászati jogával szemben.

Jellemzésül elegendő egypár oly büntető rendelkezés megemlítése,

¹ Az eredeti szöveg az ingatlant itt a „Territorium“ kitételrel jelöli meg. Hogy ez alatt nem a mai értelemben vett „vadászterület“ értendő, önmagából következik.

mely a vadászati jogvédelem szinte túlzottnak mondható intenzívitását bizonyítja. A királyi Bannforstokban való jogosulatlan vadászásnak büntetése Nagy Károly Capitularei szerint 60 solidus pénzbírság volt.¹ Általában a jogosulatlanul történt vadfogást, elejtést közönséges lopásként kezelték s a VI. századbéli Lex Salica és a VII. század első feléből származó Lex Ripuariorum 45 solidus (megfelel 540 mai márkának), illetőleg 15 solidus, valóban túlnagy pénzbírsággal sújtották.² A „Wildfolge“ védelméül 600 denár (15 solidus) büntetés érte azt, ki a sebzett vadat üldözője elől elfogta, megölte és elsajátította, feltéve, hogy vadászatra maga a tettes is jogosult volt, mert ellenesetben 45 solidust kellett fizetnie.³ Figyelemreméltó a lex Salica e rendelkezésénél, hogy csak szarvast és vaddisznót említ, mintha a „Wildfolge“-t más vadra kizárta volna. Messzemenő jogvédelmet biztosítottak a német népjogok a vadászkutyák különböző fajaira és a vadászatra betanított ragadozómadarakra (Beißvögel) is. A nagyvadak (medve, bölény) vadászatánál különleges ebek, az agarak, kopók, vizslák, véredek, sőt tacsókutyák megöléséért és megsebzéséért vagy ellopásáért 3—15 solidus közötti büntetések voltak megállapítva.⁴

Az elmondottakból kitűnik, hogy nagyon kevés az az anyag, mely egyenesen a vadászati jogra vonatkozóan hazai jogtörténelmünk Tripartitum-előtti koráról fennmaradt. Az az egypár tétel, mely e szórványos adatok alapján merő valószínűsítés révén felállítható, alig szolgál egyébre, mint a későbbi fejlődés egyik-másik tünetének magyarázatára. Werbőczy Tripartitumáról sem állítható az, hogy a vadászati jog szempontjából különösebb jelentősége volna. Tartalma szerint a szokásos jog összeírása lévén, új jogalkotás benne nincs, sőt a vadászati jogról meg sem emlékezik. Mégis, mivel a Hármaskönyv a maga rendszeres egészében az első szilárd pont, mely a jog bármely intézményének történeti tárgyalásánál kiindulási alapként kínálkozik: áll ez a vadászati jog fejlődéstörténetére is, annál inkább, mert a megelőző századok során nem található a jogalkotás terén egyetlen oly mozzanat sem, melyhez a szóbanforgó jogintézmény történetének tárgyalását szorosabban lehetne hozzákapcsolni.

¹ Roth, id. m. 90. l.

² Lex Sal. Tit. 35. § 1. „Si quis de diversis venationibus aliquid furaverit aut celaverit 1800 denariis, — qui faciunt solidos 45 — culpabilis judicetur. Quam legem tam de venationibus quam de piscationibus convenit observare.“ — Lex Ripuar. Tit. 42. § 1. „Si quis de diversis venationibus furaverit aliquid et celaverit, seu de piscationibus, 15 solidis culpabilis judicetur; quia non est res possessa, sed de venationibus agitur.“ (Roth, id. m., 53—56. l. c) jegyzet.

³ Lex Sal. Tit. 35. § 3., 4. Roth, id. m. 57. l. d) jegyzet.

⁴ Az ú. n. canis sagax, vagy c. segutius, Leithund megöléséért, vagy ellopásáért a lex Salica 45 solidus; a 470—516 körüli Lex Burgundiorum, ugyanezen kutyaért, melyet canis veltrans vel petrunculus-nak is nevez, 2 solidus büntetést és 5 solidus compositiot szab ki s emellett elrendeli, hogy a tettes megkötözve, az „egész nép előtt“ a lopott kutya hátsó részét megcsókolja. A Lex Bajuvariorum, Alemannorum szintén részletesen intézkednek, 3—6—12 solidus büntetéseket állapítva meg, s különbséget téve Treibhund, Spürhund, jó futó, gyengébb futó agarak stb. közt. (A részletes összeállításokat lásd Roth id. m. 59—60. lapok jegyzeteiben.)

III. FEJEZET.

A magyar vadászati jog története Werbőczy Hármaskönyvétől 1848-ig.

4. §. A vadászati jog az 1729. évi XXII. t.-cikk megalkotásáig.

A Tripartitum 1514. évi megjelenése a magyar vadászati jog történelmében tehát fordulópontot — a fentmondottak szerint — nem alkot, sőt az egész intézményről közvetlen vonatkozásban meg sem emlékezik. Az I. Rész 24. címe a nemesi „jus possessionarium“ tüzetes meghatározásával foglalkozván, 8. §-ában lelkiismeretesen felsorolja ugyan a nemesi birtok összes „tartozékait“, szántókat, mezőket, gyepeket, erdőket, réteket, kaszálókat, legelőket, szőlőskerteket és -hegyeket, vizeket, vízfolyásokat, malmokat, malomhelyeket, sőt általában „hegyeket és völgyeket“ és a halászatot is külön és hangsúlyozottan kiemeli, de a vadászatról tökéletesen hallgat, bár azt azon korbéli közkelettsége és gazdasági jelentősége eléggé feltűnővé tehetné volna Werbőczy előtt, semhogy az „általában összes haszonvételek és jövedelmek“ gyűjtő fogalmába akarta volna beleszüszteni. A vadászati jogról való ez a teljes hallgatagság figyelemreméltó abból a szempontból is, hogy a nemesi birtok és összes alkatrészeire vonatkozó jogok az idézett címben a királyi jog (jus regium) folyamányát képező adományozásból vannak levezetve.

A Tripartitum II. Rész 14. címe az érvényteleneknek tekintendő privilégiumokról értekezve, leközli Zsigmond király adományleveleinek sablonos szövegét, melyben azonban a vadászati jogról hasonlóképp nem találunk egyetlen vonatkozást sem s mindössze egyetlen-egy helyen fordul elő az egész Hármaskönyvben a „venatio“ kitétel, t. i. az I. Rész 133. címében az ingó és ingatlan javak becsűjénél. Itt a 29. § „... a nagyobb, tudniillik a fejszés- és makkoserdőt, vagyis amelyet vágásra és vadászatra használnak“, ekealjanként 50 girára (1 gira = 400 denár) becsüli.

Werbőczy hallgatásából lehetetlen nem a következő megállapításokat levonni: Az az élő jog, mely a Hármaskönyvben van lerögzítve s mely ebben a formájában és tartalmában a jövő századok jogfejlésének a törvénytől is nagyobb tekintélyű kútfejévé vált, a XVI-ik század elején sem a vadászati jogról nem ismerte, sem a vadászati jog és a földtulajdon összekapcsolódását jogszabályként ki nem fejlesztette. Amint tehát egyfelől feltétlenül kizártnak kell vennünk a fejedelmet illető vadászati jog tételét, mely másokra a gyakorolhatás szempontjából csak az adományozás révén lehetett volna jogalapító jellegű: épígy önkényesnek kell mondanunk a XVIII. század íróitól kezdve előbb csak sejtetve érintett, majd világosan kimondott és a történelmi múlt mozzanataiban nem indokolt azt a megállapítást, hogy a vadászati jog a földesurat illető s az ingatlanból folyó haszonvétele lett volna.¹ Alapjellege ezzel szemben még mindig arra mutat, hogy a

¹ Ez a megítélés, mely a későbbi jogra nézve hozzávetőlegesen, a mai tételes jog tekintetében pedig pragmatice véve megáll, amolyan visszafelé

vadászati jog a személyi szabadságból közvetlenül folyó jog, melyből azonban a nem nemes fokonként mindinkább kiszoríttatván, a vadászati jogosultság ezen az úton a nemesi privilégiumok színezetét vette magára.

Érdekes jelenség, hogy a vadászati regále virágkorában a magyar jogfejlődés a német jogok szellemvilágától oly nagy mértékben megtudta őrizni függetlenségét; jóllehet a Habsburg-házzal való közjogi kapcsolat a német vadászati jog beszivárgására és befolyására tág ajtót nyithatott volna. Jellemző erre az a *Thallóczy* által közölt adat,¹ mely szerint I. Ferdinánd király a vadászati jogot, az osztrák örökös tartományok mintájára, Magyarországon is rendezni óhajtotta s e célból 1529 március 25-ikén Lamberg Kristófot kinevezte magyarországi fővadászmesterévé, megbízván őt a szükséges intézkedések megtételével. A fővadászmester lenn is járt Budán, érintkezésbe lépett Báthory nádorral, de küldetése teljes sikertelenséggel végződött, amint jelentéséből kitűnik, sőt még a budai Mátyás-féle királyi vadaskert ügyét sem volt képes sem rendbehozni, sem azt a jogosulatlan vadásztól megvédeni.²

Mindez pedig összeesik időbelileg a vadászati regále német- és franciaországi virágkorával. Nevezetesen éppen a XVI. század az az időszak, melyben a fejedelmi regále a vadászat szempontjából általánosan elismertetett. A hivatalos jogászok által hirdetett elv úgy hangzott, hogy az uralkodó *jure superioritatis et publicae salutis* az alattvalókat a vadásztól még saját ingatlanaikon is teljesen eltilthatja.³ A már ismert tényeken kívül (lásd 16. és köv. lapok) jelentékenyen közrehatott a regále uralomrajutására az a teória is, mely az uratlan dolgokat általában s így a vadakat is a fejedelmi jog tárgyaiul hirdette és vallotta, s ezenfelül az általános közbiztonsági érdekek védelme s a vadállomány veszélyeztetése iránt táplált túlságos aggodalom. Elég az hozzá, hogy a vadászati jog kizárólagos és egyedüli alanyává az állam egész területén maga a mindenkori uralkodó lett és tőle különböző más személy vadászati jogot csak az ő nyílt, vagy hallgatag adományozása (privilégiuma), vagy ősrégi gyakorlat alapján gyakorolhatott.⁴ Élesen juttatja kifejezésre a királyi regále elvét az 1553. évi bajor *Landesfreiheitserklärung* és az 1616. évi „*Bayerische Jagdordnung*”; XIV. Lajos francia király 1669 aug. 13-iki *Ordonnance*-ja⁵ és számos más, e korból való alaki jogforrás. A regále gyakorlásának

következtetésen nyugvó *communis opinio*, melynek általában elterjedt frazeológiájára jellemző a többször idézett *Thallóczy*-féle értekezésnek következő helye: „... akié a birtok, azé a vadászat. Nálunk különben, hol a birtoklás öntudata, a magánbirtoklás jogérzete oly erős gyökeret vert, nem is lehetett az másképp.” (Id. helyen 114. l.) V. ö. a 16. lapon mondottakkal is.

¹ Lásd id. értekezését *Magy. Gazdaságtört. Szemle* 1894. évf. 117. és köv. lapjain.

² Az érdekes jelentést lásd ugyancsak *Thallóczy*-nál, ugyanott.

³ V. ö. *Höcht*, id. m. 2—3. l.; *Wolf*, id. m. 396—397. l.; *Wagner*, id. m. 39. l.

⁴ V. ö. *Roth*, id. m. 488. l.

⁵ V. ö. *Höcht*, id. m. 3. l.; *Roth*, id. m. 467—468. l.; *Kisch*, id. m. 597—598. l.

legbrutálisabb módjára Franciaországban mutatnak rá az emlékek, hol a vadászat üzése közben az erre jogosultak kerített helyekre, parkokba és kertekbe is kíméletlenül behatolhattak. A királyi székhelyek környékén pláne el volt tiltva a falvakon és városokon kívül bárminő kerítések, sövények felállítása, melyek a vadászatot akadályozhatták volna, miután mind e helyek „pour plaisir de la chasse de Sa Majesté” voltak fenntartva.¹

Németországban azonban a regále merevségén sok helyen lényeges enyhítések is történtek. Némely államban minden korlátozás nélkül állott fenn és érvényesült,² másutt egyes városok és lovagbirtokok ki voltak alóla véve. A nemesség és a klérus nevezetesen erős ellentállást fejtett ki ősi vadászati joga védelmezésében s legalább a közép- és apróvadászatot (Reisgejaid) meg tudta magának a fejedelemmel szemben is tartani, avagy az úgynevezett és meglehetősen nagyszágú pénzfizetés ellenében gyakorolható „Gnadenjagd”-ot, „kegyelemvadászatot” biztosította magának.³

A XVII. századtól s még inkább a XVIII.-tól kezdve a vadászati regále egyre vitatottabbá válik s az erdő és vadállomány fenntartására és óvására irányuló tendenciák a királyi jog helyébe az állami jog, a „Landeshoheit” gondolatát tolják előtérbe. A francia forradalom végül az egész kérdés szabályozását egészen új alapokra fektette.⁴

Ezt a vadászati regálejogot tehát a magyar jogtörténet ebben a korban nem ismerte. Még annak sincsen nyoma, hogy a jus Regiumba az adománybirtokkal kapcsolatban visszavezetni próbálták volna. A Tripartitum I. Rész 24. címe 8. §-ának jelentősége e tekintetben is döntőnek bizonyul, mert ha a vadászatra nézve hasonló jogi felfogás érvényesült volna, úgy az expressis verbis kiemelt halászati jog mellett, mint a jura prosessionaria nem kevésbé fontos alkatrészét, a testvér-vadászati jogot Werbőczy hallgatással nem mellőzte volna. Hiszen a XVI. század német regálistái egyik fő jogi érvüket a vadászati jog regále-jellege igazolásául épen a halászati joggal való közeli fajrokonosságára alapították s arra hivatkoztak, hogy a halászati jogot már az 1158. évi I. Frigyes császár-féle roncáli „Regalienconstitution” a felség-

¹ Planiol M., Traité élémentaire de droit civil. Paris, 1900. I. köt. 403. l.

² Így Weimar, Meiningen, Altenburg és Coburg-Gotha államokban (Böckel-Porzig, id. m. 338 l.). Továbbá szláv és lengyel behatások alapján a porosz jogban. (Hübner, Grundzüge des deutschen Privatrechts. Leipzig, 1908. m. 270. l.)

³ V. ö. Roth, id. m. 467—468. l.; Höcht, id. m. 4. l.; Wagner, id. m. 39. l.; Hübner, id. m. 270. l.

⁴ Roth, id. m. 489. lapján hivatkozik Kreitmayer-re (Anmerkungen zum bayer. Landrecht. Theil II, Cap. I, § 7, Nr. 2.), ki arra a kérdésre, hogy a fejedelmek quo jure vel titulo ragadták magukhoz a jus capiendi feras-t, egy régi jogász — Leyser — szavaival felel: „Eodem jure, quo multa alia fecerunt principes. Ita nempe voluerunt, et quidem non utilitatis publicae, quam assentatores omnibus principum actis ridicule praetexunt, sed suae voluptatis causa. Accessit deinde consensus civium, si non expressus, saltem tacitus et per hunc tandem et longissimam patientiam principibus jus in feras acquisitum est”.

jogok közt sorolja fel, mennyivel inkább tekintendő tehát, argumentum a minori ad majus, hasonló természetűnek a halászatnál sokkal nemesebb vadászati jog.¹ Nem ismerte jogunk a vadászati regálét a későbbi időben sem s egyik-másik írónk az az álláspontja, mely szerint a vadászat az úgynevezett „regalia jura minora” közé volna sorozható, mint erre később kitérünk, nyilván tévedésen alapul.

A Werbőczy hallgatásából vont az a második következtetés, mely szerint a vadászati jog az 1729 : XXII. t.-cikk meghozataláig terjedő két évszázad alatt sem olvadt bele az ingatlan fölötti tulajdonjogba, hanem mint nemesi privilégium személyes jogosultsági jellegét megtartotta: igazolható elsősorban is azzal, hogy ily értelmű jogtétel kialakulására semmiféle adat, még közvetve sem mutat rája. Sőt ellenkezőleg, a vadászati jognak tisztán személyes kiváltságként való kezelése mellett kézzelfogható bizonyítékok állanak rendelkezésre.

Igy mindenekelőtt a kérdéses két század folyamán is fennmarad a parasztnak az Ulászló-féle törvény korlátai között gyakorolható vadászati joga, bár a parasztnak földtulajdona nincs. A paraszti vadászatot tiltó helyhatósági rendelkezések ezzel a megállapítással nem ellentétesek, mert kivétel nélkül azt a vadászatot tiltják el tőlük, melyet már az Ulászló-féle törvény is eltiltott s így nem magát a jogot üldözik náluk, hanem annak törvénytelen módon történt gyakorlását. Egy 1669 november 4-én kelt szabolcsmegyei statutum pláne, mely a törésést bünteti 12 forinttal, kifejezetten azt mondja, hogy: „... megmaradván az parasztságnál mindazáltal a puszkával való vadászás.”² Mindenesetre csak oly vadakra vonatkozó vadászat lebegett a szabolcsmegyei statutum alkotói előtt, mely a parasztságnak is meg volt engedve (tehát főleg a ragadozókra vonatkozó), sőt döntő jelentőséget ennek a helyhatósági intézkedésnek, egymagában, felesleges is volna tulajdonítanunk, mégis úgy ebből, valamint a többi és rendkívül nagyszámú oly statutaris rendelkezésből, mely a parasztnak vadászatára vonatkozik, annyi kétségtelen, hogy a vadászatot szelvében a földbirtoktulajdontól függetlenül üzték. Miután pedig a török hódoltságra eső két évszázad törvényhozásáról tudvalevő, miszerint az a jogfejlesztés minden terén a gravaminális politikán, az adó és katonaszerzés kérdésein kívül siralmasan meddő volt s hogy a jogalkotás munkája minden más vonatkozásban a törvényhatóságok közgyűlésének tevékenységi körére szorult vissza: ezek a statutumok az országos jogfejlesztése körül is eredeti jelentőségükön messze felülemelkedtek.

A mondottak mellett bizonyít a szabadkirályi városok vadászati jogának szabályozása is. Hazánk rendi tagozódásában közjogi rendként tudniillik a nemesek mellett, kik egyénileg élvezték nemesi jogaikat,

¹ Lásd *Höcht*, id. m. 3. lap.

² *Kolosváry—Óváry*, Corpus Statutorum Hungariae Municipalium. III. köt., 155. l. — Egy 1584. évi hontmegyei tanuvallatás során a Szelnice és Badin között vitás Saár nevű erdő ügyében egyik tanu azt vallja, hogy a motyovai kir. erdőővök (custodes sylvarum regiarum) a vadászatot mindig tilalmazták. Egy másik tanu vallomása szerint viszont a madaraszat egy bizonyos locus aucupii-n a badiniak által szabadon gyakoroltatott. (Erd. Oklevéltár, I. köt., 169. sz. oklevél.)

a városok, a nekik adott privilégiumok alapján, mint város, mint jogi személy és nem a hatóságuk alá tartozó egyes polgárok személyében voltak „nemesek”. Privilégiumaikat egy meghatározott területre, a város határára kapták s ekként helyileg körülhatárolt volt az őket illető vadászati jog is. A városi vadászati jog gyakorlása azonban nem a városi vagy polgári földtulajdonnal kapcsolódott, hanem magát a kiváltságolt várost, mint közjogi személyiséget illette. Nyilvánvaló ez abból a módból, amiként a városok a vadászati jogot gyakorolták. Nevezetesen a város a vadászati jogot vagy *alkalmazott városi vadászok* útján saját maga gyakorolta s az elejtett vadak felett erre vonatkozóan hozott statutumok értelmében rendelkezett,¹ vagy *haszonbérbe adta* a vadászat gyakorlását,² vagy az egyes polgároknak adott a polgármesteri hivatal *vadászati engedélyeket* (Zettl-Erlaub).³ A városi vadászon (erdőszőn, erdőpásztoron), bérlőn és engedélyes polgárokon kívül a vadászat általában és szigorú büntetések terhe alatt minden más személynek, legyen az akár városi polgár, akár városban lakó és különösen városi hatóság alá nem tartozó nemes, tiltva volt. Az ilyen tilalmaknak egész hosszú sorozata maradt fenn a városi statutumok között.⁴

A pusztán csak a nemesrendűséghez kötött személyes természetű vadászati joghoz további legális bizonyítékot nyújt a szintén a Tripartitumon alapuló erdélyi jog. Az *Approbatae Constitutiones* a székelyek vadászati jogával kapcsolatban tartalmaz idevonatkozó intézkedéseket, kifejezetten fenntartván részükre a „szokott helyeken” való vadfogást, melyben őket a fő- és altisztek, úgylászik, háborgatták. (Appr. Const. III. Rész LXXVI. tit. II. Articulus.) A paraszti vadászat a II. Ulászló-féle törvény keretei között Erdélyben is el volt ismerve s csak az oláhoknak volt eltiltva.⁵ S hogy az Approbaták itt is csak a régi jogot konzerválták, azt a székely nemzetnek Tövisen 1571 május 27-ikén s az ország rendeihez sérelmei orvoslása ügyében kelt folyamodása igazolja, melyben a székely nemes szabadság ellen a vadászat és a vadbőrök értékesítése terén elkövetett súlyos sérelmek is — a többi között — nyomatékosan vannak felpanaszolva.⁶

¹ Lásd *Módor* városi stat. 1602 febr. 5-ről. (Corp. Statut. IV. köt. 2. fele 239. l.) *Szt.-György* városi stat. 1679 június 14-ről. (Ugyanott 782—783. l.)

² *Szt.-György* városi stat. 1661 május 10-ről. (Corp. Statut. IV. köt. 2. fele 465. l.) Bérösszeg évi 50 frt.

³ *Módor* városi stat. 1663. évről, 39. pont. (Corp. Statut. IV. köt. 2. fele 475. l.) Ugyanaz 1640. évről, 34. pont. (Ugyanott 404. l.) *Szt.-György* városi stat. 1679 június 14-ről. (Ugyanott 782—783. l.)

⁴ *Nagyszombat* városi stat. 1686 június 12-ről. (Corp. Statut. IV. köt. 2. fele 559. l.) *Pest* városi stat. 1723 márc. 1-ről (Ugyanott 658. l.); *Módor* városi stat. 1663. évről, 39. pont. (Ugyanott 475. l.) *Sopron* városi stat. 1634. l. (Corp. Statut. V. köt. 2. fele 183. l.) *Módor* városi stat. 1640. évi 10. p. (Corp. Statut. IV. köt. 2. fele 401. l.) *Kőszeg* városi stat. 1649 jún. 27-ről. Art. I. 42. pont. (Corp. Statut. V. köt. 2. fele 213—214. l.) stb.

⁵ *Dósa Elek*, Erdélyhoni jogtudomány, Kolozsvár, 1861 c. m. II. kötet, 195. §, 255. lap. Appr. Const. V. rész, 44-ik edictum alapján.

⁶ „... Azonkepen kezeottunk valo halas falijó vizeket nagy sokakat sok heljeken meg tiltottak teollunk, az vad beoreoket is, farkas beoreoket, róka beoreoket, nest beoreoket, vidra beoreoket, eweth beoreoket, georenij (gövény)

Egészben véve tehát a magyar vadászati jog elvileges vonatkozásaiban a Tripartitum utáni időkben sem változott s amit az intézmény kiépítésére az 1729. évi XXII. t.-cikk meghozataláig terjedő időszak, mint újat felmutatott, az inkább csak a vadászati jog gyakorlási módjának tüzetesebb rendezését foglalja magában.

5. §. A vadászati jog szabályozásának Tripartitum utáni adalékai.

(Folytatás.)

1. *A vadászati jog alanyai.* Az előbbi §-ból kitűnőleg — a Tripartitum után következő két évszázad folyamán a vadászati jog alanyai: a) az *összes nemesek* a nemesi privilegium alapján, b) a *sz. kir. városok*, a szabadságaikat biztosító s a vadászati jogot is magában foglaló kiváltságuk folyományaként, továbbá c) a *jobbágyok* a II. Ulászló-féle 1504. évi XVIII. t.-c. keretei között és végül d) valószínűen a Habsburgi királyok uralkodásától kezdve a magasabbrendű katonatisztek is. Legalább erre mutat az, hogy III. Károly király közvetlenül az 1729. évi XXII. t.-c. után, 1730-ban a katonatisztek vadászati jogát szükségesnek látta részletesen szabályozás tárgyává tenni; miről alább még szólni fogunk.¹

Kétségtelen tehát, hogy a Tripartitum utáni két évszázad a jogalanyiség kérdésében, mint fentebb említettük, újat nem alkotott, de az is bizonyos, hogy valamint a vadászati jog személyi privilegium jellegét a nemesi rendnél élesebben kidomborodtatta, úgy a városi vadászati jogot is határozottabbá fejlesztette.

Az utóbbi mozzanat annyiban érdemel nagyobb figyelmet, mert a „zárt vadászterület“ fogalma s ezzel együtt a vadászati jognak a földtulajdonnal való kapcsolódása kétségkívül a városok vadászati jogánál jelentkezik a maga kezdetleges formájában először. A vadászati jog t. i. a várost, mint jogi személyt, nem oly értelemben és nem azzal a teljes korlátlanossággal illette meg, miként a nemes embert. A nemes minden területi korlátozás nélkül vadászhatott bárki ingat-

beoreoket, nijwl (nyúl) beoreoket es mindenfele vad beoreoket megtiltottak, nekunk zabad nem volt vennunk, azonkippen vadat, madarat, eolwet (ölyvet) karnelt (karvalyt) nem zabad vennunk. Seott, ha melij lofew (lófő) attiankfia valami vadat awagij madarat fogot, az eo nemes zabadsaga ellen nem volt zabad masswa adnij hanem oda az warakhoz kellett adnij es az mint akartak chak úgy attak meg az arrat (árát), ha pedig valamelij lofew massua atta es megtudhattak azokat ereossen buntettek fogsagal es bírsagolasal hazara (házára) mentenek nijakon (nyakon) keottek ugij vittek az warhoz es istrangot hoztanak ele kijwel felakazzak.“ (Szabó Károly Székely Oklevéltár II. kötet, 325. l. Kolozsvár, 1876.)

¹ Közbirtokosok vadászati jogának gyakorlására nézve érdekes adatot szolgáltat a Kiszfaludi közbirtokosság 1673 febr. 28-iki egyezsége az ottani erdő használatára tárgyában. Az egyezés 11. pontja t. i. azt mondja: „A vadakkal, halakkal, madarakkal, az melyeket foghatnak, az földesurakat imádják meg vele, az kik itt laknak, az kik pedig itt nem laknak, azoknak gondviselőjüket imádják meg, hír nélkül el ne merészeljék adni 12 frt bírság alatt; az úr is illendő árát adja meg, ha köll neki, ha nem köll. eladhatja azután, az kinek akarja.“ (Erdészeti oklevéltár, I. köt. 304. sz. oklevél.)

lanán, sőt amint a Lamberg-féle jelentés megállapítja, még a királyi vadast sem kímélte meg.¹ A város vadászatjogi privilégiuma saját határára volt korlátozva s a városi határ az első oly terület, melyen nem akárki, hanem csak a jogosított űzhetett vadászatot. Az emlékek tanúsítják is, hogy városainknak nem kevés gondot okozott területük megvédése.

„Venari nemini liceat in territorio civitatis“, mondja Nagyszombat városnak egy 1686 június 12-ikén kelt statútuma (Corp. Statut. IV. köt. 2-ik fele, 559. l.); Pest város pedig hasonló tilalmát a város összes kapuira rendeli kiszégettetni (1723 márc. 1-én kelt statútum; ugyanott 658. l.). Egyébként a városi területen, ha az a vadászati jog szempontjából bérbeadva nem volt, általában a városi polgárok vadásztak.² Szükség volt azonban a polgármester előzetes engedélyére, ki ezt egy Szt.-György városi statútum szerint „vadász-jegy“ kiállításával adta meg.³ Az általános polgári vadászat utóbb több helyen, a tanács uraimék és az érdemesebb polgárok előjogaként kezd kialakulni, főleg, ha vadra lakomák, menyegzők alkalmával volt szükségük. Ilyenkor még a más tekintetek miatt időlegesen letiltott területrészekben, sőt kíméleti idők alatt is megadatott nekik a vadászati engedély.⁴ A vadászati jog gyakorlásának a lehető megszükitésére irányuló tendencia azon az érdekes indokon nyugszik, hogy a vadászat nem nyereségszerzésre való, hanem úrias és a szórakozás célját szolgáló mulatság. „Die Wildfällung — mondja Sopron város egy 1680-ban kelt statútuma — solle denen, so kaine Bürger sind, mit nichten gestattet, denen Bürgern aber zur Lust und Ergötzlichkeit, nicht aber ein Handwerk oder Gewerbe daraus zu machen, zugelassen seyn.“ (Corp. Statut. V. köt. 2. fele, 295. l.) Még érdekesebb ennél Kőszeg városnak a 4. jzet alatt felhívott 1729. évi statútuma, mely egész terjedelmében a következően hangzik:

„Minthogy nyilván constál, hogy minden dominiumokban az vadászat promiscue titalmas főképpen tavasszal propter destructionem foetificationis. Azért, hogy a vadak in foetu conserváltassanak és azután lehessen tanácsbéli uraiméknak, úgy több érdemes conciviseknek is, kik

¹ Az említett jelentés névszerint is megnevezi Tokody Mihály szomszéd birtokos nemest és embereit, kik a királyi vadast usurpálják. Lamberg mindent elkövetett, hogy e szenvedélyes vadászt, ki szerinte „ain grosser Jager und Waydmann“ a vadasban s attól 2 mértföldnyi körben való vadásztól eltiltsa, de eredménytelenül. Báthory nádor visszautasította, hogy a fővadászmester e tárgyban neki rendelkezze, sőt azonnal felhívott egy parasztot, kinek, mintegy csak azért is, megparancsolta, hogy számára vadat lőjjön, s bár később ettől el is tiltotta, mégis eléggé dokumentálta vele, hogy a fővadászmester kívánságának még a királyi vadas tekintetében sem óhajt eleget tenni. (Lásd Thallóczy id. közlésében. 117. l.)

² Lásd Kőszeg város két, 1649. évből kelt statútumát, melyben a város lakói közül azokat, kik nem „hütös polgárok“, a vadásztól — farkast, rókát, görényt kivéve — szigorúan eltiltja. (Corp. Statut. V. köt. 2. fele, 213., 229. l.)

³ Szt.-György városi stat. 1679 június 14-ről. (Corp. Statut. IV. köt. 2. fele, 783. l.)

⁴ Az előbb idézett 1679. évi szentgyörgyi statútum, továbbá Mór város 1663. évi Waldtordnungjának 39. pontja (Corp. Statut. IV. köt. 2. fele, 475. l.); Kőszeg városi 1729 márc. 18-án kelt stat. (Corp. Statut. V. köt. 2. fele, 447. l.)

nem lucri, hanem discretionis gratia sine dispendio oeconomiae et professionis suae magoknak valamely mulatságot csinálhassanak, statutum est:

„Hogy a dato praesentium (márc. 18) usque ultimam imminentis mensis maji, se concivisnek sub poene statuti, annyival inkább a ki nem concivis, in omne tempus sub amissione sclopi, ne legyen szabad vadászni, se lesbe mennyi, se ebekkel vagy vizslával kijárni, úgy foglyot, nyulat és őzet lönyi; de a farkas, róka, ha valakinek szemiben akad, azt mindenkor szabad agyon lönyi; ezen statutum pater rector uramnak is fog insinualtatnyi, hogy a deákoknak is constáljon.“¹ (Corp. Statut. V. köt. 2. fele, 447. l.) Hasonló gondolat csillan ki *Módor* város 1663. évi Waldordnungjából is, mely az őzekre és vaddisznókra való vadászatot tiltván el, megengedi, hogy ha valamely polgár nem vadászás céljából megy ki az erdőkre és csak amúgy „véletlenül“ akad rá egy őzre vagy disznóra, ezt lelőhesse. Elfogyasztania azonban nem szabad, sem eladnia, hanem régi szokás szerint jelentse be az esetet a polgármesternek, aki a vad felett — $\frac{1}{4}$ részt megtartván magának belőle — intézkedni fog. (Corp. Statut. IV. köt. 2. fele, 475. l.)

Ha a város a vadászatot „saját regie“-jében is űzte, külön „Stadt-Jäger“-eket alkalmazott, „Waldforster“-eket és pásztorokat. Az elejtett vadakért, melyek a polgármesteri hivatalba voltak beszolgáltatandók, az alkalmazottnak lődíjak fizetettek.² Értékesítésük a város közönsége javára városi árlimitációk alapján történt. Az oly városi vadászokat, erdőőröket pedig, kik az elejtett vadat maguk közt osztották fel, vagy a maguk hasznára értékesítették, a statutum 51. pontja szigorú büntetés terhe alatt figyelmezteti eljárásuk jogtalanságára s ilyen visszaélések megelőzése céljából az erdei és vadászati kihágásokért fizetendő bírságpénzek felerészét helyezi nekik kilátásba.

¹ A deákok vadásztól való eltiltását kimondja egy *Nagyszombat* városi statutum is 1692 aug. 23-ról, megintvén a jezsuita-atyákat, hogy tanulók és szolgáltnak a vetéseken való fürjészését akadályozzák meg. (Corp. Statut. IV. köt. 2. fele, 579. l.)

² Pl. *Szt.-György* városi 1769. évi *Waldordnung* 30. pontja. „... Allwo sie (die Waldforster u. Jäger)

vor ein Paar Hassl-Hühner	fl. — den. 20
„ „ Schnepfen	— „ 10
„ einen vollkommenen Hirschen	1 „ 50
„ „ Spiesser oder Schmal-Thier	— „ 75
„ ein Thier so gall oder gross ist	1 „ —
„ „ Kalb	— „ 50
„ „ Wildschwein	1 „ 50
„ „ Pacher	1 „ —
„ „ Frischling	— „ 75
„ „ Magazinnerl	— „ 50
„ einen starken Rehbock	1 „ —
„ „ Rehgaass	— „ 75
„ ein Schmaal-Gassl oder jähriges Böckl	— „ 50
„ „ Schmaal-Kitzerl	— „ 25
„ „ Mertze Hasserl	— „ 10

am Schussgeld zu empfangen haben werden.“ (Corp. Statut. IV. köt. 2-ik fele, 783. l.)

Hogy a városi „házi vadászat“ berendezése különben városonként más és másképen alakulhatott, arra egy 1602. évi *Módor* városi statutum utal rá, mely legalább is a szőlőhegyekben való vadlelővésre a szőlőpásztoroknak ad jogot, kik a lelőtt apróvadat a polgármesteri hivatal útján kötelesek áruba bocsátani. A befolyt vételár azonban az övék s ezenfelül a polgármesternek minden egyes pásztor, az általa őrzött szőlőterületek után 20 madarat, 2 foglyot és 1 nyulat volt köteles beszolgáltatni. Kivételesen az is megengedett, hogy a pásztor a vadladást a piacon saját maga eszközölje, de nehogy sokáig őrizetlen hagyja a szőlőt, csak annyi időt volt szabad a piacon töltenie, „bis so lang einer ein Seitel Wein außdrinkt“, mely kétségtelenül labilis időmeghatározást egy későbbi, 1664-ben kelt statutum egyórai tartózkodási időre változtatott át. (Corp. statut. IV. köt. 2. fele, 239. lap.)

2. *A vadászat tárgya* tekintetében változás a most tárgyalt időszakban nincs. Az azonban természetes, hogy úgy a vadászat módjának és a használt eszközök tökéletesítésének, valamint a vadászás általánosabbá válásának és az állományban beállott esetleges változásoknak megfelelőleg a források már nemcsak a szarvas, őz, vaddisznó, nyúl és császármadár vadászatát emlegetik — eltekintve a ragadozóktól —, hanem megemlékeznek a szalonkáról, a fürjéről, vadrucáról, sőt galambokról is, nemkülönben megjelennek a helyhatósági jogban az első intézkedések a ragadozók s különösen a verebek, mint kártékony madarak irtásáról.¹ Persze, ez a kérdés a vadászatot magát csak közvetve érinti. Sokkal több újat produkált ezzel szemben a szóbanforgó két évszázad a vadászat módjának szabályozása terén.

3. *A vadászat módja.* E téren legfeltűnőbb jelenségként a vadkímélést közvetve vagy közvetlenül előmozdító intézkedéseket lehet feljegyeznünk. Az a befolyás, mely a magyar vadászat történetében ezt a hatást kiváltotta, valószínűen nyugatról jött az ausztriai és csehországi vadászati divat és vadászszokások elterjedésével. *Thallóczy* említi többször idézett közleményében, hogy a XVI. és XVII. századokban a nagybirtokú magyar urak erdővédjeiket, vadászaikat a mondott idegen országokból hozatták s a „német módot“ uralkodóvá tették. Ennek eredményül tulajdonítja a régi magyar erdővadászat nomenklaturájának kiveszését is.²

A vadállomány kímélése persze nem rendszeres intézmény még e korban, de csírájában már magában foglalja a jövő fejlődésnek alapfeltételeit, tekintet nélkül arra, hogy a közvetlen cél az idevágó intézkedéseknél legtöbbször nem a vad, hanem elsősorban valamely más érdek védelmezésére irányul.

¹ Például *Máramarosmegyei* stat. 1684 aug. 28-ról „... minden külön kenyes ember fogjon 50—50 verebeket, aki meg nem fogná, valamennyi híja leszen, annyi üttessék a farán, kire szolgabírák atyánkfiainak szorgalmatos vigyázásuk legyen, sub fl. 12, itt is azért a nemes ország végzése szerint szorosan inponáltatott“. (Corp. Statut. III. köt. 189. l.) *Údvarhelyszék* 1727. évi const. „De passeribus“ Csik—Gyergyó—Kászonszéki const. 1729. évről. (Corp. Statut. I. köt. 135. és 149. lapok.)

² Id. cikk a Magy. Gazd.-tört. Szemle I. évf. 115. l. 2. jztében.

Így először is akként áll a dolog azokkal a különböző tilalmakkal, melyek az alattomos vadászat eljárási módjaira és eszközeire vonatkoznak. *Hurkok, kaptányok, hálók, török, csövek, lesőhelyek, kaszák, rézvésszők, „ötvasak“* felállítását a helyhatósági jogalkotás terén sűrűn és súlyos büntetések terhe alatt van eltiltva, de az indok, bármennyire üdvös is a tilalom a vadállomány szempontjából, rendszerint az, amit az Appr. Const. V. Rész Edictum III úgy jelöl meg, hogy „... mások marhájában kárt tehető eszközökkel, törökkel, csövekkel, kaptákkal vadászni ott — hol kártól félhető — tilalmas legyen,“ — avagy, egy 1606. évi *sárosmegyei* statutum: „Mivel a vadak fogására az szegénységtől sok kaszák és csók tetetnek, ki miatt emberhalál is következett — eltiltatnak“ stb.¹

Hasonlóképp közvetett vadkímélés érvényesül a ragadozók irtására vonatkozó statutaris intézkedésekben, s különösen abban, hogy ezek ellen az alattomos vadászat minden módja és minden időben meg volt engedve.²

Ugyanígy áll azzal a jelenséggel, hogy a városi területek némely részei a mezőgazdaság érdekében a vadászat alól kivétettek, azaz bizonyos vadak vadászata a tartózkodási helyen üzött gazdasági művelés kedvéért eltiltatott. Ilyen intézkedést találunk *Szt.-György* város 1679. évi statutumában, mely a város Schoor nevű területén a vadkacsázást a kaszálás bevégezte előtt szigorúan tiltja; szőlőkben való vadászat és madarászat hasonlóképp rendszerint tiltatott, azokra a károkra tekintettel, melyeket az ültetvényekben és gyümölcsösökben a madarászók és nyúlászok okozni szoktak.³

Közelebb jutunk már most az igazi vadkímélés gondolatához azoknál a helyhatósági rendelkezéseknél, melyek némely vadfajoknak vadászatát időlegesen és további intézkedésig, felfüggesztették nyilván-

¹ Lásd *Corpus Statut.* II. kötet 1. fele, 68. l. 1609. és 1642. években megújítva. Továbbá: *Módor* város 1663. évi Waldordnung 39. pont. (*Corp. Statut.* II. kötet 2. fele, 475. l.); *Kőszeg* városi stat. 1649. art. 42. (ugyanott V. kötet 2. fele, 229. l.); *Sopron* városi statut. 1672 I. (ugyanott 284. l.); *Szt.-György* városi statut. 1679 június 14-ről (ugyanott IV. kötet 2. fele, 782. l.); *Kőszeg* városi statut. 1649 jún. 27-ről (ugyanott V. kötet 2. fele, 213. l.); *Szabolcsmegyei* stat. 1669. nov. 4-ről (ugyanott III. kötet, 155. l.) Erdekes *Kraszna* megyének (erdélyi jog) 1716 ápr. 13-án kelt II. sz. statutuma: „A vadászat, a Populétos (pusztító, kártokozó) a nemes ország által Articulariter (Appr. Const. V. R. 52. Ed.) prohibeáltatván, senki ezután fő Ispány, V. Ispány Uramék hírek nélkül (a Földes Ura szükségén kívül) vadászni, törészni ne merészljen, törökkel, csörökkel (csövekkel), kaptákkal (a farkason és medvén kívül) az olyan *paraszt* ember az Aricularis poenát (200 frt) el nem kerüli.“ (*Corp. Statut.* I. kötet 357. l.) E statutumot egy ugyanazon évi újabb stat. azzal, hogy 40 frt büntetést állapít meg, megerősíti, egyszersmind kijelentvén, hogy a tilalom „a becületes, jószágos nemes emberekre“ nem vonatkozik (ugyanott 357. l. 3. jzt.). Szűk esztendő esetén azonban a megye a törészést a szegénységnek kivételesen mégis megengedte (ugyanott 363. l.).

² Lásd 1. jzt. alattiak és *Kőszeg* város 1729 márc. 18-iki statutum. Erdélyi jogra nézve *Dózsa* id. m. II. kötet 255. l.

³ *Kassa* városi statut. 1563. és 1635. évi stat. (*Corp. Statut.* II. kötet 2. fele, 100. és 199. l.) *Módor* városi statut. 1640. évi 13. pont. (Ugyanott IV. kötet 2. fele, 505. l.)

valóan azért, hogy az állomány esetleges veszélyeztetett volta az óvás folytán ellensúlyoztassék. Egy soproni (1672. évi) és egy móróri (1663) statutum tanúsítja a nyulak, illetőleg őzek és vaddisznók lelövésére felállított ideiglenes tilalmak létét, sőt utóbbi sz. kir. város közönsége 1640-ben egy oly szabályrendeletet is alkotott, melynélfogva a városi erdész jelentésére a tanács bizonyos vadakra a vadászatot bármikor beszüntetni jogosult. (Corp. Statut. IV. köt. 2. fele, 404. l.)

A vadászat és a vadak védelmével kapcsolatban jelennek meg a kutyákra vonatkozó első intézkedések is. Erdőben kutyával járni a vadászatra jogosítottaknak is csak a rendes vadászati időben volt megengedve, különben a kutyák magávalvitelére még a hivatalos erdészeti személyzetnek is tiltva volt. Favágók, fuvarosok, ha erdőn jártak, kutyáikat az azonnali lelövés terhe mellett, csak megkötözve vihették magukkal.¹ Kőszeg város egy 1721 július 1-én kelt statutumában pedig a conciviseknek és főleg a mesterséget űzőknek általában eltiltja vizslák és kopók tartását s rendelkezése megsértésének esetére kimondja, hogy „... szabadság fog adatni, hogy azokat a kutyákat mindenütt agyon lehet lüni.”²

Mindezeknél sokkal jelentősebb azonban a nyugati hatásokra hajlamosabb városi partikuláris jogoknak az az egynéhány jelensége, mely a szó szoros értelmében vett vadkíméleti idők meghatározásának minősíthető. Az egyik idevonatkozó adatot *Szt.-György* város 1661 május 10-iki statutumában találjuk, amely egy *régebbi* szabályra hivatkozva azt mondja, hogy:

„Wegen des Andten schiessen verbleybt bey dem vorigen Schluss, dass von *Georgi bis auff Pfingsten* das antenschiessen gänzlich verboten und eingestellt seye.“ (Corp. Statut. IV. köt. 2. fele, 465. lap.)

A határozat a Schoor nevű terület vadászati és halászati bérletének 5-ik szerződési pontjakép szerepel, s bár nem tűnik ki belőle világosan a kikötés indító oka, végeredményben a vadrucákra nézve kíméleti időnek megállapítását jelenti.

A másik adat a 37. és köv. lapon idézett 1729 márc. 18-ikán kelt Kőszeg városi statutum, amely bevezető részében hivatkozik arra, hogy a vadászat *minden dominiumokban* promiscue, főleg azonban tavasszal tilalmas lévén: ezért, a statutum keltétől (III. 18.) kezdve május végéig általános vadászati tilalmat állít fel abból a kifejezett célból, hogy a vadak in foetu konzerváltassanak. A vadkímélést kiegészítő *vadtenyésztés* nem sokat mondó, de mégis jogszabály alakjába öntött egyik tünete végül az 1679 június 14-ikén kelt *Szt.-György* városi statutum az a rendelkezése, hogy az erdészeti hivatalnokok szorgalmasan állítsák az erdőben a sózókat, a vadak lehető odacsalogtatása végett. A vadtenyésztést igazolja továbbá a szaporodó számú vadaskertek felállítása is, amiről gr. Zrínyi Miklós és Oláh-Császársz Miklós dunántúli vadasai tanuskodnak.³

¹ *Szt.-György* város többször idézett 1679. évi statutuma, 30. pont.

² Corp. Statut. V. köt. 2. fele, 429. l.

³ Lásd erre nézve dr. Merényi Lajos közleményét a Magyar Gazdaságtörténeti Szemle I. évf. 193. és köv. lapjain.

A vásár- és ünnepnapokon való vadászás tilalma e korszakon át is fennmaradt, habár nem látszik valószínűnek, hogy e szabályt valami intenzív módon alkalmazták és végrehajtották volna.¹

A német jogokban ugyanezen időszaknak megfelelően igen fejlett fokon álló vadászati jogi szabályozásokat találunk, amelyek a vadászat gyakorlásának mikéntjét közbiztonsági, közgazdasági, vadkíméleti, közrendészeti szempontból tüzetesen tették rendezés tárgyává. Ami a mi jogunkban mindezekre nézve a fentiek során elmondott, kétségkívül a német jogok kihatása, halvány visszatükröződése csak. Inkább csak illusztratív erejű például szolgáljon tehát az ezen külföldi jogokra tett és itt következő egynéhány vonatkozás.

Az 1616. évi Bayerische Jagdordnung például általános szabályul írja elő minden vadászatnál, annak „vadászias” gyakorlatát. (Cap. 2.) Az apróvad vadászatánál nemcsak az alattomos vadászat eszközeit tiltja el szigorú büntetések terhe mellett, de az éjjeli vadászt sem engedi meg s részletesen szabályozza a vadászat egyedül elismert módjait, a hajtást, solymászt és cserkészést. Mély hó esetén a nyulászatot súlyosan bünteti, a nemesfajú madarak tyúkjait, messze-menő védelemben részesíti, a fészkek, fiatal állatok fogását, illetőleg pusztítását kemény büntetésekkel igyekszik akadályozni. (Cap. 13, 21, 22.)²

A kíméleti idők aprólékos és gondos szabályozása, a vadasterületeknek szaporodás idején való háborítatlanul tartására, kutyák távortartására és felügyeletére érdekes példa az 1666. évi *Churmainzische Jagdordnung*,³ mely 19. §-ában többek közt a maig is teljes egészében méltánylandó szabályt állítja fel, hogy aki vadászati jogát parasztpuskásokkal gyakorolja, 75 frt bírsággal büntetendő.

6. §. A vadászati jogvédelem.

(Folytatás.)

A vadászati jogvédelem egyetlen törvényszerű alapjául a Tripartitum után következő időkben is a II. Ulászló-féle 1504.: XVIII. t.-c. 2. és 3. §-aiba foglalt büntetőszabály maradt, mely szerint a paraszt, ha szarvast, őzet, vaddisznót, nyulat, vagy császármadarat ejtett el, azaz „vadászott”, 3 frt bírsággal volt büntetendő. Ez a büntetőszabály sem érintette azonban azt a tényállást, amit ma „vadorzás” és az egykori német jogok „vadlopás” (Wilddiebstahl) alatt értettek. Jogosulatlan t. i. a parasztnál az Ulászló-féle törvény értelmében, nem maga a „vadászás” ténye, hanem csak az volt, hogy az előle eltiltott vadtájra vadászott. A büntetés enyhése is rántal arra a körülményre, hogy régi jogunk a német vadászati jogoknak sokszor dur-

¹ Lásd az összegyűjtött *marosszéki* constitutiók (1610—1718. évekről) 16-ik articulusát (Corp. Statut. I. köt., 73. l.): *Szt.-György* város 1727 ápr. 16-iki statutumát. (Corp. Statut. IV. köt. 2. fele, 681. lap.)

² Lásd *Roth*, id. m. 467—468. l.

³ Lásd ugyanott, 471—472 l.

vaságig menő kíméletlenségét és szigorúságát egyáltalában nem tudta recipiálni.¹

Erélyesebbé a jog e vonatkozásban csak az 1729. évi XXII. t.-c. után válik. A szóbanforgó két században még a megyei törvényhatóságok is csak szórványosan foglalkoznak a kérdéssel, bár az 1504. évi törvénydisztinkcióit sem tartják már szem előtt. Egy 1642. évi zempléni megyei statutum² „venationem et aucupium sub poena 12 florenorum a rusticis-prohibuit” s ezt 1667-ben a megye újra megerősíti. A 3 frtos bírságot tehát már négyszeresre emelik fel. Baranya megye 1712. évben a fegyvertartást tiltja el a parasztságtól³ — s itt az 1514. évi VII. Decretum LX. cikkelye az alap — s büntetésül a fegyver elkobzását és fogságbavetést állapít meg. Hozzáteszi azonban, hogy ha a paraszt földesura részéről küldetett ki fegyverrel vadászás céljából s erről írásbeli igazolványa van, akkor ne essék bántódása. Ugyanily értelemiben rendelkezik 1721 június 16-án Vas vármegye közönsége is.⁴

Élesebb és kifejezettebb volt a jogosulatlan vadászat elleni védekezés a városoknál, ami már abból érthető, hogy a városok vadászati joga területileg is meg volt a gyakorlás szempontjából határozva. Az idegen vadászt, vagy városi polgárt, kinek engedélye nem volt, pláne a jobbágyot, ha a város területén a jogosulatlan vadászatot rajtakapnak, a vadászeszközök elkobzásával, letartóztatással és börtönnel büntették. Kőszegen a börtönbüntetés addigra szólt, amíg a tettes 24 forint bírságot le nem fizetett.⁵ A környékbeli nemesség vadászati túlkapásaival szemben nehezebb volt a városok helyzete, de hogy a

¹ Például szolgálhatnak egyes és a vadorzásra vonatkozó német partikuláris rendelkezések. Így a württembergi Forstordnung III. részét 1551 április 15-én kiegészítő patens a vadorzást első ízben 20 font fillérrel és 4 heti börtönnel; ismétlés esetén ennek kétszeresével bünteti és a tettessel külön esküt tétet le a vadorzástól való tartózkodásra, harmadízben elkövetett vadorzásnak az a büntetése, mint az esküszegésnek, azaz testi fenyték és halál. Súlyosbító körülmények esetén az 1588 aug. 1-én kelt mandátum szerint mellékbüntetés-kép az ujjak és a kéz levágása is kimondatott. A *Chursächsische Constitution* 1572-ben a vadorzót „Staupenschlag“-gal, kiutasítással és börtönnel bünteti. Ha a kiutasított ismét visszatért és a vadorzást folytatta, vagy ha megszökött: életfogytiglani elzárásra, vagy félkezének levágására, vagy fállának megbénítására ítéltetett. *György Frigyes* badeni örgróf 1611. évi Wildbret-Schützenmandátja a vadorzást első esetben 15 forint pénzbüntetéssel, saját költségén kiülendő 4 heti börtönnel bünteti és a jövőre nézve minden fegyverviseléstől eltiltja. Másodízben 30 forint pénzbüntetés, 8 heti börtön és eltiltás a fegyverviseléstől, valamint menyegzők és más tisztességes társaságok látogatásától. ezenkívül a saját községének határai közé való internálás. Harmadízben: súlyos testi büntetés; egy szarvasagancsnak megbélyegzőképpen a fejen való hordozása, az országból való kiutasítás, vagy saját községében való élethossziglani internálás, ezenfelül fegyverviseléstől, tisztességes társaságtól való eltiltás. (V. ö. Roth, id. m. 471., 475. és 481. lapok.)

² *Corpus Statut.* II. köt. 1. fele 186 l.

³ *Corp. Statut.* VI. köt. 284—285. lap.

⁴ *Corp. Statut.* VI. köt. 353. lap.

⁵ *Módor* városi statut. 1640. évről, 10. pont (*Corp. Statut.* IV. köt. 2. fele. 401. l.); *Kőszeg* városi statut. 1649. évről, 42. Art.); ugyanott V. köt. 2. fele. 229. l.); *Módor* városi 1663. évi Waldordnung, 39. pont; (ugyanott IV. köt. 2. fele. 475. l.); *Szt.-György* városi statut. 1679. évről, 29. pont; (ugyanott 782—783. l.).

védekezést velük szemben is megpróbálták, mutatja egy 1634. évi *soproni* statutum, mely a vadászatot a nemesektől ismételtelen eltiltja a város határában s kimondja, hogy ha ennek dacára városi földeken őket vadászatot megtalálják s ők maguk, kutyáik, vagy lovaik lelövetnek, a kárt maguknak tulajdonítsák.¹

A vadászeszközök elkobzása volt a büntetése annak, ki a vadászat alól kivett városi területek, t. i. a feltett szőlők között vadászott,² hasonlóképen annak is (a viselt ruha elkobzásával súlyosítva), ki hurok, réz vessző, kaptányok, csövek és kaszák felállításával fogta a vadat, sőt az ilyen alattomos vadászatot ezenfelül 5—12—24 forint bírsággal és börtönnel is büntették.³

Kötetlenül az erdőbe magával vitt kutyát az erdőőri személyzet lelőhette,⁴ a vásárnapokat vadászattal megszegők Marosszéken 12 forint, ha tömegesen vadásztak (az egész falu!), 56 forint büntetést fizettek.⁵

Itt-ott felcsillan a vadászat közben okozott vadászati károk megtérítésének szabályozása is, ám erre a többször idézett 1679. évi Szt.-György városi statutum nyújt egyedül tételes bizonyosságot, holott is a le nem kaszált réteken elgázolással okozott kár megtérítése és büntetékép a puskák elvétele van megállapítva. Az elkobzott lőfegyverek az erdészeti személyzetet illették.

Ugyancsak Szt.-György város egyik 1676. évi hivatalos árlimitációja nyújt tájékozást a vadárakról. Egy pár madár (de nem fogoly, hanem valószínűen fűrj) becsüje 3 denár; egy nagy nyúl 20 denár, egy közepes nyúl 10—12 denárban volt megállapítva. A limitáció 1710. évi kiegészítésében a fogoly is fel van már véve párjával 20 denár értékben.⁶

Ugyanez a statutum a vadak városon kívüli eladását is eltiltja s az ez ellen cselekvő városi vadászokat, pásztorokat lődjük elvesztésén kívül megbüntetendőknek nyilvánítja. Messzebbmenő jelentősége van ennél a vadbőrök kiviteli tilalmának, mely az ország oly megyéiben, hol a nyest, róka, hiúz sűrűen fordultak elő, rendszerint ki volt mondva.⁷

Míg a nyugati országok vadászati joga eközben rohamosan haladt előre a fejlődés útján, ama végtelenül fontos fordulópont felé, mely a

¹ *Corp. Statut.* V. köt. 2. fele, 183. l.

² *Módor* városi statut. 1664. évről, 13. pont. (*Corp. Statut.* IV. köt. 2. fele, 505. l.)

³ *Sárosmegyei* statut. 1606. évről (*Corp. Statut.* II. köt. 1. fele, 68. l.), megújítva 1609. és 1642. években; *Kőszeg* városi statut. 1649. Art. 42. (ugyanott V. köt. 2. fele, 229. l.); *Szabolcsmegyei* statut. 1669. nov. 4. (ugyanott III. köt. 155. l.); *Sopron* városi statut. 1672. évről; (ugyanott V. köt. 2. fele, 284. l.).

⁴ *Szt.-György* városi statut. 1679. (*Corp. Statut.* IV. köt. 2. fele, 783. l.)

⁵ Marosszéki constitúciók 1610—1718. évekről. Art. 16. (*Corp. Statut.* I. köt. 73. l.)

⁶ *Corp. Statut.* IV. köt. 2. fele, 524. és 620. l.

⁷ Például *Máramaros* vármegye egy 1632. évi statútuma, mely a jelzett bőrök kivitelét 50 forint büntetéssel sújtja. (*Corp. Statut.* III. köt. 64. l.) A vadbőrökre egy 1726. jan. 28-iki Csík-Gyergyó-Kászonszéki constitutio a székeknek elővásárlási jogot biztosít. A székek részére való felkínálást 12 forint büntetés szankcionálta. (*Corp. Statut.* I. köt. 129. l.)

feudális jogok és a vadászati regále teljes eltörlésével a vadászati jogot gyökerében átváltoztatta s a földtulajdonnal hozta elválaszthatatlan kapcsolatba: addig nálunk, az előrebocsátottak tanúsága szerint, egy a joganyag meglehetősen vérszegénysége mellett, szinte meglepetésként ható törvényhozási aktushoz jutott el a jogfejlődés menete, t. i. az 1729. évi XXII. törvények megalkotásához.

Miután pedig ez a törvények az első magyar vadászati törvény, mely a szabályozandó kérdést ex a-se veszi rendezés alá, méltó arra, hogy lehető tüzetesen vételessék szemügyre.

7. §. Az 1729. évi XXII. törvények.

1. A magyar törvényhozás az 1729. évi XXII. törvényekben elvi szempontból két nevezetes vadászatjogi reformot léptetett életbe, illetőleg az egyik reformnak, mely a vadászati jog szerkezetére nézve igen messze kiható fontosságú, a kialakulás útját előkészítette. Kijelentései ugyan csak félrendszabály jellegével bírnak, de a jog fejlődésére, épen erre tekintettel, annál inkább jellegzetesek.

Az egyik, fordulatot jelző újítás a vadászati kiméleti idők törvényhozási szabályozása; a másik — a jelentősebb — a vadászati jog és az ingatlan fölötti tulajdonjog közötti kapcsolatnak nem ugyan teljes, de részleges megvalósítása és törvényes alapra helyezése. A törvény egyéb rendelkezései tulajdonképpen csak a már meglevő, élő joganyagot ölelik fel magukba, különböző kiterjesztésekkel, megjavításokkal s általában véve annak bizonyos rendszerbe öntésével; juris és legis ratioként a 12. § a vadak megtartását és szaporíthatóságát jelölik meg, de e kijelentés őszinteségét némileg más világításba helyezi az a szintén expressis verbis kifejezett célzatosság, hogy a vadászati jog gyakorlásából a nemeseken kívül lehetőleg minden más egyén kizárassék. Sőt úgy tűnik fel, hogy az ingatlannal való kapcsolódást is nem annyira a vadászati jog dogmatikus konstrukciója terén öntudatosná vált helyesebb megítélés vezette, hanem inkább a jog privilégiumos jellegének minél kifejezettebbé és élesebbé tétele utáni törekvés.

Közelebről véve szemügyre az ingatlannal való kapcsolat kérdését, a törvény álláspontját a következőkben ismertethetjük.

A törvény 2-ik §-a minden földesúrnak és nemesnek megengedi, „pro necessitate propria” és „ad rationem sui” a maga várához, kastélyához, kuriájához, illetőleg lakóhelyéhez a környező erdőből, s ha erdő nincs, nádasokból és cserjésekből (Dumeta) (8. §) megfelelő területrészeket kihasználhasson s hogy azokat minden vadászat és madarászat elől mindenkiel szemben betilthassa. Ezáltal minden földesúr oly és vadaskert jellegével nem bíró külön vadászterületeket létesíthet saját ingatlanaiból, melyeken a vadászat joga egyedül és kizárólagosan őt illette meg. A vadászati jog és gyakorolhatása e tilalom alá helyezett területek esetében elveszti személyhez kötöttségét és a földtulajdon alkatrészeként jelentkezik. Nem maga a földtulajdon, hanem a földtulajdon és a tilalom alá helyezés együtt

adják meg azokat az előfeltételeket, melyek az ingatlantulajdonból folyó vadászati jog gondolatának érvényrejtését jelentik.

Az egészben véve félénk reformtörekvés egy másik burkoltan jelentkező tünete a vadászati jog földhözköttöttségét a vadak szaporodási idejével hozza kapcsolatba, amennyiben ugyanaz a 2-ik § a földtulajdonos vadászati jogát *saját ingatlanára a szaporodás ideje alatt is megengedi*, míg a nem tulajdonost az ezen időszak folyamán való vadászattól az idegen tulajdont képező területeken *eltiltja*. A személyes jellegű kiváltságos vadászati jog ily módon lényeges korlátozás alá kerül azzal a vadászati joggal szemben, melyet a tulajdonos a saját földjén gyakorol. Mert, ha a korlátozás indoka vagy magyarázata nem is lett volna egyéb, mint az a szempont, hogy a szaporodás időszakában levő vadat kímélni kell s hogy ez a kímélet a földtulajdonosról a saját ingatlanán tartózkodó vad tekintetében inkább feltehető, mint idegen egyénekről: akkor is a földtulajdon momentuma s annak a vadászattal való kapcsolata tolul előtérbe, mint az intézkedés volta-képi, közvetlen kauzája. Szinte oly értelemben állíthatnók fel a tételt az 1729. évi XXII. t.-c. alapján, hogy a törvényhozó benne a vadászati jog két fajtát tartotta szem előtt, ú. m.: a) a földtulajdonost saját telkén megillető és b) a nemes embert általában, bárhol megillető vadászati jogot.

Helyesebbnek tartjuk azonban azt a rendszeri beállítást, mely a vadászati jog eddigi fejlődésének inkább megfelel s melyet *Husaty István* 1766-ban megjelent „*Jurisprudentia practica*“-ja is követ.¹ Ehhez képest a vadászat és madarászat *elvéleg* mindenkinek szabad (szabad vadászat), de speciális intézkedések, akár közérdekből, akár a magánjogokra tekintettel, a jog gyakorlását különböző fokozatok szerint korlátozzák. (Id. mű 406—407. l. Liber II. Tit. LXXXIII.)

Ezeknek a fokozatoknak a jogtörténelemben való egyenkénti feltűnédezését már az eddigiek során megfigyelhettük. A minden szabad embert bárhol megillető vadászati jog legelső rendészeti korlátozásai után a magánjogilag szabadállású parasztság szorítottatott ki a fontosabb állatfajok vadászatának gyakorlatából (1504. évi XVIII. t.-c.) s ezzel a jogosultság alapjellege mindinkább a nemesi privilégiumokra vált emlékeztetővé. A kiváltságos jelleg a Werbóczi utáni két évszázad telésével hovatovább élesebbé válik s ugyanígy egyre szűkebbé az a kör, amelyben az uratlan vadak elfogása és elejtése nem nemesnek is meg volt még engedve. Az 1729. évi XXII. t.-c. a vadászati tilalmat a parasztságon kívül már a polgárookra is kiterjeszti, sőt felállítja, mint jeleztük, a nemes emberek vadászati jogának első korlátozásait is. Ezekben a nemest érintő korlátozásokban a privilégiumos nemesi vadászati jog mellett gördül meg az a fejlődési folyamat, mely a vadászati jogot utóbb személyes jellegétől teljesen megfosztja s az ingatlan valóságos alkatrészévé s ekként a fölötte való tulajdonjoggal a legszorosabban összefüggővé teszi.

¹ *Jurisprudentia practica seu commentarius novus in jus Hungaricum*. Tyrnaviae, 1766.

Ebben a mozzanatban rejlik az 1729. évi XXII. t.-c. legnagyobb jelentősége, habár kétségtelen, hogy a törvényes tilalmi idők kodifikálása is korszakot jelentő vadászati jogunk történetében.

2. A *jogalanyiség* kérdése az 1729. évi XXII. t.-c. szabályozásában a következő tétellel juttatható kifejezésre: vadászati joga van minden *nemesnek és nemesi jogot élvezőnek*, továbbá *zászlóstól felfelé a katonatiszteknek*. A nemesi jogot élvezők közé számítandók a *szab. kir. városok* is mint jogi személyek, melyek a vadászati jog gyakorlását saját városi határukban és saját polgáraik tekintetében helyhatósági szabályrendeleteikkel önállóan rendezhetik. Sőt de jure és a törvény bevezető sorainak szószerinti értelmében nem érintetett a *paraszatok vadászati joga* sem a II. Ulászló-féle 1504. évi törvény megszabta keretekben, — ám a gyakorlat a paraszti vadászatot e korban már csak mint a kártékony ragadozók irtására vonatkozó jogot — később egyenesen kötelezettséget, ismerte.

A mondottakra tekintettel, nem is kifogásolható *Husztý István* fent jelzett okoskodása, mely a vad uratlanságát véve segítségül, a jogalanyiség kérdését a következően fejtegeti.¹

Minden vadászat és madarászat szabad, amennyiben különleges törvény nem tiltja azt, hogy valaki, akár saját földjén, akár egyebütt szárnyas vagy négy lábú vadakat fogjon. Ratio est: a lég mindnyájunké; a szárnyasok a légürben röpködnek és a négy lábúak is a föld felszínén szabadon vándorolnak ide-oda. Ez az állhatatlanságuk (instabilitás) inkább a légkörhöz, semmint a földhöz tartozóvá teszi őket, amiből következik, hogy, amiként az állatok a levegőhöz akár az én, akár más ingatlanán egyformán hozzájutnak, épúgy bírhatjuk és birtokba ejtethetjük őket akár a magunk, akár a más területén.

Ezt az elvileg teljesen szabad és mindenki rendelkezésére álló jogot azonban a gyakorlás szempontjából különleges intézkedésekkel a törvényhozó részint közérdekből, részint a magánjogokra tekintettel korlátozások alá veti; s így, aki e törvényes korlátozások ellenére mégis vadászatot gyakorol, az „*actione injuriarum tenetur*“, mert erőszakoskodást követ el és jogtalanságot.

Miután pedig a kérdéses korlátozások természete különböző, a jogalanyiség kérdését is az dönti el, hogy kik azok, kik a vadászat gyakorlásában teljesen, avagy csak bizonyos vadakra, avagy csak bizonyos helyekre és időszakokra vonatkozóan vettettek korlátozások alá.

Husztynak ezt a rendszerezését követve, az 1729. évi XXII. t.-c. principiuma és I. §-a szerint:

a) nincs joga vadászni *szarvasra, őzre, nyúlra, vaddisznóra, fácánra, császármadárakra és fogolyra* (új; 6. §-a alapján) — a vadászás mindenféle módját ideértve — minden helyen és minden időben a parasztnak (jobbágy és zseliér), II. Ulászló ismert törvénye alapján, melyet az 1729. évi XXII. t.-c. is megerősít, még pedig avégre, hogy „... a vadászat és madarászat körül a parasztok részéről szélteben elharapódzott kihágások“ (excessus) megszüntetessenek. A ratio legis,

¹ Id. m. Liber II. Tit. LXXXIII. Pag. 406. és köv.

még mindig a régi: nehogy a parasztság a vadászatra adva magát, a mezőgazdaságot elhanyagolja, leszegényedjék és így tolvajlásra, rablásokra vetemedjék. A törvény a „conservatio plebis“-t tartja szem előtt.

b) Nyilván ugyanezen indokokból nincs joga a vadászat üzésére a törvény principiumának kiterjesztése értelmében a *városi polgároknak*, kivéve önként érthetőleg a városi területeken a városi statútumok által szabályozott polgári vadászatot.

c) Nincs vadászati joga a nem honosított idegeneknek (jövevények, külföldiek) és általában az országban tartózkodó összes nem nemeseknek, a katonai személyek kivételével, kiknek vadászati joga különlegesen szabályoztatott.

d) Az a)–c) alatt felsoroltak a vadászati tilalomnak megfelelőleg nem jogosultak vizslákat és agarakat tartani, mely fajta kutyák egyenesen és kizárólag csak vadászat céljára szolgálnak. (1729. évi XXII. t.-c. 1. §.)

e) A törvényellenes vadászat és kutyatartás büntetése: a régi II. Ulászló-féle törvényben megszabott 3 frt pénzbírság, melynek kiszabására és felhajtására nézve szintén az 1504. évi XVIII. t.-c. intézkedései tartattak fenn. (1729. évi XXII. t.-c. 1. §.)

f) Nincs vadászati joguk a törvény 12–13. §-ai és az 1730. évi III. Károly király által kiadott Regulamentum Militare 7. pontja¹ alapján minden helyen és időben, minden vadra vonatkozóan, a *közkatonáknak*, *altiszteknek* a zászlósig (vexilifer) bezárólag. Ellenben

g) a magasabb rangú tisztek (zászlóstól felfelé) személyes privilegium alapján és a jelzett rendeletben foglalt megszorítások mellett vadászatra jogosultak. Nevezetesen α) csak és kizárólag a helyőrségükhöz tartozó területek mezőin és cserjés helyein, ha és amennyiben az ingatlan tulajdonosa (a földesúr) nem lakik ugyanott. A földesúr ugyanazon helyen való állandó ottlakása esetén engedélyt kell tőle kérniök; β) csak személyesen üzhetik a vadászatot és merőben szórakozás kedvéért, nem pedig folytonos gyakorlással üzletszerűen; γ) erdőkben vadászni joguk nincs, sőt ahol erdőterület és földesúr rendelkezésére nem áll, nádasokban és cserjésekben sem; δ) ahol a nemeseknek kíméleti idők, szaporodási időszak vagy letiltott területek okán vadászni nem lehet, ott a tiszteknek sem szabad; ε) fogolyra, fácánra katonatisztek egyáltalában nem vadászhatnak és ezenkívül a vaddisznóvadászattól is el voltak tiltva február 2-től október 16-ig a vad szaporodásának előmozdítása címén, mely különleges kíméleti idő nemesekre vonatkozóan előírva nem volt; végül η) a vadászat módjában is korlátozva voltak a katonatisztek, amennyiben a lakoságot sem megszállással, sem kutyáik gondoztatásával, sem hajtószolgálatlaltal terhelniök nem volt szabad s a vetésekben és szőlőkben „Sinkorán“-nak (chien courant) nevezett angol vadászkutyákat nem alkalmazhattak.²

¹ Kiegészíti Mária Terézia 1751. évi rend. 11. articulusa.

² V. ö. Huszty, id. m. Lib. II. Tit. LXXXIII. pag. 408. Kelemen E., Institutiones juris hungarici privati. Budaë, 1818. Liber III. § 27. pag. 40–43.

3. *A vadászati jog gyakorlásának szabályozása.* Az elmondottakból kitűnőleg a parasztság, amennyiben paraszti vadászatról még lehet beszélnünk, a maga jogát a ragadozó és kárttevő vadak irtása által gyakorolta. Az irtás eszközeiben és módjaiban korlátozva a törvény által nem volt. A városi polgár vadászati jogának mikénti gyakorlását a városi statútumok határozták meg, amiről a következő §-ban fogunk a rendelkezésre álló adatok alapján megemlékezni. A katonai személyek vadászatgyakorlását pedig a jogalanyiség kérdésével kapcsolatban érintettük.

Melyek voltak azonban azok a szabályok, amelyek a vadászati jog főalanyai, a nemesek vadászatának gyakorlási módjára vonatkoztak.

Legszabadabban, sőt valóban minden korlátozás nélkül, a földbirtokos nemesség vadászhatott a saját tulajdonát képező ingatlanon. Szaporodási időszak, kíméleti idők rája egyáltalában nem vonatkoztak s azokat csak oly mértékben tartotta figyelemmel, amint azt egyéni belátása és saját érdekei előírták.

Korlátozás alá a nemesi vadászati jog csak abban az esetben került, ha a nemes ember a vadászatot nem saját tulajdonán, hanem idegen tulajdonát képező ingatlanon gyakorolta. A törvény 2. §-a itt elsősorban eltiltja a vadászatot a nemes embereknek is a szaporodási időszak tartama alatt, azaz azon időszakokban, melyeket a 10. § egyes vadakra nézve kíméleti időként kijelöl. A tilalom kifejezetten és csak a kímélt vadfajtákra vonatkozik; kíméleti idővel nem védett vadak és ragadozók vadászata tehát az idegen tulajdonát képező ingatlanon a kíméleti idők alatt is szabad maradt („... de egyik fajnak szaporodása nem gátolhatja a más fajokra való vadászást”. 10. § vége). A kíméleti időkön kívül is tilos volt a vadászat a más tulajdonát képező erdőségek azon részein, amely részek az erdőtulajdonos által a 2. § értelmében a várhoz, kastélyhoz, kuriához vagy lakóhelyhez kihasítatván, letiltott vadászterületekké alakítottak. (3. §.)¹ Ahol pedig erdőségek nem voltak, de helyett nádasok és cserjések, melyekben a nagyobb vadak is, mint szarvas, őz és vaddisznó, szoktak tartózkodni, a letiltott területeket ezekből is ki lehetett alakítani, mely esetben az erdőkre vonatkozó szabályok az ily nádasokra és cserjésekre szintén alkalmazandók voltak. (8. §.)

Az idegen területeken való nemesi vadászat egy további korlátozásaként a törvény 6. és 7. §-ai kimondják, hogy a *fűcánok* és *fogylok* tartásának (tenyésztésének) nehézségére s költséges voltára való tekintettel, oly helyeken, hol *e fajokat valóban-tenyésztik*, azokat elfogni, vadászni s a tenyésztési területet kutyákkal áthajtani nemes embernek sem szabad.

Egyébként nemes ember a most mondottak keretei között a vadászatot és madarászatot tetszése szerint űzheti kutyákkal, hajtók-

¹ „3. §. És e szerint, habár a közvetlenül most kijelentett módon, a vadászat és madarászat szabadsága a nemesek és földesurak részére épen marad: szaporodási idején mégis, mint mondva volt, s az erdők tilos részén, a földesurak s nemesek engedelmé nélkül, kikhez az ilyen tilos erdő tartozik, a vadászatot és madarászatot gyakorolni nem szabad.”

kal vagy magánosan, de a „Sinkorán“-fajta kutyákat (angol agár) tartania és a vadászat céljaira felhasználnia — valamint a tiszteknek — neki sem szabad. (9. §.)

Rendezi a törvény a sebzett vad üldözésének kérdését is (Wildfolge). Nevezetesen, a 4. § szerint, ha a tilos helyen kívül megsebzett vad tilos helyre menekül át, azt ott tovább üldözni és elfogva elvinni jogellenes cselekmény. A vadászat hevében tiltott területekre átváltó kutyákat, akár sebzett, akár sebzetlen vadat hajtanak, vissza kell hívni s e célból a tilos területre a vadász kutyája után menendő beléphet, de a vadászatot ott továbbfolytatnia nem szabad. Nem oldja meg a törvény azt a kérdést, hogy a tiltott területre átváltó és sebtében ott elpusztuló vadért szabad-e a vadásznak a tiltott területre lépnie és az elhullott vadat okkupálnia? Tekintettel arra, hogy az idegen területen csak a szoros értelemben vett vadászás cselekményei vannak eltiltva, s miután a sebesülése következtében már elhullott állat felvétele és elvitele „vadászati“ cselekménynek már nem mondható, helyesnek látszik, ha a feltett kérdést igenlőleg döntjük el. (5. §.) A 7. § némi tautológiával kiemeli, hogy a vad üldözésére vonatkozó rendelkezései csak az erdőkre vonatkoznak, de nem a mezőkre, jóllehet világos, hogy „letiltott terület“ más mint erdő, vagy az ezt esetleg helyettesítő nádas, illetőleg cserjés (8. §) nem is lehet.

4. *Kíméleti idők és vadászkárook.* Az 1729. évi XXII. t.-c. 10. §-a a következő kíméleti időket állapítja meg: a) hímszarvasokra szept. 15-től pünkösdi ünnepéig; b) szarvastehénre vízkeresztől (jan. 6.) Szent Bertalan napig (aug. 24.); c) őzsutára március 1-től május 15-ig; végül a Regulamentum Militare szerint d) vaddisznóra, de *csak katonatisztek tekintetében*, február 2-től október 16-ig. Őzbak és nyúl kíméletben nem részesülnek, épúgy, mint a ragadozók. Az idézett törvényhely kifejezetten rendeli, hogy ezek különbség nélkül az egész évben vadászhatók, valamint (amiként ez fentebb említve is volt), hogy a védett fajok kíméleti ideje alatt a más fajokra való vadászás szabadsága korlátozva nincs.

A *vadászkárook* kérdésében a törvény kizárólag csak azokat a károkat tartja szem előtt, melyeket mezőkön és vetéseken a Sinkorán nevű angol vadászkutyák okozhatnak. Ez okból, és hogy a károkat „annál jobban kikerülni lehessen“, az ily kutyák tartását s a velük való vadászatot keményen eltiltja. (9. §.) Önként érthető kiegészítése e szabálynak az, hogy a törvény ellen cselekvők a kutyáikkal okozott kár megtérítésére kötelesek.

5. *Büntetőhatározatok.* A parasztok jogellenes vadászatának már érintett büntetésén kívül a törvény 11. §-a több külön vadászati kihágási tényállást állapít meg a törvényszegést elkövető nemes ember terhére. Az első, ha a nemes a vadászat szempontjából a tulajdonos által tilosnak nyilvánított területekre vadászás okából belép és ott akár egymagában, akár magával vitt társakkal (vadásztársal vagy hajtóval), esetleg vadászkutyával vadászatot gyakorol; a másik, ha idegen tulajdont képező, de nem letiltott területen a kíméleti idők alatt ily vadászatot a védett vadfajok tekintetében. Mindkét

esetben az illetékes szolgabíró előtt ellene megindítandó perben 3 nehéz súlyú márka (12 frt érték) büntetésre, a lelőtt vadért járó kárterítésre s a per költségeinek megfizetésére marasztalandó. A végrehajtás a marasztalt nemes javaiban azonnal foganatosítandó, az ítélet ellen egyébként birtokon kívül a megyei törvényszékhez lehet felebbezni.

Az elejtett vad tulajdonjoga marasztalás esetén is a tettetést illeti s azt tőle kikövetelni nem lehet.

6. Végül meg kell említenünk egy, és a törvény 2. §-ával kapcsolatos vitás kérdést, nevezetesen azt, hogy a földesúr jogosítva volt-e egész erdőbirtokát, avagy annak csak a várhoz, kastélyhoz „hozzáhasítható” részét az idegen nemesek vadászata alól letiltani? *Husztly* amellet foglal állást, hogy a földesúr egész erdőségét letilthatja és nemcsak annak egyes részeit, miután a letiltási jog kifejezetten a földesúr érdekében és a személyes jogosultságú nemesek rovására nyert a törvényben biztosítást. Ha a letiltási jog ugyanis csak az erdők egy-egy részére volna gyakorolható, úgy ez a korlátozás nyilvánvalóan a földesurak hátrányára szolgálna. Támogatja ezt a felfogást az is, hogy ott, hol erdők hiányában nádasok és cserjések alakíttatnak át letiltott területekké, azok nagysága egyáltalában nem jön figyelembe. A látszólag ellentmondó törvényszöveg, mely „pars illa sylvarum”-ot emleget, nem úgy értendő, mintha a kérdéses földesúr erdőinek egy részéről volna szó, hanem a határbeli összes erdőségek ama részére vonatkoztatandó, mely a külön vadászterületet alakító földesúr tulajdonát képezi. (Id. m. 410. l.).

8. §. A vadászati jog az 1729. évi XXII. törvénycikk utáni időben.

Hogy az első magyar vadászati törvény mennyire tudott a gyakorlati életben érvényesülni s mennyiben vált ekként a magyar vadászat jogrendjének alapkövéjévé, ennek igazi próbakövéül azon hatóságok törvény-végrehajtó működése szolgálna, melyek hivatva voltak arra, (földesúri székek, szolgabírák és megyei törvényszékek), hogy a törvény megtartásáról s intézkedéseinek érvényesüléséről gondoskodjanak. Jogtörténelmünk ez az okleveles anyaga azonban soha sem fog talán összegyűjtve rendelkezésre állani s így a törvény hatását és gyakorlati szerepét főleg a törvényhatóságok partikuláris jogszabályalkotásából és azokból az uradalmi utasításokból kell megállapítanunk, melyek közül előbbi a partikuláris kútfői minőség folytán bír nagyobb jelentőséggel; utóbbiak pedig azért, mert bár magánjellegűk van, de az 1729. évi XXII. törvénycikk értelmezésére és felfogására mégis világosságot vethetnek.

A legfeltűnőbb jelenség, amiről a megyei és városi statutumok, de a magánjellegű dokumentumok is tanuskodnak, a jogosulatlan vadászat elleni küzdelem. A törvény döntő lépést tett abban az irányban, hogy a vadászati jogot egész terjedelmében nemesi privilégiummá emelje s így betetőzze az ebben a vágányban megindult és előrehaladt jogfejlődést. A nem nemesrendűeket s ezúttal kifejezetten a polgárokat

is, igyekezett a vadászati jog teréről teljesen leszorítani, de hogy törekvése számtalan akadályba ütközött, az a helyhatóságok lázas statutum-alkotásából látszik, mellyel a jogosulatlan vadászatot ismételtén és egyre szigorúbb büntetések statuálásával elnyomni, avagy közvetett úton is akadályozni törekedtek. A Mária Terézia-féle úrbéri rendelettel szabályozott alakban jelenik meg jogunkban a vadászrobot is a dúvadak írtása címén, de mégis inkább, mint a parasztságnak a földesúr vadászmulatságánál hajtószolgálatra való rákényszerítése. A vadkárok kétségkívül érzékeny kérdésében azonban még mindig nem találjuk nyomát semmiféle alkotmányos jellegű intézkedésnek s egyedül egynéhány felsőbb rendelet és a „kalapos király“, II. József 1786-iki rövidletű patense utal rá arra, hogy éppen ez a matéria a jogirendezésre már e korban nagyon megérett.

A jogosulatlan vadászat ellen alkotott statutumok nagy változatosságot tüntetnek fel, különösen a büntetések kiszabásában, holott is vagy megmaradnak általában a régi büntetőszabály keretei között, vagy túlmennek azon, sőt némely esetben az abban megszabott mértéken alul is maradnak.

Mint különösen jellemző adalékot a megyei törvényhatóságok ezirányú működéséből, ideiktatjuk *Moson vármegye* 1754 április 17-én kelt statutumát:¹

„Anno domini 1754 die vero 17 mensis Aprilis celebrata est generalis congregatio in oppido Oroszvár.“

„Mivelhogy ennek a vármegyének karai és rendjei úgy tapasztalták, hogy a hazai törvényekkel mit sem törődő parasztok, a velők szemben alkotott és kellő módon közzétett megyei határozatok dacára — különösen pedig, ami az utoljára 1745. év december 1-én hozott és 12 firt büntetés terhe alatt eltiltó végzeményt illeti — egyre szabadabban vadászni, puskákat és egyéb fegyvereket tartani és viselni nem ártallják, sőt és ezenfelül még az is megállapítatott, hogy e vármegye egyik-másik helyén, különösen ott, hol számos közbirtokos és földesúr lakik, különböző, országunk szolgálatán kívüli, főleg pedig Ausztriából kiutasított vadászok, jobbadán csavargók (vagabundi) kóborolnak és időnként itt-ott összegyűlnek, titokban és alattomban, illetőleg még egyik-másik földesúrtól állítólag kapott vadászati engedélyek ürügye alatt is puskákkal kimenve, a letiltott erdőkben is szántszándékkal vadászni merészelnék, ami által nemcsak a vármegye területén található vadak gyökeresen kiirtatnak, hanem mintegy tágas út nyittatik arra is, hogy a mulatozó parasztok a mezei munkától magukat elvonják és e vármegyében még a mondott csavargóknál is szabadabban kóboroljanak és kihágásokat kövessenek el s azután az ilyen henyelő emberek különböző gyalázatosságokra is vetemedjenek: minek okából az urak egyhangú és közös akaratából és egyetértéséből elrendeltetik: Először is a parasztokat illetőleg: az 1729. évi XXII. és az ebben felhívott Ulászló-féle V. Decretum XVIII. t.-cikknek értelmében a parasztságnak maga a vadászat, azután pedig Ulászló VII. Decretuma 60-ik

¹ Lásd Corpus Statut. V. köt. I. fele, 596—597. l.; az eredeti szöveg latinul van szerkesztve.

cikkelye előírása szerint a fegyverek tartása is eltiltatik. Az ilyen parasztokat a megye területén a járási szolgabíró urak szigorúan nyomozzák ki, kutassák fel és a fegyvereket a házaikból is szedjék össze. Határoztatik továbbá: ha észrevétnék, hogy egyik vagy másik ilyen ember fegyverét elrejtve, vagy azt magának egyéb módon biztosítva vadászni megy, szabad legyen az ilyen bárkinek letartóztatni, puskáját elvenni és azt mintegy bírói kézhez akár alispán úrnak, akár a szolgabírák valamelyikének átszolgáltatni azzal a hozzáadással, hogy az efféle ember, mint tilalom ellen cselekvő, puskájának elvesztésén kívül a szolgabírák által annyszor-amennyiszor az elől jelzett és minden további eljárás nélkül felhajtandó s a megye szükségleteire fordítandó büntetéssel megbüntettessék. Ami azután a minden szolgálton kívüli vadászokat illeti, mivel méltán csavargókul tekintendők és a jörend is megkívánja — nehogy ezeknek (amennyiben csakugyan szolgálatban nem állanak) a törvény által a sokszoros károk elkerülése végett előírt időszakok káros figyelmen kívül hagyása melletti csavargása és vadászása megengedtesse: határozatott, hogy a megye területén hírül adassék, miszerint az ezen határozat közzétételétől számított 14 nap alatt az ilyen és hasonló egyének vagy vállalkozók szolgálatot, vagy a megye területéről távozzanak, ellenesethen elfogatnak és mint csavargók és közveszélyesek alispán úr rendeletére a megyéből a szokott módon saját hazájukba toloncoltatnak, vagy pedig a megyei hatóság börtönébe hurcoltatnak.⁴

Általában véve a fegyverek, sőt itt-ott az összes vadászkeszség — beleértve a parasztvadász ruházatát is — elkobzása a büntetés,^{1 2} tarkítva 25 botütéssel, (nőknél megkorbácsolással),³ 1—3 és 12 frt pénzbüntetéssel és börtönrevetéssel.⁴ *Zala megye* egyik statútuma, miután elpanaszolja, hogy „... a parasztok munkájuk elhanyagolásával csak a vadászok utatására hallgatnak, a szántást is elhanyagolják s puskát ragadva, egyébre nem gondolnak” — egyenesen a földesurakat teszi felelőssé a paraszt-vadászatért és rájuk applikálja a 3 firtos büntetést (1719 aug. 1-én — Corp. Statut. V. köt. 1. fele, 340. l.).

¹ Például: *Vas megye* 1721 jún. 16 (Corp. Statut. V. köt. 1. fele, 352. l.); *Tolna megye* 1722 febr. 27 (ugyanott 354. l.); *Baranya megye* 1723 okt. 1 (ugyanott 363. l.); *Baranya megye* 1727 május 6 (ugyanott 446. l.); *Somogy megye* 1738 nov. 4 (ugyanott 516. l.); *Pozsony megye* 1743 dec. 16 (Corp. Statut. IV. köt. 1. fele, 819. l.); *Pozsony megye* 1747 márc. 20 (ugyanott 830. l.); *Sopron megye* 1748 aug. 16 (Corp. Statut. V. köt. 1. fele, 570. l.); *Veszprém megye* 1753 okt. 24 (ugyanott 594. l.); *Veszprém megye* 1770 dec. 11 (ugyanott 647. l.); *Gömör megye* 1795 május 6 (ugyanott 701. l.).

² Vadászkeszség és ruházat elkobzására: *Somogy megye* 1724 nov. 19 (Corp. Statut. V. köt. 1. fele, 421. l.); *Moson megye* 1725 jan. 9 (ugyanott 423. l.).

³ *Zala megye* 1766 márc. 3 (Corp. Statut. V. köt. 1. fele, 631. l.).

⁴ *Somogy megye* 1738 nov. 4-én 1 frt büntetést állapít meg (Corp. Statut. V. köt. 1. fele, 516. l.); ugyanazon megye 1721 jún. 30-án 12 frt büntetést (ugyanott 351. l.); Dtto 12 frtot szab ki *Baranya megye* 1727 május 6-án (ugyanott 446. l.); *Nógrád megye* 1730 márc. 31-én a törvényes 3 frtot (ugyanott IV. köt. 1. fele, 732. l.); *Moson megye* 12 frtot (1745 dec. 1-én (Corp. Statut. V. köt. 1. fele, 549. l.) stb.

Nógrád megye 1730 március 31-én alkotott szabályrendeletében megállapítja a parasztok állandó vadászását — az 1729. évi XXII. t.-c. dacára is — s jónak látja a törvényszegő mellett a községi bírót is ugyanazon büntetés alá vetni, ha parasztjaira nem vigyáz és a tetteseket fel nem jelenti. (Corp. Statut. IV. köt. 1. fele, 732. l.)¹ *Szepes megye* viszont elrendelvé a fegyverek beszedését, a rejtegető parasztra kimondja, hogy addig „maceretur carceribus“, amíg eldugott puskáját s egyéb vadászszerszámaikat ki nem adja és míg a vadásztól való tartózkodásra megfelelő biztosítékot le nem teszi. (1747 január 19-én, Corp. Statut. II. köt. 1. fele, 472. l.) Sűrűn előfordul a használt vadászkutyák elkobzásának, agyonlövésének kimondása is, mint egyébként az 1729. évi XXII. t.-cikkben alapuló büntetési szankció, valamint a vadászásnak külön statutaris büntetés megállapítása nélkül való egyszerű, avagy szigorú tilalmazása.

A jogszabályalkotás körén kívül az egyes uradalmak által az erdőőri és vadőri személyzet részére kiadott utasítások vannak tele a parasztok jogtalan vadászatának megakadályozására irányuló intézkedésekkel.²

A paraszt vadászat elnyomásának nem csekély akadályaira a fenttérített statutumokon kívül egész hosszú sor megyei határozat mutat rá, mely határozatok kizárólag a fegyverek tartásának kérdését rendezik, külön emlékezve meg a határ-, erdő és barompásztorokról, megyei katonákról (hajduk), de aligha sok eredménnyel, mert számos adat szerint a paraszti vadászatot maguk a földesurak is elősegítették, mikor vagy együtt vadásztak velük, vagy egyenesen vele vadásztattak a maguk szükségletére. Erre mutatnak rá azok a statutumok, melyek arról szólnak, hogy a paraszt csak földesura jelenlétében.

¹ Érdekes ugyancsak *Nógrád megyének* egy két évvel később, 1732-ben hozott statutuma, mely hivatkozva a régi szokásra, mely szerint a parasztok az alispánnak évenként bizonyos számú őzet és rókabőrt voltak kötelesek beszállítani, amely szokást és kötelezettséget vadászati joguk törvényei alapján is tekintették, szükségesnek látja ezt a szokást egyszersmindenkorra eltörölni s az alispánt évi 100 kiló búzával kárpótolni. (Corp. Statut. IV. köt. 1. fele, 759. l.)

² *Gróf Hafler János* dévai urad. kormányzójának a dobrai kerületi krajnik részére kiadott 1746 november 26-iki utasítása. 17. pont: „Nem szabad az uraság határain idegennek vadászni, bokrászni, sőt az districtualis falukban lakó embereknek is kopót, vadászókutyákat tartani, annál inkább vadászni, hogy így, midőn az uraság excurrál, maga határain csendességben lévő vadakat maga mulatságára vadászhasssa; azért ha kiknek vadászó kutyáik vadnak, az krajnikátus tartozik az dévai udvarba beküldeni s minden úton módon az külső vadászokat impediálni.“ (Erdészeti oklevéltár II. köt. 7 sz.) Továbbá: *Utasítás* a likavai urad. főerdőkerülője (obequitator silvarum) részére 1749 július 28-ról 20. pont. A vadászat, mely kizárólag a földesuraságnak van fenntartva, minden idegennek és jobbágyinak tilos; elfogás esetén a fegyverek elszedendők, ha az illető nemes volt, feljelentendő. (Ugyanott II. köt. 19. sz. alatt. *Utasítás a szomolnokai* alsóbb erdészeti tisztviselők és szolgák részére 1750. év 10 pont alatt elrendeli az idegen és a paraszt vadászok elfogását, készségeik elkobzását; a vadászati jogot egyébként „regale“-nak minősíti. (Ugyanott II. köt. 30. sz. alatt.) Ugyanígy a *lipői* kamarai uradalmak erdőmestere részére kiadott 1762. évi utasítás Caput. 1. pont 13. (Ugyanott II. köt. 213. lap) és *Mária Terézia*-féle úrbér VIII. punctum, XII. §.

vagy ennek megbízásából vadászhatik s hogy ilyenkor megfelelő írásbeli igazolvánnyal kell bírnia.¹ Sőt arra is van eset, hogy a megye a puskatartás és a vadásztatás „igen közönségessé“ válását állapítván meg, a „contribuens plebs“ körében jónak látja jövedelemforrást nyitni meg belőle a maga számára azzal, hogy minden puskára 1 rhenens forint s ha a puskás paraszt kopót is tart magának, 2 rhenens forint adót vet ki. Igaz ugyan, hogy a kérdéses megye Kraszna megye volt,² azaz erdélyi jogterület, holott az 1729. évi XXII. törvényeknek nem volt hatálya, ellenben az Ulászló-féle 1504. évi dekrétumnak igen. Hogy azonban Erdélyben is milyenek lehettek az állapotok, arra leginkább az erdélyi udvari kancellária 1769 augusztus 9-én a főkormányshoz intézett az a leirata mutathat rá, melyben javaslatot kér aziránt, miként lehetne a jövőre a parasztság káros és jogtalan vadászásának gátat vetni?³

A parasztok vadászatának további kerékkötőjéül az ólom- és löporeladás szabályozása terén kínálkozott alkalom. A kereskedők eltiltattak attól, áruik elkobzásának terhe alatt, hogy parasztok és gyanus egyének részére ólmot és löpört árusítsanak;⁴ ugyanezt a tilalmat különben egy 1771. évi március 12-én kelt helytartótanácsi rendelet is kimondotta.

Miután pedig az 1729. XXII. évi t.-c. a parasztságon kívül a városi polgárelemre és az országban tartózkodó nem honosított idegenekre is kiterjesztette a vadászat tilalmát, rendelkezésének visszhangjaként a városi statútumokban is előfordul, de már sokkal szórványosabban, a törvény végrehajtásáról tanuskodó gondoskodás. Általában véve a helyzet a városi törvényhatóságokban nem változott, mert a saját határukban való és a város által szabályozandó vadászatgyakorlást az 1729. évi XXII. törvények nem érintette, s ha polgárember városi területen kívül vadászott volna, ez az általános és a nem nemesekre nézve fennálló intézkedések alá esett.

A korábbi joghelyzet sértetlen megóvását igazolja *Szt.-György* városnak 1761. dec. 15-iki szabályrendelete, továbbá az 1770-ben kelt statútuma 76-ik pontja, valamint az ebben idézett 1732 jan. 22.; 1733 márc. 10.; 1755. július 19. 1769 június 14-iki korábbi statútumok,⁵ melyek a város területén való vadászatot a polgárok részére és csak a polgármester előzetes engedélye alapján mondják ki

¹ Lásd *Somogy megye* 1738 november 4-én kelt stat. (Corp. Statut. V. köt. 1. fele, 516. l.), *Zala megye* 1719 augusztus 1. (ugyanott 340. l.), *Vas megye* 1721 június 16. (ugyanott 852. l.), *Tolna megye* 1722 február 27. (ugyanott 354. l.), *Somogy megye* 1724 november 19. (ugyanott 421. l.), *Moson megye* 1725 január 9. (ugyanott 423. l.)

² *Kraszna megye* 1750 december 1-én. (Corp. Statut. I. 433. l.)

³ Lásd a leiratot Erdészeti oklevéltár II. köt. 112. sz. alatt.

⁴ *Baranya megye* 1727 május 6. (Corp. Statut. V. köt. 1. fele, 446. l.) Ez a stat. 12 frt büntetést állapít meg. V. ö. továbbá az ugyanígy rendelkező *somogy megyei* statútumot 1769 november 10-ről (ugyanott 641. l.); *Veszprém megye* 1770 december 11-én (ugyanott 647. l.), *Sopron megye* 1770 február 7-én (ugyanott 646. l.); *Somogy megye* 1771 (ugyanott 661. l.); *Vas megye* 1798 november 5. (ugyanott 703. l.)

⁵ Corp. Statut. IV. köt. 2. fele 773. és 819. l.

gyakorolhatónak, ám az érdemesebb polgárok és tanácstagok régi szokás szerinti különleges vadászati jogát respektálják. Ezzel szemben a városi jogok fokenkénti gyöngülésére utal egy 1768. évi Kőszeg városi statútum,¹ mely az ugyanazon évben a királytól delegált kommisszió megállapításai alapján hozatott s többek közt kimondja, hogy „Allen und jeden Burger und dessen Leüthen unter Verlust der flinten und Jagt Hund ist verboten zu Jagen“.

Még inkább illusztrálja azonban a polgári elem hanyatló vadászati jogát az erdélyi jogterület itt szó szerint leközölt *Segesvár* városi dokumentuma:²

„Nachdeme Ein hochlöbl. Landes Gubernium in Erfahrung gebracht, das es mit der Jagerey, als welche doch einzig undt allein für die Noblesse oder Adel gehörett, nummehr so weit gekommen, dasz nicht allein die Bürger undt Handwercks Leute in denen Städten, sondern auch der Gemeine Pöbel auff denen Dörffern mit Flinten undt Jagdt Hunden versehen seye, undt sich der Jagerey Bedienen, als wodurch nicht allein der Heil. Gottes Dienst selbst, sondern auch das Liebe Handtwerck versäumett undt durch diese Böse Exempel manch gutten undt arbeitsamen Leutten zum schlumpfern Anlass gegeben wirdt; Umb nun diesem Uebel zu steuren, undt denen Gemeinen Leutten das Handtwerck der Jagerey als von welcher sie keine Contribution geben, zu legen, hat Ein Hochlöbl. Landes Gubernium mitt Zuziehung derer Herrn Ständte die verordnung dahin gemacht, dasz sich ausser dem Adel undt der Obrigkeit weder die Bürger bey der Stadt, noch der Gemeine Mann auff den Dörffern im Stuhl mit Flinten undt Jagt Hunden versehener, auf dem Felde undt in denen Waldungen soll Blicken undt sehen laszen, im wiedrigen Fall der hierinnen ertapet wirdt, nicht allein der Flinten, sondern auch der Jagdt verlustigt seyn soll. Wanenher ein Jeder welcher mitt Flinten undt Jagdt Hunden vesehen ist, hiermitt ernstlich gewarnett wird selbige Binnen einer Monath frist zu verschaffen, oder aber an solche Leuthe, denen die edle Jagerey zustehet zu verhandeln, ansonsten nach verflieszung dieser Zeit, die Flinten und Jagdt Hunde werden weggenommen, undt die renitenten noch über dies mit einer nachdrücklichen Straffe sollen Belegett werden.“

Ezzel szemben és a városok vadászati jogukhoz való ragaszkodásának érdekes tanújele Mária Terézia királynő 1747 június 9-ikén kelt és *Selmecbánya* sz. kir. város részére kiadott az a rendelete, mely kimondja, hogy: „ex venatione autem in suo territorio civitas nullatenus excluditur“. (Erd. oklevéltár II. köt. 9. sz.)

A vadászat módjára vonatkozóan az 1729. évi XXII. t.-c. utáni jogélet fontosabb jelenségeket nem produkált. Látszólag legtöbbször mondana e téren *Sopron* város 1730-ban kelt az a statútuma, mely jelzi, hogy az erdőőri személyzet új beállításával és a határjelző és tilalmi oszlopok elhelyezésével az új „Jagdordnung“ életbelépett s így nyilván a vadászat módját megszabó vadászati rendtartás létezésére

¹ *Corp. Statut.* V. köt. 2. fele. 549. l.

² *Segesvár* városi statútum, 1744. évből. (*Corp. Statut.* I. köt. 615–616. l.)

utal, de e ténynél többet aztán nem is mond. Hogy mit tartalmazott a kétségkívül érdekes soproni vadászati rendtartás, azt nem tudjuk.

A vásár- és ünnepnapokon való vadászat eltiltása szintén állandóan foglalkoztatja törvényhatóságainkat¹ s a megállapított büntetések: a kutyák, fegyverek elkobzása, pénzbüntetés (3—8—12 frt), nem nemeseknél pedig megbotozás is (*Sopron megye* 1763 máj. 30-án. *Corp. Statut.* V. köt. I. fele, 625. l.). A régi keretekben, de egyre megújulóan találkozunk továbbá a hurokkal, törrel, hálóval és léppel üzött alattomos vadászás üldözésével,² a szőlők- és gyümölcsöskertekben való vadászat eltiltásával;³ az agarászat eltiltásával a fagy idején kívül,⁴ valamint érdeklődésre okot adó jelenség, mert az okszerű vadászás jelentőségének felismerésére és vadkíméletre mutat, hogy *Módor* város 1775 január 3-iki statutumában a városi erdőségekben mindössze négy vadászatot engedélyez évenként.

Az okszerű vadászat terjedése állapítható meg a magánuradalmak vadászati szervezetéből és az erdészeti alkalmazottak, az uradalmi vadászok részére kiadott utasításokból is. Ezek azt bizonyítják, hogy a vadászatot mindinkább kezdi az erdőgazdaság egyik hasznóhajtó ágazataként kezelni s ehhez képest a vadállományt megfelelően védik és tenyésztésben támogatják.⁵ A vadászati jogosított mulatságán kívül a haszonért és jövedelemért üzött vadászást lődíjaik és egyéb esetleges más illetményeik⁶ mellett az uradalmi vadászok gyakorolták,⁷ de az is előfordul, hogy a vadászati jog értékesítése haszonbérbeadás útján történt.⁸

A *vadkárok* megtérítésére, ha azok a tálságos vadtenyésztés rovására írhatók, a helytartótanács adott ki 1767 december 12-én egy

¹ *Sopron város* 1729 (*Corp. Statut.* V. köt. 2. fele, 450. l.); *Sopron megye* 1748 augusztus 16-án (*Corp. Statut.* V. köt. 1. fele, 570. l.); *Szt.-György város* 1770. év 3. alatt (*Corp. Statut.* IV. köt. 2. fele, 792. l.); *Vas megye* 1774 január 14-én. (*Corp. Statut.* V. köt. 1. fele, 676. l.) Erdélyben a statutumok az országos jog álláspontját (*Appr. Const.* V. R. 51. Edict.) követik. Például *Torda megye* 1745. évi stat. (*Corp. Statut.* I. köt. 420. l.); *Zaránd megye* 1746. évi const. (ugyanott 424. l.); *Krasna megye* 1750. év december 1-én (ugyanott 433. l.); *Zaránd megye* 1758 (ugyanott 458. l.).

² *Szepes megye* 1747 január 19. (*Corp. Statut.* II. köt. 1. fele, 472. l.); *Szt.-György város* 1770 (ugyanott IV. köt. 2. fele, 820. l.) és 1769. évi városi vadászati utasítás (Erdészeti oklevéltár II. köt. 117. sz.)

³ *Szt.-György városi statut.* 1770. évből. 48. pont. (*Corp. Statut.* IV. köt. 2. fele, 810. l.)

⁴ *Komárommegyei stat.* 1778 március 10. (*Corp. Statut.* V. köt. 1. fele, 687. l.)

⁵ Utasítás a *regéci* uradalom erdőrei részére 1716. évből. (Erdészeti oklevéltár I. köt. 338. sz.) Ugyanaz, a szomolnoki erd. tisztviselők részére. (Ugyanott II. köt. 30. sz.)

⁶ *Szt.-György város* 1769. évi vadászati szabályzata például a városi vadász privilégiumául állapítja meg a császármadarak és sneppek vadászását; előbbieket 20 denár, utóbbiakét 10 denár ellenében a polgármesternek és tanács-uraknak kellett eladnia. Ugyanitt van megállapítva a városi „jágerek” lődíj-igénye is. (Lásd Erdészeti oklevéltár II. köt. 117. sz. alatt.)

⁷ A *dobrai krajnik* részére kiadott utasítás 1750. évből. (Erdészeti oklevéltár II. köt. 31. sz.) *Komárom megye* tanuvallatása a neszemlyi és almási erdők használata tárgyában. (Ugyanott II. köt. 3. szám alatt.)

⁸ *Utasítás* a közalapítványi javakon levő erdőkerületi hivatalok részére 1800. évből. (Erdészeti oklevéltár II. köt. 254. sz. alatt, 748. l.)

körrendeletet,¹ s mint ugyanide célzó preventív intézkedés megemlítendő, hogy a helytartótanács a rákövetkező évben kiadott másik körrendelete a törvényhatóságok kötelességévé teszi a földesúri vadászterületek kihasításánál az arra való gondos figyelmet, hogy a letiltandó területek ne legyenek az adózó nép vetéseivel és szőlőivel szomszédosak, sem pedig a vadtenyésztés túlságba ne vitessék, mely esetekben a vadkárok sokkal könnyebben lesznek elháríthatók.²

Mindezekhez hozzávéve a ragadozók, különösen a farkasok irtására alkotott megyei szabályrendeleteket,³ továbbá a vadak és vadbőrök forgalmát rendező statutumokat:⁴ a vadászati jogélet valamennyi e korbéli jelenségét kimerítettük.

Mindössze annyi érdemel még megemlítést, hogy a Mária Terézia-féle 1767. évi úrbéri rendelet, bár az alkotmányos jogfejlesztés keretein kívül, de ténylegesen életbeléptette a vadászati robot intézményét is. Kétségtelen ugyan, hogy a földesurak a vadászat körül megelőzően is rákényszerítették jobbágyaikat oly szolgálatok teljesítésére, melyekkel azok eredetileg nem tartoztak; valamint az Urbarium III. fejezet 17. pontjából az is világos, hogy a királynő épen a jobbágyok vetéseiben és szőlőiben okozott vadkárok elhárítása céljából rendelte el az évenkénti háromnapos jobbágyi vadászatot, kötelezván a földesurakat a szükséges fegyverek és lőszer kiszolgáltatására. Egykorú adatok azonban azt tanúsítják, hogy a csak a ragadozók irtására irányuló „venatio tridwana” más vadak vadászatára is kiaknáztatott s a jószándékú intézkedés a jobbágyságot csak újabb kötelezettségekkel terhelte meg.⁵

9. §. Az 1802. évi XXIV. törvénycikket megelőző reformtörekvések.

Három mozzanatról külön kell megemlékeznünk, melyek egyike sem képezi ugyan a hazai vadászati jognak szerves kiegészítő részét, de a fejlődés további menetét, mégis többé-kevésbé befolyásolta s legalább is, mint az 1802. évi XXIV. t.-c. közvetlen előzménye juttatta kifejezésre a vadászat jogi szabályozása körüli általános gondolkozásmódot.

¹ Lásd Erdészeti oklevéltár II. köt. 98. szám alatt.

² Lásd Erdészeti oklevéltár II. köt. 102. sz.

³ Például *Féjér megye* 1745 április 9. (Corp. Statut. V. köt. 1 fele, 550. l.); *Torda városi* 1759. évi stat. (ugyanott I. köt., 460. l.); *Csik—Gyergyó—Kászon-széki* constit. 1729. évről (ugyanott I. köt. 149. l.); *Kraszna megye* 1729 július 11. (ugyanott 389. l.); *Bihar megye* 1745 április 26. (ugyanott III. köt. 366. l.) Helyt. tanács 1768 március 24-iki körrendelete a törvényhatóságokhoz a vadak szaporodásának korlátozása iránt. (Erdészeti oklevéltár II. köt., 102. sz.)

⁴ *Pécs város* 1715 január 8. stat. tiltja a vadhús összevásárlását, nehogy mesterséges árdragítás történhessék (Corp. Statut. V. köt. 2. fele, 397. l.); *Szt.-György városi* stat. 1770. évi 46. pont alatt tiltja a vadnak a város határán kívüli kivitelét és eladását (Corp. Statut. IV. köt. 2. fele, 809. l.); ugyanígy, *Túróc megye* 1795. évi statut. gyűjt. XLIII. stat. (ugyanott IV. köt. 1 fele, 901. l.); *Zarándmegyei* statut. 1762. évről (ugyanott I. köt. 469. l.).

⁵ *Tolna megye* 1775 november 16-iki stat. (Corp. Statut. V. köt. 1 fele, 683. l. és ugyanott I. jzt. V. ö. továbbá *Zala megye* 1766 március 3-iki stat. (Ugyanott 631. l.)

Az egyik II. Józsefnek 1786 augusztus 21-én kelt vadászati szabályzata; a másik a magyar országgyűlés által kiküldött országos bizottságnak a vadászat szabályozása tárgyában 1793-ban készült tervezete (br. Prónay László-féle javaslat) és a harmadik az erdélyi országgyűlés bizottságának javaslata 1795. évből, a vadászat törvényhozási szabályozását illetőleg.

A három közül a tényleg életbeléptetett, de rövidéletű és nem alkotmányos keletkezésű II. József-féle rendeletnek van legérdekesebb jelentősége. Kiadatása kétségtelen okául szolgált annak, hogy a törvényhozó-hatalom szervei a törvényes szabályozás iránt a szükséges lépések megtételére, illetőleg a korszerű reformra magukat elhatározzák. Az erdélyi kísérlet meddő maradt, ellenben a magyarországi, az 1802. évi vadászati törvény megalkotásában célját érte.

A) II. József-féle rendelet.¹ A koronázatlan király vadászati rendeletét három élesen kidomborított célzata teszi jellegzetessé. Mintegy *captatio benevolentiae*-ként ugyanis — a valószínű ellenhatás gyöngítésére — igen erélyesen és határozottan emeli ki és biztosítja a kizárólag a földesurakat megillető vadászati jogot. Épily erélyesen, sőt kiméletlenül intézkedik a vadászati jogból kizártak vadkárok elleni védelméről és végül a jogosulatlan vadászatnak, az úgynevezett vadorásznak üldözéséről.

Az első vonatkozásban a rendelet 1. §-a megállapítja a földesúrnak saját vadászterületén fennálló kizárólagos vadászati jogát és annak tartalmát. A kizárólagosságból folyólag véglegesen eltörli a máshonnan átváltott, üzött, vagy sebzett vad követését (Jagdfolge) s viszont biztosítja az átváltó vagy átvonuló vad fölötti rendelkezését. (4—5. §§.) A jog tartalma tekintetében megállapítja a bármiféle vadra vonatkozó teljes és korlátlan tenyésztési szabadságot (Hegerecht) és a vad elejtésének, elfogásának, vagyis a vadászásnak minden elképzelhető módozatára vonatkozó szabad lehetőséget. (2. §.) A területén levő vad fölött a földesúr mint „tulajdona” fölött rendelkezik. Kapitány, hurok, verem stb. eszközökkel tetszése szerint élhet s csak azt kell figyelembe vennie balesetek elhárítása céljából, hogy az ily berendezések mások által felismerhetőleg állíttassanak fel. (6. §.) A tenyésztett vadfajták közül egyedül a sörtevadra nézve állít fel a rendelet 3. §-a annyi korlátozást, hogy az zárt és kitörés ellen védett vadaskertekben tartandó. Oly helyeken, hol a nagy- és apróvadászat két különböző személyt illet és a jogosultak a két jog egységesítése tárgyában megváltás vagy kibérlés útján megegyezésre jutni nem tudnának: az apróvadászatot csak a nagyvadászat jogosítottjának, illetőleg alkalmazottjának jelenlétében és ellenőrzése mellett lehet gyakorolni. (7. §.) A kizárólagos vadászat biztosítása céljából a különböző egyéb erdőhasználatok és az erdőkön való átjárás, állatáthajtás megfelelően szabályoztatott (9—10. §§.) s végül kimondja a rendelet, hogy a jogosított az őt megillető vadászati jogot elidegenítheti és haszonbérbeadás útján is értékesítheti, de a paraszt és polgárrendű egyén a bérletből

¹ Szövegét lásd *Tagányi Erdészeti oklevéltár* II. köt. 184. sz. alatt.

— nehogy ez a gazdaság és ipar elhanyagolására vezethessen — ki van zárva. (8. §.)

A vadkárok elhárítása és megtérítése kérdésében foglal el a II. József-féle rendelet igen figyelemreméltó álláspontot. Mindenekelőtt az összes ragadozókra, valamint a vadasokból kitérő sörtevadra szabályul állítja fel 3. §-ában, hogy azokat bárki lelőheti, elpusztíthatja, s ha ebben a vadtenyésztő földesúr ellenszegülne, az okozott károk megtérítésén felül 25 arany büntetést köteles fizetni.

A vadkárok preventív elhárítása céljából a megyei hatóságok szigorúan utasítatnak, hogy a túlságos vadtenyésztést akadályozzák és az állomány aránylagos csökkentését elrendeljék. (11. §.) Minden ingatlantulajdonos jogosítva van továbbá arra, hogy földjéről, mezőiről és szőlőjéből a vadat, legyen az bárminő fajtájú, az épen kínálkozó módon elűzhesse. Ha az elűzött vad ilyenkor megsérül vagy tönkremegy, kártérítés érte nem jár. (13. §.) Ezenfelül mindenki megteheti, hogy ingatlanát, fektüdjék az akár erdőkben, akár azon kívül, kerítéssel a vadak beváltásának és károkozásának meggátlása végett körülkerítse, csak ne szolgáljanak az ilyen kerítések épen a vadfogás céljaira. Vízmenti helyeken ezeken a kerítéseken, hogy ne taláni áradás elől a vad menekülhessen, minden 500 lépésre nyitott kapu hagyandó. (12. §.)

Ha pedig a vad bárminő terményekben, szőlőkben és gyümölcsfákon kárt okoz (a ragadozók által okozott károk ide nem értetvén), az ilyen vadkár azonnali hatósági megbecsülés végett bejelentendő. A becslés a kérdéses vagy vele szomszédos falvakból vett pártatlan férfiak közrevonásával eszközzendő. A megyei hatóság a becslésről vett jelentés után helyszíni szemlét rendel el, az érdekelteket oda meghívja és rövid úton megejtendő tárgyalás során a kárt végérvényesen megállapítva, annak megfizetését elrendeli. A megtérítés egyezség szerint akár in natura, akár pénzértékben történhetik. (15. §.)

Az úgynevezett vadászkárok, vagyis vadászat közben a vadászás folytán előállható károk tekintetében a rendelet 16. §-a azt az általános elvet állítja fel, hogy a vadászati jog senkit sem gátolhat saját ingatlanának korlátlan használatában és művelésében, még ha az más vadászterületéhez is tartoznék. Ezért a tulajdonos a vadászati jogra való tekintet nélkül építhet házat, gazdasági épületet, kaszálhat, legeltethet s a vadászásra különben alkalmas gazosokat, tövises-bokros helyeket kitisztíthatja. Csak az erdészeti és egyéb rendőri, közbiztonsági korlátozásokra kell figyelemmel lennie, amire való tekintettel a községtől távol eső helyeken, erdőkben és berkekben építendő házakhoz megyei engedély szükséges. A vadászati jogosítottnak sem szabad továbbá vetéseken s bárminő más megművelt területeken aratás és szőlőkben a bevégezett szüret előtt vadászni, hajtatnia vagy vizsláztatnia, még akkor sem, ha fácánok vagy foglyok tojásainak akarna utána nézni. E tilalom megszegése esetén 25 arany büntetés rovandó ki, melyet a megyei hatóság hajt be és átadja annak, kinek telkén a kihágás történt. Közönséges vadász (tehát pl. a jogosított alkalmazottja) háromnapos fogsággal büntetendő, melyért a földesúri hatóság a felelős. (14. §.)

A vadászati jogosultak védelméül II. József vadászati rendtartása szigorúan üldözi a közbiztonság szempontjából is veszélyes jogosulatlan vadászatot (Wilddieberey und Raubschiessen). Idevágó intézkedései a következők: Az idegen vadászterületeken a szokásos utak és ösvényeken kívül senkinek sem szabad fegyverrel vagy vadászkutyákkal járni. Utóbbiak különben, ha bárhol vadászva találatnak, a vadászati jogosult és alkalmazottai által minden további nélkül lelőhetők. Az imént mondott tilalom megszegője letartóztatandó és bekísérendő az illetékes hatósághoz, hol arbitrarius-büntetésben részesül. (17., 18. §§.) Bármifajta idegen vad elfogása, lelőése „... ist, wie die Entfremdung jedes andern eigenthums ein diebstahl“. A vadorzó tehát a szó törvényszerű értelmében „tolvaj“, kinek megbüntetésénél az „ellopott“ állat értéke, az esetleges visszaesés és erőszakoskodás a tett elkövetésénél, mint minősítő körülmények veendőek figyelembe. Ott azonban, hol a jogosulatlan vadászatnak iparszerű jellege nincs és a tettes csak kisebbfajú vadat (apróvad) sajátított el, a cselekmény kihágás lesz és a helyi hatóságok által testi fenyítéssel büntetendő. (20. §) Kifejezett rendelkezés hiányában kihágásként minősülne az is, ha valaki elhullott vadat talál és azt magának megtartja. A 19. § egyszerűen csak eltiltja az ilyen elsajátítást és a vadászati jogosított értesítését írja elő, de külön szankciót nem állít fel.

A vadorzó rejtegetője és pártolója szintén „wilddieb“-ként kezelendő. (21. §.) A vadlopás büntetése alá esik az is, ki a vadorzótól tudva vásárol lopott vadat. (22. §.) Tetten ért, vagy idegen területen fegyverrel talált jogosulatlan vadász, ha a felszólításra magát azonnal meg nem adja, sőt védekezni próbál, jogot ad a vadászati jogosultnak vagy alkalmazottjának a vele szemben való fegyverhasználatra. (23. §.) Mindezenfelül a közigazgatási hatóságok kötelesek a vadorzás lehető megakadályozása végett az ezzel foglalkozó egyéneket felkutatni, lefogni s a bíróság kezére szolgáltatni. Alapos gyanú esetén pedig, a corpus delicti-k felkutatása céljából, joguk van a hatósági motozást elrendelni. (24–25. §§.) Vadászati jogosultak ilyen motozást sua sponte és saját maguk semmi körülmények között sem eszközölhetnek.

B) *Az 1793. évi magyar országgyűlési bizottság munkálata.*¹ Ez a munkálat, melyet az 1802. évi XXIV. t.-c. előfutárjaként lehet tekintenünk, bevezető részében a leghatározottabban kitünteti azt a tendenciát, hogy a vadászati jogot egyedül és kizárólag a földesúri földtulajdonnal kösse össze és a nemeseket a más tulajdonán, bár korlátozottan megillető, személyes vadászati jogot teljesen megszüntesse. Az indokolás arra mutat rá, hogy bár a vadak a máshová való elvándorlás iránti hajlandóságukat annak területén, ahol éppen tartózkodnak, egyáltalában, még tenyésztés esetén sem változtatják meg, mégis, akár a vadászat haszna, akár a benne rejlő élvezet vételesség tekintetbe, több joggal igényelheti a vadászásukban levő személyes és gazdasági értékű előnyöket a földtulajdonos, mint más, akit előbbi az

¹ Kivonat az országgyűlési bizottság 14. ülésének jegyzőkönyvéből. Lásd *Tagányi Erdészeti Oklevéltár*, II. köt. 230. sz. alatt. A javaslatot báró Prónay László készítette.

ő területéről tulajdonjogából folyólag ki is tilthat. A vadászat továbbá el nem kerülhető károkkal járván, ezek viselését a tulajdonos más kedvéért nem tartozhatik eltérni. Az eddigi vadászat a vadállomány okszerű fenntartását nem biztosítja s arra vezethet, hogy amit itthon bőségesen bírnánk s a mi keresetünk egy részét képezhetné, külföldön kellene beszerezni. Csakis a vadászati jog és a földtulajdon kapcsolásánál lehetséges végül méltányosan megoldani a vadkárokért járó kártérítésnek nehéz és égető kérdését is.

Maga a javaslat egyébként 1—7. pontba foglalva, nagyjában a II. József-féle rendelet nyomán halad. Kijelenti, hogy a vadászat joga (beneficium venationis) az ingatlan birtokosát illeti, ki felette tetszés szerint rendelkezhetik. Városok, hatóságok és közösségek a tulajdonukat képező ingatlanokhoz fűződő vadászati jogot haszonbérbeadás útján kötelesek gyakorolni. Nem nemesrendű egyén, nehogy kereskedelmi, ipari vagy mezőgazdasági foglalkozásától elvonassék, haszonbérleje e jognak nem lehet. (1. pont.) A vadászati jog gyakorlási módja tekintetében az 1729. évi XXII. t.-cikknek a kíméleti időkre vonatkozó rendelkezései minden jogosítottra nézve kivétel nélkül kötelezők. (2. pont.) A sebzett vad idegen területen való üldözése (Wildfolge) tilos és a szomszéd vadászterületre csak az oda átment kutyák visszahívása céljából szabad — de a fegyvert letéve — átlépni. (4. pont.) A vetéseken való vadászat aratás, a szőlőkben való szüret bevégezése előtt tilos. Aki ez ellen cselekszik, minden kárért felelős, s ha alkalmazott vadász követte el a kihágást, a kártérítésen felül 3 napi fogházzal is büntetendő. (5. pont.) A jogosulatlan vadászás büntetése nemes és polgárembernél a kutyák, vadászeszközök elkobzása, az elejtett vad értékének megtérítése és a hatalmaskodási perben megállapítandó büntetési díj, parasztnál börtön és testi fenyíték, megrögzöttség esetén pedig a kihágás lopásként való kezelése. (3. pont.) A vadkárok megelőzése végett a megyei hatóságok a túlságos vadtenyésztés esetén a földesurakat vadászatok tartására és az állomány csökkentésére kötelezhetik, nemkülönben gondot tartoznak viselni arra is — de az adózó nép terhelése nélkül —, hogy a vetésekre káros madarak is pusztíttassanak. (7. pont.) A II. József-féle rendelet vadkárakra vonatkozó rendelkezései mögött azonban a javaslat messze elmarad s mindössze annyit mond ki, hogy aki kártékony vadakat tenyészt, de azokat körülzárt helyen nem tartja: az azok által okozott károkokért felelős. (6. pont.)

C) Az 1795. évi erdélyi országgyűlés kiküldött bizottságának a vadászat szabályozásáról készített javaslata¹ teljesen ragaszkodik a József-féle rendelet intézkedéseihez s mint egyszerű recitálás tartalma szerinti ismertetése is fölösleges. Eltérés mindössze annyi van benne, hogy a tilalmi idők iránti rendelkezéseket is felveszi és különösképen március 1-től november 1-ig nyolchónapi kíméleti időben részesíti a rókákat is. (1. pont.)

Figyelemreméltó a javaslat indokolásában az a megállapítás, hogy

¹ Szövegét lásd *Erdészeti oklevéltár* II. köt. 235. sz. alatt.

a vadászat az erdélyi fejedelemségben mindazideig nem tekintetett a közgazdaság egyik ágazataként, sőt a lehető legokoszerűtlenebb módon és minden érdekeltet károsító szabadossággal gyakoroltatott. Valamint tehát ezt a Prónay-féle javaslat is teszi, úgy ez az elaborátum is feltétlenül szükségesnek jelenti ki az eddigi „Kőborló vadászati szabadság” oly megszorítását, mely sem a földesurak jogait nem sérti, sem a mezőgazdaság romlását nem vonja maga után. Erre a célra irányult az elaborátum szerint a II. József-féle 1786. évi kegyelmes királyi dekrétum is, ám ezt a rendelkezést részint a földesurak túlságos gyöngesége és a kérdés iránt tanúsított csekély érdeklődése, részint pedig a szabad közösségek lakószai által követett túlszéles keretekben történt értelmezése után senki sem tartotta be.

Az erdélyi javaslatnak egyébiránt épúgy, mint az A) és B) alatti reformtörekvéseknek legjellegzetesebb vonása kétséggkívül az a szemlélpont, mely szerint a vadászati jog az ingatlantulajdonnal kapcsolódó jog s hogy az ingatlan urát úgy a vadvédelem és tenyésztes, mint a jogosulatlan vadászás tekintetében a tulajdonjog alapján kívánja jogsegélyben részesíteni.

10. §. Az 1802. évi XXIV. törvénycikk.

Az 1802. évi XXIV. t.-c. elvi szempontból csak egyetlen vonatkozásban jelent komoly reformot és magasabbfokú jogfejlesztést és ez a szempont a *vadkárok* kérdése, mely ezúttal először képezi a törvényhozó gondoskodásának tárgyát. Többi intézkedései az 1729. évi XXII. t.-cikknek több-kevesebb módosítással való recitálását adják csak s figyelemreméltó közöttük alig van más, mint a földtulajdonnal kapcsolatos vadászati jog gondolatának újabb és intenzívebb érvényesülése s a vadászati jog gyakorlási módjának a korábbi törvény által nem érintett vonatkozásokban való szabályozása.

Intenzívebbé lesz a földtulajdonnal való kapcsolódás gondolata a törvény 2. §-ának azzal a rendelkezésével, hogy a földesurak ingatlanai fele részét a vadászat szempontjából letilthatják és ezzel az 1729. évi XXII. t.-c. értelmében csak a várhoz, kastélyhoz stb. „kihasított” erdők tekintetében elismert zárt vadászterületeiket a birtok gazdasági minőségére való tekintet nélkül annak teljes fele részében alakíthatták meg. A régi törvénynek az erdőterületeket pótló cserjések és nádasok tárgyában tett rendelkezései ezzel fölöslegessé váltak. Nyilvánvaló, hogy a földtulajdontól független nemesi vadászatnak ez az újabb és tetemes korlátozása azonos mérvben emelte a saját földön való vadászat kizárólagosságának jelentőségét és erősítette azt a gondolatot, hogy a vadászati jog legalább is elsősorban azé, akit az ingatlan tulajdona megillet.

A részletes szabályozásról az alábbiakban lesz szó s itt egyelőre még csak annyi jegyeztessék meg, hogy a törvény hozatala előtt tizenhárom évvel a vadászati jognak a földtulajdonhoz való alkatrészi kapcsolatát a francia forradalom törvényhozása már kimondotta (Assemblée constituante 1789 augusztus 4—11.). A magyar jogalkotás

tehát, mely egyébként a vadászati jognak, mint rendi jognak alapjellegéből mit sem engedett, nemcsak hogy túlradikálisnak nem mondható, sőt a már az 1729. évi XXII. t.-cikkben lerakott alapoktól jelentékenyen el nem távolodott. Míg továbbá a francia törvény az összes feudális jogok és a vadászati regále eltörlésével jutott el a földtulajdonhoz való bekapcsolás elvéhez, addig a mi jogunk tulajdonképpen éppen ellenkezőleg, a földesúri jogokat erősítette vele.

A jogalanyiség kérdésében a joghelyzet az 1729. évi XXII. t.-c. óta nem változott. Az új törvény ugyanazon keretek között mozog s azzal az előrebocsátott indokolással, hogy a vadászatba és madarászatba becsúszott visszaélések megszüntetése céljából hozatott 1. §-ában a parasztok és más nem nemesek vadászatát, madarászatát, agarak és vizslák részükről való tartását eltiltja. Új momentumként a törvényben itt egyedül az szerepel, hogy a védett madárfajok mellett a süketfajd (urogallus) is fel van véve. Miként a parasztokkal, úgy a katonatisztek vadászásával is sok baj lehetett, mert a törvény 12. §-a az idevonatkozólag kiadott királyi rendeletek megtartására tett ígéretet ismételten szükségesnek látja leszögezni.

Magának a vadászati jognak jogi természete — dacára a földtulajdonnal való kapcsolódás felé tett lépésnek — elvileg még mindig a régi: t. i. nemesi jog, a nemesrendűséggel együtt járó privilégium, melynek csupán a gyakorlás szempontjából felállított korlátozásai szaporodtak. Ezek a korlátozások az 1802. évi XXIV. t.-cikkben már a saját ingatlanán vadászó nemest is érintik, amennyiben úrbéri természetű és így jobbágyi haszonvétel alatt álló földjein a vadászokkra való tekintettel bizonyos időszakokban nem vadászhatott. (6. §.)

A törvénynek a földesúri zárt vadászterületekre vonatkozó rendelkezései a következők:

Minden földesúr jogosult arra, hogy egész ingatlanának (t. i. majorsági természetű birtokának), vagy külön egy tagban kihalított földjeinek s ha több uradalom van a kezén, ez uradalmak mindenkének *fele részét* saját vadászterületül jelölheti ki és mások vadászása elől letilthassa.

Az így megadott jogosultság csak annyiban tér el a régi törvénytől, hogy az a letiltást csak az erdők egy részére (meghatározatlanul) engedte meg, állandóan kételyt hagyva fenn aziránt, hogy a letiltott rész mily terjedelmű lehet. Közbirtokosságoknál, ha az egyes közbirtokosokat illető hányadrészek elegendő nagyok: ezeknek fele-része az illetékes közbirtokosok által külön-külön letiltható és önálló, saját vadászterületté alakítható. Ha ellenben az egyes közbirtokosok részei kisebbek volnának „és emiatt rajtok a vadászatot gyakorolni nem lehetne“, akkor az összes közbirtokosok előzetes szövetkezése alapján az egész közbirtokossági határ fele része alakítható át a közbirtokosok zárt vadászterületévé.

Az eljárás a letiltás körül akként nyert szabályozást, hogy a külön vadászterület alakítására vonatkozó szándékot a vármegyei hatósághoz kellett bejelenteni, ahonnan hivatalos személyek küldettek ki a letiltandó területrészek fele nagyságának megállapítására és előzetes

kijelölésére. Amennyiben ezek jelentése alapján kitűnt, hogy a letiltani szándékolt birtokrészek az egész birtok felét meg nem haladják, a megye jóváhagyó határozatot hozott és a jelzésre szolgáló tilalmi táblák felállítását engedélyezte. (2. §.)

Ekként a birtokos nemességnek mód adatott arra, hogy birtoka egyik fele részén a vadászás jogát kizárólag saját magának biztosíthassa s azon tetszése szerint, kíméleti idők, szaporodási időszak által nem gátolva, bármikor és bármi módon vadászhasnék. (3. §.)

A vadászat szempontjából le nem tiltott területeken érvényben maradt az összes nemeseknek és nemesi kiváltságot élvezőknek privilegiális vadászati joga, melyet ekként a korábbi és némely újabb korlátozások mellett, tehát a más földjén is gyakorolhattak. A „más földje“ alatt nemcsak a területletiltás jogával élő földesurak le nem tiltott ingatlanai, hanem minden olyan ingatlan is értendő, mely jobbágyrendű egyének tényleges haszonélvezetében állott. Az ilyen és csak nemesi kiváltságon alapuló vadászati jognak legfőbb korlátjául megmaradt a törvényes kíméleti idők betartása. Párzás idején más ingatlanán sem vadászni, sem madarászni a kíméleti idő védelme alatt álló vadakra nem volt szabad. Nemkülönben tiltja a törvény azt is, hogy az idegen területeken hajtókkal, embercsapattal, vagy nyereszkedő célból gyakoroltassék a vadászat. A más földjén vadászó nemes csak saját szükségletére s legfeljebb egyik-másik cselédjének, szegődött szolgálójának segítségével vadászhatott. (3. §.)¹ További korlátozásként az 1802. évi törvény is fenntartja a foglyok és fácánok vadászásának tilalmát oly helyeken (ha nem is tartoznak a tiltott részekhez), hol azokat rendszeresen tenyésztik. A törvény 7. §-a ezt a tilalmat az utazás közben levő nemesre külön is kimondja, egyenlő sorba helyezvén e két madárfajt a vadaskertben tenyésztett vadakkal. Egyébként az ilyen utazásközi, útmentén való vadászatot, még ha az út letiltott területek mellett is vezetne, a felhívott törvényszakasz kifejezetten biztosítja.

Lényeges és új korlátozása a nemesi vadászatnak az, amely a vetésekben aratás végéig, réteken április 24-ig, míg a széna s ahol terem, a sarjú is be nem takarított, szőlőskertekben pedig a nyúl-párosodás kezdetétől a szüret végéig a vadászatot sem lovas-, sem gyalogembernek nem engedi. (5. §.) Ez a korlátozás a saját földjén vadászó nemest is kötelezi a jobbágysai által művelt területekre vonatkozóan.

A vadkíméleti idők: hímszarvasra szeptember 15-től június 1-ig, nőtényekre január 1-től szeptember 1-ig, nőtény dām vadakra március 1-től május 15-ig, nyulakra február 1-től március 31-ig. Egyik faj tenyészedje a másik faj vadászását nem akadályozhatja. (4. §)

¹ *Georch* id. m. II. köt., 51. §, 62. l. „... nem nagy sereg emberekkel (vadászhatik a nemes idegen ingatlanon t. i.) és hajtókkal; még annál dísztelenebb volna pedig a vaddal való kereskedés kedvéért a másén tett vadászat. Szemmel tartotta azt t. i. a törvény, hogy a nemes embert a mulatság illeti, nem pedig a dísztelen kereskedés: ugyanazért csak a maga szükségére, egy-két emberét maga mellé vévén, vadászhat a nemes ember a másén.“

Az 1729. évi XXII. t.-c. 10. §-ához képest a kíméleti idők megállapítása alig mutat fel néhány napi eltérést. Új a nyulak kímélete és feltűnő az, hogy az őz-suták az 1802. évi törvényben külön megnevezve nincsenek. Régi kíméleti idejük összeesik a dämtehénre megszabott kíméleti idővel s valószínűnek kell vennünk, hogy a törvény az őz-sutát is a nöstény dämvad tilalmi idejébe tudta bele. Megfelel ez az irodalomban vallott nézeteknek is. (V. ö. *Kelemen* id. m. III. köt. 40. l.)

A Regulamentum militare vaddisznókra vonatkozó speciális intézkedése, mellyel katonatisztek számára külön kíméleti időt írt elő (febr. 2-től okt. 16-ig), szintén érvényben maradt.

A sebzett vad üldözése (Wildfolge) kérdésében az 1802. évi XXIV. t.-c. 6. §-a a régi szabályt veszi át, de precízebb formulázásban:

„... de a nem tilalmas vadászaton megsebzett vadat szabad a szomszédos idegen területre is követni s onnan elhozni, valamint a vadat üldöző kutyák visszahívása végett is oda belépni, nem azonban ott a vadászatot folytatni.“

A szakasz első része új s azt rendeli, hogy a tilos időben vetésekre, rétekre, vagy a letiltott saját vadászterületekre a vad üldözése közben átváltó vadászkutyaikat — a szőlők kivételével — lelőni avagy elfogni és megtartani nem szabad. Az ily kutyák elfogandók és tulajdonosaiknak kiszolgáltatandók. Miután pedig a sebzett vadnak tiltott területeken vagy vetésekben való továbbüldözése és az átváltó kutyák visszahívása, illetőleg lefogása körül az összetűzésnek (jurgium) számos alkalmá adódhatott, a törvény 9. §-ában óvintézkedéseket állít fel s hogy „a felhevült ember a vétlen önvédelem határait“ túl ne léphesse, hatalmaskodás vétke alatt eltiltja, miszerint a vadászó nemestől bárki és bárhol a puskát elvehesse, vagy bárkire is fegyverét ráirányozhassa, pláne el is süsse. Ilyen esetekben az illetékes megyei hatóság, még ha a lövésnek végzetes hatása nem is lett volna, „a vétséghez képest kiszabandó büntetés megvételé végett“ a tettes ellen eljárást volt köteles indítani.

A ragadozók kiirtása s a vetésekre, szőlőkre kártékony madarak pusztítása érdekében a törvény 11. §-a megengedi a megyei tisztí vadászatok rendezését. E vadászatok elrendelése a helyi körülmények szükségéhez képest a megyei hatóságok feladata, melyek azonban az érdekelt földesurakat előre értesíteni kötelesek. Hogy az ilyen tisztí vadászatok a terület vadászatjogi minőségére való tekintet nélkül bárhol megtarthatók-e? a törvény kifejezetten el nem dönti. Az intézkedés céljából azonban az következik, hogy azok alól legfeljebb csak a zárt vadaskertek lehettek megkímélve, de a tulajdonjog alapján letiltott külön földesúri vadászterületek semmi esetre sem.

Mint elől jelezve volt, az 1802. évi XXIV. t.-c. legjelentősebb rendelkezése az, mellyel a *vadkárok* kérdését a vadászati jog intézményei közé bevonta. A törvény 10. §-a foglalkozik ezzel a nevezetes reformmal, mely első megjelenésében ugyan még kezdetleges, de az elv szempontjából mégis úttörő.

Kezdetlegességének bizonyítéka, hogy vadkárt csak ott ismer el,

ahol mint előfeltétel, a vadtenyésztés fennforog. A vadtenyésztés kritériumainak meghatározásától azonban eltekint s ezzel a szabály alkalmazását az önkényesség lehetőségeinek teszi ki.

Mindössze egy gondolat modern a törvény vadkárokra vonatkozó rendelkezéseiben, hogy különbséget a kárt okozni tudó vadak között nem teszen. Ha tehát a tenyésztettnek mondható vadak bármelyikétől is származik a kár, a vadtenyésztő úr a haladéktalanul megejtendő kárbecslés eredményéhez képest teljes elégtételt tartozik a károsultnak fizetni. A kártérítés megtagadása *actus minoris potentiae* (violencia, erőszakoskodás) jellegével bír s az alispán előtt indítandó és legfeljebb két törvénykezési szak alatt befejezendő perben érvényesítendő. A felperesség a károsulté, s ha ez jobbágyrendű volna, a tiszti ügyész által képviselendő.

A vadkárok preventív elhárítására a vármegyéknek jogot ad a törvény (10. §), hogy a vadtenyésztéssel foglalkozó urakat megszapordított vadállományuk csökkentésére vagy elzárására kötelezhessen. A vadkárok elhárítására szolgál továbbá a törvény 7. §-ában megadott az a jog is, melynélfogva bárki, legyen akár nemes, akár paraszt, az általa művelt területeken a kárt okozó vadat elfoghassa, szükség esetén elejthesse. (Jogos önségély.) Ha ez a cselekmény nemes embernél nem esik össze az idegen területen tiltott vadászat tényállásával, rendes nemesi vadászjogon alapuló ténynek tekintendő, amely az elejtőt a vad tulajdonosává és a kártérítési keresetet kizárttá teszi. A parasztnak azonban az elfogott, vagy elejtett vadat a maga hasznára fordítani nem szabad, hanem „a vad illetékes urát” a vad elejtéséről azonnal értesítenie, a vadat kiadnia kell s kárát csak a 10. § fent ismertetett rendelkezései szerint érvényesítheti.

Az úgynevezett vadáskárok, azaz vadászat közben okozott károk mérséklésére, esetleg kizárására elsősorban a vetések, szőlők megvadászására felállított és már ismertetett tilalmak szolgálnak. (5. §.) A szőlőbe vaduldozás közben behatolt kutyák ezenfelül le is lehetők (6. § *arg. a contrario*), végül pedig a vadkárokról szóló 10. § 2. mondata szerint azok, kik uruk külön megbízása nélkül vadásznak és vadáskárokat okoznak, a kár megtérítésén kívül saját uruk által s ha ez elmulasztaná, az illetékes hatóság által megfelelően megbüntetendők.

Az 1802. évi XXIV. t.-c. büntetőhatározatai különben a következők:

a) A nemes ember, ki tiltott területen, kíméleti idő alatt a kímélt vadra, vagy épen vadaskertben fogvatartott vadra vadászik: az alispán előtt indítandó kisebb hatalmaskodási perben (*actio violentialis*) az erőszakoskodás büntetésében, valamint az elejtett vad árának, mint kárnak és peres költségeknek megfizetésében marasztalandó. (8. §.) A kereseti jog a sértettet illeti, a bizonyítás tárgya a törvényszegő cselekmény s a per legfeljebb két törvénykezési szak alatt mulhatatlanul befejezendő.

b) Aki le nem tiltott területen törvényszerűen vadászó nemes embert a vadászatban akadályoz, szintén hatalmaskodást követ el és az a) pont alatti eljárás során hasonlóan marasztalandó. (8. §.)

c) Ugyancsak violenciális akció alá kerül — mint fentebb említettük — és az ennek megfelelő büntetésben marasztalendő az a földesúr, ki a vadkárok megtérítését megtagadja. (10. §.)

d) Aki a törvényszerűen vadászó nemből akkor is, ha az a sebzett vad felvétele, vagy kutyája visszahívása végett idegen területre megy át, puskáját elveszi, vagy a magáét ráirányozza, avagy azt el is süti, a tiszti ügyész által hivatalból indított perben vétségéhez képest kiszabandó büntetéssel büntetendő. (9. §.)

e) Az a paraszt, aki az 1802. évi XXIV. t.-c. bármely rendelkezését megszegi, különösen ha a neki meg nem engedett vadászatot űzi, nem az Ulászló-féle régi büntetéssel, hanem a bíróság belátása szerint büntetendő.

11. §. Vadászati jogunk az 1802. évi XXIV. törvénycikk után.

A vadászati jog reformjára vonatkozó kísérletek az 1802. évi XXIV. t.-c. által nyugvóponthoz jutottak, annak tanujeleként, hogy a közvéleményt, mely a kérdés iránt érdeklődéssel viseltetett, ez a törvényhozási alkotás egyelőre kielégítette. Elhallgat a helyhatósági jogok fejlesztő munkája is s csak itt-ott találkozunk egy-egy oly statutummal, mely a parasztok fegyvereinek beszedését, a lőszerek árulását és forgalmát s végül a dúvadak, különösen a farkasok irtását tárgyalja.¹ A törvényhozásnak az úrbériséggel kapcsolatos tevékenysége az 1836. évi VI. és VII. t.-c. egy-egy rendelkezésében, valamint a mezei rendőrségről szóló 1840. évi IX. t.-c. is érinti ugyan a vadászati jogot, de egyáltalában nem lép ki azok közül a keretek közül, melyeket egyfelől a Mária Terézia-féle úrbéri rendelet és az 1802. évi XXIV. t.-c. felállítottak.

Az 1836. évi VI. t.-c. (a jobbágyság hasznairól) 8. §-ában egyszerűen eltiltja a jobbágyságot a vadászat-, halászat- és madarászatból, egy kalap alá foglalva azokat a többi „úrbéri haszonvételekkel“. Az 1836. évi VII. t.-c. pedig, mely a jobbágyság tartozásokról intézkedik, 6. §-ában a vadászati robotot rendezi, teljesen az úrbéri rendelet alapján és keretei között. Ehhez képest — Temes, Torontál és Krassó vármegyék jobbágyságának kivételével, kik a vadászati robot alól mentesítve voltak és maradtak — minden telek után (nyolc zsellértelek egy jobbágyságnak tekintetvén) egy-egy jobbágyság tartozott évenként háromnapos vadászati szolgálatot teljesíteni, akár fegyverrel, akár mint hajtó a kártékony vadak kiirtásának, illetőleg számuk csökkentésének céljából. Ez a jobbágysági szolgálat az ígás és kézi robot mellett, mint éves robot tekintetett, másfajta munkára, avagy terménybeli adózásra átváltatható nem volt s akár egyszerre — jövetel és menetel idejét is beleszámítva —, akár megosztottan volt teljesíthető. Fegyveres szolgálat esetén a fegyvert és lőszereket a földesúr volt köteles adni.² Végül

¹ Például *Csongrád megye* 1830 március 8-án (Corp. Statut. III. köt. 483. l.) és 1807 augusztus 31-én (ugyanott 462. l.); 1813 június 21-én (ugyanott 466—467. l.); *Hajdúkerületi statut.* 1820 (ugyanott 524. l.).

² Lásd Gr. *Majláth Johann*: Das ungarische Urbarsystem c. m. (Pesth und Leipzig.) 1838. 27., 31. és 51. l.

a mezei rendőrség ügyét szabályozó 1840. évi IX. t.-c. 15. §-a tiltja el, az 1802. évi XXIV. t.-c. kifejezett érvénybentartásával, aratás végéig a vetéseken, széna és sarju betakarításáig a kaszálókon és réteken, szüret bevégeztéig, február 1-től számítva, a szőlőkben, valamint a „kitáblázott helyeken“, értsd a saját vadászterületté alakított ingatlanokon és még gyenge állapotú faültetéseken való vadászatot. A kérdéses területek tulajdonosára a tilalom nem vonatkozik.

A megállapított szankció: a törvényellenes vadászat szándékos károsításnak tekintetik s a költségek egyszeres, az okozott károknak pedig kétszeres megtérítésével büntetendő. A „vadászat tulajdonosának“ ezenfelül fennmarad a joga arra, hogy a tettes ellen az 1802. évi XXIV. t.-c. értelmében a törvény rendes útján eljárhasson. Ugyanaz a § mondja ki azt is, hogy a vadász- és egyéb ebek okozta károkért az eb tulajdonosa felelős. A károk és költségek megtérítése itt egyszeres. A törvény 16. §-a végül a vadkárok preventív elhárítása céljából oly határban, mely nem tilos, a kárttevő vadaknak — akár tilos területről, akár vadaskertből váltottak ki — elfogását, elejtését vagy agyonlövését megengedi. Ha a vad tilos helyen okozza a kárt, elejtése már jogtalanná lesz és ily esetben csak arról lehet szó, hogy a „vadászat tulajdonosa“ az 1802. évi XXIV. t.-c. 10. §-ában megírt kártérítést a károsultnak megfizesse.

A felsorolt szórványos és nem sokat mondó törvényhelyek dacára sem volna azonban helyes azt állítani, hogy az 1802. évi vadászati törvény a vadászati jogra vonatkozólag tökéletes stagnációt idézett elő. A törvényhozás és helyhatóságok tanácskozástermein kívül a vadászás gyakorlásában, a vadászatra vonatkozó közfelfogásban s részben az irodalomban, mely az erre az időre eső s nem túlnagy számú jogi kézikönyvek gyakran csak mellékesen odavetett megjegyzései által jelzi a megállapodottságnak és kiforrottságnak teljes hiányát, mely végbe a modern vadászati jog felé tendáló kialakulásnak folyamata.

S ebből a szempontból a múlt század első fele különösen is érdekes jogi jelenségek termőtalajául kínálkozott. A nagy francia forradalom elsöpörte már az összes feudális jogokat s Európaszerte forróban volt a társadalmi és állami élet gyökeres megváltoztatásáért küzdő irányzat. Politikai szempontból Magyarország is rohamlépésekkel haladt a maga megújodása felé. Mégis, a jogélet e félreeső ágazatában azt kell megállapítanunk, hogy soha oly élesen kidomborítva a vadászati jog földesúri jog jellege nem volt, mint épen az 1802. évi törvény és a 48-as évek átalakulásai közti időszakban, sőt ezirányú fejlődésének tetőfokát, mely az eredeti szabadvadászból csak hosszú évszázadok során tudta a vadászatot mint nemesi személyes előjogot kialakítani, épen ezekben az évtizedekben érte el. Az irodalomban gyökeret ver az a felfogás, hogy a vadászati jog a királyi kisebb haszonvételek (jura regalia minora) egyike, jöllehet a vadászati regále épen a magyar jogban soha sem volt képes érvényre vergődni. Ezzel a különben csak elméleti értékű minősítéssel a földesúri jogok erősítésére törekedett az irodalom, mely kétségtelenül a közvetlenül érdekelt földesurak jogi meggyőződésének adott kifejezést. A vadászati regále

első tudományos védője még *Kelemen*, ki *Institutio*iban a leghatározottabban úgy nyilatkozik, hogy az a királyi kisebb haszonvételek közé tartozik s mint ilyen, az adományos birtokos nemességet illeti.¹ Ugyanez a felfogása *Georch Illésnek*,² valamint ezt az álláspontot tükrözteti vissza *Jung* 1818-ban megjelent művében, bár utóbb jegyzet alatt bevallja, hogy a regále gyanánt való kezelést inkább csak munkájának könnyebb áttekinthetősége végett fogadta el.³ Ezzel szemben *Markovits* 1819-ben kiadott munkája a regálás felfogást még csak meg sem említi⁴ s igen jelentősnek kell vennünk azt, hogy legkiválóbb magánjogászkodunk, *Frank Ignác* szintén nem tud arról ily értelemben semmit sem.

Nem érintve azonban a kérdés érdemi részét, annyi bizonyos, hogy a nemességet személyileg, az idegen tulajdont képező földeken is megillető privilégiális vadászati jog az 1802. évi törvény meghozatala után jelentőségében már mélyen alászállott és visszaszorult, s hogy végleges megszüntetése csak azt az utolsó lökést várta, melyet az 1848. évi reformok voltak hivatva sok egyéb mellett — ami veszendőre állott már — a privilégiális nemesi vadászati jognak is megadni. Akár volt tehát királyi haszonvételi jog jellege a vadászati jognak, akár nem, az a meggyőződés, hogy elvileg a földesurat illeti s minden más vadászati jog csak ennek az alapjognak kivételes szabály révén történt korlátozása, megszorítása: ez időszakban kifejezett törvényes kijelentés hiányában is megdönthetetlenül állott. Oly adatok igazolják ezt a jogirodalom tanítása mellett, mint pl. a diósgyőri kamarauradalom erdőmestere részére kiadott 1818. évi utasítás,⁵ mely 4. §-ában expressis verbis földesúri jogként kezeli a vadászati jogot s azonos mederben haladnak ezzel a többi hasonló hivatalos és magánjellegű erdészeti utasítások, rendtartások is.⁶ De erre vallanak a fent érintett országos törvények kifejezőmódjai is, mikor a földesurat ismételten a „vadászat tulajdonosának“ nevezik.

Mindebből pedig csak az következtethető, hogy a modern vadászati jog azon alap gondolata, mely e jogot az ingatlan tulajdonnal hozza szoros kapcsolatba, lassanként erőben van s ott lappang a még nem megfelelő külső formát mutató intézmények, t. i. a földesúri vadászati jog, vagy ha tetszik, a vadászati regále háttérében. Az 1729. évi XXII. t.-cikknek a házhoz hasított erdőrészek letiltására vonatkozó rendelkezése, melyet az 1802. évi XXIV. t.-c. az egész ingatlanbirtok felerészének letilthatásával cserélt fel s a letiltó tulajdonosnak az ezen

¹ Id. m. Lib. I. De personis. 210. l.

² Honny törvény. II. köt. 54—57. l. (1806.)

³ *Jung Franz*, Darstellung des ungarischen Privat-Rechtes. Wien, 1818. I. köt., 28. §. 14. l. és II. köt. 26. és köv. l. 26. l. * jegyzet.

⁴ *Markovits Nep. János*, Epitome institutionum juris Hungarici privati. Budae, 1819. (92—95. l.)

⁵ Lásd *Tagányi*, Erdészeti oklevéltár, III. köt., 48. sz., 322. l.

⁶ Lásd *Tagányi*, Erdészeti oklevéltár, 1816. évi ált. utasítás az összes kamarai erdőhivatalok részére (III. köt., 38. sz., 223—224. l.); a gróf Károlyi-család uradalmi részére 1816-ban kiadott gazdasági utasítás „A vadakról“ szóló fejezete (ugyanott 40. sz., 283. l.) stb.

területeken biztosított korlátlan vadászhatási joga fejezték ki legelőször a földtulajdonnal való kapcsolódás gondolatát s ez a gondolat a XIX. század első felében már egész terjedelme szerint benne élt a köztudatban.

Ha azonban a vadászat, jogi vonatkozásban, ugyanezen idő alatt a jövő fejlődést előkészítő mozzanatok belső érvényesítésénél többre nem is haladt, viszont annál erőteljesebben tökéletesedett erdő- és mezőgazdasági szempontból maga a vadászás s a vadállományban rejlő gazdasági értékek kiaknázása. A kinestári erdőgazdaság elsősorban fordított nagy figyelmet a vadászat okszerű üzésére s az erdészeti hivatalok részére kiadott utasítások pontosan beszámolnak arról, hogy a vadak tenyésztése, a jogtalan vadászat üldözése, a ragadozók pusztítása, a vad értékesítése stb. vonatkozásokban mily eljárások voltak szem előtt tartandók. Igaz ugyan, hogy a vadászat védelme a legszorosabb kapcsolatban állott az erdővédelemmel, de ez az összekapcsolás azért a vadászati érdekek alárendelését nem vonta maga után, sőt az erdei kihágásokra előírt szigorú büntetések révén az azokkal azonosokul tekintett vadászati kihágások is hasonló intenzív és kíméletlen hatósági üldözés alá estek.¹

Ebben az állapotban találja a magyar vadászati jogot jogrendszerünknek 1848-ban lezajlott forradalomszerű átalakulása. Közvetlenül ugyan ez átalakulás egyetlen ténye sem érintette a vadászati jogot, de azáltal, hogy a megszüntetett úrbériség a vadászati területek jelentékeny részét a volt jobbágyság független és szabad tulajdonává tette, elesett egyfelől a nemeseket a letiltott nemesi vadászterületeken kívül bárhol, azaz idegen területen is megillető személyes vadászati jog; másfelől pedig megszűnt a földesúri joggal az ezen a címen gyakorolható földesúri vadászati jog is. A jogegyenlőség elve 48-tól kezdve magánjogunk egyik alapkövéül állíttatott oda és ez már egymagában is kizártta tette azt, hogy a vadászat szempontjából a nemesrendűek a nem nemesekkel szemben, sőt azok ingatlan-tulajdonának terhelésével előjogokat gyakorolhassanak. Az egy évtizednél valamivel később kelt 1861. évi országbírói értekezlet ugyan fenntartotta, és az ideiglenes törvénykezési szabályokat szentesítő szokás egészen a ma jogáig megrögzítette a rendi különbségnek némely magánjogi jellegű intézmény foszlányát — a hitbérnél, közszerzeménynél stb.; — de a rendi különbségeket eltörlő 48-as törvényhozás sem ezekre a szingularitásokra, még kevésbé azonban a vadászati jogra külön rendelkezéseket állítani fel szükségesnek nem tartotta. A magyar jog fejlődésének hagyományos irányát véve figyelembe,

¹ Az *Óbudai és Visegrádi* kamarai uradalom 1818. évi május hó 24-én az erdei kihágások és az azoknál alkalmazható zálogolások tárgyában kelt szabályzata, pl. a „Wilddieberey“, következő fokozatait különbözteti meg:

„1. Die ohne schiessgewehre, netze oder schlingen verübt sind worden, als *gemeiner*.

2. Wenn sie aber mit dergleichen werkzeugen verübt werden als ein schwerer und

3. An personen, welche ein gewerbe daraus machen als ein gewaltsamer diebstahl gestrafet.“ (Lásd *Tagányi*, Erdészeti oklevéltár, III. köt. 47. sz.)

tehát legfeljebb annyit lehetne mondanunk, hogy a rendi előjogokat eltörlő negatív szabályban az az implicite kijelentett pozitív szabály is hallgatag kijelentést nyert, miszerint az addig a nemeseket illető összes előjogok most már azokra is kiterjesztetnek, kik megelőzőleg az előjogokból ki voltak rekesztve. Ez a jogfejlődésnek a jogkiterjesztések útján haladó irányzata, mely a társadalmilag és jogilag jobban szituált néposztályok külön jogait nem semmisíti meg, hanem azokat a bennük eddig nem részes és kevésbé kedvezményezett néposztályoknak is megadja.

Mint minden téren, úgy itt is azonban sajnálatosan derekban szakította a korszerű és történelmi alapon lefejtendő kialakulást az 1849-ben bekövetkezett abszolút uralom, mely a magyar jog helyébe minden vonalon az idegen jogot állította be. Az erre következő egy évtized alatt a magyar vadászati jognak története nincs.

Mielőtt azonban az ennek dacára följegyzésre érdemes tényeket megjelölünk, röviden ki kell térnünk a vadászati jognak e válságos időpontra eső nemzetközi helyzetére.

Amint fentebb említettük, a vadászati jog teljes átalakulása a nagy francia forradalomban gördült meg, hol a vadászati regále és vadászati földesúri jogok minden további nélkül való eltörlésével a földtulajdonhoz kötött vadászat, mint valóságos pars fundi, a tulajdonjog tartalmába bekapcsolatott (1789 augusztus 4.), gyakorlásának módja azonban rendőrhatalósági előírásokban nyert korlátozást.¹ A vadászati jog igazi hazáját, t. i. a különböző német államok területét a francia hatás Elzász-Lotaringia, bajor Pfalz és Hessen Rajna-balparti részeiben érintette leghamarabb, holott is az idegen ingatlanokon való vadászati jogot és a vadászati regálét szintén az 1789. évi francia törvény alapján szüntették meg. A liberális reform következményeiben nem volt szerencsés, mert az okszerű vadászatot lehetetlenné tette. A telkek túlságos felaprózódása okán a vadászterületek nagyon kicsik voltak, rendkívül nagy ellenben a vadászok száma s ha sok helyen az egyes jogosultak a vadászt másnak át is engedték, azoknak a vadállomány gondozása és fenntartása érdekében nem állott. A vadállomány így egyfelől jobbadán pusztulóra jutott, másfelől a vadászás ijesztően elhatalmasodott.

Elzászban a visszas helyzetet egy 1844 május 3-án kelt törvény igyekezett helyesbíteni, de mert a kérdésnek csak közigazgatási vonatkozásait érintette, magánjogi alapjait ellenben nem, a vázolt és a Code civil 715. cikkelyétől is föltételezett jogállapot a Német birodalmi egységbe való fölvételig nagyjában változatlan maradt.² A Rajna balpartján levő hesszeni területek a francia uralom bukásával a „K. k. österreichische und k. bayerische Administrationskommission“ kormányszata alá kerülván, ez a bizottság egy 1815 szeptember 21-én kelt rendelettel a vadállománynak leginkább veszélyeztetett fenntartása

¹ Följegyezni való jelenség, hogy a constituante az összes földesúri jogok között legnyomasztóbbnak és gazdaságilag legterheesebbnek a vadászati jogot találta. (V. ö. Höcht id. m. 7. l.)

² V. ö. Kisch, id. m. 598—599. l.

érdekében tette meg az elvi alap érintése nélkül a szükséges lépéseket s ez a rendelet, némely ponttól eltekintve, a Rajna-balparti Hesszen partikuláris vadászati jogának máig is alapkövét képezi.¹

Az összes többi német területeken az 1848-ra eső mozgalmak hozták meg a változást.

Poroszország 1848 október 31-iki törvényében mondja ki az idevágó alaptételeket. „Minden vadászat idegen telken minden kártalanítás nélkül megszüntetettik.“ „A vadászati jognak és a telektulajdonnak dologilag való elkülönzése helyt nem foghat.“ „A vadászati jog minden telektulajdonost saját ingatlanán megilleti.“² Egészen hasonló elrhez az 1848 június 15-iki *bajor* törvény, abban a vonatkozásban is, hogy a megszüntetett vadászati földesúri jogokért kártalanítást nem állapított meg.³ Ellenben az 1848 április 10-iki *badeni* törvény 3. art. a földesurak kártalanítási jogát elismerte s annak rendezését csak egyelőre halasztotta el.⁴ A Rajna-jobbparti *Hesszenben* az 1848 július 26-iki törvény, a *tübingiai* államokban szintén az ugyan-ezen évben kelt törvények viszik át a vadászati jogot az előbb felsorolt államokéhoz hasonló modern jogalapra, még pedig részben kárpótlás mellett, részben pedig a volt jogosítottak minden kártalanítása nélkül.⁵ Ugyanígy megy az átalakulás *Hannoverben*, *Württembergben* és a *Szász királyságban*.⁶ Mindezek a reformtörvények egyébként összhangban vannak a „Grundrechte des deutschen Volkes“ 1849 március 2-án történt publikálásával és jelesen annak 8. art. 37. §-ában kimondott azzal a tételével, hogy „Die Berechtigung zur Jagd auf eigenem Grund und Boden liegt im Grundeigentum“. Egyedül *Mecklenburg* tartotta fenn 1848 után is széles keretekben az idegen földön való vadászati jogot.

A német államokban is csakhamar felülkerekedő reakció a vadászati jog új elvi alapját érintetlenül hagyta, de viszont sietve alkotta meg azokat a törvényeket, melyek a minden telektulajdonost megillető vadászat nemzetgazdasági és politikai hátrányait paralizálni voltak hivatva azzal, hogy a vadászat gyakorlásának személyi és dologi előfeltételeit és az apró ingatlanok külön — községi — vadászterületekké való alakítását meghatározták. (Például: *porosz* 1850. évi márc. 7-iki Jagdpolizeigesetz, *bajor* 1850 márc. 30-iki „Gesetz, betreffend die Ausübung der Jagd“, *Baden* 1850 dec. 2-iki Jagdgesetz-e stb.) Némely helyen ugyan előfordult, hogy a korábbi jogosítottak idegen földön való vadászati jogát idegen dologbeli jogosultságként visszaállították — így *Hesszenben* egy 1858. aug. 2-án és *Szászországban* egy ugyanazon évi nov. 25-én kelt törvény által —

¹ Wolf, id. m. 397—399. l.

² *Dernburg*: Das bürgerliche Recht des Deutschen Reichs und Preussens. III. Band. Halle a/S. 1901. (2. Auflage.) 320—321. l.

³ Höcht, id. m. 9. l.; Hübnér, id. m. 271—272. l.

⁴ *Dorner Emil és Seng Alfréd*: Badisches Landesprivatrecht. Halle a/S. 1906. 366—367. l.

⁵ Wolf, id. m. 399. l.; (Hessenre nézve) és a tübingeni államokra Böckel—Porzig, id. m. 338. és köv. l.

⁶ Hübnér, id. m. 271—272. l.

de a telektulajdonos megváltási jogának elismerése és biztosítása mellett. Mindez azonban csak a jogfejlődés kilengéseit jelenti, azzal a nyilvánvaló tendenciával, hogy a földtulajdonnal kapcsolatos vadászati jogban jusson a jogrend kialakulása nyugvópontra.

Ami pedig az 1848—49-es évek eseményei révén minket legközelebből érintő Ausztriát illeti: az idegen területeken való vadászati jogot itt az 1849 március 7-iki császári nyílt parancs (Regierungs-Gesetz-Blatt Nr. 154.) és az ehhez ugyanazon év július 31-én kiadott miniszteri rendelet. (Regierungs-Gesetz-Blatt Nr. 342.) szüntették meg. A korábbi jogosultak kárpótlásának csak az esetben adatott hely, ha a vadászati jognak alapjaként a telektulajdonos és a jogosult közti ingyenes szerződés szolgált. A jog gyakorlásának személyi és tárgyi feltételei (főleg a minimum 200 holdnyi összefüggő terület jött tekintetbe) szorosan meghatározottnak, ahol ezek fenn nem forogtak, bérbeadás útján értékesítendő községi vadászterületek voltak alakítandók.

Az 1852 nov. 29-iki pátens, mely az Optk-t hazánkban életbeléptette, VII. cikkében tudvalevőleg kijelenti, hogy Magyarországra vonatkozóan azon „tárgyak“ iránt, melyet illetőleg az általános polg. törvénykönyv egyes helyei az ország alkotmányára, vagy politikai, kamarai stb. különleges törvényeire hivatkoznak: utóbbiak általában annyiban kötelező erejűek maradnak, amennyiben az azóta kibocsátott alkotmány-törvényekkel és az 1851 dec. 31-iki nyílt parancssal meg egyeztetethetők. Az életbeléptetett törvénykönyvhöz csatolt 44. sz. függelék azt a kérdést, hogy valamely ingatlan jóság birtokával lehet-e kapcsolatos a vadászati jog, a vadászati törvényekre utalja. Ugyanezt teszi a 48. sz. függelék atekintetben, hogy vadászati, madarászati jogot mennyiben szabad idegen földön is gyakorolni. Az 1853 márc. 2-án kelt úrbéri pátens pedig a vadászati jogról teljesen hallgat, bár a vele rokon halászati jogot 24. §-ában megemlíti s az arra vonatkozó eddigi jogszabályokat kifejezetten fenntartja. Az 1849 márc. 7-iki csztrák vadászati pátens pedig életbeléptetve Magyarországon nem lett.

Ezek a tények a magyar vadászati jog helyzetét az abszolúturalom alatt a következő megvilágításba állíthatják:

A vadászati jog alapkütfőjéül megmaradt az 1802. évi XXIV. t.-c., az életbeléptető pátens VI. cikkelye értelmében (mint „politikai“, azaz közgazdasági jellegű különleges törvény). Két fontos vadászati jogi vonatkozású kérdésben megerősíti ezt a törvénykönyvhöz csatolt 44. és 48. sz. függelék. Hatályát veszítette ellenben az 1802. évi XXIV. t.-c. annyiban, amennyiben a későbbi organikus törvények és az 1851 december 31-iki pátens elveivel ellentétes. Azaz, a nem nemesekre vonatkozó vadászati tilalom a rendi különbségnek a magánjogok terén való érvényesülésével együtt elesett s így a vadászati jogalanyiség kérdése az általános jogképeség alapján nyert szabályozást. A tilos területekre vonatkozó és a földtulajdonos volt földesurak egyoldali joggyűgyületén alapuló korlátozások azonban érintve nem lettek és így a most már csak társadalmi jelentőséggel bíró nem nemesség vadászati joga pusztán saját ingatlanára nézve érvényesülhetett. A tiltott terü-

leteken való és általában az 1802. évi XXIV. t.-c. értelmében meg nem engedett vadászat büntetési szankciói változatlanul voltak ezután is alkalmazandók. Egyik írónk azt a többé-kevésbé felemás helyzetet úgy jellemzi, hogy elvileg és az 1802. évi XXIV. t.-c. értelmében a 48-as átalakulás után is csak a nemes és honos vadászhatott, de ez a vadászati jog a saját ingatlana felett az úrbériség megszüntetésével a parasztságra is kiterjesztetett. Saját földjén kívül vadászó paraszt és városi polgár azonban továbbra is a nem nemesekre vonatkozó régi törvényes rendelkezések alá esik.¹

Egyébként, hogy a paraszt vadászat felszabadítása nálunk nem járhatott annyi inkonveniciával, mint külföldön, azt az a körülmény bizonyítja, hogy de facto a felszabadult jobbágyság általában nem vetette magát rá mohón a vadászatra, hanem rendszerint átengedte azt a volt földesurakkal kötött egyezségeken ezeknek és az egész határra nézve.² Nagyban hozzájárult a vadászat „elnépiesítése” akadályozásához az a további momentum is, hogy az erdőségekre nézve az úrbéri rendezés csak az 1871. évi LIII. t.-c. megalkotásával indult meg. Az erdők nagy része tehát továbbra is földesúri kézen maradt s a volt jobbágyság az őt illető erdei haszonvételeket — melyekhez a vadászat, tudjuk, nem tartozott — ugyanolyan állapot szerint gyakorolta tovább, mint az úrbériség fennállása idejében. Csak, ahol már elkülönzés történt, lehetett szó a volt jobbágyság által gyakorlandó vadászatról és madarászatról, melynek azonban az előbb említett egyezségeket rendszerint elejét vették.

Megszűnt továbbá a katonatisztek Regulamentum militare szerinti kiváltságos vadászati joga is.³

A magyar jognak az 1861. évi országbírói értekezlet ideiglenes törvénykezési szabályai mellett történt visszaállítása a vadászati jog tekintetében észrevételezés nélkül siklott el és így a jogfolytonosság az 1848 szerinti állapotnak megfelelően állott helyre. Hogy azonban a magánjog e mellékágazata sokáig ebben a kuszáltságában nem maradhatott, arról az alkotmányos éra bekövetkeztével azonnal munkába vett vadászati jogi reform tanuskodik. Ennek eredményeként alkotta meg törvényhozásunk az 1872. évi VI. t.-cikket a vadászati jogról, mely, mint a jelenleg érvényes 1883. évi XX. t.-c. „első kiadása”, már szorosan a tétéles vadászati jog körébe tartozik, habár hatályát az utóbb említett s „javított kiadásként” minősülő újabb törvény folytán el is veszítette.

*

Összefoglalásként hazai vadászati jogunk történelmi fejlődésének vázlatosan ismertetett folyamatát a következő főfázisok rekapitulációjával jellemezhetnők:

¹ *Suhayda János*, A magyar polg. anyagi magánjog rendszere az orsz. bírói értekezlet által megállapított ideigl. törvényk. szabályokhoz alkalmazva. Pest, 1864. II. kiadás, 99—100. l.

² *Tóth Lajos*, Úrbéri Kalauz. Pest, 1872. 243. l.

³ *Kallós Lajos*, A magyar polgári jog alapelvei. Debrecen, 1865. II. kiad. 164. l. § jegyzet.

A vadászati jog és annak tényleges gyakorlása a magyar államélet berendezkedésének kezdetén a közjogi személyes szabadság egyik attributumaként a szó legszorosabb értelmében véve minden köz- vagy magánjogilag szabadrendű egyént korlátozások nélküli jogosultság gyanánt megilletett. A vadászati jog ebben a formájában valóságos közjogi jelleget mutat fel, de egyúttal magában hordja a legelső megszorításnak alapját is, mely az idők rendén egyre tágabbá és tartalmában növekvővé válik. Nevezetesen fokenként kiszorulnak belőle a nem szabadok után azok is, akik a magánjogi szabadság élvezetében pusztán a közjogok teréről voltak kizárva. Ezen a réven a vadászati jog lassanként nemesi privilégiummá fejlődik ki, diadalmasan megküzdve azokkal a hatásokkal, melyek időközben a regáliák, majd a hűbéri jog eszmekörébe törekedtek bevonni. E befolyások leküzdése azonban szükségkép belevegyítette a fejlődés további folyamatába új elemként a vadászati jognak az ingatlantulajdonnal való kapcsolódását. Az ily értelmű átalakulást azonban csak az 1872. évi VI. t.-c. tudta befejezetté tenni.

A teljesen szabad és csak némi közrendészeti szabályokkal korlátozott vadászati jog korát általában az 1504. évi *Ulászló-féle* XVIII. t.-c. zárja le. Innen kezdődőleg alakul ki a nemesi privilégiumként kezelt vadászati jog, mely további fejlődésében a földtulajdonnal való kapcsolódás új elemét az 1729. évi XXII. t.-cikkben veszi fel magába. E törvénycikk után a nemesi személyes vadászati jogi privilégium a letiltott területeken kizárólagos hatályú földesúri vadászati joggal már jelentékeny megszorítás alá esik s utóbbi mellett hovatovább mindinkább háttérbe szorul. A XVIII. század legvégére eső reformtörekvések már kizárólagossá törekszenek tenni a földesúr vadászati jogát, ám az 1802. évi XXIV. t.-c. megelégszik egyelőre annak intenzívebbé tételével s a nemesek személyes vadászati jogát szűkebb körben még mindig elismeri. Az 1848. évre eső átalakulás nyitja meg végül az utat arra, hogy a vadászati jog a rendi előjogoktól teljesen függetlenül és modern alapon legyen szabályozható. A feladat megoldását a közbejött politikai események az alkotmányos éra alkotó munkásságára utalták át.

II. RÉSZ.

Dogmatikus kérdések a vadászati jog köréből.

IV. FEJEZET.

A vadászati jog jogi szerkezete (konstrukciója).

A vadászati jog jogi konstrukciója (jogi szerkezete) különböző vonatkozások összetételén épül fel. E vonatkozások elseje a jogalany, vagyis az a kérdés, hogy vadászati jogok alanyául ki tekinthető. Dogmatikus szempontból, mely szempont a történelmi fejlődés és a fennálló pozitív jogok adalékaitól itt könnyen függetleníthető, közelebbi vizsgálódást a kérdés nem igényel. Ehhez képest az úgynevezett természetes és jogi személyek az őket megillető általános jogalanyiságból folyólag a vadászati joggal épen úgy kapcsolódásba kerülhetnek, mint bármely más joggal. Megszorításokat, különleges alanyi feltételeket meghatározni a tételes jogszabályok feladata

Sokkal több megvitatást igényel ezzel szemben a vadászati jog második konstruktív eleme: *a vadászati jog tárgya*; továbbá *a vadászati jog tartalma*, vagyis a vadászati jogban kifejezésre jutó hatalomnak, illetőleg hatalmi lehetőségnek a vadászati jog tárgyán érvényesülő terjedelme, mint bizonyos meghatározott formájú és vonatkozású cselekvések, magatartások összessége. A vadászati jog tartalom szerinti vizsgálata vezet át a harmadik konstruktív alkatelemre, t. i. a tárgya és tartalma szerint már megismert vadászati jog *jellegének*, jogi *minősítésének* kérdésére, melynek kapcsán a dogmatikus kételyek egész sora oldandó meg, azzal a végeredménnyel, mely a vadászati jog sajátos *jogi természetét és rendszerbeli elhelyezkedését* állapítja meg.

Csak mindezek után lehetséges a vadászati jog fogalmának pontos meghatározása és a hozzáfüződő *joghatályok* s az ezek részére biztosítandó *jogvédelem* elveinek és alapjainak tüzetes tárgyalása. Önként értetődőleg a jelzett főkérdések számos mellékkérdés felvetését és kapcsolatos megvizsgálását is szükségképen magukkal hozzák, melyek nélkül a vadászati jog dogmatikus háttére kellő világításba helyezhető nem volna.

12. §. A vadászati jog tárgya.

Minden alanyi jog keletkezése pillanatától kezdve uralmi helyzetet teremt, mely vagy mint eszmei viszony alakul ki két vagy több személy között, vagy mint fizikai kapcsolat, illetőleg e kapcsolatnak

állandó lehetősége létesül a jog hordozója — a jogalany — és a jognak alávetett dolog között. Előbbi esetben a jognak materiális tartalmát kitevő hatalom egy más személy vagy más személyek pozitív, vagy negatív jellegű cselekvésére, magatartására irányul oly értelemben, hogy a jogi uralom által érintett, kényszerített személynek akarata és ez akaratnak megfelelően tennie vagy nem tennie kell, azaz a jogi kényszer hatályosulását közvetlenül a saját *akaratán* érzi. Utóbbi esetben a jogban levő hatalom az élettelen dolgot a fizikai kapcsolódás miatt közvetlenül éri s rajta megfelelő fizikai tények által vagy ezek bármikori lehetőségében manifesztálódik. Amott a lekötött személy akarata, emitt maga a dolog az, amit a jog tárgyának nevezünk.

A jog tárgya tehát mindig az uralom alá vetettség megtestesítője s az uralom tartalmi, térfogati és benső jellege szerint más és más. Viszont megfordítva is áll, s magának a jogban kifejezett uralomnak minősége, terjedelme és jellege is függőben van attól a „jogtárgytól“, melyre vonatkozóan keletkezett. Bizonyos jogtárgyakon ebből következően csak bizonyos és nem akármiféle jogok keletkezhetnek és ugyanígy: bizonyos jogoknak tárgya sem lehet akármilyen, hanem csak az és olyan, ami természeténél fogva a kérdéses jog köréből kizártnak nem tekinthető.

A jogtárgy kérdése a vadászati jognál is a most jelzett kiindulási pontból oldandó meg. Mi a vadászati jog tárgya?

A legközönségesebben és meglepő könnyedséggel odavetett felelet a feltett kérdésre különböző variációk szerint az szokott lenni, hogy a *vad*, még pedig a természeti szabad állapotában levő vad, melyet a pozitív jogok „*vadászható*“, azaz nemes vadként ismernek el.¹ A vad azonban, legyen akár szabad vagy nem szabad állapotban, tekintessék előbbi esetben „*pars fundi*“-ként vagy „*fructus pendens*“ gyanánt, kétségtelenül dolog, testi léttel bíró valóság s így, ha jogtárgyként szerepel, eo ipso feltételezi a fölötte való hatalomnak realizálását vagy legalább e hatalom érvényesülésének bármikori fizikai lehetőségét. Szabad állapotban levő vadnál ez a realitás akár pozitív, akár a bármely percben való realizálás lehetőségét tekintve, a *szabad állapot megszűnéséig* lehetetlenség és ezért a szabad vad, mint a vadászati jog tárgya sem közvetlen, sem közvetett kapcsolatban nem szerepelhet. Mihelyt ugyanis a vad természeti szabadsága elfogás, megölés stb. következtében megszűnik, a fölötte való fizikai és jogi uralom már nem a vadászati jog megvalósulásaként, hanem mint birtok vagy tulajdonjog jelentkezik.

Hogy egyébként a vadászati jog tárgyaül a rossz szokásként megrögződött jogi beszédmodor is tudatos pontatlansággal jelöli meg a szabad állapotban levő vadakat, arra közvetlenül rámutat az a már

¹ Hogy ez csak megszokott pongyolaság, azt a különben igen kiváló írók kiváló munkáinak egész sorozata igazolja, jöllehet nyilvánvaló, hogy szó szerinti értelemben egyik sem veszi a tételt. Itt-ott a kifejezett korrekció is előfordul, annak hozzáadásával, hogy bár a vadászati jog tárgyaként a vad is lön megjelölve, az azért távolról sincs a jognak *közvetlenül* alávetve, hiszen elfogásáig uratlan marad. Így pl. *Kisch Wilhelm*: *Elsaß-Lothringisches Landesprivatrecht*-je. (Halle a/S. 1905.) 601. l.

a római jogtól számítva általánosan vallott tétel, hogy az ily állapotú vad „res nullius“-nak tekintendő. Nyilvánvaló, hogy ha „res nullius“, semmiféle jog „tárgyaként“ nem is szerepelhet.

Mi tehát az oka annak, hogy a terminológiai pontatlanság a vadászati joggal tárgyi kapcsolatba mindegyre mégis a szabad állapotú vadakat helyezi? A felelet egyszerű. Az ok a vadászati jogban kifejeződő gazdasági érdek és vele elérendő jogi véccél előtérbeállítása. Ez a gazdasági érdek és végleges jogcél a vadak fölötti tulajdonjognak megalapítására irányul, melyre eszközül a vadászati jog léte és aztán a vadászati jog tényleges kigyakorlása (a „vadászás joga“, a „vadászati üzemjog“) szolgálnak. S miután ez a kettő az esetek jó-résztében nincs egy és ugyanazon jogalany kezében egyesítve, sőt jogi természete szerint is egymástól lényegesen eltérő jogosultság, s miután a szabadállapotú vadakon kívül minden jogrend a „res nullius“-nak számos más képviselőit is ismeri, a történelmi fejlődés a vadászati jog és a vadak között kénytelen volt egy olynemű kölcsönhatást elismerni és megállapítani, mely a szabadállapotú vadakat „res nullius“ jellegük dacára a vadászati joggal látszólagos vonatkozásba állította. Ez a vonatkozás abban áll, hogy a vadnak, mint uratlan dolognak okkupációjára nem mindenki, hanem csak a vadászati jog alanya jogosult. Csakhogy ez a vonatkozás vagy összefüggés valójában nem a vadászati jog alanya és a „res nullius“-ként tekintett vad között, hanem egyfelől a vadászati jogot adó és másfelől a nem jogosultakat abból kizáró jogszabályok között létesül. Ebben van egyúttal látszólagossága is.

Amint azonban helytelen dolog volna a mondottak szerint a vadászati jog tárgyaként magát a vadat tekinteni, épen úgy nem állhat meg a jogtárgy jelen esetben való oly értelmű meghatározása sem, mely szerint a jognak megfelelő uralmi alávetettség itt más, még pedig szorosan megjelölt személyek akaratmegkötésében manifesztálód-nék. A vadászati jog tárgya nem a jogosult alanyon kívüli személyek cselekvőségére irányul. Kétségtelen ugyan, hogy mások cselekvősége, főleg passzív magatartása a vadászati jog tárgyának meghatározásánál teljesen figyelmen kívül már nem hagyható, mert legalább is közel fekszik ahhoz, mint a vadászati jog érvényesülésének egyik jellegzetes kihatása. A vadászati jog alanya nevezetesen elsősorban követelheti azt, hogy jogának érvényesítését annak tárgya fölött senki se zavarja s hasonló cselekményekkel azt eredményeiben ne bitorolja, ne csorbítsa. Ám ez a vadászati jog jellegéből folyó következmény, de nem a jog közvetlen tárgya oly értelemben, mint ahogy az a hitelezői követelés szempontjából az adós fizetésének ténye.

Nyilvánvaló a mondottakból, hogy a vadászati jogban levő jogi hatalom közvetlen tárgya sem harmadik személyeknek speciális jogi és gazdasági értékkel és érdekekkel bíró magatartása, cselekvése, sem pedig maga a szabad állapotban levő vad, hanem valami egyéb. Ez az egyéb pedig nem más, mint maga a „vadászás“. Azaz egész sora azoknak a cselekményeknek, melyek a vadászati jogosított saját cselekményei s melyek a szabadállapotú vadak fölkeresésére, üldözésére, elejtésére s a főcél elősegítő más magatartásokra, mint amilyen a

vadkímélés, ápolás és tenyésztés, irányulnak. Az osztrák vadászati jog egyik kiváló művelője, *Anders*, fejtegetései során kénytelen-kelletlen jut ahhoz a megállapításhoz, hogy „... a vadászati jog tárgya inkább a vad occupatiojára szükséges cselekmények”-ből áll, de hozzáteszi, hogy talán e cselekmények helyesebben a vadászati jog tartalmaként volnának minősítendőek.¹ Bizonyos, hogy az, miszerint e cselekmények közelebbről milyen ténykedésekből állanak, mi módon és mily korlátok között foganatosítandók: a vadászati jog tartalmi elemének a kérdései. Maga a vadászati jog azonban a hatalmi körébe bevont jogtárgyként e cselekményeket és azok foganatosításának lehetőségét jelöli meg, nem pedig a kérdéses cselekmények végrehajtásának sokféle és sok szempont szerint rendezhető módozatát.

A vadászati jog tárgyának különleges megjelölését olvashatjuk *Brünneck* egyik értekezésében, melyben a közvetlen a vadra vonatkozó tárgyasítás visszaállítást próbálta megkerülni s ezért a dologösszesség (universitas rerum, Gesamtsache) elavult teóriájához nyúlt.² Szerinte a vadászati jog tárgya a valamely területen levő vadállomány, melynek az egyes vadak alkatrészei. Ez a vadállomány a vadászati jogosultnak a rája való behatás tekintetében adott hatalmi lehetősége következtében a jogosulttal különös magánjogi, még pedig dologjogszerű („quasi dinglich“) viszonyban áll. Ez a viszony nem ad ugyan tulajdonjogot a vadászati jogosultnak, hanem egy ettől különböző fajú oly jogot, mely a vad fölött annak elejtésével azonnal tulajdonná válik. E nézetnek sorsát a dologösszességről forgalomba került s merő fikcióra alapított elméletnek bukása már eleve eldöntötte, de ha ellenkezően állana is a kérdés s az ügyletmagyarázat, szavatosságon kívül volna még valamelyes jelentősége a dologösszesség tanának, akkor is el kellene azt vetnünk a vadászati jog tárgyának meghatározásánál, mint olyant, mely a még szabad állapotban levő vad és a vadászati jogosított között a tulajdonjog kategóriáját s ezzel a közvetlen a vadra vonatkozó jognak felvételét elkerülni nem tudja.³ Akár azt mondjuk ugyanis, hogy a vadászati jog tárgya maga a vad, akár azt, hogy a vadakból, mint alkatrészekből alakuló dologösszesség, a vadállomány: az eredmény egy és a vadászati jog azonosíttatik azzal a joggal, mely csak a vadászati jog alapján gyakorolható vadászati üzem eredményeként, tehát csak mint távolabbi, közvetett joghatás állhat elő.

Nem tévesztendő szem elől végül az a fölötte fontos körülmény sem, hogy a vadászati jog keletkezése, léte, sőt gyakorlása is egyál-

¹ *Anders, Joseph Freiherr von*, Das Jagd- und Fischereirecht. Innsbruck, 1884. 71. l.

² *Brünneck*, Gruchot's Beiträgen. Jahrgang XVI. Neue Folge I. 1872. 182—204. l.

³ Ugyanez áll *Brinz* különös tételére, mely szerint (Pandekten, 2-ik kiadás, I. köt. 570. l.) a vadászati jog tárgya maga a vad, mely azonban mindaddig, míg le nem lőtték, csak „cseppfolyós tulajdon”-ban áll s ez a tulajdonjog „szilárd” a vad elejtésével vagy elfogásával válik. Igen találóan jegyzi meg erre *Szászy-Schwarz Gusztáv* (Új irányok a magánjogban. II-ik előadás c. ért. 200 l.), hogy az efféle képes beszéd egyik főakadálya annak, hogy a jog felismerése valóban exact tudománnyá válhassék.

talában nem feltételezi sem valamelyes vadállomány, sem pedig egyes vadak létezését. A vadászati jog a maga teljes tartalmában megilleti alanyát és akadálytalanul gyakorolható, ha a vad tökéletes hiánya okán semmi vadászati eredmény sem fűződik hozzá. Ha tehát tárgyaúl akár az egyes vadászható minőségű vad, akár az egész vadállomány mint dologösszesség szolgálna: a vadászati jognak abszolút ható módon, tárgy hiányában meg kellene szünnie azonnal, mielőtt a vadállomány kivész vagy elpusztul.

13. §. A vadászati jog tartalma.

A vadászati jog tartalma a jog tárgyát képező cselekmények fogantatása által a jog célját képező eredménynek létrehozatala. Összefoglaló megjelöléssel a vadászati jogban levő ezt a materiális tartalmat, „*vadászati üzemjognak*“ nevezhetnők, mely rendszerint szintén a vadászati jog alanyának kezében van, de nem szükségképpen. Utóbbi esetben is azonban a feltételezettség és nem az egymásmellé rendeltség viszonya áll fenn közöttük. Például: a földtulajdonos a vadászati jog alanya, de jogának tartalmát — „a vadászati üzemjogot“ — nem ő gyakorolja, hanem az, akinek haszonbérbe kiadta. Ez a duplicitás a jogi személyeket megillető vadászati jogok esetében rendszerint, holott a jog gyakorlása (vagyis az „üzemjog“) jogszabály értelmében szokott haszonbérbeadás útján, más által gyakoroltatni. A két jog között jogi természetük szempontjából, igen lényeges különbség áll fenn, amiről annak helyén tüzetesen kell még szólnunk.

Elkülönböztetés bővebb megvilágításának fenntartása mellett közvetlen feladatunk a mondott vadászati üzemjog tartalmi elemzése, azokkal a sokszoros korlátozások- és megszorításokkal együtt, melyeket e vonatkozásban a gazdaságpolitikai szempontok érvényesülése tol előtérbe.

Mindenekelőtt vizsgálendő a vadászati üzemjog tárgy körének terjedelme a neki alávetett objektumok szempontjából.

E részben tételünk az, hogy a vadászati üzemnek elsősorban a természetes, szabad állapotban levő vadak (emlős- és szárnyasvad) vannak alávetve, annyiban, amennyiben a mindenkor tételes szabályok „vadászható“ jellegüket elismerik és oly értelemben, hogy a vadászati üzem fogalma alá vonható összes cselekmények csak az ily minőségű vadakkal szemben nyerhetnek alkalmazást.

Hogy mit jelent a „természeti, szabad állapotban létel“, ami egyébként a vadak „res nullius“-ként való minősítésével függ össze; továbbá, hogy hova vág a szabadállapotú vadak „vadászható“ és „nem vadászható“ jellege közti különbségtétel, s hogy mily cselekmények esnek a „vadászati üzem“ fogalmi körébe? oly kérdések, melyek mindenike külön megvizsgálást igényel.

Természeti szabad állapotában addig van a vad, míg elfogva, elejtve nincs, vagy nem áll állandó őrizet alatt oly értelemben, hogy őrzője fölötté testileg (fizikailag) bármely pillanatban rendelkezhetik. Eredetileg vad, de utóbb megszelídített állat a mondottakhoz képest nincs természeti szabad állapotban, mert szelídített mivolta szelídítője,

vagy egyébkénti ura hatalmi körébe utalja épen úgy, mintba háziállat volna. A szelidítéssel beleoltott ösztönök elmúlásával, vagy helyesebben a szelidítés folytán elfojtott eredeti ösztönök fölébredésével az ily állat „természeti szabad” voltát ismét visszanyerheti. Hogy ez a visszaváltozás mily jogi kritériumokon dül meg, azt a tételes jogok feladata meghatározni. Köztudomású, hogy általában a szelidítettség alatti rendes tartózkodási helyre való visszatérés ösztönének elveszését szokták ily kritériumként megállapítani.

Az előrebocsátott tételnek az a része, hogy az őrizet alatt tartás szintén kizárja a természeti szabad állapot fennforgását, gyakorlati alkalmazásában több-kevesebb nehézséget okoz a vadaskerti vadak esetében. A nehézségeket először is a vadaskertekben való tartás különböző módozatai, a vadaskert fogalom tisztázatlansága és a vadaskerti vadgazdálkodással rendszerint kapcsolatos vadtenyésztés, végül az emlős (négy lábú) és szárnyas vadak egyenlő kezelésének kizártsága okozzák.

Általában vadaskert alatt oly területet szokás érteni, mely úgy van körülkerítve, hogy a rajta tartózkodó és rendszerint tenyésztett vad a körülövező kerítés miatt egyebüvé át nem válthat. A kerítés minősége, a körülvett terület nagysága nem jönne tekintetbe. Az utóbbi lehet sok ezer holdas, az előbbinek pedig egyedül azt a követelményt kell megvalósítania, hogy a vad kiváltása rajta keresztül lehetetlen legyen. Ezzel azonban sok megoldatlan kérdés vetődik felszínre. A vadaskerten kívüli vad is természeti szükségképen korlátozott területen mozog. Nem távozik oda és oly távolságokra, hol akár életfeltételeit, akár biztonsági ösztönét kielégíteni nem tudja. A szorosan vett nemes vadak egyike sem vándorállat oly értelemben, mint a költözködő madarak, melyek azonban szintén csak az átvonulásuk alkalmával érintett területekre nézve tekinthetők helyhez, vidékhez nem kötötteknek. Egy túlnagy terjedelmű vadaskert esetén tehát könnyen ott állunk, hogy a rajta levő vad éppannyira „természeti szabad” állapotban levőnek lesz tekinthető, mintha tartózkodási helye körülkerítve nem is volna, mert a körülkerített terület oly terjedelmes, hogy mindazokat a feltételeket, melyeket a természet valamely vad szabad ösztönei érvényesülésére, korlátlan mozgási szabadságára nézve megkíván, sokszorosan és szükséges felül kielégíti. Az ily óriási terjedelmű vadaskertben az „őrizet alatt tartás” momentuma semmivel sem jelent többet, mintha valaki be nem kerített, szabadon álló területen, legyen az akár mező, akár erdős vidék, őrizné a vadat s próbálná annak továbbvonulását akadályozni. Az igen nagy területeken helyet foglaló vadaskertek vadjainak elfogása továbbá épen olyan tevékenységet és vadászati eljárásokat követel és semmivel sem kerül kevesebb fáradságba, mintha szabad területen levő vadakról volna szó.¹ Illuzórius tehát azt mondani, hogy az ilyen vadaskerti vad „befogva levőnek”, „állandóan őrizetben tartottnak”, „természeti szabadságától megfosztottnak” volna tekintendő, hiszen a nagy dimenziók természeti szükségait meghaladó mozgási kört és biztonságot nyújtanak neki. Gondoljunk például a

¹ Pl. ha csak rendes hajtóvadászattal lehet remény a vad elejtésére.

példa extremitása kedvéért arra az özre, mely 10—12.000 holdas körülkerített vadásban él s hasonlítsuk össze viszont azzal, mely egész életét a nagy síkságok kis erdőcskéiben, apró cserjéseiben tölti s legfeljebb a határos vetésekre lép ki legelés céljából. A kettő helyzete közt a „természeti szabad állapotban létel“ tekintetében alig lesz különbség tehető. S ha igen, inkább az előbbi javára, miután utóbbit csakugyan bármely pillanatban kézrekerítheti a vadász azért, mert tartózkodási helye a körülkerítés hiánya mellett is fölötte nagy fokban korlátozott.

A vadaskerti vadak „állandóan befogott, fogvatartott“ minőségét az a további körülmény is befolyásolja, hogy emlős- vagy szárnyasvadról van-e szó. Utóbbiak ugyanis mozgási szabadságukat akármilyen körülkerítés dacára megtartják. Számos emlősalatnál pedig a kerítés milyensége zárja ki azt, hogy ha tetszik, onnan ki ne válthasson (pl. a nyúl a drótkerítésen át) és így a vadaskertben való „fogvatartottság“ az egyes vadfajoknál is különböző igényeket támaszt. Azt is föl lehetne vetni a kérdés tisztázásának további akadályaként, hogy a vadaskertekkel szinte fogalmilag együttjáró vadtenyésztés, rendszeres etetés, az állomány folytonos számontartása és intenzív óvása a vadaskerti vad bizonyosfokú megszelidítettségét vonja következményül maga után s ezzel viszont szükségképen azt kellene mondanunk, hogy a szabad vadászati területeken is a szisztematikus etetéssel, mely a vad természeti szabadságába az ugyanazon helyre való járás s a készen nyújtott táplálék igénybevételének szokását beleviszi, a vadállományt bizonyos mértékig már akarattunk alá hajlítottuk, megszelidíteni elkezdtünk.

A felhozott szempontok arra utalnak, hogy a vadaskertben létel nem jelentheti szükségképen az állandó őrizetbentartás mozzanatát s hogy a természeti szabadság állapota a vadásba való bekerítettséggel is esetenként összeférhet. A kérdéshez messzemenő következmények fűződnek és ezért fölötte fontos dolog a helyes határvonalak meghúzása. Mert ha a vadaskertben való létel kizárja az illető vad „szabad természeti állapotát“, úgy a vadászati üzemjog legelemibb föltétele hiányzik és szoros értelemben veendő vadászati jogról, a vadászati üzemnek alávetett objektumokról nem lehet szó, legfeljebb a vadaskert urának oly cselekményeiről, melyek a vadászati üzemhez tartozó tevékenységekhez hasonlítanak, sőt azokkal meg is egyeznek, de voltaképp az őt illető tulajdonjog gyakorlását jelentik és nem a vadászati jogét.

Az elválasztó kritériumot nézetünk szerint azzal kellene megteremteni, hogy a vadaskertek maximális terjedelme megállapíttassék, s ha az egyébként megfelelően körülkerített terület nagysága ezt a maximumot meghaladja, a vadaskerti jelleget összes következményeivel együtt el kellene ejtenünk. A maximum meghatározásánál pedig az szolgálna irányadóul, hogy a tenyésztendő vadak természetéhez képest mekkora az a terület, mely megfelelő körülkerítés mellett a rajta levő vadat természeti életföltételei teljes kielégítése dacára is fogollyá, őrizetben tartottá teszi.¹ A mondottakból az is következik, hogy teljes,

¹ A vadaskertek és a bennük levő vadak jogi helyzetének rendezésére nézve még lásd alább III. Rész, X. Fejezet, 24. §.

még a légűrre is vonatkozó elzárás nemlétében: szárnyasvad, mint „vadaskerti“, azaz őrizetben állónak tekintendő vad egyáltalában nem szerepelhet.¹

Nem minden természeti szabad állapotában levő vad van azonban a vadászati üzemjog tárgyául alávétve. „Vadászható“-nak is kell lennie, mert ha „nem vadászható“, úgy a szabad okkupációnak, az állatfogásnak tárgya és a különleges vadászati jog eszmeiköréből kiesik. Hogy a vadállatok közül melyeknek van „vadászható“ jellegük? nem elvi kérdés. A pozitív jogszabálynak kell az ily vadak körét taxatív felsorolással kijelölnie. Ez a taxatio ugyan kétségtelenül mindenütt bizonyos generális szempontokból indul ki, de azért ezek a szempontok korántsem kimerítők és csak tájékozást hivatják nyújtani. Szoros alkalmazásukat már az is kizárja, hogy a vadállomány nemcsak mennyiség, hanem az egyes fajok képviselete tekintetében is országoként különböző. Nem lévén ekként egységes és azonos a vadak faunája, leginkább arra szokott a pozitív jog figyelemmel lenni, hogy lehet-e valamely vad húsát, vagy más alkatrészét élelmül, illetőleg más emberi szükséglet fedezésére felhasználni, vagy nem. Az ilyen ú. n. nemes vadak óvására rendszerint kíméleti idők is vannak megállapítva, de nem okvetlenül s ezért abból, hogy valamely vadra kíméleti idő meghatározva nincs, sohasem lehet annak „nem vadászható“ jellegére következtetni. Talán helyesebb a vadászhatóság minőségét inkább azon a szemponton juttatni dülőre, hogy a kérdéses vadfajta elfogása, illetőleg megszerzése teszen-e oly cselekményeket szükségessé, melyek merőben vadászias („weidmännisch“) jellegűek s a vadászati üzemjog gyakorlásánál alkalmaztatnak. Persze ez a kritérium is, igen tág, mert pl. a kaptányok, török felállítására bizonyos esetekben nem nélkülözi a „vadászias“ jelleget, a leggyakrabban azonban kétségkívül igen.

A vadászati üzem tárgyköréhez a természeti szabadállapotú és vadászható minőségű vadakon kívül odatartozik az esett vad is (Fallwild), tekintet nélkül arra, hogy a vad elpusztulásának emberi cselekvények, vagy a vadban rejlő belső okok (megsebzés, illetőleg betegség) voltak-e az előidézői. Amíg tehát a teljes rothadás be nem következik és a hullott vad teste valamely célra még felhasználható, az esett vagy hullott vad akár egészében, akár részében a vadászati

¹ *Dernburg* veti fel a kérdést, hogy az a tétel, mely szerint a fogságából elszabadult vad, melynek újbóli befogása iránt tulajdonosa a szükséges lépéseket megtenni elmulasztja, uratlanná, azaz ismét szabadállapotúvá válik: alkalmazható-e az állatseregletből megszökött és nyilván idegen világrészekben otthonos vadakra? (Das bürg. Recht des Deutschen Reichs u. Preussens. III. köt. 316. l.) A német polgári törvénykönyv 960. §-a a föltett vonatkozásban csak a szabad állapotukat visszaszerzett vadakról beszél s így a kérdés a német jog alapján könnyen igenlően volna eldönthető. A mi jogunk a természeti szabad állapotot tartja szem előtt s így kétségtelen, hogy a menaszériából megugrott oroszlan, melyről nyilván fölismerhető, hogy tengerentúli honossága okán nálunk „természeti szabad állapotban“ nem lehet, uratlannak és így a vadászati üzemjog alá vetettnek soha sem lesz tekinthető, hanem úgy kezelendő, mint bármely más elveszett ingó jószág. Az ilyen tengerentúli vadak különben is a magyar jog „vadászható“ vadjai közé felsorolva nincsenek s ez alapon a kérdés tagadó megoldása a német jog szempontjából is indokolható volna.

üzemhez utalódik. Hasonlóképp alá vannak vetve a vadászati üzemjognak az összes vadászható vadak kölykei, fajzatai, illetőleg madaraknál azok tojásai.

Vitathatónak látszik — különösen ott, hol a pozitív jog nem emlékszik meg róla — a lehányt agancsok kérdése. Alá vannak-e vetve ezek is a vadászati üzemjog tárgyi körének vagy nem?

Vannak jogok, melyek igenlően döntenek el a kérdést,¹ ahol azonban törvényes rendelkezés nincs, ott merőben a ratio jurison dől meg annak megválaszolása. A tagadó álláspont erősítésére arra szokás hivatkozni, hogy az elhullatott agancs nem ingatlan alkatrész, nem gyümölcs, nem kincs, nem elveszett dolog, a vadászati üzemnek továbbá csak a vadászható vad a tárgya, ettől azonban az elvetéssel elválván, önálló dologgá lesz. Ez állapotában közönséges uratlan dolog, melyre előjoga senkinek sincs s felszedése csak vadászatrendőri szempontból lehet tiltva.² Kivétel egyedül az oly agancsokra tehető, melyek elvetését a megfelelő időben alkalmazott üzéssel (ú. n. „Hirschenprellen“) mesterségesen idézték elő.

Helyesebbnek látszik azonban, ha a kérdést igenlően döntjük el. Nincs elvi akadályja ugyanis annak, hogy a vadászati üzemjog tárgyi körébe élettelen tárgyak is bevonassanak. Az elhullott állatnál is ez az eset forog fenn. Az agancs pedig éppen olyan része a vadnak, mint a többi. S ha elismerjük azt, hogy a vadászó által elejtett és feldarabolt vad egyes részei (esetleg bőre és agancsa) kénytelenségből, vagy szándékosan a vadászás helyén hagyatva a vadászati jogosított által mint vadászati üzeméhez tartozó tárgyak tekintendők s harmadik személyekkel szemben megfelelően védenek is: nem lehet súlyt fektetnünk arra az ellenvetésre, miszerint az agancs az elvetéssel önálló dologgá vált. A jelzett megoldás mellett szól az az analógia is, melyre *Anders* az osztrák jog szempontjából hivatkozik.³ A fructus pendens a szeparációval önállósul, de uratlanná nem lesz, hanem az anyadolog tulajdonosának jogkörében megmarad. Az agancs is per analogiam legis nem kerül bele a teljes uratlanságba, hanem a vadászati üzem jogosítottjának üzemi körében marad, amint abban állott akkor is, mikor még a vad valóságos dologrészeként szerepelt.

Logikusan ugyanezt az álláspontot kell alkalmaznunk végül a vadtrágyára (Wildlosung) is, amennyiben annak a vadászati üzemjog szempontjából jelentőséget tulajdoníthatunk. Az etetőknél a földdel

¹ Például *Mecklenburgi* „Verordnung betreff. das Jagdrecht von 14 Januar 1871 § 1. 3. (Lásd *Buchka*, Landesprivatrecht der Großherzogtümer Mecklenburg-Schwerin und Mecklenburg-Strelitz. Halle a/S. 1905 c. m. 107. l.) Ugyanígy a *weimari, coburgi és Reuss j. Linie jogok (Böckel—Porzig*, Landesprivatrecht der thüringischen Staaten. Halle a/S. 1912 c. m. 345. l.); *hamburgi jog (Nöldeke*, Hamburgisches Landesprivatrecht. Halle a/S. 1907. c. m. 475. l.) stb.

² *R. Wagner*, Die preußische Jagdgesetzgebung. II. Aufl. Berlin, 1889. c. m. 135. l. Ugyanígy. *Dalcke*, Preußisches Jagdrecht. VI. Aufl. Breslau, 1914 c. m. 76. l. *Oertmann* szerint (Bayrisches Landesprivatrecht. Halle a/S. 1905 c. m. 374. l.) a szokás sem kedvez annak, hogy az elvetett agancs a vadászati jog tárgykörébe vonassék.

³ *Anders*, id. m. 162—163. l.

összekeveredett vadtrágya, ha a föld tulajdonosa és a vadászati üzem jogosítottja két különböző személy: mixtio-confusio címén a földtulajdonos tulajdonjogába olvad bele. Az élelemmel összevegyült trágya azonban épen úgy, mint az egyebűtt elhullatott, a vadászati üzem tárgykörébe tartozik.

14. §. A vadászati jog tartalma.

(Folytatás.)

Megállapítván azt a tárgyi kört, melyre a vadászati üzem kiterjed, azoknak a cselekményeknek és ténykedéseknek sora veendő szemügyre, melyek által az üzem tárgyain maga az üzem foganatosítása történik. Ezek a cselekmények és ténykedések azok, melyek a „vadászás“ fogalmát tartalmilag betöltik. E cselekmények a pozitív jogok rendelkezéseihez képest sokszoros korlátozásoknak vannak alávetve, melyek egyfelől a vadászás cselekményeit végző személyére, másfelől a cselekmények térbeli, időbeli és a végrehajtás módozatai tekintetében fennálló szabályozására vonatkoznak. A vadászati cselekmények tárgyi megszorításai már a fentebbiek során érintve lettek azzal, hogy a vadászati üzem tárgyaül csak természeti szabad állapotában levő, továbbá „vadászható“ jellegű vad szolgálhat, nemkülönben az esett vagy hullott vad és jogok szerint kisebb-nagyobb eltérésekkel az elvetett agancsok, esetleg a vadtrágya is.

A vadászati cselekmények különböző korlátozásai közigazgatási, közgazdasági és rendőri természetűek s egyenként a következők:

Közigazgatási és közbiztonsági rendészeti szempontból a vadászati üzem folytatását, vagyis a vadászati jog tartalom szerinti kigyakorlást ma már minden állam a jogosított személyiségében rejlő garanciáktól és financiai szempontoktól teszi függővé s ez alapon vadászati adó fizetésére, illetőleg „vadászjegy“ váltására kötelez minden vadászati jogosítottat és az ezen kötelezettség teljesítése elől kitérő vadászati üzemet jogellenesnek minősíti. Kiegészíti a vadászati adót a vadász-fegyverek után lervandó fegyveradó s a kettő egymással oly összefüggésben van, hogy egymást kölcsönösen feltételezi, mert a lötegyverekkel űzött vadászás tényleges folytatása oly fegyverrel, mely után a fegyveradó le nem rovatott, eo ipso jogellenes magatartást jelentene. A személyes garanciák megteremtéséről a pozitív jogok a vadászjegy kiadásának szabályozásával gondoskodnak s megállapítják, hogy mely esetben és kinek nem lehet a vadászjegyet az erre illetékes hatóságoknak kiállítania s mikor képezi a kiállítás vagy megtagadás kérdése ugyanazon hatóságok szabad mérlegelésének a tárgyát. Közigazgatási szempontból korlátozza a mindenkori jogrend a vadászatot akkor, midőn ünnepnapokon (különösen vasárnapokon) a vadászati üzem folytatását egészben vagy bizonyos órákra (istentisztelet tartamára) letiltja s ugyancsak rendészeti tekinteteket tart szem előtt az éjjeli órákban s az adott esetekben közveszélyeseknek minősülő fegyverekkel való vadászás megtiltásánál is.

Rendészeti, még pedig részben közbiztonsági, részben a vad-

kímélésre tekintettel felállított közgazdasági kívánalmaknak felelnek meg azok a további pozitív jogi rendelkezések, melyek a „vadászias“ módon való vadászatot teszik kötelezővé. Ez alapon a vadak elfogása céljából hurkok és török felállítása, a mérgezés alkalmazásba vétele, fáklyafény melletti fogás stb. bizonyos helyeken, bizonyos időben vagy bizonyos vadakra nézve el lehet tiltva. Nemkülönben madarak tojásainak szedésénél a fészkek elrombolása, más jogosítottak vadászati üzemének sikanirozás jellegével bíró zavarása (láрмаütés, vadváltók elrontása, beugrók készítése, élelemszórással, csalsípokkal való átcsalogatás stb.) mind törvényes tilalommal és esetleges büntetésekkel sujthatók s egészen véve a vadászati üzem korlátozásaiént vehetők figyelembe.

Messzebbmenő és életbevágóbb korlátozásait állítja fel a vadászati üzemjognak valamennyi pozitív jog akkor, midőn egyes vadászható jellegű vadakra vonatkozóan kíméleti időket határoz meg, még pedig vagy általános kíméleti időt, melynek tartama alatt a vadászati üzem folytatása abszolút véve tilos, vagy speciális kíméleti időket, melyek egyes vadfajokra nézve külön-külön nyernek megállapítást. A kíméleti idők célja nyilvánvalóan a vadak szaporodásának, a vadállománynak kényszerű szabállyal való biztosítása, illetőleg karbantartása; a korlátozás tehát a vadászat közgazdasági jelentőségének elismerésén és az ahhoz fűződő érdekek szükségszerű védelmezésén nyugszik, mint alapon. Leglényegesebb vadászati üzemjogkorlátozás azonban a mondottakkal szemben az, mely az üzem gyakorlásának területi szempontból szab határokat. A szabályozás iránya a területi korlátozások tekintetében kettős. Minden pozitív jog ismer t. i. úgynevezett „*kivett helyeket*“, melyeken vadászati üzem még akkor sem gyakorolható, ha egyébként azok valamely vadászterületnek részeit képezik, másodszor maguknak e vadászterületeknek kialakítását a pozitív jogok különböző s a vadászat, mint erdő- vagy mezőgazdasági üzemág érdekében felállított szempontok szerint szabályozzák. A vadászterületek meghatározása a vadászati üzem urát szorítja üzeme gyakorlásánál a terület határai közé.

Közelebbről: mindennemű vadászás alól ki szoktak véve lenni a tűzveszélyes és lakott helyek, nyilvános közlekedésre szánt utak (országutak) teste, a vaspályák, szőlők, katonai gyakorlóterek, tárnatavak, elzárt omlásterületek, temetők, udvarok, házi kertek, bekerített beltelkek stb., amint ezt a különböző vadászati jogok megállapítják. A vadászterületek kialakításának elfogadott rendszere pedig általában a következő: Mintán a modern jogok a vadászati jogot az ingatlan fölötti tulajdonjoggal hozzák később felfejtendő természetű és minőségű kapcsolatba: a magánjogilag vadászati jogosítottat a vadászati üzemjog valóságos kigyakorlásához csak akkor engedik hozzá, ha a tulajdonát képező ingatlan bizonyos területi nagyságot (a magyar jogban például 200 kat. holdat) elér. Bizonyos előfeltételek (bekerítettség) fennforgása mellett a megszabott minimumon aluli területekből is lehet kivételesen önálló vadászterületet kialakítani, szabály szerint azonban a kisebb nagyságú ingatlanok csak a hozzájuk hasonló többi kis ingatlanokkal és az illető politikai község tulajdonát, avagy más közösségét (mint

pl. közbirtokosságok) képező területekkel együttesen alkotnak oly vadászterületeket, melyeknél a tulajdonosok jogköréhez tartozó vadászati jog üzemi kigyakorlása különleges rendezésben részesül.

Végeredményben a vadászati üzemjog területi korlátozása oda megy ki, hogy a vadászati jog alanya — ha egyúttal annak tartalom szerinti kigyakorlására (az üzemre) is jogosult — avagy a vadászati üzem mindenkori ura (a vadászati haszonbérő például) jogosítványát a fentjelzett egyéb korlátozások mellett a szabadállapotú és vadászható jellegű vad tekintetében csak helyileg szorosan körülírott területen gyakorolhatja s e terület határait semminemű vadászati cselekmény foganatosítása vagy bevégzése céljából át nem lépheti. A régebbi jogok e szabályon nagy rést ütöttek akkor, midőn a vadüzés jogát (Wildfolge) többé-kevésbé elismerték.

A vadüzés joga alá minden oly cselekményt befoglalunk, mely valamely vad vadászias módon való elfogását, elejtését a jogosított területének határain túl eső helyen kívánja befejezetté tenni. A vad megsebzése t. i. még nem jelenti a befejezett okkupációt, amíg csak a vad valóban el nem ejtetett, vagy meg nem fogatott. A szakadatlan üzés a kézrekerítettség tényét nem pótolja, még ha az ejtett seb feltétlenül halálos is. A jogosított területéről elmenekült vadnak idegen területen való továbbhajszolása, elfogása, vagy az ott elesett vad felvétele és elhurcolása a vadászati üzemjog területi korlátozására vonatkozó szabályok súlyos sérelmét jelenti s általában a vadászati üzemjog tartalmi köréből ki van zárva.

További rendszerinti korlátozásokat állít fel minden pozitív jog az erdő- és mezőrendészet szempontjából. A vadászati üzem jogosítottjának ugyanis joga gyakorlása közben az idegen tulajdont képező területekre való belépés meg van engedve, de köteles azok lehető legteljesebb kímélésére gondot fordítani. Egészen részletek kérdése, hogy a megmívelt, aratás előtt álló földek, erdők tisztásain létesített faiskolák stb. érdekében mily mértékű védelmet lát szükségesnek felállítani a törvényhozó, az irányadó elv mindenesetre annyi, amennyit a „civiliter uti“ alatt érteni szokás.

Az is figyelembe veendő e tekintetben, hogy a vadászati üzem cselekvényeivel más oly magatartások is együtt szoktak járni, melyek csak lazán, vagy egyáltalában nem is függenek össze vele. Pl. vadszállító-szekerek alkalmazása, vadászreggeli, ebéd rendezése stb. Hogy az ily cselekmények az idegen tulajdonon foganatba vehetők-e vagy nem, szintén a mondott kíméleti szempont alkalmazása alá esik.

A röviden jelzett, mert nem elvileges, hanem csak pusztán pozitív jogi természetű korlátozások engedte latitude-ök között már most a vadászati üzem jogosítottja minden oly cselekmény foganatosítására jogosult, ami a vadászható vadak vadászias befogására, elejtésére és birtokbavételére alkalmas.

A történelmileg kifejlődött vadászati módok alkalmazára önmagában nincs, legfeljebb az előbbieik során érintett korlátozások által közvetve, megszorítva. A magas-, közép- és apróvadászat közti különbség a modern jogok szempontjából jelentőségét már elvesztette s

csak a vadászati üzem átruházását tárgyzó, szerződéses megállapodásoknál jöhet mint ügyletmagyarázat tekintetbe. Az üzemi cselekmények sorába tartozik az is, hogy a vadászati jogosított intézkedéseket és berendezéseket foganatosíthat annak megakadályozására, hogy a vad az ő joga területéről ki ne válthasson, azt el ne hagyhassa. Továbbá ide vág az indirekt vadászati védelem az a vonatkozása, mely szerint a kóborló kutyák és macskák, mint a vadállományt veszélyeztetők, lelőhetők. Ez a kérdés különben pozitív jogok terén igen beható szabályozást igényel, amint azt alább látni fogjuk. Leshelyek, lesőkunyhók, lesgödörök, cserkészutak készítése, borz- és rókaevadok kiásása, riasztó cafatok kiaggatása (Lappen, Lappenjagd) szintén szorosan vett és közvetlenül a vadászüzem szolgálatára hivatott vadászási cselekmények és így a jogosított által a fenti korlátozások határai között alkalmazásba vehetők.

Maga a vad elfogása, elejtése, bármily módozatú vadásatról is legyen szó, összeesik a fölötte való tulajdon megszerzésével. Közelebről tehát itt csak mint vadászati cselekmény vizsgálendő. Általában a vad fölötti tényleges hatalom állapotának megteremtését jelenti. Hogy mikor forog fenn ez a tényállapot? jórészen a forgalmi felfogástól függ. A vad megsebesítése még nem létesíti. Viszont a vad megölése sem szükséges feltétlenül. Elég az, ha a vad menekülésre képtelenné válik. Az sem szükséges, hogy a vadász a vadat megragadja; elég ha tudja, hol fekszik. Sűrű bozótba esett szárnyasnál, hol megtalálása szorgos kutatást igényel, már a mondott egyszerű tudomás nem elég, hanem valóban rá is kell arra keresés közben akadni. Szorosan azonban ezek a kérdések nem tartoznak ide. Ellenben igen annak a megállapítása, hogy az elősorolt összes vadászati üzemi cselekményeket a jogosított nemcsak személyesen, hanem ha az egyébkénti feltételek fennforognak, más által is gyakoroltathatja. Ide kapcsolódik a vadászvendégek és vadászati alkalmazottak üzem-cselekményeinek megítélése és szabályozása.

A vadászati üzemjog tartalmában az eddig vázolt jogosítványokon kívül bennfoglaltatik a vadtenyésztésre vonatkozó cselekmények foganatosítása is. (Hegerecht.) A régebbi doktrinában ezt a momentumot a római jogi felfogás, mely egyebet, mint a vad okkupációját, nem tartott szem előtt, egészen viaszorította. Egyébként a vadtenyésztéshez minden oly cselekményt sorozunk hozzá, mely arra irányul, hogy erőteljes és kiadós számú vadállományt létesítsünk. Nyilvánvalóan tehát nem megy „tenyésztés” számba a vadak okkupációjának egyszerű abbahagyása s az attól való tartózkodás, mert ez a vadászatra jogosult merő tetszésén alapuló magatartás, mely nem konstruálható valamely jog nem gyakorlása címén és formájában új jog gyanánt.¹ Nem érinti a tenyésztési jog lényegét az sem, hogy a törvények a vadászati üzemet kíméleti időkkel korlátozzák, vagy épen a túlszaporodott vadállomány csökkentését konkrét esetekben kényszerítően előírják. Mindkét esetben a vadászati üzemet illető közgazdasági érdek-

¹ Anders, id. m. 84. l.

ben felállított rendelkezésekről van szó, melyek a tenyésztést ugyanakkor, tehát a kíméleti idők, vagy az állomány túlságos elszaporodása alatt egyáltalában nem akadályozzák. Sőt kíméleti idők folyamán a tenyésztés mindig a lehető legintenzívebb szokott lenni, a túlszaporaság idejében pedig sehol sincs előszabva az etetők, szók stb. bevonása. A tenyésztési jog bár jogi természete szerint a vadászati üzem-jog többi tartalmi részével egyezik, sőt abba például a kóbor kutyák, macskák és ragadozók pusztításánál bele is olvad, bizonyos tekintetben többé-kevésbé önálló jellegű is.

15. §. A vadászati jog jogi természete.

A vadászati jog történelmi fejlődésének vázolója során úgy a magyar jogra vonatkozóan, mint az összehasonlító jogi szempontok alkalmazásában megállapítást nyert az a mai vadászati jogokra legjellemzőbb karakterisztikum, hogy a földtulajdonnal állanak kapcsolatban. Ez a kapcsolódás a magyar jogtörténetben csakugyan évszázados fejlődés eredménye, mely a vadászati jog eredeti jellegét gyökeresen átváltoztatta. A kiinduló pontot honfoglaló őseink hozták magukkal, kiknél a vadászat joga a szabadrendűséggel egybekötött, időben, helyben nem korlátozott szabad foglalkozás, tiszta és valódi közjogosítvány volt. Ezen a nyomon alakult ki nemesi joggá s az új állam konzolidációjával, mikor a letelepülés a törzsi kötelékeket hovatovább feloldotta és a magántulajdon gondolatát intézményesítette, de részben nyugati befolyások hatása alatt is fokanként érintkezésbe, majd egyre szorosabb kapcsolatba hozta azt az ingatlanra vonatkozó tulajdonjoggal. E hosszadalmas fejlődési proceszus alatt belejátszott a kialakulásba a hűbéri eredetű vadászati regále, a vadászati jog jogi jellege önállóságának csíráját hordva magában; de az eredeti szabad és a nemesrendűséggel összekötött, sőt egyenesen abból folyó vadászati jog eszméje a legújabb időkig fennmaradt a régi vadásztajogi intézmény azon foslányában, hogy a nemes ember a vadászati jogot a le nem tiltott területeken, a tulajdonjogi viszonyoktól függetlenül, egészen az 1848-as átalakulásig bárhol szabadon űzhette. A vadászati jog és a földtulajdon közti teljes kapcsolatot minálunk csak az 1872. évi VI. t.-c. véglegesíti.

A külföldi jogfejlődés kiinduló pontja már eredetileg az ingatlan és a vadászati jog közötti szoros kapcsolatban állott. Ezt a kapcsolatot meglazította, sőt egészen megszüntette a hűbéri jogrendszer, mely a vadászati jogot az uralkodói regálék közé különítette el s annak gyakorlását az uralkodó adományozásától tette függővé. Ennek következtében a kiváltságos vadászati jogok egész szövevényes rendszere állott elő s az eredetileg jogot adó ingatlan fölötti tulajdon a vadászati jog forrásai közül teljesen háttérbe szorított. Az idegen területeken fennálló vadászati jogok dologi erővel garantáltak s oly súllyal nehezettek a közigazdasági életre, hogy a XVIII. század végére eső forradalmi mozgalmakban a feudalizmus leghevesebben támadott kinövéseiként kezeltettek. Az eredmény az volt, hogy a vadászati jogot az eredeti fejlődési alapra, a földtulajdonnal való kapcsolódásra mindenütt visszahelyezték.

Mindez pedig arra utal, hogy nemcsak a magyar, hanem az összes európai jogok szempontjából is: a vadászati jog jogi természetének vizsgálatánál az ingatlanhoz, illetőleg az ingatlan fölötti tulajdonjoghoz való viszony tisztázása adhatja meg a kulcsot. Önmagától értetődő dolog tudniillik, hogy az ingatlannal való kapcsolódás ténye egymagában, a vadászati jog jogi természetére nézve, még semmi közelebbi világosságot nem vet.

I. Jogi kapcsolat az ingatlan fölötti tulajdon és a vadászati jog között.

Az ingatlan fölötti tulajdonjog és a vadászati jog közötti jogi kapcsolat csak két értelemben fogható fel. Vagy szószoros értelemben, azaz úgy, hogy a vadászati jog önálló, külön jog, mely azonban a jogfejlődés vagy pozitív intézkedések következtében az ingatlan-tulajdonnal, mint hozzátársuló, úgynevezett reáljog össze van kötve, vagy pedig lehet a kapcsolatnak az a jelentősége, mely szerint a vadászati jog benne foglaltatik az ingatlantulajdon tartalmában, mint annak egyik integráns alkatrésze. Az ingatlanra vonatkozó tulajdonjog ekként az ingatlanon üzhető vadászati jogot is magába ölelné, mely ez esetben egyszerűen az ingatlan egyik haszonvételi módokataként, vagy formájaként lenne tekintendő. Utóbbi esetben persze a vadászati jog gyakorlása egyúttal tulajdonjoggyakorlás is volna s a vadászati jog védelme is a tulajdonjog védelmével esnék össze. Előbbi esetben a vadászati jog önállósága az ingatlantulajdonhoz való kapcsolódás dacára is fennmaradna s jogi természete a földtulajdonnak rája gyakorolt hatásától függetlenül volna megállapítandó.

Hogy a vadászati jog bekapcsolódása a mondott két értelmezés közül melyik alapján valósul meg, nyílt kérdés, melyet a fennálló pozitív jogok nem döntenek el, bár a kapcsolódás tényére valamennyien ráutalnak.

Így mindenekelőtt az 1883. évi XX. törvénycikk 1. §-a, teljes szószertinti összehangzásban az 1872. évi VI. t.-c. 1. §-ával, a magyar törvény állásfoglalását azzal jelöli meg, hogy „... a vadászati jog a földtulajdonnak *elválaszthatatlan tartozéka*”.¹ Az 1866 június 1-én kelt cseh vadászati törvény 1 §-a szerint „a vadászati jog a *földtulajdon folyománya*”. Szokásos kijelentés a vadászati törvényekben ez is: „A vadászati jog a földtulajdonnal van összekötve és ezért annak mindenkorai tulajdonosát illeti.”² Az 1907 július 15-ikén kelt porosz vadászati

¹ A földtulajdonhoz való hozzákapcsolás korábbi törvényeinkben is megnyilatkozik, amikor az 1729. évi XXII. t.-c. és az 1802. évi XXIV. t.-c. cikkek a saját-földön való vadászást a nemesnek mindenkor biztosítják s emellett lehetővé teszik a más elől elzárt, külön vadászterületek alakíthatását. Ám a jogfejlődés eme szakában a letiltott területeken kívüli és a kíméleti idők megtartásával való szabadvadászat még intézményesen fennállott s a vadászati jog rendszerének alapvonását is ez adta meg. (V. 5. 7. és 10. §-okkal.)

² Így rendelkeznek: a *morvaországi*, 1895 december 20-iki vadászati törv. 1. §-a; a *felsőausztriai*, 1895 július 13-iki vadászati törv. 3. §-a; a *triesti*, 1895 augusztus 6-iki vadászati törv. 3. §-a; a *görszgradiskai*, 1896 február 15-iki törv. 4. §-a; az *alsóausztriai*, 1901 november 22-iki vadászati törv. 3. §-a, 1. bekezdés; a *karinthiai*, 1902 augusztus 4-iki vadászati törv. 1. §-a; az *osztrák-szláv*, 1903 január 13-iki vadászati törv. 3. §-a; a *vorarlbergi*, 1904 november 20-iki vadászati törv. 3. §-a; a *stíriai*, 1906 szeptember 21-iki vadászati törv. 3. §-a.

törvény 2. §-a hangsúlyozottan emeli ki, hogy „Das Jagdrecht steht jedem Grundeigentümer auf seinem Grund und Boden zu“. A német jogok történetében oly nevezetes szerepet játszott frankfurti „*Grundrechte des deutschen Volkes*“ 37. §-a szerint: „Im Grundeigentum liegt die Berechtigung zur Jagd auf eigenem Grund und Boden“, mely tétel az egyes partikuláris jogokba több-kevesebb változattal, részben pedig szó szerint átvétetett. Így például az 1850 március 30-iki bajor vadászati törvény 1. Articulusába.¹ A magyar polg. törvénykönyv I. tervezete 493. §-ában a vadászati jogot, mint a telek tulajdonával összekötött alkatrész-minőségű jogosítványt kezeli,² míg a II. tervezet, az ingatlan alkatrészéről szólva, 338., 341—343. §-aiban a jogokat már egyáltalában figyelmen kívül hagyta.

A példaként felsorolt törvényhelyek akár tartozékot, akár elválaszthatatlanságot, tulajdonjoggal való összeköttetést, tulajdonjogi „folyományt“ — helyesen abból leszármaztatott következményt — emlegetnek, akár azt, hogy a földtulajdonost illeti a vadászat és nem mást: nem döntenek el a kérdést. Egyenes és határozott kijelentés az volna, hogy a vadászati jog egyszerű tulajdoni jogosítvány, mely miben sem különbözik a tulajdonosnak az ingatlan fölött gyakorolt bármely rendelkezési lehetőségétől, avagy hogy az ingatlan tulajdonhoz társított önálló jog, melynek eredeti alaptermészetét a kapcsolódás nem alterálja.

A kérdés nem akadémikus jellegű, mert mikénti eldöntése a vadászati jogvédelem egész rendszerét a legközelebről érinti.

A pozitív törvényhelyek ingadozása és tapogatózó terminológiája az irodalomból és a gyakorlati jogszolgáltatásból sem hiányzik.

Minálunk ugyan túlnyomóan az a felfogás érvényesül, hogy a vadászati jog az ingatlannal valóban alkatrészi kapcsolatban áll s a törvény „tartozéki“ minősítését, miután az már az elválaszthatatlanság felvételével sem kvadrál, általában hibás szóhasználatként szokták tekinteni.

Régibb íróinknál — sőt elvétve újabbaknál is — a kir. kisebb haszonvételi jogként való minősítéssel találkozunk; ám ez a nézet épen a vadászati jog önállósága mellett szolgálna érvel.³ Egyébként

¹ Továbbá ugyanígy a *württembergi*, 1879 augusztus 17-iki törv. Art. 1.; a *waldeck-pyrmonti* 1854 április 27-iki Jagdpolizeigesetz.; *Hamburg* város 1849 augusztus 3-iki Jagdverordnung 1. §-a a vadászati jognak a földtulajdontól való elválaszthatatlanságát hangsúlyozza; *badeni* 1850 december 2-iki Jagdgesetz 1. §-a; *Szász* királyság 1864 december 1-iki törv. 1. §-a.

² V. ö. Indokolás, Dologjogi kötet 45—46. lap.

³ Kir. kisebb haszonvételnél tárgyalja a vadászati jogot pl. *Kelemen*. (Id. m. I. köt. 210. l., III. köt. 35—37. l.) Tisztán ezen az alapon áll egy 1750-ben a szomolnokai alsóbb erdészeti tisztviselők részére kiadott utasítás (lásd *Tagányi*, Erdészeti oklevéltár II. köt. 30. sz. 116. l., az utasítás 10. pontja), valamint egy 1768 március 24-én kelt helytartótanácsi körrendelet a kártékony vadak szaporodásának korlátozása tárgyában (lásd ugyanott II. köt. 102. sz.). Kir. kisebb haszonvételi jognak minősíti *Jung*, bár maga bevallja, hogy inkább csak munkájának áttekinthetősége kedvéért teszi („Darstellung des ungarischen Privatrechts. Wien, 1818.“ c. m. I. köt. 55. l. 120. §., II. köt. 26. l. és ugyanitt * jegyzet). *Gr. Majláth Joh.*, „Das ungarische Urbarsialsystem oder des Grund-

pedig *Georch* az adományi jószágok egyik haszonvételeül minősíti a malomjog mellett (id. m. II. köt. 54—57. l.), *Tóth Lajos* a törvényes körülírást használja és „elválaszthatatlan ingatlan-tartozékot” lát benne.¹ *Zinszky* a tulajdonjog egyik jogosítványának mondja,² *Agoston P.* hasonlóképpen nyilatkozik, de hozzáteszi, hogy a vadászati jog az életben mégsem úgy jelentkezik, mint tulajdoni jogosítvány, hanem mint külön jog.³ Szokásos jellemzések, hogy a vadászati jog az ingatlan alkatrésze, akárcsak a telki szolgalmak és gyökös iparjogok, vagy hogy a vadászati jog nem külön jog, hanem egyszerűen a tulajdonjog „folyománya”.⁴ Ugyanígyen változatos megállapításokkal találkozhatunk az idegen irodalomban is. A többször idézett jeles vadászati jogi monografista, *Anders*, a leghatározottabban foglal állást a vadászati jog önálló reáljogi minősítése mellett (id. m. 21—22., 183. l.); különleges jognak mondja *Wolf*, mely az úgynevezett német jogi jura in re aliena mintájára szolgálomszerű használati jogként fejlődött ki;⁵ másoknál egyszerűen a földtulajdonhoz való elválaszthatatlan szoros kapcsolatát látjuk emlegetve s azt, hogy a földtulajdonban bennfoglaltatik annak folyománya s hogy kizárólag a földtulajdonost illeti.⁶

A porosz jogra nézve *Dalcke* a vadászati jognak ingatlan alkatrész minőségét állapítja meg,⁷ mely ekként elvileg kizárólag csak a földtulajdonost illeti; *Höcht*-nél a bajor vadászati jog tárgyalása során az a nézet szerepel, hogy önálló jogként nem, hanem az ingatlan tulajdonból folyó, azzal egybekötött mellékjog gyanánt kell a vadászati

herrn und des Bauers Wechselverhältniss in Ungarn. Pesth und Leipzig, 1838.⁴ c. m. 47. l. Továbbá: *Knorr Alajos*, A magyar magánjog. Pest, 1873. c. m. 193. §. 276. l. *Kunz*, A vadászati jog s annak korlátai c. ért. a „Jogtud. Közlöny” 1872. évf. 39—41. sz. Kifejezetten tagadja a regále jelleget *Wenzel Gusztáv*, A magyar magánjog rendszere. II. kiad. Budapest, 1874. c. m. II. köt. 95. l. és *Tóth Lőrinc*, Utmutató úrbéri ügyekben. Pest, 1857. c. m. 133. l.

¹ *Tóth Lajos*, Úrbéri kalauz. Pest, 1872. c. m. 242—243. l.

² *Zinszky-Reiner*, A magyar magánjog mai érvényében. VII. kiad. Budapest, 1899. 333. l.

³ *Agoston Péter*, A tulajdonjog alaptanai. Budapest, 1903. c. m. 173., 204. l.

⁴ Utóbbi lásd *Szladits K.*, A magyar magánjog vázlata II. kiad. Budapest, 1909. c. m. 40—41. l. Előbbi: *Menyhárt Gáspár*, Az osztrák ált. polg. törvénykönyv jelenlegi érvényében. Budapest, 1914. c. m. I. köt. 112. l. és *Kolosváry B.*, A magyar magánjog tankönyve. III. kiad. Budapest, 1911. c. m. I. köt. 384., 388. l.

⁵ *Wolf Paul*, Hessisches Landesprivatrecht. Halle a/S., 1910. c. m. 226—227. l.

⁶ *Kisch W.*, Elsaß-Lothringisches Landesprivatrecht. Halle a/S. 1905. c. m. 605. l. *Schneider*, Das gesammte Württembergische Landesprivatrecht. Stuttgart, 1908. c. m. 258. l. *Lange R.*, Landesprivatrecht der Fürstentümer Waldeck und Pyrmont. Halle a/S., 1910. c. m. 114. l. *Oertmann Paul*, Bayerisches Landesprivatrecht. Halle a/S., 1903. c. m. 373. l. *Winigarter J.*, Das österreichische bürgerl. Recht. II. Theil. Sachenrecht. Wien, 1832. c. m. II. köt. 136—139. l. *Nöldecke A.*, Hamburgisches Landesprivatrecht. Halle a/S., 1907. c. m. 477. l. *Dorner-Seng*, Badisches Landesprivatrecht. Halle a/S., 1906. c. m. 367—368. l. 190. l. *Klosz R.*, Sächsisches Landesprivatrecht. Halle a/S., 1904. c. m. 124. l. *Buchka G.*, Landesprivatrecht der Großherzogtümer Mecklenburg-Schwerin und Mecklenburg-Strelitz. Halle a/S., 1905. c. m. 107—110. l. *Böckel-Porzig*, Landesprivatrecht der thüringischen Staaten. Halle a/S., 1912. c. m. 343. l.

⁷ *Dalcke-Delius*, Preussisches Jagdrecht. VI. Aufl. Breslau, 1914. c. m. 19. l.

jogot minősítenünk.¹ *Planiol* pedig a francia jogokra nézve azt a jellemzést állítja fel, hogy a vadászati jog az ingatlanokra vonatkozó haszonélvezeti jognak fogalmi körébe utalandó.²

Szó sem férhet hozzá, hogy a vadászati jognak a tulajdonjog tartalmába való beutalása, a tulajdonjog konstrukcióját tekintve, akár a szigorú római jogi tulajdoni felfogásból indulunk ki, akár abból a modern nézőszempontból, mely a tulajdonjogot csak relatíve tartja a többi dologi jogok között legteljesebbnek, de a szó szoros értelmében abszolút teljes jogi uralmat nem lát benne: nem lehetetlen. A tulajdonjog, pláne, ha ingatlanról van szó, mindent magába ölelhet, ami az alávetett jogtárgy bármely irányú használatát, a fölttte való rendelkezés akárminő eshetőségét jelenti: egészen addig a határig, hol a törvény a tulajdonos jogi uralma elé korlátokat nem állít. Ebbe a keretbe a vadászati jog is be volna könnyen állítható, tekintettel arra, hogy nem egy ingatlannál a vadászati üzem jövedelme igen jelentékeny, sőt esetleg az egyetlen haszon, amit az illető ingatlan leadhat. Megkönnyíti látszólag a vadászati jognak a tulajdonjogba való beutalását az a különösen a régebbi törvénykönyvekben kifejezetten fölvetett szabály is, hogy a szabadon élő vad az ingatlan alkatrészeként szintén ingatlannak tekintendő s ingóvá akkor lesz csak, mikor elejtetik, vagy egyébként elfogatik. (Pl. Optk. 295. §.) Természetesen ez a tétel inkább csak a kérdés elhomályosítására alkalmas, mert a vadászati jognak nem a szabadon élő vad a közvetlen tárgya s ezenfelül, ha a vad uratlan, amint ugyanezen törvénykönyvek egyhangúan vallják, akkor az ingatlanra és annak alkatrészeire egyaránt kiterjedő tulajdonjog gondolatával ez az uratlanság egy pillanatra sem volna összeegyeztethető. Modern törvénykönyvek az Optk. 295. §-ában foglalt szabályt nem is veszik figyelembe s csak nyilván pongyolaság, ha a mi polgári törvénykönyvünk tervezetéhez kiadott Indokolás az I. tervezet 492. §-ához az alkatrészek közé sorozza a fű-fák mellett a halat, vadat is.³ A vad ingó jószág, megszerzése független az ingatlanok föltti tulajdonszerzés módozataitól, uratlan szabad voltára sem az ingatlan előrkölése, elbirtoklása vagy a telekkönyvi tulajdon bekebelezése nem hat ki. Mint vadászható természetű vad, a vadászati üzem gyakorlása útján, ha nem az, a szabad állatfogás útján (okkupáció) alapítható föltte jogi uralom.

Sokkal plauzibilisebbé teszi ennél a vadászati jognak tulajdoni jogosítványként való minősítését egyes pozitív jogokban magának a tulajdonjognak törvényes fogalom meghatározása. Itt is az Opt. 353. és 354. §-aira lehet elsősorban hivatkoznunk: „... a tulajdon azon szabadság, mi szerint valaki a dolog állagával s annak hasznaival kénye szerint bánhatik s abból minden mást kizárhat.” Ugyanez a tenorja a francia Code civil 544. artikulusanak s ezt vették át e

¹ *Höcht Fr.*, Systematische Darstellung des im rechtsrheinischen Bayern geltenden Jagdrechts. München, 1893. c. m. 16. l.

² *Planiol Marcel*, Traité élémentaire de droit civil. Paris, 1900. c. m. 564. l. (1676. sz.)

³ Indokolás, II. köt. Dologi jog. (Budapest, 1901.) 32—33. l.

kodeks összes utánképzései is (pl. spanyol, olasz stb. magánjogi törvénykönyvek). Részletezve és több §-on át tág kaput nyit a most tárgyalt minősítésnek az olyan törvényszöveg is, mint amilyent az orosz *Svod zakonow* X-ik kötetét alkotó magánjogi törvény 423. és köv. §-aiban találhatunk. Modern kodekek a fogalom meghatározásoktól óvakodnak s ezért sem a német Bürg. Gesetzbuch, sem a schweitz-i magánjogi kodeks, sőt a mi polgári törvénykönyvünk javaslata is a vadászati jog tulajdoni jogosítványként való minősítésére formális alapot nem nyújtanak.

A vadászati jog jellegének a feltett kérdés szempontjából való meghatározása a mondottak szerint kétségen kívül állónak nem mondható. Még ott is, ahol a legális álláspont kellő határozottsággal nyilvánul meg a vadászati jog ingatlan alkatrész minősége mellett — mint pl. a magyar jogban —, nem lehet a tulajdonjogba való beutaltságot elintézettnak venni, mert a jog mint alkatrész már önmagában is vitatható konstrukció, de mindenesetre oly különlegesség, melyet az alkatrészsre vonatkozó szabályok alá eltérések nélkül bevonni nem lehet.

Erre annak során, mikor a vadászati jog elvi önállóságát és a földtulajdonhoz reáljogként való kapcsolatát igazolni óhajtjuk, rátérünk.

Úgy véljük nevezetesen, hogy a vadászati jog egyáltalában nem tulajdoni jogosítvány; nem jelent tulajdonjoggyakorlást, hanem egy, történelmileg a tulajdonjogtól függetlenül felelt külön jog, melyet gazdasági jelentősége és a földtulajdonnal párhuzamosan kialakult társadalmi tagozódás kölcsönhatásai hoztak a tulajdonjoggal reális összefüggésbe.

Ennek az álláspontnak igazolásául elsősorban a vadászati jog történelmi fejlődésében találunk támpontokat. A magyar jogban elvitathatatlan, hogy a vadászati jog elvileg egészen az 1872. évi VI. t.-c-ig független volt a földtulajdontól, habár az ahhoz való szorosabb bekapcsolódás már az 1729. évi XXII. t.-c. ama rendelkezésével, mely a nemesi udvarok körüli külön vadászterületek megalakítását engedélyezi, intézményszerűen előtérbe lépett.

De bár az 1802. évi XXIV. t.-c. ugyanezen irányban még továbbhaladt, mégis, a nemes embert a letiltott területeken kívül bárhol megillető személyes vadászati jog a jognak önálló jellegét a legújabb szabályozásig megőrizte. A vadászati jog és földtulajdon közötti kapcsolat tehát korántsem volt annyira intenzív, hogy amazt mint a tulajdonjog egyszerű vonatkozását lehetne a multa nézve megállapítani. Kizárja ezt a jogfejlődésnek az az eleme is, mely a vadászati regále meghonosítására irányuló tendenciákat szolgálta, s melynek az irodalomban, mint előbb jeleztük, nálunk is megvoltak a maga szószólói. A regále-jelleg már egymagában elegendő volna arra, hogy a vadászati jog teljes önállóságát s az ingatlantulajdontól való függetlenségét bizonyítsa, még ha a regálék gyakorlása rendszerint együtt járt az adományos ingatlanok tulajdoni bírásával is. Azok a külföldi jogok, melyek a vadászati regálét teljesen kifejlesztették, a vadászati jog önálló természetének különösen fontos bizonyítékait nyújtják. De emellett szól minden oly elméleti minősítés, mely a vadászati

jogban akár „*tartozékot*“ lát (mint az 1872. évi VI. törvénycikk 1. §), akár „*alkatrészt*“. Egyik kapcsolódás sem jelent a vadászati jog szempontjából a tulajdonjogba való teljes beolvasztást. A „*tartozék*“ fogalommal való operálás még hozzá eleve elhibázott is, mert appertinencia más, mint a földolog használatát elősegítő, azt fokozó ingó jószág nem lehet. A vadászati jog pedig nem „ingó jószág“, jogilag véve nem is „*dolog*“. A régi terminológiában továbbá a „*tartozék*“-nak bizonyos és határozott terminológikus értelme nem volt.¹ Az „*alkatrészként*“ való minősítés pedig ott, hol a tételes jog az ingatlan tulajdonhoz ezen a címen jogokat is hozzákapcsol, szintén nem zárja ki a vadászati jog voltaképi önállóságát, mert a jogot mint alkatrészt egyenesen lehetetlen mindenben azonos elbánás alá vetni az oly alkatrésszel, mely mint valóságos „*dolog*“ megy át a földolog jogi szubstanciájába. A jog alkatrészi minősége mindig csak fiktív és jelentősége nem más és nem több, mint hogy a törvényhozó testi dolgokat és jogokat bizonyos vonatkozásokban teljesen azonos rendszabályok szerint kezel. Így a vadászati jogot is általában az ingatlanokra fennálló jogi helyzet alá hajlította, de egyúttal szükségképen kénytelen volt az alkatrészi kapcsolat igen fontos következményei tekintetében a vadászati jogra eltérően intézkedni. Az alkatrész nevezetesen a földologba való teljes beolvadása miatt feltétlenül és mindenben követi annak jogi sorsát, melytől „*elválaszthatatlan*“. A vadászati jog elsősorban nem „*elválaszthatatlan*“ s az ingatlantól függetlenül tehető jogügyletek és jogviszonyok tárgyává. A kisebb területű ingatlanoknál pláne maga a törvény vonja el a vadászati jogot a gyakorlásnak lehetősége alól is a telektulajdonostól, ki az ő telektulajdonának ezen úgynevezett „*alkatrésze*“ fölött egyáltalában már nem rendelkezhetik. Elvileg mindenesetre qua alkatrész gyanánt tekintjük ezután is, valójában azonban ez az alkatrészi kapcsolat csak kiindulási pontja a vadászati jogra vonatkozó szabályozás egészének. Így áll ez a többi oly jogokra is, melyeket a mi jogunk ingatlan alkatrészekül tekint. (Halászati jog, gyökös iparjog, szolgalmi jog az uralkodó telek mellett, kir. kisebb haszonvételek.) Ebben az értelemben nem kifogásolható, ha polgári törvénykönyvünk I. tervezete 493. §-ában a telek alkotórészének tekinti azt a jogot, amely a telek tulajdonával össze van kötve s a hozzáfűzött indokolásnál példakép épen a vadászati és halászati jogra hivatkozik. De viszont az sem helytelen az ilyen alkatrészjogok különös helyzetére tekintettel, ha a II. tervezet 341—343. §-aiban a jog, mint telekalkatrész megnevezése már mellőztetett. Ezt az álláspontot osztja a képviselőház elé terjesztett törvényjavaslat is. (338., 339. és 340. §.)²

¹ A tartozéki fogalom körül fennforgó és különösen a vadászati jog tekintetében érvényesülő teljes zavarról v. ö. *Anders* id. m. 10. és köv. lapjain található fejtegetésekkel.

² Az újabb doktrína a jogot, mint ingatlan alkatrészt általában háttérbe szorította. Az Optk. 298. §-a, mely az ingatlannal összekötött jogokat szintén ingatlanoknak minősíti, még kifejezetten a régebbi felfogást tükrözteti vissza. (Lásd *Stubenrauch*, Commentar zum österr. allg. bürgerl. Gesetzbuche. VII. Aufl. Wien 1898. I. köt. 402—403. 1. 5. jegyzet.) A jog mint telekalkatrész ellen lásd *Unger*, System des österr. Privatrechts. I. köt. 455., 577. lapokatt.

Összegezve a mondottakat, a vadászati jognak a telektulajdon alkatrészeként való minősítése nem érinti a vadászati jog önállóságát, mert az összekapcsolás nem oly intenzív természetű, hogy a tulajdon szubstanciájába való beolvadást jelentene. Ekként a vadászati jog és az ingatlantulajdon összekötöttsége a többi reáljogosítványok mintájára van megvalósítva, melyeknek egyik kétségtelen képviselője a vadászati jog is.

A vadászati jog önálló, de az ingatlantulajdonhoz hozzátársított reáljogi jellegét a történelmi fejlődés adatain és az alkatrészi kapcsolatra utaló minősítésen kívül más körülmények is igazolják. Így nevezetesen mindazon jogok állásfoglalása, melyek a régi doktrína eszmekörében a dologfogalom egységesítő meghatározását ismerik és ezt az egységes fogalommeghatározást testi és testetlen dolgok kategóriájára bontva szét, utóbbiak közé elsősorban a vadászati és halászati jogokat sorozzák be. Így jár el pl. az Optk.¹ és Anders helyesen állapítja meg, hogy ebben az eljárásban a vadászati és tulajdoni jog sokkal élesebben van szembeállítva egymással, semhogy amaz technikus értelemben a földtulajdon egyszerű integráns alkatelemének lehetne mondanunk.² A modern kodexek természetesen egészen kiküszöbölték a testi és testetlen dolgok megkülönböztetésének sok zavart okozó tételét, de éppen így óvakodtak attól, hogy azt a hagyományos álláspontot, mely a vadászati jog szabályozását mindig külön törvényre hárította, az általános jogba felvett elvi szabályokkal meggyöngyítsék és különleges rendezést megnehezítő prejudiciális szabályokkal eleve korlátozzák. Nyilvánvaló azonban, hogy a törvényhozásoknak a vadászati jogot a speciális jogalkotás körébe utaló álláspontja ismét csak a jog önálló jellege mellett szolgál érvelni és ellentmond annak, hogy egyszerű tulajdonjogi jogosítványként kezeljék.³

Még két szempont szolgál az elmondottakon kívül a vadászati jog reáljog-jellegének támogatására. Az egyik az úgynevezett madarászat. Madarászat alatt a nem vadászható jellegű madarak fogását értjük az uratlan dolgok elsajátítása, mint tulajdonszerzési intézmény körében és a madárvédelmi törvények, nemzetközi konvenciók korlátai között. A madarászat nem vadászat, még ha bizonyos rokon vonások a kettő között állanak is fenn s még ha a magyar jogban a történelmi fejlődés éppen úgy nemesi előjoggá tette, mint a vadászatot. A madarászatot saját földjén mindenki űzheti, de más földjén csak a tulajdonos engedélye mellett.

¹ Optk. 292. §. „Testi dolgok azok, melyek az érzékek alá esnek; különben testetleneknek hivatnak, pl. a vadászati, halászati és minden más jogok.”

² V. ö. Anders, id. m. 13. és köv. l. Ugyanott az egykorú doctrína álláspontjának tüzetes kifejtésével.

³ Külön törvényre utalja a vadászati jog szabályozását a francia *Code civil* (Art. 715.) és ennek összes utánképzései (pl. spanyol polg. törvénykönyv 611. art., belga, olasz, portugál stb. kodexek). Osztrák polg. törvénykönyv 383. §, zürichi polg. törvénykönyv 280. §. Ez az álláspontja a német ptk.-nek is, mely a vadászati jogra nézve csak két alapelvet vett föl, egyebekben az egész anyagot a partikuláris jogok számára tartotta fenn. Ugyancsak kizárja a vadászati jogot szabályozási köréből a magyar polg. törvénykönyv tervezete, illetőleg javaslata is.

A tulajdonos engedélye nélküli madarászás kifejezetten tulajdonjogi sérelem, de nem egyúttal vadászati jogi sérelem is. Az utóbbi természetű jogsérelmek megtorlására a tulajdonjogi védelemtől független intézmények állanak fenn s így az egészen a tulajdonjog körébe utalt madarászathoz való viszonyból közvetve szintén a vadászati jog önállóságára kell konkluziókat vonnunk.

Ugyanerre utal végül a vadászati jog sajátlagos tartalma, a vadászati üzem, mely egyrészt a vadászias módon végrehajtandó és a jogosultat kizárólagosan megillető foglalási jogosultság érvényesítéséhez szükséges cselekvények egész sorát, másrészt a szintén kizárólagos jellegű vadtenyésztést foglalja magában. Ez pedig mindenütt több, mint az ingatlanra vonatkozó tulajdonjog egyszerű kifolyása.

Az ilyen kitételek egyébként, hogy a „telektulajdon folyománya“, „következménye“, „a tulajdonjog foglalatjában való létel“ stb. meglehetősen elasztikusak és alig mondanak mást, mint hogy a földtulajdonos az ő tulajdonjogának a telek határai közé szorított lezárt-ságával mintegy önként jelentkezik hivatottnak arra, hogy saját telkén a vadászati jog alanya is önmaga legyen és ne más. Ezért van az, hogy a vadászati jog elvilegesen és elsősorban mindenütt őt illeti.

*

Az ingatlan-tulajdonjog és vadászati jog közti kapcsolat tehát a vadászati jog jogi természetének meghatározásánál a fentiek szerint azt az első eredményt adja, hogy a vadászati jog lényege szerint önálló természetű „reáljog“, mely mint minden más reáljog, az ingatlan-tulajdonhoz van hozzátársítva. Ott, hol a pozitív jogrend a jogokat, mint ingatlanrészeket elismeri, a vadászati jognak alkatrészként való minősítése és reáljogi minősége egyáltalában nem ellentétes.

16. §. A vadászati jog jogi természete.

(Folytatás.)

A reáljog-jellegű vadászati jog jogi természetének vizsgálatánál mindenekelőtt egy éles különbség teendő maga a vadászati jog és a vadászati üzem tényleges gyakorlására vonatkozó jogosultság, mondjuk a „vadászás joga“ között. A vadászati jog ma már tiszta magánjog (*jus privatum*), mely — mint láttuk — az ingatlan fölötti tulajdonjoggal van társítva, közönyös lévén elvileg egészen az, hogy ez az ingatlan milyen fajta, vagy mekkora terjedelmű. E jog tartalmának, az úgynevezett vadászati üzemnek valóságos kigyakorlása (a „vadászás“) azonban már nem magánjogi, hanem rendőri, közigazgatási, pénzügyi, szóval politikai szabályokban felállított előfeltételektől van függővé téve. Ennek következtében egyfelől nem minden vadászati jogalany van abban a helyzetben, hogy jogát gyakorolhassa, másfelől vadászati üzemet folytathat esetleg az is, kinek ingatlana és így ehhez társított vadászati joga nincs. Akár a vadászati jogalany, akár más kezében van a vadászati üzem, a mondott előfeltételek mindeniküknél azonosak. Mindazok a korlátozások, melyek területi, idő- és módbeli tekintetben fennállanak, nem a vadászati jogot illetik, még ha a szó-

használat rendszeresen „vadászati“ korlátozásokként is szokta őket megjelölni, hanem azt a külön és nem magánjogi természetű vadászati üzemjogot, mely amannak a feltételezettség szempontjából veendő tartalmi vonatkozása csak.

A maga és az üzemi tevékenységre vonatkozó jogtól függetlenül tett tisztaságában a vadászati jog *kizárólagos igényt jelent arra, hogy bizonyos uratlan dolgok fölött tulajdonjogot szerezhessünk.*¹

Azt a kérdést, hogy a vad szintén uratlan dolog-e („res nullius“), egyelőre a tárgyalásból kirekesztve, közelebbről az „uratlanság“ fogalmát kell vizsgálat alá vetnünk.

„Uratlan“ szó szerint azt teszi, hogy a dolognak ura, ki fölötté jogi uralmat gyakorolna vagy gyakorolhatna, nincs. Az esetleges tényleges uralom alatt tartás — a pusztá detentio vagy birtok — figyelembe nem jön. Konkrétan: a mi uratlan, nem áll senki tulajdonában. S miután az „uratlanság“ pusztán és kizárólag csak a tulajdonjog alá vetettség hiányát jelenti, ebből következik, hogy az uratlanság nem jelent eo ipso jogilag való teljes rendezetlenséget is.

Sőt ellenkezőleg: az uratlan dolgok egyenesen különböző jogi kategóriák szerint választhatók el egymástól. Először is az uratlanság eredete tekintetében, holott is külön csoportba utalhatjuk azokat a dolgokat, melyek a) tulajdonjog tárgyaiként soha még nem szerepeltek, és b) azokat, melyek tulajdonban állottak ugyan megelőzőleg vagy valamikor, de a tulajdonos jogát fölöttük vagy derelinqváltta, vagy azt másképen elvesztette és a dolog az ő így keletkezett uratlanságát megtartotta. A vadászati jog szempontjából a b) alatti kategória oly értelemben bír gyakorlati jelentőséggel, hogy a természeti szabadságát visszanyert, vagy szelidített állapotából ismét elvadult vad e szempont alá lesz utalandó.

Fontosabb megkülönböztetés ennél az, mely az uratlan dolgok uratlanságuk alatt is fennálló eltérő jogbeli helyzetét tartja szem előtt s mely szerint az uratlan dolog vagy „szabad“, vagy „fenntartott“ állapotú lehet. Szabad akkor, ha bárki, aki rátalál és birtokba veszi, ezzel együtt tulajdonjogot is alapít magának a dolog felett. Ez az eset pl. a nép közé kiszórt pénznél, hol már maga a kiszórás ténye rámutat, hogy a primus occupator a felszedett pénzdarabon teljes jogi

¹ A szövegben közölt megkülönböztetés a régebbi doktrínában hiányzik s jórészen ez az egyik oka a vadászati jog jogi természete körül fennforgott zavaroknak. A disztinkciótól még a különben oly éleslátású Anders is eltekint. A megkülönböztetés formája egyébként nem egyöntetű. Oertmann (id. m. 376. l.) a vadászati jogra vonatkozó teoretikus jogalanyiságot állítja szembe a jog gyakorlásának alanyi lehetőségével s ehhez képest vizsgálja először a vadászati jog alanyainak kérdését és azután a vadászati jog gyakorlására vonatkozó tényleges jogosultság szabályozását. Nöldeke, a hamburgi vadászati jogról szólva. (id. m. 477. l.), a vadászati jogot és a vadászati jog gyakorlására vonatkozó jogosultságot elvilegesen tartja megkülönböztetendőknek. Klöss — szász jog — az alanyi értelemben vett vadászati jogot tiszta magánjogi jellegénél fogva élesen szembehelyezi a vadászat gyakorlására vonatkozó joggal, melyet közjognak és a közigazgatási hatóságok hatáskörébe tartozónak minősít (id. m. 124. l.). Höcht, a bajor jogra nézve a „Jagdausübungsrecht“-et merőben személyes jellegű jognak jelenti ki és a vadászati jogtól elválasztandónak állítja (id. m. 16. l.) stb.

uralmat szerez magának. A szabad dolog elsajátíthatása mindenki előtt nyitva van.

„Fenntartott“ lesz ezzel szemben az uratlan dolog állapota akkor, ha az okkupációt nem mindenki, hanem csak különös elsajátítási joggal felruházott egyes egyének valósíthatják meg fölötte, illetőleg hajthatják végre, más ellenben az okkupációra felhatalmazással nem bír. Pl. fenntartott jellege van a bányatörvény értelmében a királyi főbányai jog alá vetett ásványoknak, melyek uratlanok ugyan, de okkupációjuk a bányatörvény alapján megszerzett bányajogoktól van feltételezve. Fenntartott uratlan dolog általában a vad is, mert elejtése, elfogása a vadászati jogból folyó igényjogosultságot kívánja meg.

A példákból kitűnik, hogy nem lehet olyan jogrendszer, mely az uratlan dolgok mondott két osztályát ne ismerné. Modern kodexek ugyan nem érintik e kategóriák elvi kiinduló pontját, de a megkülönböztetés következményeit az egész vonalon végigvisszik. Régebbi törvénykönyvek azonban, melyek egyáltalában nem idegenkedtek az úgynevezett „tantételek“ felállításától, a különbséget egészen élesen kidomborítják. Az osztrák polg. törvénykönyv magyar szövege pl. a 382. §-ban így intézkedik:

„Szabadon álló dolgokat (freistehende Sachen) elsajátítás által, az állandalom minden tagja magáévá tehet, amennyiben ezen jogosítvány a közrendtartási törvények által nem korlátoztatik, vagy némely tagokat a sajátjattételre nézve előjog nem illeti.“ A 383. § mindjárt utána is teszi: „Ez áll különösen az állatfogásra nézve. Kit illessen a vadászati — a közrendtartási törvényekben van megállapítva.“ A § terminológiája a bárki által elsajátítható uratlan dolgokat „szabadonállók“-nak nevezi; a csak némelyek által elsajátíthatók pedig a „Vorrecht der Zueignung“ felvételével vannak körülírva.¹

Mi — arra tekintettel, hogy ezek okkupációja kizárólag a különlegesen jogosítottak részére van megadva — „fenntartott“ uratlan dolognak nevezzük, követve a bányatörvény találó szóhasználatát.²

Az uratlanság, az uratlan dolog jogbeli helyzetét tekintve, tehát kettős: „szabad uratlanság“ és „fenntartott uratlanság“. A vadakra nézve azonban — legalább is a magyar jog szempontjából — egy további disztinkciót is kell tennünk. Nevezetesen a szabad uratlanság fokozatában állanak a vadászati üzem tárgyi köréből kizárt, úgyneve-

¹ Találón emeli ki Dernburg (id. m. III. köt. 313. l.) a német polg. törvényre vonatkozással, hogy az kétféle elsajátítást ismer. A szabad elsajátítást és a bizonyos személyeknek fenntartott elsajátítást. Utóbbi természetű, kizárólagos elsajátítási jogokat adnak a német partikuláris jogokban szabályozott vadászati és halászati jogok pozitív rendelkezései. Hogy a magyar jogra is így áll a kérdés: ahhoz kétség sem férhet.

² A német jogi terminológiára nézve Anders (id. m. 62. és köv. l.) a nyugatgalicai kodex II. § 2. 103., 107. és 108. kifejezési módjaira utal, melyet maga is elfogad. A „freistehende Sachen“ helyett az Optk. előfutárja „anspruchlose“ és a fenntartottak megjelölésére az „anspruchige“ kitételeket használta. Szokásos megjelölés utóbbiak részére „angefallene Sachen“ és a „res jacentes“ oly értelemben, hogy bizonyos uratlan dolgok az igényjogosultak részére „készen fekszenek“, akárcsak a „haerditas jacens“ az örökös részére. A terminus is az örökjogi analógián alapszik.

zett „nem vadászható” természetű állatok, sőt a vadászhatók is, ha közterén, országút testén és más, nem magánjellegű úton tartózkodnak az ott-tartózkodás időtartama alatt.

A „fenntartott uratlanság”-hoz utalandók ezzel szemben az összes vadászható vadak, melyekre nézve a területek szerint jogosított vadászati jogalanynak van kizárólagos okkupációs igénye. Es itt következik egy további disztinkció. A ragadozóvadak, melyeket az 1883. évi XX. t.-c. 12. és 13. §-ai egyenként neveznek meg, annak dacára, hogy legnagyobb részük vadászható a vadászati üzemre nem jogosított földbirtokosok által is bármikor elpusztíthatók. Itt a vadászati jogosult kizárólagos elsajátítási igénye csorbat szenved, mert hiszen az „elpusztítás” szintén okkupáció természetével bír. Az „elpusztított” dűvad felett ugyan a törvény az elpusztítás jogát gyakorló és vadászati üzemre in concreto nem jogosult földtulajdonosnak nem adja meg a tulajdonjogot, sőt az egész kérdés felett hallgatással siklik tova, de viszont a ragadozókra rendezett hivatalos vadászatok esetén az elejtett dűvadat az elejtés helyén vadászatilag jogosítottnak tulajdonakép jelenti ki. (22. § 3-ik bekezdés.) Ebből az előbbire következtetve, helyes lesz a megállapítás, hogy a földtulajdonos által — vadászati üzemén kívül — elejtett ragadozó felett az elejtő semmi esetre sem szerez tulajdont a végbevitt okkupáció dacára sem, hanem az — t. i. a tulajdonszerzés — a vadászati üzem urának marad fenn-tartva.

Ilyenformán a tételt úgy lehet felállítanunk, hogy a ragadozóknál az elejtés joga (az okkupáció) nem kizárólagos, mert megilleti a kárral fenyegetett földbirtokost is, de az okkupációval való tulajdonszerzés lehetősége, azaz az arravaló igény itt is csak és kizárólag a vadászati üzem urát illeti meg.

Ez a disztinkció nemcsak a magyar jogra, hanem minden oly jogrendszerre áll, mely a kárt okozó vadak pusztítására a fenyegetett földbirtokosoknak engedélyt ad.

Az uratlanság kategóriáinak a vadra való alkalmazását Anders a következő módon teszi szemléletessé:¹

A vadra nézve hármasság joghelyzet gondolható el. Vagy nem tartozik senki jogköréhez sem, ez a *jognélküliség* (Rechtlosigkeit) stádiuma, vagy be van vonva valamely vadászati jog alá, ez a *fenntartottság* (Anders szerint „Anspruchigkeit”) stádiuma; vagy végül a vadászati jog (helyesen a vadászati üzemjog) tényleges gyakorlásának eredményeként a vadászásra jogosított tulajdonába kerül, ez a *tulajdonjog* stádiuma. A fenntartottság ehhez képest *közvetítő* és a definitívvé válандó jog szempontjából *előzetes stádium*, mely a jognélküliséghez viszonyítva, a kezdődő jog (?) színezetét mutatja. Átmeneti helyzet; mintegy át-hidalása a teljes jognélküliség és a befejezett tulajdon közötti űrnek. Szerző Iheringre utalva, egyik jelenségét látja ebben annak a folyamatnak, mikor a jogok passzív oldala az aktív előtt már megvalósul s a dolog bizonyos irányú lekötöttségében a fölötte keletkezendő jog

¹ Id. m. 63. és köv. l.

előkészítő fázisa eleve kialakul.¹ Az adott objektív helyzet a viszony szubjektív vonatkozásának képezi reflexhatását és így mindenkép összefügg a vadászati jog jogi természetének kérdésével. A jogi természet kérdését ugyanis az a stereotíp meghatározás, hogy a vadászati jog a jog alanyának kizárólagos jellegű elsajátítási joga, egymagában nem oldja meg, sőt a vad jogi helyzetére sem nyújt a „fenntartottság” tartamára szólnak elegendő felvilágosítást.

Anders fejtegetéseiből úgy a jognélküliség, valamint a tulajdon stádiumát mellőzhetjük; abban azonban kétségtelenül igaza van, hogy a fenntartottság állapota az, mely a vadászati jog jogi természetének tüzetes meghatározásánál a jog minősítésének kereteit és alapját megadhatja.

A fenntartott uratlanság állapotában levő vadra tehát — a dúvadak tekintetében jelzett latitudine mellett — kizárólagos foglalási joga elvileg csak a vadászati jogalanynak van, illetőleg annak, ki az okkupáció tényleges gyakorlását az eredetileg jogosított joga alapján s abból leszármaztatva foganatosíthatja. Ez a jog föltétlen, azaz *abszolút* jellegű. Abszolút, mert csak a jogosítottat illeti s minden 3-ik személyt annak gyakorlásától általános tilalmi paranccsal elzár. A vadászati jog keletkezése pillanatában ez a tilalmi parancs külön lekötélezési alap nélkül mindenkiel szemben érvényesen fennáll s e vonatkozásában a vadászati jog a dologi jogok természetére valló jellegzetességet tüntet fel. De nemcsak abszolút, hanem *közvetlen* is. A vadászati jog gyakorlása t. i. a vadászati jog tartalmának a megvalósulását, a vadászati üzem foganatbavételét és folytatását jelenti. Ezzel realizálódik egyúttal a jog célja is. Ehhez a joggyakorláshoz 3-ik személyek közvetítő akaratszelekményei nem szükségesek, tehát a jog tartalma közvetlenül terheli tárgyat épen úgy, mint minden dologi jog is közvetlenül tapad hozzá az uralma alá vetett objektumhoz.

Bár ekként a vadászati jog abszolút is és közvetlen is; dologi jognak mégsem minősíthető. Az abszolút jelleg nem döntő azért, mert nem egyedül és kizárólag a dologi jogok sajátja. Előfordul a családi és személyjogoknál is s utóbbiak között különösen a tulajdonjogra emlékeztető módon találkozhatunk vele a szerzői jog esetében, melyet épen erre tekintettel szokás (bár helytelenül) szellemi javakon való tulajdonjogként kezelni. A közvetlenségnek pedig abból az okból nem adhatunk nagyobb jelentőséget, mert az a vadászati jognál egészen másképp alakul, mint a dologi jogok bármelyikénél. A dologi jogok tárgya továbbá mindig testi dolog, itt viszont a vadászati cselekmények és tevékenységek sorozata és semmi esetre sem a vad maga, vagy épen az ingatlan.

Az utóbbi körülmény azonban bizonyos kitérést tesz szükségessé. A történelmi fejlődés rendén t. i. a regáléra és uralkodói adományozásra visszavezetett vadászati jog oly színezetet öltött, mintha idegen dologra vonatkozó jog (*jus in re aliena*) gyanánt volna felfogható. A szász partikuláris jogban az 1858 november 25-iki vadá-

¹ Thering, Passive Wirkungen der Rechte c. m. 458. és köv., 472. és köv. 1. (Anders, id. m. 64. l. 117. jegyzet.)

szati törvény a megelőzően eltörölt és idegen ingatlanon gyakorolt vadászati jogokat telki szolgalmom címén csakugyan visszaállította s e régi jogon való vadászati jogosultságok, amennyiben meg nem váltattak, még máig is fennállanak.¹ Wolf, a hesszeni jogra vonatkozóan, a vadászati jog természetét egyenesen a szolgalmi jogok fogalom-kategóriájában állítja be, amolyan speciális németjogi személyes szolgalmat látván benne, mely szorosabb kapcsolatban valamely uralkodó telekkel nincs, időbelileg nem korlátozott (t. i. a fennállás szempontjából), örökíthető és elidegeníthető.² A szolgalmi jogként — dologi hatállyal — létesíthető vadászati jogokat az osztrák polgári törvénykönyv sem zárja ki, amennyiben a 477. § 5. alpontja a vadászatot, halászatot és madarászatot a mezei szolgalmak nevezetesebb esetei közt sorolja fel s az 503. § ezekre a legeltetési szolgalm szabályait írja elő alkalmazandókul. A szolgalmoszerű konstrukció felé a francia joggyakorlatban is van némi ingadozás, amint ezt *Planio!* egynéhány bírói döntéssel igazolja s ő maga is hajlandó engedményt tenni ebben az irányban azzal, hogy a vadászati jogot „comme une sorte particulière d'usage viager” egy meghatározott személy részére dologilag létesíthetőnek tartja.³

A szolgalmoként való minősítés azonban teljesen helytelen. Mint telki szolgalmom, nem állhat fenn principialiter azért, mert nem szolgál egy meghatározott uralkodó-telek gazdasági előnyére, kihasználhatóságának fokozására. Mint személyes szolgalmom — még pedig a telkiekhez hasonló irreguláris formában — szintén nem tekinthető, mert meghatározott személyhez kizárólag csak kötelmi alapon köthető hozzá s ez esetben dologi hatása nincs, még ha a szerződés mégoly hosszú időre létesített volt is. A régi jogból fennmaradt szingularitásoknak döntő súlyt nem tulajdoníthatunk s az osztrák polgári törvénykönyv 477. és 503. §-ainak rendelkezései ma már merőben anachronistikusak. A földtulajdonhoz való reáljogi kapcsolat már egymagában kizárja a szolgalmoként való minősítést s végül a modern jogok amaz álláspontjával, mely a más telkén való ingyenes vadászat intézményét meg nem tűri: teljesen összeférhetetlen.⁴

Miután a mondottak szerint a vadászati jog abszolút jellege, generális tilalmi parancsal való védettsége és sajátosan alakult közvetlensége dacára sem dologi jog: vizsgálandó az, hogy a kötelmi jogok természetéhez fűzi-e valamelyes hasonlóság.

A vadászati jog közvetlenségének különös alakulatában találhatjuk meg azt az egyetlen mozzanatot, mely némelyekben oly meggyőződést válthatott ki, hogy a vadászati jog *monopóliumszerű kötelmi jogosultság*.⁵ Közvetlen jogtárgyként, mint azt az előbbieken felfej-

¹ Kloss, id. m. 124. és köv. l.

² Paul Wolf, Hessisches Landesprivatrecht. Halle a/S., 1910. 226—227. l.

³ Planio! M., id. m. 551. l. (1620. sz. alatt) és 625. l. (1901. sz.)

⁴ Erre való tekintettel a vadászati jog szolgalmoként való létesítése ma már általában és mindenütt eltiltottnak tekintendő.

⁵ Krainz Joseph, Systems des österreichischen allg. Privatrechts. III. Aufl. Wien, 1899. I. köt. 120. l.

tettük, a vadászati jog bizonyos cselekményeket és magatartásokat fog le, azzal a hatállyal, hogy a jogosulton kívül e cselekményeket és magatartásokat más nem foganatosíthatja. Ebben a tulajdon megszerzése érdekében érvényesülő obligatórius elem jut kifejezésre, annál inkább, mert a végső célt itt is, mint minden kötelelemnél, csak a közvetítő cselekmény képes realizálni. Míg azonban a kötelelemnél ez a közvetítő cselekmény a külön lekötöztetett adós szolgáltatása, addig itt magának a vadászati jogosítottnak saját és a joggyakorlást a jog tárgyának foganatosítása útján manifesztáló cselekménye lesz. Lényeges különbség a kötelmi jogokhoz képest az, hogy a kötelemek az adós teljesítésével felemészthetnek, míg a vadászati jog a jogosított egyszeri cselekménye (joggyakorlása) által fennállásában egyáltalán nem érintetik, sőt ellenkezőleg, önmagában véve időbelileg nem is korlátozott, ú. n. tartós természetű jog. A kötelemek továbbá akkor, ha az adós szolgáltatásának tárgya megsemmisül vagy egyébként fizikailag nemlétezővé válik: lehetetlenülés címén megszűnnek, avagy átfordulnak (vétkes lehetetlenülés esetén) kártérítési obligációvá. A vadászati jognál, melynek közvetlen tárgya maga a vadásztást képviselő cselekmény, ez a fordulat be nem állhat, még akkor sem, ha a végcél, az elejtendő vadon leendő tulajdonszerzés, a vad teljes hiányában elesik. A vadászati jog akkor is fennáll t. i., ha egyetlen vad sincs a területen s ha a vadászati üzem gyakorlása ekként gazdasági célját nem érheti el. Ilyenkor szokás ugyan *jus dormiens*-ről beszélni, de egészen helytelenül, mert a vad hiánya a vadászati jog gyakorlását egyáltalában nem zárja ki, nem lehetetleníti, hanem egyszerűen csak eredményességét befolyásolja. Ez a *jus dormiens*-t valló felfogás azért is tévedésbeesítő volna, mert szükségképen arra vezetne, hogy a vadászati jog tárgyaül a vadakat tekintsük egyen-egyen és így egyrészt visszatérjünk az elvetett kiindulási pontra, másrészt a vadászati jog fogalmát is több, az épen a területen tartózkodó vadak számától függő egyes foglalási jogosultságok komplexumának minősítsük. Anders, ki a most kritizált álláspontra helyezkedik, azzal igyekszik áthidalni a *jus dormiens*-ből eredő doktrinárius szakadékot, hogy a vadat *közvetetten* veszi vadászati jogtárgyként, mely esetben azonban nem a kötelmi jogoktól való különbözőséget, hanem épen megfordítva a kötelmi jogokkal való azonosságot kellett volna következtetés gyanánt levonnia.¹

A mondottakból logikai kényszerűséggé áll elő az az eredmény, hogy a vadászati jogot époly kevésbé lehet kötelmi természetűnek minősítenünk — sőt még kevésbé —, mint dologi jellegűnek.

Viszont ebből csak az következhetik, hogy a vadászati jognak önálló jellege van s jogi természete szerint egy részben a kötelemekre is, nagyobb részben a dologi jogokra is emlékeztető oly abszolút vagyoni jog, melyet a jogrendszernek a maga külön nevében és külön sajátosságai alapján kell megjelölnie. Ez a külön megjelölés pedig nem lehet más, mint ami a vadászati jog összes lényes tulajdonságait

¹ Lásd Anders, id. m. 70. és köv. l.

kifejezésre juttatja, vagyis: *kizárólagos elsajátítási jog*, mely a vadakra vonatkozó tulajdonjog jövőbeli megszerzését, egy és mindenkihez intézett általános tilalmi parancsal alanyának előjogkép biztosítja.¹

17. §. A vadászati jog rendszerbeli helye és fogalma.

Tekintve a vadászati jog vagyoni jogi minőségét és gazdasági értelemben vett vagyoni értékét, tekintve továbbá azt a körülményt is, hogy a tartalmát kitevő vadászati üzem nemcsak a vadak tulajdonszerzési szándékkal fogamatba vett okkupációjára vonatkozik, hanem magába öleli emellett a vadtenyésztésre irányuló, szintén kizárólagos jog jellegével bíró cselekvények egész sorozatát: rendszerbeli elhelyezkedésénél egyelőre csak az vehető eldöntöttnek, hogy annak az ügynevezett vagyoni jogi intézmények körében kell megtörténnie.

Hogy hol és miként? erre a plausibilisnek látszó felelet úgy szólana, hogy a többi oly abszolút vagyoni jogokkal egy csoportban, melyek a dologi jogok és kötelmi jogok közt eddig is külön kategóriában állottak.

Megelőzően azonban arra a szokásos eljárásra kell ráutalnunk, mely a vadászati jogot, a hozzá mindenben rokontermészetű halászati joggal, a tulajdonjog intézményével kapcsolatban iktatja be a jogrendszerbe, a tulajdonjognak közjogi természetű korlátozási módjai között. A tulajdonjog tárgyalásával való ezt a több mint párhuzamosságot nem egy szempont teszi indokolttá, vagy legalább is megmagyarázhatóvá.

A regálás felfogás először is ha öntudatos pontatlansággal, de közelfekvőnek vette a megoldást, hogy a regalia minorák sorát a vadászati joggal zárja le. A homlokegyenest ellenkező minősítés, mely a vadászati jogot a tulajdon tartalmába teljesen beolvasztotta, ezen a címen vette azt közös és összefüggő tárgyalás alá. Ha helyesen abból indulunk ki, hogy a vadászati jog ügynevezett reáljog, mely az ingatlanon fennálló tulajdonjoghoz van hozzátársítva s egyenesen alkatrészképen kapcsolódik a telekhez, ismét oly eredményre jutunk, mely a tulajdonjog intézményét jelöli ki a vadászati jog rendszerbeli helyét, ugyanígy akkor, ha az ingatlantulajdonosnak azokat a nagymérvű korlátozásait tekintjük, melyek az őt magát illető vadászati jogból, még inkább, ha a vadászatot más gyakorolja, háramlanak rája. Végül ha a vadászati jog maga nem is dologi jog, de kétségtől áll ehhez a tipushoz, mint a kötelmi jogokhoz s mint a tulajdonszerzésre irányuló kizárólagos elsajátítási jog, a tulajdonjog eszmekörét ugyancsak érinti.

Ennek a szokásos rendszerbeli elhelyezésnek igazi akadályát csak az szolgálhatja, ha a vadászati jog a többi önálló természetű abszolút vagyoni jogok kategóriájába volna beutalható.² Emezeknek leg-

¹ Anders, „...ausschließliches Wildaneignungs-“ és „Wildhegerecht“-nek nevezi. (90. l., id. m.)

² Kisch, az elzász-lotaringiai jogra nézve a vadászati jog rendszerbeli helyét — bár szintén a telki tulajdonnal összefüggésben foglalkozik vele — azok között az abszolút vagyoni jogok közt jelöli ki, melyek alanyukat másokat

feltünőbb képviselője a gyökösített iparjogok típusában áll előttünk. Eltekintve attól, hogy a gyökös iparjogok fogalma sem tekinthető egészen tisztázottnak, sőt az „ipar“, „iparüzés“ is meglehetősen ingadozó terminológiai megjelölések, általában annyi mégis zsinórmértékül vehető, hogy minden olyan meghatározott irányú és tartósan folytatott tevékenység, mely vagyonszerzésre irányul, iparszerű foglalkozásnak minősítendő. Ahol e tevékenységet 3-ik személyekkel szemben általános tilalmi parancs védi, ott a tevékenységet folytatónak a mondott értelemben vett iparjogáról beszélhetünk. Az ily iparjogoknak reáljogként valamely ingatlan tulajdonához való alkatrészi hozzátársítása egészen megfelel a vadászati jog helyzetének, sőt az állandó és vagyoneértékek megszerzésére irányuló tevékenykedés, valamint az abszolút tilalmi paranccsal való védettség mind oly mozzanatok, melyek a gyökös iparjogok és a vadászati jog rendszerbeli közös elhelyezését indokolják. Am a tartalom szempontjából áll fenn a két reáljog között igen messzemenő, lényeges eltérés. Az iparjogok gyakorlása rendszerint nem irányul egyes dolgok tulajdonának megszerzésére, hanem főleg számos külön kötelmi viszony megteremtése által, közvetve célozza a vagyon- és jövedelemszerzés legkülönbözőbb formái útján a vagyonosodás lehetőségét. Semmi sincs bennük, ami a kizárólagos elsajátításra helyezné át a jog tartalmi súlypontját, míg a vadászati jognál a lényeg éppen ebben áll s a megszerzendő dolgok uratlanságát, s a birtokbavételi cselekményt, mint a szerzés egyetlen módját, a gyökös iparjogoknál nem találhatjuk meg.

A mondottakra való tekintettel a gyökös iparjogokhoz való több hasonló külső jellemvonás nem szolgáltat elég okot arra, hogy a vadászati jogot eddig megszokott helyéről a rendszer más részébe illesszük bele, sőt ha a többi kizárólagos elsajátítási jogokkal együtt kellene tárgyalnunk, akkor is a dologi jogok, még pedig a tulajdonjog függelékeként kezelhetnők csak.

Az összes kizárólagos elsajátítási jogok t. i. a tulajdonszerzésre irányított jogosultságok. Ilyen a halászat és madarászat; ilyen a háborus zsákmányolási jog; ilyennek minősíthető a találó, mint kizárólagos elsajátítási jogosult szempontjából a kincslelet; továbbá az elszállott és nem üldözött méhrajokra vonatkozó elsajátítási jog; egészen ez a jogi természete a bányatulajdonnak, sőt ily értelemben konstruálható meg az *insula in flumine nata*-ra, valamint az *alveus derelictus*-ra vonatkozó jogosultság is. Egyedül és kifejezetten a szabad uratlanság állapotában levő dolgok okkupációját kell kizárnunk, miután arra senkinek igénye nincs, ez az okkupáció technikai értelemben nem jog s csak az elavult doktrina képzett belőle egy úgynevezett ősjogot, mely a „velünk született szabadságban“ bírja gyökerét és titulását. (Így pl. az Osztrák polg. törvénykönyv 317., 381. és 382. §-ai.)

illető vagyoneértékek értékesítésére és felhasználására jogosítják fel. Ezt a rendszerező kritériumot túlkitalánosnak és érdemileg véve is helytelennek kell tartanunk, mely anélkül, hogy biztos útmutatást adna, egyúttal az összes idegen dologbeli jogokat is egy megítélés alá vonja a vadászati joggal. (Id. m. 600. l.)

Végeredményképen a rendszer kérdésében az a megállapítás látszik helyesnek, hogy a vadászati jog az imént megnevezett többi kizárólagos elsajátítási jogokkal együtt, külön fejezetben, még pedig a tulajdonjoggal kapcsolatban illesztendő be a magánjog rendszerébe.

A vadászati jog tárgyának, tartalmának, jellegének és jogi természetének, valamint rendszerbeli elhelyezkedésének tárgyalása után a nyert eredményekből a vadászati jog fogalmát a következően lehetne meghatározni:

*A vadászati jog az ingatlan tulajdonával társított reáljog, mely mindenki más kizáróan egyedül mindenkor alanyát jogosítja fel arra, hogy egy meghatározott területen belül a vadászható minőségű vadak tekintetében vadászati üzemet folytathasson s a mondott természeti vadak felett elsajátítás útján tulajdonjogot szerezhesen, valamint, hogy azok tenyésztéséről megfelelően gondoskodhassék.*¹

A forgalomban levő számtalan változatú fogalommeghatározásra megjegyzendő, hogy a vadászati jog jogi természetének megjelölését a reáljogi jelleg kiemelése mellett a meghatározásokba belevinni fölösleges, mert a jogi minősítés vagy a fogalom előzményei közé tartozik, vagy abból levezetendő következmény. A legsűrűbben található definíció, mely általában a meghatározott területen való kizárólagos vadokkupációt hangsúlyozza, azért elégtelen, mert a tenyésztési jogosultságot, mely pedig a vadászati jogban az elsajátítás mellett befoglaltatik, mellőzi és ez okon fogyatékos.² Az oly meghatározások, melyek a vadászati jogot, mint a vadakon való tulajdonszerzés eszközt tartják szem előtt, szintén hiányosak, mert a fogalmat a joghoz fűződő legfontosabb hatállyal jelölik meg, bár ez azért is pontatlan, mert ez a hatály nem a vadászati jognak, hanem az úgynevezett vadászati üzemnek közvetlen folyománya.³ Egészen elvetendő végül az

¹ V. ö. *Dorner—Seng*: Badisches Landesprivatrecht. Halle a./S., 1906. 372 l. — *Anders* id. m. 23. l.

² Például *Kisch W.* (elszász-lotharingiai jog) id. m. 600. l.; — *Böckel—Porzig*, (tűringiai jogok) „Das Jagdrecht im subj. Sinne ist das Recht, sich in einem bestimmten räumlichen Bezirke bestimmte herrenlose Tiere — jagdbares Wild — ausschließlich anzueignen.“ (id. m. 343. l.); — *Nöldcke*, (hamburgi jog) „Das Jagdrecht ist das Recht, auf einem bestimmten Gebiete sich gewisse herrenlose Tiere (das jagdbare Wild) ausschließlich anzueignen, das heißt, an ihnen durch Besitzergreifung Eigentum erwerben zu dürfen“ (id. m. 473. l.); — *Oertmann* (bajor jog) „... dem Grundeigentümer zustehende ausschließliche Aneignungsbefugnis an dem auf einem Grund und Boden befindlichen jagdbaren Wilde“ (id. m. 373. l.); — *Dalcke* (porosz jog), vadászati jog, „... das ausschließliche Recht auf die Aneignung jagdbarer wilder Tiere. Dazu gehören auch die Eier und Jungen des Wildes und sodann das sogenannte Fallwild“ (*Dalcke—Delius*, Preussisches Jagdrecht. VI. Aufl. Breslau, 1914. 5. l.); továbbá *Wagner*, Die preussische Jagdgesetzgebung. II. Aufl. Berlin, 1889. 1. l.); — *Kelemen*, „Est autem venatio ferarum, bestiarum investigatio, persecutio ac (si successus conatus respondeat) etiam occupatio“ (id. m. III. köt. 33. l.); — *Szlemenics*, „Venatio est animalium ferarum persecutio et occupatio.“ (Elementa juris hungarici iudicarii civilis. Posonii, 1837. 10—11. l.)

³ *Dósa Elek*. „Vadászatnak neveztetik a foglalás azon neme, mely által a még senki tulajdonának bebizonyíthatólag nem nevezhető vadállatok és madarak magántulajdonná válnak.“ (Erdélyhoni jogtudomány. Második könyv. Kolozsvár, 1861. 195. §. 254. l.) — *Crome* szerint a vadászati jog egyes személyeket

az eljárás, mely különösen a magyar irodalomban fordul gyakran elő s mely a fogalom meghatározását egyenesen megkerüli azzal, hogy a vadászati jogot egyszerűen tulajdoni korlátozásnak minősíti.¹ Azok, akik a vadászati jogban egyebet, mint pusztai tulajdoni jogosítványt, nem látnak: önként érthetőleg ebből a szempontból állítják fel a fogalom meghatározást is.² Ezt az álláspontot azzal, hogy a vadászati jog önállósága kiindulási pontul elvként elfogadtatott: teljesen superálatnak lehet tekintenünk.

A jegyzetekben felhozott példák egyébként a különböző variánsokat kellően illusztrálhatják és az összevetésekre is elegendő anyagot szolgáltathatnak.

V. FEJEZET.

A vadászati joghoz fűződő joghatályok.

A vadászati joghoz fűződő joghatályok vizsgálata elsősorban a vadfeletti tulajdonszerzés kérdését, azután a vadászati jogosított és a telek tulajdonosa közötti viszonyt s végül a vadászati jogsérelmek esetén nyújtandó vadászati jogvédelemről öleli fel magába, azokkal a mellék-kérdésekkel egyetemben, melyek egyik vagy másik vonatkozásban felmerülnek.

A vad feletti tulajdonszerzés előzetes kérdései közé tartozik mindenekelőtt a vad uratlanságának, a „res nullius“-nak problémája, melynek megoldása a vadászati jogvédelemre is kihatással van. Ugyancsak ezzel és a vadászati jogvédelemmel fonódik össze a jogosulatlan vadászás tényének és következményeinek mikénti megítélése is. Külön elvi kérdést képez végül a vadak által okozott károk megtérítése, azaz az azokért való felelősségnek szabályozása.

18. §. A vad uratlansága (res nullius).

Eddigi fejtegetéseink során adottnak vettük a tételt, hogy a vad „in statu libertatis“ uratlan, még pedig nem az uratlanság „szabad“ formája, hanem az úgynevezett „fenntartott“ uratlanság értelme szerint. Ezzel az uratlanság problémájának eldöntését is anticipáltuk s ezúttal a döntés alapjának és indokainak vizsgálata kerülne szőnyegre.

A kérdés nevezetesen dogmatikai szempontból vitás s szokásos felállításában a következőkép hangzik:

Uratlan-e valamely vadászterületen belül található vad? vagy

megillető különös (monopolizált) foglalási jog. (System des deutschen Bürgerlichen Rechts. III. Bd. 379. I. Tübingen und Leipzig, 1905.)

¹ Így Wenzel G. A magyar magánjog rendszere. II. kiad. Budapest, 1874. II. köt. 89. l. — Herczegh Mihály, A magyar dologbeli és kötelmi jog. Budapest. 1892. 68 l.; — Emödy Dániel, A magyar magánjog tankönyve. Sárospatak, 1892. 155. l. — Lányi B., A tulajdonjog (Fodor F., Magánjog. II. k.) Budapest. 218. l.) — Raffay, A magyar magánjog kézikönyve. II. kiad. Eperjes, 1906. II. köt. 50. l.

² Például Zlinsky—Reiner, A magyar magánjog mai érvényében. VII. kiad. Budapest, 1899. 333. l.

pedig valakinek (elsősorban a vadászati jog alanyának) joga, még pedig tulajdonjoga alá van vetve.

A feleletet úgy a jogtörténelmi multra nézve (de ez most már kevésbé érdekelt), mint a mai dogmatikában ellentétes értelemben szokták két ellentétes felfogásból megadni, habár a pozitív jogok egyöntetű álláspontja, mely általában a vad uratlanságából indul ki, az egész kérdés feszegetésének aktualitását meglehetősen háttérbe szorította. Kételemek azonban egyik-másik pozitív jognál mégis merülnek fel s ez a körülmény a vad „res nullius” mivoltának az akadémikus jelentőségét felülmúló súlyt kölcsönöz.

A rendelkezésre álló joganyag rövid összefoglalását a következőkben tehetjük a további vizsgálódások alapjává:

Magyar jog. Hazai jogunkban a ma tételes érvényű 1883:XX. törvénycikk¹ a vad „res nullis” minőségét veszi alapul, bár ily irányban expressis verbis külön rendelkezést nem tartalmaz. Nincs azonban egyetlen oly helye sem, melyből közvetve, vagy közvetlenül az ellenkező tételt kiolvasni lehető volna. Az irodalom álláspontja² szórványos kivételektől, illetőleg elszólásoktól eltekintve³ szintén ugyanez. A folyamatában egyelőre fennakadt magánjogi kodifikáció utolsó fázisa a képviselőház külön bizottságának átszövegezésén keresztülment törvényjavaslat. E javaslat 422. §-a világosan rendelkezik ugyanezen elvi szempontból: „A vadállat gazdátlan, amíg szabadon van. A vad a vadaskertben, a hal a halastóban, vagy oly más zárt vízben, amely magántulajdon tárgya, nem gazdátlan” stb. Az előző munkálatokhoz készült indoklás pedig a vad uratlanságát a dolog természetéből folyónak s egyúttal más jogrendszerek idevágó intézkedéseinek megfelelően felállított szabálynak mondja s az ellentétes felfogásnak sem cáfolatával, de még megemlítésével sem foglalkozik.⁴ Ez az ellentétes

¹ Az 1802. évi XXIV. t.-c. 7. és 10. §-aiban ismételtlen előfordul a „vad”, „vadállomány ura” kitétel (dominus ferae-ferarum), amiből Anders (id. m. 35. l. 58. jzt.) tévesen következteti, hogy e régebbi magyar törvény a vad fölötti tulajdonjog álláspontját foglalta volna el. A szöveg t. i. oly helyzeteket érint a felhívott helyeken, ahol voltaképp vadászatra jogosítottokról és a paraszt által ennek részére kiszolgáltatandó elejtett vadról van szó oly értelemben, amint a modern jogok a terület vadászati jogosítottjának juttatják a hivatalos körvadászatokon idegenek által elejtett vadakat. Szoros tulajdoni összefűzést tehát az 1802. évi XXIV. törvénycikkben a „dominus ferae” kitétel nem akar kifejezésre juttatni.

² Huszty Steph. Juris prudentia practica Liber II. Tit. LXXXIII. De venatione et aucupio. Pag. 406. és köv. (Tyrnaviae, 1766.) Kelemen E., Inst. juris Hung. privati. III. köt. 35—37. l. Markovits Nep. János, Epitome inst. juris Hung. privati. Budae, 1819 c. m. 92 l. Frank Ignác, Közigazság törvénye Magyarhonban. Buda, 1845 c. m. I. köt. 136. §, 220 l. Suhajda, A magyar polg. anyagi magánjog rendszere stb. Pest, 1864 c. m. 99—100. l. Kallós L., A magyar polg. jog alapelvei. Debrecen, 1865 c. m. 163. l. Ifj. Cholnoky Imre, A magyar anyagi magánjog kézikönyve. Bpest, 1886 c. m. 150—153. l. Zlinszky I., A magyar magánjog mai érvényében. VII. kiad. Bpest, 1899 c. m. 355. l. Lányi B., A tulajdonjog. Fodor F., Magánjog, II. köt. Bpest, c. m. 373. l. stb.

³ Ilyen elszólás található Putz Carl, System des ung. Privatrechts, Wien 1870 m. 117—119. lapjain, hol a vad uratlannak és egyben az ingatlan tulajdonosa tulajdonának is mondatik.

⁴ Indoklás a Magyar ált. polg. törvénykönyv tervezetéhez. II. köt. 260. és köv. l. (Budapest, 1901.)

felfogás egyébként a magyar jog területét érintőleg inkább a vadászati (és nem vadászati jogi) szakirodalomban vetődik fel egyre sürűbben s a vadászati jogvédelemmel kapcsolatban törekszik a vadászati jogi reform számára anyagot és szempontokat nyújtani.¹

A magyar tételes jog állásfoglalása tehát a vad res nullius minősége mellett mindenestre egészen határozott. Hasonlóképpen a német polg. törvénykönyvé is a németbirodalmi jogra nézve „*Wilde Tiere sind herrenlos, solange sie sich in der Freiheit befinden. Wilde Tiere in Tiergärten sind nicht herrenlos*“ (1900. § 1. bekezd.) További törvényhozási kijelentések: Szász polg. törvénykönyv „229. § Wilde Thiere sind herrenlos, wenn sie sich in ihrer natürlichen Freiheit befinden. Wilde Thiere in Thiergärten, Fischen in Teichen sind nicht herrenlos“. Olasz *Codice civile* Art. 711. „Le cose che non sono ma possono venire in proprietà di alcuno, si acquistano coll'occupazione. Tali sono gli animali che formano oggetto di caccia o di pesca.“ Spanyol polg. törvénykönyv Art. 610. „On acquiert par occupation les biens naturellement susceptibles d'appropriation et qui manquent de maître, tels sont les animaux que l'on chasse un que l'on pêche.“² A schweitzzi polg. törvénykönyv 719. cikkelye a vad uratlanságát annyira önmagától értetődőnek tartja, hogy csak az oly állatról szól, mely elfogatásából elszabadul és ezzel ismét gazdátlanává válik. A francia Code civil a vad uratlanságát nem említi; a vadászatra nézve is csak annyit mond, hogy azt külön törvény szabályozza (art. 715.); az okkupációt sem veszi fel a tulajdonszerzési módok közé, bár az art. 714. azon intézkedéséből, hogy a senkit sem illető dolgok („... choses qui n'appartiennent à personne“) mindenki által használhatók, implicite az okkupáció jogának elismerése következik. Ez egyébként épen olyan

¹ Előfordul egyébként néha a vadászati közigazgatási jogban s annak egyes tényeiben, hogy a szabadállapotú vad a vadászatra jogosított „tulajdonánál“ állapíttatik meg. Ha az ily esetekben nincs szó elhibázott szóhasználatról, úgy a res nulliusnak „tulajdonként“ való minősítése egyéb célok megvédeése és nem az itt fennforgó kérdés eldöntésére történik. Így a budapesti tábla egy ítéletében „tulajdon“ tárgyául jelentette ki a hurokban elfogott és ott eldöglött nyulat s azt aki megtalálta és elvitte, a kihágási törv. 126. §-a szerint 2 frt, (illetőleg az 1908. évi XXXVI. t.-c. 51. §-a szerint 10 K értékben aluli) idegen dolog elsajátítása (lopása) címén büntette. (Lásd Egerváry-féle gyűjt. II. köt. 112. l.) Egészen helyes érdemben a döntés, mert a hurokban elfogott nyúl már nem uratlan. Más esetben a belügyminiszter jelentette ki a szarvasbikát, melyet a kutyák egy istállóba üztek be, a vadászati bérlő „tulajdonaként“, hogy az állat szabadonbocsátása iránti kötelezettséget ezzel megindokolhassa. (Egerváry, II. köt. 174. l.) és a bitang jószágként való kezeléstől megóvjá. Judikaturánk álláspontját a vad uratlansága tekintetében világosan leszögezi a m. kir. Hatásköri bíróság egy 1909. évi 49. sz. döntése, mely élve elfogott őzek ügyében a közigazgatási hatáskört a következő indoklással állapítja meg: „A szabadon élő vad uratlan jószág, de az ált. magánjogi szabálytól eltérőleg nem akárcsak, hanem csak a vadászatra jogosítottnak van joga, hogy a vad tulajdonát foglalással megszerezze. Amíg a vad uratlan: senkinek tulajdonában, birtokában nincs és így fogalmilag ki van zárva, hogy lopás, jogtalan elsajátítás, esetleg a vagyon ellen irányuló más büntett, vagy vétség tárgya lehessen.“ (Egyetemes D.-tár III. köt. 419–420. lap.)

² Code civil Espagnol. Promulgué le 24 Juillet 1889. Traduit et annoté par A. Levé. (Paris, 1890.)

kommunis opinio a francia jogban, mint a vad uratlansága és a nevezetes 713. § intézkedésének — mely szerint a gazdátlan dolgok az államot illetik — egyedül az ingatlanokra való alkalmazhatása.¹

A hozzánk legközelebb eső *Oszták polgári törvénykönyve* a föltett kérdésben a legingadozóbb s tekintettel arra, hogy szokásjogunk újabbkori kialakulásának épen ez a kodex volt egyik legállandóbb sugalmazója, az oszták jog alapján felmerülő kételyek a magyar gyakorlatban keltett visszhangjuk révén fokozottabb mértékben méltók az érdeklődésre.

Az *Oszták polgári törvénykönyv* 382. §-a felállítja a tételt, hogy „szabadonálló dolgokat“ elsajátítás (okkupáció) útján lehet tulajdonul megszerezni s a következő 383. §-ában mindjárt hozzáfűzi: Ez áll különösen az állatfogásra nézve. Kit illessen a vadászat, vagy halászat joga, a közrendtartási törvényekben van megállapítva. E két rendelkezésből a vad uratlan, „szabadonálló“ mivolta olvasandó ki, miután a vadászat állatfogás jellegével bíró szerzősmód, az állatfogás pedig a „szabadonálló dolgok“ elsajátítására vonatkozik.

Ezzel szemben az *Oszták polgári törvénykönyv* 295. §-a szerint „... még a halak is a tóban és a vad az erdőben csak akkor lesznek ingó jószágok, ha a tóból a hal kihalásztatott és a vad elfogatott, vagy elejtetett“. Azaz a vad a terület tartozéka („Zubehör“), helyesen alkatrésze: „pars fundi aut terrae“. Tehát a terület tulajdonosa, mint egyébként is vadászati jogosított, nemcsak területének, hanem az ezen terület alkatrészeit tekintendő szabadon élő vadnak is tulajdonosa.² A vad ekként nem lehet uratlan, ha csak a terület maga is nem az. A 295. § önként kínálkozó analízise ily módon a 382. §-nak ellene mond. A szabadon levő vad tulajdonban lételére ezenkívül egy pár és az oszták jog eszmekörébe utalható más tételes adat is rámutat és ez a kérdés ilyértelmű kezelését közvetve szintén támogatja. Főleg az 1870. évi horvát vadászati törvény 19. §-át lehet e vonatkozásban megemlítenünk, mely szerint: „A vadászati jogosult a revierjében található összes hasznos és kártékony vad tulajdonosaként tekintendő.“³

Kétségtelen, hogy ha a szabadon élő vad pars fundi, úgy logice egybe, mint hogy a vad is a telek tulajdonosának tulajdonát képezi, nem konkludálhatunk.

¹ „Art. 713. Les biens qui n'ont pas de maître appartiennent à l'État.“ Ebből eredetileg azt olvasták ki, hogy res nullius a francia jogban nincs, következőleg az okkupáció sem szerepelhet tulajdonszerzési mód gyanánt, legalább is rómaiak értelemben. Így pl. *Zachariä*: Handbuch des franz. Civilrechts. I. Band. (Heidelberg, 1874.) 435. és köv., 528. és köv. l. (VI. kiadás.) A szövegben közöltekre nézve v. ö. *Planiol M.*: Traité élémentaire de droit civil. Tome I. (Paris, 1900.) 355., 463. l.

² Ezt a következményt világosan levezeti *Stubenrauch*: Commentar zum österr. allg. bürg. Gesetzbuche. (Wien, 1898. VII. kiadás.) I. köt. 397. és köv. l. ad 293—297. §§ — *Krainz*: System des österr. allg. Privatrechts. III. Aufl. (Wien, 1899.) I. köt. 243. l.; jóllehet ugyanó ugyanott (569. l.) a szabadon levő vadakat határozottan uratlanoknak jelenti ki.

³ Az 1786 február 28-iki oszták vadászati pátens 1. és 5. §-ai a vadászterületek tulajdonosait feljogosítják, hogy a területen levő vaddal, mint tulajdonukkal bánjanak; a vad illetéktelen elfogását továbbá 20. §-ában lopásnak minősíti. (Lásd *Anders* id. m. 34—35. l.)

Ez a konklúzió azonban sem a tulajdonjog szempontjából nem áll meg, mert a jogrendszerekben ma még alapként elismert és megtartott tulajdonjogfogalommal összeférhetetlen és realiter érvényesíthetetlen, sem pedig a jövő tulajdonjogának fejlődési irányzatába be nem illeszthető, miután az a tulajdonjog intézménye további kiterjesztésének és hatálya szélesbítésének egyáltalában nem kedvez. Sőt ott, hol a szabad állapotú vad fölötti tulajdon felvételének bizonyos fiktív támpontjai állanának is rendelkezésre, mint az ú. n. uratlan dolgok állami jog alá való utalását kimondó francia jogban, vagy az Optk. egymásnak ellentmondó rendelkezéseiben: a helyes értelmezés a vad *res nullius* jellegét mégis kénytelen elismerni. Végül a vad tulajdon-tárgyként való elismerését nem teszi indokoltá semmi különleges érdek, nem a vadászatjogi védelem nagyobb fokú biztonsága sem, miután ez a cél a jogelveken eszközzendő minden erőszakos konstrukció felállítása nélkül más úton is elérhető.

A tulajdonjog a legszorosabb jogi szerkezet, melyet a magánjog egyáltalában ismer. A jog tárgya fölötti hatalomnak teljes és abszolút gyakorlása és ennek a gyakorlásnak szorosan vett realitása nélkül tulajdonjog nincs. Helyes nézet szerint épen a most mondottakra tekintettel az úgynevezett szellemi javakon való tulajdonjogot is fikciónak kell tekintenünk, jóllehet a kérdéses szellemi javak fölötti abszolút uralkodás momentuma itt fennforog. De ennek az uralkodásnak testileg, azaz a megfoghatólag való realizálása a szellemi alkotás fölött fizikailag lehetetlen s ezért a tulajdonjog helyzetével sem a szerzői jogé, sem a szabadalmi jogé nem azonosítható. Hogyan lehessen tehát bárkivel is tulajdoni vonatkozásba hozni azt a szabadon élő vadat, mely elfogásáig a fölötté való teljes uralomgyakorlást homlok-egyenest ellenkező ténybeli helyzeténél fogva kizárja. Ebből a ténybeli helyzetből folyik, hogy a szabadon élő vad fölötti tulajdon érvényesülése lehetetlen és ezt a lehetetlenséget semmiféle törvényes szabály semmiféle fikcióval át nem hidalhatja. A szabadon élő vad még a jogi vonatkozásoktól függetlenül birtok (*possessio*) szempontjából is tárgytalan, mert senkinek birtokában, fiktív őrzetében nem áll. Hogy a természetes gondolkozásmódnak szintén ez felel meg, ezt leginkább a sok évszázados jogászi közfelfogás igazolja, mely a vadat „*res nullius*ként” kezelte s e vonatkozásban csakugyan nem mondható, hogy a római jog lenyűgöző hatása alatt állott volna. Fölösleges, hogy a régi természetjogi iskola álláspontját sorakoztassuk fel a mondottak indoklására, miután a vad fölötti tulajdonjogot valló teóriának nyilvánvalóan a vadászatjogi védelem érdekében felállított jogszabályok téves, vagy betűszerinti értelmezése adta a kizárólagos kiindulási pontokat. A vad *res nullius* t. i., de nem oly értelemben, mint a tulajdonos által derelinqvált jószág, mely *cedit prima occupanti*. Elsajátítására csak az jogosult, kinek a pozitív törvény a vadászati jog gyakorlását megadta. „Fenntartott”, uratlan dolog; de ez a „fenntartottság” nem a tulajdonjog kötelékét jelenti a vad és a vadászati jogosított között, hanem csupán az elsajátítás útján eszköz-
lendő tulajdonszerzés lehetőségét biztosítja számára azokkal szemben,

kiket e lehetőségtől ugyanakkor elzár. Az a körülmény pedig, hogy a jogosulatlanul vadászó vadelsajátítását a nem pontos terminológia, avagy a magánjogi fogalmak kiépítésére nem hivatott közigazgatási és büntetőjogi gyakorlat, sőt szabályalkotás is szórványosan és főleg régebbi forrásokban lopás, vadlopásként minősíti: annál kevésbé fontos, mert a lopás fogalma is csak újabban rögzítettett le élesen és kritériumszerűen az idegen tulajdont képező ingó dolog jogtalan elsajátításához. Ebből magánjogi elvi kérdések eldöntésére argumentumot kiolvasni eleve céljatevesztett fáradság volna.

Oly jogrendszerekben továbbá, melyek az okkupációt, mint uratlan dolgok tulajdoni szerzőmódját, a tulajdon intézményének szabályozási körébe beveszik s azt is elsősorban és kifejezetten a szabadon élő vadak megszerzésére alkalmazzatják: a statu libertatis levő vadak okkupációelőtti tulajdonban lételéről beszélni abszolúte lehetetlen és el nem enyhíztethető kontradikció s legfőbb bizonyossága annak, hogy az esetleges ilyen ellentmondást mutató szabályoknak igazi értelmét és jelentőségét az egész jogrendszerből kiszakítva, önmagában kell vizsgálat alá vetni. Az ily szabályok célja, rendeltetése és vonatkozásai nyilvánvalóan egybeült keresendők.

Az Optk. 295. §-ára vonatkozóan ezt a megállapítást alig kifogásolható módon levonta *Unger*¹ s élesen leszögezte s épen kérdésünk szempontjából *Anders* (id. m. 41. és köv. l.). *Unger* a 295. §-ban a régebbi német jogok egyik tételének negációját látja s ebben keresi a tulajdonszerzési tanokkal annyira ellentétes rendelkezés valódi értelmét. Szerinte a 295. § nem mond egyebet, mint hogy a haszonbérő és haszonélvező joguk lejártakor az Optk. alapján a még el nem választott gyümölcsöket, a még szabadállapotú vadat és halat az ingatlannal együtt kibocsátani tartoznak, azaz azokra nézve sem visszatartási, sem megtartási vagy egyéb jogot (a vadnál a vadászhatás jogát) továbbra nem igényelhetnek, még akkor sem, ha a gyümölcsszeperáció iránt a legtöbb lépést, illetőleg az erre szükséges munkálatokat már meg is tették, illetőleg, ha a vadászati idő már beállott.

Anders szerint a 295. § és főleg annak a vadakra és halakra vonatkozó utolsó mondata merőben magyarázati szabály, mely az ingatlanokra vonatkozó elidegenítési ügyletek esetleges akaratnyilatkozati hiányait szuppleálja. Aki eladta vagy egyébként elidegenítette az ingatlant: elidegenítette vele együtt, a § szövege szerint, a még szabadon élő vadat és ki nem halászott halat is. A gondolat helyes, csak a kifejezési formula van helytelenül megválasztva, miután a res nullius épen azért, mert senkié, nem is idegeníthető el senki által. A törvényhozó nem is vadra vagy halra, hanem az ingatlannal együtt járó vadászati jogra, illetőleg halászati jogra gondolt, ám kifejezőmódjánál a megszerzendő dolgot nevezte meg a megszerzés módját képező jog helyett. *Anders* ez alapon a 295. § utolsó mondatában a következő általános jogszabályt látja — bár tökéletlenül — kifejezésre juttatva:

Az ingatlant, vagy a tavakat érintő ügyleti rendelkezések kétes

¹ *Unger*, System stb. I. köt. 391—394. l.

esetben a vadászati és halászati jogokra is vonatkoznak. A már elejtett vad és a már kifogott hal többé már nem „tartozik“, nem tárgya a vadászati és halászati jognak, tehát az ingatlanra és tóra vonatkozó rendelkezések alá hallgatag beutalva nincs. A magyar magánjogban az Optk. 295. §-ához hasonló jogszabályt kimondva nem találunk; a vad uratlanságának elismerését tehát a vad „tartozéki“ minőségének dekretálása nem akadályozza. Ezzel szemben biztos magyar magánjogi szabálynak tekintendő az, hogy az ingatlannal alkatrészi kapcsolatban maga a vadászati jog áll s így az imént közölt *Anders-féle* interpretációt hazai jogunkban mint *expressis verbis* kijelentett szabályt vehetjük érvényesítőnek.

A szabad állapotban levő vad fölötti tulajdonjog egyik régebbi, de már elavultnak mondható teóriája abból indul ki, hogy a vad az ingatlan haszonvételeül, mintegy gyümölcséül tekintendő s a telektulajdonban beálló minden változás eo ipso a telektől még el nem választott gyümölcsökre is kiterjed. Helyesen jegyzi meg *Anders* (id. m. 44. és köv. l.), hogy ennek az egész teóriának a vad és a vadászati jog fogalmi összezavarása adja meg az alapját. A vadászati jog igenis fogható fel úgy, mint a földtulajdonnal összefüggő használati jog,¹ melynek sorsa a telektulajdon fölötti változásoktól persze nem független; ez azonban a még el nem fogott szabad vadnak „res nullius“ jellegét egyáltalában nem érinti.

Hasonlóképp elavult teória az, mely az uratlan dolgok tételét a jogállam szempontjából általában, tagadva a vad tulajdonjog alá vetettségét, ezen az alapon vezeti le. Nevezetesen, amint már *Grotius Hugo* a „De jure belli ac pacis“-ban tanította, minden, mi nem áll a magánosok tulajdonában, az államé. Az állam azonban az ekként őt illető dolgok elsajátíthatását bárki, vagy bizonyos személyek részére megengedheti, miáltal az átengedett dolgok az elsajátítási joggal felruházottak közül azt fogják tulajdonjoggilag megilletni, ki mint *primus occupans* őket birtokba veszi. A jogosítottak szempontjából tehát az uratlanság itt is fennforog s csupán a vadászati jog jellege válik leszámraztatottá.

Egyébként a szabadállapotú vad fölötti tulajdonjog hirdetői nem tudták tételüket a tulajdonjog fogalmával és lényegével összhangzatossá tenni. „Rögzítetlen“ („nicht befestigt“), „nem teljes“ (*dominium semiplenum*), „múlólagos“ (*vergänglich*), „átforduló“ (*wandelbar*), „tökéletlen“ (*unvollständig*), „folyékony“ (*flüssig*), „lebegő“ (*schwebend*), vagy valamelyes *sui generis*, sajátlagos tulajdonjogot véltek benne föltalálni,² mely valódi tulajdonjoggá csak akkor válik, midőn a vad fölött az okkupáció befejezetté lesz. Ez az egészen különleges terminológia már önmagában hordja az egész elméleti minősítés kritikáját s a „tulajdon“, mely a birtoktól teljesen függetlenül, állandó és tartós uralmat megvalósító jellegétől megfosztva, a sűrűn átváltó vad

¹ Így minősíti *Georch* id. m. II. köt. 54—57. l.

² V. ö. például *Brinz*, *Pandekten* I. 570. l.; *Schmid*, *Handbuch des gemeinen deutschen bürgerlichen Rechtes* I. 59. l. stb. Lásd *Anders* id. m. 49. és köv. l.

fölött naponként talán egypár tucatszor elvész, majd ismét megszerzetté válik, aszerint, hogy az állat a vadászterület határát hányszor lépi merő véletlenségből keresztül: mint jogi konstrukció, torzkép s a vadászati jogvédelem szempontjából sem az a szilárd alap, mint azt az első pilanatra gondolni lehetne.

Pedig tulajdonkép csak ez az az egyetlen érdek, a vadászati jog védelmének minél hathatósabbá s a vadászat mai közgazdasági jelentőségével összhangzóvá tétele, t. i. amely a még szabad állapotban levő vadnak a tulajdonjog szoros szerkezetébe való beleillesztését egyedül indokolhatná. Kétségtelenül el kell ugyanis ismerni, hogy mindazok a tételes jogok, amelyek a vadorzást s a vadászati jog minden más sérelmét kihágásként minősítik (így például a magyar vadászati jog is), sürgős reformra szorulnak. Az egész kérdésben bizonyos „sui generis” sajátlagos jelleg van, mely a vadászati jog alaptermészetéből folyik és amelyet a mai szokásos jogi rendezés nem méltányol eléggé, bár ez a sajátosság úgy a vadászati jogosított, valamint a vadászati jog tartalmát kitevő vadászási üzem s az ennek alávetett objektum, a vad együttes joghelyzetét feltétlenül különleges elbírálás tárgyává tenné.

Ez a különleges elbírálás azonban nem kívánja okvetlenül a tulajdonjog intézményén ejtendő erőszakot; nem pláne akkor, midőn a tulajdonjog további kiszélesítésének az egész jogfejlődés határozottan ellene mond. S a „res nullius” legkevesebb (leginkább persze laikus) támadói szem elől tévesztik, hogy ha az egyes eshetőségek éles beállításával és ad absurdum vitt okfejtésekkel a vadak „res nullius” mivoltát nem nagy fáradságukba kerül kikarikirozni: viszont épen olyan erőszakolt és épen annyira karrikatúra az a tulajdonjog, melyet a vad fölött megkonstruálni lehetségesnek tartanak.¹ Ennek a konstrukciónak nevezetesen nem egyedül és kizárólag az a következménye, hogy a vadorzással jövőre a bíró mint „vadlopással” volna kénytelen elbánni, ez csak egyik kihatása volna a szabad vad fölötti s okkupáció előtti tulajdonnak. Mindenekelőtt fölöslegessé tenné és egyszerűen tulajdonjoggyakorlássá alakítaná a vadászati jog egész intézményét, jöllehet annak száz és száz vonatkozása a speciális szabályozást épen a vadászat érdekében nélkülözhetetlenné teszi; ellene mondana sok évszázados jogtörténelmi fejlődésnek; de magában a tulajdonjog intézményében is felforgatná azokat az alapelveket, melyek a vadászatnál sokkal nagyobb súlyú érdekek védelmére hivatottak, hiszen a tulajdon a mai egész magánjogi jogrendszernek központi intézménye; összezávarná az ingókra vonatkozó tulajdonjog szerzésének és megszűnésének egész rendszerét, a tulajdon és a birtok (possessio) egymást kiegészítő vonatkozásait, a tulajdoni keresetről szóló tanokat és azok érvényesülése módjait, sőt azzal a további ki nem kerülhető következményekkel is járna, hogy az in statu libertatis levő vadakra a többi dologi jogi intézmények, például a zálogjog alkalmazásának kérdését is előtérbe tolná.

¹ Érdekesen és mindenestre sok szellemmel fejtí ki ezt az álláspontot a laikusok szemüvegén keresztül *Bárony István* a „Nimród” c. vadászati szaklap VI. évfolyamának 51. 108. és 140. lapjain.

Mindebből az folyik, hogy elhibázott álláspont a vadászati jog kirívó fogyatékoságaira a vad „res nullius” mivoltának elvetésével keresni panaceát, holott a minden érdeket teljesen kielégítő megoldás lehetősége a vadászati törvények büntetőhatározatainak novelláris szabályozása útján kézen fekszik. A továbbiakban a kérdésre részletesen visszatérünk, de már itt rámutathatunk arra, hogy a mindenképp különleges természetű vadászati jognál a jogvédelem eszközeit ép úgy ki kell emelni az általános büntetőjogi fogalom-kategóriákból, mint ahogyan maga a vadászati jog szabályozása az általános magánjogból kivételt. Ez eljárásnál nem is a megszokott terminológia megtartásáról vagy új terminusokkal való pótlásáról van szó; ez egészen mellékes; hanem a lényegről, vagyis arról, hogy a vadászati jogban sui generis delictumokat kell konstruálni és ezeknek megfelelő önálló büntetési rendszert. Itt aztán nincs kizárva egyáltalában annak lehetősége, hogy a vadászás tényállását a lopás tényállásán túlmenő szigorral állapítsa meg a törvényhozás s szankcióit is ehhez képest válassza meg.

19. §. Tulajdonszerzés a vad fölött.

A vad fölötti tulajdonszerzés *tárgyilag* és *alanyi* feltételek megvalósulásától függ. Az előbbi vonatkozásban az a kérdés teendő vizsgálat tárgyává, hogy milyen cselekmények szükségesek a tulajdonjog megalapításához és annak befejezetté tételéhez. Az utóbbi vonatkozásban pedig, hogy kik lehetnek a tulajdont alapító cselekményeknek alanyai. Ide csatlakozik a sokat vitatott úgynevezett „vadorzási” probléma, azaz a vadász által elejtett vadak joghelyzetének tisztázása.

I. A vad fölötti tulajdonszerzés az uratlan dolgokra nézve fennálló általános elvi szabály szerint összeesik a birtokbavétel tényével. A jogi értelemben vett birtok tényállása pedig azzal lesz valósággá, ha az okkupáló a birtoklás létesítésére irányuló szándékkal (*animus dominantis*) az uratlan dolgot oly helyzetbe hozza, mely a fölötté való kizárólagos és feltétlen uralmat, hatalomban tartást vagy legalább is annak minden pillanatban fenforgó lehetőségét jelenti. A „hatalomban létele” vagy a „kizárólagos uralomban tartás” tehát mindig objektív, külső ismérvek alapján állapítandó meg, míg a rája irányuló szándék, mint szubjektív momentum a vadászatra jogosultaknál vélelemszerűen fennforgónak veendő.

Ebből következik, hogy a vad megölése (lelővése), még kevésbé megsebzése (még ha a sebzés halálos is) egymagában birtokbavételt és így tulajdonszerzést még nem jelent; viszont a birtokbavétel és így a tulajdonszerzés teljesen befejezetté válhatik megölés, sőt sebzés nélkül is. Nemkülönböztetve nem okvetlen szükséges, hogy a vadász a vadat a szó szoros értelmében *megragadás* (*apprehensio*) által vegye birtokába, mert egészen és mindenben pótolja ezt, ha a lelőtt vagy megsebzett vad ott fekszik a vadász által tudott vagy látott helyen és menekülni már nem tud.

Egészben véve, a forgalmi felfogásnak vagy helyesebben a vadászias gondolkodásnak kell megmondania, hogy valamely vad oly hely-

zetben van-e, melyben a vadász kizárólagos, valóságos (tényleges) uralma alatt állónak tekintendő-e, vagy nincs. A szabály értelmét ekként csak példalóztatással lehet megfoghatóbbá tenni.

Ha a vad fölötti birtoklás megteremtéséhez több, folytatólagos cselekmény szükséges, ezek közül az utolsó lesz az, mely a birtokot teljessé és így a tulajdonszerzést is befejezetté teszi. Pl. a sebzett, de még tovább menekülő vadat az utána eresztett kutya fogja el; itt a birtokbavétel és tulajdonszerzés a kutya apprehenziójával következik be s a kutyát úgy tekintjük, mint a vadász vadászesszközét, mintegy „meghosszabbított karját”.¹ Befejezett a birtokbavétel akkor, ha a meglőtt vad élve vagy halva a vadász előtt fekszik; elhúzódni, vagy ellentállani már nem képes s így a vadász fölötté korlátlanul rendelkezhetik. Ugyanígy, ha a vad a felállított csapdába vagy hálóba került és onnan kiszabadulni nem tud. Az, hogy a vadász szerzett-e már tudomást a csapdába, hálóba került vadról vagy még nem? közönyt. Ha a lelőtt vad áthatolhatatlan sűrűségben esik össze, vagy a lelőtt szárnyas ilyen helyre esik le (gondoljunk pl. a sötétben lelőtt szalonkára), úgy hogy először meg kell keresni vagy kutyával megkerestetni, amíg feltalálva nincs: birtokszerzésről és tulajdonbavételről szó sem lehet. Általában a lelövés (vagy megölés) rendszerint nem több, mint a birtokbavétel előkészületi cselekménye s nincs kizárva, hogy ez az előkészületi cselekmény eredménytelen fog maradni. Így, ha a megsebzett vad még átvált a szomszéd, idegen revierbe és ott esik el, vagy a lelőtt szárnyas idegen területre esik le, vagy valamely folyamba és az áramlás sodorja el; avagy a domboldalon elejtett vad a meredek lejtőn legurulva jut át a szomszédos vadászterületre. Egyik esetben sem lesz lehetséges a jogszerű birtokbavétel s így a tulajdonszerzés sem, mert az idegen területen való birtokbavételt a vadászati jog területi korlátozottsága akadályozza, a másik példában pedig a fizikai lehetetlenség fennforgása.

Más a helyzet, ha az elejtett vad a már megtörtént birtokbavétel (illetőleg tulajdonszerzés) után jut valami módon idegen területre, legtöbbször azért, mert a kutya a megtalált vadat gazdája revierjének határán túl viszi. Ilyenkor az elejtő — fegyvere hátrahagyásával s mert ú. n. „kegyelemlövésnek” helye úgy sem lehet — utána mehet, mert többé nem uratlan, hanem tulajdonul már megszerzett dologról van szó s az idegen területen jogosított az elvitelt már a szomszédjogi korlátozások értelmében is túlni köteles.

Azt az extrem esetet, hogy a kutya a már birtokba vett gyanánt tekintendő vadat az idegen területre gazdája látókörén kívüli messzeségbe hurcolja át — bár megtörténhetik —, figyelmen kívül hagyhatjuk, mert ilyenkor a vadnak elejtője abszolút nincs és nem lehet abban a helyzetben egyrésről, hogy a tényállást láthassa és megállapíthassa, másrésről, hogy ennek kedvéért az idegen területen kutatásokat kezdeményezhessen. Az ilyen vad a letétel helye szerint vadászati jogosított szempontjából hullott vadnak tekintendő, mellékes

¹ Wagner, id. m. 131. l.

lévén, hogy elhullása előtt nem azon a területen élt, melyre, mondhatnók, szinte véletlenül került, hanem más területen.¹

II. A vad fölötti tulajdonszerzés *alanyi előfeltételei* során az a kérdés vizsgálendő, hogy az I. alatt ismertetett tárgyilagossági előfeltételek megvalósítására, ki tekintendő jogosultnak?

A felelet a vadászati jog már megállapított jogi természetéből önként következik, t. i. *csak és kizárólag a vadászati jognak alanya, annyiban, amennyiben joga tartalmának, az úgynevezett vadászati üzemmognak gyakorlására szintén ő a jogosult.* Ezzel el van döntve a másik kérdés is, még pedig oly értelemben, hogy a nem jogosult egyén (a vadász) birtokbavételi cselekménye pusztán birtoklás marad, de tulajdonszerzést, legalább rája nézve, semmi esetre sem eredményez.

Mindkét megoldásnak azonban további szövődményei vannak s ezért a kérdés egyszerű eldöntésénél megállani nem lehet.

Így elsősorban kétséssé és vitathatóvá válik a jogosultság kérdése, két egyformán jogosult alany között az oly vadnál, amely ép a határon, két vadászterület érintkezési pontján esik össze. Kinek van joga ilyenkor a birtokba vételre s ezzel együtt a tulajdonjog megszerzésére? A vadászati törvények a kérdés megoldását, mert igen részletjellegű, mellőzik s így feleletet csak a vadászszokásból meríthetünk, mely a rőt vad tekintetében némi támpontul szolgáló adalékokat nyújthat. Apró vadnál valóban alig aktuális a dolog. Irányadóul pedig az szolgálna némelyek szerint,² hogy hol fekszik az elesett vad feje és agancsa; ez után igazodnék nevezetesen a birtokbavételi jogosultság is. Anyagilag véve, megfelelőbbnek látszanék ezzel szemben az a megoldás, mely a birtokbavételi jogosultságot attól teszi függővé, hogy mit igazol inkább a fekvő vad helyzete. E helyzet vizsgálata alapján ugyanis megállapítható volna, ha vajjon az összeesés pillanatában túl volt-e már a határon s csak a földrezuhanás és esetleg vergődés közben jutottak némely részei a határ túlsó oldalára?

Egyik „szokást” sem tarthatjuk, ha csakugyan „szokás”-ról lehet beszélnünk, kielégítőnek. Az efajta vitás kérdéseknek egyetlen megoldása ésszerű csak, és ez a tulajdonközösség és annak aránylagos, értékszerinti (és nem természetben való) megosztása. Önként érthetőleg, ha az érdekeltek másképp meg nem egyeznek. A tulajdonközösség szabályából következik már most, hogy a határon elesett vadat mindkét érdekelt vadászati jogosult birtokba veheti s ezzel a cselekvényével az őt és szomszédját illető tulajdonközösséget megalapítja. A trofeumokra pedig az elejtőnek előjoga van.

A jogosult a birtokbavételi cselekményt maga helyett és a maga

¹ Wagner (id. m. 131. l.) a porosz jogra nézve e pontban azt a nézetünk szerint helytelen tételt állítja fel, hogy a más területéről áthurcolt hullott vad a szabad uratlanság helyzetébe kerül s nem áll a jelenlegi fekvési helyén jogosítottnak kizárólagos okkupációs joga alatt, hanem bárki részéről elcsajátítható és tulajdonul megszerezhető. Az ilyen lehetetlen bizonyítástól függő tételek a hullott vadnak ilyen értelmű jogi minősítéseit teljesen illuzóriussá és így fölöslegessé is teszik.

² Lásd Dalcke—Delius, Preussisches Jagdrecht. VI. Aufl. Breslau, 1914. 442. l.

nevében más által is foganasíttathatja. Azok, kik a jogosult helyettesítői gyanánt figyelembe jöhetnek: elsősorban a vadászati személyzet tagjai, kik a jogosulthoz alkalmazotti viszonyban állanak. Azután a meghívott vadászvendégek. Hullott vad felszedésével kapcsolatban pedig bármely harmadik személy, mint meghatalmazás nélküli ügyvivő. (Negetiorum gestor.) Mindezen esetekben a jogosított tulajdonszerzéséhez feltétlenül szükséges a helyettesítőnek arra irányuló szándéka, hogy birtokbavételi cselekményét a jogosított számára és javára foganasítsa, mert ellenesetben a jogosulttól különböző személy birtokbavétele — a jogtalanság momentumától egészen eltekintve — legfeljebb pusztá birtok marad és tulajdonjogot senki javára nem létesít. Így, ha végszükségi helyzetben, avagy a jogos önvédelem keretei között öljük meg a támadásra hajlandó, veszélyes magatartású vadat (pl. vad-disznót, párzás idején a szarvast), az, az elejtés, megölés után épen úgy uratlan dolog marad, mint volt annakelőtte. Viszont a dúvadak elejtésénél, amire a legtöbb vadászati törvény az ingatlantulajdonosokat — haszonélvezőket — és haszonbérelőket a vadkárok elhárítása érdekében és bizonyos feltételek mellett feljogosítja, ugyanígy a halászsatra káros ragadozóknak a halászsatra jogosított egyének általi megölésénél vagy elfogásánál a negatiorum gestio keretében való közvetett tulajdonszerzést kell felvennünk.

További csatlakozó kérdés, hogy a vadászsatra jogosultnak olyan birtokbavételi cselekménye, mely a különböző vadászatrendőri szabályokat sérti meg, érinti-e a birtokba vett vad fölötti tulajdonszerzést, vagy nem. Az igenlő eldöntés úgy szólna, hogy ha a vad birtokbavétele törvényes tilalmi időben, tiltott napon, avagy a vadászati adóra, vadászjegyre, fegyvertartási engedélyre stb.-re vonatkozó szabályok mellőzése mellett, avagy miután eltiltott módozattal (pl. hurkolással) történt, a különben vadászsatra jogosult sem szerezhethet fölötté tulajdont. A francia jogra vonatkozóan, holott is elő van írva, hogy az ily körülmények között elejtett vad jótékony intézmények részére szolgáltatandó ki, ezt a tételt állítja fel p. o. *Planiol*¹ s a német polgári törvénykönyv 958. § 2. bekezdésének értelmét ugyanígy magyarázza *Cosack*.² Nemcsak a helyes jogszabályértelmezés, de elvileges szempontból sem áll meg ez a vélemény. A francia jog kiszolgáltatási kötelezettsége a törvény tilalmának megszegéseért kijáró és elkobzásban megállapított büntetés, mely a tulajdonszerzést nem érinti, sőt egyenesen föltételezi is annak létrejöttét, mert ellenkező esetben az elkobzásnak sem lehetne tárgya. A helyzet itt is ugyanaz, mint a német³ és a magyar vadászati jogban is. A kíméleti idők tilalma a vad megölése és nem a tulajdonszerzés ellen irányul. Hogy mennyire a vad leölésén fekszik a súly, az argumentum a contrario, abból is következik, hogy a hullott vad fölött a birtokbavétel és tulajdonszerzés lehetősége a kíméleti idők

¹ Id. m. 463. i. sub. 1309. No.

² *Cosack* Lehrbuch des deutschen bürgerlichen Rechts. Jena, 1903/04. II. köt. 132. l.

³ *Böckel—Porzig*, id. m. 340—341. l.; *Nöldecke*, id. m. 487—488. l.; *Biermann*, Commentar stb.; *Staudinger—Kohler*, Commentar stb.

alatt teljes sértetlenségében fennáll. Áll ez az alattomos vadászat eszközeivel elejtett, vagy egyéb vadászatrendőri szabályok megsértésével birtokba vett vadakra is.

III. Előrebocsátottuk, hogy a vadászásra jogosulatlan személy (a vadászó) birtokbavételi cselekménye, történjek az bárminő és birtokalapításra alkalmas módon, tulajdonszerzést nem jelent. Nem eredményez tulajdonjogot elsősorban a vadászó javára és most már hozzáfűzhetjük, nem eredményez tulajdont a vadászásra jogosult számára sem.

A jelenleg még legmodernebb magánjogi kodex, a német polgári törvénykönyv 958. §-a a most mondott tételt a legnagyobb határozottsággal jelenti ki s egyben oly elvi deklarációnak is tekinti, melyet a vadászati jogra nézve alkotható partikuláris törvények sem változtathatnak meg, hanem alapul venni kötelesek. Hogy ez a „birodalmi jog” jellegével bíró jogszabály a mai uralkodó dogmatikus felfogást tükrözteti vissza, szinte mondanunk is fölösleges.

Ott azonban, ahol a „vadorzás problémája” végérvényesen és hasonló módon megoldást nem nyert: a kérdés még mindig kísért és ezért a közelebbi szemügyre vételre mindenképen érdemes.

Mindenekelőtt az az elsősorban tisztázandó tétel, hogy kit kell „vadorzónak” tekintenünk? A magyar műkifejezés t. i. bármennyire jellegzetes is, a közönséges beszédmodorban mégsem használódik eléggé tág értelemben és emellett részben többet is mond és megbélyegzőbb, mint kellene. A vadászó nevezetesen nem vadtolvaj (habár „orozni”, „orzani” = lopni), valamint a vadorzás sem egyenlő a vadlopással. Vadászati joga, sőt vadászati üzemjogosultsága a vadorzónak is lehet és mégis e joga gyakorlása közben követhet el „vadorzást”. Helyesebb ezért az összefogóbb és nem okvetlenül erkölcsi megbélyegzést is jelentő „jogosulatlan” vadászt, illetőleg „vadászatot” mondanunk, mely megjelöléseknek fogalomkörébe a következő tényállásokat vonhatjuk bele:

Jogosulatlan vadászatot űz az, aki a vadászati üzemhez tartozó cselekmények összességét, vagy azok bármelyikét gyakorolja, bár

1. ingatlantulajdona, önálló vadászati joga, vagy a vadászati üzem idegen ingatlanon való gyakorlására kötelmi jogosultsága nincs;

2. ha van is ingatlantulajdona, de az terjedelménél fogva a vadászati jog önálló gyakorlására módot nem ad és a vadászati üzem más ingatlanon leendő gyakorlására kötelmi jogosultsága nincs;

3. akinek saját ingatlanán önálló vadászati joga van ugyan, sőt kötelmi alapon a vadászati üzem gyakorlására más ingatlanon is jogosított: de a vadászati üzemhez tartozó cselekményeket mégis jogosultsága szempontjából idegen területen veszi foganatba.

Mindhárom esetben a szándékoltság, vagy a gondatlanságnak fennforgása szükséges; az ellenben, hogy a jogosulatlanul vadászónak van-e birtokában nevére szóló vadászjegy, vagy nincs, a „vadorzás” szempontjából közömbös.

A jogosulatlan vadászás, azaz a vadorzás problémáját, amint jeleztük, a modern dogmatika ezidőszereint abban az értelemben oldotta meg, amint azt a német polgári törvénykönyv 958. §-a plasztikusan juttatja kifejezésre:

„Wer eine herrenlose bewegliche Sache in Eigenbesitz nimmt, erwirbt das Eigentum an der Sache.

Das Eigentum wird nicht erworben, wenn die Aneignung gesetzlich verboten ist, oder wenn durch die Besitzergreifung das Aneignungsrecht eines Anderen verletzt wird.“

Ez a jogtétel azonban a problémának csak egyik vonatkozását dönti el s a jogosulatlan vadászat folytán előálló helyzet egyéb kérdéseire nem felel.

Az irodalomban felmerült nézetek áttekintését a következő csoportosításban adhatjuk:

A) A jogosulatlan személy (vadorzó) által elejtett vad fölött maga a vadorzó szerez birtokbavételi cselekményével tulajdonjogot. Ez a felfogás a korlátlan okkupáció elméletét¹ veszi alapul s megfelel a római jog álláspontjának. Innen van az, hogy legnagyobb elterjedtségnek főleg a pandektisták körében örvend. A római jog t. i. a vadászati jogot, mint külön jogtipust egyáltalában nem fejlesztette ki a maga rendszerében; a vadállatot uratlannak tekintette s elfogását, elejtését mindenki számára, aki a tulajdonszerzés lehetőségéből kizárva nem volt, megengedte. Az ingatlan tulajdonosa ugyan eltilthatta a földjén való vadászt, sőt egyszerűen az arra való belépést is, de ezzel nem az ott található vadakat, hanem egyedül az ingatlantulajdon kizárólagosságát védte. Ezen a nyomon írja Puchta (Vorlesungen 154. §.), hogy „A mai jog szerint a vadászati jog a földtulajdonnak nem alkatrésze. A vadászatra jogosított a vadnak nem tulajdonosa; a jogosulatlan vadász csak a vadászati jogot sérti meg és ezen az alapon kötelezetté válhatik. Okkupációja azonban tulajdonszerzést jelent.“² Az osztrák jogra kifejezetten ezt az álláspontot vallja Pfaff és Krainz kommentárja.³ Utóbbi az ő kiváló „System“-jében s a vadászati jogról vallott speciális felfogásából folyólag így érvel: A vadászati jog, ha kapcsolatos is a földtulajdonnal, kötelmi jellegű; és nem irányul egyébre, mint hogy bizonyos területen belül más ne vadásszon. A vadorzó cselekménye csak erre az obligacionális viszonyra való tekintettel tiltott, de önmagában nem az. Okkupáció útján megvalósult tulajdonszerzését tehát cselekményének relatíve jogellenes volta semmissé nem teheti. A vadászás bármilyen ténye ekként tulajdont alapító hatású, amivel sem a kötelmileg fennálló kiadási kötelezettség, sem a kártérítés ellentétben

¹ Így nevezi Höcht id. m. 26. l.; továbbá Anders id. m. 107. l.

² Anders idézi könyvében egynéhány régebbi auctor pandekta jogi szellemű érvelését (lásd id. m. 131. l. 242. jegyzet). Így pl. Weingärtner, Con- et discordantia juris consuetud. Austr. supra Anasum cum jure communi. Norimb., 1674, pag. 58. „... non tenetur restituere (t. i. a vadorzó); nam licet modus iste capiendi grave peccatum sit, ipsa tamen occupatio non est contra justitiam.“

³ A vadorzó tulajdonszerzése pedig már a nyelvtani magyarázattal is ellenkezik. Az Optk. t. i. 382. §-ában az uratlan dolgokat bárki okkupációja számára felszabadítja: „... amennyiben ezen jogosítvány (t. i. az okkupáció) a törvények által nem korlátoztatik vagy némelyeket a sajátta tételre nézve előjog nem illet“. A 383. § mindjárt hozzáfűzi: „Ez áll különösen az állatfogsra nézve“.

nem áll.¹ A magyar irodalomban *Schwarz Gusztáv* képviseli a Krainz-féle álláspontot azzal, hogy a tilalom elleni okkupáció is okkupáció s ha mellékhatásaiban kártérítést, esetleg kiadási kötelezettséget is von maga után, legfőbb hatálya, a tulajdon megszerzése érintetlenül marad. A helyzet Schwarz szerint a haszonbérlo és haszonélvező analógiája szerint alakul; itt is t. i. a tulajdont csak a gyümölcsök be-, illetőleg leszedésének ténye eredményezi s ha egy 3-ik jogosulatlan teszi ezt, vele szemben sincs más érvényesíthető joghatás, mint a kártérítési követelés.²

Amennyiben a vadászati jog kizárólagos elsajátítási jog jellegét, abszolút természetét alapul elfogadjuk: a vadorzó tulajdonszerzését már elvileg elvetettük. Akkor sincs máskép, ha a francia jogok mintájára a vadat minden más uratlan dologgal együtt állami tulajdonban levőnek tekintjük. Ez esetben nevezetesen a vad okkupációja már nem eredeti, hanem származékos szerzőmódként minősül és a jogutódként szereplő szerző nem lehet más, mint akit az állam a vadászati jog megadásával ilyennek kijelöl. Tehát semmi esetre sem a vadorzó.

A vadorzó tulajdonszerzésének ellene mond a vadászati jog történelmi fejlődése is, akár a regálás felfogást, akár a földtulajdonnal való egybeolvadást, avagy a magyarjogi nemesi privilégiumot vesszük kiinduló pontnak, akár azokat a túlzásba menő büntetéseket, melyek a vadorzás szankcióiképen a különböző német partikuláris jogokban voltak dekretálva. Oly jogrendszerekben pedig, melyek a jogok szerzésénél a kétségkívül már elavult régi természetjogi alapon állva a szerzőmód mellett a *jogszerű szerzési címet* (titulus acquirendi) is feltétlenül megkívánják — és ez áll különösen az osztrák és mindjárt mellette a magyar szokásos jogra is —, a vadorzó jogsértő cselekménye a tulajdonszerzésre jogcímet nem adhat, tulajdonszerzési hatályt maga után nem vonhat.

Gyakorlati szempontból is visszás eredményekre vezethet az, ha a vadorzó az általa elejtett vadra nézve tulajdonszerzőnek volna tekintendő, hiszen könnyen előállhatna ezen a réven az a ferde helyzet, hogy ha a vadorzó által elejtett vadat a vadászati jogosított ragadná magához, saját területén követne el vadlopást a vadorzóval szemben. Végül pedig épen nem példátlan, hogy egyéb és kizárólagos elsajátításra irányuló jogoknál a bekövetkezett és foganatosított okkupáció a jogosultság hiányában tulajdonszerzésre nem vezet. Így az ellenség javain a zsákmányolás csak az erre jogszabály szerint jogosítottak részére alapít tulajdont; az elszabadult és két nap óta nem üldözött méhraj uratlanná válván, csak és kizárólag az által okkupálható tulajdonul, akinek telkén leszállott s a vadászati joghoz teljesen azonosan nyert szabályozást a fenntartott ásványokon, mint uratlan dolgokon szerezhető tulajdon kérdése is.

B) Egy másik elmélet szerint: A vadorzó birtokbavételi cselekménye a vadászati jogosított részére alapít tulajdont, mert úgy tekintjük

¹ *Krainz*, System des österreichischen allgemeinen Privatrechts. III. Aufl. Wien, 1899. 570—571. I. I. köt.

² *Schwarz Gusztáv*, Paererga. Budapest, 1912. 122. 1.

öt, mint a jogosított akaratlan képviselőjét. Ez a közvetett tulajdon-alapítási vagy képviselési elmélet. Indokolása a képviselési viszony fikcióján és a kincstalálásra alapított kétes értékű analógián épül fel.¹ A fikció tartalma a valószínűsítés lehetőségét is kizárja. A vadászó helyzete a tulajdonszerzés közvetítése tekintetében nemcsak „akaratlan”, de a jogosított jogszerzésével éppen ellenkező irányú. A vadászó akarata arra irányul, hogy sajátmagának szerezzen tulajdont és semmi esetre sem a vadászati jogosítottnak. Akarata ellenére ez sem tehető tulajdonossá. A fikció túlságba vitt erőltetését *Anders* (id. m. 136. l.) azzal illusztrálja, hogy ha a vadászó kíméleti idő alatt ejti el a vadat, amikor a jogosított a törvény értelmében nem is *akárhátna* védett vadon tulajdont szerezni: mégis a képviselési elmélet értelmében tulajdonossá kellene tennünk őt, a „képviselő” és a „képviselt” nyilvánvaló akarata és a törvénynek a tulajdonszerzésre irányuló akaratot eltoltó rendelkezése ellenére is.

A képviselési elmélettel szemben egyéb ellenvetések is hozhatók fel. Logikai ellentét, hogy a vadászó ugyanazon egy cselekménye és ugyanazon pillanatban képviselési és tulajdont közvetítő cselekmény is lehessen. Azaz alapítson tulajdonjogot a vadászó részén s ezzel együtteműleg azt a vadászati jogosított tulajdonává is hatályosítsa át. Az uratlan dolgok tulajdonának megszerzési módja, mely a vadnál, mint „fenttartott” uratlan dolognál is érvényesítendő: az okkupáció. A vadászásnál a vadászati jogosított foglalási cselekménye hiányzik. Az ő tulajdonszerzésre irányuló kizárólagos igényét a vadászó cselekménye nem pótolhatja. A megsértett jog az őt ért sérelem folytán tulajdonjoggá át nem változhatik. Az e pontban jelentkező nehézséget *Brinz* (Lehrbuch, II. Aufl., I. köt., pag. 570) azzal vélte áthidalni, hogy az élő vad fölött a vadászati jogosítottat szerinte megillető „flüssiges Eigenthum”-ot a vadászó birtokbavételi cselekménye ipso facto „festes Eigenthum”-má változtatta át. Ezzel azonban — eltekintve egészen az ilyen képes beszéd értékétől — annak a szabálynak, hogy a vad fölötti tulajdon megszerzéséhez okkupációs jog és okkupációs cselekmény szükséges: elég téve nincs.

A kincstalálás analógiájára az adott okot az akaratlan képviselési elmélet híveinek, hogy az engedély nélkül kincs után kutató, ha kincset talál, e kincsnek egy bizonyos hányada a lelőhely tulajdonosának alapít tulajdonjogot. A hasonlóság alkalmazása azonban tévedésen nyugszik. A talált kincs meghatározott hányadára nem a találás tényének joghatásaként keletkezik a lelőhely tulajdonosának tulajdonjoga, hanem közvetlenül az erre vonatkozó jogszabály rendelkezéséből. Az a jog, amit ilyenkor a jogszabály a földtulajdonosnak megad, lényegében nem, csak tartalmában különbözik a múzeumok-

¹ Ez elmélet főbb képviselői: *Windscheid* (Pandektenrecht. Aufl. V. Bd. I. pag. 585.); *Beseler* (Deutsches Privatrecht, § 89. Anmerk. 15.); *Schütze* (Vom Eigenthumserwerb am Wildergut Bekker's und Muther's Jahrbücher des gem. Deutschen Rechts VI. köt. 1863, 108. és köv. l.); *Kirchstetter* (Comm. zum Österr. allg. bürgerl. Gesetzbuche. Aufl. V. Wien, 1894. 213. l. 2. jegyzet); *Stubenrauch* (Comm. zum österr. allg. bürgerl. Gesetzbuche. Aufl. VII. Wien, 1898. I. köt. 500. l.)

nak biztosított kiválasztási jogtól. Ha nem így volna: a kincstálalót a múzeumok akaratlan képviselőjéül is el kellene ismernünk. Különben is a kincstálalást rendező szabályok rendkívüli jellegűek és „... lex singularis analogiam recipere non potest“.

A mai német jogra nézve communis opinio, hogy a vadászó cselekménye a vadászati jogosult számára semmiféle tulajdont nem alapít.¹ El volna ezzel szemben fogadva a reprezentációs elmélet a skandináv államokban, legalább is a gyakorlatban, miután az 1864. évi október hó 21-én kelt svéd törvény 23. §-a, az 1899. évi május hó 20-án kelt norvég törvény 38. §-a és az 1894. évi május hó 8-án kelt dán vadászati törvény 13. §-a a tulajdon e közvetített megszerzését nem akadályozza.^{2 3}

C) Egy további és a szabadon élő vad uratlanságának elvi szabályul való elfogadása után már elejtett teória szerint a jogosulatlan vadász által okkupált vad annak az ingatlannak a tulajdonosáé, akinek telkén az okkupáció történt.⁴ Amint a kiinduló pont, t. i. hogy a szabadállapotú vad a földtulajdonba annak alkatrészeként olvad bele és így mindaddig, míg a telket el nem hagyja, a telektulajdonos kizárólagos jogi uralma alatt áll: téves, époly téves a telektulajdonos szerzésének, egyrészt mint fölöslegesnek, másrészt mint a szerző által fogatosítandó okkupációtól függetlenítettnek hipotetikus felvétele. Fölösleges, mert ha a vad már szabad állapotában is az ő tulajdona, akkor nem volna értelme e tulajdonhoz in concreto még külön okkupációt is megkívánni. Téves pedig ezenfelül azért is, mert a vadászó okkupációjához a telektulajdonos jogszerzését ismét csak valamelyes akaratlan képviseleti fikcióval tudnók hozzákötni. Ha pedig arra a fölösleges gyakori esetre gondolunk, hogy a telek tulajdonosa és a vadászati jogosított nem okvetlenül egy személy, sőt akár az apró ingatlanoknál, akár a vadászati jog tekintetében haszonbérbeadottnál mindig más és más: a lehető legvísszássabb eredményekre juthatunk. Az apró ingatlan telek tulajdonosa például, ha saját földjén vadat ejt el, mint tulajdonos, tulajdonjogot vindikálhat magának fölötte; mint vadászónak pedig — miután a vadászati jog nem illeti — tulajdonjoga nincs.

D) A puszta birtokszerzés elméletének kiindulási pontja önként adódik azzal, hogy ha a vadászó sem magának, sem másnak az elejtett

¹ Dernburg, Das bürgerl. Recht des Deutschen Reiches und Preussens. Halle a/S., 1901. III. kötet. (II. Aufl.) 314. l. 7. jegyz.; Oertmann Paul, Bayerisches Landesprivatrecht. Halle a/S., 1903. 373. l.; Crome, System des Deutschen bürgerl. Rechtes. Tübingen und Leipzig, 1902. III. Bd. 381. l., 21. jegyz.; Dorner—Seng, Badisches Landesprivatrecht. Halle a/S., 1906. 372. l.; Kloss, Sächsisches Landesprivatrecht. Halle a/S., 1904. 126. l. stb. — Különben már a 958. §-hoz készült hivatalos indoklás is az ellenkezőt kizárja. (Haidlen, Bürgerl. Gesetzbuch nebst Einführungsgesetz mit den Motiven stb. Stuttgart, 1897. II. Bd. 177—178. l.)

² V. ö. Lehr Ernest Éléments de droit civil Scandinave. Paris, 1901. c. m. 71. l.

³ Hazai jogunkban minden közelebbi indoklás nélkül ezt a nézetet állítja érvényesítőnek Lányi Bertalan. (A tulajdonjog c. m. a Fodor-féle Magánjog II. kötetében. 374. lap.)

⁴ Lásd az elmélet kifejtését Höchtnél, id. m. 30. l.

vad fölött tulajdonjogot nem szerez, úgy az elejtett vadnak továbbra is *uratlannak* kell maradnia, mely minőségében a vadászati jog jogosítottja kizárólagos okkupációjának van alávetve. Az a helyzet tehát, melyben a vad áll, jogilag véve a korábbi állapotához képest nem változik, csak annyiban, hogy megelőzőleg *res nullius non possessa* volt, most pedig, a vadászó tényleges hatalmába jutva, *res nullius possessa*-nak tekintendő.

A vadászó tehát az általa jogtalanul elejtett vad fölött *tulajdont nem, de birtokot*, még pedig *rosszhiszemű, jogszerűtlen és állbirtokot* szerez. Hogy a helyzet a sértett jogosított és a vadászó, valamint a vadászótól további jogokat jó-, vagy rosszhiszeműen szerző 3-ik személyek között miként alakul? ez a vadászati jogvédelem kérdése, amiről az alábbiakban, külön fejezetben lesz szó.

Az elmondottak kiegészítéseül azonban még egy elméletről kell röviden megemlékeznünk, melyet szerzője, Anders (id. m. 168. és köv. l.) de lege ferenda szempontból ajánl elfogadásra. Azt, hogy a tételes jogokban felfogása támpontot nem talál, ő maga is elismeri.

Anders szerint alaptételként minden vadászati törvénynek azt kellene kimondania, hogy *valamely vad okkupációja folytán, az elejtés pillanatában, közvetlenül az illető területen a vadászati jogosított lesz tulajdonossá, tekintet nélkül arra, hogy az okkupációt ki foganatosította*. A képviseleti elmélet álláspontja végeredményben szintén erre vezet, de csak tarthatatlan fikciók közvetítése mellett.¹ Itt nevezetesen nincs más (a vadászó) általi szerzésről szó; a vadászati jogosított tulajdonszerzése függetlenül és kizárólag a jog parancsából következik, független tehát úgy a saját maga, mint a vadászó akaratától. Utóbbi lehet rossz-, vagy jóhiszemű (pl. tévedésből lépte át a határt), cselekményének jogi hatásával lehet tisztában, vagy tévedésben: mindez közömbös. A jogosított tulajdonszerzése ekként egyike lesz azoknak a különös eseteknek, amikor a jogszerzés valamely jogi tény pusztá reflexhatása következtében valósul meg. Ez a jogi tény: a vadnak valaki általi okkupációja, mely jogellenességére és a sértett vadászati jogára tekintettel, a törvény értelmében és parancsa folytán a jogosított tulajdonszerzésében váltja ki joghatását.

Az elvi háttérret Anders most közölt nézetéhez *Ihering*től vette, ki először foglalkozott az egyes jogi tények (cselekmények) akaratlan reflexhatásával és annak lényegét a következően határozta meg:

„Die Reflexwirkung ist eine durch besondere Verhältnisse bedingte und ausschließlich durch sie herbeigeführte ökonomisch vortheilhafte (oder nachtheilige) Folge einer in der Person des Einen eingetretenen Thatsache für eine dritte Person.“²

¹ T. i. a B) alatt ismertetett képviseleti elmélet a római jogi „*res nullius cedit primo occupanti*“-féle tétel nyüge mellett kerülő útra tér és a vad fölötti tulajdont a vadászó által előbb megszerzetteti és aztán a képviseleti fikcióval a jogosított javára áthatalyosítja („*verwirkt*“). Ez azért is fölösleges eljárás Anders szerint, mert a római jog „*ansprüchige Herrenlosigkeit*“-ot az uratlan dolgoknál nem ismert. (Id. m. 179. l.)

² *Jahrbücher für Dogmatik*. Bd. X. (1871.) 245—354. és 384. old.

Kétségtelen, hogy Anders felfogása a vadászati problémát gyökeresen megoldaná és lehetővé tenné a sértett vadászati jogosított javára a tulajdoni keresetet úgy a vadász, mint minden más ellen, aki a jogtalanul elejtett, elfogott vad birtokát a vadásztól megszerezte. Korlátokat e tekintetben csak a jóhiszemű szerzés alapján kellene felállítani. Eliminálná továbbá annak szükségét, hogy a vadász által elejtett vad tovább is uratlannak tekintessék és alkalmas volna elhallgattatni a vad „res nullius” minősítése ellen főleg laikus vadászok körében emelt népszerű kifogásokat. Végül nem figyelmen kívül hagyandó körülmény az sem, hogy a dúvadak pusztításánál, melyet a vadászati törvények általában minden telektulajdonosnak megengednek, az így elejtett, vagy leölt ragadozó fölötti tulajdonszerzés kérdésében az egyes pozitív jogok voltaképp az Anders-féle nézetet emelik érvényre. Egyébként arra is van példa, hogy a magánjogi kodifikációk rendjén a most tárgyalt elméleti álláspont már Anders előtt jóval korábban fölszínre vetődött.¹

20. §. Vadászati jogvédelem.

A vadászati jogvédelemre vonatkozó elvek fejtegetése az előző § megállapításainak rövid összegezéséhez fűzendő hozzá. Tehát: a vad fölötti tulajdonszerzésre *tárgyilag alkalmas* cselekvényeket azzal az eredménnyel, hogy a tulajdonjog valóban létesüljön: *egyedül és kizárólag a vadászatra jogosított egyén fogantatosíthatja.*

A jogosulatlan vadász okkupációja sem a maga részére, sem a jogosult, sem pedig az elejtés helyének tulajdonosa részére tulajdonjogot nem szerez. A jogosulatlan okkupáció joghatása egyedül a vadász birtokának a megalapításában merül ki.

Maga a vad pedig uratlan marad, amíg a vadászati jogosított fölötté okkupációval tulajdont nem szerezhet, vagy amíg ugyanezt az eredményt *jóhiszemű harmadik személy* a maga részére meg nem valósítja.²

Ez a helyzet élesen rámutat arra, hogy a vadászati jogosított az őt jogosulatlan vadászás következtében ért jogsérelem ellen: a hat-

¹ A *bajor* (1864. évi) polgári törvénykönyv *javaslata* III. Rész, 117. cikkelye így szól: „Wilde Thiere sind herrenlos, solange sie sich in ihrer natürlichen Freiheit befinden. Wird jagdbares Wild in einem Jagdbezirke erlegt, gefangen, oder sonst ausser Stand gesetzt den Ort zu wechseln, so gehört dasselbe — *gleichviel ob dies durch den Berechtigten oder einen Dritten, oder durch Zufall bewirkt ist.* — *Demjenigen, welcher in dem betreffenden Bezirke zur Ausübung der Jagd berechtigt ist.* Diese Bestimmung kömmt auch auf Fische in fließenden Gewässern und in Seen zur entsprechenden Anwendung.“

² *Dernburg*: Aki a vadásztól a vadászati kihágás tudatában a vadat megszerzi, épen úgy nem lesz tulajdonossá, mint amaz. Amíg a vad ily egyének kezében van, az elsajátítási jog a vadászati jogosítottat illeti, mintha csak a vad még mindig szabad állapotban, az ő területén volna. (Id. m. III. köt., 324. l.) — *Dorner-Seng* id. m. 372. l., 26. jegyzet. — *Klosz* id. m. 126. l. — *Matthias*: Harmadik jóhiszemű szerzésével szemben kiadás iránti igény nincs és az elsajátítási jog ilyenkor elenyészik. (Lehrbuch des bürgerlichen Rechtes. Berlin, 1914. VII. Aufl. 477. l.)

hatós jogvédelemre nagy mértékben rászorul, még pedig nemcsak oly irányban, hogy az ily sérelmek előzetesen elháríttassanak, hanem abban az irányban is, hogy ha megtörténtek, az elszenvedett érdeksérelem megfelelő módon helyreállíttassék.

Közbevetve megjegyzendő, hogy a vadászati jogvédelem fogalma alá egyéb cauteláris jellegű intézkedések is beletartoznak. Így a kóbor kutyák és macskák pusztításának engedélyezése, a jogosulatlan vadászok ellentállása, támadása esetén a fegyverhasználat joga, még tovább a vadászati kihágások, esetleg vétségek büntetőjogi elbírálása stb. Ezeket a vadászatvédelmi intézkedéseket azonban, mert elvileges jelentőségük kérdéstinkekkel kapcsolatban nincs, a most mondandók során mellőzzük. Egy részük a vadászati jogosított és a földtulajdonos közti viszonyban ügyis megoldást nyer, ami röviden érintve is lesz, de egészben véve ezekkel a jogi vonatkozásokkal a tételes jogszabályok ismertetésével kell foglalkoznunk.

Tehát: általánosságban vadászatjogi *jogsérelmet jelent minden olyan cselekmény vagy magatartás, mely a vadászati jogosítottat bizonyos területen belül található vadak kizárólagosan megillető elsajátítási jogot (és tenyésztési jogot) háborítja, csonkítja vagy megghiúsítja.* Az ily sérelmek ellen korlátozott mértékben a jogos önvédelem, illetőleg jogos önsegély, a jogállam eszméjének megfelelő módon pedig a vadászatjogi keresettel felhívandó hatósági jogsegély nyújthat védelmet.

A vadászatjogi kereset a vadászati jogsérelmek sokféleségéhez képest tartalmában és alakjában igen különböző. E helyen csak a vadak jogtalan elsajátítása útján megvalósuló vadászati jogsérelmekről lévén szó, a vadászati jogvédelemnek is csak az ezekkel kapcsolatos vonatkozásai kerülnek vizsgálat alá.

Ezek a sérelmek pedig vagy azáltal követtetnek el, hogy 1. *valamely vadat arra jogosulatlan (a vadászó) sajátít el, vagy azáltal, 2. hogy az elpusztított dűvadat a vadászati jogosítottnak ki nem szolgáltatják, vagy végül azáltal, 3. hogy a vadat a jogosult elsajátításának lehetősége alól (öléssel, mérgezéssel) elvonják és így jogának gyakorlását megghiúsítják.*

A jogtalanul elsajátított vadnál további különbséget szül a vadászati jog védelme szempontjából az, hogy a vad még mindig a jogosulatlan birtokában van-e, vagy hogy már további 3-ik kezébe került.

1. A vadászati jog sérelmének legélesebb és leggyakoribb esete: a vadászó által jogtalanul történt elsajátítás. Ez az elsajátítás a vadászati jogosultnak *dologi hatályú és abszolút jellegű* azt a jogát sérti, hogy meghatározott területen a fenntartott uratlanság állapotában álló vadat *egyedül és kizárólag neki* van joga okkupáció útján tulajdonul megszerezni. A vadászó cselekvése ezt a kizárólagos elsajátítási jogot in concreto, azaz az épen elejtett vadra nézve lehetetlenné teszi, a gyakorolhatás szempontjából megghiúsítja. A sérelem ellenében igényelhető kereset, a sértett jog természetéhez képest, csak dologi hatályú lehet és így nemcsak a vadászó, hanem általában minden harmadik személy ellen megindítható, aki a jogtalanul okkupált és még mindig

uratlan vadat a vadorzótól ennek szuccessoraként megszerezte.¹ Egyedül a jóhiszemű szerzés adhat a 3-iknak, a vadászati jog jogosítottjának keresetével szemben kifogást, amiről alább.

A kereset célja a sérelem előtti helyzetnek visszaállítása (In integrum restitutio). A sértett vadászati jogosított tehát nem tulajdon-joga megállapítására és elismerésére teszi folyamatba keresetét — mert hiszen tulajdont a vadorzó birtokbavételével nem szerzett —, nem azért követeli tehát a vad kiadását, hogy ezáltal az az ő tulajdonába bocsáttassék, hanem egyszerűen a vad további „res non possessa” állapotú uratlanságába való visszahelyezéseért perel. Az eredeti helyzet visszaállítása, ha a vad még életben volna, a területen való szabadonbocsátást, ha már nincs életben, a felperes vadászati jogosított tulajdonszerzési cselekménye (okkupációja) céljából való rendelkezésre bocsátását teszi szükségessé. Az utóbbi (rendszerinti) esetben az alperes vadorzó de facto a vad kiadására marasztalendő, de csak azért, hogy a felperes vadászati jogosított tulajdontalapító birtokbavételi cselekményét rajta foganatosíthassa.²

Önként érthető, hogy ez az „előbbi állapotba” való visszahelyezés nem mindig lesz lehetséges. Kizárttá tehetik azt akár fizikai, akár jogi akadályok. Fizikailag lehetetlen nevezetesen, ha a jogosulatlanul elejtett vad már nincs az alperes vadorzó birtokában, vagy ha elfogyasztott, vagy élve elfogott vad esetében az szabadságát ismét visszanyerte. Jogilag lehetetlen az in integrum restitutio pedig akkor, ha a vadorzó az elejtett vagy elfogott vadat más vadászterületre vitte át és az ott, az azon a területen vadászati jogosított kizárólagos okkupációs jogának szférájába került. A vad tudniillik a vadorzó kezében uratlanságát megtartja, s akár élő, akár („esett vad”-ként kezelendő) elejtett vad: idegen revierben a korábbi és közvetlen sérelmet szenvedett vadászati jogosított, jogának területi korlátain túl jutván, más vadászati jogkörrel fog érintkezésbe lépni. Ez az eset akkor is, ha a vadat véletlen esemény (pl. vízáramlás) vagy ragadozó hurcolja át a vadászterület szomszédságában levő idegen revierre.³

Az in integrum restitutio most tárgyalt lehetetlenülési eseteiben a jogosult elsajátításának lehetővé tételére irányuló kereset kártérítési keresetté fog átalakulni s ezzel dologi jellegét el is veszti. Ugyanez a helyzet akkor, ha a vadorzótól a vadat harmadik személy jóhiszeműen

¹ Ilyen értelemben Anders id. m. 150. és köv. l.

² V. ö. Anders, ugyanott 152. és köv. l. Ugyanezen álláspontot látszik elfoglalni Nöldeke azzal, hogy a kiadás iránti pernek más célja nincs, mint hogy a kiadott vadon a felperes vadászati jogosított a tulajdonjogot megszerezhesse. (Hamburgisches Landesprivatrecht, Halle /aS. 1907. c. m. 473. l.)

³ Ellenkező nézetet képvisel Kloss, a szász partic. vadászati jogra nézve. Szerinte az illetéktelenül elejtett és más területre átvitt vad azon jogosított kizárólagos elsajátítási jogának marad alávetve, akinek területén a vadorzó elejtette. (Id. m. 126. l.) Nem helyes nézet, mert közvetve a „Jagdfolge” elismerését jelentené és mert beleütközik abba az alaptételbe, hogy az idegen terület jogosítottja is kizárólagos elsajátítási joggal bír saját területén az ott levő és oda bármi okból került élő vagy elhullott vadakra. Így helyesen Dalcke id. m. 11. l. és Anders id. m. 164. és köv. l.

szerezte meg,¹ aminek kritériuma abban áll, hogy ne tudta és kellő gondosság mellett ne is tudhatta légyen átadójának jogellenes szerzését.

Kétségtelen, hogy a kártérítési keresetté alakult eredeti kereset nem adja meg már a jogvédelemnek kívánatos teljességét. Ezen azonban épen úgy nem segíthet a jogrend, mint ahogy a vadászó által elejtett és el is fogyasztott vadat el nem ejtetté, el nem fogyasztottá nem teheti. Még akkor is, ha abból indulnánk ki, hogy a vadászati jogosított a revierjében levő vadaknak már azok szabad állapotában is tulajdonosa (valami és a laikusok gondolata szerinti „sui juris tulajdonról” volna szó): hasonló esetekben a folyamatba helyezett tulajdoni kereset dacára is kénytelenek volnánk a kártérítéssel megelégedni. Az elfogyasztott vad ilyenkor sem válhatnék el nem fogyasztottá.

Az elmondottakhoz a következő kiegészítések veendőek még figyelembe:

Hogy a vadászótól a vadászati jog jogosítottja a vad kiadását követelheti: minden tételes intézkedés nélkül is kiírthatatlan meggyőződésnéppen benne él a vadászközvéleményben, mely a vadászati jogvédelem első alaptételeként ezt a követelést állítja fel. Ennek óhajta megfelelni a jog is, mikor a kikövetelésre jogi alapot keres. A fentiekben ezt a jogalapot a vadászati jognak *lényegében* véltük megtalálni, azaz abban, hogy természete szerint egyike a kizárólagos elsajátításra irányuló dologi jogosultságoknak. Ha ettől az alaptól eltekintենek, az eredmény sokkal kevésbé volna kielégítő.

Így mindenekelőtt, ha a kereset merőben *személyes jellegű* keresetnek minősítenék: csak addig lehetne annak sikere, amíg a vad még valósággal a vadászó, illetőleg az ő általános jogutódja kezében van. Igaz ugyan, hogy minden dologi kereset személyes irányzatúvá válik, mihelyt vele konkrét esetben a jogsértő ellen fordulunk; jogsérelem nélkül azonban a dologi jogok keresetősége pihen s a dologi (vagy személytelen) kereset lényege épen abban áll, hogy nemcsak a közvetlen jogsértő, de harmadik személyek ellen is érvényesíthető. A vadászati jog dologi hatályú s az ingatlantulajdonnal társult reáljog lévén, más keresetet, mint dologi hatályút, nem is adhat.² A vadászó-elleni és a vad kiadására irányuló személyes keresetről csak akkor lehetne szó, ha a vadászati jogvédelem szervezete a vadászó tulajdonszerzésének szempontjából volna berendezve. Ez az elméleti szempont azonban mint elmélet sem állja meg a helyét.

Elgondolható álláspont volna és több oldalról el is van fogadva az, hogy a vadászó cselekménye kizárólag mint *kártételi* cselekmény bírálendő el.³ Megsértette a mást illető alanyi magánjogot s az ezt védő jogszabályt s egyúttal pedig kárt is okozott. Miután minden

¹ V. ö. Anders, id. m. 157—158. l.; Matthias, id. m. 477. l.

² A szövegben mondottakhoz képest egyszerűen csak kifejezésbeli pongyolaságnak lehet minősítenünk azt, ha itt-ott az irodalomban, a helyesen észögezett alapok mellett is, kiadásra irányuló személyes keresetet emlegetnek. Így pl. Höcht id. m. 30. l.; Matthias id. m. 477. l.; Crome id. m. III. köt. 381. l.

³ Így pl. Szász-Schwarz Gusztáv id. m., Parerga, 122. l. Lásd a kérdés felvetésére nézve Anders id. m. 148. és köv. l.

kártérítés az előbbi állapotba való visszahelyezés gondolatán nyugszik, a vad kiadása mintegy in natura való kártérítés számos esetben ebben a keretben is elérhető volna. Gyöngéje azonban ennek az álláspontnak az, hogy az olyan jogrendszerekben, melyek a kártérítés intézményét a vétkesség kimutatásával szorosan összekapcsolják: a keresetnek, eltekintve a nehéz bizonyítási tételtől is (hogy t. i. a vadat, ha őt a vadász ebben meg nem előzi, a vadászati jogosított okkupálta volna), nem lenne semmi sikere ott, hol a vad a jogosulatlan személynek szándéka nélkül került birtokába, avagy ott, hol a jogosulatlan vadelfogás a terület határának jóhiszemű átlépése mellett történt. Amennyiben pedig a nem jogosult okkupációja, mint a dúvadak esetében, egyenesen megengedett dolog, éppen nehéz volna a vétkesség momentumát megállapítani.

Andersnek most jelzett ellenvetései nagyjában megállanak, bár a *vétkesség* aljáról megítélni a kérdést azért nem egészen indokolt, mert a jogosulatlan vadászat minden formájában törvényesen tiltott okkupációt jelent s az esetleg érvényesülő jóhiszeműség nem adhat a jogosulatlan javára a tiltott cselekménnyel megvalósult eredménynek jogi szankciót s csak a kártérítés mérvét befolyásolhatja. Az elejtett dúvadak kiadásának megtagadása pedig abból a szempontból bírálendő el, hogy az elejtésre feljogosított itt nem mint kártevő szerepel, hanem mint olyan ügyvivő, kinek az ügyvitelre a vadászati jogosított helyett maga a törvény ad felhatalmazást. A fő kifogás, melyet a kizárólag kártérítési eszmekörben megadandó vadászati jogvédelem ellen fel lehet hozni, az ily címen indítható keresetek merőben személyes természete és az, hogy a kártérítés érvényesítése csak másodlagos lehet akkor, ha a dologi hatályú kereset eredményességét a vad kiadásának fizikai vagy jogi lehetetlensége teszi kizártnak.

Felvethető az a további gondolat is, hogy a jogosulatlan elsajátító ellen a sértett alap nélküli *gazdagodás* címén keressen elégtételt,¹ ha és amennyiben a vadhoz hozzájutnia úgy, hogy azt okkupálhassa, nem lehet. Miután a gazdagodási kereset csak az „in quantum locupletior fit” határáig mehet s ez is a jogosulatlan okkupáció időpontja szerint állapítandó meg: előnyösebb a teljes kártérítésre törekedni, mely az elmaradt nyereség elemét is magába öleli s melynél elsősorban a károsult objektív helyzete az irányadó.

Mennyiben adhat védelmet a jogosulatlan vadelsajátítással szemben a jogos önségély? Egészen következetes álláspont az, hogy ha a jogrend a vadászati jogosítottnak kizárólagos elsajátítási jogot ad az uratlan állapotú vad fölött és ha ezt az uratlanságot a jogosulatlan okkupáció után is érintetlenül fenntartja: a kérdéses vad épúgy a jogosított kizárólagos elsajátítási jogának marad tovább is alávetve, mintha még mindig szabad állapotában volna. Nem lehet tehát semmi akadálya annak, hogy a jogosított a vadászóval szemben minden oly esetben, hol a késedelem veszélyt jelent s jóhiszemű harmadik személyek jogszerzésének lehetőségét hozza magával, jogának erőszakkal

¹ Így *Matthiass*, id. m. 477. l.; *Crome*, id. m. III. köt. 381. l.

érvényt ne szerezhessen.¹ Áll ez a közvetlen tettenérés esetére, sőt a már befejezett vadászásra is, amíg a vadász a területen tartózkodik s a kizárólagos elsajátítási jog területi határait el nem hagyta. Ilyenkor az elejtett, elfogott vadat a vadász birtokából annak megtámadásával erőszakos úton el szabad ragadni s az elragadott vad fölött egyúttal a tulajdon alapító cselekményt is fogatosítani. A vadász minden ellentállása: jogellenes cselekmény lesz, mely jogos önvédelem jellegével és hatályával nem bír. Ha azonban a jogosulatlan elsajátító zsákmányával a terület határait már elhagyta, a vele szemben alkalmazandó önszegélynek helye többé nincs. A jogosult ily esetben addig is, míg a keresetet folyamatba téve a hatósági jogvédelmet igénybeveheti, a jogosulatlanul elsajátított vad közigazgatási úton leendő lefoglalását szorgalmazhatja.

További felvetendő kérdés, hogy oly esetben, mikor a vadászati jog jogosítottja, mint önálló vadászati jogalany, saját ingatlanán gyakorolja a vadászatot, nem védelmezheti-e *közvetve* kizárólagos elsajátítási jogát a tulajdonjog kizárólagosságát biztosító és védő tulajdoni keresettel? Felelet: közvetett védelmet a tulajdon kizárólagossága iránti kereset (*actio negatoria*) csak annyiban adhat, amennyiben az ingatlanra való belépést (melyet a vadász a jogosulatlan vadászás céljából tesz meg) akadályozza s annak eltávolítását a *cautio de non amplius turbando* letételére való és az okozott kár megtérítésére irányuló marasztalással szankcionálja. Ha a vadászati jog az ingatlan tulajdonnak tartalmi része volna és nem egy egészen külön, önálló jogosítvány a kártérítés mellett, a vad kiadását is bele lehetne vonni az *actio negatoria*-ba. Így azonban ez a kereseti cél a tulajdon kizárólagossága iránti per kereteiből kiesik s a szóbanforgó közvetett vadászati jogvédelem gyakorlati jelentőségét mélyen leszálítja. Más a helyzet az oly állatok fogásánál, melyek „nem vadászhatók“, azaz nem tartoznak a vadászati jog részére fenntartott uratlan dolgok közé. Itt az *actio negatoria* teljes védelmet nyújt, valamint mindazon berendezések védelmére is, mint amilyenek a leshelyek, etetők stb. s melyek egyébként szintén a vadászat céljainak szolgálatára vannak rendelve.²

A jogosulatlan vadásznál az elmondottakból következően a vadász nem tekinthető sem tolvajnak, sem sikkasztónak; a jogtalanul elsajátított vad uratlan maradván, az elsajátítási tény senki tulajdonát nem sérti. Más a helyzet, ha a jogosulatlan vadász oly vadat okkupál magának, mely már tulajdonul megszerzettnek tekintendő. Így a jogosult által felállított kaptányból, hálóból az abban megfogott vadat elviszi; ez már lopás s a sértett a lopott jószágot tulajdoni keresettel követelheti vissza. Ellenben, ha a vadász a saját maga által felállított hurokból vagy törből viszi el az abba esett vadat: nem forogván fenn itt a vadászati jogosított megelőző elsajátítási ténye, közönséges jogosulatlan vadászatról (vadászról) lesz szó.

¹ V. ö. Wagner, id. m. 134. l.; Nöldeke, id. m. 473. l.; Crome, id. m. III. köt. 381. l.; Dernburg, id. m. III. köt. 314. l.

² Az *actio negatoria*nak, mint vadászati jogi védelmet szolgáló keresetnek értéktelenségét részletesen kifejti Anders. id. m. 98—106. l.

II. és III. Ha a jogsérelem azzal áll be, hogy a telektulajdonos a dűvadakat pusztítja, de a vadászati jogosítottnak az elpusztított vadat kiszolgáltatni nem akarja, vagy hogy a nemes vadat mérgezés és más alattomos módokon a vadászati jogosított elsajátítása elől elvonja: a jogvédelem biztosításának előfeltételei sokkal kevésbé bonyolultak. A dűvadak pusztítására a vadászati jogosított helyett a telektulajdonost egyenesen a jogszabály hatalmazza fel és így az elpusztítás, elfogás mindig a jogosított nevében és javára történik és így az ő részére alapít tulajdont is. Itt tehát a tulajdoni kereset minden nehézség nélkül igénybevehető. Kivételt csak akkor tehetnénk, ha a dűvad elpusztítása teljesen zárt, vagy a vadászati jog alól kivont területen (lakáshelyen, udvaron, körülkerített majorban) történt, hova a kizárólagos elsajátítási jog el nem ér s ahol eszerint az elpusztító tulajdonszerzését kétségbevonni nem lehet. A különben fenntartott természetű uratlanság itt t. i. elesik és a vad egészen szabad okkupáció tárgyaként tekintendő. A legvégül említett III-ik jogsérelemi esetben pedig egyébről, mint kártérítésre irányuló keresetről önként érthetőleg szó nem lehet.

21. §. A vadászati jogosított és a földtulajdonos közötti jogviszony.

A vadászati jogosított és a földtulajdonos közötti jogviszony különleges szabályozást azokban az esetekben igényel, mikor a vadászati jog tartalmát, a vadászati üzemet *nem a tulajdonos* gyakorolja, mint a vadászati jognak saját ingatlanán kizárólagos alanya, hanem egy tőle különböző és az üzem folytatására kötelmileg feljogosított egyén. A kötelmi jogosultságnak alapja a vadászati jog tekintetében létesült haszonbérleti szerződés.

Némely német partikuláris jogban dologi hatályú vadászati üzemm-jogok is állanak még fenn régi jogcímek ideiglenes érvényesülése következtében és átmenetileg s a francia jog területén sincs kizárva az, hogy ilyen dologi erejű vadászati jogosultságok személyes szolgalmak jellegével idegen területeken ne keletkezhessenek.¹ Általában véve azonban, a más földén való vadászás másképen, mint haszonbérleti szerződésből folyólag nem létesülhet.

A vadászati üzem folytatására ekként felhatalmazott és az ingatlan tulajdonosa (vagyis az igazi vadászati jogalany) közötti viszonyra a szerződéses alap ellenére elsősorban nem ez a szerződés az irányadó, hanem maga a törvény. A vadászati jogról nevezetesen annak jogalanya, a földtulajdonos, szabadon nem rendelkezhetik, még akkor sem, ha ingatlana egyébként akkora terjedelmű, hogy azon a vadászati jog önállóan is volna gyakorolható. A haszonbéri szerződések mellékes kikötései tekintetében ugyan korlátozva a felek automóniája nincs, de

¹ Planiol, id. m. 551. l. (1620 No) „... comme une sorte particulière d'usage viagers.“ (V. ö. Aubry et Rau Cours de droit civil français. edition IV., II. köt. 61. l.)

a lényeges vonatkozásokban a gyakorlás céljából átengedett vadászati jog terjedelmét, előfeltételeit, módzatait a legtöbb vonatkozásban jogszabály állapítja meg. Önálló vadászterületekké nem alakítható ingatlanok haszonbérbe adásánál pedig a tulajdonosok épen nem diszponálhatnak joguk ilyen vagy amolyan átruházása tekintetében, hanem az e részben eljárni hivatott közigazgatási hatóságok hivatottak az intézkedésre.

Mindez következik abból, hogy a vadászati jog, mint az ingatlan fölötti tulajdonjoghoz társult reáljogosítvány, egyfelől tágabbá teszi annak térfogatát, de másfelől szükségképen korlátozza is. Korlátozza, mert bizonyos nagyságon alul a telektulajdonos az őt illető vadászati reáljogot személyesen nem gyakorolhatja és emellett tűrni köteles ingatlanán mindazokat a behatásokat és cselekményeket, melyek a vadászati üzem folytatására jogot szerző joggyakorlásával okszerűen együttjárnak. A közönségesen szintén ingatlantulajdon korlátozásaként felfogott azok a további törvényes rendelkezések, melyek kíméleti időre, eltiltott vadászati módokra stb. vonatkoznak, az ingatlantulajdonnal semmi vonatkozásban nincsenek s merőben a vadászati jog, mint attól különálló magánjogi alakulat szabályozásának az alkatrészei.

A vadászati jog tehát, mint tulajdonkorlátozás, kizárólag csak a kényszerhaszonbérlet alá eső apró ingatlanok esetében és itt is csak abban az egyetlen vonatkozásban érvényesül, hogy a földtulajdonos *a jogosítottnak vadászati üzemből folyó cselekményeit a saját ingatlanán tűrni, azokat nem akadályozni és megghiusításuktól tartózkodni köteles.*

Az akadályozás alatt egyebet, mint a területre való lépés eltiltását, a vadászati cselekményekkel szemben való ellenszegülést, nem érthetünk, nemkülönben a megghiusítás sem jelent mást, mint hogy a foganatba vett vadászati cselekmények sikeres keresztülvitelét olyan természetű zavaró beavatkozásokkal, melyek e siker elérhetését kockázatosná tehetik, félbeszakítania a telektulajdonosnak nem szabad. Egyébként pedig alig mondható, hogy ez a korlátozás valamelyes nagyfokú megszorítás volna. Eltekintve ugyanis a pozitív törvények azon rendelkezéseitől, melyek a szőlő- és kerti művelés, valamint a mezőgazdasági kultúra védelmére irányulnak, a telektulajdonos bármikor megteheti, hogy telkét kerítéssel vegye körül, mely a vad szabad mozgását lehetetlenné teszi s a bekerített területet a vadászati üzem számára minden értékétől megfosztja. Választhatja a telek kihasználásának tetszésszerűen, tehát olyan módját is, mely a vad tenyészése szempontjából egyenesen káros hatású s mindezen felül minden jogrend egyre táguló határok között nyújt lehetőséget arra, hogy a telektulajdonos vadászkar és vadkar címén a vadászati jogosítással szemben követelési jogokat támaszthasson.

Egészben véve a vadászati jogosított és a földtulajdonos közötti jogviszony nem is áll egyébből, mint a vadászás türéből egyfelől, másfelől a „civiliter uti” szabályának megfelelő lehető legnagyobb kímélet mellett véghezviendő vadászati cselekmények foganatosítása iránti jogból. Hasonló a joghelyzet ahhoz, amely a bányajogosítványokat szerző bányaadományos és az ingatlan tulajdonosa között fennáll;

szembetűnő fokozati eltérésként annyit mindenestre azonban megállapíthatunk, hogy a bányajogok alanya a telek felszínének használatát messze felülmúló mértékben veszi igénybe, semmint azt a vadászati jog jogosítottja teszi.

A tulajdonos és vadászati jogosított viszonyának összes mellékes vonatkozásai egyébként a pozitív jog részletkérdéseinek sorába tartoznak.

Általánosabb jellege még csak egy kérdésnek van, mely szintén e jogviszony körében merül fel. Ez a dűvadak pusztításának kérdése.

A telektulajdonosnak alternatív fakultás áll rendelkezésére, hogy a dűvadak okozta károk ellenében a vadkár címén a vadászati jogosítottal szemben lépjen-e fel, avagy igyekezzék a dűvadak elpusztításával preventíve védekezni. Az elpusztítás a minden módon való ártalmatlanná tételt, esetleg tehát a mérgezést is jelenti. Utóbbi védekezési módnak a vadászati jogosított érdekeire is kiható netaláni káros mivoltával szemben a mérgezés engedélyezése körüli közigazgatási hatósági eljárásban kell a szükséges garanciákról gondoskodni. Miután a fölvetett kérdéseknek pusztán elvileges tárgyalásáról van szó, a részletek tekintetében a későbbi tételes fejtegetésekre előre utalunk s azt sem érintjük ezúttal, hogy „dűvadnak“ miféle vadakat lehet minősíteniük.

A tulajdonosnak tehát tulajdonából folyó jogosítványa a kártékony, úgynevezett dűvadaknak nem „vadászat“ jellegével bíró elpusztítása, tekintet nélkül arra, hogy a vadászati jogosítottnak üzemjoga ezekre a vadakra is kiterjed és azok a szabad uratlanság kategóriája alá eső és a korlátlan állatfogáshoz utalt állatok sorába nem tartoznak. Erre való tekintettel, amint ez különösen az előző § során mondottakból is következik, a földtulajdonos az elejtett, elfogott dűvad fölött tulajdonjogot nem szerez, hanem azt, mint megbízás nélküli ügyvivő, a vadászati jogosított számára alapítja meg. Költségeit, melyek a dűvad elpusztítása kapcsán fölmerülnek, a vadászati jogosítottól megkövetelheti.

A szoros értelemben vett vadászati cselekményeken kívül az ingatlantulajdonos tűrni tartozik végül mindazoknak a vadászati berendezéseknek létesítését is, amelyek a vadászat némely fajainak gyakorlásánál részben szokásosak, részben nélkülözhetetlenek, vagy amelyek a vad óvásával és tenyésztésével állanak kapcsolatban. Hogy a vadászati jogosított ezen a téren a telektulajdon megszorításában meddig a határig mehet el, a konkrét esetek kérdése. A bírói mérlegelésnek minden ilyen alkalomkor a szembenálló érdekek lehető kiegyenlítését kell szem előtt tartania s mindazt, ami a vadászati üzem szempontjából csakugyan föltétlenül szükségesnek tekinthető, a földtulajdonosnak megítélendő s különben is, minden idetartozó, bár jelentéktlenebb esetben is föltétlenül kijáró kártérítéssel kell aequiparálni.

Elvül szolgál azonban, hogy mivel a vadászati jog minden ilyen vonatkozásában mint tulajdonjogi korlátozás érvényesül és így kivételes jogi rendezésen nyugszik, a különben is kártérítésre kötelezett vadászati jogosult vadászati érdeke az általános szabállyal védett földtulajdonnal szemben az erősebb jog jellegével bír. Az összeütközés kiegyenlítésénél ez a szempont tehát figyelmen kívül nem hagyható.

VI. FEJEZET.

A vadkárok kérdése.

A vadászati jog mindenkori szabályozásának egyik vitatott és egységes szempont alá mindaddig nem vont elvi kérdése a vadkárokról való felelősség. Vagyis ki és mily mértékben viselje azokat a konkrét esetben éppen nem jelentéktelen károkat, melyeket az in statu libertatis levő és a kizárólagos elsajátítás számára fenntartott vadak erdő- és mezőgazdasági téren okozhatnak?

A kérdés megvizsgálását a vadkár fogalmának pontos megállapításával kell bevezetnünk.

Vadkárok alatt értjük t. i. azokat a károkat, melyeket a *vadászható vadak az ingatlanokon fekvésük, mozgásuk és táplálkozásuk folytán* előidézhhetnek.

Tehát az a kár, amit „*nem vadászható*” jellegű, azaz a vadászati jog számára fenn nem tartott vad idéz elő, *nem vadkár* s így esetleges megtérítésére nem is a vadászati jog szabályai az irányadók. Okoztassék a kár *ingatlanon*, amit úgy kell értenünk, hogy az ingatlanon kívül minden és vele alkatrészi vagy tartozéki kapcsolatban álló mellékdolgon is. Hogy az ingatlan milyen művelési ág alatt áll (erdő, szántó, kert, veteményes, szőlő, rét, gyümölcsös, virágtelep stb.), nem jön figyelembe. Az ingatlan gyümölcsei a vadkár szempontjából akár még *függő* gyümölcsök, akár már *elválasztottak* is lehetnek. De ha a már elválasztott gyümölcs kazlakba, boglyákba össze van rakva, úgy tekintendő, mintha betakarítása (hazaszállítása) is megtörtént volna. „Vadkárnak” ily módon többé kitéve nem lehet. A kárt okozó tények egyébként: lerágás, letörés, lehámozás, lelegelés, továbbá feltúrás, letaposás, fekvés, szétzúzás és fészekrakás stb. lehetnek. Nem vadkár ekként az, amit a vadak esetleg személyek rovasára, vagy az ingatlanon levő és nem „termény” jellegű ingóságokon idéznek elő s főleg nem vadkár az, ami a vadászati üzem folytatása és gyakorlása közben a terület tulajdonosát érheti.

Utóbbi károkat „*vadászati károk*” címen különböztetjük meg a „*vadkároktól*” (Jagdschaden és Wildschaden) s ezeknek vizsgálata jelen feladatunk körén kívül esik.¹

A vadkárok viselésének mikénti megállapítása szoros összefüggésben áll a vadászati jog történelmi fejlődésével. Az őseredeti szabad vadászat korában a vadak okozta kár természeti eseményként kezeltetvén, a kártérítés gondolatának felvetődésére alkalmat sem adhatott. Mihelyt azonban a vadászati jog királyi előjog (regale) lett, illetőleg, mint hazánkban, nemesi privilégiummá alakult, legalább is a jogász-meggyőződés, a vadak okozta károk megtérítését a vadászati jog alanyaira hárította át, annál is inkább, mert annak lehetősége, hogy az egyes telektulajdonosok a kártevő vad elpusztításával védekez-

¹ Ilyen vadászati károk állanak elő olyankor, midőn a vadászatot gyakorló egyén letapos, elgázol ültetvényeket, mást megsebesít, kutyái, hajtói kárt tesznek stb.

hessenek, megszűnt. A forradalmak idejében a vadászati jog az ingatlan fölötti tulajdonjog tartalmába olvasztatván bele, minden telektulajdonosnak módjában állott a vadászat és így a vadkároknak ezen az úton való elhárítása. De mert mindott, hol ez a korlátlan vadászati jog érvényesült, nagyon hamar rájöttek az apró telkek tulajdonosainak megadott szabad vadászás nemzetgazdasági és közbiztonsági hátrányaira, az egyes vadászati jogrendszerek, az apró ingatlanok egységes vadászterületekké alakítása és a vadászati kényszer haszonbérletbe adása felé fejlődtek. A vadkárokért e rendszer keretében kárpótlásul a haszonbérből az egyesek birtokaránya szerint kijutó hányadrész szolgált. Mivel pedig ez a rendszer, tekintve, hogy az egyes telkek fekvésük és minőségük szerint a tapasztalatnak megfelelően nagyon különböző fokban voltak a vadkároknak kitéve, nem bizonyult eléggé igazságosnak: az újabb törvények megkísérették a vadkárok kérdését más alapon, nevezetesen egyes vadak kártevő természetéhez képest individuális eljárással szabályozni. Körülbelül ez az általános helyzet ma is.¹

A vadkár a mondottak szerint az állatkárok egyik alakja; elvi alapját tekintve azonban amattól lényegesen különböző. Az állatkárnál t. i. a tulajdonos állattartó gazda kártérítési kötelezettségének megállapítása azon a megítélésen nyugszik, hogy az állat kellő felügyelet és gondosság mellett nem juthat a másnak való károkozás helyzetébe. Ezért, összhangban a kártérítési kötelezettségek minden vonalán ma még általánosan uralkodó irányzattal: a vétkesség, a felróható gondatlanság, illetőleg mulasztás az a momentum, mely az állattartó gazda felelősségét megindokolja.

Alkalmazható-e azonban ez a szempont a vadak által okozható károk esetében, tekintettel arra, hogy azok egyéni uralom alatt — úgy-mint a „tartott“, vagy a „házi“ állatok — nem állanak? A „res nullius“-on — még ha a vadászati jogosított kizárólagos elsajátítási joga alá is vannak utalva — a tulajdonjog szoros szerkezete, a károkozás elhárítására alkalmas tulajdonosi rendelkezések lehetősége nem érvényesül. Tehát: nem. De nem bizonyos a vétkességi momentum a háziállatoknál sem. Az állat ösztönök kényszerhatása alatt áll és nem élettelen objektum, melynek kárt okozó minéműségét a tulajdonos tetszés szerint csökkentheti és idomíthatja. Azokat a korlátokat és bilincseket, amelyeket a szelidítés és szoktatás révén az ember felsőbb-sége a háziállatok fölött azok ösztönei visszaszorításával érvényesíteni tud és amelyek mint átöröklött diszpozíció az ily állatok ivadékaiban állandósulnak: az ős ösztönök váratlan kitörései legalább átmenetileg semmivé tehetik. Erre való tekintettel az újabb felfogás az állattartó gazda állatkárokért való felelősségének elvi alapjául mindinkább a *veszélyesség* elemét tolja előtérbe. Az állattartás ilyenformán mint önmagában már veszélyes üzem volna tekintendő, mely a másokat érő váratlan károkozások folytonos lehetőségét hordja magában. Méltányos

¹ Így az 1891 július 11-iki porosz Wildschadengesetz. De ezen az alapon áll a német ptk. is.

tehát, hogy az, ki ez üzem előnyeit élvezi, az állatkárt, mint azzal járó rizikót, feltétlenül vállalja.

A vadkárokért való felelősség megállapításához azonban a veszélyes üzemek analógiát nem adnak. A vadászati jogosított a kizárólagos elsajátítása alá utalt vadakkal nincs üzemi kapcsolatban oly értelemben, mint az állattartó gazda a maga állatával, vagy a gyáros az ő ipari vagy gyári vállalatával. A vadászati üzem, mint a vadászati jog tartalma, cselekvések és magatartások sorozatából áll, melyeknél a vad károkozó minéműsége, de egyáltalában maga a vad is közvetlenül belekapcsolódva nincs. A vad károkat okoz és okozhat, minden tekintet nélkül a vadászati üzemből fogatosított és folyamatosított cselekményekre. Valamely gyári üzem, vagy a lótarás veszélyes jellegét meg lehet szüntetni azzal, ha az üzem ideiglenesen felfüggesztetik, a gyár leég, illetőleg a fortélyos paripát gazdája lebunkóztatja: a vadkárok lehetőségét azonban nem zárja ki az, ha a jogosított vadász üzeme kigyakorlásánál vadakat ejt el. A vadászati üzem is lehet veszélyes jellegű, sőt kétségtelenül az is, ha arra gondolunk, hogy a vadász valakit megsüredezhet, fegyverének tűzével valamit felgyújthat stb., ám ez a vadászati károk és nem a vadkárok kérdése lesz.

Nem fogadható el a vadkárok megtérítésére szóló kötelezettség alapjául az a minősítés sem, mely szerint ez a kötelezettség „*quasi ex delicto*” származnék. Már az itt előrángatott fikció is rámutat az álláspont gyöngéjére. A delictum = jogellenes cselekmény; a legmereszebb logikai salto mortale volna azt mondani, hogy a vadászati jogosított jogellenes magatartásban vétkezik, ha a vadászterületen élő vad másnak vetésében kárt csinál. A szóbanforgó elméleti okoskodás tehát azzal segít magán, hogy azt mondja: fölteszem, úgy veszem, mintha a vadászati jogosított gondatlansága, hanyagsága volna az oka annak, hogy a vad kárt okozhatott. Nem állítom, hogy így történt, de föltelezem, mintha így történt volna. A fikciónak némi halavány támasztékot adhatna az a különben önmagában már a hibás összehasonlítás, hogy az, aki vadjait körülkerített vadaskertekben tenyészt, szintén felelős az onnan kilépő vadak károkozásáért, miután azok a bekerítés folytán az ő fiktív őrizetében állanak. Már a közönséges szóhasználatot, mely ilyenkor a vadaskert tulajdonosának „vadjai”-ról beszél s a körülkerítésben rejlő valóságos uralmi momentum, mely a vad mozgásának határokat szab: rámutat az összehasonlítás helyességét kizáró óriási helyzetkülönbségre.

Kétségtelen, hogy a vadkárokért valakinek felelnie kell s hogy azok mint véletlen természetű események a „casus nocet domino”-féle kényelmes jogászkozmondás alapján nem kezelhetők. Viszont az sem tagadható, hogy a természetes jogérzet a vadkárokért való felelősség áthárításánál a vadászati jogosított felé mutat. Kérdés: mi alapon és milyen határok között?

A jogélet gyakran létesít oly helyzeti összefüggéseket, melyek kauzalitásnak, vagyis ok és okozat közti kapcsolatnak nem minősíthetők és amelyekből mégis jogi következmények vonandók le. Ezek a jogi következmények tehát emberi öntudatosság és cselekvőségek

nélkül jutnak megvalósuláshoz. Elismertetéstük és érvényesítéstük nem az emberi cselekvésekhez, hanem közvetlenül a jogszabály rendeletéhez fűződik, mely ezeket a helyzeti összefüggéseket jogi rendezés nélkül nem hagyhatja. Példaként a közösségi viszonyoknak valamely oly esetére gondolhatunk, melynél különböző jogkövetkezményeknek egy véletlenből előállott helyzeti összefüggőség a forrása. A szélvihar a rendekben fekvő és már megszáradt szénát átsodorja a szomszédos szénafüire s az ottlevő szénával összevegyíti. Minden emberi cselekvőség kizárásával, sőt esetleg a két szénatulajdonos tudomása nélkül az összekeveredétség adott helyzete tulajdonjogokat szüntet meg és terem azok helyébe az összekevert szénán egy új tulajdonközösséget. Azt mondjuk ilyenkor, hogy a jogszabály, mely a kialakult helyzeti összefüggőséget rendezni kénytelen, idézi elő közvetlenül e jogváltozásokat. Ilyen természetű helyzeti összefüggőség áll fenn a vadkárok eseténél is. A senkivel jogi kapcsolatban nem álló, szadalon élő vad károkat okoz, melyekért sem szándékosság, sem mulasztás, sem „ilyen gyanánt vehető” magatartás miatt felelősségre vonni senkit sem lehet. A vad léte és biztos tényészete azonban vagyoni értékkel bíró kilátásokat jelent annak, aki valamely területen a vadak elsajátításának kizárólagos jogát megszerezte. A telektulajdonos a kárral fenyegető vadat erre a kizárólagos elsajátítási jogra tekintettel nem pusztíthatja el s az ő kármentesítésre irányuló egyéni érdekét a jogrend a vadászati jogosítottnak azzal az érdekével szemben, mely a vadállomány sértetlenségére irányul, mint kevésbé erőset és kevésbé védettet háttérbe szorította, emennek alárendelte. Így konstruálódik meg a maga jogi vonatkozásaiban is az a helyzeti összefüggés, mely a vadászati jogosított és a vadkárok valósága között minden emberi cselekvőségekből folyó kauzalitás nélkül is fennáll és amelyhez a jogrend azt a következményt fűzi hozzá, hogy a vadkárt a vadászati jogosított köteles megtéríteni.

Ez a kötelmi kötelezettség sem deliktumból, sem „ilyen gyanánt” veendő magatartásból nem származik, hanem közvetlenül a jogszabály rendeletéből és egyikét képezi a jogrendszer úgynevezett *vétkesség nélküli kártérítési* kötelmeinek.

Önként érthetőleg, a vadkároknak ezen az elvi alapon megvalósuló szabályozása fölötté súlyos és megfelelő korrektívumok nélkül egyenesen igazságtalan és méltánytalan rendezés volna.

A korrektívumokról a jogrend gondoskodik is, még pedig főleg azért, hogy a vadkáreseteket különböző szempontok szerint egyeniesíti s ezzel az elvi rendezés túlszigorú kiágazódásait jelentékenyen körülnyesi.

A felelősség enyhítését célozzák *közvetve* már azok az intézkedések is, melyeket az egyes jogrendszerek a vadkárok *megelőzése* érdekében, a fenyegetett ingatlantulajdonosok jogaként, részben pedig a vadászati jogosított kötelezettségeként is megállapítanak. Nevezetesen:

A telektulajdonosnak joga van arra, hogy a kárt okozó vadakat telkéről elűzze, azok oda való belépését riasztó-berendezések alkalmazásával lehetőség szerint megakadályozza. A dúvadakat el nem kerül-

hető szükség esetén el is pusztíthatja s e vonatkozásban mint a vadászati jogosított negotiorum gestora jár el. Módja van továbbá a vadászatrendőri hatóságoknál lépéseket tenni aziránt, hogy azok a vadászati jogosítottat a vadászati üzem intenzívebb folytatására felhívják, a túlságos vadtenyésztést korlátozzák, esetleg a kíméleti idők ideiglenes felfüggesztését és dúvadakra a hivatalos vadászatok rendezését elrendelik. Nemkülönben fontos joga minden telektulajdonosnak az, hogy területét a vadkárok elhárítása céljából bekeríthesse.

A vadkárokért járó kártérítési kötelezettségek könnyítését vonja maga után közvetve minden olyan rendelkezés is, mely egyes területeken a „vadkárok” jogi elismerését és így jogi exisztenciáját kizárja. Így amely területeket a jogszabály a vadászati jog alól egyáltalában kivon, azokon vadkár sincsen. Nincs vadkár, azaz ilyen címen emelhető követelés, az oly területekre vonatkozóan, melyek önálló vadászterületet képeznek és amelyben a tulajdonos, mint eredetileg jogosított vadászati jogalany a vadászatot saját maga gyakorolja. Fontos ez oly esetben, mikor az ingatlant a tulajdonos haszonbérbe adta és így a vadak okozta károk a haszonbérelő rovására esnek. Nincs vadkár azokon a területeken, melyeket tulajdonosuk bekerített és így a vadászati jogosított vadászüzeme alól elvont.

A két utóbb említett esetben kivételesen mégis hely adható a vadászati jogosított elleni vadkárköveteléseknek akkor, ha a haszonbérelő (akit haszonbérleti szerződése e részben más módon nem biztosít) vagy a bekerített hely tulajdonosa a vadászati jogosítottnak a vadkárban való vétkességét netalán bizonyítani tudná.

Közvetlen enyhítés az objektív alapon viselendő vadkármegtérítési kötelezettségen a most mondottakkal szemben a vadászati törvényeknek azokban az egyéniesítő rendelkezéseiben van, melyek a vadkárok viselésének kérdését a kárt okozó vadak osztályozása alapján igyekezzenek megoldani.

Az első ilyen alapvető megkülönböztetés már a vadkár ismert fogalmából folyik. A vadászatnak *alá nem vetett, úgynevezett szabad, uratlanságban élő vadakért vadkárkövetelést emelni nem lehet.* A vadkár tehát szorosan és mindig a „vadászható” vadak fogalomkörével van összekapcsolva. Itt azonban a vadászati törvények nem szoktak megállani. Szinte általános szabályként t. i. a vadászható vadak köréből kiemelik a ragadozókat vagy dúvadakat és azok okozta károkért a vadkárköveteléseket kizárják, viszont feljogosítják a telektulajdonosokat a dúvadak elpusztítására és így a károk elleni önszegélyű védekezésre. Ha azonban a dúvad bizonyos helyeken és bizonyos feltételek mellett „tenyésztett” vadnak tekinthető: a tenyésztővel szemben a vadkárkövetelésnek is helyet adnak és az elpusztítási jogot is a veszélyeztetett telektulajdonosnak meghagyják. A nem ragadozó „vadászható” vadaknak a vadkárok szempontjából további csoportosításai is ismereteseek. A mi hazai jogunk például ezek közül is csak a „fővadak”-nak minősített *szarvas* és *dámvad* okozta károkért ad nem is feltétlenül, hanem csak akkor, ha azok „tenyésztett” vadak is egyúttal, a vadtenyésztő vadászati jogosítottal szemben kártérítési

követelést. Egy újabb keletű de már hatályát veszített rendeleti szabályozás,¹ a ragadozó és nem ragadozó közötti különbséget amalgalja és a „*nagyvadak*“ okozta kárért állapítja meg a feltétlen kártérítési kötelezettséget, belesorozva e kategóriába a régi „*fővadak*“ mellé a *medvét* és a *vaddisznót*. A német polgári törvénykönyv (835. §) kérdésünk szempontjából a „*káros vadat*“ (*Schadenwild*) állítja szembe az ilyenek nem tekintett egyéb vadászható vadakkal s a vadászati jogosított vadkártérítési kötelezettségét *vaddisznóra, szarvasra, őzre, jávorszarvasra, dánvadra és fácánokra* nézve állapítja meg. Egyes jogok ezt a kört még jobban kitágítják s beleveszik az apróvad közül a nyulat is.

Elvi jelentőségű mindebből csak annyi, hogy a vadkárokért merőben objektív alapon, tehát a vétkességtől függetlenül keletkező kártérítési kötelezettség a kárt okozó vadaknak csak abban a körben mozoghat, amelyet a mindenkori pozitív törvények kijelölnek. Vétkesség címén tehát vadkár iránti követelést csak oly esetekben lehet érvényesíteni, ahol azt a törvény az objektív károkozás címén nem adja meg.

Kiegészítésül annyi jegyzendő meg, hogy a francia jogban — és így utána mindott, ahol a Code civil recipiáltatott — a vadkárokért járó kártérítési kötelezettség még máig is a *vétkességi* elven nyugszik. Az elmaradottnak látszó álláspont mellett és ellenére azonban a gyakorlat nagyon szabadelvű és a vétkességet, ha másképp nem, pusztán fikcióként, minden esetben felveszi. A vad nagy száma már egymagában elegendő arra, hogy abban a francia *judicatura* a vadászati jogosítottnak a vad vadászatában való mulasztását és így a kár hozzávaló kauzális vonatkozását megállapítsa.

Végül, mint egészen új elvi szempont, a magyar jog előbb említett rendeleti adalékával kapcsolatban említendő, hogy abban a vadkárokozó való felelősség alapjául a károkozás helye és a legközelebbi önálló vadászterület közötti *szomszédság* van odaállítva, ha és amennyiben a mondott önálló vadászterület *erdőbirtok*. Ennek az elvi szempontnak túlszigorúsága a vaddisznók okozta károk esetében szembeötlő és mindenesetre úgy tekintendő, mint az objektív károkozás elvének túlzott fokban való alkalmazása.

Mindezen kérdések részletvonatkozásainak tárgyalása azonban a tételes jogszabályok ismertetéséhez tartozik s ezért ezen a helyen mellőzendő.

¹ 4904. M. E. 1918. sz. rend. Budapesti Közlöny, 1918. nov. 5-iki szám.

III. RÉSZ.

A tételes magyar vadászati jog.

VII. FEJEZET.

A vadászati jog és forrásai.

22. §. A vadászati jog a mai magyar jogrendszerben.

A vadászati jog körében szabályozott jogviszonyok természete nem egyöntetű, amiből folyólag a vadászati jog rendszerbeli elhelyezésére az egyetemes jogrendszer közjogi és magánjogi része között tett hagyományos megkülönböztetés útmutatást nem adhat. Magának a vadászati jognak alaptermészete arra utalna, hogy az általános magánjogból való leszármaztatása és „szakjog”-ként való minősítése révén a magánjog eszmeikörébe tartozónak tekintessék. Erre vall az a szoros kapcsolat, mely az ingatlan fölötti tulajdonjog és a vadászati jog között fennáll s melyet a jelenleg érvényes magyar vadászati törvény azzal ír körül, hogy „... a földtulajdonnak elválaszthatatlan tartozéka”. (1883. évi XX. t.-c. 1. §.) Erre vall továbbá, hogy a vadászati jog gyakorlása a saját ingatlanon látszólag az afölötti tulajdonjog gyakorlásával olvad össze, idegen ingatlanon pedig a tulajdonos tulajdonjogi korlátozását vonja maga után.

A vadászás cselekményei azután, mint elsajátítás (occupatio), tulajdonszerzést alapító hatásúak s egészen magánjogi természetű kérdés a vadkárok mikénti szabályozása is stb.

Mindezen magánjogias jellemvonásokkal szemben a vadászattal kapcsolatban számos és oly érdekek kielégítéséről és védelméről van szó, melyek a vadászati jogintézmények jórészt tisztán közjogi, közelebbről közigazdasági, közrendészeti és büntetőjogi, valamint közigazgatási és pénzügyi színezettel ruházzák fel. Már maga a jogszabályozás szüksége is, modern szempontból, vezetőgondolatként, a vadászatot mint erdő- és mezőgazdasági üzemet és annak minél magasabb fokú fejlesztését tolja előtérbe s ezen az alapon állapít meg oly törvényes előfeltételeket és korlátozásokat, melyek a földtulajdonhoz való kötöttségből a vadászati jogot messze kiemelik. Sőt ott, hol a földtulajdonos a vadászatot saját személyében gyakorolni jogosítva nincs, az elvileg őt illető vadászati jog merőben képlegesen áll fenn s eredeti jogalanysára nézve legtöbbször még a vadászati haszonbérékből aránylagosan kijáró bértörödéket sem biztosítja. Egészen kiszakítja a földtulajdonhoz való úgynevezett „tartozéki” kapcsolatból a vadászati jog

szemlélését a vadászati üzem folytatására kivetendő „vadászati“ és a vele összefüggő fegyveradó, valamint a vadászati ügyekben túlnyomó részben érvényesülő közigazgatási hatáskör és végül a különleges „vadászati büntetőjog“.

Mindezekre tekintettel a vadászati jog a jogalkotás szempontjából szinte hagyományosan, mint egészen önálló, különleges jogágazat vált ki s rendezéséről is ekként mindenütt külön törvények gondoskodtak.

Hazai jogunkban is ez a helyzet, még pedig eléggé hosszú idő óta. A II. Ulászló-féle 1504. évi törvényt nem is számítva, mert hiszen az teljes vadászatjogi alkotásnak távolról sem tekinthető, az 1729. évi országgyűlés nyitja meg XXII. törvénycikkelyével a vadászatról alkotott *lex specialisok* sorozatát. Ezt követi egyre szélesedő mederben az 1802. évi XXIV. t.-c., majd az 1872. évi VI. és az ezt módosító 1876. évi XLIV., végül pedig a ma hatályos 1883. évi XX. t.-c.

A vadászati jognak elkülönített törvényben való szabályozása egyébként a fent mondottak szerint nemcsak természetes és a jogfejlődéssel is egybehangzó, hanem egyetemes legislatív politikai jelenség. Példakép elegendő a legismertebb és legmodernebb kodexekre hivatkoznunk, melyeknek mindenike különben arról tanuskodik, hogy a vadászati jog ősi törzse, melyről korán lesarjadzott, mégis csak az általános magánjog volt. Így a német polg. törvénykönyv 958. § 2. bekezdésében és 835. §-ában két alapvető vadászati jogtételt szeggez le¹ és emel „birodalmi jog“ jelentőségre; életbeléptető törvényének 69. cikkelyében pedig a vadászati jog szabályozását a birodalmi ülésben képviselt országok partikuláris jogalkotásához utalja át. A francia Code civil 715. cikke szerint: „La faculté de chasser ou de pêcher est également réglée par des lois particulières“ s ugyanezt a tételt mondják ki mindazok a magánjogi törvénykönyvek, melyek mint az olasz, belga, spanyol, román stb., Napoleon nagyszerű kodifikatórius alkotását egyszerűen recipiálták. Az osztrák polgári törvénykönyv 383. §-a a vadászat szabályozását a „közrendtartási“ és a jogosulatlan vadászat kérdését a „büntető“ törvények számára tartotta fenn, míg a magyar polgári törvénykönyv tervezetének I. és II. szövege, valamint a képviselőház külön bizottsága által átdolgozott javaslat csak az indokolásban említi a vadászati jog külön törvény számára hagyandó szabályozását, egyebekben pedig, a vadkártérítés kivételével, egészen a német polgári törvénykönyv nyomdokain halad.

23. §. A magyar vadászati jog forrásai.

Forrás (jogforrás, kútfő) alatt a jogéletnek azokat a jelenségeit értjük, melyekben valamely életviszony mikénti rendezésére vonatkozó jogi meggyőződés jut kifejezésre; még pedig vagy közvetlenül úgy,

¹ Ugyanezt teszi a magyar polgári törvénykönyv tervezetének mindkét szövege és a tárgyalásra előkészített törvényjavaslat is. (I. szöveg 592., 594. §§; II. szöveg 425., 426. §§; javaslat 421., 422. §§.)

hogy a jogi rendezettségbe vonatkozó meggyőződés valamely jogéleti jelenségben bennfoglaltatik, abban mintegy megtestesül; vagy közvetve úgy, hogy a jogi meggyőződés alakbaöntésére és kifejezésére alkotmányyszerűen hivatott tényezők a jogalkotás egyenes célzatával szabályokat, normákat jelentenek ki, melyek keletkezésüknek ezen formája okán már mindenkire nézve kötelezők. Utóbbi esetben beszélünk tételzett vagy alaki jogforrásokról; előbbiben anyagi, vagyis nem tételzés útján érvényesülő jogforrásokról.

A magyar vadászati jog a maga elveit, tételeit és szabályait a mondott kútforrásokból egyaránt meríti és ehhez képest kútforrásai gyanánt a következőket tekintjük: a törvény, a kormányrendelet, a helyhatósági szabályrendelet (statutum) és mint anyagi forrás a szokás-jog, melynek kialakulása a törvény hézagait pótló, kétes rendelkezéseit magyarázó, állandósult gyakorlat és a vadászatjogi kérdésekben kifejtett bírói ítélezés útján történik. E forrásokról egyenként a következők veendőik figyelembe:

A) A törvény. Vadászati jogunknak jelenlegi alapkútfeje a már említett 1883. évi XX. t.-c. a vadászatról,¹ mely a közvetlenül előtte érvényes 1872. évi VI. és az ezt módosító 1876. évi XLIV. t.-c. helyébe lépett (V. T. 48. §) I. fejezete „A vadászati jogról” címen, a vadászati jog jogi természetének és az ingatlannal való kapcsolódásának kérdését, továbbá a saját ingatlanon gyakorolható vadászati jog területi előfeltételeit és a községi vadászterületek alakítását, valamint a vadászati jognak ezeken leendő kényszer-haszonbérbeadását tárgyalja (1—6. §§). A II. fejezet a vadak által okozott károk megtérítéséről foglal magában rendelkezéseket (7—8. §§); a III. a vadászati tilalmakat, a ragadozók vadászatának és pusztításának kérdését, a vadászat módját, a vadászkárokat, a vadüzést (Jagdfolge) és a vadaskertekben való vadásztást rendezi (9—18. §§). A IV. fejezet folytatja a ragadozó vadak pusztításának szabályozását és a hivatalból való vadászat elrendelésének s az ily vadászatok végrehajtásának módozatait tárgyalja a 19—25. §§-on keresztül. A törvény V. fejezete a vadászati kihágásokról és azok büntetéséről szól (26—38. §§); végül a VI. (39—50. §§) az eljárást szabályozza és röviden érinti a törvénynek a korábbi vadászatjogi törvényekhez való viszonyát és a törvény végrehajtásának kérdését, melyet a belügyi, igazságügyi, földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszterekre bíz rá.² A végrehajtási rendelet 1883 június 29-iki kelettel 38.871. belügyminiszteri szám alatt adatott ki s egyúttal a közigazgatási hatóságoknak szóló vadászatjogi utasításul is szolgál.³

Az 1883. évi XX. t.-c. területi hatálya életbeléptetésétől kezdve

¹ Innen kezdve állandó rövidítése: V. T.

² Utóbbi minisztérium az 1889. évi XVIII. t.-c. 1. és 2. §-a értelmében mint „földművelésügyi minisztérium” szervezetetett át.

³ Lásd az életbeléptető rendeletet az *Egerváry-féle* gyűjtemény I. köt. 368. és köv. lapjain. A vadászati törvény többnyelvű és plakátalakba foglalt rövid összefoglalása a minél szélesebb körben való megismerés előmozdítása céljából egy 1884. évi belügyminiszteri rendelettel közzététetett. (Lásd a rendeletet *Egervárynál*, I. köt. 305. l.)

átfogta a szt. István koronája alá tartozott összes országokat, a Horvát-Szlavón társországok és Fiume város és területének kivételével. A mondott társországokra nézve az 1883. évi XX. t.-cikkben szabályozott joganyag, t. i. az 1868. évi XXX. t.-c. értelmében, az autonóm törvényhozás hatáskörébe tartozott, aminek megfelelően a horvát-szlavón vadászati jog külön autonóm törvényben nyert szabályozást. (1893 április 27-én kelt törvény.) Fiume városára és területére az 1883. évi XX. t.-cikket 1898 január 1-én kezdődő hatállyal a m. kir. minisztérium 1897 november 19-én 18.984/897. M. E. számú rendelete (lásd Budapesti Közlöny 1897. évf. 267. szám) terjesztette ki, némi jelentéktelen módosítások mellett, mely időponttól számítva a törvény a jelzett egész területen hatályát mind e mai napig megtartotta. A trianoni békével ugyan a korábbi Magyarország közel kétharmad része idegen állami szuverénitások alá került, de a hatályban volt magyar törvények ezideig még tudomásunk szerint általában nem és különösen a vadászati jogot illetőleg is nem érintettek. Ezidőszerint tehát az 1883. évi XX. t.-c. uralmi területe még a trianoni béke előttivel azonos.

Megjegyzendő, hogy a vadászati jog egysége a vadászati jog bizonyos vonatkozásai tekintetében a Horvát-Szlavón társországokkal is fennforgott, amennyiben e vonatkozások némelyike a pénzügyi igazgatás köréhez tartozó kérdéseket érintett. Így a vadászati és fegyveradó s az ezzel kapcsolatos vadászati jövedéki kihágási ügykör, mint úgynevezett „magyar birodalmi” jog a szent korona alá tartozó valamennyi ország területén egységes és azonos törvények alatt állott.

Személyi vonatkozásban a vadászati törvény uralma alá van vetve az uralkodó, az uralkodócsalád tagjai, az állam mint magánjogi jogalany és minden magyar állampolgár, valamint a külföldi állampolgárok is, kik mindössze a vadászati és fegyveradó, valamint a vadászati haszonbérletek szempontjából esnek némileg eltérő rendelkezések alá.

A törvény időbeli hatályának kérdését maga a törvény 49. §-a szabályozza azzal, hogy: „... A jelen törvény hatálybalépte előtt történt cselekmények — úgy a büntetés, mint kártérítés tekintetében — a korábbi törvények határozatai szerint ítélendők meg.”

Miután ez a rendelkezés a vadászati kihágások körüli eljárásról szóló fejezetbe van beillesztve és kifejezetten a „... történt cselekmények”-et és azok büntetését emeli ki: argumentum a contrario következik, hogy a kihágások megállapítása és büntetése kivételével az 1883. évi XX. t.-c. minden más rendelkezésének visszaható ereje van a törvény hatálybalépte előtt keletkezett és még fennálló összes vadászati jogi viszonyokra nézve. A letelt közel négy évtized azonban a vadászati törvény visszaható erejének aktualitását már megszüntette s így pusztán csak a 49. §-ban lefektetett elv az, ami a jövő újabb vadászati jogi szabályozás szempontjából is figyelemreméltó.

Az 1883. évi XX. t.-c. általános értékét mindenekelőtt az elődjével, az 1872. évi VI. t.-cikkkel való összehasonlításnak szemüvegén át kell vizsgálat tárgyává tennünk. E vizsgálat eredménye meglehetősen negatív s az 1883. évi XX. t.-cikket nemcsak nem emeli a korszerű reformok magas piedesztáljára, hanem alig mutat egyebet annál,

mint hogy az új törvény a maga idejében sem volt több toldozás és foltozás jellegű egyszerű novellánál. Apró és egyáltalán nem elvileges változtatásai között üdvös volt az, hogy az önálló, úgynevezett „saját vadászterületek“ *minimális* nagyságát a korábbi 100 hold helyett 200 holdban állapította meg (1872. évi VI. t.-c. 2. §; 1883. évi XX. t.-c. 2. §); továbbá, hogy a kisebb ingatlanok egyesítése útján alkotható vadászterületeknél az 50 holdnál kisebb területeket az egyesítés lehetőségéből kizárta, míg a korábbi törvény ily megszorítást nem ismert. (1872. évi VI. t.-c. 3. § 2. bek.; 1883. évi XX. t.-c. 2. § 3. p.) Radikálisabb újítása az 1883. évi XX. t.-c. cikkek az apró ingatlanokon és községi területeken való vadászatnak a kényszerhaszonbérletre való rászorítása, míg a 72-es törvény a vadászat gyakorlásának mikéntjét ez esetben a határbeli birtokosok többségének szabad elhatározására bízta. Mindezen vonatkozásokban az 1883. évi XX. t.-c. kétségtelenül a haladás mezejére lépett.

Viszont kevésbé állja ki a kritikát az új törvénynek a vadkárok kérdésében elfoglalt s a 72-es jogtól eltérő álláspontja. Míg emitt a fővadak okozta kárért az a vadászati jogosított van felelőssé téve, akinek vadászterületén a kárt okozó fővad „*tenyész*“, — addig az 1883. évi XX. t.-c. 7. §-a a kártérítési felelősséget a vétkeesség eszmeköre felé hajlítva nem a vad „*tenyésztés*“-éhez, hanem „*tenyészéséhez*“ köti. A vadkárokra egyedüli alkalmazható objektív károkozási elv tehát az 1872. évi VI. t.-c. cikkben jobban ki van domborítva s nem kényszeríti a károsultat a „*tenyészési*“ cselekményeknek külön bizonyítására s nem teszi függővé a kártérítést attól a kérdéstől, hogy mi tekinthető már „*tenyészés*“-nek és mi nem?

Haladást mutat az 1883. évi XX. t.-c. a kíméleti idők megállapításánál és lényegesen eltér az 1872. évi VI. törvenycikktől abban, hogy a hivatalból elrendelhető vadászatok itt elejtett intézményét (1872. évi VI. t.-c. 17. §) az 1876. évi XLIV. t.-c. módosítása nyomán a vadászati jogba ismét felveszi.

A vadászati büntetőjog terén az 1883. évi XX. t.-c. épen annyira elmaradt, mint a 72-es törvény. Ami módosítást itt eszközölt, az egészen jelentéktelen. A kíméleti idő alatt lelőtt és forgalomba hozott hasznos vadak után nemük szerint állapította meg a különböző nagyságú pénzbüntetéseket, míg a régi törvénynek erre egyetlen generális szabálya volt, csak. Viszont míg a régi törvény a vadászati kihágásokért ismétlés esetében mindig a megelőző büntetés kétszeresében kiszabandó pénzbüntetéseket nem korlátozta, addig az 1883. évi XX. t.-c. 300 forintban a kiszabható legnagyobb büntetést eleve fikszirozta. (1872. évi VI. t.-c. 26., 28. §§; 1883. évi XX. t.-c. 31, 33. §§.) A pénzbüntetések megosztási módjának megváltoztatása szót sem érdemlő csekélység (1883. évi XX. t.-c. 36.; régi V. T. 32. §), az pedig, amit a 83-as törvény 38. §-ában a vad forgalombahozatalánál esetleg elrendelendő igazolványok beszerzése tekintetében a valamely vidéken túlgyakorivá vált orvvadászat megakadályozása céljából újításként felvett, félrendszabály, mely egyelőre csak a helyes irányok felismerését tanúsítja, de azok megvalósítását és fenntartás nélküli követését még nem

jelenti. Végül nagy és az 1883. évi XX. t.-c. rovására eső ellentét a két vadászati törvény között, hogy míg a régebbi törvény vadászati kihágásokban való eljárást a kir. járásbíróságok hatáskörébe utalta, addig az új törvény, egyébként a büntetőtörvénykönyvek életbeléptetéséről szóló 1881. évi XXXVII. t.-c. 41. § 3. pontjának kifejezett rendelkezésével összhangzóan a közigazgatási hatóságok hatáskörét írja elő. (1872. évi VI. t.-c. 42 §; 1883. évi XX. t.-c. 47. §.)

A régi vadászati törvénnyel való pusztá összehasonlítás rámutat már arra, hogy az 1883. évi XX. t.-c. nem „szerves“ törvény s távolról sem öleli magába azt az egész joganyagot, melyet a vadászatjog körében rendeznie kellett volna. Egyáltalában nem oldja meg a vadászatjog fundamentális kérdéseit, melyeknek tisztázása nélkül egységes és átgondolt szabályozás nem képzelhető. 1. §-ában utal ugyan a vadászati jog jogi természetére, bár ennek megállapítása kevésbé a pozitív jog, mint inkább az elméleti tudomány feladata, de ez az utalás is annyira bizonytalan és kétértelmű, hogy a legeltérőbb magyarázatokra alkalmas. Nyitva hagyja ezzel szemben a vadon való tulajdonszerzés, a vadász és a vadászati jogosított közötti viszony s általában a vadászati jogvédelem egész kérdéskomplexumát, nyilvánvaló lévén, hogy az e téren jelentkező és minden vadászati jogban legsúlyosabb érdeksérelem: a tőle független kártérítés és a vadászati kihágást elkövető pénzbírságolása révén semmiféle jogvédelemben nem részesül.

Nagy fogyatékosága vadászati törvényünknek, hogy a szorosan vett vadászati joganyagot is hézagosan öleli fel. Nem különböztet vadászati jog és a vadászat gyakorlására vonatkozó jog között, legalább is az éles szembeállítást elmulasztja; mellőzi a vadászati jog tartalmának a vadak tenyésztésére vonatkozó integráns alkatrészét és annak különös védelméről nem gondoskodik; a vadászati jog hasznosbérbeadásának sokágú vonatkozásait alig érinti, nem szabályozza az elhullott vad és a levett agancsok kérdését sem stb. Mindezeket a hézagokat, amelyeknek számát a törvénybe felvett rendelkezések félegesége is nagymértékben szaporítja, a vadászati szokásjognak, avagy — amennyiben annak helye lehet — a rendeleti szabályozásnak és a törvényhatóságok statutum-alkotásának vált feladatává pótolni és kitölteni.

A vadászati joghoz egyébként szintén szervesen hozzátartozó intézmények némelyike külön törvényben nyert szabályozást. Így mindjárt a *fegyveradó* és a *vadászati adó* az 1883. évi XXIII. t.-cikkben, rendezési körébe vonva a vadászati jog gyakorlásának nem magánjogi előfeltételeit. Ma már ez a törvény is részben a múlté és helyébe az 1921. évi X. t.-c. lépett, azok a módosítások ellenben, melyeket az 1883. évi XXIII. t.-cikkben az időközben alkotott és a *közsadók kezeléséről* szóló 1909. évi XI. t.-c. eszközölt, jobbadán érvényben maradtak az új szabályozás után is. Az egyes vadászatjogi kérdések tárgyalására tartozik ugyan, de már itt előre leszögezhető, hogy a vadászatra, mint erdő- és mezőgazdasági üzemre és főleg a közép-osztályhoz tartozó népelemek vadászatára csapásként nehezedik az új adótörvény, melyet szemmel láthatólag az a téves és egyoldalú felfogás vezetett, mely a vadászatban csak és kizárólag fényűzést és így

inproduktív foglalkozást lát. Képtelenül felcsigázott adótételeivel teljesen hatástalan egyfelől a jogosulatlan vadászat elfojtására, másfelől pedig arra alkalmas, hogy a vadászat minél szűkebb körök priviligiumaként alakuljon ki.

A vadászati jog további törvényforrásaiul tekintendők azok a törvények is, melyek egyik-másik rendelkezésükben a vadászati jog gyakorlását avagy azzal kapcsolatos kérdéseket érintenek. Nem a maguk egészében tehát, hanem csak egyes rendelkezéseikben a vadászati jog tételes anyagát szaporítják és ezért szintén figyelembe veendő a következő törvények és törvényhelyek:

A *büntetőtörvénykönyv* (1878. évi V. t.-c.) 166. §-a, mely a vadászati felügyelőket hatósági közegeknek nyilvánítja; a *kihágási törvény* (1879. évi XL. t.-c.) 121—122. §-ai, melyek a veszélyes vadak tartásáról intézkednek; az *erdőtörvény* (1879. évi XXXI. t.-c.) 174. §-a az erdősítő társulatok által kisajátított területeken gyakorlandó vadászati jogról; a *büntetőtörvénykönyvek életbeléptetéséről* szóló 1880. évi XXXVII. t.-c. 41. §-a, mely a vadászati és a fegyveradó-törvény szerint büntetendő kihágások fölötti eljárásra a közigazgatási hatóságok hatáskörét állapítja meg; a *vadhús fogyasztási adójáról* intézkedő 1887. évi XLVII. t.-c. 3. §-a; a *halászati törvény* (1888. évi XIX. t.-c.) 26. §-a a halakra nagyobb mértékben veszélyes vadak pusztításáról és a vadászatnak a halkíméleti időkben való eltiltásáról; a pénzügyigazgatóságokat a *fegyver- és vadászati adó kivetése, beszedése és ellenőrzése* tárgyában megillető *hatásköréről* szóló 1889. évi XXVIII. t.-c. 6. § 7. alpontja és az ezt módosító 1909. évi XI. t.-c. (5. §); a *mezőgazdaságról és mezőrendőrségről* szóló 1894. évi XII. t.-c., mely 57. §-ában a hasznos madarak pusztítását tiltja és 95. §-ában megállapítja a mezőrendőrségi kihágások sorozatát; s ezzel kapcsolatban a *mezőgazdaságra hasznos madarak védelméről* szóló nemzetközi egyezményt becikkelyező 1906. évi I. t.-c.; a *m. kir. közigazgatási bíróságnak vadászati ügyekben való hatásköréről*, az 1896. évi XXVI. t.-c. XI. címe (75—76. §§); a *községi törvény* (1886. évi XXII. t.-c.) a községi vadászterületek hasznbérbeadásának módjáról (120. §); *vadászati kihágási ügyekben* a büntető rendőrbűráskodás, felelbbvitel és a kiszabott pénzbüntetések hovaforditása ügyében az 1901. évi XX. t.-c. 1—24. §-ai; továbbá az 1912. évi LIII. t.-c. 25. § 2. e) alpontja a vadászjegyek kiadásának megtagadásával szemben igénybevehető felelbbvitel tárgyában stb.

Jegyzet az A) ponthoz. A külföldi vadászati törvényhozás. A vadászati jognak az ingatlantulajdonnal való történelmi kapcsolata szolgálhat magyarázatul annak, hogy oly organikus törvényalkotást, mely a vadászati jog körébe bevonható és oda tartozó összes jogviszonyok rendezésére kiterjeszkednék, sehol sem találunk. Ami a különleges rendezésre leginkább és legáltalánosabban anyagot adott: az a vadászati üzem folytatásával összefüggő közigazgatási, büntető és pénzügyi vonatkozások túlnyomóan rendeleti szabályozásában feladatát mintegy kimerítettnek tekintette, s az egyébként egyre önállósuló vadászati jogot az általános magánjog alkalmazásában keletkező és fejlődő szokásjog számára hagyta fenn.

Ez a helyzet az angol jog egész területén s jóformán a francia jogokban is, utóbbiak közé számítva a Code civil-t recipiáló összes latin és nem latin államok jogrendszereit. Franciaországnak 1844 május 3-án alkotott vadászati törvénye pl. pusztán csak a vadászati jog gyakorlásának rendőri (policiális) előfeltételeit rendezi és a vadászattal kapcsolatban elkövethető rendőri kihágások büntetésével foglalkozik, de a vadászatjog problémaszámba menő magánjogi vonatkozásait egészen érintetlenül hagyja.

Ezen a nyomon halad az olasz jog is. „*La legislazione sulla caccia è ancora molto varia e incerta*“, mondja Triaca¹ s nyilvánvaló, hogy a vadászati jog teljes elhanyagolásának a latin államokban az a nyomasztó hatás az oka, melyet a vadászati jogot, mint ilyent nem ismerő római jog még mindig érezhetően gyakorol.

Egészen más a helyzet a germán jog szellemvilágának alávetett országokban, hol a vadászatjog majdnem minden, még oly jelentéktelen jogterületen is többé-kevésbé önálló szabályozásban részesült. A kronológikus sorrendet követve — és nem tartva igényt a kimerítő felsorolásra — a következő, ma még joghatályban levő külföldi (német) vadászatjogi törvényeket említhetjük: *Az osztrák vadászati pátens*, mely 1849 március 7-én kelt és érvényben van *Bukovina, Isztria, Krajna, Tirol és Salzburg* területén, kiegészítve egynéhány későbbi s a vadkíméleti határidőkre, vadászjegyekre, ragadozókra vonatkozó rendelettel. *Bajorországban* a vadászati jog alapkötfője egy 1848 június 4-én s az ország rajnajorbparti részein egy 1850 március 30-án kelt törvény, melyeket későbbi rendeletek több vonatkozásban pótolnak; a vadászatjogi reform a háború kitörése előtt folyamatban volt. *Gótha hercegségben* alaptörvény az 1849 augusztus 17-én kelt vadászati törvény, melyet az 1876 február 18-án és 1907 március 28-án alkotott törvények kiegészítettek. *Rudolstadt hercegség*: alaptörvények a későbbi rendeletekkel kiegészített 1848 december 4-iki és 1849 október 3-iki vadászati törvények. *Baden nagyhercegségben* alaptörvény az 1850 december 2-iki, ezt módosítja az 1886 április 29-én kelt újabb törvény. *Reuss hercegségben* (idősebb ág) alap, az időlegesnek szánt 1851 november 3-án kelt vadászati törvény; kiegészítő és módosító törvények: az 1859 augusztus 9-iki, 1864 április 7-iki, 1867 november 25-iki, 1874 február 25-iki és 1888 október 29-iki törvények. *Waldeck és Pyrmont hercegség*: 1854 április 24-iki Jagdpolizeigesetz. *Württemberg királyság*: 1855 október 27-iki vadászati törvény. *Altenburg fejedelemség*: 1854 február 24-iki törvény, melyhez két későbbi módosító törvény járul kiegészítésül 1878 május 6-ról és 1896 május 1-ről. *Hannover*: 1859 március 11-iki vadászati törvény. *Csehország*: Jagdgesetz 1866 június 1-ről. A régi *hesseni választófejedelemség* (Kurhessen) területén, részben az 1865 szeptember 7-én kelt, részben pedig az 1907. évi új porosz vadászati törvény van hatályban. *Szász királyság*: 1864 december 1-én kelt vadászati törvény. *Svédország*: Jagtstadgä 1864 október 21-ről. *Sondershausen hercegség*: 1870 február 17-iki

¹ Prof. Francesco Triaca, Elementi di diritto civile, VI. edizione. Milano, 1891. c. m. 76. l.

vadászati alaptörvény és az ezt kiegészítő 1900 december 19-iki törvény. *Elszász-Lotaringia*: az 1881 február 7-iki és az 1883 május 7-iki törvények. *Meiningen* hercegség: 1887 április 29-iki vadászati törvény. *Dánia*: vadászati törvény 1894 május 8-ról. *Dalmácia*: 1895 január 14-én a vadkíméleti időket rendezte, a vadászat egyébként ebben a volt osztrák (jog szerint magyar) tartományban teljesen szabad foglalkozás volt. *Morvaország*: 1895 december 20-iki vadászati törvény. *Felső-Ausztria*: 1895 július 13-iki törvény. *Trieszt*: 1895 augusztus 6-iki törvény. *Görz-Gradiska*: 1896 február 15-iki törvény. *Reuss* hercegség (ifjabb ág): 1897 április 7-iki törvény, melyet módosítanak az 1904 június 16-iki és 1911 augusztus 3-iki törvények. *Norvégia*: 1899 május 20-iki vadászati törvény. *Hohenzollern-Sigmaringen* és *Hohenzollern-Hechingen*: 1902 március 10-iki törvény. *Alsó-Ausztria*: 1901 november 22-iki törvény, mely azonban Bécs városára és határára nem érvényes. *Karinthia*: 1902 augusztus 4-iki törvény. *Osztrák-Szilézia*: 1903 január 13-iki törvény. *Hamburg*: 1903 január 2-ikán kelt törvény, melyet a kéméleti idők tárgyában egy 1905 december 27-iki törvény egészít ki. *Vorarlberg*: 1904 november 20-iki törvény. *Stiria*: 1906 november 21-iki törvény. *Coburg* hercegség: 1907 június 19-iki törvény. *Poroszország*: Jagdordnung 1907 július 13-ról. *Galicia*: Jagdgesetz 1909 július 13-ról. Egészen régi, elavult rendeleti szabályozásokon nyugszik a vadászati jog a két *Mecklenburgban*, *Weimarban* és *Hesszen* nagyhercegségben. Utóbbiban azonban a háborút megelőzőleg folyamatban volt a vadászati jog gyökeres reformja.

B) *A kormányrendelet*. A rendelet a végrehajtó hatalom gyakorlására hivatott alkotmányszerű tényezők intézkedése, mely az alárendelt közigazgatási hatóságok működésének hivatott zsinórmértékül szolgálni, jogi természete szerint tehát mindig „kormányzati” ténykedés, cselekvés és nem általános kötelező jogszabály. Ebből következik, hogy amint általában, úgy a vadászati jog terén sem tekinthetjük a rendeletet sajátképi értelemben vett kútfőnek, mert jogalkotó hatalma a végrehajtó hatalom közegeinek elvileg nincs. Ennek ellenére a rendelet mégis a jogforrások között szerepel, mert egyfelől az élő jog hézagait szükségszerűen pótolja, kiegészíti s mert másfelől tartalma rendszerint helyes és jó lévén: a szokás magáévá teszi és a jog szervezetébe a rendeletek anyagát felszívja. Ott, ahol a rendelet kibocsátása törvényhozási felhatalmazáson nyugszik, a rendeletek jogforrási minősége kétségbevonhatatlan, hiszen mögöttük a jogalkotó hatalom akaratnyilvánítása áll s adja meg előzetesen a közkötelező erő szankcióját.

Különösen nagy jelentőséget adtak a rendeleteknek a közelmúlt rendkívüli idők, tekintve, hogy a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről alkotott törvények (1912. évi LXIII. t.-c. 16. §-a és 1914. évi L. t.-c. 14. §-a) a minisztériumnak jogot adtak a magánjogi viszonyoknak, a háború következtében szükségessé vált rendezésére is. S bár ezeknek az így keletkezett „háborús rendeletek”-nek joghatálya a háború időtartamára korlátoztatott, az 1920. évi VI. t.-c. a minisz-

térium kivételes hatalmát a békeszerződés megerősítésétől számított további egy évig meghosszabbította. Sőt, az időközben keletkezett viszonyok rendezésére, a háborús rendeletek hatálya átmenetileg ezen az időszakon túl is fenntartható.

A vadászati jog szempontjából a rendeletek jogforrási jelentősége annál nagyobb, miután a vadászati jog gyakorlása az állami igazgatási tevékenység közreműködését természeténél fogva fokozott mértékben megkívánja. A vadászati jog számos vonatkozása közigazgatási, rendőri, pénzügyi jellegű s így rendezése és irányítása egyenesen a hatóságok rendeletkibocsátási jogával a legszorosabb összefüggésbe kerül. Ennek felel meg az a jogbeli helyzet, hogy vadászati jogunk tekintélyes része ma is kormányrendeleteken nyugszik, mint kizárólagos alapon.¹

C) *Helyhatósági szabályrendeletek (statutumok).* Az 1883. évi XX. t.-c. nem tesz említést róla, de a helyhatósági önkormányzati hatáskörből következik, hogy a vadászati jog nem egy kérdését a városi és megyei helyhatóságok saját területükre vonatkozóan az országos jogtól eltérőleg, külön is szabályozhatják. Eltérőleg, de csak oly értelemben, amennyiben a statutum rendelkezései a vadászati jogról szóló törvény és a törvényerejű rendeletek elvi intézkedéseivel nem ellentétesek s azoknak a helyi körülmények és érdekeknek megfelelő további kiépítését, részletesebb rendezését foglalják magukban. A statutum nem változtathatja meg a vadászati jog törvényen alapuló jogi természetét, nem érintheti a jogalanyiség kérdését, nem törölheti el és nem módosíthatja a vadászati jog gyakorlásának a tulajdonszerzéssel kapcsolatos hatályát, személyi és tárgyi korlátozásait, utóbbiakat legfeljebb mélyítheti az intenzívebb vadkímélés érdekében, nem teremthet a törvénnyel ellenkező és súlyosabb megítélés alá tartozó kihágásokat, sem a vadkártérítés elvi alapjait s a vadászati jog policiális és pénzügyi vonatkozásait fel nem forgathatja, még kevésbé juthat összeütközésbe a törvényben biztosított egyéni vadászati jogosultságokkal stb. Ennek dacára mégis széles az a kör, melyben a statutumok a vadászati jog partikuláris továbbfejlesztését szolgálhatják. A vadállomány kímélése, a községi vadászterületek haszonbérbeadása, az azokon gyakorlandó vadászás módja, a vadakkal való forgalom helyi szabályozása, a vadászterületek őrzése, a vadtenyésztés stb. vonatkozásokban a helyhatósági szabályrendeletek számos kérdés szabályozására bírnak joghatósággal.

Egyébiránt e szabályrendeletek alkotására, láttamozására, közhirrétételére és életbelépésére mindenben az 1886. évi XXI. t.-c. idevágó és a többi helyhatósági szabályrendeletekre nézve is irányadó rendelkezések alkalmazandók.

¹ Igen elismerésre méltó munkásságot fejtett ki a vadászati jogot érintő rendelet és közigazgatási anyag feltárásában *Egervári Egerváry Gyula*, ki „*Vadászati ügyben hozott kormányrendeletek, határozatok, döntvények és szakvélemények gyűjteménye*“ címen kiadott kétkötetes művével a magyar vadászati jog irodalmának úttörő munkásként tekinthető. Az I. kötet IV. kiadása 1893-ban, a II. kötet 1903-ban jelent meg Budapesten. Idézése: *Egerváry*. .... köt. .... I.

Kiegészítésül megjegyzendő, hogy törvényhatóságaink jórésze élt is a vadászati jogra vonatkozó szabályrendelet alkotás jogával, amint azt a jegyzetben közölt s egyébként nem teljes felsorolás igazolja¹ s hogy a községi vadászati jog bérbeadásánál követendő eljárás szabályrendeleti úton való rendezésére a belügyminiszter 142.328/1912. sz. körrendeletével egyenesen felhívtak.

D) Szokásjog. A szokásnak, mint minden tételes jogban, úgy a vadászati jog körében is megvan a maga nagy szerepe. Ez a szerep annál nagyobb, minél hézagossabb és tökéletlenebb az a törvény, amely mellett a gyakorlati életben a szokások keletkeznek és érvényesülnek. A szokásnak a törvényhez való viszonyát az jellemzi, hogy ahol a törvény rendelkezése homályos vagy többértelmű, a szokás adja meg annak állandó, leghelyesebbnek bizonyult értelmezését. Tehát a szokásnak törvényt magyarázó ereje van. Ahol továbbá a törvény hézagot hagy, ennek kitöltésére szintén a szokás a hivatott, mely esetben törvényt pótló erejű szokásról beszélünk. Végül az sincs kizárva, hogy a törvény jóhiszemű magyarázata és ennek megfelelő alkalmazása révén a szokásnak úgynevezett „törvényrontó“ ereje is érvényesülhessen, mely a lassanként és észrevétlenül félrecsúszó törvényes rendelkezés helyébe a folytonos gyakorlat révén egy oly új szabályt tesz élővé, mely a törvény eredeti rendelkezésével már nem azonos. Az ilyen törvényrontó szokás azonban sohasem keletkezhetik egyenesen a törvénnyel ellentétes és azt sértő magatartások, cselekvények folytán, hanem mindig a jóhiszemű törvényt magyarázat és törvényalkalmazás hosszú és szinte öntudatlan munkájának az eredménye.

Különben szokásjog a vadászati jog terén is csak azzal a feltétellel keletkezhetik, ha a) valamely és a vadászati jog körébe tartozó életviszony szabályozására vonatkozó jogi meggyőződést juttat kifejezésre és b) ha *idősült*, vagyis ha a mindig ugyanazonos eljárás, mint állandó és megrögződött gyakorlat jelentkezik. Hogy mikor forog ez fenn? a konkrét eset kérdése és a bíróság megállapításától függ. Bizonyos, hogy sűrűn előforduló vadászati jogviszonyoknál (pl. vadászati haszonbérleti szerződéseknél) sokkal hamarabb kristályosodhatik ki valamely szokásjogi szabály, mint olyanoknál, melyek ritkábban fordulnak elő (pl. vonatkozik-e a kizárólagos vadászati elsajátítási jog az elhullatott agancsokra is?).

Ha a szokás általános, bizonyítani nem kell, mert jogereje épen annyi, mint a mindenki által tudottnak tekintendő törvényé. Ha ellenben a szokás csak bizonyos vidékeken állandósult vadászatjogi

¹ Így például Abauj-Torna vármegye 1896., Borsod vármegye 1907., Nógrád, Szabolcs, Szatmár, Bihar, Heves, Jász-Nagykun-Szolnok, Bács-Bodrog és Csongrád vármegyék 1913., Torda-Aranyos, Sopron, Komárom és Békés vármegyék 1914., Fejér vármegye 1915., Tolna vármegye 1916., Esztergom vármegye 1921. évben alkotott vadászati szabályrendeleteket. A községi törvény (1886. évi XXII. t.-c.) által biztosított községi önkormányzati körön belül vadászati helytartósági szabályrendeleteket a községek (r.-t. városok) is alkothatnak, melyek ált. szabály értelmében a törvényhatóság esetleges vadászati szabályrendeletével nem lehetnek ellentétben. (Lásd pl. Makó r.-t. város vadászati szabályrendeletét, közölve *Egerváry* id. c. gyűjt. II. köt. 4. l. ** jegyzetében.

gyakorlat eredménye (részszerű szokás), a rája hivatkozó fél egyúttal a szokás létét is bizonyítani köteles.

Jól hangsúlyozandó, hogy a vadászati jogi szokás jogszabály lévén, *mindig jogi meggyőződést* juttat kifejezésre. Az a felesszámú „vadászati szokás” tehát, mely nem jogviszonyok mikénti megítélésére, hanem a vadászás üzemének mikénti folytatására, vadászási cselekmények fogatosítás módjára stb. vonatkozik: nem jogi tartalmú, hanem csak tényleges szokás; jogszabályt nem létesít és jogok, illetőleg kötelezettségek megalapítására jogilag nem, legföljebb a társadalmi illendőség szempontjából alkalmas.

VIII. FEJEZET.

A magyar vadászati jog fogalma és jogi természete.

I. Az 1883. évi XX. t.-c. a vadászati jog fogalommeghatározását nem adja. Az 1. §-nak már ismert rendelkezése: „A vadászati jog a földtulajdonnak elválaszthatatlan tartozéka”: a vadászati jog jogi természetére való egyszerű ráutalás, de nem fogalommeghatározás. A vadászati jog fogalmát ekként az alkotóelemeknek a törvény egyéb intézkedéseiből eszközözlendő kiválasztása és összegezése útján kell megállapítanunk.

Ilyen fogalmi alkatelem, hogy a) a vadászati jognál fogva a jog alanya a *vadászásra* (tehát bizonyos cselekmények fogatosítására) *van jogosítva*. (V. T. 2—6., 16., 18. §§.) b) E vadászás jellegével bíró cselekmények *nem minden állat*, hanem csak az úgynevezett *vadászható vadak* tekintetében foghatnak helyet. (7., 8., 9., 11., 12., 13. §§.) c) A vadászati jog alapján vadászatot üzni csak *helyileg körülhatárolt területen* (vadászterület) lehet, itt azonban a *vadászás joga kizárólagos*. (2—6., 17., 18., 26., 27. §§.) d) A vadászati jog alanya a *vadászható vadak tenyésztéséről* gondoskodhatik (7., 18. §§) és e) a vadászható vadak elsajátításával azok fölött tulajdont szerez.

Az e) alatt említett fogalom-alkatelemet a V. T. ugyan közvetlenül nem mondja ki, de az következtetés útján leolvasható a 22. § 3-ik bekezdéséből, mely a hivatalos hajtóvadászatokon elejtett dúvadakat a terület vadászati jogosítottjának tulajdonául deklarálja s ezenkívül általános magánjogi tétel, hogy a szabad állapotban levő vad elfogása, elejtése, mint okkupáció, tulajdonjogalapítást jelent.

A felsorolt elemek összefoglalásával V. T.-ünk alapján a vadászati jog fogalmát a következőképen lehet meghatározni:

A vadászati jog az a jog, melynél fogva *egy meghatározott területen található és a törvény által „vadászható” minőségűek gyanánt elismert vadak vadászásának és tenyésztésének joga minden mást kizárólag egyedül a vadászati jog alanyát illeti.*¹

¹ A vadászati jog különböző fogalommeghatározásainak példáit lásd 107. l. és jegyzetei alatt. Fogalommeghatározásokat egyik-másik törvényben is találunk. Így az 1896 február 15-én kelt *görz-gradiskai* törvény 1. §-a: „Das Jagdrecht besteht in der ausschließlichen Berechtigung innerhalb eines bestimmten Jagdgebietes die jagdbaren Tiere zu hegen, zu fangen und zu erlegen,

E fogalommeghatározásból már eleve leszögezendő a vadászati jog egész szabályozásán végigvonuló az a dualisztikus jellemvonás, mely a magánjogi értelemben vett „*vadászati jogot*“ a „*vadászás*“, azaz a *vadászati cselekmények valóságos gyakorlására vonatkozó* jogosultságtól — mely merőben közjogi színezetű — élesen elválasztja és függetleníti.¹ A helyzet nevezetesen az, hogy valakinek lehet „*vadászati joga*“, de a vadászás gyakorlására joga nincs; viszont vadászatot üzhet, tehát a mondott közjogi jogosítványt gyakorolhatja olyan személy, akit meg „*vadászati jog*“ nem illet.²

A vadászati jog közkeletű fogalommeghatározásai, melyek ezt a disztinkciót nem teszik meg, már ebből az okból is mind hibásak. De hibásak ezenkívül azért is, mert nem alapulnak az 1883. évi XX. t.-cikkben, hanem attól független elméleti szempontok szerint vannak felállítva.

Igy, abból az a priori megállapításból, hogy a vadászati jog a tulajdonjognak egyik tartalmi része, gyakran találkozunk oly meghatározással, mely szerint a vadászat (nem is *vadászati jog*!) a tulajdonjog egyik jogosítványát képezi, a tulajdonjog folyománya, a földtulajdon használatával együjtő „haszonvétel“,³ avagy ami ezzel egyre megy: a vadászati jog a földtulajdonnak közérdekű korlátozása.⁴ Míg az előbbi formulázások a vadászati jog önállóságát teljesen elejtik, de viszont kénytelenek elismerni, hogy az „elvi álláspont“ dacára a vadászati jog az életben „*mégsem jelentkezik úgy, mint tulajdoni jogosítvány, hanem mint külön jog*“,⁵ addig az utóbbi fogalomkörülírás tulajdonképpen nem a vadászati jogot, hanem a közjogi előfeltételektől

sowie deren etwa abgetrennte nutzbaren Teile, wie abgeworfene Geweihe u. dgl. sich anzueignen. In Betreff des Federwildes begreift das Jagdrecht auch die ausschließliche Berechtigung zur Aneignung der gelegten Eier in sich.“ Ugyanígy a *karinthiai* törvény 1. §-a, továbbá a felső- és alsó-ausztriai, sziléziai, stíriai, trieszti és vorarlbergi törvények 1. §-ai is. Ezek a meghatározások törvénybe nem valók és többet mondanak, mint kellene. Nem annyira a vadászati jognak, mint inkább a *vadászási* üzemnek adják tárgyszerinti körülírását. A *morvaországi* 1896 december 20-iki vadászati törvény majdnem szó szerint fölveszi a görz-gradiskai törvény és társainak fent közölt részletező felsorolását (törv. 2. §), de kifejezetten azzal, hogy „*Die Ausübung des Jagdrechtes besteht...*“, tehát a vadászati üzem tartalmát állapítja meg és nem vadászatjogi fogalmat állít fel.

¹ A magánjogi „*vadászati jog*“ és a policiális előfeltételekkel, közjogilag rendezett „*vadászás joga*“ közt különbséget tesz *Kisch* (id. m. 600. l.) az *elsőszáz* jogban; *Klosz* (id. m. 124. l. a *szász* jogra nézve) a „*Jagdrecht*“-tel élesen szembeállítja „*das öffentliche Recht der Jagdausübung*“-ot. Továbbá a hamburgi jogban *Nöldeke* (id. m. 477. l.) V. ö. még 99. l. 1. jegyzet.

² Az egész kérdés elméleti megvilágítását lásd 16. § 98. lapon. Megvan a szövegben említett éles megkülönböztetés pl. a *görz-gradiskai* vadászati törvény 4. §-ában s a *karinthiai* vadászati törvényben is.

³ Pl. *Szladits Károly*, A magyar magánjog vázlata c. m. II. kiadás. (Budapest, 1909) 40. l. Ugyanígy III. kiadás 42. l. *Agoston P.*, A tulajdonjog alaptanai c. m. (Budapest, 1903) 173. l. *Zlinszky I.*, id. m. 333. l.

⁴ A 108. l. 1. jegyzet alatt idézettekén kívül: *Lalosevits-Lányi*, A magyar magánjog kézikönyve. Budapest, 1910 c. m. 246. l.; *Zachar Gyula*, A magyar magánjog alaptanai. Budapest, 1912 c. m. 89. l.

⁵ Így *Agoston*, id. m. 204. l.

függő vadászási jogot (vagyis a vadászat gyakorlására vonatkozó jogosítványt) jelölné meg, de azt is tévesen, nem lényege szerint, hanem egyik és a tulajdonjogra gyakorolt kihatásának kidomborítása mellett. Hasonló egyoldalúság jellemzi a vadászati jog fogalommeghatározásának azokat a formuláit, melyek egyszerűen csak okkupáció útján megvalósuló tulajdonszerzési módnak minősítik.¹ A tulajdonszerzés momentuma t. i. a vadászati jognak a gyakorlás által megvalósítandó végcélja, eredménye csupán, de nem maga az erre irányuló jog.

A vadászati jog fogalma nem fedi a *madarászat* fogalmát. Utóbbinak köréből a vadászható jellegű szárnyasvadak fogása, elejtése egészen kiesik;² az ingatlantulajdonnal semmiféle kapcsolata a madarászatnak nincs, míg a vadászati jog, ha nem is az ingatlantulajdon folyománya, azzal mégis szoros szabályozási egységben áll. A madarászat a senki részére fenn nem tartott, tehát a szabad uratlanság állapotában levő dolgok elsajátításának kérdésével függ össze s különleges szabályozásban csak a madárvédelemről szóló törvényes intézkedések s azok biztosítása szempontjából részesül. Ugyanezen szempont alá esnek azok a szabadállapotú egyéb emlősállatok, melyeket V. T.-ünk alapján nem minősíthetünk „vadászható” természetű vadaknak. Mindezekre nézve nem „vadászat”-nak, hanem a teljesen szabad állatfogásnak van helye.

II. A vadászati jog jogi természetére a törvény 1. §-ának az a kijelentése irányadó, hogy a vadászati jog a földtulajdonnak elválaszthatatlan tartozéka. Visszauntalva a 15. és 16. §-ok alatti dogmatikai fejtegetésekre, ehelyütt a következő megállapításokat kell ismételtelen leszögeznünk:

Egészen kizártnak kell tekintenünk azt, hogy a törvény a „*tartozék*” (appertinentia, Hilfssache) kitételt, mint állandó értelmű terminus technicust használta volna. A tartozék t. i. oly ingó jószág, mely mint „mellékdolog” azért kerül kapcsolatba a fődologgal, hogy előmozdítsa annak előnyösebb és gazdaságosabb kihasználhatóságát. A magyar vadászati jog egész fejlődése ellene mond annak a föltevésnek, hogy az ingatlanhoz való kapcsolódása ezt a „*legis et juris ratio*”-t követte volna. Sőt, ha volt oka az ingatlantulajdonhoz való hozzátársításnak: az egyedül abban a törekvésben, illetőleg fejlődési tendenciában lelhető fel, hogy a vadászati jog minél szűkebb körbe tartozó alanyok előjogaként állapíttassék meg. Az „*elválaszthatatlanság*” továbbá a „*tartozéki*” fogalommal, mint tűz és víz összeférhetetlen. A tartozék legfőbb kritériuma épen a bármikori elkülöníthetésben, a tartozék önálló dologi minőségében és ebből folyólag a fődologtól független jogviszonyokkal való érintkezésbe juthatásban áll.

¹ Frank Ignác, A közigazság törvénye Magyarhonban. Buda, 1845 c. m. I. köt. 136. §, 220. l.; Kelemen, id. m. III. köt. 33. l.; Dósa E., id. m. II. köt. 195. §, 254. l.; Szlemenics, id. m. 10. l.; Suhayda, A magyar polgári anyagi magánjog rendszere stb. Pest, 1864 c. m. (II. kiadás) 99. l.

² Egészen helytelen a vadászatot az állatfogással azonosnak venni, mert ez esetben a „nem vadászható” állatok kivétel nélkül mind a vadászati jog körébe jutnának és így a madarászat elkülönítéséről sem lehetne szó. A téves azonosításra példa: Kolosváry B., Magyar magánjog tankönyve. Budapest, 1911. évi III. kiadás, I. köt. 387., 388. l.

Az 1883. évi XX. t.-c. 1. §-a nem is akar egyebet mondani, mint, hogy a vadászati jog a törvény megítélése szerint a földtulajdonnal kapcsolatban van, ahhoz *valami címen hozzátartozik*.

Hogy mi címen? a megszokott felelet az, hogy a vadászati jog az ingatlantulajdonnal *alkatrész* gyanánt fűződik össze, tekintettel arra, hogy a magyar magánjog a jogokat, mint ingatlan alkatrészeket elvileg meg nem tagadja. (Igy alkatrész pl. az uralkodó-telek mellett a telki szolgalmi jog is.) Ez a minősítés inkább megállhat, bár gyöngéje az, hogy a vadászati jog távolról sem követi mindenben a földlog jogi sorsát, ami pedig az alkatrészi minőségből kivételt nem ismerő kényszerűséggel folyik; nem olvad bele a földlog jogi substanciájába, hanem egész külön útakon jár és járhat még ott is, ahol a telek területi nagysága lehetővé teszi a tulajdonosnak saját személyében való vadászat gyakorlását. Az „*elválaszthatatlanság*” momentuma az alkatrésznél fogalmi kellék, a vadászati jognál azonban nem forog fenn s maga a törvény cáfol rája ott, ahol a kis ingatlanoktól a vadászat önálló gyakorlásának lehetőségét elvonja.

Tekintve azonban, hogy a jogokat, mint ingatlanalkatrészeket, úgyis csak fikciók útján vagyunk képesek azonos szabályok alá hajlítani a dologminőségű alkatrészekkel: a vadászati jognak az ingatlannal való kapcsolódását hazai jogunk szempontjából minden nagyobb elvi nehézség nélkül felvehetjük, annál is inkább, mert ez a felvétel a vadászati jog önállóságát egyáltalában nem érinti.

Az eddigiek összegezésével és újabb visszautalással a 15. és 16. §-ok során közölt fejtegetésekre, eredményként megállapíthatjuk, hogy *a vadászati jog önmagában független és öncélú, önálló alanyi jog, mely jogunk jelenlegi fejlődéséhez képest a földtulajdonhoz van hozzátársítva és így ekként a földtulajdon jogi alkatrészeül is tekinthető*. Az a típus, melyet a vadászati jog képvisel, az úgynevezett „*reáljogok*” típusának felel meg. Az ingatlantulajdonnal való társulás *mikéntje* szempontjából leginkább a gyökös iparjogokra emlékeztet, míg belső szerkezete a többi kizárólagos elsajátításra irányuló jogokhoz (halászati jog, bányajog, háborús zsákmányolási jog, elszállott és nem üldözött méhraj elsajátítási joga stb.) rokonítja.

Mindez azonban csak a magánjogias értelemben veendő „*vadászati jogra*” áll. Mert a vadászás tényleges, valóságos gyakorlása, azaz a vadászati üzemnek a folytatása a földtulajdonhoz való alkatrészi kapcsolatot nem ismeri, hanem attól teljesen független közjogi jogjogosultság, mely az idevonatkozó törvényes előfeltételek és korlátozások mellett mindenki által megszerezhető, tekintet nélkül arra, hogy van-e földtulajdona, vagy nincs. Ez a politikai törvények és szabályrendeletek által meghatározott vadászati üzemjog, akár az ingatlan tulajdonával megjelölt eredeti vadászati jogosított gyakorolja, akár kötelmi alapon más személy: a vadászás számára fenntartott vadak, mint uratlan dolgok, elsajátítás útján való tulajdonul megszerzésére irányul és a szorosan meghatározott területen kizárólag az üzem folytatására jogosítottat illeti meg. A kizárólagos elsajátítási jog alól vadászati törvényünk csak egyetlen esetben tesz kivételt, amikor 8. §-ában a

dúvadak okkupációját a vadászatra nem jogosított földtulajdonosnak is — saját földjén — megengedi. Ugyanez áll a halászatról szóló 1888. évi XIX. t.-c. 26. §-a értelmében a halakra nagyobb mértékben kártékony állatok közül a törvényben felsoroltakra, melyeket a halászatra jogosított — löfegyver használata nélkül — elpusztíthat. Az okkupáció azonban egyik esetben sem ad a dúvadat pusztító földtulajdonosnak vagy halásznak tulajdonjogot, hanem az állatot továbbra is a vadászat jogosítottja részére fenntartott uratlanság állapotában hagyja.

A vadászati jog egészen önálló és öncélú volta mellett szolgál további indokul az is, hogy bár nyilvánvalóan *vagyoni* jelentősége van, mégis sem a dologi, sem a kötelmi jogok közé be nem sorozható. A dologi jogokra valló jellemvonása, hogy *abszolút* jog, azaz minden-kivel szemben általános tilalmi parancsal védetik s hogy ezenfelül *közvetlen* is, bár tárgya nem dolog, hanem bizonyos vadászati cselekmények és tevékenységek sorozata. A kötelmi jogokra emlékeztet pedig az, hogy a vadászati jog tárgyaül az ép említett cselekmények szolgálnak, melyek a vadászati jog végső céljának, t. i. a vad fölötti tulajdon megszerzésének a közvetítésére hivatvák. Ezek a cselekmények azonban nem egy meghatározott adós, hanem magának a jogalanynak cselekvényei, melyek a kötelmeket megszüntető teljesítés, vagy ezzel felérő egyéb jogi tényektől is teljesen függetlenek.

A vadászati jog jogi természetét a mondottak alapján hazai jogunk szempontjából úgy kell megállapítanunk, *hogy az a földtulajdonnal társított viszonyban levő, különben teljesen önálló realjog, melynek tartalma bizonyos fenntartott uratlan dolgok kizárólagos elsajátítására vonatkozik. Míg továbbá maga a vadászati jog tisztán magánjogi jellegű, addig tartalmának valóságos kigyakorlása, mint vadászati üzem, közjogi jogosítvánnyá alakul át és mint ilyen nyer szabályozást.*¹

IX. FEJEZET.

A magyar vadászati jog alanya, tárgya és tartalma.

I. Hazai jogunk szerint *vadászati jognak alanya egyedül és kizárólag a földtulajdonos, akinek földtulajdonához, legyen az még oly kicsi, vagy még oly nagy terjedelmű is, a vadászati jog hozzá van társítva, azaz, ha tetszik, alkatrészként abba bele van kapcsolva.*

Vadászati joga van ekként minden ingatlantulajdonnal bíró *akár belföldi, akár külföldi állampolgárnak*; továbbá minden és ingatlan tulajdon szerzésében, vagy legalább bírásában nem korlátozott *jogi személynek* (egyesületek, köztestületek, városok, községek, egyházak, egyházi testületek, köz- és magánalapítványok, nemesi és úrbéres közbirtokosságok), végül vadászati joga van a maga ingatlanain az *államnak* (kincstárnak).²

¹ V. ö. a 16. § során található fejtegetésekkel is.

² Kincstári birtokokon, koronajószágokon, állami közutak, vasutak, csatornák területén és a közhatósági rendelkezés alatt álló folyóvizeken és köztavakon. A Balaton nem közvíz, a vadászati jog rajta a parti ingatlanok tulajdonosait illeti.

Ahol vadászatnak közbiztonsági, közrendészeti okokból helye egyáltalában nem lehet (birtokok, közutak, közterek stb.), ott a vadászati jog átmenetileg pihen (*jus dormiens*).

Amennyiben valamely ingatlan dologi erejű használati jognak (úgynevezett *haszonélvezetnek*, *usus fructus*) a tárgya: a tulajdonos helyett, a haszonélvezet egész tartamán, a vadászati jog a *haszonélvező*é, hacsak a haszonélvezeti viszony keletkezésekor a vadászati jog kifejezetten kivéve nem lett.¹

Ugyanígy mindazoknál a nálunk egyébként ritkán előforduló sajátos birtokviszonyoknál, ahol valamely ingatlan korlátlan használata hosszú, esetleg örök időre élők közötti és halál esetére szóló átruházás lehetősége mellett egyeseknek és azok utódainak átbocsáttatott — bizonyos évi ellenszolgáltatások ellenében — (úgynevezett örökhaszonbérlet, *emphytheusis*), a vadászati jog nem a névleges földtulajdonost, hanem a *dologilag használati jogosultat* (az *emphytheutát*) illeti.

Különleges szabályok felállítására a vadászati jogi jogalanyiség kérdésében csak a folyamatban levő, még be nem fejezett vagy már végrehajtott birtokszabályozás és úrbéri elkülönzésre való tekintettel volt szükség. Nem szabad azonban mindenféle „birtokrendezés”-re gondolni, hanem csak arra, melynek munkálatait az 1871. évi LIII. t.-c. állapította meg és szabályozta.² Közbevetve tudniillik megjegyzendő, hogy az úrbériség korában a volt jobbágyságok a földesúr erdőiben, nádasain és legelőin bizonyos erdei, nádlási és legelői haszonvételeket gyakoroltak a használatuk alatt állott és az úrbériség megszűntével szabad tulajdonukká vált telkek aránya szerint. Ezek a haszonvételek az úrbériség után is fennmaradtak és megszüntetésükről csak az 1871. évi LIII. t.-c. gondoskodott, elrendelvé a haszonvételeknek megfelelő erdő, nádas és legelőrészek kihasítását, azaz a volt földesúri erdők stb.-től való „elkülönzését”. Az elkülönített erdők, legelők és nádasokon úrbéri közbirtokosságok, legelő- és erdőközösségek létesültek, melyeknek különleges szabályozásáról további törvények gondoskodtak.

Mármint, oly községekben, hol a) a szóbanforgó birtokrendezést és úrbéri elkülönzést még végre nem hajtották és a rendezendő erdők, legelők és nádasok ténylegesen közös használatban állanak, a vadászati jog a közös legelőkön, erdőkön és nádasokon a községé, mint politikai köztestületé.

b) Ha ugyanily községekben a rendezendő erdők és nádasok a volt földesúr, illetőleg az ő jogutódának kizárólagos tulajdonát képe-

¹ A tétel a magyar jogban meglehetősen aktuális, tekintettel arra, hogy jogunk egész intézményeket ismer, melyeknek tartalma merőben *usus fructus*. Ilyen pl. az özvegyi jog. Az özvegyi jog alatt álló ingatlanokon eszerint a vadászati jog a haszonélvező özvegyé. Atyai haszonélvezet esetén a kiskorú ingatlanán az atyáé stb.

² Minden más „birtokrendezés” tudniillik a vadászati jogi jogalanyiség kérdését nem komplikálja. Tehát sem tagosításról, arányosításról, avagy az 1913. évi X. t.-c. osztatlan és közös legelőinek rendezéséről, sem pedig a legújabb birtokreformmal kapcsolatos munkálatokról nincs szó.

zik, bár a volt úrbéreseket (illetőleg jogutódait) az erdőkben, nádasokban faizás vagy nádlás jellegű szolgáltnak illetik meg: a vadászati jog a volt földesúré (illetőleg jogutódáé).

c) Ugyanilyen községekben továbbá, ha úgynevezett „írtványok”¹ és úrbéri természetű tartozásokkal terhelt *udvartelkek volnának*² a vadászati jog azokon a *mindenkori birtokost* illeti.

d) Amely községekben az 1871. évi LIII. t.-c. által előírt birtokszabályozás és úrbéri elkülönítés már megtörtént, de a volt földesúr a volt jobbágyok részére kihasított erdő, nádas vagy legelőterületen a vadászati jogot magának fenntartotta, az ily kikötés az 1883. évi XX., illetőleg már az 1872. évi VI. t.-c. életbeléptével hatályát veszítette. Ami ellenértéket (ingatlanban vagy egyéb módon) a volt földesúr a fenntartott vadászati jogért adott, az a volt úrbéresektől által az úrbéri természetű szolgáltnak módjára megváltandó. (V. T. 4. és 5. §§.)

A V. T. 5. §-ának most érintett rendelkezése annyiban különösebb érdeklődésre tarthat számot, amennyiben azt mutatja, hogy az úrbériség megszűnte után, az 1872. évi VI. t.-c. életbeléptetéséig (a régi törvény 4. és 5. §-a tudniillik egészen egyező a mai V. T. 4. és 5. §-ával) jogéleltünkben az idegen tulajdont képező ingatlanokon dologi (szolgalmi) jellegű vadászati jogok is állhattak fenn, bárha nem törvényes alapon, de magánegyezségek kikötései révén. Ilyesmi ma már teljesen ki van zárva.

Társtulajdon esetén a tulajdonostársakat a vadászati jog osztatlanul *pro partibus indivisis* illeti.

Alanyától a vadászati jog el nem válhat. Önálló átruházása alapelveileg lehetetlen. Jogalanyt csak magával az ingatlannal együtt cserélhet. Az a helyzet tehát, hogy a földtulajdon a vadászati jog híjával legyen és hogy az idegen dologbeli jogként a tulajdonostól különböző személyt illessen: nem fordulhat elő.

Más a helyzet az ingatlanhoz szorosan hozzátársított vadászati jog gyakorlásával, az úgynevezett vadászati üzemmel. A vadászati üzem folytatásának joga haszonbérleti szerződésben másra átruházható sőt átruházása az üzem gyakorlásának közérdekű személyi korlátozásai folytán a jogszemélyeket illető vadászati jogoknál általában s a magántulajdonban álló ingatlanok nagy többségénél (a 200 holdon aluliaknál) egyenesen kötelező. Ez a kérdés azonban nem tartozik ide.

¹ „Írtványok” alatt azok a kisebb-nagyobb területek értendők, melyeket a volt jobbágyok a határbeli közösen használt földek bozótos részeiből írtás útján művelhetőkké alakítottak át és érettük a földesúrnak az úrbérierknél terhesebb adózásokat teljesítettek. Az írtványokat a földesúr az írtásdíj fizetése ellenében visszaválthatta, hacsak azok az idők rendén úrbéri telekké nem váltak. (1871. évi LIV. t.-c.)

² Udvartelkek, ipari, szorgalmi, cenzuális, taxás helyek stb. a földesúrnak nem úrbéri természetű ingatlanaiából kihasított és a jobbágyoknak az úrbérierknél terhesebb adózások mellett hosszú, esetleg örökidőre használatul átengedett kisebb-nagyobb telkek. Csak az 1848. jan. 1. előtt keletkezettek jöhetnek figyelembe. Az 1896. évi XXV. t.-c. szerint ezek is megválthatók.

Jegyzet a IX. fejezet I. pontjához.

Hogy a vadászati jog a földtulajdonnal való kapcsolódása révén legalább elvileg, vagy elsősorban, a föld tulajdonosáé ma már mindenütt érvényesülő általános tétel. A volt osztrák tartományi jogokban a stereotíp rendelkezés a következő: „*Das Jagdrecht ist mit dem Grundeigentume verbunden und steht daher dem jeweiligen Grundbesitzer zu.*“ (Vorarlberg, 1904 november 20-án kelt törv. 3. § 1. bekezdés.) Szó szerint ugyanígy: *Triest* 1895 augusztus 6-iki törv. 3. §; *Steiermark* 1906 szeptember 21-iki törv. 3. §; *Osztrák-Szilézia* 1903 január 13-iki törv. 3. §; *Alsó-Ausztria* 1901 november 22-iki törv. 3. §; *Felső-Ausztria* 1895 július 13-iki törv. 3. §; *Morvaország* 1895 december 20-iki törv. 1. § és ugyanezzel az értelemmel, bár más szófordulattal *Karinthia* 1902 augusztus 4-iki törv. 3. § és *Görz-Gradiska* 1896 február 15-iki törv. 4. §-a is. Az 1866 július 1-jei *Cseh* vadászati törvény 1. §-a a földtulajdon folyományának mondja a vadászati jogot s alanyául az önálló vadászterületeken a földtulajdonost, a nem önállókból alakítandó községi területekre nézve pedig a „Jagdgenossenschaft“-okat jelenti ki, melyeket külön jogi személyiséggel ruház fel. (1., 4. §.) A földtulajdonnal való kapcsolódást fogadják el a francia jogok is és ez az álláspontja a német vadászati jogok valamennyiének. Különbőség csak annyiban merül fel, amennyiben egyik másik jog a földtulajdonost illető vadászati jogot élesebben formulázva mondja ki, míg a másik a jog gyakorlására fektetve a súlyt a tulajdonost inkább az „elvíleget“ jogosultság háttérébe szorítja vissza. Előbbire plasztikus példa az 1907 július 15-iki porosz Jagdordnung 2. §-a. „*Das Jagdrecht steht jedem Eigentümer auf seinem Grund und Boden zu*“; az utóbbira a *Hessen* nagyhercegség még 1815-ből származó vadászati törvénye, mely a földtulajdonos elvi vadászati jogának hangsúlyozása mellett igazi jogosítottul a községet állítja oda, kiemelve, hogy a földtulajdonos vadászati joga a községen keresztül gyakorolható s csak kivételesen személyesen. Az 1907 február 28-án előterjesztett vadászati jogi reform-törvényjavaslat a vadászati jogot egyenesen a községek jogaként jelenti ki.¹ A földtulajdonost illető vadászati jogot hangsúlyozzák egyébként az összes *tübingiai* vadászati törvények², az *elszász-lotaringiai* 1881 február 1-iki törv.;³ a *waldeck-pyrmonti* jog (1854 április 24-iki törv.);⁴ a *badeni* 1850 december 2-iki törv. 1. §; a *bajor* 1850 március 30-iki törv. 1. art; a *württembergi* 1855 október 27-iki törv.;⁵ az 1894 május 8-iki *dán* törv. 1. §; az 1899 május 20-iki *norvégiai* vadászati törv. 1. §-a; az 1864 október 21-iki *svéd* törv. 3. §-a; *Hamburg* város 1903 január 2-iki törvényének 1. §-a stb.

Miután a külföldi vadászati törvények az idegen tulajdont képező területeken fennállott dologi hatályú vadászati jogokat általában mind megszüntették, a vadászati jog szolgalmaként való létesítése a kül-

¹ Wolf, id. m. 403. l.

² Böckel—Porzig, id. m. 347. l.

³ Kisch, id. m. 605. l.

⁴ Lange, id. m. 114. l.

⁵ Schneider, id. m. 258. l.

földi jogrendszerekben sem lehetséges többé. Kivételt a szász királyság 1864 dec. 1-én kelt törvényének 3. §-a tesz, de csak átmenetileg, azoknak a „régí jogosultak”-nak javára, kiknek 1849 márc. 2-ika előtt fennállott, akkor aztán eltörölt, de egy 1858 nov. 25-iki törvénnyel ismét visszaadott szolgálomszerű vadászati jogai érvényben tartattak.¹ A francia jog területén a kérdés eldöntve nincs. Az irodalomban azzal a megoldással, hogy a vadászat „un simple plaisir personnel et non un avantage pour le fonds” általában tagadják a vadászati szolgálmi jogok keletkezhetését. *Planiol*² ellentétes bírói döntésekre támaszkodva szintén a megtagadó álláspont felé hajlik, de a személyes szolgálomként való létesítést elvileg kizárhatónak mégsem tartja.

II. A vadászati jog tárgya.

Hogy a vadászati jognak mi a tárgya, mi az, ami a jog alanyához a fölötte való uralom és rendelkezési lehetőség kapcsolatában áll? nem oly kérdés, melyre a törvénynek kellene felelnie. Az 1883. évi XX. t.-c. nem is tartalmaz ezirányban semmiféle doktrinär kijelentést. Ennek ellenére a jogtárgy pontos meghatározása a tételes jog szempontjából annál inkább fontos, mert a vadászati jogvédelem mikénti alakulása részben a tárgy minőségén fordul meg.

Tekintettel arra a fogalmi szétválasztásra, mely a *vadászati jog* és a *vadászati jog gyakorlására vonatkozó jogosultság* („vadászati üzemjog”) között a magyar vadászati törvény alapján is megejthető, nincs akadálya annak, hogy a dogmatika szempontjából egyedül helyeselhető megoldást a mi tételes jogunkban ne alkalmazhatnók. Eszerint a vadászati jog tárgyául azokat a cselekményeket és magatartásokat kell megjelölnünk, melyekből a „vadászás” és a *vadtenyésztés* áll és amelyek foganasításra a helyileg körülírt vadászterületen kizárólag a vadászati jog alanyát illeti meg, feltéve, hogy a politikai törvények e cselekmények saját személyében való üzemszerű folytatását és valóságos gyakorlását megengedik. A vadászati jog tárgyául ekként sem magát a vadászterületet, amelyen a vadászás folyik, sem a vadakat, amelyek elejtése, elsajátítása a vadászat célját képezi: nem tekinthetjük. A terület, akár magáé a vadászatra jogosítotté, akár másé, tulajdonjog tárgya. A vadak uratlanok. Elejtésük után pedig már nem a vadászati joghoz tartoznak, hanem szintén tulajdonjog tárgyaivá lesznek.

III. A vadászati jog tartalma.

A mondottak után önként adódik, hogy a vadászati jog tartalmát, a *jog tárgyául szolgáló cselekmények és magatartások üzemszerű folytatása*, a vadászati üzemjog számos és különböző természetű korlátozások alá vetett valóságos kigyakorlása tölti ki. A jog tartalmának körülszabásánál ékelődik be a magánjogi szabályozásba a közjog, midőn a vadászati jog tartalmát egy tőle különböző közjogi jogosít-

¹ Tipikus rendelkezés a porosz Jagdordnung 2. § 2. bekezdése: „... Eine Trennung des Jagdrechts von Grund und Boden kann als dingliches Recht künftighin nicht stattfinden.”

² Id. m. 625. és 551. l. (I. köt.)

vánnya formálja át és saját igényeinek szemszögéből állapítja meg azokat az előfeltételeket, melyek mellett a vadászati üzem gyakorlását engedélyezhetőnek tartja.

A következőkben ezzel a „*vadászati üzemmel*“, mint a vadászati jog *nem magánjogi jellegű* szabályokban meghatározott és rendezett tartalmával és gyakorlásának mikéntjével foglalkozunk.

X. FEJEZET.

A „*vadászati üzem*“ mint a vadászati jog tartalma és annak gyakorlása.

24. §. A vadászati üzem tárgyi terjedelme.¹

A vadászati üzem tárgyi terjedelmét az üzem alá vetett vadak köre határozza meg. Hogy ebbe a körbe miféle állatok tartoznak és melyek esnek rajta kívül: a vadászati törvények kimerítő felsorolással szokták megállapítani. Így áll elő a „*vadászható vadak*“ és a „*nem vadászható*“, vagyis a „*szabad állatfogásnak*“ alávetett vadak kategóriája, melyekhez, mint harmadik a nem *uratlan*, azaz már tulajdonban álló állatok (szelíd, szelídített, befogott állatok) csoportja járul. Utóbbiakra a vadászati jog rendelkezései csak abban az esetben nyerhetnek alkalmazást, ha azok uratlanná válnak (a szelídített állat korábbi vadtermészetét ismét felveszi, a befogott vad szabadságát visszanyeri) és egyúttal eredeti minősítésük szerint „*vadászható*“ jellegűek is. A „*nem vadászható vadak*“ szintén kiesnek a vadászati jog fogalomköréből, mert kizárólagos elsajátítási jog számára fenntartva nincsenek s bárki által minden további nélkül okkupálhatók. Ezeknek a kategóriáknak pontos meghatározása minden vadászati törvénynek elsőrendű feladata. Sajnos, hogy a magyar 1883. évi XX. t.-c. már a szabályozás e legelső lépcsőjénél tökéletlen.

A vadak különböző szempontok szerinti csoportosításával ugyan V. T.-ünk nem egy helyén találkozni lehet. De e csoportosítások egyike sem irányul a vadászati üzem tárgyi terjedelmének megállapítására.

A törvény 7. §-a beszél a „*fővadak*“-ról, hozzáfűggesztvén zárjelben, hogy ezek alatt a szarvast és däm vadat érti, de csak az azok által okozható károk szempontjából. A 8., 13., 19., 22. és 25. §-ok a „*ragadozó és kártékony vadak*“ csoportját emelik ki — a 13. §-ban pláne *taxatív* felsorolással —, de az ezekre felállított rendelkezések ismét csak a vadkárokat érintik s a vadászatra egyébként nem jogosítottaknak adnak jogot azok elpusztítására. A vadkárokkal kapcsolatban merült fel egy 1918. évi rendeleti szabályozásban a „*nagy vad*“, mint eddig a jogi rendezés szempontjából ismeretlen és csak a vadászás mesterségénél közkeletű fogalom, de egészen önkényesen előrántott tartalommal. A 22. § mint a ragadozó vadak újabb összefoglaló megjelölését a „*däm vadak*“ kitételt is használja. A 9. § az „*éneklő madarak*“

¹ V. ö. 13. §-szal is.

tekintetében mond ki egy általános tilalmat és ekként a vadászati törvénybe vesz fel oly rendelkezést, mely oda nem tartozik. Oly állatra nevezetesen, melyet általános szabály vont ki a forgalomból teljesen, nemhogy „*vadászni*” nem lehet, de még „szabad állatfogás”-ról sem lehet nála szó. Ugyanezen § i) alpontja „*minden más madár*”-ra állít fel vadászati tilalmat és csak a 11. és 12. §-okban tett kivételezéseiből lehet következtetni arra, hogy a szárnyasoknak oly fajtaikat értette „minden más madár” alatt, melyek nem tartoznak a szabad állatfogás objektumai közé, bár, mint részben ragadozó természetűek (a 12. §-ban felsorolva) mindenki által pusztíthatók. A 11. §-ban említett „*vándor- és vízimadarak*” csoportja a vadvédelemmel kapcsolatos rendelkezés s így a vadászati üzem terjedelmének megállapításánál nem vehető figyelembe. A vadászati üzem módjának tárgyalásánál végül egy, az összes eddigieknél átfogóbb és gyakorlatibb vadkategóriára találunk, a 15. § „*szőrmes vagy szárnyas hasznos vad*” terminus technikus-ában s a „*hasznos vad*” kitétel a 31. §-ban is előfordul.

Mindebből az tűnik ki, hogy a magyar V. T. szerint a vadászati üzem tárgyi terjedelmét pontosan megállapítani nem lehet, mert a vadászati jogosult részére fenntartott vadak *kimerítő, zárt felsorolásban* való meghatározásának lehetősége jogunkban hiányzik és így az a kérdés, hogy mely állatok és esetleg minő más dolgok (állatok részei) vonandók a vadászati üzem révén a kizárólagos elsajátítási igény alá s melyek maradnak a bárki részére nyitva álló szabad okkupációra? csak a szokásjog alapján s kétes esetekben kiterjesztő jogmagyarázat, esetleg pedig per analogiam juris eljárással dönthető el.

Nem lehet azonban ezt az álláspontot, minden bizonytalansága mellett sem feltétlenül helyteleníteni. Van jó oldala is. Nevezetesen simulékonyabbá teszi a jogot és nem állítja a jogéletet a vadászati novellák megalkotásának kényszerhelyzete elé olyankor, midőn pl. egy új állatfajnak meghonosításáról van szó.¹

A terminológia kérdésében a „*vadászható*” és „*nem vadászható*” kitételeket fogjuk használni. Az első pillanatra alkalmasnak tetsző „hasznos vad” nem megfelelő, mert a nem hasznosnak, tehát a kártékony ragadozó vadnak ellentéte, a vadászati üzem révén való kizárólagos elsajátítási igény pedig, a dúvadpusztítás általános megengedettsége dacára is, hasznos és nem hasznos vadakra egyaránt kiterjed. A német jogok „*jagdbares Wild*” és „*nicht jagdbares Wild*” kitétele tehát — a magyar jog szempontjából is — leginkább találó.

A vadászati üzem tárgyi terjedelmét a mondottak szerint a következőkben állapítjuk meg, annak hangsúlyozásával, hogy a *felsorolás* — az egyes tárgykörökön belül — *lezártnak nem tekinthető* és egy esetleges újabb vadászati törvény, vagy ezt pótló törvényerejű rendelet megalkotásáig, mely vadászati jogunknak ezt a kérdését véglegesen

¹ A porosz Jagdordnung 50. §-a ily esetben királyi rendeletre bízta a honosítandó fajok „jagdbar” jellegének, kíméleti idejének s az ezek megsértése esetén kiszabható büntetéseknek meghatározását. Az 1909 július 13-iki galíciai vadászati törvény a behonosítandó vadfajokat 2. §-ában előre „vadászhatók”-nak jelenti ki.

tisztázni lesz hivatva, a vadászati szokásjog a felsorolásban közöltek körét tághatja és szűkítheti is.

A vadászati üzemnek alá vannak vetve:

I. A *vadászható vadak*, melyek *A)* részint *szőrmések* (emlősök, négylábúak), részint *B)* *szárnyasok* (madarak). Úgy a szőrme-, mint a szárnyas vadak *a)* *ragadozók* és *b)* *hasznos vadak* lehetnek.

II. Az I. alatt említett *vadak fiai*, a hasznos és ragadozó *szárnyasok fészkei, tojásai* és a szőrmevad némelyikének *elvetett agancsai*.

III. Az *elhullott vad* (Fallwild).

Közbevetve egy mai vadászati jogunk szerint még fundamentális jelentőségű tételt kell leszögeznünk és ez az, hogy a vadászati üzem tárgyaiként megjelölendő I—III. alatti dolgoknak *uratlanoknak kell lenniök.*¹

A vad uratlanságának dogmatikus háttere a 18. §-ban már fölfejtetett. Ehelyütt már csak arról lehet szó, hogy tételes jogunk szerint az egyébként vadászati üzem tárgyait képező dolgok *mikor nem uratlanok?*

1. Bár ellentmondónak tetszik a kérdéssel való foglalkozás, mégis elsősorban a *szelíd* vagy *háziállatokra* kell utalást tennünk, melyek *nem uratlanok* és így a vadászati üzem köréből önként érhetőleg kiesnek. Arra való tekintettel azonban, hogy a kóbor és elvadult kutyák és macskák pusztítását minden vadászati törvény a vadászható jellegű ragadozók módjára kezeli (V. T. 14. §), sőt V. T.-ünk 12. §-a a seregekben vonuló „*szelíd galambok*”-at egyenesen a mindenkori szabadvadászat tárgyaiként jelenti ki: felvethető a kérdés, ha vajjon ki lehet-e zárni az elvi lehetőségek köréből azt, hogy eredetileg *házi állatok* uratlan *vadként* legyenek kezelendők? A galambok esetében a törvény a „seregekben való vonulás” föltétele mellett a szelíd galambot már vadászható vadnak tekinti. Más törvények aratás idejére sorolják a házigalambot — ha szabadon jár — a vadászható szárnyasok közé. Egyéb állatoknál meg épen nem lehetetlen, hogy „házi” vagy „szelíd” jellegüket összes átöröklött és ú. n. „szelíd” tulajdonságaik teljes elhalványulásával el ne veszíthessék.² Ha az ily állatok fölkeresésére, visszaszerzésére tulajdonosuk a szükséges lépéseket legalább bizonyos idő óta abbahagyta, az elvaduláshoz formai kritériuma is könnyen meg volna állapítható. Ez az idő pedig minimum annyi volna, amit a jog az elvesztett dolgoknál előír, azaz egy esztendő, számítva az elvadult állat visszaszerzésére fogamatba vett legutolsó kísérlettől, lett légyen az akár valamely pozitív cselekmény, akár felhívás, tudakozódás.

Kétségtelen, hogy a vadászias gondolkozásmód nehezen hajlik egy eredetileg háziállat „vadászható” vaddá való átminősítésére és ahol a pozitív jog támpontokat kellő számban nem nyújt: forrásnak inkább ezt a vadászias gondolkozási módot kell tekintenünk, semmint a kóbor kutyák és macskák, valamint a seregestől vonuló galambok károko-

¹ V. ö. 18. §. A jövő jogára nézve: Magyar polg. törvénykönyv javaslata 422. §: „A vadállat gazdátlan, amíg szabadon van...”

² Erdős vidéken gyakori eset a házidiszó teljes elvadulása.

zásán nyugvó különleges rendelkezést. Szelíd állatok elvadulása esetén tehát úgy véljük, az az irányadó tétel, hogy azokat *mindenben „elvesztett“ dologként kell kezelni*; „vadászható“ vaddá azonban sohasem válnak és legföljebb mint kártokozók, a többi kártékony állatok módjára elpusztíthatók.

Más a helyzet a házi- és vadállatok *kereszteződése* folytán létrejött *korcsgegyedekre*, melyek az esetben, ha szabad állapotban, „vad“ életmódot folytatnak: vadászható vadak gyanánt tekintendők. (Pl. vaddisznó és házidisznó-, vadmacska és házimacska-keresztezések.)

2. Nem uratlanok az *élve fogva tartott vadak* és azok, melyek *meg lévén szelidítve*, többé-kevésbé azonos mozgási szabadság mellett a háziállatokhoz hasonló felügyelet alatt állanak.

A *megszelidített vadállat* azonban szelíd tulajdonságát elvesztheti, aminek bizonyítékául az szolgál, ha megszokott helyére, gazdájához többé vissza nem tér s erre való ösztöne megszűnik.¹ Ennek jogi ismérve gyanánt az Osztrák polgári törvénykönyv 384. §-ának a magyar szokásjogba is átvett rendelkezése alapján a legalább 6 hétig (42 napja) tartó kimaradást kell tekintenünk.

„Szelidített“ vadnak veendő a fogságban született és ott fölnevelt vadak is (pl. nyulak és fácánosokban kiköltetett fácánok) mindaddig, míg a vadászterületen szabadon nem bocsáttatnak.

A szelidítés nélkül egyszerűen *befogva tartott vadak* abban a pillanatban válnak uratlanokká, amint természetes szabadságukat valamimódon visszaszerzik, *ha és amennyiben tulajdonosuk a kiszabadult vad kézrekerítése végett haladéktalanul nem intézkedik*, vagy ha a foganatba vett *üldözést abba nem hagyja*. Az üldözés alatt minden oly intézkedés értendő, ami a vad kézrekerítésére irányul és arra alkalmas. Tehát nyilvános felhívások, tudakozódások közzététele, továbbá ideértjük harmadik személyek üldöző tevékenységét is. Kivéve, ha utóbbiak azért üldözik a vadat, hogy azt a maguk számára fogják el, vagy ha közbiztonság okából (ha elmenekült ragadozóról volna szó) megölni akarják. Utóbbi esetekben ugyanis az üldözés célja nem a tulajdonoshoz való visszavitelre irányul. Az üldözés véttlen félbeszakítása (pl. beálló sötétség) nem jelent abbahagyást, ha csak az akadály megszűntével az üldözés folytatódik. Egyébként hogy mikor áll be az üldözés abbahagyása? ténykérdés.

Allatkertből megszökött, idegen világrészekben honos vad, miután a mi klímánk alatt „természetes szabadsága“ állapotába kiszökésével nem juthat vissza, mint elvesztett dolog tekintendő s vadászható jellegű vaddá, uratlanná nem válik.²

3. *Nem uratlannak* szokás végül tekinteni az úgynevezett „*vadaskerti vadat*“.³ V. T.-ünk a vadaskerti vadra való látszólagos vonat-

¹ Polgári törvénykönyv javaslata 422. § 4. bekezdés: „A szelidített állat gazdátlanul lesz, ha elszökik attól, hogy a részére rendelt helyre visszatérjen.“

² V. ö. 84. l. 1. jegyzet és *Dernburg* id. m. III. köt. 316. l.

³ Polgári törvénykönyv javaslata 422. § 2. bekezdés. *Szász* polgári törvénykönyv 229. §: „... Wilde Thiere in Thiergärten — sind nicht herrenlos“. *Német*

kozásban mindössze annyit mond 18. §-ában: „Kerítéssel kellőleg elzárt oly helyeken, melyeken a vad ki nem válthat, a tulajdonos vagy vadászati bérlo a vadászatot minden időben gyakorolhatja és megengedheti“; egyébként ez a kitétel: vadaskert, a törvényben elő sem fordul. Nagy hiány, mert ha valahol, úgy ebben a kérdésben igen kíváncsi volna a legélesebb határozottság. Ellenkező esetben a kételyek egész sora állhat elő a jogalkalmazás nagyfokú bizonytalanságba süllyedhet.¹

Ha pl. adotttnak vennők azt, hogy minden olyan „kerítéssel kellőleg elzárt hely“, melyből a „vad ki nem válthat“ = „vadaskert“, úgy az ott tartózkodó mindenféle vadat a zárt terület gazdájának a tulajdonosul kellene mondanunk.² Ebből azonban logikai kényszerűséggel csak az következhetik, hogy az ily területen vadászati üzembről, vadászatról szó sem lehet, hanem a már tulajdonban álló állatok tetszés szerinti leölése útján való tulajdonjog-gyakorlásról. Bármennyire triviálisnak is tűnik fel tehát a hasonlat, a helyzet nem különböznék attól, mint mikor valaki a tyúkudvarból kiszedi a baromfit és levágja. A tulajdon tárgyát képező vad semmi tekintetben sem állhat kevésbé a tulajdonos rendelkezése alatt, mint az ő háziállatainak bármelyike.

Nyilvánvaló, hogy V. T.-ünk ilyen következtetések levonására nem gondolhatott; ellenesetben nem lett volna indokolt, hogy az ilyen „kellőleg elzárt“ helyeken is kifejezetten vadászatot emlegessen és vadászatot engedjen meg. Rendelkezésének valódi értelmét ekként abból kell lefejtenuk, hogy a törvény a 18. § alkalmazásánál tulajdonképpen miféle célt tartott szem előtt?

Visszaulva a 13. § során mondottakra, tudjuk, hogy a „vadaskert“ nagyon határozatlan fogalom és a benne élő vad „nem uratlan“ minőségének megállapítása igen kétes értékű jogtétel. Hogy V. T.-ünk a „vadaskert“ kitételt gondosan kerüli: már ez a körülmény látszólag arra utal, hogy a vadaskerti vad uratlanságát nem akarta érinteni. De nem is gondolt mindenféle vadra, mert a vad kiváltásának teljes lehetetlenítése a körülkerítés legtökéletesebb módozata mellett is csak akkor helyezi a zárt helyen levő vadat az állandó őrizet, a fogvatartás (tehát tulajdonra emlékeztető) állapotába, ha a kerített hely terjedelme — a vad életmódját tekintve — aránylagosan kicsi. Az apróvadra még a leggondosabb körülkerítés is illuzórius, annál inkább a szárnyasokra nézve.

polgári törvénykönyv 960. §: „... Wilde Thiere in Thiergarten — sind nicht herrenlos“. Ugyanígy a skandináv jogok. V. ö. *Lehr*, id. m. 71. l. Az 1883. évi XX. t. c. 18. §-ához nagyjában hasonlóan térnek ki a kérdés fölött az osztrák tartományi vadászati törvények.

¹ A porosz Jagdordnung a vadászat szempontjából a következő fajtájú bekerített helyeket ismeri: a) állandóan és tökéletesen bekerített helyek, melyekbe kívülről vad be nem törhet. (Jagdordnung 4. § 1. bek.); b) bekerített vadkertek (eingefriedigte Wildgarten), ugyanott 39. § 4. bek.; c) vaddisznók számára készített bekerítések, melyekből a vaddisznó ki nem törhet (ugyanott 64. §) és d) a német polgári törvénykönyv 960. §-a szerinti szoros értelemben vett állatkertek (Thiergarten, vivaria).

² *Dörner—Seng* (badeni jog): Ha valamely telek úgy körül van kerítve, hogy a vad abból ki nem válthat, ki nem repülhet, az ilyen vad nem uratlan, hanem a telektulajdonos tulajdona. (Id. m. 373. l., 27. jegyzet.)

El nem vitatható, hogy az 1883. évi XX. t.-c. csak a vadtenyésztést akarta honorálni a 18. § rendelkezésével, mely egyfelől azon a belátáson nyugszik, hogy a vadállomány karbantartását az általános kíméleti tilalmaknál jobban biztosítja a vadtenyésztő önérdéke és szakszerű vadászati gazdálkodása, melyet a kíméleti időkkel megkötni fölösleges, esetleg hátrányos is; másfelől azon a fokozottabb védelmen, amelyet a 27. § a kerített helyeken elkövetett vadorzás esetében a büntetési szankció súlyosbításával megad. Azaz, a vadaskerti vadra jelenlegi jogunk álláspontját abban véljük leszögezni, hogy:

a vadaskerti vad a kiváltást akadályozó körülkerítésre való minden tekintet nélkül uratlan és így a vadászati üzem alá eső vad marad, de a körülkerített hely tulajdonosa és vadászati jogosítottja (tehát vadászati haszonbérelője is) az ily helyeken *foganatba vett vadtenyésztésre tekintettel, a vadászati üzem kíméleti időkre vonatkozó korlátozása alól fel van mentve s azonfelül az ily helyeken való jogosulatlan vadászás minősített vadorzásként büntetendő.* Vadaskerti vad alatt *szárnyas vad sohasem érthető,* hanem csak azok a hasznos szörmevadak, melyeknek tenyésztése nálunk szokásos. Így a *szarvas, dánvad,* az *őz* s kivételesen a dúvadak sorából esetleg a vaddisznó is. Utóbbira egyébként kíméleti időt a magyar jog úgy sem állít fel.

Ami szoros értelemben vett és az apróvadakra is általában alkalmazható vivariumokat, tenyésztelepeket, fácánosokat stb. illeti, ezek mint „vadaskert” sohasem jöhetnek figyelembe s a tenyésztés tartama alatt az ily berendezésekben levő vadak a tenyésztő tulajdonában állván, önként érthetően nem uratlanok.

Mindenesetre helyes volna, ha a törvény a vadaskerti vadak joghelyzetének problémáját azzal oldaná meg, ha a körülkerítés módja, a vadfaj és főleg a vadaskert területi nagyságának vadfajonkénti meghatározása mellett pontosan megállapítaná a vadaskert fogalmát. Ez esetben nehézség nélkül volna felállítható a szabály, hogy a vadaskerti vad nem uratlan és így vadászati üzem tárgyául nem szolgálhat.

Jellemző, hogy a vadaskerti kérdés a minuciózusan kidolgozott német vadászati jogban is egészen bizonytalanul áll. Az irodalomban túlnyomó az a nézet, hogy a vadaskerti vad uratlan¹ és tulajdonjogban állónak csak a szoros értelemben vett „*állatkerti vad*” vehető, miután a tökéletes bekerítés miatt a vad kiváltása onnan egészen kizárt dolog és a bekerített hely területe sem túlnagy. Ilyen „állatkert”-re utal a német polg. törvénykönyv 960. §-a is. Ami ellenben nagyobb terjedelmű „*Wildpark*”-okat, „*eingehgte Reviere*”-ket, „*Wildgarten*”-eket illeti, ott a judikatura ugyan rendesen mellékesnek jelenti ki a terület nagyságát, de azon a címen, hogy a vadaskerten utak, vaspályák vezetnek át, emberek közlekedésére szolgáló nyílások vannak, vagy hogy a kerítés nem volt elég magas stb., a vadaskerti vad „fogvartartottságát” teljes elszigeteltségét² és így a vadaskert tulajdonosának tulajdonjogát sohasem állapítja meg.²

¹ V. ö. *Dalcke* id. m. 15. l.

² Számos érdekes gyakorlati esetet hoz fel idevonatkozóan *Dalcke* id. m. 15. és köv. l.

Ad I. A vadászható vadak jelenlegi jogunk szerint.

Miután a magyar V. T. a vadászható vadak takszativ felsorolását nem adja s bizonyos vadesoportokra vonatkozó összefoglaló tételei e hézag kipótolására nem alkalmasak, a kérdésre a törvény szelleméből kell az általános elvi irányítást leolvasnunk. Az e tekintetben figyelembe veendő mozzanatok a következők:

A törvény 26. §-a vadászati kihágásnak a vadászatra jogosított engedélye nélküli „*vadászást*” minősíti, de a vadak szempontjából semmiféle különbséget nem teszen. Nem arra fekteti tehát a súlyt, hogy miféle vadak elsajátítása a tettes célja („*mire*” vadászik), hanem azokra az engedély nélkül fogatosított cselekményekre, melyek „*vadászás*”-nak minősíthetők. A 13. § továbbá a tulajdonosnak saját ingatlanán a kártékony vagy ragadozó állatok „*elpusztítását*” engedi meg, de nem azok „*vadászását*”, ami abból is kitűnik, hogy ha a telektulajdonos „... a pusztítást vadászatilag hajtókkal vagy bármilyen vadászebekkel akarja végbevenni...”, a vadászati jogosítottól külön beleegyezést tartozik kieszközölni. (Ugyanott.) Ellenkező esetben az engedély nélküli vadászatilag való dúvad „*pusztítás*” már a kihágás jellegével bíró vadászat volna. A 12. § felsorol számos ragadozó és emellett seregekben vonuló nem ragadozó szárnyast, melyekre kifejezetten a „*vadászatos*” engedi meg, amiből következik, hogy törvényünk felfogása szerint nemcsak a kíméleti időkkel védett nemesfajú vadak, hanem a ragadozók is „*vadászható*” természetűek lehetnek. Ugyanez a négy lábú ragadozókra vonatkozóan implicite a 13. §-ban is ki van mondva azzal, hogy a medve, farkas, róka stb. (még a *hőrcsög* és *úrge* is) a telektulajdonos által a területen való *vadászati jog bérbeadása* esetén is pusztíthatók. Ha a törvény ezeket az állatokat nem tekintené szintén olyanokul, melyek vadászat tárgyai lehetnek, úgy nem kellett volna a vadászati jog bérbeadott voltára, tehát a nem telektulajdonost illető vadászati üzemjogra külön is ráutalnia.

Mindebből következik, hogy a magyar vadászati jog szempontjából a „*vadászhatóság*” egyáltalában nem függ valamely vad kíméleti időben való részesítésétől, mert vadászható jellegűeknek vannak jogunkban kijelentve a ragadozók is; nem függ továbbá attól sem, hogy a vad húsa, gereznája, tollazata, tojásai avagy bizonyos részei valamely emberi szükséglet kielégítésére bírnak-e értékkel vagy sem; mert a hasznos és nem hasznos vad egyaránt lehet vadászható, ha elejtése vagy elfogása által vadászati érdek nyer kielégítést.

Irányadó szempont gyanánt tehát jogunkban csak az szolgálhat, hogy valamely természeti szabad állapotban élő vad elsajátítása vadászias eljárások alkalmazását teszi-e szükségessé, vagy ha nem is, de ez eljárások alkalmazása vele szemben szokásos és végül, hogy elsajátításában nyer-e kielégítést a nemes értelemben veendő vadászszenvédély.

Amely vadfajnak természeti minősége okvetlenül megkívánja, hogy okkupációja „*vadászias*” eljárással fogatosíttassék, avagy amely vadfajnak természeti minősége a vadászias eljárást az elsajátítás szem-

pontjából *lehetővé teszi*, avagy végre ahol ez a vadászias eljárás az okkupációnál általában véve *szokásos*, ott „*vadászható*“ minőségű vadról van szó s ebből folyólag az engedély nélküli vadászás is kihágást fog létesíteni.

Egészen véve tehát a magyar vadászati jog szerint a „*vadászható*“-ság jellegét az adja meg, hogy vadászias módon való elsajátításra miféle vad alkalmas? Azt pedig, hogy mi tekinthető „*vadászias*“ jellegű elsajátításnak? tulajdonkép már nem jogi kérdés.

Kétségtelen, hogy a lőfegyverrel vagy lőháton bármilyen vadászebekkel való elsajátítás, vadászias. Ez a V. T. 16. §-ának egyenes kijelentéséből következik. „*Vadászás*“ a 15. § 2. bekezdése szerint fenyvesmadaraknál a hurkok és lépek felállítása is; ugyanezek, valamint török és hálók alkalmazása ellenben hasznos vadaknál már nem vadászás, ragadozóknál pedig úgynevezett „*dúvadpusztítás*“. Vadászias elsajátítás a „*kidás*“ is bizonyos vadaknál és a lőfegyverekkel végrehajtott minden fajtájú és módozatú elsajátítás. (Hajtóvadászat minden neme, cserkészés, les, ugratás, bokrászás stb.) Nem vadászias semmi körülmények között (a fenyvesmadárra tett előbb mondott kivételtől eltekintve) a török, hurkok, kaptányok alkalmazása és a mérgezés.

A mondottak alapján hazai jogunk szerint „*vadászható*“ vadként kell minősíteni minden olyan vadat, tekintet nélkül hasznos vagy nem hasznos, ragadozó vagy kártékony jellegére, melynek elsajátítása vadászias módon és vadászias eljárásokkal szokásos, vagy másként nem is lehetséges, vagy amelyeket minden egyébre való tekintet nélkül vadászias eljárások alkalmazása mellett okkupál valaki vagy azok okkupációját legalább megkísérli.

Ilyen módon a magyar V. T. „*vadászható*“ vadjainak köre nagyon tág és *bizonyos* kivételeket csak azok a madárvédelmi pozitív törvények és rendeletek statuálnak alá, melyek némely szárnyasokat a magánjogi forgalomból abszolút tiltó szabállyal teljesen kivonnak. A vadászható vadak áttekintése így módon akkor a legkimerítőbb, ha előbb azokat a vadfajokat jelöljük meg, melyek vitán kívül „*nem vadászható*“, azaz a mindenki előtt nyitva álló szabad állatfogásnak tárgyai.

Ezek a következők: 1. a *mókus* (*sciurus vulgaris*), 2. *ürge* (*spermophilus citillus*), 3. *pelék* (*myoxus glis*), 4. *hőrcsög* (*cricetus frumentarius*), 5. *görény* (*mustela putorius*), 6. *menyét* (*mustela vulgaris*), 7. *egerek*, 8. *denevér*, 9. *vakond*, 10. *cickány* (kivéve a vizicickányokat), 11. *sün*, 12. *kigyók* és *gyíkok*, 13. *béka*, 14. *méhek*, 15. *csigák*, 16. *bogarak*, 17. a *verébfélék*, melyeknek számos alfaja közül nagyon sok a madárvédelmi intézkedések útján a forgalomból teljesen ki van vonva és így elsajátítása tiltott,¹ 18. *vetési* és *hamvas varjú* (*corvus frugilegus* és *corvus cornix*), 19. *szarka* (*pica rustica*), 20. *mátyás* (*garrulus glandarius*) 21. *jégmadár* (*alcedo ispida*), 22. *kis* és *nagy kócsag* (*ardea*

¹ *Seregélyek* a szőlőkben és gyümölcsösökben szabadon pusztíthatók, egyebütt nem. Egyébiránt a mezőgazdaságra hasznos madarak védelmére az 1894. évi XII. t.-c. 57. §-a és az ennek alapján kiadott miniszteri rendeletek, továbbá az 1906. évi I. t.-c. és ennek 10. artikulusához csatolt 1. sz. jegyzék, valamint további, ezt kiegészítő miniszteri rendeletek az irányadók.

alba és garzetta) elfogása, leölése tiltva,¹ 23. apró és dobosgém (bölömbika, ardea minuta és botaurus stellaris), kanalasgém, 24. bakesó (nyctiardea, nycticorax), 25. fehér és fekete gólya (ciconia alba, nigra, lelövése, elfogása tiltva).² Továbbá a ragadozó madarak közül: 26. a kisebb fajta sasok, úgymint parlagi sas (aquila heliaca), békászó vagy lármás sas (aquila naevia), törpe sas (aquila minuta), kígyászó sas (circæetus gallicus), rétisas (haliaetus). 27. Súlyomfélék, úgymint réti héja (circus albuginosus), közönséges héja (astur palumbarius), karvaly (turul, accipiter nisus), ölyvek (ülti-fajták, buteoninae), kánya (milvus), a hegyes és sarlószárnyú súlyom (falco), kerecsen (hierofalco sacer), vércsék,³ 28. ráró vagy halászó sas (pandon haliaetus).

Az elősoroltak közül is nem egy, mint a mezőgazdaságra hasznos állat a szabad állatfogás lehetősége alól is ki van vonva. Áll ez például a denevérekre, vakondra, sünnre, cickányokra és a madarak egész sorára.⁴

Megjegyzendő és ismételten kiemelő azonban, hogy az itt 1—28. alatt elősorolt állatfajok vadászias módon való elsajátítására, amennyiben ezt tudniillik az állat természeti minősége kizártta nem teszi, más mint a vadászati jogosított, vadászati kihágás terhe alatt feljogosítva nincs. A „szabad” állatfogás ekként csak egyéb elsajátítási módokat mellett foganatosítható. Ha azonban valaki a most említett fajtájú állatok elsajátítását nem vadászás jellegével bíró cselekmények és berendezések segítségével ugyan, de másnak vadászterületén próbálja megkísérteni, amennyiben cselekményei és berendezései a vadászati jogosított érdekeit sértik, a területen levő vadászható vadak állományát veszélyeztetik; a vadászati jogosított az állatfogást mindenesetre megakadályozhatja és az alkalmazott berendezéseket kárpótlás nélkül megsemmisítheti.

Az elmondottakban a „vadászható” jelleggel nem bíró állatok felsorolása útján közvetve a „vadászható” vadak körét is meghatároztuk. Ennek ellenére nem fölösleges az összevetés kedvéért emezeket is megközelítő pontossággal felsorolni az itt következőkben:

A) Emlősök (négy lábúak, szőrmés vadak): a) hasznos vagy nemes vadak: 1. szarvas (cervus elaphus), 2. däm vad (dama vulgaris), 3. őz (cervus capreolus), 4. zerge (capella rupicapra), 5. nyúl (lepus timidus-vulgaris), 6. marmota (arctomys marmota).

b) Ragadozók és kártékony vadak: 1. medve (ursus arctos), 2. farkas (canis lupus), 3. hiúz (lynx vulgaris), 4. vaddisznó (sus scrofa), 5. róka (canis vulpes, vulpes vulgaris), 6. borz (meles taxus), 7. vidra (lutra vulgaris), 8. vadmacska (felis catus), 9. nyest (mustela foina) 10. nyuszt (mustela martes), 11. üregi nyúl (lepus cuniculus).

¹ F. M. 1912/16.946. sz. rend. (Rend. Tára, 1912. évf. 449. l.)

² F. M. 1906/80.644. sz. rend. (Rend. Tára, 1906. évf. 2147. l.)

³ F. M. 1906/80.644. sz. rend. (Rend. Tára, 1906. évf. 2147. l.)

⁴ Részletes felsorolásukat lásd F. M. 1901/24.655. sz. körrende (Rend. Tára, 1901. évf. 239. l.) és ez alaprendelet további rendeleti kiegészítéseit (F. M. 1904/19.384. sz., 1912/16.946. sz., 1906/80.644. sz. stb.).

B) Madarak: a) hasznos (nemes) fajok: 1. süketfajd (tetrao urogallus), 2. nyírfajd (tetrao tetrax),¹ 3. császármadár (tetrao bonasia), 4. fácán (phasianus colchicus),² 5. tüzok (otis tarda), 6. törpe vagy reznek-tüzok (otis tetrax), 7. fogoly (perdix cinerea), 8. fűrj (coturnix communis), 9. haris (ortigometra crex), 10. rigók, ú. m. fenyvesmadár (turdus pilaris) és lépesrigó (turdus viscivorus), 11. vadgalamb (columba palumbus és columba oenas), 12. vadlúdak, még pedig a szürke lúd vagy egyszerűen vadlúd (anser cinereus) és a vetési lúd (anser segetum), és esetleges más, ritkán előforduló vadlúd-fajok (pl. az örvös lúd), 13. vadkacsák és pedig a tókeruca (anas boschas), a csörgőruca (anas crecca) és a felelő ruca (anas querquedula), valamint a többi ritkábban előforduló vadkacsafajok,³ 14. szalonkafélék, úgymint erdei és mocsári szalonka (scelopax rusticola és gallinago major), közönséges sárszalonna (gallinago scolopacina), gyepi szalonka (gallinago gallinula) és egyéb fajok,⁴ 15. A búbos (vanellus cristatus) és fajrokonai, 16. daru (grus cinerea), 17. egyéb vízi és mocsári madarak, úgymint vízityúk (galinulidae), szárcsa (podicipidae), sirályok (laridae).

b) Kártékony és ragadozó madarak: 1. A keselyű-félék, úgymint barna barátkeselyű (vultur monachus), a farkókeselyű (gyps fulvus), a dögkeselyű (neophron perenopterus), 2. a sas-félék közül a nagyobb és különösebb vadászati érdekekkel bíró fajok, mint a szakállas saskeselyű (gypaetus barbatus) és a kőszáli sas (aquila fulva), 3. az uhu vagy nagy suholy (bubo maximus), 4. a holló (corvus corax), 5. szürke- és vörösgém (ardea cinerea és purpurea), 6. vöcskők és búvárok (podicipidae, colymbidae, marginae), 7. kárakatonák (graculinae).

Jegyzet. Az 1907. évi porosz Jagdordnung és az újabb keletű osztrák tartományi jogok (Görz-Gradiska—Szilézia, Felső- és Alsó-Ausztria, Stíria, Vorarlberg, Morvaország, Karinthia) a vadászható vadak közül a ragadozókat mind kizárják (egyedül a porosz törvény sorozza be mindjárt az őz után Schwarzwild név alatt a vaddisznót), azon az alapon, hogy azok elpusztítására a kárrel fenyegetett telektulajdonos is jogosult. Így van ez mint tudjuk a magyar vadászati jog szerint is, de viszont a vadászati jog mint kizárólagos elsajátítási jog az így elejtett ragadozókra is kiterjed s a telektulajdonos azok fölött tulajdont nem szerez.⁵ A mi jogunkban pláne ahhoz, hogy a ragadozót a földtulajdonos vadászat jellegű eljárással pusztíthassa (haj-

¹ Ide vehető a süket- és nyírfajd keresztezéséből származó korcs- vagy fattyúfajd is (tetrao hybridus).

² Amennyiben előfordul (behonosítás folytán), mint tyúkfélé a fácán mellett a vadpulyka (meleagris gallopavo) is vadászható vadként tekintendő.

³ Így: a nagy cigányruca vagy hamcasruca (ayithia ferina), a kis cigányruca (nyroca leucophthalmos), búbosruca (fulix cristata), kéksőrű kacska (erismatura leucocephala), búrsonyruca (oidemia fusca), kis jégesruca (bucephala clangula), kontyos ruca (fuligula rufo), nyílfarkú ruca (dafilus acuta), kanalas ruca (spatula clypeata), sáros ruca (mareca penelope).

⁴ Így: libuc félék, parti szalonkák, pocsolyás szalonkák (lotyósnéff), nagy és kis szélkötő, gózer stb.

⁵ A ragadozókat is a „vadászható“ vadak közé sorozza a badeni vadászati törvényhez kiadott végrehajtási rendelet. (lásd Dorner—Seng, id. m. 373. l.) s a türingiai jogok is (lásd Böckel—Porzig, id. m. 343., 344. l.).

tók, vadászebek igénybevételével), a vadászati jog jogosítottjának külön engedélye szükséges. (V. T. 13. §.)

Külföldi jogokban a vadászható vadak köre a magyar jogéhoz viszonyítva tágabb, illetőleg szűkebb is lehet, amennyiben ez mindig az illető törvény hatálya területén honos állatoktól függ. Így mint vadászható vad szerepel a *jávorszarvas*, a *muflon* (ovis musimon), a *vadhattyú* Poroszországban; a *kőszáli zerge* (Steinwild, capra ibex) Karinthiában; a *hód* és a *nyérc* Porosz- és Bajorországban, illetőleg Felső-Ausztriában és Voralbergben stb.

Ad II. Vadak fiai; szárnyasok fészkei és tojásai; elvetett agancsok.

a) A vadászati üzem a vadászható vadakon kívül kiterjed e vadaknak fiaira, a szárnyasok fészkeire és tojásaira is. (V. T. 9. és 30. §-a.) Ragadozóknál és kártékony állatoknál a vadászati üzem e tekintetben korlátozva nincs. (V. T. 30. §.) A hasznos vadaknál ellenben, különösen a szárnyasok fiaira, fészkeire és tojásaira nézve számos korlátozás áll fenn a madárvédelem érdekében alkotott törvények (1906. évi I. és 1894. évi XII. t.-c. 57., 95. §-ai) és az ezek végrehajtásaképen kibocsátott rendeletek alapján.¹ „Vadfiak”-ról, „fiókák”-ról csak addig lehet szó, amíg élelmének megkeresésére a vad önmagában még nem képes, illetőleg — szárnyasoknál — amíg a fészket el nem hagyhatja.

b) *Elvetett agancsok.* Az elvetett agancsokra nézve V. T.-ünknek szabálya nincs és így arra sem található alap, hogy a szarvas-, däm-vad- vagy őzagancsok között különbség tétessék. Bizonyos, hogy az elvetett agancsok, akár a természet rendje szerint hullanak el, akár mesterségesen van siettetve az elhullatásuk: *uratlan dolgok*, melyekre a terület tulajdonosa tulajdona címen semmi igényt sem támaszthat. Azt a kérdést pedig, hogy mint uratlan dolgok fenn vannak-e tartva a vadászati üzem révén megvalósuló kizárólagos elsajátítás számára a 85. és következő lapokon foglaltakra hivatkozással csak *igenlően* lehet eldöntenünk. Az elvetett agancsok ehhez képest a vadászati üzem tárgyaiul tekintendők.

Ilyen értelemben intézkedik a *badeni* vadászati törvény 1. § 3. bekezdése, a *galiciai* vadászati törvény 1. §-a, a *vorarlbergi* törvény 1. §-a, a *trieszti* vadászati törvény 1. §-a, a *stiriai* vadászati törvény 1. §-a, az *osztrák-szléziai* vadászati törvény 1. §-a, az *alsó- és felső-ausztriai* vadászati törvények 1. §-a, a *morvaországi* vadászati törvény 2. §-a, a *karinthiai* vadászati törvény 1. §-a, a *görsz-gradiskai* törvény 1. §-a; továbbá: a *weimari*, *coburgi* és *reussi* (ifj. ág) jogok,² a *württembergi* jog,³ a *szász királyság* vadászati joga,⁴ azzal a kivétellel, hogy az elvetett őzagancsokat a vadászati üzem tárgyi köréből kiveszi; a *hesseni*;⁵ a *porosz* és a *bajor* jogban a kérdés eldöntve

¹ Ezekről a korlátozó rendelkezésekről a későbbiekben lesz szó.

² Böckel—Porzig, id. m. 345. l.

³ Schneider, id. m. 261. l.

⁴ Klap, id. m. 126. l.

⁵ Wolf, id. m. 401. l. 6. jegyzet.

nines.¹ Több thüringiai vadászati jogban (Reuss id. ág, Sondershausen, Rudolstadt, Altenburg) az elvetett agancsok kifejezetten ki vannak véve a vadászati üzem köréből.²

Ad III. A hullott vad. (Fallwild.)

Akár emberi cselekmény (megsebzés) akár betegség vagy bármi más véletlen okából eldöglött „vadászható” jellegű vadak, épúgy mint az élők, szintén a vadászati üzem tárgyi körébe tartoznak s a jogosított kizárólagos elsajátítása számára vannak fenntartva. Hogy meddig? Amíg a vad nem jut el a rothadás oly fokáig, hogy semmi célra már fel nem használható. Az ily állapotban levő vadról vélelem, hogy a vadászati jogosított elsajátítási jogáról lemondott. Az elhullott vad agancsára ez a vélelem sohasem vonatkozik. V. T.-ünk a hullott vadról sehol sem emlékezik meg, ennek ellenére a közölt szabály vadászati jogunknak el nem vitatható integráns része.

25. §. A vadászati üzem területi korlátozása.

A vadászati üzem területi korlátozása azt jelenti, *hogy vadászati üzemet mindig csak egy térbelileg szorosan meghatározott úgynevezett vadászterületen lehet folytatni és gyakorolni.* Minden olyan cselekvés és magatartás ekként, mely a vadászati üzem fogalmi körébe tartozik, azonnal jogellenes és tiltott cselekménnyé lesz, mielőtt az üzem érvényesülési helyét kijelölő „vadászterület” határain kívül fogantatottatik. Ezzel függnek össze azok az alább és a vadászati üzem folytatásának módozataival kapcsolatban tárgyalandó kérdések, melyek a közvetlen a vadászterületek határain lefolyó vadászati jellegű cselekmények és jelenségek megítélésére (határon összeeső, a határon áthurcolt vad stb.) és a „vadüzés” (Wildfolge vagy Jagdfolge) intézményére vonatkoznak.

Előzőleg azonban a „vadászterület” fogalma, képzésének, alakításának mikéntje és különböző fajai veendőik vizsgálat alá.

A vadászati jog a föld tulajdonával társított, egyébként önálló jogosítvány lévén, a telek terjedelmére való tekintet nélkül minden földtulajdonost megillet. Ennek a vadászati jognak a tartalma a vadászati üzem valóságos folytatására vonatkozó jog. A vadászathoz fűződő gazdasági érdekek, a vadak lehető kímélése, de még tovább az egyes ingatlanok használatának közbiztonsági szempontból való védelme s általában a vadászás veszélyes természete lehetetlenné teszik, hogy a vadászati üzem folytatása a vadászati jogból folyólag minden apró ingatlanon külön-külön és önállóan megengedtesse és elismeressék. Ez a megfontolás vezette az összes vadászati jogi szabályozásokat arra az álláspontra, hogy a vadászati jog és vadászati üzem

¹ Tagadó álláspontot képvisel *Dernburg* (id. m. III. köt. 314. l.), *Wagner* (id. m. 135. l.) és a bajor jogra nézve *Oertmann* (id. m. 374. l.). *Dalcke* szerint (id. m. 76. l.) a „Hirschenprellen” útján előidézett agancseldobás esetén az agancs a vadászati üzemhez tartozik, a természetes úton levetett azonban szabad foglalás tárgya.

² *Böckel—Porzig*, id. m. 345. l.

bifurkálásával utóbbinak gyakorlását a „vadászterület“ fogalmával és feltételével kössék össze.

A „vadászterület“ t. i. mindig egy olyan viszonylag nagyobb földfelület, mely a vadászati üzemjog gyakorlásának helyi határait jelöli ki és a tapasztalat szerint alkalmas arra, hogy a vadászati üzemnek úgy veszélyes jellegét mérsékelhesse, valamint a vadászathoz kötött gazdasági érdekeket is kielégíthesse.

A vadászterületeket a törvény rendelkezései szerint kell akár az egy és ugyanazon tulajdonost, akár számos más tulajdonost megillető ingatlan telkekből „kialakítani“.

Az 1883. évi XX. t.-c. idevágó rendelkezései értelmében a magyar vadászati jog kétféle vadászterületet ismer. Úgy mint *a) magánvadászterületet* és *b) községi vadászterületet*. A magánvadászterületek alfajaiként pedig megkülönbözteti: *a) az önálló magánvadászterületet, b) a körülzárt magánvadászterületet* és *c) az egyesített magánvadászterületet*. Az *a)–b)* alatti magánvadászterületeket, mint ilyeneket közvetlenül a törvény létesíti és ismeri el; a *c)* alattiak megalakítására az érdekelt ingatlantulajdonosok a hivatottak. A *b)* alatti körülzárt magánvadászterület egyik különösebb alakja a *vadaskert* is. Egyébként az ingatlanok tulajdonosa mindhárom esetben egyaránt lehet akár természetes személy, akár jogi személy. Utóbbiak közé sorozandó a kir. kinestár is, a rája ezen a téren is érvényesülő kivételes szabályok szerint, de ki vannak véve közülök a *községek* (kis- és nagyközség rendezett tanácsú és törvényhatósági joggal felruházott városok), melyek a tulajdonukat képező ingatlanokon magánvadászterületeket nem, hanem csak *községeket* (*B*) kategória) alakíthatnak.

Egyenként vizsgálva a különböző típusú vadászterületeket:

A) Magánvadászterületek.

a) Önálló magánvadászterületek.

A vadásztörvény 2. § bevezetése és első bekezdése szerint: „*Saját földbirtokán a tulajdonos a vadászatot gyakorolhatja, ha az egy tagban, vagy összefüggésben álló részekben legalább 200 holdra terjed, holdját 1600 □-övel számítva, habár több határban fekszik, vagy utak, vasutak, csatornák, folyók vagy patakok által hasítottatik is.*“

Az önálló magánvadászterület törvényes elismerésének előfeltételei tehát: 1. a tulajdoni viszony egysége, 2. a terület egysége és megszakítás nélküli összefüggősége és 3. a legalább 200 holdnyi terjedelem, holdanként 1600 □-övel számítva.¹

Azt a szokásos feltételt, hogy a terület mező- vagy erdőgazdasági szempontból használható legyen (ha egyébként a valóságban nem is használtatik), a mi jogunk nem kívánja meg.² Az önálló magán-

¹ Az Európaszerte szokásosabb területmértékre, a hektárra megközelítően átszámítva 115 hektár.

² Feltételként megkívánja pl. a porosz vadászati törvény 4. §-a, a hamburgi vadászati törvény, a Rajna-balparti hesseni jog stb. A magyarázat azonban sehol sem szigorú.

vadászterület ekként állhat mívelt vagy nem mívelt területekből, természetlen sziklás helyekből: lehet olyan, melyet pl. katonai gyakorló- vagy lőtérül használnak, lehet pusztaság, mocsár, tartós vízállás stb. Az sem szükséges, hogy az önálló magánvadászterület jogi vagy gazdasági szempontból *szintén* önálló egésznek alkosson, avagy hogy minden oldaláról idegen területektől legyen körülvéve. Az, akinek sok száz, sőt sok ezer holdnyi ingatlana van, annyi önálló magánvadászterületet alakíthat belőle, ahányat (az egyébkénti feltételek fennforgása mellett) épen akar s azokon a vadászati üzemjogot különböző személyeknek külön-külön haszonbérletbe adhatja, valamint megteheti azt is, hogy ily értelmű kifejezett nyilatkozattal ingatlanainak önálló magánvadászati területi jellege dacára azokat a községi vadászterületekhez hozzácsatolja.

A *tulajdoni viszony egysége*, mint előfeltétel, úgy értendő, hogy az önálló magánvadászterület akár egy személyé, akár több tulajdonostársé, de mindenesetre *egy és oszthatlan tulajdonjog* tárgya kell, hogy legyen. Ezt hangsúlyozza a V. T., mikor kijelenti, hogy „*saját föld-birtokán a tulajdonos — a vadászatot — gyakorolhatja*”. Azaz, lehetetlen az önálló magánvadászterület kialakítása olyankor, midőn a tulajdonos a kérdésben levő ingatlanok egy részletét, még ha az oly kevés is, pl. 4—5 holdnyi, haszonbérben tartja s tulajdonát csak a többi 196 vagy 195 hold képezi. Nem lehet a területet továbbá pl. saját tulajdont képező 180 és másokkal közös tulajdont képező 20 holddal kialakítani. Hitbizományi javaknál: hitbizományi és allodiális; papi javadalmaknál: a papi javadalmakhoz tartozó és a javadalmas saját tulajdonát képező ingatlanokból önálló magánvadászterületet alkotni szintén nem lehet. Mindezen és hasonló más esetekben hiányzik a tulajdonjog egysége.

A *terület egysége és megszakítás nélküli összefüggősége* alatt, mint említve volt, nem jogi vagy gazdasági értelemben vett *egységes egészet* kíván a törvény, hanem csak annyit, hogy idegen tulajdont képező telkek az önálló magánvadászterület folytonosságát meg ne szakítsák. A területet átszelő utak, vasútak, csatornák, folyók vagy patakok megszakítást nem idéznek elő. A vasútak a hozzájuk tartozó felületekkel, sáncokkal, töltésekkel, pályaudvarokkal és raktárterületekkel együtt értendők. Amint azonban a vadászterület összefüggőségét az utak, vasútak stb. nem szakítják meg, viszont összeköttetést sem létesítenek, hacsak nem oly magánútról, csatornáról vagy patakról van szó, mely tulajdonjogilag szintén a vadászterület tulajdonosát illeti. Ebben az esetben, ha a magánút még oly keskeny is, vagy ha a telkek egymással csak egyetlen ponton érintkeznének, de a vadászás idegen területre való átlépés nélkül gyakorolható, a törvény értelmében megkívánt összefüggőség fennforog.¹ Ami pedig a vadászterületeket átszelő közutak, a közhatósági rendelkezés alatt álló és keresztül folyó vizek,

¹ Példa: X-nek egyik 120 holdas területéről egy és ugyancsak X tulajdonát képező mezei dűlőt vezet el X-nek egy másik, 80 holdas területére. A 200 holdnyi „*egybefüggő*” terület ilyenkor megvan, valamint akkor is, ha a két telek mindössze 1—2 méternyi vonalon érintkeznek egymással.

továbbá a mindig közjelleget állami vagy helyiérdekű vasútak testét, illetőleg medrét illeti, ezek a magyar jog szerint a vadászás alól tulajdonképen kivett helyek volnának, melyeken a vadászati jognak nyugodnia kellene. Az ilyenekből a tulajdonos önálló magánvadászterületeket nem is alakíthat.¹ Mindez azonban nem zárja ki azt, hogy az átszelt vadászterületen folytatott vadászati üzemnél a közdologi minőségű ingatlanok abba bele ne vonathassanak. Ellenkező esetben az önálló magánvadászterület megvadászása sokszor egyenesen lehetetlenné tétetné.² Nem szakítja meg a terület összefüggőségét végül az sem, ha benne idegen tulajdont képező kisebb-nagyobb területek, bekerített helyek, esetleg házak is volnának, mely közbeeső „szigetek” esetleg úgyis vagy mint külön vadászterületek, vagy mint a vadászás alól teljesen kivett helyek szerepelnek.

A legalább 200 holdnyi terjedelem — holdját 1600 □-ölével számítva — az önálló magánvadászterületek minimális nagysága. Kiszámításánál figyelembe veendő a magánvizek, patakok, tavak, vízállások, magánutak, továbbá a tulajdonost illető tanyai berendezések, pajták, csűrök, konyhák, kertek, szőlők, gyümölcsösök stb. területei is, a szoros értelemben vett lakóházak, istállók, állandó, köből vagy téglából készült épületek kivételével.³ Az önálló magánvadászterületek kényszerű növedékhez jutnak a törvény értelmében hozzájuk csatolandó *enklavék*-kal, miről a későbbiek során külön lesz szó. A magyar jog 200 holdas területminimума kissé elavult s a vadászat érdekéből kifogásolhatóan kevés, habár némely külföldi jogok még ennyinél is jelentékenyen kisebb területeken az önálló vadászterületek alakítását megengedik,⁴ sőt nagyobb területi meghatározást a mi jogunkénál nem is találunk.

Bár az eddigiek során mindig az önálló magánvadászterületek „alakításáról” volt szó: ennek a kifejezési módnak nem az az értelme, mintha e területek ilyenekké való elismeréséhez vagy kijelentéséhez

¹ A porosz jog szerint (Jagdordnung 4. §) az utak, csatornák, vaspályák teste az általuk átszelt „Eigenjagdbezirk”-hez csatolódik (Anschluß), ha csak utóbbinak tulajdonosa azt vissza nem utasítja.

² Közlebbit lásd 29. § a vadászat módjának korlátozásairól.

³ B. M. 1892. évi 101.742. sz. rend. Az önálló vadászterületre nézve szükséges minimális kiterjedés megállapításánál a vízmeder, mint a parti földbirtok alkatrésze számításba veendő. (Egerváry, II. k., 23. l.)

⁴ *Elszász-lotaringiai vadászati törvény* 3. §-a szerint a „Sondergebiet”, melyen a tulajdonosnak „vorbehaltene” vagy „reservierte Jagd”-ra van igénye, minimum 25 hektár (43 és fél hold), ha töről van szó, már 5 hektár elég; *Meiningen*: erdőterületen már 9 hektár, egyéb területen 58 hektár a minimum; *Coburgban*: 60 hektár; *Reuss* ifj. ág, *Hamburg*, *Poroszország* és *Rajna-jobbparti Hessen* vadászati törvényei szerint az „Eigenjagdbezirk” minimális nagysága 75 hektár (120 hold, 500 □-öl); *Baden*: 72 hektár; *Hannover*: 76·63 hektár; *Württemberg*: 15·75 hektár (csak 26 hold, 100 □-öl); *Rajna-balparti Hessen*: 80 hektár; *Waldeck-Pyrmont*: 100 magdeburgi hold; *Bajorország*: sík földön 240, hegyvidéken 400 és tavakon 50 „bayerisches Tagwerk”; *Weimar*, *Altenburg*, *Gotha*: 200 hold; *Rudolstadt*: 200, *Sondershausen*: 300 porosz hold; *Szász királyság*: 300 hold; az 1849. évi III. 7-iki osztrák vadászati pátens és az összes újabb osztrák tartományi vadászati törvények szerint pedig 200 hold, illetőleg 115 hektár egy önálló vadászterület minimális nagysága.

a földtulajdonos részéről valamelyes megalakítási jogcselekményre volna szükség. A felsorolt előfeltételek mellett a kérdéses területek „ipso facto“ a törvény értelmében lesznek önálló magánvadászterületekké és így az ezen feltételekkel nem bíró egyéb ingatlanoknak „községi vadászterületekké“ való tömörítésénél egyszerűen figyelmen kívül hagyandók, tekintet nélkül arra, hogy tulajdonosuk igénybeveszi-e rajtuk a vadászati üzem önálló folytatására vonatkozó jogát vagy nem. Nem szükséges különösen a tulajdonos részéről semmi formában sem annak kijelentése, hogy önálló magánvadászterület jellegével bíró ingatlanán vadászni óhajt, hogy az a községi területből „kiveszi“, „magának fenntartja“, miután ezt a kivételt vagy fenntartást közvetlenül maga a törvény már megtette.¹

Ellenben, ha a tulajdonosnak az a szándéka, hogy önálló magánvadászterületre alkalmas ingatlana, avagy annak valamely része a községi vadászterülethez csatoltassék, ezt az illetékes községi előjárósághoz intézendő szó- vagy írásbeli kijelentéssel kell megvalósítania.² Amennyiben más kikötés e lemondás természetével bíró nyilatkozatban nem történt, annak érvénye a községi vadászterületen már fennálló, vagy a lemondással egyidejűleg életbelépő vadászati haszonbérlet időtartamára, illetőleg annak még hátralevő időtartamára szól s addig sem a lemondó, sem esetleges jogutóda részéről vissza sem vonható.³ Az érvényesség határidejének leteltével, ha a lemondó-nyilatkozatot az arra jogosult nem ismétli meg, a kérdéses terület önálló magánvadászati terület jellegét törvényerejénél fogva, minden további nélkül visszanyeri.

Hogy áll a dolog oly esetekben, midőn valaki egyes ingatlanok szukcesszíve való tulajdonul megszerzésével éri el az önálló magánvadászterületek minimális nagyságát vagy megfordítva, ha eladások következtében az addig önálló magánvadászterület terjedelme 200 m. alulra lekisebbedik?

Az előbbi esetre például szolgálhat, ha egy 120—130 holdas tulajdonos az ingatlanával szomszéd és 80—90 holdnyi területeket egyszerre vagy fokozatosan megvásárolja és így tulajdona az önálló magánvadászterületek minimális terjedelmét eléri. Jogunk szerint az összevásárolt ingatlanoknak, ha csak a vásár nem egy másik és önálló vadászterület jellegével bíró ingatlanból eszközöltetett, megelőzően a községi vadászterülethez *kellett* tartozniok. Ha e községi vadászterületen

¹ Ezen az állásponton van a porosz Jagdordnung 5. §-a (*Dalcke*, id. m. 181. l.) is. Ellenben kifejezett, még pedig írásbeli nyilatkozatot kíván a vadászati jog fenntartása tekintetében az *elszász-lotaringiai vadászati törvény* 3. §-a (*Kisch*, id. m. 609. l.), ugyanígy a *badeni és hesseni jogok*, melyek a saját földön való önálló vadászatot *kivételnek* tekintik a község által gyakorlandó vadászati jog általános szabálya alól.

² Ha a terület közös tulajdon tárgya, a lemondás érvényéhez az összes társtulajdonosok hozzájáruló nyilatkozata szükséges.

³ Csak halál esetére szóló jogutódról (örökös, hagyományos) lehet szó, de nem élők közöttiről is (pl. vevő). A hitbizományi előd lemondása a hitbizományi utódot, ki nem időbeli előzője, hanem a hitbizományt alapító közvetlen utódjának tekintendő: nem kötelezi.

vadászati haszonbérleti szerződés állott fenn (amint hogy *kellett* is fennállania) az összevásárlást eszközölő tulajdonos és a vadászati haszonbérő érdekei összeütközésbe kerülnek egymással.

Miután V. T.-ünk az ilyen eshetőségeket szabályozási köréből egészen mellőzte, általános elvek alapján kell a kérdést, illetőleg az összeütköző jogok kiegyenlítését megoldani. A tulajdonosváltozással általános szabály szerint együtt jár az ingatlanok tehermentesen való szolgáltatási kötelezettsége; ezt a törvényes szavatosság is biztosítja. Erre való tekintettel az eladott ingatlanon fennálló vadászati haszonbérleti jogot az új tulajdonos, ki a vásár folytán abba a helyzetbe jut, hogy önálló magánvadászterületet alakíthat magának, tűrni ép annyira nem köteles, mint amennyire nem tartozik jogutódként fenn tartani a magára a megvett telekre fennállott haszonbérleti szerződések sem. Ipso facto azonban, tudniillik az önálló magánvadászterülethez szükséges területi mennyiség megvalósulása folytán a vadászati haszonbérleti jog nem szűnhetik meg, hanem az azonnali és a folyó vadászati év végére szóló hatállyal felmondható s ezzel a kérdéses területek a községi vadászterületből kivonathatók. Ugyanez áll az összevásárlást eszközölő tulajdonos eredeti és 200 holdon aluli törzsingatlanára is, melynek a megvásárolttal azonos, vagy valamely más községhez tartozó községi vadászterület részeként kellett terjedelménél fogva szerepelnie.

Némely külföldi jog a szukcesszív vásárlások folytán kialakított önálló vadászterületeknél a részingatlanokon korábban fennállott vadászati haszonbérleti jogot azonnal, ipso facto megszüntnek tekinti.¹

A tárgyalt „hozzávásárlások“ útján keletkező önálló magánvadászterületeknél a vásár *színleges* is lehet s csak azért jön létre, hogy a „vevő“ önálló vadászterülethez juthasson. A színlegességnek rendszerinti jelei a csekély vételár, az eladó javára az eladott ingatlanon kikötött teljes és korlátlan haszonélvezet és a visszavásárlási jog fenntartása. Az ilyen színleges ügyletek természetesen semmisek és az önálló vadászterület kialakítása szempontjából is hatálytalanítandók.

Nem egészen fordított a helyzet akkor, ha az önálló magánvadászterület nagysága eladások következtében a *törvényes mértéken alulra száll*. Amely pillanatban t. i. a terület a 200 holdat már nem üti meg, a tulajdonos vadászüzeme alól ipso facto azonnal kiválik és csatolódik a községi vadászterülethez, melynek vadászati haszonbérője a bekapcsolt területre üzemét minden további nélkül kiterjesztheti.

Itt nevezetesen nincs szó egyenesen a vadászati üzem folytatása tekintetében megszerzett külön jogról (mint a vadászati haszonbérlet esetén), hanem egy oly jogról, mely a törvényes 200 holdas területi előfeltétel hiányában egy pillanatra sem állhat meg.

¹ Így az *elszási jog* (Kisch, id. m. 609. l.). *Württembergi jog* (Schneidler, id. m. 258. l.). A magyar joggal egyező a *hamburgi jog* álláspontja (Nöldecke, id. m. 479. l.).

b) *Körülzárt magánvadászterület.*

A magánvadászterületek második típusa. A V. T. 2. §-ának bekezdése és 2. pontja szerint: „Saját földbirtokán a tulajdonos a vadászatot gyakorolhatja, ha az 200 holdnál kisebb ugyan, de kertileg műveltetik és kerítéssel vagy árkolattal el van zárva, belső telket, szőlőt vagy állandó szigetet képez.”

Az ilyen „zárt” területek egy további alakja az úgynevezett „vadaskert” is. Utóbbi egyelőre figyelmen kívül hagyva, a 2. § 2. pontja szerinti vadászterületeknek előfeltételei tehát 1. a tulajdonjog egysége oly értelemben, mint az önálló magánvadászterületeknél; 2. a kertileg való művelés és kerítéssel vagy árkolattal való körülzárás; ha pedig ez nem forogna fenn, 3. a „szőlő”, vagy 4. „bellelek”, vagy 5. „állandó sziget” minőség.

1. A tulajdonjog egységére vonatkozó előfeltétel tekintetében visszautalunk az a) altípus során mondottakra, ami pedig a 2. alatti feltételt illeti, erre vonatkozóan a következők veendőik figyelembe:

2. A kertileg való művelés és a kerítéssel, árkolással való körülvételekkel a törvény kumulatív ért. Tehát, ha valamely kertileg művelt terület kerítéssel, illetőleg árkolással is egyidejűleg körülvéve nincs, épen úgy nem alkot vadászterületet, mint mikor a körülkerítés vagy árkolás megtörtént ugyan, de a körülvevő területen a tulajdonos nem kerti gazdálkodást, hanem a rendes mezőgazdasági üzemet folytatja. A két kelléknek egyszerre és együttesen kell fennforognia.

„Kerti művelés” alatt a kerti növények termesztésére irányuló intenzív gazdálkodás minden fajtát értjük, és ez alá a fogalom alá tartozik a gyümölcstermesztés (gyümölcsös) is. A körülzárás minősége tekintetében V. T.-ünk, mikor a „körülárkolással” is megelégszik a lehető legminimálisabb követelményeket állítja fel. Az „árkolás” fogalmát is igen tág értelemben veszi s a kézi szerszámokkal felhánt primitív elsáncolás már elegendő. Egyébként a kerítés lehet bárminő használatban levő anyagból való. Bármiféle élősvény, körülültetés, lécdeszka vagy drótkerítés mind alkalmas, de a pusztá kicövekelés, miután az csak a határvonalak kijelölésére szolgál, nem. Különösen hangsúlyozandó, hogy V. T.-ünk nem írja elő a kerítés oly minőségét, hogy azon a vad be vagy ki ne válthasson, vagy hogy azon ember be- vagy átmászás nélkül át ne léphessen s így annak a vadászati üzemi folytatását nehezítő, sőt akadályozó jellegűnek lennie nem kell.

Kétségtelen, hogy V. T.-ünknek kevés olyan elhibázott intézkedése van, mint épen a 2. § 2. pontja, melynek rendelkezése alá a lakóházak mellett közvetlenül fekvő apró kertektől a sok holdra terjedő telepekig minden bele tudható. Abból a szempontból, hogy intenzíven művelt egyes területek, melyeknek nagysága a 200 holdat el nem éri, a községi vadászterületektől és így a rajtuk folytatandó vadászati üzemi alól elvonassanak: kifogást a törvény rendelkezése ellen kevésbé lehetne tenni; de ez esetben olyan körülkerítést kellene megkövetelni, mely a bekerített helyet a környező területtől vadászati szempontból egészen izolálja. Erre pedig az egyszerű árkolat,

az élősvény, a könnyen pusztuló lécs vagy vesszőkerítés nem alkalmas; nem alkalmas még a vízzel ellátott csatorna sem, mert tél idején befagyhat s a vad szabad közlekedését nem akadályozza. Ellenben létesít egész sereg miniatűr vadászterületet, melyeken a tulajdonos a törvény szerint a vadászatot szabadon gyakorolhatja leginkább természetesen a környező vadászterületről a kerti művelés révén odavonzott átváltó vadakon.

A külföldi jogok a zárt vadászterületeknek ezt a típusát jobbadán nem is ismerik. Minden vadászati törvényben találkozunk ugyan a törvényszerű terjedelemmel kisebb és kerítéssel körülvett területek önálló vadászterületként való elismerésével, de csak azon feltétel mellett, hogy a kerítés a vad ki- és beváltását meg ne engedje.¹ A *triestini* vadászati törvény 4. § 6. alpontja ezt a követelményt legalább másfél méteres falkerítés előírásával konkretizálja; a *württembergi* jog pedig legalább 3 láb magas „Hecke“-t kíván. Az eléggé modern osztrák tartományi jogok meg egyáltalában kiküszöbölik a körülkerítéssel létesíthető külön vadászterületeket és csak akkor ismerik el azokat ilyenekül, ha egyúttal vadaskert jellegük is van, azaz vadtenyésztés folyik bennük. Ilyenkor a körülkerítésnek olyanoknak kell lenni, hogy az épen tenyésztett vad ne tudjon belőle kitörni, vagy az ugyanilyen fajtájú vad kívülről beváltani. (Karinthiai, morvaországi, felső- és alsó-ausztriai, stíriai, vorarlbergi vadászati törvény 5. §-a, osztrák-sziléziai vadászati törvény 4. §-a, galíciai vadászati törvény 6. §-a.)

Miután pedig a bekerítés a szárnyas vadat szabad mozgásában nem akadályozhatja, a porosz Jagdordnung 5. §-a a bekerített hely tulajdonosának a szárnyasokra való vadászást csak az illetékes vadászatrendőri hatóságok bizonyos szárnyasvadakra kiállított engedélyének feltétele mellett adja meg. Az ily engedélyek pedig csak akkor adhatók meg, ha a kérdéses szárnyas a bekerített helyen is állandó tartózkodású vadnak tekinthető (pl. fácános van benne berendezve), vagy ha kimutathatólag károkat okoz, vagy végül, ha átvonuló szárnyasról volna szó, mely a zárt helyet környező vadászterületen sem tartózkodik állandóan.

Amennyiben a bekerített helyek nem úgynevezett „beltelkek“, hanem a határban szétszórva fekvő tanyák és lakóházak közvetlen csatlakozó tartozékai, tehát udvar, házi kert, parkszerű berendezés stb., külön vadászterületi minőségük a magyar jog szempontjából, mint láttuk, kétségtelen. Némely külföldi jognak az ily területekre vonatkozóan az a bölcs rendelkezése van, hogy a vadászati jog fölöttük vagy feltétlenül pihentetendő,² vagy a vadászatrendőri hatóságok

¹ „*Wäldliche Einfriedigung*“-ot követelnek, zárható ajtókkal *Weimar, Meiningen, Gotha, Rudolstadt* és *Reuss* (ifj. ág) vadászati törvényei (*Böckel—Porzig*, id. m. 348. l.), ugyanígy a *badeni* vadászati törvény 4. §-a. A *hesseni* jog a bekerítés törv. kellékeként azt kívánja meg, hogy a kerítésen ember (nem vad) nehézség és rongálás nélkül be ne hatolhasson (*Wolf*, id. m. 404. l. 15. jegyzet). A *porosz* Jagdordnung 4. § 1. pont szerint a kérdéses terület „dauernd und vollständig gegen den Einlauf von Wild eingefriedigt“ legyen, amit a vadászatrendőri hatóság ellenőriz.

² *Reuss* id. ág, *Altenburg, Sondershausen* (*Böckel—Porzig*, id. m. 348. l.).

engedélyétől teendő függővé,¹ azt azonban, hogy az ily területek is *elvéleg* külön vadászterületek, úgy ezek a jogok, valamint a mi törvényünkhöz egészen hasonló állásponton levő *bajor* vadászati törvény is (2. Art. 3. és 4. pont) elismeri.

Az elmondottak szerint a „*körülzárt magánvadászterületek*“ túl tag fogalmához fűződő visszasságokat hazai jogunkban egyedül a *bekerítés* és a *kerti művelés* együttes megkövetelése enyhíti.

A körülzárt magánvadászterületek egyébként a körülkerítéssel és kerti művelés alá vonással az eddigi vadászterületi kapcsolatukból ipso facto, tehát minden különös joglépés vagy bejelentés nélkül kiválnak.² Itt arról, hogy a rájuk is kiterjedően fennállott esetleges vadászati haszonbérleti jog a vadászati év végéig fenntartassék, úgy mint ez a 200 holdas önálló magánvadászterületek időközi kialakulásánál, szó sem lehet, mert a körülkerítés és új művelési módszer bevezetése oly tulajdonosi jogosítvány, melyet a bérben tartott vadászati üzemjog semmi vonatkozásban sem korlátozhat.³

A körülzárt magánvadászterületek egyik alakja a V. T. 18. §-ában érintett *vadaskert*. „*Kerítéssel kellőleg elzárt oly helyeken, melyeken a vad ki nem válthat, a tulajdonos — a vadászatot — gyakorolhatja.*“ A vadaskert, mint külön vadászterület előfeltételei tehát: *tetszés szerinti terjedelem*, mely 200 holdnál kisebb vagy nagyobb is lehet, továbbá oly *körülkerítés*, melyen a vad ki nem válthat, és hozzátehetjük, valamely vadfajra vonatkozó *tenyésztési tevékenység*. A kerítés csak felépítmény lehet, árkolás nem elég; viszont a terület művelési módja egészen közönyös. A kerítésnek olyannak kell lennie, hogy a tenyésztett vadfajta ki- és beváltását akadályozza meg, míg a nem tenyésztett fajok a kerítésen át való közlekedési lehetősége figyelembe nem jön. Szárnyas, mint vadaskertileg tenyésztett vad, nem szerepelhet. E részben visszautalunk a 13. és 24. §-ok során mondottakra.

3. *Szőlő*. V. T.-ünk szerint a körülzárt magánvadászterületek egyik további esetleges előfeltétele az, hogy a művelési ág szempontjából *szőlőnek* legyen minősíthető. Tekintettel arra, hogy tag értelemben véve a szőlőművelés is „*kerti művelés*“-nek mondható a V. T. 2. § 2. pontjának oly értelmezést is lehetne adni, hogy a körülkerítés, illetőleg körülárkolás és kerti művelés kellékeit a törvényhozó a szőlők kiemelésével (és ez a „*belső telek*“-re is állana) csak mintegy megpéldázni óhajtotta volna. Ennek azonban ellene mond a § központosítása és az, hogy a nem szőlő, hanem egyéb kerti művelés alá vont területek ez esetben a vadászterületté való minősíthetésből körülkerítettségük dacára is ki volnának zárva.⁴ A törvény világosan különböztet

¹ *Görz-Gradiškai* vadászati törv. 6. § a); *Hamburgi* vadászati törv. 3. §-a.

² A *porosz* Jagdordnung 5. §-a szerint a bekerítés a vadászati rendőri hatóságnál bejelentendő.

³ V. ö. *Dr. Kún Tibor* és *dr. Küllner Béla* cikkeivel. *Nimród*, 1917. évf. 141., 199. és 257. lapokon.

⁴ Helytelen tehát a V. T. 2. §-ának az az értelmezése, hogy abban legfőbb kritérium a „*belső telek*, *szőlő* vagy *állandó sziget*“ és másodrendű és az előbbieknél quasi körülírása a *kerti művelés* és legkevésbé fontos a *körülkerítés*

kertileg művelt és körülkerített, továbbá (esetleg körülkerítetlen vagy árkolatlan) szőlő, továbbá belső telkek és állandó sziget között.

Mindebből következik, hogy minden oly terület, mely szőlővel van beültetve és ilyenként műveltetik, minden további nélkül önálló vadászterületként minősül.¹ A szőlők úgynevezett lábjai és még inkább a szőlők fölötti kopár hegyoldalak, még ha ugyanazon szőlőtulajdonosokat illetik is, a szőlő alkotta vadászterülethez, ha csak azzal együtt bekerítve nincsenek, nem tartoznak.

4. *Belső telkek.* A belső telkek mint külön vadászterületek, csak város, vagy faluvégi lakóházakhoz való közvetlen kapcsolatuk esetén jöhetnek számba s gyakorlati jelentőséget az ad nekik, hogy a kertileg való művelés és egyidejű körülkerítés kellékei a belsőségre nem vonatkoznak. Amennyiben pedig ez a két kellék az ily területeknél mégis fennforog, úgy az általános szabály értelmében már körülzárt magánvadászterületként minősülnek.

5. *Állandó szigetek.* A művelési ág és körülkerítés (utóbbi a dolog természete szerint fölösleges) a szigeteknél époly közönyös, mint a terjedelem. A lényeges az, hogy a sziget állandó jellegű geológiai alakulat legyen és nem áradások, múlólagos vadvizek átmeneti képződménye. A körülvevő víz esetleges és szintén nem állandó természetű kiszáradása a sziget külön vadászterület jellegét nem érinti. Hasonlóképpen az sem, ha a sziget az átellenes parttal állandó híd, vagy vaspálya által össze van kötve.

c) Egyesített magánvadászterület.

A V. T. 2. § 3. pontja szerint önálló magánvadászterület alakítható, ha „... az egy tagban legalább — holdját 1600 □-övel számított — 50 holdat tevő földbirtokok tulajdonosai összefüggésben levő földjeikre nézve a vadászati jog gyakorlására „egyesülnek” amennyiben az egyesített területek a 200 (1600 □-övel számított) holdat megütik.”²

Az egyesített magánvadászterület típusánál a törvény a tulajdoni viszony egységének követelményét elejti, egyebekben pedig a terület összefüggősége és terjedelme tekintetében ugyanazt kívánja meg, amit az önálló magánvadászterületeknél előír. Az egyesített területek ekként bárminemű természetű és bárminő művelési ág alatt álló ingatlanok lehetnek s e részben az sem akadály, ha mint körülzárt és kertileg művelt földek önmagukban is külön vadászterület jellegével bírnának.

vagy árkolás, miután a törvényhozó célja a kertnek, mint különösebb értékű földnek és nem a bekerített helynek a megvédése volt. (Így dr. Küllner Béla, „A terület határolásáról” c. cikkében. Nimród, 1917. évf. 199. l.)

¹ Hogy a legkisebb szőlő is külön magánvadászterület jellegével van felruházva, tekintettel az ott könnyen üzhető alattomos vadászatra, súlyos és a vadászat érdekeivel nehezen összeegyeztethető intézkedés. Ellensúlyozásul csakis az szolgál, hogy a hegyközségek a szőlőkben való vadászt a szőlőművelés érdekében szükségszerűen és szabályrendeleti úton korlátozni szokták.

² 50 holdon aluli terület az egyesítésnél nem szerepelhet. (B. M. 1896/4268. sz. rend. Egerváry II. kötet. 21. l.) A konkrét esetben 175 és 33 hold egyesítéséről lett volna szó.

De terjedelmüknek az 50—50 holdat külön-külön el kell érniök. Miután a törvény az 50 holdat mint minimumot írja elő, magától értetődik, hogy az egyesítést már 3, sőt 2 tulajdonos is eszközölheti,¹ valamint az sincs kizárva, hogy az egyesített területek egyike, avagy mindketteje a törvényes 200 holdnál nagyobb és így önmagában már önálló vadászterület minőségű lehessen. Az, hogy az egyesítendő birtokok különböző községek határában fekszenek, nem akadály.²

Az ily vadászterületek megalakítása az egyesítés cselekményének végrehajtásától függvén az egyesítést tervezők ebbeli akarat-elhatározásukat az illetékes közigazgatási hatóságnál bejelenteni kötelesek. A bejelentéstől számítva az egyesített magánvadászterület megalakítottnak tekintendő, de az egyesítés előtt az egyesített területeken fennállott vadászati haszonbérleti jogot a haszonbérleti szerződés lejártáig nem érinti. A bejelentés elmulasztásának következménye, hogy a községi vadászterület újabb haszonbérbeadásánál az egyesített ingatlanok a többi kis ingatlanokkal együtt szintén haszonbérbe adatnak. A községi területből való és a bejelentéssel eszközölt kifejezett kivétel azért mellőzhetetlen, mert az egyesítés elleni esetleges jogorvoslatok különben meghiusíttatnának. Végül, hogy az egyesítésnek olyan hatályt, miszerint a fennállott vadászati haszonbérleti szerződés a vadászati év végére és az egyesített területekre nézve felmondható legyen, nem tulajdoníthatunk: az az egyesítés céljából és minden tulajdonszerzési mozzanattól való függetlenségéből következik. Az egyesítés tudniillik csak a vadászati üzem önálló és személyes folytathatása érdekében történik és az egyesítők között tulajdonközösséget nem eredményez.³

Magánvadászterületeknek egyesítés útján való alakítása elavult intézmény, melyet az újabbkori vadászati törvények elejtettek, épúgy mint a területcserék útján kialakítható vadászterületek intézményét.⁴

A községi vadászterületeknél előforduló átesatolások és egyesítések (lényegében idevág az enklavék kérdése is) a most tárgyalt egyesítéstől egészen eltérő természetűek és más cél megvalósítására hivatvák.

Viták kérdések a magánvadászterületek alakítása és fennállása tárgyában. A magánvadászterületek egyes típusainak megalakításánál azok előfeltételeinek fennforgása tekintetében a dolog természete szerint számos vitás kérdés merülhet fel. Vonatkozhatnak azok a tulajdoni viszony egységére, a terület nagyságára és összefüggőségére, a kertileg való művelés és bekerítés fennforgására s az egyesítés keresztvitelére stb. Mindezeknek eldöntését, illetőleg a magánvadászterüle-

¹ Pl. Egyesítés egy 100 és két 50—50 holdas, avagy egy 110 és egy 90 holdas ingatlan között.

² *Közig. Bíróság* 1897. évi 612. sz. határozata (*Egervár*, II. köt. 24. l.)

³ Az egyesítőknek arra, hogy a vadászati üzemet az egyesített területen haszonbérbe adják, joguk nincs.

⁴ Ilyenféle intézmény áll fenn még az 1849. jan. 6-iki *weimari* vadászati törvény 3. §-a értelmében oly esetekben, mikor valakinek ingatlanai a törvényes minimumot meghaladják, de nincsenek egymással összefüggésben. (V. ö. *Böckel—Porzig*, id. m. 348. l. 39. jegyzet.)

tek előfeltételeinek megállapítását a V. T. 2. §-a utolsó bekezdése a közigazgatási hatóságok hatáskörébe utalja. Az első fokon való eljárásra a járás közigazgatási szolgabírája, rendezett tanácsú városokban a polgármester, törvényhatósági joggal felruházott városokban a rendőrkapitány, Budapesten pedig a kerületi előljáróság van hivatva. Másodfokon a törvényhatóság első tisztviselője (alispán, polgármester), Budapesten pedig a városi tanács határoz. A m. kir. közigazgatási bíróságról szóló 1896. évi XXVI. t.-c. 76. § 1. pontja alapján e vitás kérdések végső fokon a közigazgatási bíróság elé vihetők, melynek ítélete aztán végérvényes.¹ Megjegyzendő azonban, hogy ha az I. és II. fokon hozott döntések egybehangzók, *további felelbbvitelnek helye sehol sincs.* Ha pedig az I. és II. fok döntése *ellentétes*, úgy a felelbbvitel, mint közbeiktatott III. fokú hatósághoz mindenütt a *közigazgatási bizottsághoz* kerül. Ennek döntésével szemben újabb panasz emelhető a *közigazgatási bíróság előtt*, mely ez esetben, mint IV. fokú felülbíráló joghatóság hozza meg végérvényesen határozatát.

B) Községi vadászterületek.

Községi vadászterületek (mindig a politikai községet értve) V. T.-ünk szerint elsősorban a községi tulajdont képező ingatlanokból, továbbá mindazon magáningatlanokból, azaz azoknak egyesítéséből alakítandók, amely magáningatlanok az A) alatt tárgyaltak szerint magánvadászterületet nem adhatnak. Tehát kisebbek 200 holdnál és sem bekerítve és kertileg mívelve nincsenek, sem belső teleknek, szőlőnek vagy állandó szigetnek nem minősíthetők. A törvény 3. §-a így rendelkezik: „A 2. § alá nem tartozó földbirtokon és a községek tulajdonát képező területeken, az utóbbiak terjedelmére való tekintet nélkül, a vadászati jogot az azon egy határbeli földbirtokosok a községgel együtt legalább is 6 évi tartamra bérbeadni kötelesek. Az egy folytonosságban levő ily terület, ha az 2000 kataszteri holdnál nem nagyobb, egyben adandó, különben több, legalább is 2000 kataszteri hold részletben is adható bérbe.”

A községi vadászterületek nagy része ekként az egyesek 200 holdnál kisebb terjedelmű ingatlanainak a községi köztulajdont képező ingatlanokkal való egyesítése, külön vadászterületté tömörítése útján alakul meg. Az egy községi területté való kényszerű egyesülés azonban nem jelenti az egyes alkotó ingatlanokhoz társított megannyi vadászati jognak a politikai községre való átruházását, hanem csak a vadászati üzemjognak a vadászati jogtól való elválasztását és önálló értékesítését. Vadászati jogalanyokul továbbra is az egyes földtulajdonosok maradnak, de a vadászás gyakorlásának lehetősége tőlük elvonatik. Abban azonban, hogy a haszonbérbeadás útján elérhető évi tiszta jövedelem birtokarány szerint, az egyesített ingatlanok tulajdonosai között osztandó fel, a vadászati jogra vonatkozó alanyiség elismerése kifejezetten bennfoglaltatik.

¹ Amíg az önálló vadászterületi jelleg fölött felmerült kérdés jogerősen eldőntve nincs, a terület vadászati haszonbérbeadása tárgyában intézkedés nem tehető. (Egerváry, I. 21. l. B. M. 1889/73.119. sz.)

A községi vadászterületek a törvény szavai szerint a községi köztulajdont és a *határbeli* birtokosok önálló vadászterület jellegével nem bíró ingatlanait foglalják magukban és így rendszerint összeesnek a határban levő önálló magán- vagy körülzárt magánvadászterületek kivételével az illető politikai község határával. Egyes területrészek kivételének, történjék az akár kíméleti, akár mezőgazdasági célból, a törvény imperatív rendelkezésével szemben helye egyáltalában nincs.¹ A mondottakból azonban már nem következik az, hogy valamely politikai községben csak egyetlen községi vadászterület állhat fenn, valamint az sincs kizárva, hogy községi vadászterületet ne lehessen két, esetleg több politikai község erre a célra alkalmas területeinek egyesítése útján létesíteni.

Az első lehetőséget maga a törvény adja meg azzal, hogy a rendelkezésre álló területek nagyobb terjedelme esetén több, annyi, amennyi 2000—2000 holdas községi vadászterület alakítását engedélyezi.² A második lehetőség pedig következik abból, hogy a törvény elmulasztotta kifejezetten szabályozni azokat az eseteket, melyekben a községi vadászterületek céljára lekötött ingatlanok összterjedelme a 2000 holdnál jelentékenyen kevesebb, vagy ha nem is, de nincs egymással abban az összefüggő folytonosságban, mely minden külön vadászterületnél mellőzhetetlen előfeltétel, hanem némely részei közbe-nyúló magánvadászterületek által egymástól el vannak választva. A V. T. 3. §-a 2. bekezdésének azt a mondatát tehát, mely szerint „*az egyfolytonosságban levő ily terület, ha az 2000 kataszteri holdnál nem nagyobb: egyben adandó*” (tudniillik haszonbérbe), nem szabad úgy értelmezni, mintha a községi vadászterületekre nézve a 2000 holdnyi terjedelem olyan minimális nagyságnak volna megállapítva, mint az önálló magánvadászterületek 2. §-a szerinti 200 holdja. Sőt, miután a vadászati jog tartalmából folyó vadászati üzem önálló gyakorlását a V. T. 2. §-ának elvi rendelkezése már 200 holdnyi terület esetén — a különbeni törvényes előfeltételek mellett — engedélyezi, semmi alap nincs arra a következtetésre hogy ott, hol községi vadászterülethez utalt ingatlanokról van szó, a vadászati üzem gyakorlásának ezt a területi előfeltételét a törvényhozó épen a tizszeressére akarta volna felemleni. Ebből folyólag azt kell mondanunk, hogy a községi vadászterületeknél is a minimális nagyság a 200 katasztrális hold és ha valamely községi terület egyes részei egymással összefüggésben nincsenek s vadászati szempontból egységes területnek nem tekinthetők, ha egyébként a 200 holdat egyen-egyen elérik, külön községi

¹ B. M. 1884/41.423., 1891/46.646. sz. alatt (*Egervár*, I. 6—8. l.); B. M. 1886/10.708. sz. (ugyanott, I. 21. l.).

² Több, külön községi vadászterület alakítása ugyanazon egy község határában a külföldi jogok szerint is a vadászatrendőri hatóság engedélye mellett el van ismervé. Így a *porosz* Jagdordnung 7. §-a 250 ha., kivételesen 75 ha. területtel; a *weimari, meiningeni, altenburgi, coburgi* és a két *Reuss* fejedelemségi jogok különböző minimális területmeghatározással (*Böckel—Porzig*, id. m. 350. l.); *württembergi* jog (*Schneider*, id. m. 259. l.); általában az összes osztrák tartományi jogok (például *Görz-Gradiska* vad. törv. 12. §-a; *Karinthia, Morvaország, Felső- és Alsó-Ausztria* vad. törv. 11. §-a stb.).

vadászterületté alakíthatók.¹ Ha már most a községi vadászterülethez utalandó ingatlanok összevéve sem ütik meg a minimális 200 holdnyi területet, vagy ha igen, de egyes és 200 holdnál kisebb részek elkülönített fekvésüknek fogva a többivel összefüggésben nem állanak, tekintve, hogy V. T.-ünk a magánvadászterületekhez való kényszerű csatlakozást csak az úgynevezett erdei enklávéknál írja elő, viszont a szomszédos községi vadászterületekkel való egyesítést nem tiltja, sem az ily helyeken a vadászat pihentetését el nem rendeli: másképen a felmerülő kérdést megoldani nem lehet, mint hogy a község a maga túlkicsiny területét vagy annak elkülönített részét a szomszédos község vadászati területével köteles egyesíteni.^{2 3}

A községi vadászterületeknél, a vadászati jog alanyai a területbe utalt egyes ingatlanok tulajdonosai (a „határbeli birtokosok“), és amennyiben községi köztulajdonról is van szó: erre az ingatlanra nézve a község mint jogi személy. Az összes érdekelt törvényes képviselőjében a község jár el a maga politikai szervei útján. Az érdekelt vadászati jogalanyok ad hoc közösségben állanak egymással, de e közösségnek önálló jogi személyisége nincs s az egyes birtokosok egymáshoz viszonya a magyar jog szerint még magánjogi társaságnak sem mondható. A közösség egyébben, mint a haszonbérjövedelem birtokarány szerinti töredékére irányuló kölesönös igényben, nem nyilvánul, de ez az igény sem feltétlen, sőt, mint látni fogjuk, a gyakorlatban legtöbbször nem is érvényesül. Főleg pedig a közösségben érdekeltnek a községi vadászterület sorsa fölötti határozásban semmi közvetlen befolyásuk nincs.

A német vadászati jogok a magyar községi vadászterületeknek nagyjában megfelelő „gemeinschaftlicher Jagdbezirk“, vagy „Jagd-district“-jük szervezetét nagyjából igen körültekintő gondossággal szabályozták. A magyar jogéhoz hasonló állásponton vannak és a politikai község kezébe teszik le egészen a községi vadászterületek sorsát az osztrák tartományi jogok⁴ (egypár kivétellel), miután ősforrásuk

¹ Ilyen értelemben döntött a közigazgatási bíróság is felmerült esetben. (Lásd a kelet és szám nélkül közölt ítéletet a Gyomai Zsigmond-féle Egyetemes Döntvénytár I. évf. 579. l.) Afflött a kérdés fölött, hogy a községi határ hány részben adassék ki bérbe: a fokozatos közigazgatási eljárás rendén az alispán dönt. (Közigazgatási Bíróság 1901. évi 2518. sz. határozat. Egerváry, II. köt. 12. l.)

² Ugyanezt mondja ki az 1. jegyzet alatt idézett közigazgatási bírósági ítélet is: „Ha azonban valamely községi vadászterületi különálló rész a 200 holdat meg nem üti és így önálló vadászterületté nem alakítható, az ilyen 200 holdon aluli rész valamely 200 holdon felüli más községi vadászterületi részhez csatolandó.“

³ A csatlakozást kötelezően írja elő a legközelebbi vadászterülethez, legyen az akár más községi terület, akár önálló magánvadászterület a hamburgi jog (Nöldeke, id. m. 482. l.), továbbá a reussi (idősb ág), altenburgi és sonderhauseni vadászati jog (Böckel—Porzig, id. m. 350. l.); viszont Rudolstadt joga az ily egyesülést kifejezetten eltiltja (ugyanott); Meiningenben az egyesülés az érdekelt községek szabad megegyezésére van hagyva (ugyanott). Kötelező a hozzácsatolás a szász királyságban is (Klosz, id. m. 125. l.)

⁴ Így a görz-gradiskai vadászati törvény 9. §-a; a karinthisi, morvaországi, felső- és alsóausztriai és stíriai vadászati törvények 8. §-a; a triesti vadászati törvény 6. §-a és az osztrák-szléziai vadászati törvény 7. §-a.

az 1849 március 7-iki császári vadászati pátensben egy és ugyanaz. Tulajdonképen ez sugalmazta az 1872. évi VI. t.-cikkben keresztül az 1883. évi XX. t.-cikket is. Ugyanezt találjuk a *weimari*, *meiningeni*, *coburgi*, *góthai* és *rudolstadt* vadászati jogokban, azzal az eltéréssel azonban, hogy a községi előjáróságban a közös vadászterületben érdekelték közül hárman, kiknek ingatlanja a legnagyobb, mint delegáltak vesznek részt minden és a vadászterületet érdeklő kérdés tárgyalásánál.¹ Egyebütt az az általános szabályozás, hogy a vadászat tekintetében létesült „Zwangsgemeinschaft des öffentlichen Rechts“, vagy „Interessenten-Vereinigung“ jellegű „Jagdgenossenschaft“-ok, mint valóságos jogi személyek, közgyűléssel, végrehajtó közegekkel (Vorstand, Ausschuß) vannak megszervezve és a politikai községgel azonosítva nincsenek.²

A mondottakból kitűnik, hogy V. T.-ünk a községi vadászterületek megállapításánál több kérdést egészen nyitva hagyott. Azt sem döntötte el, hogy egymással határos községek a maguk vadászterületeit megegyezés alapján egyesíthetik-e egy oly közös községi vadászterületté, mely a fennforgó körülmények (a terület fekvése, ellenőrzése, jobb értékesíthetősége stb.) alapján nemcsak az egyesülő községek, hanem a vadászati érdekek szempontjából is egyaránt előnyös volna. Nem szól a törvény az elkülönözten álló kisebb terjedelmű területek más területekhez való csatolásáról sem (az enklávék kivételével), holott e vonatkozásban igen változatos helyzetek állhatnak elő, melyeknek megoldása az önmagukban megálló törvényes minimumon felüli községi vadászterületek egyesülésénél is gyakorlatibb jelentőségű.

A fentiek során ebben a kérdésben már állást foglaltunk s az ott kifejtett elvi szempont alkalmazásával úgy véljük, hogy a községi vadászterületek egymással való egyesítését az 1883. évi XX. t.-c. szellemében kizártnak tartani nem lehet.

Nem gondoskodik a V. T. arról az eminens vadászati érdekről sem, mely a községi vadászterülettel szomszédos és összefüggő erdőségekből álló magánvadászterületek *védterülettel* való biztosítását teszi kívánatossá és oly formában szokott megoldatni, hogy a magánvadászterület tulajdonosának jogadatik a községi vadászterület vele határos, megszábott terjedelmű részeinek csatolását követelhetni.

Az is előfordulhat, hogy egyes és 200 holdon aluli részek, melyek elkülönített fekvésüknél fogva a községi vadászterületből kiesnek, más község községi vadászterületéhez, miután azzal nem érintkeznek, hozzá nem csatolhatók. Ily esetekben vagy a határos magánvadászterülethez való csatoltatásukat kellene kimondani, amint azt pl. a cseh vadászati törvény 5. §-a előírja, vagy végső szükség esetében, különösen ha a

¹ Böckel—Porzig, id. m. 349. l.

² Így kifejezetten a porosz Jagdordnung 16. §-a; továbbá az *altenburgi*, *sondershauseni* és a két *Reuss* fejedelemségi jogok (Böckel—Porzig, id. m. 349. l.); a *hannoveri* jog (Dalcke, id. m. 307. l., 4. jegyzet); a *szász királyság* vadászati joga (Klöss, id. m. 126. l.); a *württembergi* jog (Schneider, id. m. 259. l.); a cseh vadászati törvény 4. §-a; a *vorarlbergi* vadászati törvény 8. §-a; a *galíciai* vadászati törvény 7. §-a; a *hamburgi* vadászati törvény 8—11. §-ai szerint a Jagdgenossenschaft nem jogi személy, hanem magánjogi szocietás. (Nöldeke, id. m. 480. l.)

kérdéses területész egy tulajdonos kezében van, meg kellene engedni önálló magánvadászterületté való átalakításukat, amint ezt pl. a porosz Jagdordnung 9. §-a megengedi.

Amennyiben időközben a községi határ újabb politikai beosztás következtében hozzácsatolásokkal vagy lekapcsolásokkal változik, a községi vadászterületek terjedelme is megfelelően módosul. Az ilyen módosulások azonban a korábban fennállott vadászati haszonbéri szerződéseket nem érintik.

Egyébként a községi vadászterületek „megalakítása” külön és csak erre irányuló közigazgatási cselekvést épen úgy nem feltételez, mint ahogy nem kívánatik meg efféle a magánvadászterületeknél sem. A községi vadászterületet is a törvény kijelentése közvetlenül létesíti, az tehát már mintegy önmagától adottnak, meglevőnek tekintendő.

Enklávék. (Nyúlványok.)

A V. T. 3. §-ának utolsóelőtti bekezdése szerint: „Ha valamely külön vadászterület képező nagyobb erdőterület által egy vagy több birtokosnak 1600 □-övel számítandó 200 holdnál kisebb területű birtoka legalább három oldalról körülvértetik, az ilykép elszigetelt birtok tulajdonosa a vadászati jogot az azt környező vadászterület birtokosának vagy haszonbérletjének haszonbérbe adni, ez viszont haszonbérbe venni köteles. A barátságos egyezség létre nem jötte esetére a 2. §-ban megnevezett közigazgatási hatóság határoz.”

Az enklávé vagy nyúlvány V. T.-ünk szerint tehát oly terület, mely 1. kisebb 200 holdnál és így önmagában vadászterületet nem alkothat, 2. valamely külön vadászterületbe nyúlik be úgy, hogy az egészen vagy legalább három oldalról körülövezve teljesen vagy legalább háromfelől elszigetelt és végül 3. a körülvevő külön vadászterület „erdő”, még pedig „nagyobb erdőter” jellegű.

Az a vadászterület, mely az enklávét egészen körülgyűrűzi vagy legalább három oldalról körülfogja, akár magánvadászterület, akár községi vadászterület lehet. Utóbbi eset akkor foroghat fenn, ha valamelyik önálló magánvadászterületnek van olyan nyúlványa, mely zsák- vagy nyelvszerűen a községi vadászterületbe beékelődik. Erre gondol a vadászati törvény is, mikor a kötelező csatlakozást a vadászati haszonbérlet javára is kifejezetten biztosítja, már pedig vadászati haszonbérletje a községi területnek szokott lenni s magánvadászterületeknél az, hogy a tulajdonos a vadászati üzemet bérbe adja, legalább is ritkábban előforduló jelenség.

A nyúlvány alakja mellékes.

A körülvevő vadászterület, mely a nyúlvánnyal megnövekszik, önkéntlenül és csak erdőterület lehet. V. T.-ünk ezzel a megszorítással azt tarthatta szem előtt, hogy az erdőségekbe beékelődő területeken az erdőbirtokos, vadászati jogosított vadászati érdekeit súlyosabban érheti az enklávén való idegen vadászat, mint akkor, ha nem erdőterületről van szó. Az okszerű vadászat védelme szempontjából azonban nincs ok arra, hogy a nem erdőségekbe ékelődő enklávék kényszer-

csatlakozása elejtessék. Épen céltalan továbbá a V. T. az a további megszorítása, hogy a körülvevő területnek „*nagyobb*” erdőterületnek kell lennie. Helyesen más értelmet adni e „megszorításnak” nem lehet, mint hogy a törvényhozó ismét és itt is a fővadak, esetleg az őzállomány védelmére gondolt elsősorban, miután „*nagyobb*” erdőterületet ezek a vadak igényelnek s ezekre nézve lehet különösebben veszélyes a nyúlványokon gyakorolható idegen vadászat. Ily magyarázat mellett azonban az enklávék kényszercsatlakozására vonatkozó szabálynak alkalmazását nem lehet kizárni akkor sem, ha a körülvevő erdőterület pontosan csak 200 hold vagy annál nem sokkal több.¹

Nehezebb kérdések merülhetnek fel a legalább három oldalról való körülvétele megállapítása tekintetében, mely kérdésekre a V. T. útmutatást egyáltalában nem ad. Felmerülő kételyek esetén a vadászterületek „összefüggőségi” előfeltételéből kell kiindulni. Ami alkalmas arra, hogy hosszan elnyúló területek összefüggőségét megalapítsa, az az enklávék „körülfogásánál” is irányadóul, illetőleg megfelelőül veendő. Pl. hosszú, bár keskeny, de az erdőhasználat céljait szolgáló ültetvények és kizárólag erdőgazdasági célokra rendelt utak a „körülvétele”-nél már mint összefüggést létesítő ingatlanrészek veendőik figyelembe. Megszűnik az enklávé-jelleg, ha valamelyik felén a körülvevő vadászterület „erdő” jellegét (p. o. kiirtás folytán) elveszti. Ezzel a hozzátartozás jogállapota is rögtön megszűnik.²

Nincs eldöntve V. T.-ünkben, mi történjék akkor, ha a községi vadászterület a vele összefüggő nyúlványnak az ezt körülvevő erdőterülethez való átcsatolásával 200 holdnál kisebbre zsugorodik össze? Miután a nyúlványok átcsatolása expressis verbis kötelezőnek van kijelentve, más megoldás nincs, mint hogy a visszamaradó részek a szomszédos község községi vadászterületével egyesítendőek. Ha pedig ez a területi összefüggés hiánya okán keresztülvihető nem volna, akkor vagy az enklávével együtt az ezt körülvevő magánvadászterülethez csatolandók hozzá, vagy ha a helyzeti fekvés és a 200 hold minimumnál nem jelentékenyen kisebb terjedelem még indokolttá teszi: szükségből továbbra is mint külön községi vadászterület kezelendőek.³

A nyúlványnak a körülvevő vadászterülethez való átcsatolása jogunk szerint kötelező, akár a tulajdonos folytat az erdőterületen vadászati üzemet, akár az, akinek a vadászatot haszonbérbe adta.⁴

¹ A porosz Jagdordnung 7. § 5. bekezdése a szövegben érintett kérdést azzal küszöböli ki, hogy az enklávé fogalmához a körülvevő erdőterületnek legalább 750 hektárnyi terjedelmét kellékül írja elő.

² Ha csak egy oldalról hiányzik a körülvevő vadászterület „erdő” jellege (a konkrét esetben 2 oldalról erdő, a 3. oldalról rét volt), enklávéről nem lehet szó. (B. M. 1886/61.309. sz. *Egerváry*, 13. l.)

³ Porosz Jagdord. 7. § szerint, ha a községi terület az enklávé átcsatolásával 75 hektárnál kisebbé válnék, az átcsatolás nem foghat helyet. Ugyanígy az osztrák tartományi vadászati törvények (pl. *alsó- és felsőausztriai* törvény 14. §). A szövegben közölt állásponton van a *badeni* vadászati jog (*Dorner—Seng*, id. m. 371. l.)

⁴ Porosz Jagdord. 7. § szerint az enklávé átcsatolása nem kötelező, de az erdőterület tulajdonosa követelheti. Ugyanígy rendelkezik az *elszási* jog (*Kisch*, id. m. 610. l.), mely a vadászati haszonbérletől az átcsatolás iránti jogot kifeje-

Az átcsatolt enklávén után bér fizetendő. Akár a bér kérdésében, akár az enklávén-jelleg tekintetében merülnek fel viták, a határozatra ugyanazon közigazgatási hatóságok és végső fokon a közigazgatási bíróság az illetékesek, melyek a magánvadászterületek körül felmerülő vitás ügyekben is hatáskörrel bírnak.¹

Vadászterületet nem képező kivett helyek. Oly telkek, melyek valamely vadászterülethez nem tartoznának, miután a vadászati jog mindenféle minőségű ingatlanhoz hozzátársított reáljognak tekintendő: tulajdonképpen nincsenek. A vadászati jog oly értelmű területi korlátozásáról tehát, mely szerint bizonyos minőségű ingatlanok abszolút kivett helyekül volnának tekintendők: nem lehet szó. A vadászati üzem *gyakorlási módjának* ezzel szemben már lehetnek oly korlátozásai, melyek a vadászásnak bizonyos helyeken való nyugtatását, pihentetését rendelik arra a különleges célra tekintettel, amelynek egyik-másik ingatlan épen szolgál (pl. temetők, katonai erődítések, lakóházak stb.). A kérdésnek ez a vonatkozása azonban más lapra tartozik.

26. §. A vadászati üzem időbeli korlátozása.

A vadászati üzem időbeli korlátozásának kettős indoka van. Az első és fontosabb indok a vadállomány óvása és az észszerűtlen vadpusztításnak, mely könnyen egyes fajok kiveszésére vezethet, a megakadályozása. A másik indok tisztán rendőri természetű s bizonyos közérdekeknek tekintett szempontok alapján veti a vadászati üzemet időbeli korlátozások alá. Az első indokból folynak a vadászati törvényeknek úgynevezett általános és különleges — csak némely vadfajokra vonatkozó — kíméleti idői (Schonzeiten), a második indokból azok a rendőri tilalmak, melyek a vasárnapi vagy ünnepnapokon való, avagy az éjjeli órák alatti vadászás lehetőségére vonatkoznak.

A magyar V. T. csak az előbb említett és a *kíméleti idő* felállításában nyilvánuló időbeli korlátozásokat ismeri. Idevonatkozó rendelkezései a következők:

„9. §. Az általános vadászati tilalom tart február hó 1-től augusztus hó 15-ig, mely idő alatt hajtókutyákkal (kopó, tacskó, agár, komondor vagy egyéb hajtóebbel) egyáltalán nem szabad vadászni.“

„Ettől eltérőleg tilos a vadászat:“

a) szarvasbikára október hó 15-től, dámvadbikára november hó 15-től július hó 1-ig;

zetten elveszi (ugyanott). Általában véve a kötelező átcsatolás ritkán fordul elő a külföldi jogokban; inkább az az álláspont érvényesül, hogy a körülvevő terület tulajdonosának előjogot adnak az enklávén bérletére. (Így az összes osztrák tartományi vadászati törvények; a tübingiai jogok (Böckel—Porzig, id. m. 351. l.).

¹ V. ö. 182. és köv. l. 1896. évi XXVI. t.-c. 76. § 2. p. A közigazgatási bíróság dönt végső fokon azon panasszal megtámadott közigazgatási határozat tárgyában, amely: „... a külön vadászterületet képező nagy erdőterület által legalább 3 oldalról körülvevett, 200 holdnál kisebb terjedelmű birtok tulajdonosa és a vadászterület birtokosa vagy haszonbérletje között, a haszonbérbeadás és haszonbérbevétel kötelezettségét s annak feltételeit és módozatait megállapítja“. (1883. évi XX. t.-c. 3. §.)

- b) szarvas, dánmad és őztehénre január hó 1-től október hó 15-ig;
 c) őzbakra január hó 15-től április hó 1-ig;
 d) zergére december hó 15-től augusztus hó 1-ig; zergegidára pedig minden időben;
 e) süket- és nyírfajlakasra június hó 1-től március hó 1-ig; jércékre pedig minden időben;
 f) császármadarakra december hó 1-től, fácánokra és tüzökökre február hó 1-től augusztus hó 15-ig;
 g) foglyokra január hó 1-től augusztus hó 1-ig;
 h) éneklőmadárra minden időben;
 i) minden más madárra a 11. és 12. §-okban meghatározott kivételekkel (vándor- és vizimadarak és ragadozó madarak) február hó 1-től augusztus hó 15-ig; a tilalmi időszak alatt sem a vadak fiataljait elfogni, sem a madarak fészkeit szándékosan érinteni vagy tojásaikat elszedni nem szabad, kivételtől ez alól azon tulajdonosok vagy bérlők, kik a tojáshoz a vadtenyésztés céljából szedik.

A vándor- és vizimadarak tekintetében a V. T. 11. §-a szerint „... ott, hol ez utóbbiak költenek, a párosodás és költés időszaka alatt a tilalom rájuk is kiterjed.”¹

A 9. §-i) pontjában általános tilalmi idővel védett szárnyasok közül a 12. § kiveszi a tilalom alól a seregekben vonuló vadludakat, vadkacsákat és az ugyancsak seregéstől járó vad- és szelíd galambokat. S miután a 9. § „minden más madár”-ról szól, a 12. § szükségesnek látta az általános tilalom alól a ragadozó és kártekonny madarak közül kifejezetten is kizárni a keselyűket, sasokat, sólymokat, kányákat, vércsét, héjakat, ölyveket s azok minden nemét, valamint a nagy suholyt, hollókat, szarkákat, varjakat, verebeket és a gyümölcsösökre és szőlőkre szorítva a seregélyeket is.

A vad kiváltását lehetetlenné tevő kerítéssel kellőleg elzárt helyeken — vadaskertek — a V. T. már ismert 18. §-a értelmében kíméleti idő nincs és ott a vadas tulajdonosa, illetőleg a hely vadászati haszonbérlője a vadászatot bármely időben szabadon gyakorolhatja és azt másnak is megengedheti.

V. T.-ünk szerint a mondottak alapján kétféle kíméleti idő van előírva. Az általános kíméleti idő, mely minden év február 1-től augusztus 15-ig tart és amely mindennemű vadászható vadra egyaránt vonatkozik. A különleges kíméleti idők — másodsor —, melyek az általánostól több-kevesebb eltéréssel egyes vadászható vadakra vonatkozóan azok tenyésztési viszonyaira tekintettel külön nyertek megállapítást.²

¹ Vadrucánál a párzási és költési időre vonatkozó tilalom körülbelül és általában véve a március végétől június végéig terjedő időszakra tehető. Ez alatt is azonban szabad vadászni a seregekben vonuló (pár nélkül maradt) gácsiérokra. Fűrjre és harisra a tilalmas idő véghatárául leghamarabb augusztus 1. volna tekinthető.

² Általános kíméleti idő felállítása a külföldi törvényekben nem szokásos. Rendszerint a kímélt vadfajok soroltatnak fel a rájuk vonatkozó kíméleti idő megjelölésével.

A vadászható természetű dúvadakra (kártékony és ragadozó állatok) *kíméleti idő nincs*, azok tehát az év bármely szakában a vadászatra jogosított által szabadon vadászhatók, sőt az általuk kárral fenyegetett földtulajdonosok részéről, akik egyébként vadászatra jogosítva nincsenek, saját telkeiken, de *nem vadászias eljárások* mellett, pusztíthatók is. A ragadozóknak a kíméleti idő alól való kivételét, *szárnyasokra* nézve a V. T. 12. §-a, *szörmések* tekintetében pedig a V. T. 13. §-a mondja ki.¹ A halászatra nagyobb mértékben kártékony állatokra, nevezetesen a vidrára, vidranyestre, csonttörő sásra, halászósásra, jégmadárra, valamint gémekre, rucákra és lúdfélékre nézve, ezenfelül a halászláról szóló 1888. évi XIX.-t.-c. 26. §-a is.

A kíméleti idők ismertetett szabályozásánál legfeltűnőbb hézag az, hogy az összes és valamennyire modern vadászati törvényekkel ellentétben, a magyar V. T.-nek nincs olyan rendelkezése, mely a közigazgatási hatóságoknak a kíméleti idők bizonyos latitudesök mellett való kiterjesztésére, módosítására vagy esetleg a törvényben mellőzött vadfajokra való alkalmazására felhatalmazást adna. Erre a felhatalmazásra pedig szükség volna azért, mert némely vadászati év viszonyai alakulhatnak olyképen, hogy egyes vadfajok kíméletét a vadászat érdekében szigorítani, avagy megfordítva enyhíteni kellene.² A háború esetére, kivételes intézkedésekről szóló 1912. évi LXIII. t.-c. alapján a gyakorlati szükség vezette rá a minisztériumot arra, hogy a *nyulak* és *fácánok* kíméleti idejét 15 nappal meghosszabbítsa, illetőleg augusztus 15 helyett augusztus 31-ig tolja ki,³ majd pedig, hogy e határidőket ugyanarra a két vadfajra nézve szeptember 15-ig újabb meghosszabbítás tárgyává tegye, azzal azonban, hogy ha a kérdéses vad valamely vidéken a fejlettség teljes fokát elérte, az illetékes alispán a meghosszabbított kíméleti határidőt esetről esetre és szeptember 1-től kezdve felfüggesztheti.⁴ Am ezek a *nyulak* és *fácánok* kímélete érdekében tett rendelkezések az 1912. évi LXIII. t.-cikkel együtt hatályukat veszítik s magának az 1888. évi XX. t.-cikknek alapján a minisztériumok ily értelmű rendeletek kibocsátására jogosítva nincsenek.

¹ V. T. 13. §-a. „A ragadozó vagy kártékony állatokat, úgymint: medvét, farkast, rókát, hiuzt, vadmacskát, nyestet, vaddisznót, borsot, tengerinyulat, hörsöngöt, ürget, görényt, menyétet, nyusztot, vidrát saját területén a birtokos bárhol elpusztíthatja azon esetben is, ha a vadászat bérbe volna adva, ha azonban a pusztítást vadászatilag hajtókkal vagy bármilyen vadászebekkel akarja végbeyinni, erre ez esetben a bérlő beleegyezését tartozik kieszközölni.”

² Tág körben ad helyet a kíméleti idők meghosszabbításának, illetőleg megrövidítésének számos vadfajra nézve a porosz Jagdordnung 40. §-a, továbbá: a *vorarlbergi* vadászati törvény 65. §-a; a *galicai* vadászati törvény 57. §-a; az *osztrák-sziléiai* vadászati törvény 47. §-a; az *alsóausztriai* vadászati törvény 65. §-a; a *karintiai* vadászati törvény 57. §-a; a *görsgrádskai* vadászati törvény 46. §-a stb. Utóbbi jog egyébként a kíméleti idők kérdésének egész rendezését a közigazgatási főhatóságra (Statthalterei) bízta rá (vadászati törvény 44. §-a).

³ M. E. 2637/1917. sz., 1917 augusztus 2-án kiadott rendelet. (Rend. Tára. 1917. évf. [VII—IX. füzet.] 1626. l.).

⁴ M. E. 3128/1918. sz. rendelet. (Rend. Tára. 1918. évf. 646. l.) és M. E. 2990/1918. sz. rend. (Rend. Tára. 1918. évf. 876. l.) E rendeletek az 5230/1922. M. E. sz. rendelet értelmében hatályukat veszítették.

Jogunk e hézagán a törvényhatóságok vadászati szabályrendeletei hivatvák segíteni, legalább is a községi vadászterületek haszonbérbeadásával és a szerződési feltételek meghatározásával kapcsolatban, amire szórványosan fordul is elő példa.¹

V. T.-ünk 9. §-ának első bekezdésében azzal, hogy az általános kíméleti idő alatt a *hajtókutyákkal* való vadászatot expressis verbis tilalmazza, arra a téves értelmezésre adhatna okot, mintha az oly vadászat, melynél kutyát használni nem szoktak, vagy annak használata főleg, az általános tilalom alól ki volna véve. Ezért nem ok nélküli hangsúlyozottan kiemelni, hogy az általános tilalmi idő alatt, *mindenfajta* vadászat tiltva van, amennyiben az nem kártékony, illetőleg ragadozó vadra vonatkozik. Ellenben utóbbi vadfajták a tilalmi idő alatt is vadászhatók, *csak* *hogy hajtókutyák alkalmazása nélkül*.²

A kíméleti idők számításánál egyébként szabály, hogy a törvényben megjelölt kezdődési és végződési határnapok a kíméleti időhöz hozzátartoznak.

Hogy mit kell értenünk *kímélet* alatt? V. T.-ünk 9. § bekezdése a kérdésre azzal felel, hogy a kíméleti idő alatt „*egyáltalában nem szabad vadászni*“. Ugyanezen § i) pontjában megfoghatóbbat mond azonban a törvényhozó, mikor elrendeli, hogy „... a tilalmi időszak alatt sem a vadak fiát elfogni, sem a madarak fészkeit szándékosan érinteni vagy tojásaikat elszedni nem szabad, kivétevéen ez alól azok a tulajdonosok vagy bérlők (értsd vadászati haszonbérlek), kik a tojást ép a vadtenyésztés céljából szedetik“. A V. T.-15. §-ának végső bekezdése ezzel összhangban rendeli, hogy „*Tenyésztés céljából a befogás csak a vadászat tulajdonosai, bérlői vagy azok szakértő megbízottjai részére engedtetik meg*“.³

Közelebbről kímélet alatt az értendő, hogy a vadat a szoros értelemben vett „*vadászáson*“ kívül sem egyébként elfogni, sem megölni nem szabad. Ugyanez áll a vad üldözésére is, amennyiben az már nem esik a vadászás fogalma alá.

A törvény nem tesz különbséget *beteg* és *egészséges* állat között és így a kíméleti idő alatt a beteg állatot lelőni szintén tiltottnak tekintendő. Ennek ellenére egy 1893 augusztus 3-án 63.202/893.

¹ Így Komárom vármegye 1914. évi statutuma kimondja, hogy nagy hóesések alkalmával foglyokra vadászni tilos (8. §). Esztergom vármegye 1921. évi szabályrendelet 14. §-a pedig a nyúl kíméleti idejét tolja ki szeptember 15-ig.

² Hogy hajtókutyákkal tilalmi idő alatt dűvadakra nem szabad vadászni (a konkrét esetben vaddisznóvadászatról volt szó), kimondja az ellenkező gyakorlat elnyomása végett egy 1902. évi 23.081. sz. belügyminiszeri körrendelet is (Egerváry, II. köt. 87. l.). Erre a telektulajdonosnak a vadászati törvény 13. §-a alapján még a vadászati jog haszonbérleje sem adhat engedélyt, mintán a vadászati törvény 9. §-ának abszolút tilalmát a 13. § nem érinti s azt haszonbérlelő és telektulajdonos egyformán respektálni köteles.

³ B. M. 1888/82.077. sz. rend. Elszaporodott és főleglegesen rőtavadnak a tilalmi időszakban szándékolt befogása és élve eladása csak tenyésztési célokra leendő felhasználás mellett engedélyezhető. (Egerváry, I. köt. 333. l.) B. M. 1894. évi 1866. sz. rend. A vadnak tenyésztés céljából való befogása az arra jogosítottak tilalmi időben is megengedett dolog. (Ugyanott II. köt. 171. l.)

B. M. szám alatt kelt rendelet¹ általános vadászszokásként állapítja meg, hogy az idült sérülésben levő vadnak a tilalmi időben való lelővése, mert az ivadék elkorcsosodásának meggátolására szolgál, a vadászati törvény intenciói szempontjából kifogás alá nem eshetik. De mert az idült sérülésre való hivatkozás könnyen visszaélésekre vezethet, ha az idült sebet utólag megállapítani nem lehet, viszont ez a jóhiszeműen eljáró vadászt is zaklatásoknak és gyanúsításoknak teheti ki, a rendelet előírja, hogy aki beteg vadat tilalmi időben elejt, köteles azt 24 óra alatt *teljes és csonkítatlan állapotban* az illetékes községi előjáróságnak a szegényalap javára leendő értékesítés végett kiszolgáltatni. A községi előjáróság, illetőleg városokban a rendőrkapitány ily esetekben szakzerű lelet felvételére köteles annak kiderítése végett, hogy a lelövés a vad idült sérülése okán okszerű volt és így vadászati kihágás nem forog fenn. Beteg állatnak (pl. őzgidának) gyógyítás céljából való befogása, hogy meggyógyíttatván, újra szabadon bocsátassék, nem jelenti a kíméleti idő megsértését. Az sem, ha a kutyával, annak dresszírozása közben, a vadat kerestetjük, mert itt a célzat nem irányul a vad elfogására és birtokbavételére.

Elhullott állatokra nézve a kíméleti idő tilalma nem érvényesül. Azokat tehát a vadászati jogosított nemcsak felszedheti és tulajdonul elsajátíthatja, hanem az 1894. évi XII. t.-c. 95. § 7) pontja értelmében az eldöglött állatot elásni is köteles, különben kihágást követ el s a törvény szerint büntetendő.

V. T.-ünk további hézagául kell megállapítanunk, hogy a vadak fiaira nézve az általános kíméleti időn túl menő védelemről nem gondoskodik és így azok kímélését a szabad idők alatt kizárólag a vadászias gondolkozásmódra hagyja. Egyedül a zergegidán teszen kivételt, melynek vadászatát minden időben tiltja. (9. § d). A külföldi vadászati törvények ezzel szemben főleg az úgynevezett „fővadak”-nál (szarvas, dāmivad, sőt őznel is) a borjakra külön írják elő a kíméleti időket s azt is pontosan meghatározzák, hogy az ifjú vad mely időpontig jön „borjú” számba.

Egyébiránt a kíméleti idők megállapításánál kétségkívül számos, részben ellentétes szempontot kell a törvényhozónak figyelembe vennie s a vad természetén, párzási, kölykezési és költési idején kívül a mezőgazdasági érdekek, a termények lehetséges óvása s a vadhús értékesítése is számításba veendő.

Az egyes külföldi jogokban a különböző vadfajok kíméleti ideje a helyi viszonyokhoz mérten önként érthető eltérésekkel nyert meghatározást. Az idevonatkozó adatoknak a jogszabályozás szempontjából ezért nagy jelentősége nincs. Feltűnőnek lehet azonban mondani azt, hogy pl. a szarvas és dāmibikára általában jóval rövidebb kíméleti időket találunk a magyar jogéihoz képest,² viszont az apróvadnál és

¹ Lásd *Rendeletek Tára* 1893. évf. 200. szám alatt. (1931. I.)

² *Porosz* jog márc. 1-től júl. 31-ig; *Vorarlberg*: jan. 1-től jún. 30-ig; *Galícia*: jan. 1-től júl. 31-ig; *Stíria*: jan. 1-től jún. 24-ig és okt. 16-tól nov. 30-ig; *Alsó-Ausztria*: febr. 1-től május 31-ig; *Karinthia*: jan. 1-től jún. 23-ig stb.

a vadfiaknál a kímélet külföldön sokkal gondosabb¹ s igen helyes eljárás az, melynélfogva a különböző vándor- és vizimadarak kímélete nem a párosodás és költés időszakával, hanem pontos naptári megjelölésekkel van meghatározva.² Külföldi jogokban oly vadászható vadakra is található kíméleti idő megállapítás, amely vadak a magyar vadászati törvény szerint semmiféle oltalomban nem részesülnek.³

A vadászati üzem időbeli korlátozásainak másodsorban említett módozatait vadászati törvényünk nem ismeri. Nincs tiltva sem az éjjeli vadászat, sem az, hogy az üzemet vásár- és ünnepnapokon folytatni ne lehetne. Külföldi jogok e tekintetben számos rendőri tilalmat ismernek, melyeknek célja az ünnepek megszentelése s ehhez képest vagy egészen tiltják a vadászatot, vagy csak az istentisztelet idejének tartamára, vagy pedig csak bizonyos módozatú vadászt (pl. hajtóvadászatot) nem tűrnek meg. A kérdésnek azonban a magyar vadászati jog szempontjából jelentősége nincs.

27. §. A vadászati üzem folytatásának alanyi feltételei.

I. Vadászati üzem csak az folytathat, aki

a) vadászati jog alanya lévén, az e jogából folyó vadászati üzem fölött a törvény értelmében szabadon rendelkezhetik és

b) aki nem vadászati jogalany ugyan, de a vadászati üzem folytatására az a) pont szerint jogosítottól kötetmi alapon, általános vagy ad hoc igénybevehető jogosultságot szerzett, illetőleg vadászati üzem folytatására közhatóságtól kapott felhatalmazást.

Közelebbről a vadászati üzem folytatásának alanyi feltételei elsősorban az oly ingatlanok tulajdonosainál, illetőleg dologilag jogosult haszonélvezőinél forognak fenn, amely ingatlanok önmagukban már önálló, magánvadászterületet alkotnak (önálló magánvadászterület, körülzárt magánvadászterület, egyesített magánvadászterület és vadaskert), mert ezeknél az ingatlanoknál a velük társított vadászati jog valóságos kigyakorlása fölött a tulajdonos (illetőleg a haszonélvező) szabadon

¹ Egész éven át tilos a szarvas-, dámborjú- és őzgidá-vadászat pl. a *bukovinai* 1874 dec. 20-iki „Wildschongesetz“ 1. §-a szerint; ugyanitt a *nyúl* kíméleti ideje jan. 1-től szept. 15-ig; *Görz-Gradiskában* jan. 15-től szept. 15-ig; *Galiciában* febr. 1-től szept. 30-ig; *Triesztben* jan. 15-től szept. 15-ig; *Morvaországban* jan. 1-től szept. 1-ig. A *fogolyra*: Porosz Jagdord. 39. §-a, dec. 1-től szept. 1-ig; *Tirol*: dec. 24-től szept. 1-ig; *Vorarlberg*: nov. 16-tól aug. 15-ig; *Galícia*: dec. 1-től aug. 15-ig; *Bukovina*: dec. 1-től szept. 1-ig stb.

² *Porosz Jagdord.* 39. §-a: vadruca márc. 1-től jún. 30-ig, szalonkafajok ápr. 16-tól jún. 30-ig; *Felső-Ausztria*: vadlúd, ruca és minden más vizimadár márc. 1-től jún. 1-ig, szalonka ápr. 15-től júl. 31-ig; *Morvaország* ugyanezekre: márc. 16-tól jún. 30-ig, illetőleg ápr. 16-tól júl. 31-ig. Hasonló kíméleti idők: *Karintia*, *Krajna*, *Bukovina*, *Görz-Gradiska*, *Vorarlberg*, *Galícia*, *Tirol*, *Trieszt*, *Szülécia*, *Stíria*, *Alsó-Ausztria*, *Salzburg* stb. jogában.

³ *Salzburg* 1874 dec. 20-iki „Wildschongesetz“ 1. §-a: borz és hód febr. 1-től okt. 1-ig; *porosz Jagdord.* 39. §-a ugyanezekre jan. 1-től aug. 31-ig és dec. 1-től szept. 30-ig; *Mufionra*: porosz vadászati törvény 39. §-a, febr. 1-től aug. 31-ig; *Mormotára*, *Vorarlberg* 1907 márc. 13-iki helytartósági rend., okt. 15-től aug. 31-ig; *Tirol* (1852 dec. 15-iki belügyminiszteri rend.) okt. 15-től szept. 1-ig; *Salzburg* okt. 15-től szept. 1-ig. *Üregi nyúlra*, *Trieszt*: márc. 1-től szept. 1-ig.

rendelkezhetik, azaz az üzemet vagy személyesen ö maga, vagy alkalmazottjai, vagy bérbeadás esetén haszonbérletje által gyakorolhatja.

A tulajdonos vadászati jogunk szerint lehet egyedi tulajdonos vagy társtulajdonos; lehet továbbá jogi személy és a részben ugyanilyen jelleggel bíró, részben pedig jogi személyiségként még nem tekinthető, de a közönséges közös tulajdontól mégis eltérő szervezett jogközösség. Ide tartozik mint jogi személy a kir. kincstár is, mely a maga nagyterjedelmű erdőségein a vadászati üzem fölött kiváltságos helyzetének megfelelő különös szabályok szerint rendelkezik. A tulajdonossal egy tekintet alá esnek az idegen dologbeli jogosultak közül a haszonélvező és az *emphyteuta* (örökhaszonbéres).

A b) kategória alá a vadászati jog haszonbérleti esnek, tekintet nélkül arra, hogy a vadászati jogot önálló magánvadászterületen vagy községi vadászterületen haszonbérlik-e. Ide esnek továbbá az úgynevezett vadászvendégek, akik a vadászati üzem folytatására a vendéglátó eredeti jogosítottól akár ad hoc, egyes vadászatokra, akár általában nyerne felhatalmazást; továbbá a hivatalból elrendelt vadászatokra a V. T. 24. §-a szerint meghívottak; nemkülönben azok, kik az a) alatt felsorolt jogosítottaktól bárcaváltás vagy élvezeti jegyek alapján meghatározott rövidebb időtartamra, vagy meghatározott nemű és számú vadak elejtésére engedélyt vásárolnak és végül a kincstári erdészeti igazgatás személyzetének az a része, mely a vadászati üzemnek a kincstári területeken leendő folytathatására az alkalmazó állami hatóságtól nyer engedélyt.

A vadászatoknál alkalmazott összes segédszemélyzet, úgymint hajtók, vadhordozók, vadászcseledek, vadőrök, erdőővők és mezőőrök, csőszök stb. tevékenysége nem vadászás, nem jelent önálló vadászati üzemfolytatást, hanem csak segédkezés természetével bír, ami nem zárja ki azt, hogy a vadászati üzem jogosítottja jogát — ha tetszik — részben vagy egészben ne épen mondott alkalmazottai által gyakorolathassa. Épen így nem vadászati üzem folytatása a ragadozóknak pusztítása ott és annyiban, ahol és amennyiben ezt a V. T. a károsításoknak kitett földtulajdonos részére megengedi.

A V. T. szempontjából vadászati üzem folytatására alanyilag jogosítottakra nézve még a következőket kell megjegyeznünk:

1. Ha valamely önálló magánvadászterület közös tulajdonban áll, valamint a vadászati jog *pro partibus indivisis* illeti a társtulajdonosokat, úgy a vadászati üzem folytatására is valamennyi társtulajdonos egyformán és az egész területre vonatkozóan jogosult. Amennyiben egymásközt különös egyezséget tehát nem kötöttek, a közös tulajdon szabályai szerint mindenik társtulajdonos, a másik jogának sérelme nélkül, egyébként pedig szabadon vadászhatik.

Tekintettel arra, hogy az önálló magánvadászterületek nagysága V. T.-ünkben egyáltalában nincs bőkezűen megszabva s különösen a körülfárt magánvadászterület esetén a rendszerinti 200 holdnál jelentékenyen kisebb is lehet: indokolt volna, hogy a törvény a vadászati üzemet folytató társtulajdonosok számát számszerűen meghatározza s az esetleg több társtulajdonost a vadászati üzem folytatásának szempontjából ekként

megegyezésre kötelezze. Vadászati érdekből nagyon visszás volna, ha egész tulajdonos-társaságok tulajdonában álló területeken a vadászatnak valamennyi társasági tag nekiszabadíthatnák, amint hogy sajnos, a mi V. T.-ünk szerint ez kizárva nincs.¹ Igen helyes és a vadászati reformnál követendő példát mutat az 1907. évi porosz Jagdordnung 6. §-a, mely a vadászati üzem folytatását közös tulajdonban álló „Eigenjagdbezirk“-eken legfőljebb csak három társtulajdonosnak engedi meg.

2. A jogi személyek, mint önálló magánvadászterületek tulajdonosai a vadászati üzemet, az egyetlen községek (kis- és nagyközségek, városok) kivételével, melyeknek „magán“ vadászterülete nem lehet: elvileg épen úgy gyakorolhatják, mint a fizikai személyek. A jogi személyek köréből jogunk szerint a legkülönbözőbb egyesületek, még pedig humanitárius vagy gazdasági, ipari, kereskedelmi célzatúak (részvénytársaságok, szövetkezetek), köztestületek (egyházak, káptalanok, szerzetrendek, eklézsiák), köz- és magánalapítványok jöhetnek szóba, míg a kir. kincstár, mint magánvadászterület-tulajdonos külön elbírálás alá tartozik. Mindezen jogi személyek az őket illető vadászati üzem fölött rendszerint a haszonbérbeadás formájában szoktak rendelkezni, de gyakorolhatják a vadászati üzemet önmaguk is szabályszerű közgeik, illetőleg vadászati alkalmazottaik, vagy azok által, akiknek az erre felhatalmazott képviselő vagy kezelő közgeek a vadászati üzem folytatását engedélyezik.

Itt is helyén volna annak kötelező kimondása, hogy a jogi személyek az őket illető vadászati jogot vagy annak haszonbérbeadása, vagy legfőljebb három s a vadászat céljából alkalmazott közegük, illetőleg nem több, mint három engedélyesük által gyakorolhatják.²

3. A *szervezett jogközösségek*, mint magánvadászterület-tulajdonosok sorában mai jogunk szerint a következők jöhetnek figyelembe: a) a *nemesi közbirtokosságok*, melyek, ha *erdőre* vonatkoznak, az 1898. évi XIX. t.-c. értelmében szervezkedésre lévén kötelezve, az idézett törvény 25. § és 44. § f) pont rendelkezéséhez képest szabályzatot készítenek és abban a fatermékek és „*más haszonvételek*“ (ide értendő a vadászati jog) értékesítésének módjáról intézkedni kötelesek; b) a *legelőkre* vonatkozó *nemesi közbirtokosságok*, melyek az 1913. évi X. t.-c. alapján, mint jogi személy jellegével bíró legelői társulat kötelesek megalakulni; c) a *volt úrbéresek legelői közbirtokosságára* ugyanez áll s mindkét esetben [b) és c)] a vadászati jog mikénti gyakorlását a társulati alapszabályok hivatvák meghatározni, d) a *volt úrbéresek erdőkre vonatkozó közbirtokosságai*, melyekre mindenben az a) alattiak állanak; e) a *volt úrbéresek részére legelői illetőség* címén kiadott erdőterületeken fennálló *közbirtokosságok*, ha és amennyiben a legelőként kiadott területek az 1879. évi XXXI. t.-c. 2. és 4. §-ainak a *véderdőkre* vonatkozóan felállított rendelkezései alá esnek; f) az 1879. évi XXXI. t.-c. 165. és köv. §-ai szerint szervezett *erdősítő társulatok* és végül g) az 1894. évi XII. t.-c. VIII. fejezetében szabályozott „*hegyközösségek*“.

¹ Így rendszerint a régiebb keletű vadászati törvények is. Pl. 1864. dec. 1-iki *szász* vadászati törvény 6. §.

² Így rendelkezik a porosz Jagdordnung 6. §-a is.

Mindezen $[a) - g)]$ jogközösségek, ha területeik az önálló magánvadászterületek feltételeinek egyébként megfelelnek, az őket illető vadászati jogból folyó vadászati üzem fölött szabadon rendelkeznek. Ez pedig azt jelenti, hogy a vadászati üzemet „házálag” önmaguk is kezelhetik vagy haszonbérbe adhatják.¹

4. A *királyi kincstár* (az államot) illető nagyterjedelmű ingatlanokból alakított önálló vadászterületeken a vadászati jog gyakorlásának módját az erdészeti igazgatás kebelbeli szabályai rendezik. Maga a kincstár „személyesen” csak a hivatali tisztikar által vadászik ott és annyiban, ahol és amennyiben a tisztikar tagjainak adott engedélyek a haszonbérbeadás útján való értékesítés finaciális szempontjait nem hátráltatják.

5. A vadászati üzem haszonbérloői a vadászati jog eredeti alanyai nem lévén, az üzemet is csak az átruházás alkalmával megszabott kereteken belül gyakorolhatják. Ezek a keretek önálló magánvadászterületek haszonbérlete esetén kizárólag az érdekelt felek megegyezésétől függenek és egyéb korlátozásuk nincs, mint csak annyi, amennyit a V. T. a vadállomány érdekében abszolút tiltó szabállyal előír. A V. T. 6. §-ának első mondata, mely szerint: „A haszonbérloői a vadászati jog gyakorlásában csak ezen és a mezei rendőrségi törvény határozatai által korlátozható”, a községi vadászterületek haszonbérbeadását tartja szem előtt, de különösen nem zárja ki azt, hogy a vadkímélet terén a haszonbérleti szerződések a V. T.-en túlmenő, de azzal elvileg nem ellentétes megszorításokat ne tartalmazhatnak. Sőt e részben a megyei és városi törvényhatóságok, szabályrendeleti úton, a V. T. intézkedéseit jelentékeny mérvben ki is mélyíthetik.

E kérdéssel egyébként a következő §-ban még tüzetesebben foglalkozunk.

A haszonbérloők a bérbevett vadászati üzem tekintetében *vadászati egyesületeket* alkothatnak, melyek jóváhagyott egyleti alapszabályok szerint, mint jogi személyek működnek.² Helye van azonban jogunkban a jogi személyiség nélkül szervezkedő egyszerű vadásztársaságok alakításának is (societas) és úgy az egyesületi mint a közönséges magánjogi társasági alakulatokban tagként beléphetnek oly egyének, kik a tulajdonukat képező ingatlanokon, melyek a törvényes kellékek fennforgása mellett önálló magánvadászterületet képeznek, a vadászati jognak eredeti és önálló alanyai.

6. A *vadászvendégek* azok, akiknek a vadászati üzem ura a vadászást az üzemének alávetett területen megengedi. A vadászvendég

¹ M. kir. Közig. Bíróság 1206/1903. sz. elvi határozatából: „... a volt úrbéresek egyetemének, mint jogi személynek, osztatlan tulajdonát képező erdő- és legelőterület, a törvény által megkivánt kellékek megléte esetén önálló vadászterületet képezhet” — mely területen — „a birtokosság a vadászati jogot önállóan gyakorolni vagy azzal másképen rendelkezni minden hatósági beavatkozás nélkül kétségtelenül jogosult”. (Lásd „A m. kir. közig. bíróság ált. közig. osztályának döntvényei és elvi jelentőségű határozatai” c. gyűjt. 1903. évf. 57. l.)

² V. ö. F. M. 117.130/1922. sz. körrendelete a vadásztársulatok alapszabályaiába felveendő és a vadóvást, dúvadmérgezést és tagok kizárását illető rendelkezésekről. (Nimród, 1922. évf., 364. lap.)

a meghívás, illetőleg engedély alapján nem a maga részére okkupál, hanem épúgy a vadászati üzem ura javára alapít az elejtett vadon tulajdont, amint ez a vadászati alkalmazott okkupációja esetében is áll. Igazolására az a pusztá valóság, hogy a vadászati üzem urával együtt, az ő közelében vadászik, elegendő. Az ennek távollétében való vadászás esetén az igazolás mikéntjéről kettőjük dolga gondoskodni. V. T.-ünknek e tekintetben semmi előírása nincs.¹ Hasonló szempont alá esnek a hivatalból elrendelt vadászatokra meghívott vadászvendégek is, azzal az eltéréssel, hogy a vadászati üzem valóságos gyakorlásában való és egy-egy vadászatra terjedő részvételük nem az illető területen vadászatra jogosított engedélyén, hanem a hivatalos vadászatot elrendelő hatósági közeg (főispán, ennek akadályoztatása esetén az alispán, törvényhatósági városokban a polgármester) esetről esetre kiadott *írásbeli* meghívásán alapszik. (V. T. 24. §.)

7. A más jogán való vadászati üzem folytatásának speciális — és sajnos, sokkal nagyobb mértékben elterjedt, semmint előnyös — módja a bárcaváltás alapján való vadászat. Jogi természete, ha a kiállított bárca napra, egy hétre vagy egy hónapra, sőt esetleg egy egész időnyire szól: a haszonbérleti jog elaprózására utal és a legtöbb esetben a törvényben nem tiltott visszaélésnek minősíthető.² Ha önálló vadászterület tulajdonosa ad ki egyeseknek bárcákat, egyszerű, bár ellenértékkel járó vadászati engedélyekről van szó. Nagyvadnál meghatározott számú vad lövésére adott bárcák úgy annyi lövési alkalom engedélyezését, illetőleg átruházását jelentik s az általuk szerzett lelővési jog kimerül a lövési alkalom akár eredményes, akár eredménytelen kihasználásával. A kincstári erdőkben a bárcák váltása szokásos s erre vonatkozólag az 1911. évi március havában 19.148/1911. II. 2. F. M. sz. a. kelt „Szabályzat” és az ezt módosító 63.656/1914. F. M. és 1357/1918. F. M. sz. rendeletek az irányadók. A bárcát váltó egyén egyébként a bárca kiállításának feltételei keretében kötelmi alapon a vadászati üzem folytatására akként jogosult, mint a b) kategóriába sorolt alanyok bármelyike.³

¹ A terület vadászati jogosítottjának külön *írásbeli* igazolványát kívánja a *badeni* jog (Dorner—Seng, id. m. 376. l.); a *csel* vadászati törvény, mely 25. §-ában a vadászvendég fogalmát is meghatározza. A német vadászati törvényekben általános követelmény, hogy a vadászvendég, ha vendéglátójával együtt nincs, annak írásos igazolványával legyen ellátva.

² Ez a rendszerinti, míg pl. szalonkahúzás idejére kiadott bárcák ellen kifogást emelni alig lehet.

³ A szövegben idézett „Szabályzat”, illetőleg a módosító rendeletek a „lelövésre előírányzott vadaknak bárcaváltás alapján való értékesítéséről” beszélnek s a bárcaváltásra a tátrai vadászterületeken az egyhuzamban legalább 8 napig ott-tartózkodó tátrai kincstári *fürdővendégeknek*, más helyeken pedig bármely jelentkező vadásznak adnak jogot. A bárcákat a felmutatandó vadászjegy feltétele mellett az illetékes erdőgondnokság, illetőleg a földművelésügyi miniszter által megbízott kincstári közeg állítja ki, sőt a tátrai területekre nézve maga a miniszter is adhat személyhez kötött engedélyt a fürdővendégeken kívül bárki másnak, valamint gyakoroltathatja a vadtenyésztés érdekében való vadlelővést erdészeti alkalmazottak által is. Minden és a jelentkezés sorrendje szerint kiadott bárca előre megállapított napra (24 órára) és területre érvényes, és csakis a kincstári erdőőr vagy vadőr kíséretében leendő *cserkészésre, hűvóval vagy lesben*

II. A vadászati üzem folytatásának az I. alatt mondottakon kívül második alanyi előfeltétele az üzemet folytató nevére kiállított *vadász-jegy* (Jagdschein). Ebben az előfeltételben nyomul a legélesebben elő-

való *vadászatra* szólhat. A bárcáért 30 K alapár fizetendő, melyben benne van a kísérő erdőőr 10 K illetménye is. Az ezen felül fizetendő díjak a következők:

<i>Őzbak</i> ,	sebzett vagy hibázott 40 K,	elejtett 100 K.
<i>Zerge</i> ,	" " " 80 K,	" 350 K.
<i>Szarvasbika</i> ,	" " " 200 K.	

Elejtett szarvasbika: 8-as 1000 K, 10-es 1400 K, 12-es 1800 K, 14-es 2200 K, 16-os 2600 K, 18-as 3000 K, 20-as és ezen felül 3400 K. Ezek a díjak oly bikákra vonatkoznak, melyek agancsának súlya, a kifőzött koponyacsonttal együtt a 6 kg.-ot meg nem haladja. Ha a súly nagyobb, minden $\frac{1}{2}$ kg. súlytöbbletért 200 K külön díj fizetendő. $\frac{1}{3}$ kg.-nál kisebb súlytöbblet, valamint 3 cm.-nél rövidebb agancságak nem jönnek figyelembe. A páratlan agancsok a közvetlen következő felsőbb ársztályhoz számítanak. Egyéb vadaknál:

<i>Vaddisznó</i> (koca vagy malac),	sebzett vagy hibázott 20 K,	elejtett 80 K.
" (fiatal, agyaras),	" " " 20 K,	" 150 K.
" (erős, agyaras),	" " " 20 K,	" 200 K.

(Ha az agyar hossza 15 cm., vagy ennél nagyobb.)

<i>Medve</i> , 2 éven aluli,	sebzett vagy hibázott . . . 50 K,	elejtett 1000 K.
" 2 éven felüli,	" " " 50 K,	" 2000 K.
<i>Süket- és nyírfajdkakas</i>	" " " 50 K,	" 100 K.
<i>Szalonka</i>	" " " 10 K.	
<i>Császármadár</i>	" " " 10 K.	

A süket- és nyírfajdkakasra váltott napi bárca egy-egy reggeli és egy-egy esti beszállásra érvényes. A bárcát váltó vadász a bárca megváltásával egyidejűleg minden, a bárcán engedélyezett őzbak után 100—100 K, zerge után 300—300 K, szarvasbika után 1000—1000 K, süket- és nyírfajd után 70—70 K biztosítékot letenni s csak ezután veheti át a bárcát, melynek egyik szelvénye „*Utalványjegy*“, a másik szelvénye pedig az „*Igazolvány*“. Ha lövést tennie nem sikerült, vagy ha igen, de sikertelenül, vagy sebzést csinált: a biztosítékot egészen, illetőleg a hibázási vagy sebzési díj levonásával visszakapja. Amennyiben pedig a biztosíték a levonandókat (több hibázás esetén) nem fedezné, a különbözetet köteles a bárcás vadász azonnal készpénzben kifizetni, ellenesetben a kincstár, az összegre való tekintet nélkül, bármely járásbírósnál peres úton hajtja be rajta. Az „*Utalványjegy*“ a vadászat megkezdésekor a kísérő vadőrnek kézbesítendő, aki arra a vadászat eredményét, a díjak felszámítási alapjául, rávezeti. A történt díjfizetéseket a vadász ugyancsak az Utalványjegyre vezetendő aláírásával igazolja; az Igazolvány a vadász birtokában hagyandó.

Az elejtett vad fölött a bárcás szerez tulajdont. Pórázon vezetett véreben kívül más ebet használnia nem szabad. A sebzett vad nyomozásának időpontját a kísérő vadőr állapítja meg. Szarvasra, őzre, zergére, medvére és vaddisznóra kizárólag csak golyóval szabad löni.

Díjfizetés nélkül lehet a bárcát váltó vadász a kisebb ragadozókra; de ha gereznaikat meg akarja tartani, azokért fizetni köteles. Még pedig: *hiúz* szőrmejéért 100 K, *farkasért* 80 K-t, *rókáért* 40 K-t, *nyestért* 50 K-t és *nyusztért* 60 K-t.

Kártérítési díj címen fizetni tartozik továbbá: lelőtt *őz-sutáért* vagy *-gidéért* 200 K-t, *zergekecske* vagy *-gida* után 300 K-t, *süket- és nyírfajdjérce* után 150 K-t és *szarvastehén* után 600 K-t. Nemkülönbben a Magas-Tátrában meghonosítás végett kibocsátott *rapiti* és *altái szarvas*, valamint *kőszáli kecske* lelövése esetén a lelőtt vad tenyésztékét és a tenyésztő érdekeltség által megállapított bírságot szintén fizetni kell. (Budapesti Közlöny, 1911. évf. március hó és 1918. évf., 164. sz.)

A vadőri személyzet részére fizetendő löddíjakat és napi kísérődíjakat újabban egy 87.160/1922. sz. F. M. rendelet állapítja meg. (Nimród, 1923. évf., 78. l.)

térbe a vadászati üzemjognak, mint a magánjogias értelemben vett vadászati jog valóságos, tartalomszerinti kigyakorlásának közjogias színezete. „A vadászat tényleg csak a vadászati adó lefizetését tanúsító vadászati jegy mellett gyakorolható.“ (1883. évi XXIII. t.-c. 25. §.) „... vadászati adót fizet az, aki a vadászati jogot és annak gyakorlását szabályozó törvények által a vadászat gyakorlására jogosítva van és ezen joggal a törvényt szabta korlátok között akár saját földbirtokán, akár más földjén élni kíván. Aki fegyvert nem tart, de lóháton és bármilyen ebekekkel vadászik, vadászati adót fizet.“ (Ugyanott 3. §.) A vadászati jegy „... a vadászatnak a vadászatról szóló törvények által meghatározott módon és korlátok között, leendő gyakorlására jogosít“. (Ugyanott 26. §.)

A vadászati jegy tehát, szoros összefüggésben a fegyver- és vadászati adóval (amiről alább a XIV. fejezet során lesz szó), a vadászati üzem folytathatásának közjogi feltétele; egymagában a vadászat gyakorlására jogot ugyan nem ad, de azt jelenti, hogy ha valaki a vadászati üzem folytatására a magánjogi jogcímet (mint területtulajdonos, haszonbérlet stb.) megszerezte, az állami hatóságnak a megszerzett jog valóságos kigyakorlása ellen kifogása nincs.

Vadászati jeggyel tehát — és a fentiekben adott részletezést követve — el kell látva lennie az önálló magánvadászterület tulajdonosának vagy tulajdonosainak, ha a vadászati jogukból folyó vadászati üzemjogot személyesen gyakorolják. Az, hogy a magánvadászati terület milyen természetű, tudniillik egybefüggő és legkevesebb 200 holdnyi terület, körülfalt magánvadászterület, egyesített vadászterület vagy a V. T. 18. §-a értelmében vett vadaskert? nem tesz különbséget.¹ Jogi személyeknél vadászati jeggyel kell bírnia azoknak a közegeknek vagy vadászati engedélyeseknek, akik a jogi személyt illető önálló magánvadászterületen a vadászati üzemet a tulajdonos jogi személy jogán gyakorolják.

Szervezett jogközösségek, mint önálló magánvadászterület-tulajdonosok esetében, ha a vadászati üzemet a jogközösség tagjai saját maguk öhajítják gyakorolni, úgy a jogközösség minden tagja; ha ellenben alkalmazott közegek vagy a vadászat gyakorlásával megbízottak útján folytatják a vadászati üzemet, akkor ezek a közegek, illetőleg megbízottak látandók el vadászati jeggyel.

Vadászjeggyel kell bírnia továbbá az önálló magánvadászati területek vadászatra jogosított haszonélvezőinek, örökhaszonbérésének (emphytheuta), ha a vadászati üzemet személyesen kívánják gyakorolni. Továbbá: minden vadászati haszonbérletnek, a vadászvendégnek, a bárca alapján vadászóknak és az 1921. évi X. t.-c. 1. §-a értelmében a vadászterülettulajdonosok, illetőleg haszonbérlet vadászatra alkalmazott és velük rendes szolgálati viszonyban álló vadászcselédjeinek s a vadak gondozására és a vadászterületek őrzésére felfogadott cselédjeinek is.²

¹ Vadaskertben és teljesen bekerített területen a tulajdonostól vadászjegy váltását nem kívánja meg a badeni jog (Dorner—Seng, id. m. 375. l.) Ugyanígy elszázi jog (Kisch, id. m. 612. l.)

² Az 1883. évi XXIII. t.-c. 6. § b) és c) pontja ezeket a vadászati adó és így a vadászjegy váltása alól mentesítette, mely mentesség igazolásul a

A vadászati adó alól kivett exterritoriális személyek, úgymint a külhatalmak követi és konzulai, valamint a követségek és konzulátusok személyzetének tagjai — amennyiben nem belföldi honosok — az 1883. évi XXIII. t.-c. 6. § a) pontja és 34. § utolsó bekezdése szerint és hivatali minőségük okmányolt igazolása mellett ingyen vadászati jegyekkel láttatnak el. A mező-, szőlő- és erdőgazdaságnál alkalmazott pásztorok, csöszök, erdőkerülők, továbbá a hatóságilag fölesketett erdőtisztek, erdőőrök (erdőővők), vadőrök (vadővők) és a kir. erdőfelügyelőség személyzete arra a területre vonatkozóan, melyre alkalmaztatásuk szól, illetőleg hatóságuk kiterjed, a vadászati adó fizetése és vadászati jegy váltása alól fel vannak mentve. De ha a vadászati üzem gyakorlására egyéb helyen használtatnak fel, vagy azt saját vagy bérelt területeiken és alkalmaztatásuktól függetlenül gyakorolják, vadászati jeggyel épűgy el kell látva lenniök, mintha jelzett hivatali alkalmazásban nem állának.¹ A vadászati jegyet mező-, erdő- és szőlő-pásztoroknál a részükre kiadott „fegyverigazolvány“, hatóságilag fölesketett erdőtiszteknél, erdő- és vadőröknél, valamint az erdőfelügyelőségek személyzeténél az eskübizonyítvány eredetije vagy hiteles másolata pótolja. (1883. évi XXIII. t.-c. 6. §.)

Nem kell vadászati jegy az uralkodónak és az uralkodócsalád tagjainak, kiknek vadászása tehát ettől a közjogi előfeltételtől függetlenül van. (1883. évi XXIII. t.-c. 4. §.) Hasonlókép vadászati adó fizetése, illetőleg vadászati jegy nélkül vadászhatnak az erdészeti főiskola, továbbá az erdőőri és vadőri szakiskolák hallgatói tanulmányi idejük tartamán, mely igényjogosultságukat az iskola igazgatósága által kiállított bizonyítványuk igazolja. (1921. évi X. t.-c. 1. §.) Nem kell vadászjegy a V. T. 24. §-a szerint azoknak sem, akiket a jogosult hatóság hivatalból elrendelt vadászatra behívott, és végűl hegyvidékeken, hol a természeti viszonyoknál fogva a dúvadak elszaporodtak, a birtokos, illetőleg a bérlő saját területén azok elpusztítására vadászjegy váltása nélkül is jogosult. (1883. évi XXIII. t.-c. 7. §.) Miután a dúvadpusztítás a V. T. 8. §-a szerint a földtulajdonosnak saját földjén általában meg van engedve, az utóbb említett törvényes rendelkezésnek egyéb értelme nem lehet, mint hogy a törvényhozó a hegyvidéki dúvadak löfegyverrel és vadászias módon való pusztítására gondolt, mikor is a vadászatra jogosított engedélye önként érthetően a V. T. 13. §-a alapján szintén kikérendő.

A vadászati jegy vagy egy egész évre — mindig az augusztus

„fegyveradó-igazolvány“ szolgált. Miután ezen a téren sok visszaélés történt és a vadászati adó kijátszása céljából fiút, rokant, vendéget, ismerőst, barátot stb. vadászcselédűl jelentettek be, az 1886 július 31-én 42.934. B. M. sz. és az 1904 június 10-én 121.184/1903. B. M. sz. alatt kelt rendeletek szigorúan előírták minden egyes ilyen bejelentés láttamozásánál annak pontos megvizsgálását, hogy a bejelentett a bejelentőhöz csakugyan szolgálati viszonyban áll-e vagy nem? Evégből a cselédkönyv felmutatása volt szükséges.

¹ Pl. ha az erdészeti igazgatóságok valamely alkalmazottja mint önálló magánvadászterület tulajdonosa a saját földjén vagy haszonbérelt községi vadászterületen vadászik. Az igazgatóság kezelése alatt álló állami erdőkben való vadászathoz azonban vadászjegyre szüksége nincs.

1-jével kezdődő és a következő év július 31-ikével végződő vadászati adóévet értve — vagy 30 napra állítatik ki s szövege szerint a tulajdonos nevét, a jegy érvényességének idejét s a lefizetett fegyver- és vadászati adó nyugtatását tartalmazza. Hatálya az ország egész területére szól. A kiállító hatóság bármelyik királyi adóhivatal. (1883. évi XXIII. t.-c. 26., 27. §.)

Azoknak, akik vadászjegy kiállítására igényt tartanak, ezt az igényüket bejelentéssel kell érvényesíteniök. Ennek a bejelentésnek kellékei az 1921. évi X. t.-c. 6. §-a szerint a következők: *a)* be kell jelenteni a bejelentő, valamint névszerint megnevezendő családtagjai, vadászcselédjei, erdő- és vadőrei, s a mező-, szőlő- vagy erdőgazdaságban alkalmazott csőszök, pásztorok és erdőkerülők birtokában levő és vadászatra használható lőfegyvereket számuk szerint és annak kitüntetésével, hogy egy- vagy többesövűek és ismétlőlőfegyverek-e vagy sem; *b)* meg kell jelölni a bejelentő állandó lakhelyét; *c)* meg kell jelölni az időtartamot, melyre a vadászati jegy kiállítását óhajtják, s a 30 napra szólóknál a 30 napos határidő kezdőnapját is; *d)* mellékelni kell továbbá a pénzügyigazgatóságnak (adófelügyelőhelyettesnek) bélyegmentes bizonyítványát arról, hogy a bejelentő az ő állandó lakhelyén arra az évre, melyre a vadászati jegyet kéri, esetleg a megelőző legutolsó évre, volt-e jövedelmi adóval megróva vagy nem? s ha igen, a *jogerősen*, illetőleg jogerős kivetés hiányában, *elsőfokon* megállapított jövedelemadó kivetése során mennyi összjövedelem mutatkozott. Több lakhely esetén valamennyi lakhely megjelölendő s kimutatandó, hogy a bejelentő jövedelemadóval máshol megróva nincs.

Ha a bejelentéssel élő folyamodónak családtagjai szintén vadászati üzemet folytatni akarnának, az ő részükről személyenként külön bejelentések teendők s azok beadására akár a családfő, akár maguk a családtagok jogosultak. (1883. évi XXIII. t.-c. 29. §.) Kiskorú családtag bejelentéséhez az atyai hatalmat gyakorló vagy egyébkénti törvényes képviselő szavatosságvállalási nyilatkozata szükséges.

Az országban tartózkodó külföldiek csak valamely magyar állampolgár kezessége mellett kaphatnak a fenti bejelentésre vadászati jegyet. A kezes mindazon bírságokért, kárpótlásokért és költségteritésekért, melyek netalán utóbb a külföldre a fegyver- és vadászati adóról, vagy a vadászatról szóló törvények értelmében kiszabhatnak, jóállani tartozik s ezért kezes csakis az lehet, ki ezen feltételnek megfelelni képes. A kezesség iránti nyilatkozat a külföldi egyénnek bejelentésére vezetendő. (Ugyanott 30. §.)

A bejelentés helye, időpontja és ellátása. A vadászati jegy elnyerésére irányuló bejelentéseket, kis- és nagyközségekben a bejelentő (illetőleg a kezes) állandó lakása szerint illetékes járási főszolgabíró-nál, városokban a polgármesternél kell benyújtani. Az, aki a vadászatot 30 napot meg nem haladó idő tartama alatt kívánja gyakorolni, kivételesen benyújthatja bejelentését az ideiglenes tartózkodási helye szerint illetékes, előbb megnevezett közigazgatási tisztviselőknél is. A bejelentés benyújtásának rendszerinti időpontja az adóévet megelőző június hónap, de ha valaki évközben óhajtja a vadászat gya-

korlását megkezdeni, a bejelentés azonnali megtétele mellett (amire köteles is) a rendes időpont elmulasztása nem akadály. (Ugyanott 31., 32. §§.)

A benyújtott bejelentéseket a főszolgabíró, illetőleg polgármester az e célra nyitott rovatos jegyzőkönyvbe bevezeti, a vadászati üzem folytatására vonatkozó jogosultság szempontjából megvizsgálja s ha úgy találja, hogy a jogosultság fennforog és a megtagadásra ok nincs, láttamozásával ellátva a bejelentő félnek visszaadja. (Ugyanott 33. §.)

A törvény az eljáró közigazgatási tisztviselő vizsgálati jogát kifejezetten csak arra terjeszti ki, hogy nem forog-e fenn azoknak az okoknak valamelyike, melyek esetében a láttamozás a törvény 36. §-a szerint feltétlenül megtagadandó. Ilyen okok: *a)* ha a bejelentő 20-ik életévét még nem érte el, kivéve, ha a bejelentést helyette az atya vagy gondnok adta be; *b)* ha a bejelentő elmebeli fogyatkozás miatt lőfegyverek biztos kezelésére képtelen; *c)* ha a bejelentő a V. T.-ben körülírt vagy a fegyver- és vadászati adóról szóló törvényben megállapított kihágások valamelyike miatt jogerősen marasztalva volt s a büntetés végrehajtása, illetőleg letelte óta 3 év még el nem múlt; *d)* ha a bejelentő fegyverrel elkövetett büntettért vagy rablásért, zsarolásért jogerősen elmarasztaltatott és *e)* ha külföldről van szó, aki kezeit épen nem, vagy olyant állított, aki el nem fogadható.¹

Amennyiben a *b)*—*d)* esetei utólag állanak be, vagy az *a)* alatti oknak a vadászati jegy kiadásakor való fennforgása később derülne ki, a vadászati jegy minden megtérítési vagy kárpótlási igényre tekintet nélkül azonnal visszavonandó. A visszavonásra ugyanaz a közigazgatási tisztviselő illetékes, aki a láttamozást foganatosította. (Ugyanott 37. §.)

Megtagadandó a láttamozás a 9862/1920. M. E. számú rendelet 4. §-a alapján azoktól a személyektől is, akiknek lőfegyvertartási vagy vásárlási engedélye nincs, kivéve, ha a vadászatot nem lőfegyverrel, hanem csak lőháton és ebekkel gyakorolják. Amennyiben a fegyvertartási engedély valakitől utólag elvonatik, ez a vadászati jegy utólagos visszavételét is maga után vonja.

Miután a vadászjegy iránti bejelentések láttamozása tisztán rendőri természetű közigazgatási cselekmény, egészen világos, hogy az eljáró tisztviselő az érintett eseteken kívül, holott is a láttamozást meg kell tagadnia, egyéb és ott fel nem sorolt körülmények között a láttamozást, ha úgy véli indokoltnak, *megtagadhatja*.² A lőfegyverek biztos kezelésére képtelenség pl. nemcsak elmebeli fogyatkozások, hanem más okok, mint bénaság, nagyfokú rövidlátás, sükettség következménye is lehet. Megrögzött iszákosok, erőszakoskodásra való hajlamosságban

¹ A megtagadást a törvény az *a)*—*e)* esetekben imperatíve írja elő és méltányossági szempontok mérlegelésének helye nincs. (B. M. 1888/55.585. sz. *Egerváry*, I. köt. 264. l.)

² A szövegben mondottakra tekintettel helytelennek kell tartanunk a *Közigazgatási Bíróság* 6120/1907. P. sz. ítéletét, mely szerint: „A vadászati jegy elnyerése iránti bejelentés láttamozása *kizárólag* az 1883. évi XXIII. t.-c. 36. § *a)*—*e)* pontjaiban felsorolt okokból tagadható meg; vármegyei szabályrendelettel megállapított egyéb okok a láttamozás megtagadására befolyással nem bírhatnak.” (Egyet. Döntvénytár, I. köt. 515. l.)

szenvedők, hatóság elleni erőszakot elkövetők, rendőri felügyelet alatt állók és olyanok, kik ismételten tanúsították, hogy a fegyverrel való gondos elbánásra kellő komolyságuk, megfontoltságuk hiányzik: közbiztonsági szempontból a vadászásnak egyéniségüknél fogva közveszélyessé minősülő szabad gyakorlatára fel nem jogosíthatók.¹

Egyébként a láttamozás megtagadásának vagy a már kiadott vadászati jegy visszavonását elrendelő végzésnek kötelező indokolásában és az annak vételétől számított 15 napon belüli felebbezésben, illetőleg panaszjogban a jogorvoslat az érdekelt feleknek rendelkezésére áll. A felebbezés a közigazgatási bizottsághoz, ennek döntésével szemben pedig a panasz a közigazgatási bírósághoz nyújtandó be. (Ugyanott 38. § és 1896. évi XXVI. t.-c. 81. § 2. pontja.)

Magát a vadászati jegyet a láttamozott bejelentés alapján a kir. adóhivatal állítja ki és veszi át a bejelentésben foglalt adatok figyelembevételével megállapítandó fegyver- és vadászati adóösszeget is. (1883. évi XXIII. t.-c. 34. §-a.)²

Vadászati jegyét a vadászat gyakorlása közben mindenki magával hordani és az erre illetékesek felszólítására felmutatni köteles. A vadászati jegy felmutatása iránt az állami csendőrség és rendőrség tagjai, a törvényhatósági közbiztonsági közegek, valamint a pénzügyőrök kötelesek mindenkit, aki akár lőfegyverrel, akár lóháton és bárminemű ebek használatával vadászik, felszólítani.³ A magánvadászterületek tulajdonosai, vadászati haszonbérlei, gazdatisztjei és az erdők, szőlők és mezők felügyeletével megbízott személyek pedig jogosítva vannak a vadászjegy felmutatását kívánni. (Ugyanott 39. §.) Aki vadászjegyét bármi okból elő nem mutatja, tartozik a vadászattal azonnal felhagyni és ha ismeretlen, a felszólító kívánatára akár nevét és lakását meg-

¹ A láttamozás, ha az 1883. évi XXIII. t.-c. 36. §-ában felsorolt esetek nem forognak fenn, azon okból, hogy a kérelmező vagyontalan és kézi munkájából élő egyén, nem tagadható meg. (B. M. 1886 december 24-én 67.056. sz. alatt. *Egerváry*, I. köt. 264. l.)

² A diplomáciai testület tagjai által kívánt vadászati ingyenjegyek kiszolgáltatása körüli eljárást a volt csász. és kir. külügyminiszter 1889 december 18-án 31.578. és 1890 február 6-án 2879. sz. alatt, továbbá a m. kir. pénzügyminiszter 1890 január 11-én 159. sz. és a belügyminiszter 1889 december 24-én 84.515. és 1890 január 26-án 3161. sz. alatt kelt kölcsönös átirtaikban szabályozták. E szabályozás szerint a diplomáciai képviselő tagjai a helynek megjelölése mellett, hol Magyarországon vadászni óhajtanak, vagy közvetlenül az illető törvényhatósághoz fordulhatnak, vagy igénybevehetik az ingyen vadászati jegy kiszolgáltatása érdekében a külügyminiszter vagy a Felsőség személye körüli miniszter közvetítését. Az ingyenjegyek kelet és név kitöltése nélkül úrlapok alakjában a budapesti kir. adóhivatal által állíttatnak ki és innen szolgáltattnak át a fenti hatóságok útján a jelentkezők részére, akár esetről esetre, akár tömegesen is, hogy a megkereső hatóságok a jelentkezőknek a név és kelet kitöltésével azokat kiadhassák. Az eljárás tehát az 1883. évi XXIII. t. c. 34. §-ától, mely az adóhivatalok közvetlen eljárását és a diplomáciai testülethez való tartozásnak előtűt leendő okmányos igazolását írja elő, némileg eltér.

³ Az I—VI. sz. m. kir. csendőrkörületi parancsnokságokhoz intézett B. M. 30.683/1894. sz. 1884 április 24-iki rendelet szigorúan meghagyja, hogy a csendőrség e törvényes kötelezettségének a legpontosabban tegyen eleget. (Rend. Társ. 1894. évf. II. köt. 311. l.)

mondani s abból a célból, hogy ezeknek bizonyítására rászorítható legyen, alkalmas zálogot adni, — akár a felszólítót kilétének kiderítése végett a legközelebbi községi előjárósághoz követni. (Ugyanott 40. §.)

Hogy a vadászjegyekkel kapcsolatban a törvény minő kihágásokat állapít meg, a vadászati adóról szóló fejezetben fogjuk tárgyalni.

A vadászjegy elvesztése vagy elrongyolódása esetén ugyanazon adóhivatal, mely azt kiállította, és ugyanazon időtartamra szólóan megfelelő folyamodványra újabb vadászjegyet állít ki. (Ugyanott 50. §.)

28. §. A vadászati üzem haszonbérbeadása.

I. A vadászati üzem haszonbérbeadása a legáltalánosabb módja a vadászati jog más által való gyakoroltatásának. Az erre szolgáló szerződési alakzat a közönséges haszonbérleti szerződés, melyben ügyfelek gyanánt egyfelől a vadászati jog alanya vagy a vadászati jog alanyai képviselőjében a községi előjáróság, másfelől a vadászati üzem haszonbérleje állanak szemben. A megszokott szóhasználat a szerződést rendszerint mint „*vadászati jog haszonbérletét*” nevezi meg, jöllehet sohasem a földtulajdonhoz való szoros hozzátársítása miatt attól elválaszthatatlan vadászati jog a szerződés tárgya, hanem a vadászati jog tartalmának valóságos kigyakorlására irányuló és merőben közjogi színezetű vadászati üzemjog.¹ Gyakorlati szempontból a terminológia állandó szem előtt tartása azért fontos, mert a haszonbérlelő jogainak bizonyos megengedett korlátozásai épen azon sarkallanak, hogy amit a szerződés folytán a haszonbér ellenében kap, az nem a vadászati jog maga, melynek tartalmán a felek mit sem változtathatnak, hanem csak bizonyos és ebből a törvényes tartalomból folyó cselekvőségek szerződésileg meghatározott sorozatának fogatosítására vonatkozó engedély. Szembeszökően akkor áll előttünk a most mondott megkülönböztetésnek jelentősége, mikor a magánvadászterület tulajdonosa adja haszonbérbe a területén való vadászati üzemet s a szerződésben minden oly megszorítást, ami csak a törvény valamely kimondott szabályával nem ellenkezik, tetszése szerint felvehet.

Elvileg ugyan magánvadászterület és községi vadászterület haszonbérbeadása között nincs különbség, de az utóbbiakra nézve fennálló kényszer-haszonbérbeadás, annak előírt módzata s a haszonbérlelőre átruházható jogkör tekintetében oly eltérések állanak fenn, amelyek a közös szabályok előrebocsátása után a magánvadászterü-

¹ A vadászati jog önálló természete kizárja már azt a korábban elterjedt felfogást, mely szerint a vadászat haszonbérlete tulajdonképen magára az ingatlanra vonatkoznék a rajta való vadászás céljából. Ez csak akkor állhatna meg, ha a vadászatot oly értelemben soroznók az ingatlan haszonvételei közé, mint annak akármely gyümölcsét és azzal a további következménnyel is járna, hogy mindenben az ingatlan haszonbérletére vonatkozó szabályokat kellene itt is alkalmazásba vennünk. Ha tehát a vadászati haszonbérlelő rá is léphet az ingatlanra (hiszen másképp a vadászatot nem űzhetné), nem lesz az ingatlan ezáltal bírlalója oly értelemben, mint magának az ingatlan haszonbérlelőjénél látjuk; nem detentál alieno nomine semmit, hanem a vadászati üzemjognak, mint az ingatlantól különálló jogtárgynak valódi birtokosa.

letek és a községi vadászterületek haszonbérbeadásának elkülönített tárgyalását teszik szükségessé.

A mondottak szem előtt tartásával a haszonbérleti szerződés fogalmát vadászati vonatkozásban a következően határozhatjuk meg:

A vadászati haszonbérleti szerződés az a szerződés, melynek fogva a vadászati jogosított fél, a haszonbérbeadó, az őt megillető vadászterületen a vadászati üzem folytatását a másik félnek, a haszonbérelőnek meghatározott időtartamra és az utóbbi által fizetendő haszonbér ellenében átengedi.

A haszonbérbeadó a vadászterületek különbözőségéhez képest vagy úgynevezett magánvadászterület-tulajdonos, aki önálló vadászati jogalany lévén, a vadászati üzemet személyesen is gyakorolhatná, vagy a községi vadászterületek vadászati üzeme fölött a törvény előírása szerint rendelkező politikai község. Az előbbi kategóriába tartoznak: az önálló magánvadászterület, a körülzárt magánvadászterület, a vadaskert és az egyesített magánvadászterület egyedüli vagy társtulajdonosai és dologi jogcímen való haszonélvezői, valamint a területegyesítők, továbbá a jogi személyek és szervezett jogközösségek, végül pedig az államkincstár, mint tulajdonosok. A haszonbérbeadás ezeknél a vadászati jogosítottaknál a szerződési szabadság elvén nyugszik. Ezzel szemben a községek, az őket mint községet tulajdonilag illető ingatlanokra, valamint a községi vadászterületekbe utalt összes oly ingatlanok tulajdonosai, mely ingatlanok a V. T. 3. §-a értelmében önálló vadászterületet nem alkotnak, ezekre az ingatlanokra nézve: haszonbérbeadási kényszer alatt állanak¹ s szerződési szabadságuk a szerződés tartalma szempontjából is meg van kötve.

Vadászati haszonbérlet mindenki lehet, akinek vadászati jegy kiállítására igénye van.² Jogunk a valamely vadászati haszonbérleti szerződésben szereplő haszonbérletők számát sehol sem korlátozza.³ Ide-

¹ Hasonló állásponton van: a görz-gradiskai vadászati törvény 16. §-a; a karintiai vadászati törvény 16. §-a; a morva vadászati törvény 15. §-a; a felső- és alsóausztriai vadászati törvények 15., illetőleg 16. §-ai és a triezsi vadászati törvény 10. §-a. A haszonbérbeadást, de ennek nem megfelelő sikere esetén a házikezelést, azaz alkalmazott vadászok általi vadászati joggyakorlást ír elő (utóbbi mindig kivételnek véve) a bajor vadászati jog (Oertmann, id. m. 378. l.), a coburgi és weimari jogok (Böckel—Porzig, id. m. 352. l.); a hannoveri vadászati törvény 5. §-a; a cseh vadászati törvény 6. §-a; a szülzei vadászati törvény 6. §-a; a stíriai vadászati törvény 14. §-a; a vorarlbergi vadászati törvény 16. §-a és a galíciai vadászati törvény 17. és 31. §-ai. Kifejezetten helyet adnak emellett a vadászat pihentetésének is a hamburgi jog (Nöldeke, id. m. 480. l.), a szász jog (Klosz, id. m. 126. l.) és a porosz vadászati törvény 20. §-a.

² Elvileg azt, akitől az illetékes hatóság a vadászjegy kiállítását megtagadta, a vadászati haszonbérletből kizárni nem lehetne, mert a vadászati üzem-jog gyakorlása közvetlenül úgysem a haszonbérletből, hanem a vadászásra vonatkozó közjogi felhatalmazásból ered. Ezt pedig a vadászati jegy adja meg. Ezért gyakorlati jelentősége a vadászjegy nélküli haszonbérletnek nincs. Ez a helyzet különben utólag is előállhat akkor, ha a vadászati jegyet a haszonbérletől elvonják. Az osztrák tartományi vadászati törvények azokat, akiktől a vadászati jegy megtagadtatott, a haszonbérletből, azaz haszonbérletéből általában mind kizárják.

³ Hasonló állásponton vannak a cseh, karintiai, görz-gradiskai, morva, alsó- és felsőausztriai vadászati törvények stb. Csak 1 bérlet enged a württem-

vonatkozóan, még a községi kényszerhaszonbérleteknél is, csak a törvényhatósági szabályrendeletek állíthatnak fel bizonyos és az illető törvényhatóság területén hatályos megkorító rendelkezéseket. Mint haszonbérlo, ügyfélként szerepelhetnek a vadászati haszonbérleti szerződésekben a vadászat céljából létrejött vadászati egyesületek, mint jogi személyek, valamint jogi személyiséggel nem bíró, egyszerű vadászati társaságok is. A haszonbérbeadó szempontjából az ilyen vadásztársaságok mint több haszonbérlo tekintetnek s társasági szervezkedésük csak egymásközötti viszonyukban, befelé bírhat jelentőséggel.

A vadászás céljából alakított egyesületek a földmívelésügyi miniszter által jóváhagyandó alapszabályaik szerint működnek s járnak el vadászati haszonbérleti szerződések megkötése körül is. Tagjaik csak oly személyek lehetnek, kik vadászjegy váltására egyen-egyen személyileg jogosultak. Áll ez egyébként az egyszerű vadászati társaságokra is, melyeket az egy vadászatra meghívott személyek ad hoc „társasági” együttesétől persze jól meg kell különböztetni. Utóbbi esetben t. i. az egy vadászon megjelent résztvevők sem egymáshoz, sem a vadászúrhoz (a vendéglátó gazdához) semmiféle jogi viszonyban nem állanak.

A szóbanforgó vadásztársaságok a vadászat közös együttes gyakorlására kötnek szerződést és ennek érdekében egymást kölcsönös szolgáltatásokra kötelezik. Hogy a „társaság” tagjai részben önálló vadászati üzem gyakorlására jogosított magánvadászterület-tulajdonosok vagy csak haszonbérlok, teljesen közömbös. A jogi személyiség hiányában az ily társaság, mint ilyen, nem jogképes és nem perképes. Egyik tag sincs jogosító a többiek hozzájárulása nélkül újabb tagokat venni fel, vagy magát mással helyettesíttetni. Bármely tag halálával, ha csak a szerződés másképp nem intézkedik, megszűnik az egész társaság. Amennyiben azonban a társtagok mind haszonbérlok voltak, kik vadászati haszonbérleti szerződés alapján folytattak vadászati üzemet, egyikük halála a társaságot mint ilyent megszünteti ugyan és új társasági szerződést tesz az életbenmaradottak között szükségessé, de a haszonbérleti szerződést nem érinti és az a társaság életbenmaradt tagjaira továbbra is kötelező marad.

Minden haszonbérlet tárgya a vadászati üzem folytatására vonatkozó jognak átengedése. Ez az átengedés lehet teljes, ami azt jelenti, hogy a V. T. értelmében vett vadászás minden vonatkozására kiterjed, de lehet részleges is, midőn a haszonbérbeadó a vadászati üzemet időbeli, vagy vadfajonként való, sőt bizonyos számú vadakra vonatkozó megkorításokkal bocsátja át. A községi vadászterületek haszonbérleténél a vadászati üzem teljes átengedéséről van szó, ez itten kötelező s

bergi jog (Schneidler, id. m. 260. l.); az altenburgi és reussi (id. ág) jog (Böckel—Porzig, id. m. 353. l.); maximum 2 bérlo a reussi (ifj. ág) vadászati törvény (ugyanott); maximum 3 haszonbérlo a weimari, meiningeni, coburgi, göthai, rudolstadt, andershausen jog (ugyanott); továbbá a hesseni vadászati törvény (Wolf, id. m. 403. l.); a hamburgi vadászati törvény (Nöldeke, id. m. 482. l.); a porosz vadászati törvény 22. §-a; a hannoveri vadászati törvény 7. §-a; a badeni jog (Dorner—Seng, id. m. 369. l.); a waldeck-pyrmonti jog (Lange, id. m. 116. l.) és a bajor jog (Oertmann, id. m. 377. l.).

korlátozásokat a V. T.-en túlmenőleg csak a helyhatósági szabályrendeletek állíthatnak fel a vadkímélés, tenyésztés és őrzés érdekében. A magánvadászterületeknél ezzel szemben minden oly korlátozás, melyet a V. T. kifejezetten nem tilt, szabadon kiköthető.

Az ilyen korlátozott vadászati haszonbérleti szerződéseknek tipikus esete a kincstári erdőterületeken bárcaváltás alapján gyakorolható vadászat, holott is a vadászati jogalany — a kincstár — 24 órás időtartamra és faj és szám szerint meghatározott vadakra vonatkozóan engedi át a vadászati üzem folytatásának jogát. (Lásd 198. l.)

A vadászati haszonbérleti szerződések felmondására, megszűnésére és érvénytelenségére az általános ügyleti szabályok és a szerződésben foglalt irányú kikötések az irányadók. Részleteket erről a kérdésről alább.

II. *Magánvadászterületek bérbeadása.* Míg a községi vadászterületeken való vadászati üzemjog haszonbérbeadása felől V. T.-ünk legalább az alapszempontokra nézve útmutatást ad, addig a magánvadászterületek vadászatának haszonbérletként való átengedéséről teljesen hallgat.

Ebből következőleg mindott, ahol ez a vadászati üzem természetével nem ellentétes, irányadóul a közönséges haszonbérlet szabályait és így a magánvadászterületek haszonbérbeadásának első és legfőbb szabályaként pedig a szerződő felek teljes *szerződési szabadságát* kell tekintenünk.

A haszonbérbeadó szolgáltatása a tulajdonjogilag őt illető önálló magánvadászterületen, vagy körülzárt magánvadászterületen vagy vadaskerten a vadászati üzemnek teljes, vagy megszorítások mellett való átengedése. Úgynevezett egyesített magánvadászati területen az egyesítők a vadászati üzem haszonbérbeadására *nem jogosítottak*, mert a V. T. 2. § 3. pontja az egyesítést kifejezetten csak az egyesítők *személyesen gyakorolandó vadászata* céljából engedi meg.¹ Ha az említett fajtájú magánvadászterületek a közjük beszögelő nyúlványokkal vadászati szempontból a V. T. 3. § utolsó bekezdésében elrendelt kényszerhaszonbérbeadás, illetőleg kényszerű haszonbérletbevétel folytán egy területté kapcsolódnak össze a magánvadászati terület tulajdonosainak haszonbérbeadási joga ezekre az enklávákra is kiterjed, tekintet nélkül arra, hogy a kérdéses enklávák egyébként valamely más önálló magánvadászati területhez vagy községi vadászterülethez tartoznának-e? Ez a tétel kettős vonatkozásban bír fontossággal. Először, a kényszerbérbeadás alá eső enklávák, ha a környező magánvadászterület tulajdonosa az egész területet az enklávával együtt haszonbérbe adja: nem kerülhet az alhaszonbérletbeadás szempontjai alá s az ebből folyó összes jogkövetkezmények alól kivettnek tekintendő. Másodszor, ha az enklávák községi vadászterületnek magánvadászati területbe beszögelő részét (nyúlványát) képeznék is: nem igényli a környező magánterülettel való együttes haszonbérbeadása folytán a községi területekre nézve előírt hatósági jóváhagyást.

¹ B. M. 1883/52.078. sz. rend. (Egerváry, 12. l.)

Haszonbérbeadóként a magánvadászterület tulajdonosa, közös tulajdon esetén pedig az összes tulajdonostársak szerepelnek. A tulajdonostársak megegyezésének hiánya esetén a tulajdonközösségben való részesedés ideális hányadai szerinti többség akarata a döntő, melynek a kisebbség a tulajdonközösségnél részére biztosított kauteláris jogok épségbentartása mellett magát alávetni tartozik. Jogi személy tulajdonosnál annak nevében a jogi személy alapszabályszerű közegei, agrárközösségeknél az ezen közösségek határozathozatalra feljogosított szervei, dologi erejű haszonélvezőknél pedig maga a haszonélvezetre dologilag jogosult: hivatottak a haszonbérleti szerződés megkötésére.

A vadászati üzem gyakorlása átengedésének, mint az egyik fél szolgáltatásának szerződészerű ellenértéke: a vadászati haszonbér, melynek készpénzben való megállapításánál mennyiség és mód tekintetében a gyakorlásra átengedett vadászati üzem terjedelme az irányadó. A terjedelem t. i. két irányban lehet megszorítva. Lehet, hogy a haszonbérbeadó ingatlanaink csak némely — egyébként az önálló vadászterület nagyságát elérő — részein engedi át a vadászati üzemet, míg a megmaradó részeken vagy saját maga, vagy más haszonbérelője vadászik. Lehet továbbá, hogy a vadászati üzem gyakorlását csak bizonyos fajtájú, sőt eleve meghatározott számú vadakra vonatkozóan adja bérbe, mikor is az egyéb fajú vagy a kikötött számon felüli vadak vadászása a haszonbérletből kivontnak tekintendő.

Magánvadászterületek vadászati haszonbérbeadása alakiságokhoz kötve nincs. A szerződés tehát szóbelileg is érvényesen megköthető. Írásbeli alak — még pedig a közjegyzői okirat, az 1886. évi VII. t.-c. 22. §-a értelmében — csak akkor szükséges, ha a szerződő felek házassági vagy jegyestársak volnának.¹

A vadászati haszonbérleti szerződés eredményezte jogviszony főbb vonásaiban a következő:

A haszonbérbeadó a szerződés tartamára — mely tetszés szerint bármilyen hosszú időre szólhat — a vadászati üzemet gyakorlás céljából a haszonbérelőnek átengedni s ebből folyólag minden oly magatartástól és cselekvéstől tartózkodni köteles, ami a haszonbérletet a vadászati üzem gyakorlásában zavarná vagy az előre kikötött határokon túl korlátozhatná. Az, ami e tekintetben elsősorban jöhet figyelembe és szerződésellenesnek tekintendő, a következő: tilos az ingatlannak minden oly használata, mely a rajta való vadászatot meghiusítja;² tilos egyes területrészeknek körülkerítés útján a haszonbérlet területéből való kivétele s ennek ilyen módon végbemenő megkisebbitése; tilos továbbá a haszonbérelő vadászati berendezéseinek (leshelyek, etetők stb.) eltávolítása, rendeltetészerű használatuknak megakadályozása, nemkülönben 3-ik személyek részére oly jogok engedése, melyek a

¹ Magánvadászterület bérbeadásához írásbeli szerződést kíván az *altenburgi és sondershauseni jog.* (Böckel—Porzig, id. m. 352. l.) Az altenburgi jog a bérlet számát egy bérletben határozza meg (ugyanott 354. l.), valamint a bérleti idő minimumát és maximumát is megszabja.

² Pl. a haszonbérlet terület erdős részeiben való legeltetés vagy makkoltatás.

vadászati üzem eredményes folytatását megnehezítik vagy lehetetlenné teszik.

A haszonbérbeadó haszonbérletjével szemben másodszor *szavatosság* is terheli. Ez a szavatosság vagy jogi, vagy fizikai vonatkozású. Jogi akkor, ha a haszonbérlettel szemben a vadászati üzem gyakorlását 3-ik személy valamely erősebb jog alapján elvonja. Közöséges esete ennek az, mikor a haszonbérbeadó ingatlanát elidegeníti és az új tulajdonos a vadászati haszonbérletet felmondással az idő lejárta előtt megszünteti. „Kauf bricht Miethe“, s ez a vadászati jog haszonbérlete szempontjából is áll. A haszonbérletből való *azonnali* kimozdításra azonban az új tulajdonos nem jogosult, hanem a vadászati haszonbértszerződésben megállapított felmondási időt respektálni köteles. Ekként a haszonbérlet legalább is a folyó vadászati év végéig haszonbérletében bennmaradhat. A haszonbérbeadó szavatossága a most mondott esetben abban a kártérítési kötelezettségben valósul meg, mely őt a haszonbérleti szerződésétől elesett vadászati haszonbérlet javára terheli.

Ezzel kapcsolatban vizsgálándó a kérdés, hogy a vadászati haszonbérleti jogot lehet-e a haszonbérlet élők közötti jogutódjával (az ingatlan megvevőjével) szemben a közöséges haszonbérleti jogok példájára telekkönyvileg biztosítani? Nézetünk szerint feltétlenül *igen*, mert annak, hogy a vadászati haszonbérleti jog a haszonbérleti ingatlan telekkönyvi betétjének C) lapján bekebelezessék, semmi telekkönyvi akadályja nincs.¹ Ebben az esetben a vadászati haszonbérleti szerződés az ingatlan vevőjét és új tulajdonosát a kikötött időtartamon át épen úgy kötelezi, mint a haszonbérbeadó halálesetére szóló jogutódját, az örököst, mint a szerződést, mint a hágyaték terhét átvenni köteles.

Amennyiben az ingatlan végrehajtási árverésen cserél gazdát, a helyzet már más. Az árverési odaütéssel a legtöbbet ígérőre a tehermentes tulajdonjog száll át és így az árverelt ingatlanhoz társított vadászati jogra kötött haszonbérleti szerződés és az abból folyó jogok ipso facto megszűnnek és az új tulajdonos a haszonbérletet a vadászati üzem gyakorlásából *minden további nélkül és azonnal* kimozdíthatja. A bekebelezett vadászati haszonbérletnek ily esetben megvan az a nagy előnye a be nem bekebelezetttel szemben, hogy szenvedett kárát az árverési vételáron bekebeleztetése sorrendjében, mint hitelező érvényesítheti. Kisajátítás esetén — ami szintén tulajdonosváltozást jelent — a vadászati haszonbérleti szerződés sorsa a kisajátítás céljától függ. Ha a cél mellett a szerződés tovább is fennállhat s azzal összefér, úgy nem szűnik meg; ellenkező esetben mindkét érdekelt fél, t. i. a haszonbérlet és a kisajátító által fölmondható. A bekebelezett haszonbérlet ellen külön kisajátításnak és kártalanításnak van helye; a be nem bekebelezett ezzel szemben kárát csak a kisajátítást szenvedőn keresheti.

¹ A telekkönyvi rendtartás 63. § 1. bekezdése a „bérleti jogok“-at kifejezetten bekebelezhetőnek, illetőleg előjegyezhetőnek jelenti ki s az Optk. 1095. §-ára hivatkozik. A vadászati jog haszonbérletére a magyar jog szempontjából a bekebelezhetőség annál inkább is lehetséges, mert a vadászati jog az ingatlan tulajdonával elválaszthatatlanul társított reáljog lévén, a bekebelezésre a kötelmi jogoknál sajátos természeténél fogva sokkal inkább alkalmas is.

A haszonbérbeadó fizikai vonatkozású szavatossága abban áll, hogy felelős a vadászati üzem tárgyául szolgáló területnek a vadászat szempontjából kifejezetten állított és megígért tulajdonságáért. Beáll ekként a fizikai szavatosság, ha pl. a vaddús gyanánt bérbeadott területen semmi vad sem található. De ha ilyen kifejezett ígéret nem történt, úgy a vadhiány egymagában a szavatossági kötelezettséget meg nem alapítja, miután a „vadászati üzem“ épúgy, mint a „vadászati jog“ a vad átmeneti, vagy állandó jellegű teljes hiánya esetén is fennáll és gyakorolható s ezt az eredménytelenség kizárta éppen nem teszi.

A szavatosság következményei különben a kártérítésen kívül az egyoldalú visszalépésben, vagy a bér leengedése iránti igényben is megnyilvánulhatnak.

A vadászati haszonbérlő a maga részéről elsősorban a haszonbér pontos megfizetésére köteles. Ha a vadászati üzemet saját személyében rejlő okok miatt nem folytathatta, ez a körülmény a bérfizetés alól nem mentesíti. Ellenkező kikötés hiányában a bér a megállapított időszakokként (félév, egy egész év) mindig előre fizetendő. Még le nem járt bérlési összegek előre való kifizetése, tekintettel a haszonbérbeadó esetleges jelzőlogos hitelezőire, vagy az ellene vezetett végrehajtásra, nem tanácsos, mert a bérlőt ismételt fizetés veszélyének teszi ki. Késedelmesen fizetett bérrészek után késedelmi kamat jár s ezenfelül a késedelem okot szolgáltathat arra, hogy a haszonbérbeadó a szerződéstől egyoldalúlag elállhasson.

A haszonbér leengedésének a vadállományt teljesen kipusztító elemi és háborús csapások esetén lehet helye, de ez a szerződésben eleve és föltétlenül ki is zárható. Viszont, ha a terület egy részét a haszonbérbeadó eladja, bár a megmaradt részek még mindig elegendő terjedelműek s azokon a vadászati üzem tovább is folytatható, vagy ha erdőkivágás, mocsárkiszáritás révén a terület vadászati értékét jelentékeny mérvben csökkenti, a bér aránylagos leszállítását a haszonbérlő külön ilyen értelmű kikötés nélkül is igényelheti.

Amennyiben a szerződés és az abból folyó kötelezettségek (különösen a bérfizetés) biztosításául a haszonbérlő az évi haszonbér egészét vagy egyrészét óvadékképpen letette, a haszonbérbeadónak joga van arra, hogy nem, vagy nem pontos fizetés esetén az óvadékból esedékes követelése erejéig magát peren kívül is kielégíthesse.

A vadászati haszonbérlő második kötelezettsége a vadászati üzem törvényszerű és a szerződésben megállapított módon való folytatására vonatkozik. Ha a szerződés a vadászati üzem teljességét engedélyezte, úgy az okszerű, rendes vadászásra csak az 1883. évi XX. t.-c. rendelkezései, illetőleg az általában elfogadott és elismert vadászati szokások az irányadók. A magánvadászterületek tulajdonosai azonban, mint tudjuk, jogosítva vannak arra, hogy a vadászati üzemet tetszés szerinti korlátozások mellett adhassák haszonbérbe és e tekintetben csak a V. T. abszolút tiltó parancsai kötelezik őket. A V. T. 6. §-ának az a kijelentése t. i., hogy „a haszonbérlő a vadászati jog gyakorlásában csak ezen és a mezsei rendőrségi törvény határozatai által korlátozható“,

mint előbb már említve volt, *csak a községi vadászterületek haszonbérloit* tartja szem előtt, de *nem vonhatja el a magánvadászati területek tulajdonosainak* azt a jogát, hogy saját érdekükben a területen található vadállományt a törvényen túl menőleg is ne kímélhessék — hiszen megtehetik azt is, hogy a vadászatot általában nyugtatják —, vagy ha az üzemet maguk folytatják személyesen, azt csak bizonyos vadfajokra korlátozottan teszik.

Ehhez képest magánvadászati területeken köthetők oly vadászati haszonbérleti szerződések, melyekben csak az apró, vagy csak a nagy vad, illetőleg csak bizonyos fajú vad (pl. foglyok) vadászata van bérbeadva, avagy a haszonbérleti jog bárcaváltás formájában csak bizonyos fajú és bizonyos számú vadak lelövésére vonatkozik. Ily szerződéseknel, ha a haszonbérlo a vállalt kikötéseket megsérti, pozitív szerződészegést követ el és ennek következményeit (kártérítés, a szerződés egyoldalú megszüntetése) viseli.

A vadászati haszonbérlo — hacsak a szerződés kifejezetten el nem tiltja — jogosítottnak tekintendő bérleti jogának alhaszonbérlet formájában való kihasználására is. A jogviszony, mely ilyenkor közte és az alhaszonbérlo között előáll, mindenben egyezik az ő és a haszonbérbeadó közötti viszonyal.

Több haszonbérloárs (s ugyanez áll az alhaszonbérlokre is) a haszonbérlovel szemben minden szerződésbeli kötelezettség teljesítéséért egyetemlegesen felelős.

A vadászati haszonbérleti szerződés természetes megszűnési módja a kikötött bérleti időszaknak lejárta. Ha azonban a haszonbérlo a vadászati üzemet a haszonbérbeadó tudtával lejárat után is tovább folytatja, a szerződés az eredeti feltételek mellett, de most már határozatlan időre hallgatagon meghosszabbítottnak tekintendő. Ez esetben a szerződést csak felmondás útján lehet megszüntetni, még pedig valamelyik bérfizetési időpontban a folyamatban levő vadászati év végére szóló hatállyal. A felmondás meghatározott alakiságokhoz kötve nincs.

Hogy a terület tulajdonában beállott változás mennyiben hat ki a vadászati haszonbérletek megszüntetésére, a fentiekben már jelezve volt.

A haszonbérleti jog valóságos megszűnése mindig magában foglalja az alhaszonbérleti jogok ipso facto való megszűnését is.

A vadászati haszonbérleti szerződést a szerződő felek egyoldalú visszalépése is megszüntetheti. Jogositva van erre elsősorban a *haszonbérbeadó*:

ha a haszonbérlo a haszonbért egyáltalában nem, vagy csak késedelmesen fizeti, amennyiben önként érthetően a szerződésnek erre az esetre egyéb rendelkezése nincs. A szerződésnek ezen a címen való egyoldalú megszüntetése rendszerint csak a folyó vadászati év végére lehet hatályos, bár a szerződés az azonnali kimozdítást is kimondhatja.

Ha a haszonbérbeadó a késedelmes bérreszleteket utólagosan és fenntartás nélkül elfogadja, ezzel visszalépési jogáról (hacsak a kimozdítás iránt a keresetet már meg nem indította) lemondott.

Visszaléphet a szerződéstől a haszonbérbeadó akkor is, ha a

haszonbérelő a vadászati üzemnek a szerződésben megszabott korlátozásait áthágja, vonatkozzanak ezek a korlátozások akár a vadászat módjára, a vadak kíméletére vagy némely vadfajoknak az üzemből való kivételére.

A vadászati haszonbérelő viszont egyoldalú visszalépési jogot oly esetben gyakorolhat, amikor a haszonbérbeadó legelől említett kötelezettségeit (lásd 209. l.) megszegi. Magától értetődő, hogy a visszalépési jog törvényszerű gyakorlása akár a haszonbérelő, akár a haszonbérbeadó veszi azt igénybe, mindig összeköthető a negatív szerződési érdek megtérítésére irányuló kárköveteléssel, miután a visszalépési ok vétkes előidézése a szerződéses viszony fenntartását és az ahhoz fűződő érdeket sérti és így relatíve (a felek között) jogellenes cselekménynek minősítendő.

A halál, mint a vadászati haszonbérleti szerződéseket megszüntető ok közvetlenül sohasem érvényesül.¹ Nem különösen a haszonbérbeadó halála, mikor is az általa kötött szerződés jogutódait a maga egészében és a kikötött időtartamon át kötelezi. Viszont a haszonbérelő halála okot szolgáltat az ő örököseinek arra, hogy a haszonbérleti szerződést lejárát előtt is felmondhassák, miután nem tekinthetők személyükben feltétlenül alkalmasoknak a szerződésben biztosított vadászati üzem folytatására. Ez a vadászati üzem természetéből önként következik. A szerződő felek valamelyikének csődje esetén a vadászati haszonbérleti szerződéseket a csődnyitás ténye közvetlenül nem szünteti meg, hanem a vagyonbukott fél helyébe a csődtömeg lép s így a szerződés fel vagy fel nem mondása a tömeg gondnokától függ. Áll ez különösen a haszonbérelő csődje esetére. A haszonbérbeadó csődjében a vadászati haszonbérleti szerződés meg épen érintetlenül maradhatna, de ha az ingatlant, melyen a vadászati üzem folytattatik, a tömeggondnok eladatja, ez az eladás a bírói árverés joghatályával bírván, a helyzet egészen úgy alakul, mint a terület tulajdonának végrehajtás során beálló változása esetén.

III. *Községi vadászterületek haszonbérbeadása.* A V. T. idevágó rendelkezései a következők:

„3. §. A 2. § alá nem tartozó földbirtokon és a községek tulajdonát képező területeken, az utóbbiak terjedelmére való tekintet nélkül, a vadászati jogot az azonegy határbeli földbirtokosok a községgel együtt legalább is hatévi tartamra bérbeadni kötelesek, az évi tiszta jövedelem a tulajdonosokat birtokaránylag illeti.² Ha az arány ily-

¹ Kivéve a partikuláris vadászati jogot, hol a bérelő halálának szerződést szüntető hatálya szabályrendeletileg a községi vadászterületek haszonbérleteinél ki lehet mondva. Így például *Komárom vármegye* 1914. évi statútum 16. §; *Jász-Nagykun-Szolnok vármegye* 1914. évi statútum 8. §-a szerint.

² A törvény a határbeli birtokosok és a község együttes bérbeadási kötelezettségéről beszél; de ez nem jelenti azt, mintha a község a községi vadászterületbe utalt magántelkek tulajdonosaival előzetesen megállapodni volna kénytelen. Ellenkezően, a község teljesen függetlenül és önállóan a „határbeli birtokosok“ minden meghallgatása nélkül jár el. (Helyesen állapítja ezt meg az 1890. évi 53.285. sz. B. M. rend. Lásd *Egerváry-féle id. gyűjt.* I. köt. 6 l.)

módon nem lenne megállapítható, az egész jövedelem a községet illeti, mely azt közigazgatási célokra fordítani köteles.

„Az egyfolytonosságban levő ily terület, ha az 2000 kataszteri holdnál nem nagyobb, egyben adandó, különben több, legalább is 2000 kataszteri hold részletben is adható bérbe. A bérbeadásnál az 1871. évi XVIII. t.-c. 110. §-ában (ehelyett most már az 1886. évi XXII. t.-c. 120. §-a az érvényes) megállapított eljárás szabályai tartandók meg, de a bér-szerződés mindig a megyei alispán, törvényhatósági joggal felruházott városokban a tanács jóváhagyása alá terjesztendő, kinek határozata ellen a belügyminiszterhez felebbezés intézhető.“

A V. T. 3. §-ának itt nem közölt 2-ik bekezdése elvesztette hatályát¹ és helyébe az 1886. évi XXII. t.-c. 57. § következő intézkedése lépett:

„Aki a község közjavadalmaiból haszonbérli, vagy a községgel szerződési viszonyban vagy perben áll, a község közjavadalmaira vonatkozó vagy a szerződési viszonyból eredő semminemű ügyek tárgyalásában részt nem vehet.“

Végül: V. T. 6. §: „A haszonbérlo a vadászat gyakorlatában csak ezen és a mezsei rendőrségi törvény határozatai által korlátozható...“²

Az itt közölt törvényes rendelkezések elseje az a már többszörösen említett tétel, hogy az úgynevezett községi vadászterületek egész terjedelmén³ a vadászati üzem másképen, mint haszonbérbeadás útján nem gyakorolható. A község mint ilyen, szakértő alkalmazottak által, vagy képviseleti szervei útján nem vadászhatik⁴ sem pedig a vadászatot nem

¹ A hatályát veszített 2-ik bekezdés a következőben hangzik: „A községi birtokok vadászati bérlete az 1871. évi XVIII. t.-c. 36. §-a b) pontjának intézkedése alá nem esik.“

² A községi vadászterületek törvényszerű haszonbérbeadásának ellenőrzése céljából az 1884/1795. sz. B. M. rend. úgy intézkedett, hogy a törvényhatóságok területén levő összes községek vadászterületeinek bérbeadására vonatkozó adatok, szolgabírói járások szerint táblázatos kimutatásba foglalva felterjesztessenek. E kimutatásokba a község neve, a bérbeadott terület holdak szerinti terjedelme s a bérleti idő voltak felveendőek.

³ Közig. Biróság 1898. évi 2359. sz. ítélet. A községi vadászterületnek, vagy annak egy részének bérbe nem adása az 1883. évi XX. t.-c. 3. §-a értelmében meg nem engedhető. (Egerváry, II. köt. 15. l.)

⁴ Egy 80.050/1897. sz. B. M. rend. abból az alkalmából, hogy egy község hegyközséggé alakulván át a vadászati jogot házikezelésbe vette és az immár községi területből „hegyközségi területté“ vált területen a V. T. 3. § szerinti bérbeadást mellőzte, a benyújtott panaszt visszaküldte a V. T. 2. § utolsó bekezdésében előírt fokozatos elbírálás végett abból a szempontból, hogy a hegyközségi területté alakítással létesített-e a V. T. 2. § 2. bekezdése szerinti önálló vadászterület vagy sem. (Közölve a rend. Egerváry, II. köt. 20. l.) E rendeletből az a következtetés volna első pillanatra leolvasható, hogy valamely község a községi vadászati területen a hegyközséggé való alakulással a vadászatot házikezelésben is gyakorolhatná. Ez azonban téves következtetés volna. A politikai község nevezetesen, mint ilyen „hegyközséggé“ át nem alakulhat. A hegyközségeket az 1894. évi XII t.-c. értelmében csak az egyes szőlőterület-birtokok alakíthatják meg s így a politikai község a hegyközségben csak annyiban vehet részt, amennyiben mint magánjogi jogalanynak szőlőbirtoka a politikai községnek is van. A hegyközség V. T. 2. § 2. bekezd. szerinti területe tehát a politikai község vadászterületével sohasem azonosul s így szó sem lehet arról, hogy a község gyakorolhassa a vadászati jogot házikezelésben, hanem csak a szőlőbirtokosok által alakítható „hegyközség“ a saját hegyközségi szőlője területén.

pihentetheti, hanem azt mint közjavadalmat értékesíteni köteles.¹ Ennek ellenére mégsem tekinthető egészen kizártnak az, hogy a vadászat a községi vadászterületeken valósággal pihenjen. Előállhat ez az eshetőség akkor, ha a bérbeadás iránti kísérletek, a megtartott árverés, mind eredménytelenek maradnak. Ilyenkor a területen a vadászat abszolúte nyugszik és senki által sém gyakorolható.²

Hogy mit értünk községi vadászterület alatt, erre nézve utalunk a 25. § során mondottakra. Itt csak azon kérdések vizsgálata bocsátandó még előre, hogy adott esetben mi és mikor kerülhet a *községi vadászterülettel együtt ugyanazon egy haszonbérlet alá*, jöllehet a V. T. értelmében mint magánvadászterület is szerepelhetne. Felelet:

elsősorban a V. T. 3. § harmadik bekezdése szerinti *nyúlvány*, vagyis a szomszédos magán-, vagy más községi vadászterület 200 holdnál kisebb oly része, mely a községi vadászterületet alkotó nagyobb erdőségbe úgy szögellik be, hogy az által legalább három oldalról körül van véve;

másodsorban minden olyan s a V. T. 2. §-a szerinti terület, mely egyébként magánvadászati terület volna, ha és amennyiben tulajdonosa a községhez intézett kijelentésével területét a községi vadászterülethez akarja csatoltatni. Az ilyen önkéntes csatlakozást a község köteles elfogadni, sőt a 2. § 2. pontjában említett szőlők esetében a csatlakozás előmozdítására minden lehetőt megtenni tartozik.³ A tulajdonos kifejezett csatlakozási szándéka nélkül azonban magánvadászterületnek a községgel együttes bérbeadása törvénytelen. Különösen nincs helye e tekintetben semmiféle csatlakozási vélelemnek, még kevésbé annak, hogy a közvetlenül a törvény által már vadászterületként minősített ingatlanait tulajdonosai a községi területből „*kivenni*” volnának kénytelenek. Az e részben számos helyen dívó az a szokás, mely ezt a kivételezési nyilatkozatot megkívánja, továbbá minden ilyen nyilatkozatra való felhívás a község részéről törvényellenes és semmi jogvesztő hatályt maga után nem vonhat. Ha tehát a község a 200 holdnál nagyobb összefüggő területek tulajdonosainak hallgatása alapján ezeket a területeket a községekkel együtt mégis haszonbérbe adná, a szerződésnek ez a része eredetileg érvénytelen és semmis volna.⁴

¹ Az egyes telektulajdonosok ú. n. Jagdgenossenschaftja a hannoveri vadásztörvény 5. §-a szerint akár bérbeadhatja, akár nyugtathatja, akár alkalmazottak által gyakorolhatja a vadászatot. Ugyanígy a *thüringiai jogok* (Böckel—Porzig, id. m. 352. l.); *porosz vadásztörvény* 20. §; *szász jog* (Klosz, id. m. 126. l.).

² Megállapította konkrét esetben egy 41.956/1890. sz. B. M. rendelet is. (Lásd *Egerváry*, I. köt. 80. l.)

³ A F. M. 1913. évi május hó 16-án 15.819/1913. sz. alatt kelt rendelete a szőlőbirtokosok és a károk könnyebb elhárítása, sőt a vadorzás megakadályozása érdekében is arra utasítja a községi előljáráságokat, hogy iparkodjanak a szőlőbirtokosokat a szőlőknek a községi vadászterülettel való együttes haszonbérbeadására, tehát a csatlakozásra rábírní. (Rend. Tára 1913. évf. II. köt. 133. sz. 1307. lap.) A magánterületek önkéntes csatlakozását elvileg kizárja a *badeni jog* (Dorner—Seng, id. m. 369. l.); a szövegben adottakkal egyezően rendelkezik a *bajor jog* (Oertmann, id. m. 380. l.)

⁴ A V. T. 2. és 3. §-aival egyenesen ellentétes és törvénytelen a belügy-miniszer 1896. évi 4268. sz. intézkedése (közölve *Egerváry*, II. köt. 21. l.), mely egyébként konkrét határozatának indokai között incidentaliter azt jelenti ki, hogy önálló vadászterületté minősíthető területnek a községi területhez való csato-

Megjegyzendő, hogy a 200 holdnál kisebb, de kertileg művelt és kerítéssel, árkolással körülzárt belső telek, szőlő vagy állandó sziget jellegű ingatlanok a V. T. 2. § 2. pontja szerinti külön magánvadászterület jellegüket azonnal elvesztik és így ipso facto a községi terület alkatrészei közé esnek, ha törvényes kritériumaik valamelyike megszűnnék. Pl. a kerti műveléssel a tulajdonos véglegesen felhagyott, vagy a kerítés vagy körülárkolás többé már nem forog fenn; ha az eredetileg belső telek, szőlő már nem az és csak *volt*¹ valamikor, ha végül az állandó szigetnek ezt a minőségét a vízrajzi viszonyok végleges változása elenyésztette.

Az esetleg a most mondott ingatlanokkal kibővülő községi vadászterület a vadászati üzem szempontjából egyben adandó haszonbérbe, ha ugyan nagysága a 2000 holdat meg nem haladja. 2000 holdnál nagyobb területeket azonban legalább is 2000 holdnyi részletekben külön-külön községi vadászterületekként is lehetséges kiadni, sőt ha a községi földek egy része a többivel folytonossági összefüggésben nincs, hanem egészen külön áll, de nagysága a 200 holdat eléri, önállóan is bérbeadható, miután a V. T. 3. § 1. bekezdése csak egymással összefüggő területek két vagy több részben való haszonbérbeadása esetén írja elő az egyes részletek 2000 holdnyi minimális nagyságát. Még inkább áll ez olyankor, mikor a különálló terület nem apró ingatlanoknak összetétele, hanem a maga egészében a községnek, mint magánjogi jogalanynak tulajdona. (Pl. a községnek a községi vadászterülettel össze nem függő erdeje); erre az utóbbi lehetőségre céloz a V. T. 3. §-a is, mikor a községek tulajdonát képező területeket ezek *terjedelmére való tekintet nélkül* rendeli haszonbérbe adandóknak. Értve pedig ezt úgy, hogy haszonbérbe adandók, akár a községi vadászterülettel *együtt*, akár *külön is*, ha emezzel összefüggésben nem lévén, a 2000 holdat ugyan el nem éri, de a 200 holdnyi minimális nagyságuk megvan.²

A községi vadászterületek haszonbérbeadásának mikéntje a községeről szóló 1886. évi XXII. t.-c. 120. §-ában van meghatározva.³

lása ellen csak a bérbeadás megtörténte *előtt* lehet felszólalni. Az ilyen megfontolatlan közigazgatási intézkedések elsősorban alkalmasak arra, hogy a vadászati jog terén az alsóbbfokú hatóságok önkényes jogmagyarázatokhoz folyamodjanak. Hasonló helytelen miniszteri intézkedés a szőlőkre, mint a V. T. 2. § 2. bek. szerinti magánvadászterületekre nézve az ugyancsak *Egerváry*-nál (II. köt. 19. l.) közölt 1896. évi 1893. sz. rend. A V. T. 2. § bekezdése t. i. expressis verbis jelenti ki, hogy a csatlakozáshoz kifejezett engedélyadás kell, efféle vélelmszerűen a tulajdonos hallgatásából következtetni nem lehet.

¹ Kimondja ezt a F. M. 1913/15.819. sz. rendelet is. Rend. Tára 1913. évf. II. köt. 1307. l.)

² Községi vadászterületek, amennyiben azok nincsenek egyfolytonosságban és így természeti fekvésüknél s vadászati szempontból különálló területeknek tekinthetők, mint ilyenek 2000 katasztrális holdnál kisebb részletekben is bérbeadhatók. (B. M. 1889/70.794. sz. — 1886/66.395. sz. Lásd *Egerváry*, I. 18—19. l.) Ugyanígy: *Közig. Bíróság* 3483/902. sz. alatt kelt ítélete. (Ugyanott II. köt. 14. lap.)

³ B. M. 1890. évi 23.717. sz. rend.: Az 1886. évi XXII. t.-c. 120. §-ában előírt rendelkezések meg nem tartása az eljárás megsemmisítését vonja maga után. (*Egerváry*, I. köt. 55. l.)

„A községi vagyon bérbeadása rendszerint csak nyilvános árverés útján eszközölthetik. Az árverés módzatait és a kikiáltási árt a képviselőtestület állapítja meg s az árverést az hagyja helyben.¹ Ha a köz-árverés sikerre nem vezet, vagy a község érdeke kivételesen a magán-útoni egyezkedést javallaná: a vagyon szabadkézből is kiadható, de az erre vonatkozó szerződés a községre nézve csak a törvényhatóság jóváhagyása után válik kötelezővé.“

Ezek a szabályok az 1886. évi XXII. t.-c. 164. §-a értelmében, a főváros kivételével, a törvényhatósági joggal felruházott városok vadászati haszonbérleteire is irányadók azzal az eltéréssel, hogy a törvényhatósági városokban a képviselőtestület helyett: a törvényhatósági bizottság hivatott eljárni. Budapest székesfővárosban a rendszerint szintén nyilvános árverés útján eszközözendő haszonbérbeadás módzatait és a kikiáltási árt hasonlóképp a székesfővárosi törvényhatósági bizottság állapítja meg, mely kivételesen a szabadkézből való bérbeadást is elrendelheti. A bérbeadás eredményének jóváhagyása mindkét esetben a törvényhatósági bizottság közgyűlésének feladatai közé tartozik. (1872. évi XXXVI. t.-c. 99. §.)

A nyilvános árverésen leendő haszonbérbeadás tehát minden községnél, törvényhatósági városnál szabályul tekintendő, mely mellett a szabadkézből való értékesítés csak kivételes esetekben foghat helyet. Az irányadó szempontokat, melyek a képviselőtestületek által a haszonbérbeadásnál figyelemmel tartandók, legutóbb egy 1912. nov. 22-én kelt 142.328/912. IV. b) számú belügyminiszteri rendelet állapítja meg;² miután a V. T. a vadászat bérbeadásánál követendő eljárásra s a vadállomány megóvása, a községi közjavadalom lehető fejlesztése tekintetében itt felmerülő érdekek biztosítására vonatkozóan semmi közelebbi intézkedést nem tartalmaz.

A bérbeadás módzatait adott esetben megállapító közigazgatási hatóságnak (képviselettestület, törvényhatósági bizottság) legfontosabb teendője eszerint az árverési feltételek tüzetes és kimerítő meghatározása, mert a kötendő haszonbérleti szerződés is tulajdonképpen ezeknek a feltételeknek formába öntése, szerződésjelleggel való felruházása által jön létre. E tekintetben különös fontossága van az egyes törvényhatóságok és községek, rendezett tanácsú városok szabályrendeleteinek, melyek a vadászterületek hasznosításának, a vadállomány gondozásának, a haszonbérleti szerződések megkötésének és ellenőrzésének módját a törvényhatósági autonómia körén belül részletesen szabályozhatják, amire a fentidézett miniszteri rendelet a törvényhatóságokat egyenesen utasítja is.

A haszonbérbeadás érdekében teendő első lépés a bérbeadásra vonatkozó hirdetmény közzététele. A közzététel lehető legnagyobb

¹ E feladattal sem az előjáróság, sem a körjegyző meg nem bízható. (B. M. 1889/73.240. sz. — *Egerváry*, I. köt. 28. l.). Ha az előjáróság intézkedéseit a képviselőtestület utólag jóvá is hagyta volna, ezzel az eljárás semmissége elhárítva nincs. (*Közig. Bírószág* 1897. évi 278. sz., továbbá 1897/965. sz. és 1897/650. sz. ítéletei. — Lásd *Egerváry*, II. köt. 39., 40. és 43. lapokon.)

² Lásd *Rend. Társ.* 1912. évf. II. köt. 205. sz. alatt, (1706. l.).

nyilvánossága a verseny fokozását s ezzel a vadászati bérjövedelem emelkedését biztosítja.¹ Ezért az 1894 aug. 8-án 59.371/1894. sz. alatt kelt belügyminiszteri rendelet² szigorúan előírja, hogy minden törvényhatóság gondosan ügyeljen a községek vadászati haszonbér-hirdetményeinek minél szélesebb körökben való nyilvánosságra hozása fölött s egyben a községeket is utasítja a közzététel módját részletesen megállapító községi szabályrendeletek alkotására.³ Ha a közzététel körül oly szempontok érvényesültek, melyek a hirdetményeknek a nyilvánosság elől való lehetséges elrejtését célozzák, az így létrejött vadászati haszonbérleti szerződések jóváhagyása megtagadandó. Már a hirdetményben pontosan és részletesen — holdak, sőt esetleg parcellaszámok szerint is — ki kell tüntetni azt a területet, amelyen a vadászati üzem haszonbérbe lesz adandó, míg a törvény értelmében a községi területhez nem tartozó „kivett“ magánterületek megjelölése a kötendő szerződés, illetőleg az árverési feltételek feladata.⁴ A hirdetmény jelöli meg az árverés helyét és időpontját is.⁵

Az árverési feltételek oly módon dolgozandók ki, hogy azok a megállapítandó vadászati haszonbérszerződéssel tartalmilag ne ellenkezzenek. Ehhez képest a feltételek közé felveendő:

a) a haszonbérlet szempontjából figyelembe jövő területnek legpontosabb hold- és ha szükséges, parcellaszám szerinti megjelölése, annak kitüntetésével együtt, hogy melyek azok az egyébként a község határába tartozó oly területek, melyek mint magánvadászterületek a községi vadászati üzem alá nem esvén, a haszonbérelt határból kimaradnak.⁶

b) A haszonbérbeadó község neve, melynek képviselőjében a vadászati haszonbérleti szerződést a községi előljáráóság fogja megkötni.

c) A bérleti idő tartama, mely a V. T. szerint minimum 6 esztendő; a helyhatósági szabályrendeletek azonban nagyobb minimumot, valamint maximumot is vehetnek föl.⁷ Hat évnél rövidebb időtartamra

¹ A hirdetmény a szomszédos községekben is közzéteendő. (B. M. 1889. évi 79.224. sz. *Egerváry*, I. köt. 30. l.). A községeknek rendszeresen megküldött vármegyei hivatalos közlönyben való közzététel egymagában is kellő kihirdetési módozatot képez. (B. M. 1889. évi 68.932. sz. *Egerváry*, I. köt. 31. l.)

² Lásd *Rend. Tára*, 1894. évf. (II. köt. 318. l.).

³ Mint figyelembe veendő módust, a rendelet az Orsz. magyar vadászati védegylet vagy más országos jellegű vadászati egyletek hivatalos lapjaiban, szaklapjaiban való közzétételt ajánlja.

⁴ F. M. 1913 május 16-án 15.819/913. sz. a. kelt rend. (*Rend. Tára*, 1913. évf. II. köt. 1307. l.)

⁵ Az árverés helye az érdekelt község községháza és nem az esetleg máshol levő körjegyzőségi székhely. (*Közig. Bíróság*, 3198 1902. sz. *Egerváry*, II. köt. 27. l.)

⁶ *Közig. Bíróság*, 606/1902. sz. Ha a községi vadászterület bérbeadása alkalmával a bérbeadandó területek az árverési feltételekben pontosan meghatározva és a községi területhez nem tartozó önálló vadászterületek megnevezve nem lettek, a bérleti szerződés nem hagyható jóvá. (*Egerváry*, II. köt. 42. l.)

⁷ Tízévi időtartamot írnak elő: *Csongrád megye* 1913. évi statút. 3. §; *Bács-Bodrog megye* 1913. évi statút. 3. §; *Fehér megye* 1915. évi statút. 2. §, minimum 6, maximum 10 évet; *Békés megye* 1914. évi statút. 2. §; *Jász-Nagykun-Szolnok megye* 1913. évi statút. 6. §, szintén 10 évet; *Tolna megye* 1916. évi statút.

azonban a szerződés még helyhatósági statutum alapján sem köthető.¹ A kezdőnap és a lejárat nap pontosan meghatározandó s célszerű, ha itt minden bérbeadásnál a február 1-én kezdődő és január 31-én végződő vadászati év vétetik figyelembe.^{2 3}

d) Kikiáltási ár és bánatpénz összege és annak megjegyzése, hogy a vadászati üzemjog csak kikiáltási áron felül, vagy szükség esetén azon alul is haszonbérbe adatik. Nemkülönbén a föltételek közé veendő a haszonbérlet által leteendő óvadék⁴ és a haszonbér szerződésben megállapítandó fizetési módjának jelzése is.

e) Az árverési föltételekben előre föl kell venni a haszonbérletnek arra szóló szerződési lekötését, hogy a vadgondozás és az állomány kímélése tekintetében aláveti magát a haszonbérleti szerződésben

3. §; *Esztergom megye* 1921. évi statut. 3. §; *Szatmár megye* 1913. évi statut. 5. §; *Borsod megye* 1907. évi statut. 2. §; *Sopron megye* 1913. évi statut. 2. §; *Nógrád megye* 1913. évi statut. 1. § és *Torda-Aranyos megye* 1914. évi statut. 2. §-a hasonlóképp 10 évet; *Bihar megye* 1913. évi statut. 3. §-a 12 évet és *Szabolcs megye* 1913. évi statut. 3. §-a maximum 15 évet.

¹ A külföldi jogok a községi vadászati haszonbérletek idejét (Pachtperiode) a következőkben állapítják meg: minimum 3 évet kíván a *württembergi, coburgi és weimari jog* (Schneidler, id. m. 259. l., illetőleg Böckel—Porzig, id. m. 353. l.), utóbbi jog szerint a bérleti év kezdőpontja mindig június 1. Legalább 3 és legföljebb 12 év a *rudolstadt-i jogban* (Böckel—Porzig, id. m. 353. l.); legalább 4, legtöbb 12 év a *meiningeni jogban*, február 1. kezdőnappal (ugyanott); 5 év, mely kivételesen 3-ra redukálható és 10-ig fölemelhető a *karintiai, vorarlbergi és alsóausztiai vadászati törvények* 9—9. §-ai szerint; minimum 6 évet kíván a *hesszeni jog* (Wolf, id. m. 403. l.); az *altenburgi* (március 1. kezdettel), a két *Reuss hercegségi jog* (Böckel—Porzig, id. m. 353. l.), továbbá a *morvaországi, felsőausztiai, stíriai vadászati törvények* 9. §-a, valamint a *galíciai vadászati törvény* 20. §-a; minimum 6 és maximum 12 évet ír elő a *porosz vadászati törvény* 22. §-a, a *cseh vadászati törvény* 17. §-a; *Sondershausen* (Böckel—Porzig, id. m. 353. l.) és *Waldeck-Pyrmont joga* (Lange, id. m. 116. l.); 8 évet a *göröggradiskai vadászati törvény* 10. §-a május 1. és a *sziléziai vadászati törvény* 16. §-a január 1. kezdettel; 9 évet a *Rhein-hesszeni jog* (Wolf, id. m. 403. l.) és *Elszász vadászati törvénye* (Kisch, id. m. 606. l.); végül 10 évet a *trieszt-i vadászati törvény* 7. §-a, kivételesen 6 évre leszállítva, illetőleg 14 évre fölemelve. Semmiféle időbeli korlátozás sincs az 1849 március 7-iki osztrák vadászati pátensben, mely *Bukovina, Istria, Kraina, Salzburg és Tirolban* a legutóbbi időikig még érvényben volt.

² A 6 éves bérleti idő-minimumból alakulóban levő községeknél egy konkrét ügyben a belügyminiszter eltekintett s helybenhagyta a 3 évre szóló bérbeadást. Lásd a határozatot *Egerváry*, „Vadászati ügyben hozott kormányrendeletek. Budapest, IV. kiadás. 1893.” című gyűjtemény 4—5. lapján. (I. kötet.) Hasonlóképp rendelkezett a belügyminiszter oly esetben, midőn a községi terület egy része azért adatott ki 6 évnél rövidebb időre, hogy a lejárat a községi terület többi részén fennálló vadászati szerződés lejáratával essék össze s így az egész terület legközelebb egyben legyen újra 6 évre bérbeadható. (B. M. 1896. évi 14.233. sz. *Egerváry*, II. köt. 16. l.)

³ A február 1-jével kezdődő és január 31-ikével végződő bérleti szerződés a rendes szabály. Előfordul azonban az *augusztus* 1-jével kezdődő és július 31-ikével végződő, azaz a vadászati adóévvél összeeső időmeghatározás is. Így pl. *Bihar és Esztergom megyék* statutumainak 6. §-a és a *szatmármegyei* statutum 8. §-a értelmében. *Jásznagykunszolnokmegyei* statut. 6. §.

⁴ *Belügyminiszteri* 1890. évi 40.854. sz. rend.: A bérlet, amennyiben megbízható egyénnek ismerik és a bérösszeg nem nagy, óvadék letételére kötelezni nem okvetlenül szükséges. (*Egerváry*, I. köt. 62. l.)

körülírandó mindama korlátozásoknak, melyek a V. T. intézkedéseivel nem ellenkeznek, vagy épen esetleges helyhatósági szabályrendeleten nyugszanak. Arról tehát pl., hogy a vadkárok kérdése a V. T.-től eltérően rendeztessék, sem a haszonbérleti szerződésben, sem az árverési hirdetményben szó sem lehet,¹ miután ebben az ügyben részben maga a V. T., részben más polgári törvények intézkednek.²

f) Tüzetesen szabályozandó az árverésen való részvétel módja,³ különösen az, hogy a zárt és utóajánlatoknak van-e helye és hogy ily ajánlatokat kik tehetnek.⁴ Végül:

g) Ugyanitt tartandó fenn a községnek az a joga is, hogy ha a legtöbbet ígérőt megfelelő szerződőtársnak nem találja, a vadászati üzemet más árverelőnek adhassa haszonbérbe.⁵ Az árverésre jelentkezők az előttük bemutatandó árverési feltételek egyike-másika ellen óvást emelhetnek, aminek jelentősége az, hogy a javukra történt árverési odaütés és a kifogásolt kikötések fenntartása esetén a képviselő által elfogadott szerződés az óvással élő legtöbbet ígérőt nem kötelezi és ha a képviselő álláspontjából nem enged, az egész bérbeadási eljárás meghiúsul.

Arra nézve, hogy a községi vadászati üzem haszonbérbeadása körüli eljárást mikor kell folyamatba tenni, a V. T. nem intézkedik. Ezt pótolja a már idézett 1912/142.328. IV/b. sz. B. M. rendelet, utasítván a községeket az eljárásnak oly időpontban leendő meg-

¹ *Közig. Bíróság* 3749/1907. sz.: Árverési feltételeket, kikiáltási árt, árverési határnapot a községi képviselőtestület határozza meg s ezen feladatát a községi eljárásra át nem ruházhatja. A feltételek közé a vadászati törvénnyel ellenkező, vagy az árverés eredményét csökkentő kikötések föl nem vehetők. A feltételek közt a községi képviselő a vadkárokért járó kártalanítás ügyében külön eljárási szabályokat s mi több, olyan szervezetet, melynek határozata jogerős intézkedést képezne, meg nem állapíthat. (Egyet. Döntvénytár, I. köt. 578. l.)

² Épígy törvénytelen minden oly kikötés, mely a kíméleti időkre vonatkozóan a V. T.-től eltérő megállapítást foglal magában. (B. M. 1891/12.385. sz. *Egerváry*, I. köt. 26. l.) A vadászati törvénnyel ellentétes megszorító feltételek az árverési feltételek közé föl nem vehetők. (Ugyanott II. köt. 11. l. *Közig. Bíróság*, 1898. évi 753. sz. ítélet.)

³ Az árverésen való részvétel tekintetében nem vehetők fel oly feltételek, melyek a versenyt korlátozzák. Nem lehet pl. felvenni azt, hogy idegen községbeliek csak akkor árverezhetnek, ha az előjáróság őket személyesen ismeri (*Közig. Bíróság*, 1902/107. sz. ítélet. *Egerváry*, II. köt. 6. lap), avagy hogy az árverésen csak az vehet részt, aki a községben földadót fizet. (*Közig. Bíróság*, 1901/3135. sz. Ugyanott 7. lap.)

⁴ A helyhatósági szabályrendeletek a zárt ajánlatokat és utóajánlatokat rendszerint kizárják és csak az előszóval tett árverési ígéretek engedik figyelembe venni. (Igy Csongrád, Bács-Bodrog, Heves, Tolna, Bihar, Szabolcs vármegyék statutumainak 2. §-a; Komárom, Esztergom, Borsod, Sopron, Nógrád és Torda-Aranyos vármegyék statutumainak 1. §-a; Jász-Nagykun-Szolnok és Szatmár vármegyék statutumainak 3. §-a.)

⁵ Mivel a község ilyértelmű határozatát felelősség esetén indokolni tartozik: a fenntartás az árverés komolyságával nem összeférhetetlen. Oly feltétel ellenben, hogy a község az ígéretet tevő árverelők között minden indokolás nélkül szabadon választhat, már törvénytelen. (*Közig. Bíróság*, 1902. évi 3657. sz. *Egerváry*, II. köt. 9. l.)

indítására, hogy a haszonbérlo február 1-jével jogának birtokába léphessen.¹

A kitűzött napon megejtett árverésen mindenki részt vehet, aki személyileg vadászati jegy váltására jogosult, illetőleg az ilyen személyek igazolt és helyettük eljáró meghatalmazottjai. Zárt ajánlatokkal (amennyiben helyhatósági statutum a zárt ajánlatokat egyáltalában megengedi) az árverésen csak távollevők, vagy olyanok vehetnek részt, akik a szóbeli árverésen ajánlatot nem tesznek. Az árverés tisztessége a nyílt és fedett kártyával való egyidejű játszást annál kevésbé tűrheti meg, mert ily módon az előszóval is árverelő zárt ajánlata tartalmának tudatában az árverés eredményének csökkentésére káros befolyást gyakorolhat. De ha az árverési feltételek a zárt ajánlatokat engedélyezik, azok tartalma akkor is csak fix összegre szólhat s az oly zárt ajánlatok, melyek az árverésen elért legmagasabb szóbeli ajánlatot százalékszerűen vagy fix összeggel túlígérlik: mint az árverés eredményének csökkentésére alkalmasak, turpis causán nyugszanak és figyelembe nem vehetők.² Sőt, amennyiben az ilyen zárt ajánlatok benyújtása több egyéredű árverelő összebeszélésén alapszik, a kihágási törvény 128. §-ába ütköző kihágást is képez és aszerint büntetendő.³

Az odaütéssel az árverés be van fejezve; esetleges zárt ajánlatok az odaütés után bontandók fel. A legnagyobb szóbeli ígéret és a zárt ajánlatokban foglalt ígéretek összevetésével megállapítandó eredmény alapján a vadászati haszonbéri szerződést előszerződés formájában a községi előjáróság azonnal megkötheti ugyan, de mert úgy a szerződésnek, valamint az egész árverésnek elfogadása az 1886. évi XXII. t.-c. 120. §-a alapján a községi képviselőtestület hatáskörébe tartozik, helyesebb eljárás, ha az eljáró közigazgatási közeg az árverés eredményéről a felvett jegyzőkönyv alapján jelentést tesz s a formszerűtől végleges szerződés csak a képviselőtestület hozzájárulása után állíttatik ki. A képviselőtestület hozzájáruló határozatában és egyáltalában az egész kérdés tárgyalásában az érdekelt haszonbérlo, ha a képviselőtestületnek tagja, vagy a községgel perben áll: semmisség terhe alatt részt nem vehet. (1886. évi XXII. t.-c. 57. §.)

¹ Igen követendő számos külföldi vadászati törvénynek az az előírása, hogy a haszonbérbeadási eljárás a fennálló szerződés letelte előtt 6 hónappal okvetlen megindítandó. (Pl. karintiai törvény 10. §.)

² *Közig. Bíróság* 1909 augusztus 31-én 5100. sz. alatt: Az oly zárt ajánlat, mely nem határozott pénzösszeget, hanem csupán az elérendő legmagasabb ajánlatot bizonyos mértékben túlhaladó összeget ígér, figyelembe nem vehető. A zárt ajánlat a legmagasabb ajánlatot 5 K-val túlhaladó összeget ígért. Az ilyen ajánlat a szabad versenytárgyalás szellemével ellenkezik. (Egyet. Döntvénytár, IV. köt. 193. l.)

³ Az 1879. évi XL. t.-c. 128. §-a: „Aki összebeszélés, a nyereségben való osztozás, vagy más jutalom vagy előny ígérete által a nyilvános árverés eredményének meggyújtására vagy csökkentésére működik, úgyszintén aki ilyen célból nyereségrészt vagy jutalmat vagy előnyt elfogad, egy hónapig terjedhető elzárással és 200 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. Visszaesés esetében, ha az utolsó büntetés kiállításától két év nem múlt el, a büntetés két hónapig terjedhető elzárásig és 300 forintig terjedhető pénzbüntetéssel emelhető.”

Az árverés befejezése után, de a képviselőtestület hozzájárulása előtt tett magasabb ígéret mint elkésett, figyelembe nem vehető. Az ilyen utóajánlatok csak abban az esetben bírhatnak jelentőséggel, ha az árverési feltételekben az utóajánlatok beadhatása és elfogadása eleve és kifejezetten meg volt engedve. De ez esetben is szó sem lehet arról, hogy a szerződés, minden további nélkül, a magasabb ígéretet tartalmazó utóajánlat beadójával köttessék meg, hanem csak arról, hogy a képviselőtestület az utóajánlati összeg, mint kikiáltási árral újabb nyilvános árverezést hirdessen.¹

Előfordulhat, hogy a községi képviselőtestület az árverés eredményének jóváhagyását megtagadni kénytelen. A megtagadás oka elsősorban a legtöbbet ígérő személyében rejtőzhetik; kiderülhet, hogy vadászati jegy váltására igénye nincs, hogy fegyvertartási, viselési vagy vásárlási engedélye nem lévén, községi vadászterület haszonbérletére jogosulatlan,² hogy erkölcsi vagy anyagi körülményei okán megbízhatatlan, hogy a vadászati községi közjavadalom az ő kezében veszélyeztetve van³ s még tovább, az árverés eredménye is oly silány lehet, hogy indokoltnak tűnhetik fel a kivételes, tudniillik a szabadkézből való értékesítés módzata. A szabadkézből való kiadás mellett igen gyakran oly mozzanatok is szólhatnak, melyek a vadállomány kifogástalan óvása, a vadászat szakszerű kezelése és így a vadászati közjavadalom fokozatos fejlesztése körül elismerendő tevékenységet kifejtett korábbi haszonbérlet haszonbérleti jogának ismételt fenntartását javallják.

Az árverés végső eredményének visszautasítása esetén a képviselőtestület vagy új árverés tartását rendelheti el,⁴ vagy megkötheti a szerződést a legnagyobb ígéretet tevő mellőzésével valamely más árverelővel. A legmagasabb ígérethez a képviselőtestület tudniillik feltétlenül kötvén nincs.⁵ Határozatát azonban úgy ebben az esetben, mint új árverés elrendelésekor kellően megindokolni tartozik, nevezetesen ki kell mutatnia, hogy a szerződésből folyó kötelezettségek pontos megtartására, nemkülönben a vadászatnak okszerű gyakorlására s ezzel karöltve a vadállománynak fenntartására nézve a legmagasabb ígéretet tevőnél a kellő biztosítékok bizonyíthatóan hiányzanak.

¹ Így a *Közig. Bíróság* 1899. évi 2168. sz. ítélete. (Lásd *Egerváry*, II. köt. 29. l.) Ezzel szemben a régebbi belügyminiszteri praxis, az árverés természetének félreértésével, előszeretettel adott helyet minden oly panasznak, mely az árverési feltételekben nem említett utóajánlati jog ellenére a beadott utóajánlatok mellőzése miatt emeltetett, feltéve, hogy az utóajánlat az alispáni jóváhagyás előtt még benyújtatott. (Esetek *Egerváry*nál, I. köt. 35., II. köt. 28. l.)

² 9862/1920. M. E. sz. rendelet 4. §-a. (Rendeleték Tára, 1920. évf., 591. l.)

³ Aki, nem „jagdfühig“, vagy a szerződés teljesítése tekintetében nem megbízható, ha legtöbbet ígérne is: nem lehet haszonbérlet. (*Baden—Dorner—Seng*, id. m. 368. l.) Haszonbérlet csak közismert, tisztességes egyén lehet, kitől a vadászat szabályszerinti folytatását várni lehet. Vadászok, teljesen vagyon-talanok, olyanok, kiknek a vadászat anyagi romlásukat jelentené, rendőri felügyelet alatt álló, bűncselekményekért jogerősen elítélt (5 évig) ki van zárva stb. (*Hessen—Wolf*, id. m. 404. l.)

⁴ *Közig. Bíróság*, 1902. évi 2776. sz. ítélet. (*Egerváry*, II. köt. 31. l.)

⁵ *Közig. Bíróság*, 1899. évi 254. és 1902. évi 2973. sz. ítéletek. (*Egerváry*, II. köt. 29. és 32. l.)

Az a kérdés, hogy kikiáltási áron alul lehet-e valamely községi vadászterületet bérbeadni: nézetünk szerint egy sikertelenül megkísérelt árverés után megtartandó újabb árverésen feltétlenül igenlően döntendő el, s az újabb árverésen ezzel ellenkező kikötést a feltételek közé felvenni nem szabad, mert a törvény szerint a község az ő vadászterületét okvetlenül bérbeadni köteles.

A képviseleti döntést, akár jóváhagyásra, akár a megtagadásra szól az, a képviselet bármely tagja és az érdekeltek a megyei alispánhoz, törvényhatóság jogú városokban a városi tanácshoz, a székesfővárosban pedig közvetlenül a közigazgatási bírósághoz megfélebbezhetik. Egyébként a szerződés jogerőssé, felebbezés nem léteben is csak az alispán, illetőleg tanács jóváhagyásával válik. Utolsó fokon többé már nem a belügyminiszter, hanem az 1896. évi XXVI. t.-c. 75. §-a értelmében a közigazgatási bíróság dönt.

Különösen is kiemelendő, hogy a főszolgabírónak a vadászat bérbeadása, mint tisztán községi belügy körül az ellenőrzésen kívül valamelyes beavatkozási joga nincs, ha csak az 1886. évi XXII. t.-c. 26. §-ának az az esete nem forog fenn, mikor a főszolgabíró közbenjárását vagy segélyét maga a képviselet kéri, vagy azt a közigazgatás vagy a közbiztonság érdeke így kívánja.

A községi képviselet által jóváhagyott árverés alapján és a feltételek figyelembevétele mellett az írásbeli szerződést a községi előjáróság és az árverésen nyertes árverelő, mint haszonbérlet, kötik meg.

Jogunk szerint a haszonbérlet száma limitálva nincs.¹ Ha a bérlet vadászati egyesület, ennek nevében az alapszabályszerű képviselő közegek szerepelnek a szerződés megkötésénél. Ha pedig valamely és egyesület jellegével nem bíró társaság, akkor a szerződés valamelyik vagyónilag kellő biztosítékot nyújtó taggal kötendő meg.² A szerződő felek megnevezése után a vadászati szempontból tüzetesen és minden kétséget kizáróan körülírt területet kell a szerződésnek megjelölnie s azután a haszonbérlet időtartamát a kezdődési és végződési nap pontos meghatározásával. A bérleti időtartamra az esetleges helyhatósági szabályrendelet az irányadó; 6 évnél rövidebb azonban a V. T. 3. § 1. bekezdése értelmében semmi esetre sem lehet.³ Meghatározandó az évi bér-

¹ Legfeljebb 3 haszonbérlet enged a bajor jog (Oertmann, id. m. 379. l.). Ugyanígy a badeni jog (Dorner—Seng, id. m. 368. l.). Ugyanígy: Weimar, Meimingen, Coburg, Gotha, Rudolstadt, Sondershausen joga (Böckel—Porzig, id. m. 353. l.). Továbbá: porosz vadászati törvény 22. §; hamburgi vadászati törvény (Nöldeke, id. m. 482. l.); hesseni jog (Wolf, id. m. 404. l.). Csak 2 haszonbérlet enged a reussi jog (ifj. ág) és 1 haszonbérlet Reuss (id. ág) joga (Böckel—Porzig, id. m. 353. l.). Hasonlóképp egy haszonbérlet a hannoveri vadászati törvény 7. §-a és a württembergi jog (Schneidler, id. m. 260. l.).

² Igen figyelemreméltó Komárom vármegye 1914. évi statútumának 13. §-a, mely ha a haszonbérlet száma a 4-et meghaladja, kötelezővé teszi a társulatként, alapszabályszerűleg való megalakulást és a társulati tagok maximális számának oly megállapítását, hogy egy-egy tagra számítva a kibérelt községi vadászterületből legalább 200 kat. hold essék. Az esetleg egybeült bérlet más területek a számításkor figyelembe vehetők, de ezt a vonatkozó bérleti szerződések bemutatásával igazolni kell.

³ V. ö. 219. l. 2. jegyzet alattiakkal.

összeg és annak fizetési módja (hely, időpont). Rendszerint az egész évi bér egy összegben és előre való lefizetése. A többször idézett 142.328/1912. IV/b. B. M. számú rendelet utasításához képest egyévi haszonbérnek megfelelő összeg óvadékképpen a szerződés aláírásakor a község pénztárába leteendő.¹ Ajánlatos, ha a szerződés, a haszonbérő kötelezettségeinek pontatlan teljesítése esetére eleve már számszerűen meghatározott *bírságot* állapít meg, melyet esetről esetre a képviselőtestület az óvadékból levonhat.² Tisztázni kell a szerződésnek az *alhaszonbérletbe* adás kérdését is. A haszonbérlet természetéből következik tudniillik, hogy az alhaszonbérletbe való adást elvileg kizárni nem lehet. Ellenben lehetséges az, hogy a község engedélyezésének feltételéhez köthessék.³ Hasonlóan a község engedélye kívánandó meg ahhoz, hogy a haszonbérő vagy haszonbérők a szerződés tartama alatt újabb haszonbérletársakat vegyenek maguk mellé. Áll ez a haszonbérők esetleges egyesületi szervezkedésére is, mert a haszonbérő személyiségében beálló minden változás a haszonbérbeadó község szempontjából nem közömbös.

Nem hagyható figyelmen kívül a bérleengedés vagy bérfelemelés eshetősége sem. A területen nevezetesen időközben magánvadászterületek alakulása vagy megszűnése folytán oly változások történhetnek, melyek a bérbevett vadászati üzem értékét jelentékeny mértékben csökkenthetik, illetőleg fokozhatják. Az ilyen és a 25. § A) alatt részletesen tárgyalt esetekben a haszonbérőnek (hacsak a szerződés ezt *expressis verbis* ki nem zárja) de jure feltétlen igénye volna a haszonbér aránylagos leszállítására, viszont területnagybodadás esetén a községnek a haszonbér megfelelő felemelésére. A közelebbieket a felek jogállásának vizsgálásánál fogjuk fejtegetni; itt csak arra szükséges rámutatnunk, hogy a bérleengedés vagy felemelés kérdését a szerződésben tisztázni kell annál inkább, mert a bérleengedés általános elvek alapján rendkívüli csapások, a vadállományt teljesen tönkretévő véletlenek esetén is igényelhető volna.

A szerződésnek a vadászás módja, a vadkímélet és gondozás tekintetében is lehetnek oly rendelkezései, melyek a V. T. általános

¹ Hogy az óvadékletételtől mikor lehet eltekinteni, erre nézve lásd 219. l. 4. jegyzet alattiakat.

² Kifejezetten elismeri a bírság megállapítására a község jogát a B. M. 1892/60.133. sz. rend. (Egerváry, I. köt. 24. l.) Bírságot állapítanak meg rendszerint a helyhatósági vadászati szabályrendeletek is, a haszonbéri szerződésből folyó köteleességek megszegéseért, ha ugyan a község előnyösebbnek nem tartja a szerződésnek egyoldalú megszüntetését. A bírságok nem fizetés esetén a kaucióból vonatnak le. (Lásd *Észtergommegyei* stat. 18. §. *Békésmegyei* stat. 11. §. *Komárommegyei* stat. 15. §.)

³ Az alhaszonbérleti szerződés, miután a községgel szemben a főhaszonbérő a felelős: a két haszonbérő személyes ügye és így semmiféle közig. hatósági ellenőrzés alá nem esik. (B. M. 1894. évi 98.357. sz. rend. *Egerváry*, II. köt. 49. l.) A helyhatósági szabályrendeletek álláspontja rendszerint az, amely a szövegben közöltetett. Némelyek azonban az alhaszonbérletbe adást *apodictice* eltiltják. (Igy: *bácsbodrogmegyei* stat. 7. §; *jásznagykunszolnokmegyei* stat. 6. §; *d) tolnamegyei* stat. 7. §; *szatmármegyei* stat. 10. §; *szabolcsmegyei* stat. 8. §; *borsodmegyei* stat. 6. §.)

kereteibe beleférnek, vagy amelyek felvétele helyhatósági statutum alapján szükséges. Így, az úgynevezett „élvezeti jegyek“ ingyenes vagy visszatérő „bárcák“ kiadását, egyes vadászatra, akár az egész időnyre szólóan azok: feltétlenül el kell tiltani.¹ Szabályozni lehet a vadászvendégek hívásának kérdését is. A vadállomány kellő óvása, gondozása és fenntartása érdekében a haszonbéri szerződés a szakértő vadőrök alkalmazását, a ragadozók pusztítását, a vadászat okszerű kezelését, nagyobb havazások esetén etetők felállítását, valamint a mezőgazdaság egyes ágazatainak óvása érdekében a vadászat gyakorlásának bizonyos korlátozásait² is mind előírhatja és rendeznie kell mindezen kötelezettségek teljesítésének a községi közigazgatási közegek részéről eszközözendő mikénti ellenőrzését.³ Szavatosságot a község a vadállományért nem vállalhat, de igenis a vadászás gyakorlásának zavartalanságáért s a haszonbérlet jog biztosításában minden törvényes eszközzel támogatni köteles. Oly kikötések, melyek szerint a haszonbérlet a bérbeadó község valamely lakosának, tisztviselőjének (például jegyzőnek) a vadászt megengedni tartozik: fel nem vehetők, mert végeredményben az árverés eredményét is feltétlenül csökkentették s emellett a V. T. szellemével és a vadászat-rendészet szempontjaival is ellenkeznek.⁴

Fölötte fontos része minden haszonbérleti szerződésnek azoknak a feltételeknek tüzetes meghatározása, melyek mellett a szerződést a feleknek a kikötött időtartam letelte előtt is egyoldalúan fel lehet bontania.

A képviselőtestület, illetőleg a törvényhatóság által elfogadott és a felek részéről kölcsönösen aláírt vadászati haszonbérleti

¹ A helyhatósági szabályrendeletek az élvezeti jegyek akár évre, akár egy alkalomra való kiadását általában mind eltiltják s a szerződés azonnali felbonthatóságával szankcionálják. Némely statutumban az élvezeti jegy, ha nem üzletszerűen (pénzért, vagy egyéb ellenszolgáltatásért) adatott ki, bizonyos korlátozások közt még el van ismerve. Érdekes e részben Komárom vármegye statutumának 13. §-a, mely üzletszerű élvezeti jegykiadásnak minősíti azt, ha apróvadra 1000 kat. holdanként számítva és nagyvadra 2000 kat. holdanként számítva 1-nél több élvezeti jegy adatnék ki.

² B. M. 1889/63.612. sz. alatt érvényesnek ismerte el például azt a kikötést, hogy a kukoricásokban a vadászat csak a bab betakarítása után van megengedve s hogy hajtóvadászatot csak minden 2-ik évben és akkor is oly időben szabad tartani, mikor a földet legalább 14 cm. hó borítja. (Egerváry, I. köt. 23. l.) Nemkülönbön elismerte a belügyminiszter azon kikötés jogosságát, hogy a vadászat csak gyalog űzhető, de lóháton (parforce-vadászat) nem. (Ugyanott 24. l. — 1884/71.172. B. M. sz.) Sarjútermelés nem olyan művelési ág, melynek érdekében a vadászat gyakorlása megszorítható volna. (Ugyanott I. köt. 61 l. — B. M. 1889. évi 80.070. sz. rend.) A lóháton agarakkal való vadászat eltiltható. (Ugyanott I. köt. 62 l. — B. M. 1890. évi 40.854. sz. rend.) Szőlőkben való vadásznál a hegyközségi rendszabályok kötelezők. (Ugyanott II. köt. 19. l. — B. M. 1896. évi 1893. sz. rend.) Vetésekben, ültetvényekben és rétterületeken való vadászat korlátozása akkor indokolt, ha a korlátozás oly időre szoríttatik, amidőn a vadászat gyakorlása a fejlődési szakban levő növényekben és termékekben határozottan kárt okozna. (Ugyanott II. köt. 44. l. — B. M. 1895. évi 108.888. sz. rend.)

³ A helyhatósági szab. rendeletekben idevágólag előírt szerződéses kikötésekről, lásd alább a felek jogállásánál.

⁴ B. M. 1892/21.117. sz. — 1889/62.682. sz. (Egerváry, I. köt. 26—27. l.) Továbbá: Közig. Bíróság 1897. évi 9652. sz. ítélete. (Ugyanott II. köt. 40. l.)

szerződés a haszonbérlet azonnal, a haszonbérbeadót ellenben csak az ellenőrző közigazgatási hatóság jóváhagyása után kötelezi.

A jóváhagyásra megyékben az alispán, törvényhatósági városban a városi tanács és a székesfővárosban a törvényhatósági közgyűlés hivatott. Az 1897 szeptember 7-én 2749/897. B. M. sz. alatt kelt rendelet értelmében¹ a felebbezési határidő leteltével felküldendő haszonbérleti szerződések késedelem nélkül bírálандók el, hogy a haszonbérleti szerződés a vadászati idény beállta előtt perfectté lehessen és joghatályba léphessen. A vadászat t. i. a hatálybalépés előtt jogosan nem gyakorolható s ha a késedelmes elbírálás okán a vadászati idényből bizonyos idő már letelt, a bér arányos részének megtérítését a haszonbérlet a haszonbérbeadótól követelheti.

A jóváhagyásra hivatott közigazgatási fórumok ellenőrző hatásköre nemcsak az egész bérbeadási eljárás alakszerűsége és törvényességének megvizsgálására, hanem az esetleges felebbezések eldöntésére, valamint annak megállapítására is kiterjed, hogy a megkötött szerződés a községre nézve előnyös-e?

A felülbírlás eredményéhez képest: a) a bérbeadási eljárás és az annak rendén megkötött szerződés az esetleges felebbezés elutasítása mellett jóváhagyható; b) a felebbezés elfogadásával, a bérbeadási eljárás egyébkénti érintetlen hagyása mellett, a megkötött szerződés módosítható (alanyi és tárgyi tekintetben) és c) a jóváhagyás megtagadásával, vagy az esetleges felebbezés elfogadásával az egész eljárás a megkötött szerződéssel együtt megsemmisíthető és új eljárás megkezdése rendelhető el. Végül d) amennyiben a bérbeadott községi terület tekintetében vitás kérdések merültek volna fel, azok előzetes tisztázása rendelő el s addig a jóváhagyás kérdése függőben tartandó.

Ami mindenekelőtt a d) alatti utolsó eshetőséget illeti, oly vitás kérdések felvetődésére kell gondolnunk (lásd 182. l.), melyek a községi vadászterületek egyes részeinek önálló, magánvadászterületi jellegére vonatkoznak, avagy egyes területrészek önálló magánvadászterületté való egyesítését érintik. Ezeket a kérdéseket a bérbeadástól függetlenül előzetesen el kell dönteni és amíg a felmerült vita jogerősen elintézve nincs, a községi bérleti szerződés jóváhagyása függőben tartatik.² Az eljárás a már ismert és a bérszerződések elbírálásánál hatáskörrel bíró fórumoktól némileg eltérő közigazgatási hatóságok, végső fokon pedig a közigazgatási bíróság előtt folyik le s a dolog természete szerint sürgősen megejtendő. Amennyiben a most jelzett vitás kérdések felvetése alaptalannak bizonyul és a községi vadászterület bérbeadásának ügye emiatt késedelmet szenved, az okozott károkért az teendő felelőssé, aki az alaptalan vitát felidézte és a bérbeadást késleltető közbevetett eljárásra okot szolgáltatott.

Ad c). Megtagadandó a jóváhagyás és az egész bérbeadási eljárás megsemmisítésével új eljárás rendelő el, még pedig akár a helyesnek talált felebbezés, akár ilyennek nem létében *hivatalból* is, ha a

¹ Rend. Tára. 1897. évf. II. köt. 253. sz. alatt (392. l.).

² Közigazgatási Bíróság 1897. évi 650. sz., B. M. 1896/75.257. sz. rend. (Egervár, II. köt. 43. és 56. l.)

felülbíró közigazgatási hatóság azt találja, hogy az eljárás egész lebonyolításában, vagy annak valamely részében a törvényben előírt szabályok és követelmények megsértettek.

Az ide vonatkozó gyakorlatból a következő példákat lehet a tétel illusztrálására felhozni: megsemmisítendő az eljárás, ha a bérbeadás feltételeinek megállapítása szabálytalanul tartott képviselőtestületi ülésen történt;¹ ha az árverési feltételek közé a szabad versenyt korlátozó, a V. T. intencióival ellentétes, a vadtenyésztésre káros vagy a vadkárokra vonatkozó törvényes szabályokat módosító kikötések yétek fel;² ha megállapítható, hogy a megkötött haszonbérleti szerződés in fraudem legis, merőben színelgesen jött létre és a vadállományt veszélyezteteti, a vadászati közjavadalom épségben tartását kockáztatja. A belügy-miniszter 1896/7731. számú körrendelete³ különösen is figyelmébe ajánlja a jóváhagyás kérdésében döntő hatóságoknak azokat a tapasztalat szerint elég sűrűen elkövetett visszaéléseket, melyeknél a községi előljáróságok színelgesen kötött szerződésekkel és a verseny kizárására irányuló célzattal, a haszonbérletet előzetes megállapodás mellett oly egyének kezére játszákat át, kiket a bér fizetése alól fölmentenek, viszont a vadászatkak a község lakosai részére leendő megengedését kikötik. A forma, mely alá ez a törvénytelenység elrejtőzik, a napra szoló vadászati bárcák osztogatásában és árusításában szokott állani, gyakran magának az előljáróságnak árusító és közvetítő közreműködése mellett. Megsemmisítendő a bérbeadási eljárás, ha az árverés közhírré tétele körül érvényesítették oly szempontok, melyek a nyilvánosság elől való lehetőleges elvonásra irányultak; ha továbbá a bérbeadandó terület pontos meghatározása az árverési feltételekből és a bérszerződésből mellőztetett. (Lásd 217. és köv. l.) Ellenben nem ok még az eljárás hivatalból való megsemmisítésére az, ha a senki által sem panaszkolt bérbeadásnál az árverésről jegyzőkönyvet felvenni elmulasztottak.⁴ Ez csak épen az e hiányra alapított és azzal kapcsolatos felebbezés esetén adhat a megsemmisítésre indokot. Hasonlóképen nem ok a megsemmisítésre egymagában az, ha az árverésen az előző bérösszeznél kevesebb eredmény éretett el,⁵ vagy ha a bérszerződés kezdete és vége vadászati szempontból nem helyesen lett megállapítva,⁶ ugyanígy, ha a bér fizetésének esedékességi időpontja a szokásostól eltérő módon tűzetett ki,⁷ vagy ha tévedésből a bérlet kezdete még a korábbi bérlet lejártá előtti időpontra állapítottat meg, de az új bérlő kijelenti, hogy magára nézve a szerződést jogérvényesnek csak az előző bérlet lejártával kívánja tekinteni;⁸ valamint, ha a befolyó bérjöv-

¹ A képviselet valamely tagja a községi szabályrendelet ellenére az ülésre meg nem hívatott. (B. M. 1886/14.022. sz. rend. *Egerváry*, I. köt. 27. l.)

² B. M. 1890/4345. sz. rend. (*Egerváry*, I. köt. 58. l.)

³ Lásd *Rend. Tára*. 1896. évf. 124. szám alatt (1082. l.).

⁴ B. M. 1889/74.458. sz. rend. (*Egerváry*, I. köt. 61. l.)

⁵ B. M. 1889/56.202. sz. rend. (*Egerváry*, I. köt. 63. l.)

⁶ B. M. 1890/28.499. sz. rend. (*Egerváry*, I. köt. 64. l.)

⁷ Nem a bérlet kezdetére (minden bér előre fizetendő), hanem három hónappal későbbre. (B. M. 1889/70.220. sz. rend. *Egerváry*, I. köt. 69. l.)

⁸ B. M. 1896/111.931. sz. rend. (*Egerváry*, II. köt. 35. l.)

delem mikénti felosztásáról a bérszerződés megkötésekor döntés még nem hozatott¹ stb.

Valahányszor a felülbíró közigazgatási hatóság a haszonbérbeadási eljárást megsemmisíteni kénytelen, az új eljárás elrendelése mellett arra is jogosult, hogy az árverési feltételeken a kellő és törvényszerű módosításokat megjelölje és azok megtartására a képviselőt utasítsa.

Ad b). A bérbeadás ellen benyújtott felebbezés elbírálásánál oly határozat is hozható, mely a haszonbérbeadást egészében megsemmisíti és jóváhagyja ugyan, miután annak megsemmisítésére ok nem forog fenn, de a megkötött szerződést alanyi vagy tárgyi szempontból módosítja. Nem jelenti ez azt, hogy a felülbíró hatóság az árverés eredményét módosítani jogosítva volna s ez alapon a községet kötelezhetné a szerződésnek nem a szabályszerűen legtöbbet ígérővel, hanem mással való megkötésére, aki kevesebbet ígért ugyan, de a felülbíró hatóság nézete szerint esetleg mégis előnyösebb bérlőnek volna tekintendő.² Erről nem lehet szó. Ellenben igenis lehetséges, hogy a képviselőtestület helytelenül állapította meg a legtöbbet ígérő személyt, mikor meg nem engedett utóajánlatot vagy oly zárt ajánlatot fogadott el, mely szabályellenes (lásd 221. és köv. lap), avagy jogával élve, a legtöbbet ígérőt garanciális szempontok hiánya okán mellőzte, jöllehet a felülbíró hatóság a szükséges személyi és tárgyi biztosítékok fennforgását megállapíthatta. Ilyen esetekben a képviselőtestület bérbeadási határozatát módosítani lehet úgy a bérlő személye, mint a szerződés kevésbé lényegbevágó tárgyi intézkedései tekintetében is, a magasabbfokú hatósághoz benyújtandó felebbezés, illetőleg panasz-jog nyitvatartásával.

Ad a). A minden vonatkozásban jóváhagyott bérbeadási eljárás és szerződés esetén a bérlő jogának élvezetébe lép, tekintet nélkül arra, hogy a jóváhagyó végzés ellen adtak-e be felebbezést vagy nem. Ettől az időponttól kezdve a vadászati haszonbérlő igénybeveheti mindazon jogvédelmi eszközöket is, melyek őt jogosulatlan beavatkozásokkal szemben biztosítani és netaláni sérelmeit orvosolni vannak hivatva.

Valamely vadászati haszonbérleti szerződést jogerőre emelkedése dacára esetleg még mindig vitássá, megtámadhatóvá lehet tenni. Ha t. i. a haszonbérbeadási eljárás során elkövetett hibák, törvénytelenségek rejtve maradtak és felebbezés, mely azokat a felülvizsgáló közigazgatási hatóság előtt feltárta volna, nem adatott be. Ilyenkor a szerződés hatályba lép és közigazgatási úton többé már nem érvényteleníthető. A rendes bírói út azonban, mint minden magánjogi szerződésnél, úgy itt is minden érdekeltnek rendelkezésére áll.³ Érdekeltekül csak

¹ Közigazgatási Bíróság, 1897. évi 650. sz. ítélet. (Egerváry, II. köt. 43. l.)

² Pl. azért, mert megelőzően is ő volt a bérlő s a vadkímélés szempontjából föltehetőleg több garanciát látszik nyújtani.

³ Közigazgatási Bíróság 1899. évi 3079. sz. ítélete: A községi vadászterület bérbeadása ügyében jogérvényesen megkötött szerződés megsemmisítése iránt támasztott igénynek az elbírálása nem a közigazgatási hatóságok és közigazgatási bíróság, hanem a rendes polgári bíróság hatáskörébe tartozik. (Egerváry, II. köt. 55. l.)

maguk a szerződésbeli felek, tehát a haszonbérlő és haszonbérbeadó tekinthetők. Megtámadásra jogalapot minden olyan ügyleti hiány adhat, mely mellett bármely magánjogi szerződés érvényességét meg lehet dönteni. Tehát az ügyleti fél cselekvőképtelensége, a szerződésbeli akarat hiánya, mint színlelés, disszenzus, továbbá kényszer, megtévesztés, lényeges tévedés; az akaratnyilvánítás szabálytalan volta avagy a haszonbérlői szerződés tartalmába bevitt törvényellenesség, erkölestelenség és a törvény kijátszásaként minősülő megállapodások.

A legpontosabb közigazgatási ellenőrzés sem zárhatja ki, hogy valamely vadászati haszonbérlői szerződésben ilyen lappangó fogyatékoságok esetleg rejtve ne maradhassanak. Bizonyos azonban, hogy megtámadási joggal az a fél, aki az általa tudott és ismert ügyleti fogyatékoságokat a szerződés közigazgatási felülbíráltatása rendjén nem érvényesítette és ebbeli mulasztását igazolni nem tudja, nem élhet, mert megtámadási jogáról lemondottnak tekintendő.

Gyakorlati szempontból a megtámadás legkézenfekvőbb esetei az árverésen résztvevő árverelőknek oly összebeszélései lehetnek, melyek az árverés eredményének csökkentésére irányultak és ezt az eredményt bizonyíthatólag el is érték. Itt a sértett fél a haszonbérbeadó község. A haszonbérlő részéről pedig megtámadási okul leginkább a tévedés kínálkozik, de e tévedésnek mindenestre *lényegesnek és menthetőnek* kell lennie. Hogy mikor lényeges, azt az eset körülményei szerint a bíróság hivatott megállapítani. A kir. *Kúria* egy alkalommal kimondta,¹ hogy a terület vaddús mivoltában való tévedés, hacsak a tévedést nem a másik szerződő fél idézte elő, nem annyira lényeges, miszerint a vadászati haszonbérlői szerződést ez alapon érvényteleníteni lehetne.

Amennyiben a vadászati haszonbérlői szerződést bírói ítélet érvénytelenné nyilvánítja: az a fél, akinek személyében az érvénytelenség oka megvalósult, a másik féllel szemben teljes kártérítésre köteles.²

A községi vadászterületek szabadkézből való haszonbérbeadása, avagy valamely letelő szerződésnek újabb árverés nélküli meghosszabbítása a községi vadászat értékesítésének kivételes módozata, mely a községi vagyon kezelésének és értékesítésének szokásos, rendszerinti módjától eltérést jelentvén, az 1886. évi XXII. t.-c. 112., 113. és 120. §-aiban előírt módon hozandó képviselőtestületi határozatban mondható ki. Helyt foghat egyébként akkor, ha az árverésnek eredménye silány és a szabadkézből való kiadás jobb jövedelmezőséget biztosít; helyt foghat továbbá (különösen a meghosszabbítás) olyan esetekben,

¹ 1903. december 15-én I. G. 405/903. sz. — Lásd Jogtud. Közlöny 1903. évf. 58. számában és „Jogállam” III. évf. 627. lapon.

² *Kúria*, 1889. március 14-én 10.326/889. sz. (*Márkus*, Felsőbíróságaink elvi határozatai, I. köt. 1330. sz. alatt.) Az, hogy bérlő nem tudta, miszerint a terület egy bizonyos része már előbb önállóan és külön bérbeadatott: nem elég alap a megkötött szerződés tévedés címén való megtámadására. (B. M. 1889/83.178. sz. — *Egerváry*, I. köt. 65. l.)

ahol ezt a vadállomány fejlesztésében és gondozásában elért eredmények és azoknak jövőre való minél teljesebb biztosítása indokoltá teszik. Ezeket az indokokat mindenesetre a legtüzetesebben fel kell a képviselői határozatban fejteni és megfelelően támogatni.

Az árverés mellőzésével kötött vadászati haszonbéri szerződések jóváhagyása és megerősítése ugyanazon szabályok szerint történik, mint a nyilvános árverésen eszközölt haszonbérbeadás, azzal az eltéréssel azonban, hogy mielőtt a szerződés jóváhagyásra és elbírálásra a V. T. 3. §-a szerint illetékes közigazgatási hatóság elé terjesztetnék, a szabadkézből való kiadás engedélyezése végett előbb a törvényhatósági bizottság véleményezése alá kerül, mely azt község-háztartási és vagyonfelügyeleti szempontból felülbírálja.¹ Utólagos engedélyezés szabályellenes és a vadászati haszonbérszerződésnek a még hátralevő időre szóló megsemmisítését és új bérbeadás szükségét vonja maga után.²

Felek jogállása. A vadászati haszonbérleti szerződés alapította jogviszonyból folyólag a haszonbérbeadó község kötelezve van:

a) a községi vadászterületen a vadászati üzemjogot a szerződés egész időtartamára átengedni és a határok pontos megmutatásával az üzem birtokbavételét a haszonbérlőnek lehetővé tenni. Minden olyan magatartástól, mely a vadászati üzem zavartalan gyakorlásában a haszonbérlőt akadályozhatná, jogának értékét, használhatóságát csökkentené: a község tartózkodni köteles.³ A haszonbérbeadó község most érintett kötelessége a területen levő erdős és mocsaras helyek irtása, illetőleg kiszáritása tekintetében a vadászati üzemet különösen közelről érinti. Amennyiben az ilyen helyek a községi vadászterületbe utalt határbeli kisebb birtokok tulajdonában állanak: azoknak mikénti használatát a vadászati haszonbérlet önként érthetőleg nem korlátozhatja. Ha tehát az egyes telektulajdonosok erdőrészeit levágatják, mocsaras területeiket, bozótos helyeiket művelhetővé teszik: ez ellen a vadászati haszonbérlőnek — bár vadászüzeme még oly nagyon szenved is miatta — jogorvoslata nincs. Amennyiben pedig a haszonbérelt területen községi tulajdont képező és rendes üzemterv szerint kezelt erdőségek vagy legelőül használt ingatlanok vannak, a haszonbérlő sem az üzemterv szerinti erdőkihasználás, sem a legeltetés ellen kifogásokat nem emelhet. Erdőirtás, legeltetés, mocsárkiszáritás ekként

¹ 1897/2749. sz. B. M. rend. (Rend. Tára, 1897. évf. II. köt. 392. l.) A törvényhatósági bizottságnak csak az áll jogában, hogy a szabadkézből való kiadás kérdésében határozzon. Ha engedélyezi, a megkötendő szerződés felülbírlása és jóváhagyása már az alispán hatáskörébe tartozik. (B. M. 1895/99.925. sz. rend. — Egervár, II. köt. 52. l.)

² B. M. 1895/108.460. sz. rend. (Egervár, II. köt. 53. l.)

³ A legtöbb helyhatósági statutum előírja, hogy a községi előjáróság vagy az előjáróság és a haszonbérlő a terület legalább két (néhány helyen 4) szembetűnő helyén, leginkább a községből kivezető utak kezdetén, tilalomtáblákat tartoznak felállítani, melyek a lakosságot figyelmeztetik, hogy a határba ebet kivinni, kiereszteni, hasznos madarak fészkeit, fajt, tojásait eladni tilos. (Csongrád-, komárom-, esztergom-, szabolcsmegyei statutumok 10. §-a; bácsbokodrog-, tolna-, bihar- és sopronmegyei statutumok 9. §-a; jász-nagykun-szolnokmegyei statutumok 7. §-a; heves-, borsod-, nógrád- és torda-aranyosmegyei statutumok 8. §-a; szatmármegyei statutumok 15. §-a.)

csak akkor jogellenes, ha a haszonbéri szerződés a bérelt terület ilyen módú használatát kifejezetten kizárja.¹

b) A haszonbérbeadó község szavatossággal tartozik vadászati haszonbérletével szemben azíránt, hogy 3-ik személyek a vadászati üzemjogot erősebb jogalapon tőle el nem vonják, sem pedig joga gyakorlásában nem háborgatják. Utóbbi vonatkozásban a község különösen is köteles arra, hogy haszonbérletét a vadászok elleni védekezésében közgeivel hathatósan támogassa és a vadászás megakadályozásában minden tőle telhetőt megtegyen. Előbbi vonatkozásban a haszonbérlet érdeke leginkább olyankor szenved súlyos sérelmet, mikor összevásárlások, körülkerítések, egyesítések, kerti vagy szőlőműveléssel való áttérés folytán a községi vadászterületből jelentékeny részek önálló magánvadászati terület jelleget nyernek és a községi területből kiválva, azt megkisebbitik.² Miután az ilyen kiválás törvény alapján meg végbe s az újonnan keletkezett magánvadászterület tulajdonosa az ingatlanon fennállott vadászati haszonbérletet a vadászati év végére szóló hatállyal egyébként azonnal felmondhatja, a község, mint haszonbérbeadó, bérletét semmi módon meg nem védheti és jogában meg nem tarthatja.³ Ilyenkor válik aktuálissá a haszonbérbeadó további kötelezettsége, azaz

c) a vadászati haszonbér aránylagos leszállítása, hacsak a szerződés ezt a lehetőséget is eleve és kifejezetten ki nem zárta. A bérleszállításnál azok a szempontok szolgálnak zsinórmértékül, melyek a községi vadászterületek időközi csatlakozások következtében beállott megnagyobbodásánál a megnövekedett vadászati haszonvétel értékelésére nézve figyelembe jönnek.

d) A bérbeadó község haszonbérletének joggyakorlását ellenőrizni és felügyelni köteles és jogosított.⁴

¹ *Budapesti Tábla*: Haszonbérbeadó a szerződésben nem kötelezte magát arra, hogy a vadászterületen legeltetni, erdőt irtani nem fog. Felperes haszonbérletnek a vadászati haszonbérlet szerződés ezen a címen való hatálytalanítása iránti keresete elutasított. *Kúria* helybenhagyja, mert a mondott használat következtében a vadászati jog gyakorlásának akadályoztatása nem állapítható meg. (*Márkus*, Felsőbír. elvi hat. I. köt. 1237. sz. alatt. *Kúria* 1884/5921. sz. ítélete.)

² Nem következik be ez a törvény alapján való kiválás akkor, ha a megvásárolt terület *egymagában* véve önálló magánvadászati területté még nem minősíthető és csak új tulajdonosa óhajtaná összefüggésben levő magánvadászati területéhez hozzácsatolni. Ilyen esetben a fennálló bérleti szerződés tartama alatt a kérdéses terület rész továbbra is annak hatálya alatt marad.

³ *Abauj-Torna vármegyének* 1896. évi statút. 4. §-a azt a törvényellenes és így érvénytelen rendelkezést tartalmazza; hogy az „*időközi birtokváltozások önként érhetőleg a bérleti időtartam alatt a szerződésileg biztosított vadászati jogra befolyással nincsenek s e jog gyakorlatát nem csorbíthatják*“.

⁴ Az ellenőrzés rendszerint az ezzel a feladattal külön megbízott előjárásági tag és a községi mező- és erdőőrök által történik. Dícséretre méltó intézkedés e részben az esztergommegyei statútum 2. §-ának az az előírása, mellyel a törvényhatóság a megye egész területére szóló hatáskörrel a vadászati okserű gyakorlásának, a vadak óvásának és a területek elértéktelenedésének ellenőrzése, illetőleg megakadályozása céljából külön szakértő-, felügyelő- és véleményező bizottságot szervezett. A bizottság tagjai a kir. gazdasági felügyelő, a járási erdőgondnok, a vezetője és a járási főszolgabíró és négy, az alispán által kinevezett szakértő egyén.

A haszonbérlo jogai és kötelezettségei a következők:

a) A haszonbérlo jogot nyer a községi vadászterületen a vadászati üzem gyakorlására. Joga abszolút és kizárólagos s a területen található vadak okkupáció útján leendő tulajdonul megszerzésére vonatkozik. Nem azonos az ingatlan tulajdonosát illető vadászati joggal, de abból van lezármaztatva olyanformán, mint pl. a kiadói jog a szerzői jogból. A V. T. 6. § első mondata szerint a haszonbérlo jogának gyakorlásában csak a V. T. és a mezei rendőrségi törvény határozatai által korlátozható. Ez a tétel azonban csak azt jelenti, hogy a vadászati üzem módját a nevezett törvények állapítják meg s a szerződés az ezen törvényekben felállított kereteken túl nem mehet. Nyilvánvaló azonban, hogy e kereteken belül a vadászati üzem folytatásának mikéntjét úgy a haszonbérleti szerződés, mint különösen helyhatósági szabályrendeletek részletesen kidolgozhatják.¹ Ehhez képest

¹ Helyhatósági szabályrendeletek ilyen vonatkozású előírásai a hatóságok alá tartozó községek vadászati haszonbérlet szerződéseinek számára:

a) *Kötelező vadőrtartás.* 5000 holdnál több, vagy ezt a mértéket más, szomszédos, bérelt területekkel együtt elérő területi nagyság esetén legalább egy vadőr alkalmazandó (Csongrádi statút. 9. §); egy vadőr tartását írják elő 2000 hold területnél és két vadőr tartását 5000 holdnyi területnél, *Tolna, Esztergom, Sopron és Fejér (7. §) megyék* (statút. 8. §); *Borsod, Torda-Aranyos megyék* (statút. 7. §); *Nógrád 6. §, Szabolcs 9. § és Szatmár megye 11. §.* A vadőri szerződések a községnek bemutatandók, még ott is, hol a kötelező vadőrtartás előírva nincs (például *biharmegyei statút. 8. §*) stb. Ugyanezen helyhatósági szabályrendeletek kisebb területeken megengedik a vadőri teendőknél a községi mezőerdőőrökre való rábízását is, kik egyébként a vadászok feljelentésére hivatalból is kötelezve s ezért a vadászati haszonbérlet bizonyos hányadot (legtöbbször 1/10-et) kapnak.

b) *Vadászszemélyzet vadászásának korlátozása.* A haszonbérlet községi területen a vadászszemélyzet közül a vadászás csak a fölesketett vad- és erdőőröknek engedhető meg. (*Komárom 13. §, Jász-Nagykun-Szolnok 6. §, Heves 6. §, Tolna, Bihar, Esztergom 7. §, Szatmár 9. §, Szabolcs 8. §, Borsod, Sopron és Torda-Aranyos megye 6. §*). Vadőrök csak körvadászatot vadászhatnak (*Csongrád megye 7. §*).

c) *Ragadozók irtásának és az ezért fizetendő lődjáknak rókakotorékok április végéig való kiadásának szerződési kikötése.* (*Csongrád 11. §, Bács-Bodrog 10. §, Komárom 6. §, Heves 9. §, Békés 9. §, Jász-Nagykun-Szolnok 6. § e), Tolna 10. §, Nógrád 9. §, Torda-Aranyos 9. §, Sopron 10. §, Borsod 9. §, Szabolcs 11. §, Szatmár 15. §, Esztergom 11. § és Bihar megye 10. § stb.*)

d) *Ebekkel való vadászat korlátozása.* Kopókkal február 1-től augusztus 15-ig tilos a vadászat, agarakkal csak akkor, ha a szerződésben kifejezetten megengedtetik. (*Tolnamegyei statút. 12. §, Bihar 12. §, Szabolcs 13. §, Heves 10. § és Csongrád megye 12. §*). Egyáltalában tilos a kopóval való vadászat: *Jász-Nagykun-Szolnok 6. §, Esztergom 13. §, Szatmár 17. §, Borsod 11. §, Sopron 12. §, Nógrád 11. § és Torda-Aranyos megyékben 11. §.* Vadászatnál csak tacsókopó, tacsókó, angol kopó és foxterrier használható hajtókutyának. Vizslát hajtóebként használni nem szabad. (*Torda-Aranyos 11. §*).

e) *Korlátozások a vadászat módjai tekintetében.* Lóval, bekerítésre használt kocsival, szánval való vadászat tilos. (*Békésmegyei statút. 8. §, Jász-Nagykun-Szolnok megyei statút. 6. §*). Lesvadászat, szalonka és átvonuló viziszárnnyasok kivételével tilos. (*Békésmegyei statút. 8. §*). Vadat hálóval befogni és a területről elszállítani tilos. (*Nógrádmegyei statút. 13. §*). Foglyokra társasvadászat hetenként csak egyszer, nyulakra körvadászat évenként csak egyszer és csak november 15-ike után tartható. (*Esztergommegyei statút. 14. §*).

f) *Kíméleti idők és kímélendő vadak.* Foglyot január 1-től szeptember 1-ig, nyulat február 1-től szeptember 15-ig löni tilos. (*Csongrádmegyei statút. 12. §*).

b) a vadászati haszonbérlo a vadászati üzemet a V. T., a vadászati helyhatósági statutumok és a vadászati haszonbérleti szerződés szerint okszerűen és vadásziasan köteles gyakorolni. A vadállomány kiirtása ellen a haszonbérbeadó tiltakozással és kártérítési igénnyel, esetleg a szerződés felbontásával védekezhetik. Az üzemet akár személyesen, akár vadászati alkalmazottai és meghívott vendégei által is gyakorolhatja. Ha több haszonbérlo van: jogunk szerint a közös vadászatra kötelezve nincsenek, azt tehát, hogy egymásközt a területet részekre osszák és az egyes részeken külön-külön vadásszanak, eltiltottnak nem tekinthető.¹

c) A haszonbérlo a vadászati üzemmjognak birtokosa és így, úgy harmadik személyek háborításával, valamint hazai jogunk szerint a haszonbérbeadóval szemben is — ha kötelezettségeinek egyébként eleget tett — birtokvédelemmel élhet. Haszonbérbeadójával szemben birtokjoga zavartalan gyakorlásáért szavatossági igényt támaszthat, de ez a szavatosság a vadászat eredményes üzésére sohasem vonatkozhatik, annál kevésbé, mert az eredményes vadászatnak a területkiadás vadállománya korántsem egyetlen előfeltétele.

d) A haszonbérlet általános természetéből folyólag a vadászati haszonbérlo jogosítottnak tekintendő arra is, hogy jogát alhaszonbérletbe kiadhassa. Az alhaszonbérletbeadást azonban a szerződésben a község föltételekhez kötheti, korlátozhatja, sőt teljesen ki is zárhatja. A kérdésre nézve így, elsősorban a haszonbérleti szerződés az irányadó. Ha a szerződés hallgat, törvény alapján a magyar vadászati jogban korlátozás az alhaszonbérletbeadás tekintetében nincs. Tehát akár újabb társakat vesz a haszonbérlo maga mellé, akár kizárólagos jogot ad valakinek a bérelt területen való vadászásra a zsákmány egy részének

Nyúlra nézve ugyanezt rendeli az *esztergommegyei* statút. 14. §-a. Vetéseken aratásig, kaszálókön kaszálásig, a szőlők és mezők közt fekvő parlagokban leszűretelésig tilos a vadászat. (*Torda-Aranyosmegyei* statút. 11. §, *nógrádmegyei* statút. 12. §, *borsodmegyei* statút. 11. §, *szatmármegyei* statút. 17. §.) Nagy hóesésben foglyokra vadászni tilos. (*Komárommegyei* statút. 8. §.) Körvadászat csak a mezei termények betakarítása után tartható. (*Békésmegyei* statút. 8. §.) Oz-suta és fácántyúk lövése általában tilos. (Ugyanott.) Kötelezés a vadak etetésére nagy hó idején. (*Békés* 9. §, *Bács-Bodrog* 11. §, *Komárom* 7. §, *Jász-Nagykun-Szolnok* 6. §, *Heves* 9. §, *Tolna és Bihar* 11. §, *Esztergom és Szabolcs* 12. §, *Szatmár* 16. §, *Borsod*, *Sopron*, *Nógrád és Torda-Aranyos megye* 10. §.)

g) *Kíméleti terek és a bérlet utolsó évében való vadászati korlátozások.* A 2000 holdon felüli területeknél negyedrészt a vadászat szempontjából évenként letiltandó s azon legfeljebb csak egyetlen egy társasvadászat engedélyezhető. (*Jásznagykun-szolnokmegyei* statút. 6. §.) Nyulakra, hajtó- vagy körvadászat a bérlet utolsó évében ugyanazon helyen csak egyszer tartható. (*Komáromi* statút. 8. §.) A bérlet utolsó évére a terület megfelelő része védterületként jelölendő ki s ha a bérlo a védterületen vadat ejt el, azért a szerződésben előre megállapítandó bírságot tartozik a vad élő értéke szerint fizetni. (*Csongrád* 13—14. §, *Bács-Bodrog* 12—13. §, *Heves* 11—12. §, *Komárom* 9. §, *Tolna* 13—14. §, *Bihar* 13—14. §, *Esztergom* 14—15. §, *Szatmár* 18—19. §, *Szabolcs* 14—15. §, *Borsod* 12—13. §, *Nógrád* 14. § és *Torda-Aranyos megye* 12—13. §.)

¹ A vadászterületek ilyenmő tényleges szétदारabolását, bár az csak a haszonbérlo társak közt befelé érvényesül: a külföldi jogok általában tiltják. (Például az *elszúsi* vadászati törvény, *Kisch*, id. m. 606. l.; a *hesszeni* jog, *Wolf*, id. m. 407. l.; a *porosz* vadászati törvény, *Dalcke*, id. m. 48. l.; *Dernburg*, id. m. III. köt. 326. l. 26. jegyzet.)

vagy értékének kiszolgáltatása ellenében, akár időre szóló engedélybárcákat osztogat pénzért vagy ingyen, akár egy bizonyos fajú és számú vadnak lelövését ruházza át fizetésért másra, mindez bármennyire ellenkezik is az okszerű vadászat követelményeivel, V. T.-ünkben sajnos, lehetetlenné téve nincs. Föltétlenül szükséges ekként, hogy minden községi vadászati haszonbérleti szerződés az alhaszonbérletbeadást pontosan szabályozza, amire egyébként a községeket részben a helyhatósági statutumok, részben miniszteri rendeletek utasítják is. (142.328/1912—IVb. B. M. rend.) A vadászati haszonbérleti szerződés teljes átruházásához a bérbeadó hozzájárulása, illetőleg engedélye kérendő ki.¹

e) Köteles a haszonbérő továbbá arra, hogy a szerződésileg megállapított haszonbért pontosan megfizesse. A fizetés helyét, módját (előleges, évi, félévi részletek) a haszonbéri szerződés állapítja meg. Óvadékul egyévi bér rendszerint előre lefizetendő. Bérleengedésnek — amennyiben a szerződés ki nem zárja — akkor van helye, ha magánvadászati területekké alakult ingatlanok kiválása okán a bérelt terület nagysága jelentékenyen megkisebbedett. Viszont, ha magánvadászati területek ezt a jellegüket elvesztvén, a községi vadászterületbe beolvadnak, az így előálló területnagyság növekedésénél a község követelheti a bér aránylagos fölemelését. Az emelés kulcsát az újonnan csatlakozott terület vadászati haszonértéke szabja meg. Ez a haszonérték az okszerű vadászat átlageredményei, a csatlakozó új terület nagysága és vadászatra való alkalmassága szerint számítandó ki, de semmi esetre sem azon az alapon, hogy mekkora a rajta állandó tartózkodásának vehető vadállomány, vagy hogy mily értéket képviselnek az ott előzően elejtett vadak. Mindkét szempont méltánytalan volna, egyrészt mert nagyobb területek beolvadásáról gyakorlatilag alig lehet szó, másrészt mert egy esetleges rablógazdálkodás (pl. enklávészerű területen a vadnak etetőkkal való átszalogatása és kíméletlen pusztítása) az eredményt hamis színben tüntetheti fel. Azon a címen, hogy idevágó kormányrendeletek a mezőgazdasági művelés alatt álló ingatlanok haszonbérének emelését általában véve engedélyezik, a vadászati haszonbér emelése nem követelhető.²

Késedelmes bérfizetés jogcímet ad arra, hogy haszonbérbeadó a haszonbérleti szerződést idő előtt, felmondás útján egyoldalúlag megszüntesse. Még pedig, ha ily értelmű kikötés a szerződésbe volt felvéve, minden bírói közbenjárás nélkül önhatalmúlag, ha nem, úgy a rendes bírói úton keresettel. Több haszonbérő a bérért egyetemlegesen felelős. Végül:

¹ A Kúria egy 1894. évi 99.371/1893. sz. ítéletében az ilyen átruházást *újításnak* minősítette, amihez kétségkívül sok szó fér, bár az eredmény szempontjából a döntés közömbös. A lényeg az, amit a kúriai ítélet is kiemel, hogy az átruházáshoz, mely a község szempontjából helyesen tartozás-átvállalás jellegével bír, törvényhatósági bizottsági engedély és ennek elnyerése után az átruházási szerződés alispáni felülbírálnak és jóváhagyásnak kell. Amíg ez be nem következik, az átruházó bérő a községgel szemben lekötvén marad. (Lásd az ítélet kivonatát és fogytékos közlését *Egerváry* II. köt. 50. lapon.)

² *Soproni* királyi törvényszék P. 3160—6/1920. sz. ítélete. Közölve a F. M. 14.687/1921. sz. rendelettel. (*Nimród*, 1921. évf. 277. l.)

f) Jogosítva van a vadászati haszonbérő arra, hogy a területen mindazokat a vadászati berendezéseket létesíthesse, melyek az okszerű vadászattal együtt járnak. Állíthat tehát etetőket, szózatokat (sőt ezekre egyenesen a szerződés kötelezheti is), készíttethet leshelyeket stb., mely berendezéseikért a haszonbérbeadótól megtérítést csak ily értelmű kikötés esetén követelhet; viszont, ha állagsérelem nélkül lehetséges, azokat szerződése lejártakor eltávolíthatja és magával viheti (jus tollendi).

A vadászati haszonbérleti szerződések megszűnése. Miután a községi vadászati haszonbérleti szerződések máskép, mint határozott időtartamra, nem köthetők; minden ilyen szerződés a bérleti idő lejáratával ipso facto megszűnik. Hallgatag meghosszabbításnak helye nincs.¹ Amennyiben a község a haszonbérletet lejárt után is korábbi haszonbérője kezén óhajtana meghagyni, ezt csak kellő indoklás és feltétlenül újabb szerződéskötés útján teheti. Az ilyen „meghosszabbítás” jogi természetére nézve a terület szabadkézből való kiadásának felel meg és a már ismert ellenőrzési és jóváhagyási eljárást föltételezi.

Az időtelés, mint legtermészetesebb megszűnési mód mellett megszűnhetik valamely vadászati haszonbérleti szerződés azzal is, ha a bíróság *érvénytelenné nyilvánítja*. Megszüntethető továbbá egyoldalú *felmondással*, mely — hacsak a szerződés ezt a kérdést másképen nem rendezte — a folyó vadászati év végére joghatályos. Az egyoldalú felmondás eseteit a haszonbérleti szerződés előre tüzetesen megállapíthatja.² Ilyen megállapítás hiányában a szerződéstől visszaléphet a haszonbérbeadó község és azt a haszonbérő terhére megszüntetheti, ha

a) a haszonbérő a bért nem, vagy csak késedelmesen fizeti. A késedelmes bérnek a visszalépés fenntartása nélküli utólagos elfogadása a visszalépési jogról való lemondást jelenti, kivéve, ha a kereset a haszonbérő ellen már megindított; ha

b) a haszonbérő szerződéses kötelezettségeit a vadászati üzem gyakorlásának mikéntjére nézve megszegi. A szerződésellenes vadászategyakorlásnak azonban lényeges szerződésszegés jellegével kell bírnia; hogy ez a jelleg fonnforog-e? ténykérdés.

A vadászati haszonbérő szintén felmondhatja a szerződést idő előtt, ha

¹ Nem érinti a szöveg tételét a M. E. 1920/1569. sz. alatt 1920 február 25-én kelt rendelet (*Rendeletek Tára* 1920. évf. 80. l.), mely kimondta, hogy amennyiben az 1918 október 31. után lejárt haszonbérletek esetében a községi területet a községek a rendelet kibocsátásáig újra haszonbérbe adni nem tudták, a fennállott szerződések 1921 február 1-ig meghosszabbítottaknak tekintendők, feltéve, hogy a haszonbérő a rendelet életbeléptétől számított 30 nap alatt elállási szándékát a községi előjárásnál be nem jelentette. De ha időközben a területen vadászott, elállási joga nincs.

² *Esztergom megye* 1921. évi stat. 17. §-a kimondja: Minden bérleti szerződésbe bérbeadó község külön feltételként beiktatni köteles, hogy ha bérő a szerződésben megállapított feltételeket s a szabályrendelet rendelkezéseit nem teljesítené, a szerződést a község önhatalmúlag megszüntetheti s a terület újabb bérbeadása iránt intézkedhetik; a bérő kaucióját elveszti s az újabb árverésen részt nem vehet. Ha bérő vadászati kihágásért elítéltetett, a bérletet a község ezen a címen is felbonthatja. Hasonló rendelkezést foglalnak magukban a többi statutumok is.

a) a haszonbérbeadó a vállalt, vagy törvényen nyugvó kötelezettségeit vele szemben nem teljesíti; ha

b) a haszonbérelt községi terület időközben alakult magánvadászati területek kiválása folytán oly mértékben megkisebbedik, hogy a vadászati üzem értéke tetemesen leszáll, vagy esetleg teljesen el is vész;

c) ha a haszonbérlő meghal, örökösei a szerződést, melyet fenn tartani nem képesek, a községi képviselőt beleegyezése és a törvényhatósági bizottság helybenhagyása mellett felmondhatják,¹ de amennyiben nem teszik, az a hagyatékkal rájuk változatlanul átszáll. Kivétel csak akkor, ha a haszonbérelti szerződés kifejezetten az elhalt személyéhez kötötten jött létre.² Azonban, hogy ily kikötés hiányában és az örökösök ellenére a szerződést akár a bérbeadó községi képviselő, akár az ellenőrző közigazgatási hatóság (alispán) a haszonbérlő halála címén megszüntetnek jelentse ki, tekintettel az ily kérdéseknek a közigazgatási hatóságok hatáskörét meghaladó természetére, érvénytelen és semmis.³

d) A haszonbérlő csődje a vadászati haszonbér szerződést nem szünteti meg, de a csődtömeg gondnoka azt, ha a csődhitelezők érdekében jónak találja, felmondhatja. Ellenkező esetben gondoskodik arról, hogy a vadászati üzem a csődtömeg javára megfelelő módon (pl. vadászalkalmazott útján) gyakoroltassék.

A vadászati haszonbér hovatartozása.

V. T.-ünk 3. §-a szerint a haszonbérbeadásból befolyó tiszta jövedelem a határbeli tulajdonosokat (akiknek telkei a községi vadászterülethez tartoznak) birtokaránylag illeti. Ha az arány ily módon nem lenne megállapítható, az egész jövedelem a községé, mely azt közigazgatási célokra fordítani köteles. Az 1896. évi XXVI. t.-c. 76. § 3. pontja pedig végső fokon a közigazgatási bíróság elé utalja a közigazgatási bizottságok által a vadászati jog bérbeadásából befolyó évi tiszta jövedelemnek a tulajdonosok közt birtokaránylag való felosztása tárgyában hozott határozatait.

¹ *Közig. Bíróság*, 1899. évi 3125. sz. ítélet. (*Egerváry*, II. köt. 48. l.)

² *Közig. Bíróság*, 1897. évi 756. sz. ítélet: „Igaz ugyan, hogy a vadászati jog haszonbérbeadása, a szerződés keletkezése, feltételei, a hatósági jóváhagyás tekintetében közigazgatási nézpontok alá esik, de maga a törvényes alakítások szemmel tartásával már létrejött szerződés annyira magánjogi vonatkozású, hogy a szerződéses jogok és kötelezettségek tekintetében korlátokat a vadászati törvényben előírt és a vadászat gyakorlatának mikéntiségére vonatkozó szabályokon kívül felállítani nem lehet, annál kevésbé, mert a szerződésben az, hogy a haszonbérelti jog csak a haszonbérlő személyére terjed ki, külön kikötéssel biztosítva nincsen. Minthogy pedig a magánjog általános szabályai szerint az örökhagyó jogaiba és kötelezettségeibe az örökös lép be, a panasznak helyt adni és a haszonbérelti szerződést érvényben tartani kellett.“ (*Egerváry*, II. köt. 47. l.)

³ *Közig. Bíróság*, 1898. évi 2683. sz. ítélet. (*Egerváry*, II. köt. 54. l.) *Komárom megye* stat. 16. § és *Jász-Nagykun-Szolnok megye* statútumának 8. §-a szerint a bérlő halála a vadászati haszonbérelti szerződést ipso jure megszünteti. A *sopronmegyei* stat. 7. §-a szerint a bérlő örökösei alhaszonbéreltetbe adhatják a vadászatot.

De lege tehát a haszonbér a községi vadászterülethez tartozó ingatlanok tulajdonosait illeti és csak esetleg magát a politikai községet.

Abban a kérdésben, hogy a bérjövdelem felosztassék-e vagy községi közcélokra — még pedig az 1886. évi XXII. t.-c. 130. § 2-ik bekezdésében említettek valamelyikére — fordíttassék? a községi képviselőlet dönt s határozatát a törvényhatósági bizottság hagyja jóvá. Amíg ez a döntés meg nem történik, az egyes határbeli birtokosok a rájuk jutandó részről oly értelemben, hogy ne a községet illesse, rendelkezni még nem jogosultak.¹

Ha a döntés a felosztásra szól, a község a bérjövdelemet átfutó tételként költségvetésébe felveheti ugyan, de azt a felosztási tervezet tételei szerint kiadásba is kell helyeznie. A felosztási tervezet elkészítése szintén a képviselőlet feladata s e munkánál a határbeli birtokosok közreműködése igénybe veendő. A felosztásnál a kulcsot csak az egyes birtokok területi nagysága adhatja, a vadászati való kedvezőbb fekvés figyelembe nem jöhet. A felosztás mikéntje ellen közigazgatási úton, kezebbzéssel lehet jogorvoslatot keresni.² A haszonbérrel szemben kereseti joga az egyes telektulajdonosoknak nincs.

Ha a döntés — és ezt rendszerintinek tekinthetjük — a bérjövdelem közcélokra fordítása mellett hozatik meg, az 1886. évi XXII. t.-c. 130. § 2-ik bekezdésében megjelölt általános, a község minden lakosát és birtokosát egyenlően érdeklő közigazgatási kiadások ezúton leendő részbeni fedezése jöhet figyelembe, hogy éppen melyik? ez is a képviselőtestület kiválasztásától függ. Az egyes határbeli birtokosok a közcélokra fordítással megrövidítetteknek semmi esetre sem tekinthetők, mert a vadászati bérjövdelemmel fedezett községi szükségletek ellátása rovatatok, pótlások alakjában amúgy is rájuk hárul.³ Önként érthető azonban, hogy a képviselőlet most tárgyalt határozatai közigazgatási úton bármely érdekelt által kezebbzéshetők.

29. §. A vadászati üzem folytatásának módja és ennek korlátai.

A vadászati üzem folytatásának módját, akár saját területén és saját jogán vadászó földtulajdonosról, akár vadászati haszonbérletről van szó, V. T.-ünk közérdekből oly korlátozások alá veti, melyeket

¹ *Kúria* I. G. 244/1898. sz. Arról volt konkrét esetben szó, hogy egyesek a rájuk jutandó részt a bérletről eleve elengedték és így az, a bér fizetését a felosztásig halogatta. (*Egerváry*, II. köt. 60. l.)

² Forumok: A) *Községekben*, r. tan. városokban: I. főszolgabíró, polgármester, II. alispán, III. közig. bizottság, IV. közig. bíróság. — B) *Törvényhat. városokban*: I. rendőrkapitány, II. polgármester, III. közig. bizottság, IV. közig. bíróság. — C) *Fővárosban*: I. ker. előjáró, II. tanács, III. közig. bizottság, IV. közig. bíróság.

³ *Bajor jog*: A bér birtokaránylag az egyeseké; a község javukra számolja el, illetőleg az őket terhelő községi tartozásokra fordítja. (*Oertmann*, id. m. 378. l.) *Bádeni jog* szerint a bér szintén a telektulajdonosoké, de ha a terület több mint felerészének tulajdonosai a községnek engedik át: akkor a bér egészen a községé lesz. (*Dorner—Seng*, id. m. 369. l. *Porosz* V. T. 25. §-a szerint a bér feltétlenül az egyes birtokosoké területarány szerint. *Ugyanígy* a *tübingiai jogok* (*Böckel—Porzig*, id. m. 350. l.).

helyhatósági statutumok és szerződések tüzetesebb részletezések útján bővebb tartalommal láthatnak ugyan el, de lényegükben és kereteikben meg nem változtathatnak.

Ezeknek az üzemi korlátozásoknak legelseje tulajdonképen már az, mely a vadászati üzemet *területi határok* közé szorítja, másodika pedig a *kíméleti idők feldőlítésével az idő szempontjából* való korlátozás. Ezekről a 25. és 26. §-ok során volt szó. További és szoros értelemben vett *módbeli korlátozást* létesít azonban a V. T. akkor, midőn a vadászati üzemi jogosítottja és a földtulajdonos közti viszonyt határozza meg abban a vonatkozásban, mikor a különböző vadászati cselekmények és a földtulajdonosnak a föld tulajdonjogi használatát jelentő joggyakorlása összeütközésbe kerülnek egymással. Nemkülönben akkor, mikor a vadászati üzemi különböző fajai és a vadászati cselekmények miként való foganatosítása fölött rendelkezik s azokat úgy a vadászat nemzetgazdasági jelentősége és védelme, valamint a másokat illető vadászati üzemek sértetlensége szempontjából körülhatárolja.

Az előbbi (a vadászati jogosított és a földtulajdonos közti viszonyt illető) vonatkozásban, mely ott válik akut kérdéssé, ahol a vadászati üzemi más ingatlanán, mint leszármaztatott jog, haszonbérlet címen gyakoroltatik: a V. T. 6. §-a a *mezei rendőrségről szóló törvény határozataira és a vadászat közben okozott és okozható károokra* utal. Kapcsolódik ehhez a vadak által okozott *vadkárok* kérdése is, különösen a ragadozó és kártékony állatok tekintetében, mert a V. T. 13. § 2. bekezdése tetemesebb károkozások esetén a ragadozók vadászásának intenzívebb folytatását a vadászati jogosítottnak kötelességévé teszi s azt a hivatalból való vadászatok szankciója alá helyezi.

A második vonatkozásban V. T.-ünk megállapítja a vadászat megengedett neveit (fajait) és kizárja a vadfogásnak vagy elejtésnek az „alattomos vadászat” fogalmi körébe tartozó eszközeit és eljárási módjait. (V. T. 16. § 1. bekezdés, 15. és 30. §.) Ezeket a korlátozásokat a vadászat, mint nemzetgazdasági szempontból fontos gazdasági haszonvétel és a vadállomány fenntartása érdekében állítja fel a törvény, míg a másokat illető vadászati üzemi jogok sértetlenségére van figyelemmel akkor, amikor a *sebzett vad üzésének* (Jagdfolge) kérdésével foglalkozik. (V. T. 17. §.) A vadászati üzemi folytatásának módbeli meghatározásához és rendezéséhez tartoznak végül mindazok a törvényes intézkedések, melyek az üzemi jogosítottját a vadak *tenyésztésére* s az erre szükséges berendezések létesítésére feljogosítják s azok védelmében őt támogatják.

I. A vadászatra jogosított, amennyiben nem a saját tulajdonát képező önálló magánvadászati területen folytat vadászatot, *csak a vadászati üzemi fölött* rendelkezik, ennek következtében az ingatlanra magára, mely jogának területi határai között fekszik és az azzal való mikénti gazdálkodásra befolyást nem gyakorolhat. Áll ez minden különbség nélkül, akár magánvadászati, akár községi vadászati területen bérbeadott vadászati üzemi-ről van szó. A föld tulajdonosa tehát azt a jogát, hogy földjén tetszés szerint intézkedhessék és rendelkezessék, a vadászati üzemi bérbeadása folytán — hacsak a haszonbérleti szerző-

désben némely ilyen irányú megszorítások fel nem vétettek — semmi vonatkozásban el nem vesztí. „Mezei földbirtokát — mondja az 1894. évi XII. t.-c. 1. §-a — a törvény korlátai között, gazdaságilag mindenki szabadon használhatja.“ Erdőkre nézve pedig az 1879. évi XXXI. t.-c. 1. §-a szerint: „Az erdők használatát és kezelését mások jogainak épentartása mellett, csak a jelen törvényben meghatározott intézkedések korlátozzák.“ Oly intézkedést pedig, mely az erdők használatát a vadászat módja szempontjából korlátozná, az erdőtörvény nem ismer s a mások jogai épentartását illető fenntartása nem a vadászati haszonbérleti jogokra vonatkozik. A tulajdonos ehhez képest erdei gazdálkodását a vadászati haszonbérleti jogra tekintet nélkül ugyanúgy folytathatja, mint annakelőtte, kivágathatja pl. erdejét, bár az a vad állandó tartózkodási helye volt, vagy megritkíthatja azt s ezzel a vadra nézve, mely onnan más revierre átmenni kénytelen, alkalmatlanná teheti. Mezei munkálataiban gátolva nincs, földjét tetszés szerinti művelési mód alá veheti, alkalmazhat műtrágyázást, mely a vadnak tudvalevőleg kellemetlen és azt távozásra kényszeríti. Azt, hogy a föld feltörésénél fészkek pusztulnak el, hogy aratás, kaszálás esetén vadfiak öletnek meg vagy elriasztatnak, a vadászati jog jogosítottja kénytelen-kelletlen tűrni tartozik, ha csak nem igazolhat a tulajdonos terhére egyenesen a vadászat zavarására irányuló szándékosságot. A tulajdonos arra sem köteles, hogy pl. lóhere-, lucernakaszáláskor a felfedett fogolyfészkeket a vadászati jogosítottnak jelentse, s földjéről egy ugyanakkor és ugyanott tartott hajtóvadászat kedvéért eltávozni nem tartozik. Joga van továbbá minden telektulajdonosnak arra, hogy telkéről a vadat elűzhesse vagy állandó berendezésekkel attól lehetőleg távol tartsa.¹ Mint állandó berendezés a telek körülkerítése jöhet figyelembe, de viszont tilos az ilyen kerítéseket oly módon és olyan formában felállítani, hogy a vele véletlenül érintkező vadat nyomorékká sebezze vagy épen megölje. A vad egyébkénti „távoltartása“-hoz elűzéséhez, kutyákat vagy hajtóvadásztörvényi eljárásokat alkalmazni nem szabad.² Miután pedig a vad lelövése szintén vadászias eljárás, a hurkolás és egyéb alattomos fogási mód, továbbá hasznos vadra nézve mindenkor és mindenütt tiltva van: a telekre beváltó hasznos vad lelövése vagy egyébkénti elfogása még zárt kertekben sem áll a tulajdonos jogában.³ Az elriasz-

¹ A hamburgi vadászati törvény egyenesen kötelezi a kert-, gyümölcsös-, szőlő- és faiskolatulajdonosokat arra, hogy ilyen művelés alatt álló területeiket a vadak okozta károk ellen megfelelő berendezésekkel védjék. A védintézkedések elhanyagolása a vadkár megtérítésére irányuló jogot megszünteti. (Nöldeke, id. m. 491. l.) A württembergi jog a most tárgyalt esetben a helyileg szokásos, közönséges védekezési módokat kívánja meg a tulajdonostól (fák bekötése, bemészélése stb.). Lásd Schneider, id. m. 57. l. Ugyanígy általában az osztrák tartományi jogok. (Randa, Die Schadenersatzpflicht nach österr. Rechte. Wien, 1907. c. m. 140. l.) Badeni vadászati törvény 21. § 2. pont.

² Fővadak elijesztésére azonban kisebb fajtájú házikutyák mindenesetre alkalmazhatók.

³ Téves a szöveggel ellenkező az a nézet, mely a kerttulajdonosnak kíméleti időn kívül megengedi a kertben kárttevő nyúl lelövését. (Lásd az ez irányban feltett kérdésre adott választ a „Nimród“ V. évf. 496. lapján i. V. L. jegy alatt.) Téves, mert a megölés a vadászati jogosultságba való egyenes és bün-

táson túlmennie tehát nem szabad. Ezzel szemben nevezetes joga minden földtulajdonosnak, hogy a ragadozókat saját telkén, de nem vadászias módon, pusztíthatja. (V. T. 8. §.) Erről, valamint a vadászati jogosított vadtenyésztési jogával kapcsolatos helyzetéről alább fogunk megemlékezni.

A vadászati jogosított a földtulajdonoshoz való viszonyában üzemét a következő módbeli korlátozások mellett folytathatja:

Elsősorban a földtulajdonos imént említett tulajdoni joggyakorlását minden ellenmondás nélkül túrni kénytelen. Miután azonban arra, hogy minden olyan eselekményt, ami a vadak felkeresésére, ápolására, elfogására, elejtésére és birtokbavételére szükséges és alkalmas, fogantatania jogában áll: mindenekelőtt megilleti őt a vadászati üzeméhez tartozó egész területre és annak minden részére való szabad belépés. Ez a belépési, helyesebben bejárési jog nemcsak a szorosan vett vadászati idény alatt, hanem az év egész folyamán megilleti őt, tekintettel arra, hogy a ragadozók nagyrésze szintén „vadászható vad” s ezek elejtése annál inkább, hogy a vadászatra nézve is kártékonyak, a vadászati üzemhez hozzátartozik. Épígy joga van az egész éven át területét a kóbor kutyák és macskáktól megtisztítani. Viszont, ha „nem vadászható” jellegű állatok elejtéséről vagy elfogásáról volna szó: a vadászati jogosítottra is állanak és alkalmazandók az 1894. évi XII. t.-c. azon intézkedései, melyek az idegen területen való jogosulatlan átjárást, mada-rászást, böngészést stb. kihágásként büntetik. (Id. t.-c. 95. §.)

Jogunk szerint egészen közömbös, hogy a vadászterület aratás-előtti vagy utáni állapotban van.¹ A vadászati jogosított a terület bejárását bármely időpontban gyakorolhatja és így a vetéseket, ültetvényeket kikerülnie nem kell.² V. T.-ünk nevezetesen az ültetvények stb. tulajdonosát azzal védi, hogy: „A vadászat gyakorlása közben a vetésekben, ültetvényekben vagy más gazdálkodási és erdészeti ágakban okozott minden kárért a vadászatot gyakorlók teljes kárpótlással tartoznak.” (V. T. 16. § 2. bek.)

Magától értetődik, hogy a vadászati jogosított ezt a jogát a „civiliter

tetés alá helyezett beavatkozás; a telektulajdonos, ha a vad megengedett távoltartási módjaival eredményt elérni nem tudna: terményei megkárosításért a bérben avagy a magánjogi úton érvényesíthető (és nem vadászati jogi!) kártérítésben ellenértéket kap. A megülés legfeljebb a magánjogi végszükség keretében volna lehetséges. A most mondottak szerint teljesen elhibázott és törvényellenes a belügyminiszter 1890. évi 5709. sz. rendelete, mely a faiskola megvédése céljából a nyúl lelövését még *tilalmi* időben sem minősítette kihágásnak. (Egerváry, I. köt. 159. l.)

¹ Némely jogok szerint a vadászati jogosított aratás előtt csak burgonya-, káposzta- és répamivelésre használt területekre léphet, más learatatlan területekre ellenben nem. (Pl. *Meiningen* joga. Böckel—Porzig, id. m. 355. l.) Csak mezőkre, burgonya-, kukorica-, répa- és káposzta- vagy más tága vetett földekre: *sziléziai* vadászati törvény 52. §. Ugyanígy *stíriai* vadászati törvény 61. §.; *trieszti* vadászati törvény 39. §.; *vorarlbergi* vadászati törvény 71. §.; *galíciai* vadászati törvény 44. §. (itt a muharföldekre való belépés is engedélyezve van); *görsz-grádiskai* vadászati törvény 53. §.; *karintiai* vadászati törvény 63. §.; *morvaországi* vadászati törvény 55. §. (mák-, lóhere- és lucernaföldekre is szabad); *felsőausztriai* vadászati törvény 50. §.; *alsóausztriai* vadászati törvény 72. §.

² Helyhatósági szabályrendeletek e részben számos korlátozást állítanak fel.

nti" elvének megfelelően a lehető legteljesebb kímélettel, csak mint vadászati cselekményt és csak annyiban gyakorolhatja, amennyiben az a vadászat és annak adminisztrációja szempontjából szükséges és más-ként meg nem valósítható. Ha tehát a megmívelt szántóföldre való belépés nem mint *vadászatgyakorlás* vagy *vadászatvédelem* történik, hanem pl. a faluhoz, országúthoz, állomáshoz való gyorsabb eljutás kedvéért, a cselekmény már jogellenessé, azaz mezőrendőri kihágássá minősül. Ugyanez áll minden oly cselekményre vagy magatartásra is, mely rendszerint ugyan vadászattal kapcsolatban szokott elkövetettni, anélkül, hogy egyúttal vadászati cselekménynek is minősíthető volna. Ilyen pl. a vadászreggeli, melynek helyül nyilván jogellenes volna valamely megmívelt parcellát kitűzni, hasonlóképpen minden jogszerűséget nélkülözne az, ha a vadhordó- vagy egyéb szekereket, járműveket megmívelt térremonon át irányítanánk.¹ A vadászati jogosítottal a most tárgyaltak szempontjából azonos elbírálás alá esnek az ő vadász-vendégei és alkalmazottai (hajtók is).

Joga van a vadászati jogosítottnak továbbá mindazon intézkedések és berendezések megtételére, melyek a vadászias joggyakorlást megkönnyítik és előmozdítják. Ezeket az intézkedéseket, mert a vadászati üzem szükségképeni kísérői, a földtulajdonosoknak kártérítés nélkül tűrniök kell. Ilyenek: magas és alacsony lesek készítése, szók, etetők felállítása, árkok áthidalása, vizeknél csónaktartás stb. Rémcafatokkal való vadászás esetén a tulajdonos tűrni kénytelen a cafatoknak a fákra való felfüggesztését és a zavart okozó galyak eltávolíthatását; tűrnie kell a borz- és rókakiásást, még ha a kiásandó odúk megmívelt területen vannak is, ezt a róka vadászati szempontból való nagy kártékonyasága eléggé indokolja. Ellenben a vadászkunyhók építése (leskunyhók), lesgödrök ásása vagy cserkészutak feltörése már túlmege a feltétlenül szükségesnek tekintendő vadászatvédelem határain s így ezekért a vadászati segédművekért épúgy kártérítés jár, mint pl. a lövések következtében esetleg megsérült fákért, ültetvényekért.

II. *Tenyésztési jog.* A vadászati jogosított joga tartalmának lényeges alkatrészeként és megfelelő kímélettel a vadvédelmet és vadtenyésztést is előmozdíthatja. S miután ebbeli tevékenysége egyúttal közérdekű is, a földtulajdonos ebben a vonatkozásban szintén bizonyos korlátozások alá esik. A vadtenyésztés és vadvédelem jogosítja fel t. i. a vadászati jogosítottat egyfelől arra, hogy a vad kilépését a területről lehetőleg megakadályozza és másfelől, hogy a vadállományt szaporítsa. A vad más területekre való elvonulásának akadályozása legközvetlenebbül az egymással szomszédos vadászterületen jogosított vadászok viszonyát érinti és a vadászat közben alkalmazható vadászati eszközök kérdésével is kapcsolatos, de mivel a vad helyhezkötésének leghathatósabb módja az okszerű vadtenyésztés és vadvédelem, azért helyesen erre az alapjogra vezetendő vissza.

A tenyésztési jog fogalma szerint azt a jogot jelenti, hogy a vadászati jogosított (legyen akár magánvadászati terület tulajdonosa,

¹ „Megmívelt“ egy terület, ha be van vetve vagy ültetve; a felszántottság még nem jelent „megmíveltséget“.

akár vadászati haszonbérlo) vadászati üzemének területi határai között egyedül van feljogosítva minden oly cselekmény fogamatba vételére, mely számos és erőteljes vadállomány létesítésére irányul. A puszták kímélet, a vadászásnak a terület valamely részén való önkéntes abbahagyása tehát, még ha a vadállomány óvása érdekében is történik, nem tenyésztés, miután a tenyésztés pozitív cselekvények egész sorozatát és nem cselekvényektől való tartózkodást jelent.¹ A tenyésztési jog folyamánként a vadászati jogosított a vadállomány szaporodását minden erre a célra alkalmas módon előmozdíthatja. Állíthat fel a vadak részére azok etetésére szolgáló és kedvezőtlen időjárás esetén oltalmat nyújtó berendezéseket, melyeket a földtulajdonosnak bántania nem szabad. Nemkülönbén tűnie kell a ragadozók irtására tett intézkedéseket (mérgezés), nem gátolhatja egyes vadászható vadak betelepítésére, meghonosítására tett kísérleteit (pl. fácánosok berendezése); a területre ebeket — bármilyen fajtájúak legyenek azok — a V. T. 16. §-ának 3. bekezdése értelmében nem bocsáthat, kivéve a nyájörzökutyákat, melyek azonban mellső lábaik térdein alul legalább 3 centiméternyire lelógó koloncokkal látandók el. Bár a saját területéről a vadat bárki elzavarhatja s evégből földjét bekerítheti, mégis a vadászati jogosított tenyésztési jogát sértene azzal, ha az elűzést ebekkel gyakorolná, vagy a kerítést a vadak testi épségét veszélyeztető módon és sérüléseket, elhullást előidéző anyagokkal készítené. Vízáradásnak kitett helyeken a vad menekülését gátló berendezések nem létesíthetők.²

A vadak fiainak és tojásainak tenyésztés céljából leendő beszedésére, illetőleg befogására a V. T. egyedül a vadászati jogosítottnak ad engedélyt (V. T. 15. §),³ aki ezenkívül az idült sérülésben levő

¹ Nem tenyésztés pl., ha nyáron a malacok kedvéért a kocát nem lövik. Gyakorlatunk a tenyésztés mozzanatának megállapításában egyébként szinte túlliberális. Sőt egyenesen vélelmet állít fel arra, hogy a valamely vadászterületről előtörő vad azon a területen tenyésztetett. Az a körülmény, hogy a területen 1—2 évvel azelőtt szőzök voltak, a fővadak ottani tenyésztése mellett bizonyítékul szolgál. Továbbá 10.225 holdnyi erdőterületen az, hogy 150 hold gazdaságilag műveltetik, a vadtenyésztés lehetőségét és fölvetését nem akadályozza. (Kúria 1913/2995. sz. Lásd *Magánjogi Döntvénytár*, VIII. köt. 89. l.) Hogy az etetők, szőzök és nyulatok fölállítására még nem vadtenyésztés, hanem egyszerűen csak vadóvás, lásd *Raffay*, A magyar magánjog kézikönyve c. m. II. kiad. II. köt. 392. l. V. ö. továbbá dr. *Kún Tibor*, A fővadak által okozott károkról c. cikkkel is. (Nimród, IV. évf. 306. l.) A tenyésztés fennforgásának kérdésében *Egerváry* (I. köt. 325. l.) az Országos magyar vadászati védegyelet következő 1887. évi szakvéleményét közli: „A kerített vadászterületen kívül is van vadtenyésztés ott, ahol rendszeres táplálás, óvás és tilalmazás mellett a lelövésben is az állomány szaporodását előmozdító rendszer követetik.”

² Már az 1786 február 28-iki osztrák pátens kimondta, hogy vizek mentén és árvíz esetére a földtulajdonos telkének bekerítésekor 500—500 lépésnyi távolságban a vad menekülése érdekében kapukat köteles hagyni. (*Stubenrauch*, Commentar z. österr. allg. bürg. Gesetzbuch. I. köt. 499. l., 3. jegyzet.)

³ A madárfészkek és tojások elpusztítása, kiszedése egyébként általában tilos az 1894. évi XII. t.-c. 57. és 95. § o) pontja alapján. A törvény végrehajtásának szigorú ellenőrzését írja elő a F. M. 1912/23.470. számú rendelet (*Rendeletek Tára*, 1912. évf., I. köt. 198. l.), a jogosulatlanul szedett tojások (a rendelet bibic-, vadlúd- és vadkacsatojásokról szól) elkobzásának és a legszigorúbb büntetésnek terhe mellett. Az eljárásra egy 1910/36.219. számú rendelet az irány-

vadakat ugyancsak az állomány érdekében, hogy az ivadék elköresodása megelőzhető legyen, kíméleti idő alatt is lelőheti. Az e téren elkövethető visszaéléseket egy 1893 augusztus 3-án 63.202/1893. B. M. szám alatt kelt rendelet¹ azzal ellensúlyozza, hogy a kíméleti idő alatt lelőtt, állítólagosan idült sérülésben szenvedett vadakat a jóhiszemű eljárás igazolása céljából csonkítatlan állapotban (tehát ha agancsárról van szó, agancsaival együtt) az illetékes községi előjáróságnál 24 órán belül, a helyi szegényalap javára leendő értékesítés végett ki kell szolgáltatni. A községi előjáróság, illetőleg városokban a rendőrkapitány ily esetben szakszerű látélet főlvetelére és annak rendjén annak megállapítására köteles, hogy a lelövés a vad idült sérülése miatt okszerű volt s ekként vadászati kihágás nem forog fenn. A tenyésztési joggal azonban visszaélni és a vad túlszaporodását előidézni, szintén nem megengedett dolog. V. T.-ünk 13. §-a érzében ugyan csak a túlságosan elszaporodott vaddisznókra nézve állít fel pozitív rendelkezést, de aközött, hogy a túlszaporodásnak oka mesterséges tenyésztésben vagy egyéb körülményekben rejlik-e, különbséget nem tesz.² A § szerint a túlságosan elszaporodott vaddisznókat a vadászati jogosított lehetőleg pusztítani tartozik. Ebbeli kötelezettségére fölmerülő alapos panaszok esetén a közigazgatási bizottság vagy annak elnöke záros határidő kitűzése mellett figyelmezteti s amennyiben a figyelmeztetés eredménytelen maradna, a hivatalos vadászat elrendelésére kerül a sor.

Kétségtelennek kell vennünk, hogy a 13. §-ban kimondott elvi tételt — bár a hivatalos vadászat szankciója nélkül — egyéb és a túlságos tenyésztés miatt károssá vált vadakra is lehet alkalmazni. Példaként az itt-ott betelepített üregi nyúlra való hivatkozás egészen kézenfekvő.³

A vadtenyésztés érdekeit védi közvetve az egyetemes vadászati érdekekkel kapcsolatban V. T.-ünk 30. §-a akkor, midőn a vadak fiainak

adó, mely a jelzett tojások gyűjtését és szállítását csak esetről esetre adott engedély alapján teszi lehetővé.

¹ *Rendeletek Tára*, 1893. évf. 1931. l.

² Hogy vadászati jogunk ennek ellenére itt is megteszi a különbséget a tenyésztett és nem tenyésztett vaddisznók között, igazolja a *Kúria* 4652/1918. sz. elvi jelentőségű ítélete, mely a tenyésztett, vagy a vadászati jogosított vétkes mulasztásával túlságosan elszaporodott vaddisznók okozta kárt kiveszi a V. T. 8. §-a alól és a kártérítést a vadászatra jogosítottra hárítja át.

³ A vad túlságba vitt tenyésztésénél a külföldi jogok a tenyésztett vadak neme közt általában nem tesznek különbséget. A szabályozás rendes menete: 1. a közigazgatási hatóság felhívja a vadászati jogosítottat az intenzívebb vadlövésre, ha a kitűzött idő eredménytelenül letelik, akkor 2. feljogosítja a panaszló földtulajdonosokat a vadak pusztítására és végső esetben 3. elrendeli a hivatalos rendőri vadászatot (Polizeijagd). (V. ö. *Kisch*, id. m. 613. l.) A *badeni* vadásztörvény 19. §-a szerint a közigazgatási hatóság a vadászati jogosítottat a kíméleti idők alatti vadlövésre is utasíthatja és csak azután folyamodik a hivatalos vadászhoz. Hasonlóan *porosz* Jagdord. 61. és 62. §; *stíriai* vadászati törvény 56. §; *vorarlbergi* vadászati törvény 68. §; *karinthiai* vadászati törvény 60. §; *alsóausztriai* vadászati törvény 68. §, utóbbi vadászati törvény 69. §-a értékes szőlőterületeknél, ha a 68 § szerinti eljárás eredményre nem vezetne, a nyúlállomány teljes kiirtását is elrendelhetőnek mondja. Hasonló intézkedést a *stíriai* vadásztörvény 57. §-a is tesz.

jogosulatlan elfogását, a madarak fészkeinek (ragadozók kivételével) elrombolását, tojásaik elszedését vadászati kihágásként bünteti. Végül némi vonatkozásban a vadtenyésztést is érinti az 1894. évi XII. t.-c. 95. § r) pontjának az az állategészségügyi rendelkezése, mely kihágást állapít meg annak terhére, aki saját területén bármilyen döglött állatot tudva eláratlanul hagy, vagy bármely területen elásott döglött állatot jogosulatlanul kiás.

III. *Vadászkárok.* Vadászkárok alatt csak azok a károk értendők, melyeket a vadászati üzemet gyakorló a területen a tulajdonosnak, avagy idegen harmadik személyeknek, esetleg a vadászon valamely minőségben résztvevőknek közvetlenül vagy közvetve okoz. Az utóbbi eshetőség elbírálása a vadászati jog külön szempontjai alá egyáltalában nem tartozik, hanem a közönséges magán- és büntetőjog szabályai szerint kezelendő. Így mindazon esetekben, hol testi épségében, egészségében vagy vagyonában a vadászati üzem ügyetlen vagy gondatlan gyakorlása révén harmadik személy kárt szenved, a vadászati jognak az eset magánjogi, vagy büntetőjogi megítélésére csak annyiban lehet némi befolyása, hogy a konvencionális vadászszabályok ismerete vagy nemtudása, megsértése vagy pontos megtartása a vétkesség, illetőleg beszámíthatóság megállapításánál figyelembe vehető.² Az előbbi eshetőségre a V. T. 16. §-ának már említett 2-ik bekezdése a következően rendelkezik: „A vadászat gyakorlása közben a vetésekben, ültetvényekben vagy más gazdálkodási és erdészeti ágakban okozott minden kárért a vadászatot gyakorlók teljes kárpótlással tartoznak. A kár bejelentése, becslése és megtérítése a 7. §-ban megírt módon eszközölendő.”³ A felhívott 7. § pedig azt mondja, hogy „... a kár a hatóságnak a kár elkövetésétől számítandó nyolc nap alatt fölvehetés céljából” bejelentendő. „A vetésekben okozott kárnak becslése mindig oly időben eszközölendő, midőn az termékmennyiségben megállapítható; a kár vagy természetben vagy pénzértékben téríthető meg.”

Miután a V. T. maga a vadászkárok megállapításánál követendő eljárásra és a kár megtérítésére nézve a vadkárok szabályait rendeli alkalmazandóknak, a kérdés tüzetesebb taglalását a vadkárokról szóló fejezetre utaljuk át. (Lásd 31. §.) A vadászvendég vagy vadászati alkalmazott által okozott vadászkárokért a vendéglátó, illetőleg alkalmazó vadászati jogosított a felelős.

IV. *A vadászat megengedett nemei és az alattomos vadászat.* V. T.-ünk idevágó rendelkezései a következők:

¹ Pl. az, akit a vadászon megsöréteznek vagy meglőnek, aki saját maga személyében vagy vagyonában az alkalmazott vadászati berendezések (csapda, kaptány) által kárt szenved, aki a szabálytalan dűvadmérgezések következtében vall kárt stb.

² V. ö. *Kuria* 1906 október 3-án 8840/1906. sz. alatt kelt ítéletét egy oly ügyben, hol az egyik vadász tévedésből vadásztársát róka helyett megsörétezte és ahol a vétkesség megállapításánál figyelembe vétetett az a vadászati szabály is, mely szerint hajtóvadászatok esetén a vadásznak kijelölt helyét elhagynia nem szabad. (Magyar Jogász-Ujság VI. évf. 6. sz. Judicatura 1913. sz. eset.)

³ Ezzel korrespondeál a V. T. 6. § utolsó mondata: „A vadászat közben okozott károkat illetőleg a 16. § rendelkezései alkalmazandók.”

„16. §. A vadászat csak lőfegyverrel vagy lóhátan bárminemű vadászebek használatával gyakorolható (1. bek.).“ Ugyanaz a § 3-ik bekezdése: „A vadászatra jogosítottakon kívül senkinek sem szabad a vadászati területre bármi fajú ebeket bocsátani; kivételnek a nyájőrök, kik azonban kötelesek ebeik nyakára oly nehezéket függeszteni, mely első lábaik térdein alól három centiméternyi távolságra lóg alá.“ Továbbá 15. §: „Szabad időben is tiltatik minden szőrmés vagy szárnyas hasznos vadat törölkkel, hálókkel, hurkokkal elfogni vagy megölni, különösen tűzokokat ölmosesők alkalmával behajtani vagy agyonverni.¹ Kivételnek a fenyvesmadarak, melyeket hurkokkal és léppel fogni szabad időben engedtetik. Tenyésztés céljából a befogás csak a vadászat tulajdonosai, bérleti vagy azok szakértő megbízottai részére engedtetik meg.“

Hogy mindezen rendelkezéseknek szankciója is legyen, arról, sajnos, a V. T. már nem gondoskodott. A vadfiak jogosulatlan elfogása, a fészkek elrombolása és tojások elszedése, a nyájőrző kutyák megkoloncolásának elmulasztása ugyan vadászati, illetőleg mezőrendőri kihágásokká vannak minősítve (V. T. 30., 32. §§, 1894. évi XII. t.-c. 95. §) s a tiltott vadászati eszközök használata, vadorzás esetén, szintén figyelembe veendő (V. T. 27. §), de a fent közölt rendelkezések egyéb vonatkozásainak hasonló biztosítását a törvényhozó már elfeledte.

A törvényben elismert vadászati módok a lőfegyverrel való vadászat minden neme és a lóhátan való vadászat. Mindkettő mindennemű vadászebek alkalmazásával gyakorolható. Ezzel függ össze, hogy a vadászterületre a nyájőrző kutyák kivételével, melyek azonban kolonccal látandók el, csak a vadászati jogosítottnak szabad bármiféle ebeket kivinni, azaz rábocsátani. Közvetlen gazdáik közelében tartózkodó ölebek és egyéb divatkutyák, pláne ha pórázon vezettetnek, nem jönnek figyelembe; egyébként pedig a kóbor kutyák és macskákra vonatkozó szabályok alá esnek és ezek szerint ítélandók meg. (Lásd 35. § VIII.)

Lőfegyverek alatt csak a tűzfegyverek értendők. Hajító kézi fegyverek, kézfűjek, nyilak V. T.-ünk szerint, mint „vadászati“ eszközök nem jöhetnek figyelembe, legalább is a „hasznos“ vadaknál. Az ilyen fegyverek csak ragadozókkal szemben volnának alkalmazhatók; a hasznos vad tekintetében a tiltott vadászati eszközök közé soroztatnak.

Az ebeket illetőleg mai vadászati jogunk a régi jognak a sin-korán (agár) kutyákra tett megszorítását elejtette; egyik-másik külföldi jogban, sőt belföldi helyhatósági szabályrendeletben is, ehhez hasonló korlátozások még állanak fenn.²

Tiltva van — de ismét csak hasznos vadakra vonatkozóan — a különböző török, hálók és hurkok alkalmazása s a tűzoknak ölmos-

¹ Tiltja a török, csapdák alkalmazását a nemes vadak vadászatánál minden modern v. t. is. Pl. galíciai v. t. 47. §, vorarlbergi v. t. 75. §, trieszti v. t. 41. §, stíriai v. t. 64. § (a hurkokat is), a sziléziai v. t. 54 § ugyanígy és a vadvermek ásását, téli időben a vadnak udvarokba, házikertekbe való becsalogatását is tiltja; alsóausztriai v. t. 75. §, felsőausztriai v. t. 53 §, morvaországi v. t. 57. §, karinthiai v. t. 66. §, görög-gradiskai v. t. 55. §, cseh v. t. 36. § stb.

² A badeni vadászati törvény általában tiltja a „Laufhund“ (kopó és agár) alkalmazását. (Dorner—Seng, id. m. 377. l.) Az elzászi jog a kopókkal való vadászatot miniszeri engedélytől teszi függővé. (Kisch, id. m. 612. l.)

esőben való behajtása és agyonverése. Hogy a felsorolt eszközökkel az „alattomos” vadászat fegyvertára kimerítve nincs, az a 15. § 2. bekezdéséből is kitűnik, mely a fenyvesmadárra kivételt állítva fel, a hurokolás mellett a léprakást is felemlíti. A törvényben *elvként* az alattomos vadászat tilalma van kimondva s ezzel együtt az, hogy amely vadászat ily módon gyakoroltatik, az tulajdonképen vadpusztítás. Vadpusztítás, mely a ragadozókkal szemben a vadászat érdekében és a mezőgazdaság kárait tekintettel helyt foghat, még ha oly ragadozóról volna is szó, melynek elejtése általában vadásziasan is eszközölhető, sőt rendszerint így is szokott eszközölni, de hasznos vadakkal szemben soha. Ebből folyólag, ha a törvény nem is említi, tiltott vadfégási módként kell tekintenünk a *füstölést*, melyet fácánokkal szemben szoktak itt-ott igénybe venni; a *mérgezést*, a *fáklyafény* melletti fogást és az *önműködő lövedékek* elhelyezését. Hogy mindezen módzatok ragadozók pusztítására alkalmasak és megengedettek, sőt hogy egyik-másik eljárást tenyésztés céljából leendő vadbefogásra a vadtenyésztő vadászati jogosított alkalmazásba veheti, más lapra tartozik és a szabály áttörésének nem tekinthető.

V. *Kíméleti terek.* A vadászati üzem gyakorlásának módját érintik azok a V. T.-ben nem említett, de helyhatósági szabályrendeletekben vagy egyéb közrendészeti szabályokban megállapított előírások, melyek bizonyos kíméleti tereken a vadászati üzem folytatását eltiltják vagy legalább korlátozzák. Így lakott helyeken, közutak testén, vaspályák területén, szüret előtt szőlőkben, katonai gyakorlótereken, bányák tárna-tavain, várak közvetlen közelében, löporraktárak rayonjaiban, temetőekben, udvarokban stb. a vadászás rendszerint tilos. A közutakra nézve azonban kiemelendő — és ez áll a vaspályák terére is —, hogy a tilalom tulajdonkép csak a löfegyverek használatára vonatkozik, de egyéb vadászati cselekmények, mint például hajtás, mely közúton át halad, a közúton összeesett vadnak okkupációja, sőt szükség esetén a sebzett vadra leadandó kegyelemlövés, a közúton vadászat közben töltött fegyverrel való járás stb. eltiltottaknak nem tekintendők. Törvényes kíméleti tereket állapít meg a halászatról szóló 1888. évi XIX. t.-c. 26. §-a, mely a halak ívására és fejlődésére károsan ható vadászatot a halászati kíméleti tereken kifejezetten eltiltja. A tilalom megszegése: kihágás és ugyanazon t.-c. 63. §-a szerint büntetetik.

VI. *Szomszédos vadászati jogosítottak közötti viszony.* Mint minden szomszédság a szomszédok, úgy két egymással érintkező vadászterületen gyakorolt vadászati üzem is érdekellentéteket létesíthet a vadászatra jogosítottak között, mert az egyik üzemnek folytatása a másikra okvetlenül és szükségképen több-kevesebb mértékben kihat. Ezeket a kihatásokat a szomszéd általában véve eltűrni kénytelen. Csak az ügynevezett közvetlen behatások vannak feltétlenül és kihágás szankciója mellett eltiltva, miután a vadászati üzem bárminő elképzelhető cselekménye a legszorosabban hozzá van kötve azokhoz a területi határokhoz, amelyekig a kizárólagos elsajátítási jog terjed.

A vadászati üzemhez tartozó minden *érdemleges* cselekményre a közölt szabály annyira világos, hogy közelebbi taglalást nem igényel.

Ám a vadászati üzemmel olyan más előkészítő mellékes, de nélkülözhetetlen természetű cselekmények is járhatnak együtt, melyek esetében a szomszédos vadászterületre való közvetlen behatás már nem kerülhető el. Ide tartozik főleg a vadászterülethez idegen vadászterületen keresztül való eljuthatás kérdése. Ha ez közúton, közhídon és nem magánjellegű úton, ösvényen vagy hidakon át történik, úgy a közhelyeken való közlekedési szabadságból folyólag önként érthetőleg jogosult, sőt, mert a közút teste amúgy is „kíméleti tér“ jellegével bír, a rajta való átvonulás a vadászat összes requisitumaival (töltött fegyver vitele, kutyák, hajtók stb.) útrendészeti szabályok alatt áll és nem esik a vadászati jog szempontjai alá. Így például, ha az átvonuló vadásztársaság az országúton oktan lövöldözést, lármát csinál, ez a magatartása még akkor is csak út-, közrend-, vagy közbiztonsági kihágásként lesz elbírálni, ha egyébként a környező vadászterület üzemére zavaró hatású.

Más a helyzet a közút jellegével nem bíró közlekedőhelyek, ösvények használatával. Ha az ezeken való átjárás a vadászterületre eljuthatás érdekében *feltétlenül* szükséges, mert azt egyébként megközelíteni nem lehetne, úgy a szükségbeli út analógiájára a vadászatra jogosított, valamint vendégei, alkalmazottai, vele együtt levő hajtói, ebei és egyéb a vadászat folytatásához in concreto szükséges eszközei (kocsi, szekér) a kérdéses közlekedőutat használni jogosultak s ezt a szomszéd terület jogosítottja tűrni tartozik. Az átjárás azonban csak az elkerülhetetlen szükségesség objektív kritériumának feltétele mellett és csak oly módon gyakorolható, hogy a V. T. 26. §-ának kihágásként megállapított „*engedély nélküli vadászat*“-a mint pusztán lehetőség se forogjon fenn. Tehát a fegyverek oly állapotban viendők, mely bármely pillanatban való használatba vételüket eleve kizárja (töltetlenül, szétzedve, tokban), az ebek pórázon, s maga az átvonulás láрма és minden zavaró hatás elkerülésével. Minden ezzel ellenkező magatartás jogellenes behatást jelentene idegen jogkörbe s ez okon a V. T. 26. §-a alá volna subsummálandó.¹

A közvetet behatások részben a vadászati üzem természetéből önként folynak, de igen érezhetőkké válhatnak akkor, ha a vadászati jogosított egyenesen fokozásukra irányuló szándékos tevékenységet fejt ki. Utóbbi vonatkozásban a szomszédos terület vadászati jogosítottját alig védi más, mint a korrekt, becsületes vadászgondolkozási mód, mely a vadászati üzemet nem egyedül és kizárólag a jövedelmezőség és anyagi haszon szempontjából kezeli és jogát nem mások sikanirózásával gyakorolja. Ha azonban a határos terület üzemjogosítottja nem tartozik a vadászkarakter mintaképei közé, a szomszéd legfeljebb a

¹ Nyilvános (köz-) úton kívül idegen vadászterületre fegyverrel lépni tilos a fegyver azonnali elkobzása és büntetés szankciója mellett. (*Görz-gradiskai* vadászati törvény 52., 89. §§.) Ugyanígy a *karintiai* vadászati törvény 62. §-a, *moreaországi* vadászati törvény 54. §-a, *felsőausztriai* vadászati törvény 49. §-a, *alsóausztriai* vadászati törvény 71. §-a, *sziléziai* vadászati törvény 51. §-a, *stíriai* vadászati törvény 60. §-a, *triesti* vadászati törvény 38. §-a, *coranbergi* vadászati törvény 70. §-a, *galíciai* vadászati törvény 43. §-a stb.

hasonlót hasonlóval való viszonzás eszközével érhet el annyit, hogy a közvetett kihatásaival bántóan kellemetlen vadászatgyakorlás abbahagyását vagy enyhítését kérészkölje.

Jogilag nevezetesen a dolog úgy áll, hogy a vadászati jogosított minden alkalmas módot megpróbálhat a vad területéről való kilépésének megakadályozására. E célból riasztó berendezéseket készíthet; területe határain, hol a vad átváltani szokott, kerítést állíthat fel; a vadváltókat elrombolhatja; a határt, különösen mikor a szomszédságban vadásznak, embereivel folyton járathatja; zajt üthet stb.; azaz bármi módon törekedhetik arra, hogy vadállományát a szomszéd vadászati üzeme elől elvonhassa. Önként érthető, hogy az ilyen cselekményeknek valahol van határa s hogy azok könnyen a szomszéd vadászati üzemének közvetlen megzavarásává alakulhatnak ki, ami már jogellenes magatartásnak volna minősítendő. De mert mai jogunk a sikane tilalmát még nem ismeri s a joggal való élésnek azt a módját, mely egyenesen a másnak kárt okozni akarás célzatával történik, nem tiltja: a kíváncsi korlátok áthágása konkrét esetekben nehéz bizonyítási tételt képez s kifogástalan, szakértő vadászok szakvéleménye nélkül meg sem oldható.

A kérdés elbírálásánál az sem hagyható figyelmen kívül, hogy az éremnek másik oldala is van. S ha egyfelől a vad kiváltásának jóhiszemű megakadályozása megengedett dolog, épen úgy nincs kizárva a vadak saját területünkre való átváltásának előmozdítása sem. Minden vadászati jogosított megteheti, hogy saját területén vadbeugrókat készítsen; ez csak a vadaskertek esetén tekintendő eltiltottnak, miután azokban a kíméleti idő nem érvényesül s a beugrón oly vad kerülhet a vadásba be, mely azonkívül ép akkor kímélet alatt áll. A határhoz közel csalogató sípokkal való vadászás, élelemelhintés, a vad által kedvelt növények termesztése, a szóók megfelelő felállítása mind alkalmasak arra, hogy a vadaknak idegen területről más területre való áthúzóását elősegítse. Az ilyen magatartás is jogos, de a szomszéd területre nagymértékben egyúttal káros is lehet és így ugyanazon szempontok alá vetendő, mint a vadak területéről való átvonulásának akadályozása.

Míg az egymással határos területek vadászati üzemének most érintett szomszédsági viszonyai mai jogunkban teljesen rendezetlenek, addig egy másik rokontermészetű kérdést, a hajdan sokat vitatott *vad-üzést* (Wildfolge, Jagdfolge) V. T.-ünk nyugvópontra vitte.

A 17. § a következően rendelkezik: „A sebzett vadat idegen területen üzni nem szabad. Ha a vadászatra jogosultak vadászebei idegen területre átmennék, ott az illető vadászatra jogosult által tartóztathatók mindaddig, míg gazdáik az okozott károkért teljes elégtételt nem adtak; a kártérítés iránti követelés joga az ebek le nem tartóztathatása esetén is fennmaradván.”

A vadászati üzem területileg korlátozva lévén a határokon túl, a jogosított semmiféle vadászati cselekményt nem foganatosíthat. A sebzett vad üldözése, elfogása (kutyákkal), kegyelemnövéssel való kivégzése: mind vadászati cselekmény, tehát idegen területen helyt

nem foghat.¹ Az érdekelt szomszédos vadászati jogosítottak egyébként ezt a sok surlódásra okot adó kérdést egymásközt egyezségileg tetszés szerint rendezhetik. A terület határán túl leeseő sebzett szárnyas, a sebesülésével még átmenni tudó és ott összeeső vad uratlan marad, míg csak az illető területre nézve vadászatilag jogosított hatalmába nem ejti. Az ilyen vad kiadása iránt a megsebesítő vadásznak követelési joga nincs. Egyedül abban az esetben, ha az elejtett vagy megsebzett vadat a vadász már saját területén birtokba vette s ezzel a tulajdont fölötté létesítette és valamely véletlen folytán az így többé már nem uratlan vad a szomszédba kerül (áthurcolja a kutya vagy valamely ragadozó, esetleg tolvaj), szabad a tulajdonos vadásznak fegyvere hátrahagyásával a határt a vad visszavitele céljából átlépnie. Ez a cselekmény azonban már nem „vadűzés“, hanem egyszerűen egy megszerzett és fennálló tulajdonjog gyakorlása. Sebzetten átváltó és ott kimúló vadakról a szomszéd terület jogosítottját értesíteni szokás, hogy a vad kárbaveszésének eleje vétessék.

Amennyiben a sebzett vagy menekülő vadat az idegen területre a vadászatnál alkalmazott ebek űzik át, az ilyen ebek kóbor kutyák gyanánt nem kezelhetők. Az idegen terület jogosítottjának éppen ezért más joga azokkal szemben a lefogáson kívül nincs. Ennek a lefogásnak jogi természete a magánzálog alapításával egy jelentőségű s a lefogott vadászebe az általa okozott kár megtérítéséig visszatartható. Kuttyája után egyébként maga a vadász is ráléphet az idegen területre — fegyvere hátrahagyása mellett —, mert ez a cselekménye nem bír vadászás jellegével, hanem a kutya által okozható kár megelőzésére és így egyenesen az idegen vadászterület jogosítottja vadászati érdekének megóvására irányul. A vadászebek körül sűrűen előforduló vitás kérdések és visszaélések tüzetesebb vizsgálata a vadászati jogvédelem intézményével kapcsolatos.

30. §. A vadászati üzem eredménye.

A vadászati üzem eredménye: az elfogott, elejtett vad fölött a birtokbavétellel megalapított tulajdonjog. Vadászati törvényünk ezt a tételt, mint már az általános magánjogból önként következőt: sehol sem mondja ki, valamint a vadfölötti tulajdonszerzés összes többi kérdéseit is szabályozatlanul hagyja. Jogunk álláspontját tehát a vadászati jog szabályozásának alapelveiből, az uratlan dolgokra vonatkozó álta-

¹ Bizonyos fokig elismeri még a vadűzés jogát a mecklenburgi jog, mely egy 1859 január 22-én kelt rendeletben szarvas, őz, dímvad és vaddisznó tekintetében megadja azt a vadászatot személyesen gyakorló uralkodónak, azzal, hogy a vadűzés által érintett területek jogosítottjai 24 órán belül értesítendőek. Más jogosítottnak vadűzési joga csak annyiban van, hogy a sebzett és idegen területen összeeső nyulat a vadász felszedheti és magával viheti. Egyéb vadnál a szomszéd előzetes értesítése után és 24 órán belül az idegen területre az elhullott vad felkeresése és elvitele végett át lehet ugyan menni, de csak fegyver nélkül, vezetőken tartott kutyával s emellett az űzött vagy elesett vadat a szomszéd is jogosítva van okkupálni s ezzel a másikat megelőzheti. (V. ö. Buchka, id. m. 110. l.)

lános tanokból és a szokásjogból kell leolvasnunk. E részben az összes felmerülhető kérdések tekintetében a II. Rész 19. §-ának fejtegetésére utalunk vissza, melyeket egyúttal a mai tételes magyar vadászati jog szabályozásával megegyezőnek kell tekintenünk. Az ott kimutatott eredmények rövid összefoglalása a következő:

A vad fölött tulajdonjogot annak birtokbavétele létesít. Hogy a birtokbavétel mikor tekintendő befejezettnek, az a vad adott helyzetétől függ. Ennek a helyzetnek olyannak kell lennie, mely a vadász részére a vad fölötti teljes és minden irányú uralom gyakorlásának valószínűsége jelenti. Ebből folyólag a megsebzés távolról sem elég, sőt a lelövés is rendszerint csak előkészítő cselekmény a birtokbavételre.

A már egyszer megszerzett tulajdont az, ha a vad véletlen folytán idegen területre vitetik: nem alterálja.

A vad fölötti tulajdonszerzésre egyedül az jogosított, ki a vadászati üzemet egy meghatározott területen, akár mint területtulajdonos (eredeti vadászati jogalany), akár mint vadászati haszonbérlő jogszerint folytathatja.

A jogosulatlan vadász birtokbavétele tulajdont nem létesít — csak birtokot — és a vad továbbra is uratlan marad. A határon összeeső vad fölött a birtokbavétel és tulajdonszerzés azt a jogosítottat illeti, akinek területén a vad a halálos lövést kapta. Ezt az a körülmény, hogy az összeeső vad vergődés közben részben a szomszéd területre is átjutott (pl. hátsó vagy elülső része már a határvonalon túlra esik), nem érinti. Amennyiben a tényállás nem volna tisztázható, az elesett vad fölött a birtokbavételt mindkét terület jogosítottja foganatosíthatja s ezáltal *compossessio plurium in solidum*, még tovább közös tulajdon keletkezik.

A vadászati jogosított a tulajdont létesítő birtokbavételi cselekményt más által is végrehajthatja. Így az ő nevében eljáró tulajdonszerzőnek tekintendő a vadászati alkalmazott és a vadászvendég. Hullott, vagy hurokban már elfogva levő (tehát már megszerzett) vad önkéntes fölszedője, mint megbízás nélküli ügyvivő, szintén a vadászati jogosított részére alapít tulajdont, ha pedig a fölvet vadat elsajátítja, érték szerint, lopás büntetést, vagy tulajdon elleni kihágást követ el. A vadászati jogosított részére szerez tulajdont a telektulajdonos és halászati jogosított is, midőn előbbi a V. T. 13. §-a értelmében saját telkén a dúvadat, utóbbi pedig a halászati törvény 26. §-a alapján a halászatra kártékony, különben pedig vadászható természetű állatot elpusztítja. A vadászati jogosított számára létesít tulajdont a hivatalos vadászaton résztvevő okkupációja is. Végszükségi helyzetben, vagy önvédelemből megölt vad uratlan marad.

A vadászati jogosítottnak olyan birtokbavétele, mely akár a kíméleti idő, akár az alattomos vadászati eszközök tekintetében felállított tilalmakba ütközik, a vad fölötti tulajdonszerzést nem gátolja, de büntetendő.

Mind e tételek és szabályok tüzetes kifejtését lásd különben a 19. §-ban.

XI. FEJEZET.

A vadkárok, kapcsolatban a ragadozók irtásának kérdésével.

31. §. A vadak okozta károk megtérítése.

(Jegyzet a 31. §-hoz. E § akkor íródott még, mikor a nagyvadak okozta károokra vonatkozó 4904/1918. M. E. számú háborús rendelet hatályban volt. Most már az 5230/1922. M. E. számú rendelettel hatályát veszítette, újításai tehát nem érvényesek többé, ami az itt következők olvasásánál állandóan szem előtt tartandó.)

A vadak okozta károk kérdésében V. T.-ünknek mindössze két rendelkezése van.¹ Az egyik:

„A fővadak (szarvas, dánvad) által a vetésekben, ültetvényekben, vagy más gazdálkodási és erdészeti ágakban okozott minden kárért azon birtokos vagy haszonbérlet, kinek vadászterületén az említett fővad tenyész-tetik, teljes kárpótlással tartozik.“ (7. § 1. bekezdés.) A másik:

„Ragadozó vagy kártékony állatok (III. fejezet, 13. §) által tett károk, mivel ezen vadak a föld birtokosa által bármikor elpusztíthatók, meg nem téríttetnek.“ (8. §.)

Ezeket a rendelkezéseket kiegészíti a 7. § 2-ik és 3-ik bekezdése, mely a fővadak okozta károk bejelentéséről és megbecsléséről, tehát eljárási kérdésekről intézkedik; továbbá a 8. §-ban felhívott 13. §, mely a ragadozó és kártékony vadakat látszólag taxatív (kimerítően) felsorolja és egyúttal a vaddisznó-károk preventív elhárításának módjára azok intenzívebb pusztítását jelöli meg. Eventualiter pedig, ha a kár megelőzése eredménytelen maradna, a IV. fejezetben szabályozott és mindenféle ragadozóval szemben is alkalmazásba vehető hivatalból való vadászat elrendelésére ad alkalmat.²

Ezt a sovány tételes anyagot újabban a 4904/1918. M. E. számú 1918. nov. 5-én kelt háborús rendelet³ annyiban teljesebbé tette, hogy a szarvas és dánvad mellé „nagyvad“ címén odasorozva a medvét és vaddisznót, az ezek okozta kárért való felelősséget a károsult mező-

¹ Külföldi jogok a vadkárok kérdését annyira fontosnak tartják, hogy vagy egészen külön törvényben, vagy vadászati törvényeik önálló, terjedelmes fejezeteiben tették tüzetes szabályozás tárgyává. Így említhetők: a hannoveri 1848. július 21-iki „Wildschadengesetz“; a hesseni 1854. január 26-iki külön vadkár-törvény; a kurhesseni 1865. szeptember 7-iki törvény; mindkét Hessenre továbbá egy 1895. június 1-én kelt és 1899. július 29-iki törvénnyel a német B. G.-B.-ra tekintettel átdolgozott törvény; a két Mecklenburgban egy 1899. április 9-én és 1899. december 18-án kelt „Wildschadenverordnung“; a bajor 1850. június 15-iki törvény; külön törvényei vannak a vadkárokra nézve az összes türingiai államoknak: Hamburgnak, a szász királyságnak stb., melyek a B. G.-B. 835. §-ának alapulvétele mellett a kérdést partikulariter szabályozzák. A svájci polgári törvénykönyv (Obligationenrecht) 56. art. 3. bekezdése a vadkárok rendezését az egyes kantonok elé utalja.

² Arról, hogy a vadkárokra vonatkozó törvényes rendelkezések a magyar jogban hiányosak, lásd dr. Kún Tibor, „A vadkárokról“ c. cikket a „Nimród“ IV. évf. 281. lapján.

³ Lásd Budapesti Közlöny 1918. évf. nov. 6-iki számában és Rend. Tára 1918. évf.

gazdasági ingatlannal szomszédos erdőterület vadászati jogosítottjára hárította át és így a V. T. 7. §-ának a *tenyésztéstől feltételezett* kártérítési felelősségét, az ott fővadnak minősített szarvas és dāmvdra vonatkozóan is, *pusztán a szomszédsági helyzet* elvi alapjára állította. Egyben az eljáráson is bizonyos módosításokat eszközölt.

Mindebből kitűnik, hogy a magyar vadászati jogban a vadkár fogalma a maga dogmatikus értelmében (lásd II. Rész, VI. Fejezet) nem alkalmazható. Jogunk e fogalom alá t. i. sokkal kevesebbet utal be és távolról sem fogja át az összes „*vadászható*” minőségűeknek elismert vadak által, az erdő- és mezőgazdasági üzemeket túlhaladóan, egyéb vonatkozásban is előidézhető károsításokat.

Ehhez képest a vadkár fogalmát a következően állapíthatjuk meg:

A jelenlegi magyar vadászati jog szerint a vadkárokra vonatkozó speciális kártérítési szabályok alá vetett vadkárnak a *szarvas és dāmvd (fővadak), továbbá a medve és vaddisznó (nagyvadak) által a mező- és erdőgazdaságban, vetésekben és ültetvényekben, továbbá egyéb gazdálkodási ágakban (kert-, gyümölcs-¹ és szőlőművelésben) mozgásuk, fekvésük vagy táplálkozásuk közben okozott károkat kell értenünk, melyekre vonatkozóan kártérítési kötelezettség áll fenn.*²

Nem „*vadkár*” tehát az, amit nem szarvas, dāmvd, medve és vaddisznó, hanem *egyéb* vad okozott. Hogy ez az egyéb vad „*vadászható*” vagy „*nem vadászható*”, teljesen közömbös.³ Nem „*vadkár*” az, ami nem a fent megjelölt gazdálkodási ágakban idéztetett elő, hanem pl. állatgazdaságban, haltenyésztésben, és nem „*vadkár*” az sem, aminek esetleg éppen az emberi testi épség vagy élet esik áldozatul. Az ilyen természetű károk szabályozása és esetleges megtérítése nem a vadászati jog, hanem az általános magánjog rendelkezései számára van

¹ Mezőn, szétszórtva álló egyes gyümölcsfák a „gyümölcsöskert” szempontja alá nem vehetők.

² Egyes külföldi jogok a vadkárok fogalmát tágabb körben állapítják meg. A német ptk. 835. §-a vadkárnak minősíti a *vaddisznó, szarvas, jávorszarvas, dāmvd, őz és fácán* okozta károkat. Az egyes tartományi jogok ezen a körön az életbeléptetési törvény 71. cikke szerint túlmehetnek. Így a *badeni* vadászati törvény 21. §-a kiterjeszti a vadkár fogalmát a *nyulak* okozta károkra is; az *elszászi* B. G.-B.-ot életbeléptető törvény a *nyúl- és üregi nyúl-károokra*; a *hesszeni* 1858 júl. 19-iki törvény *üregi nyulakra, vadpulykára és az összes szőrmés ragadozókra*; a *kurhesszeni* 1865 szept. 7-iki törvény 34. §-a; a *hannoveri* 1848 júl. 21-iki törvény; a *meiningeni* 1848 jún. 1-jei törvény 1—2. art.; a *sondershauseni* 1870 febr. 17-iki törvény 17—32. §-ai *minden vadászható vad* okozta kárra; a *bajor* 1850 jún. 15-iki törvény *nyúlra, üregi nyúlra és zerge-károokra*; a *görs-gradiskai* vadászati törvény 61—62. §-ai, továbbá a *karintiai* vadászati törvény 72. §-a, a *felsőausztriai* vadászati törvény 59. §-a; a *sziléziai* vadászati törvény 61. §-a; a *stíriai* vadászati törvény 70. §-a *minden vadászható vad* okozta kárra; a *morvaországi* vadászati törvény 60., 64., 65. §-ai a *vadászható vadak és összes ragadozók* okozta kárra; az *alsóausztriai* vadászati törvény 81. §-a és a *vorarlbergi* vadászati törvény 81. §-a az *összes vadászható vadak s ezenkívül az üregi nyúl és mókus* okozta károokra; a *galíciai* vadászati törvény 62. §-a a *vadászható vadakra és a medve és vaddisznó* okozta károokra; a *trieszti* vadászati törvény 46. §-a pedig általában minden kárra, amit bármiféle vad okozott stb.

³ *Özvd* okozta „*vadkár*” a V. T. értelmében nem létezik. Hasonlóképpen *nyúl* okozta „*vadkár*” sem. (Egynéhány idevágó ítéletet közöl *Egerváry*, I. köt. 327., 330. l.)

fenntartva s az egész kérdés-komplexum a vadászati joggal csak abban a pontban érintkezik, ahol az ilyen nem „vadkár” minőségű károk elhárítása érdekében a vadászati jog is preventív intézkedéseket tesz.

Ezek közt a preventív intézkedések között szerepel a vadászatra jogosított és a földtulajdonos egymásközi viszonyának az a már ismert szabályozása (lásd 29. § I.), melynélfogva a földtulajdonos védekezésért a kárt okozható vadak ellen a vadászati jogosított akkor is eltérni kénytelen, ha azzal vadászati érdekei sérelmet szenvednek. További preventív rendelkezések találhatók a vadászati üzem gyakorlásának megszabott módjában és különösen a dűvadak irtására irányuló vadászati jogi intézményekben, melyekről alább külön §-ban tárgyalunk.

Hogy mindezen „vadkáron” *kívüli* károk mennyiben és mily alapon térítendőek meg és ki által, ha a vadászati jogi prevenciók ellenére mégis bekövetkeznek? a vadászati jogi „vadkár” szabályozásától függetlenül oldandó meg s ezért erről a kérdéstről itt, e helyen nem lehet szó.

Tisztázva a mondottakban a „vadkár”-nak vadászati jogunk szerinti fogalmát, a következő kérdés az, hogy a vadkárokért kit és milyen alapon terheli a megtérítési kötelezettség?

A vadkárokkal dogmatikus szempontból foglalkozó VI. fejezet során megállapítottuk, hogy a vadkárokért járó kártérítési kötelezettségek elvi alapjául sem vétkesség, sem vétkesség gyanánt minősített s legtöbbször csupán fiktív magatartás nem szolgálhat, nem a veszélyes üzemekből merített juris analogia révén a veszélyesség momentuma sem, hanem pusztán a törvény, mely a vadkárok esetében az úgynevezett *véletlen felelősség* egyik jellegzetes alakulatát teremtetete meg.

Mai pozitív jogunk szempontjából ezt az önmagában egyedül helyes álláspontot alkalmazzunk nem lehet, mert egészen a többször említett 4904/1918. sz. háborús rendeletig a magyar jogi vadkár, mint deliktum gyanánt veendő kártérítési alap kezeltetett (obligatio quasi ex delicto) s csak a mondott rendelet vitte azt át új alapra, tudniillik a károsult ingatlan és a vele határos vadászterület véletlenül adott szomszédsági helyzetére. Miután pedig e különben is jogásziatlan és elvtelen rendelet napjai, hacsak hatályában tovább fenn nem tartatnék, megszámláltnak tekinthetők: az általa megváltoztatott korábbi jogot félretettnek mondani és a tárgyalásból kirekeszteni nem lehet.¹

V. T.-ünk 7. §-a szerint tehát a fővadak, vagyis a szarvas és a däm vad által okozott vadkárok megtérítésének a jogalapja, a károsított területen vadászati jogosított személynek az a cselekménye, hogy a károsító vadfajokat a kérdéses területen *tenyésztette*. A tenyésztés tudniillik oly cselekvéseket jelent, melyek a vad holtartózkodására, szaporodására a tenyésztő részén több-kevesebb befolyást engednek és így abban, hogy az ilyen befolyás alatt álló, bár in statu libertatis levő fővadak kárt okozhatnak: a törvény a tenyésztő gondatlanságát fikcióval feltételezi és a kár megtérítésére úgy kötelezi, mintha abban őt vétkesség terhelné. A károsultnak egyebet, mint fővad okozta kárát és

¹ Jellemző, hogy egy 1919. elején hozott elvi jelentőségű kúriai ítélet — vaddisznó okozta káresetben — a rendeletet figyelmen kívül hagyja. Lásd alább 255. l., 2. jegyzet.

a vadászati jogosult tényésztését állítania és igazolnia nem kell, mert a vétkességi momentumot helyette a törvényhozó eleve fikció útján úgy veszi, mintha fennforogna.

Megfelel ekként a helyes szemlélési pontnak az az állítás, hogy a vadkár a vétkességtől független.¹ Független annyiban, hogy a károsultnak a vadászati jogosított vétkességét igazolnia csakugyan nem kell. A törvény az, mely úgy veszi, úgy tekinti a helyzetet, mintha a kár vétkes magatartásból származott volna, s ezért rója rá a megtérítés kötelezettségét arra, aki azt a vadat, melyet más el nem foghat, le nem löhet, a maga vadászati érdekéből tényésztette.² Azzal, hogy a kár a tényésztési és vadászati üzemjog megfelelő gyakorlásával sem lett volna elhárítható: a vadászati jogosított tehát maga magát nem is mentheti.³

Az idézett (és most már nem érvényes) 1918. évi háborús rendelet mármost a vadkártérítés elvi alapjául a tényésztés helyett a szomszédsági viszonyt állította oda oly értelemben, hogy a kár megtérítését arra, illetőleg azokra a vadászati jogosítottakra hárította át, akinek vagy akiknek erdőbirtok jellegével bíró vadászterületei a kárt szenvedett mezőgazdasági ingatlanhoz legközelebb fekszenek. A fővadak mellé felvette továbbá a ragadozók közül a medvét és vaddisznót is.⁴

Ha az új elvi alapot a rendelet pusztán a V. T. 7. §-a szerinti „fővadak“-ra alkalmazta volna, miután ez a § úgysem disztigvál aközött, hogy a károsított mezőgazdasági ingatlan szintén ahhoz a vadászterülethez tartozik-e, melyen a fővad tényésztetik vagy nem és csak amazzal határos: a kérdésnek oly rendezésül kellene tekintenünk, mely a tiszta objektív károkozás elvi szempontja felé haladva, a vétkességnek a tényésztés momentumához párosított fikcióját végleg kiküszöbölte. De a vaddisznó által okozott károkra való kiterjesztés merőben szomszédsági alapon az objektív károkozási elvnek indoko-

¹ Reiner János, A szerződésen kívüli kártérítési kötelmek. Fodor-féle Magánjog, III. köt. 869. l.

² Ezt fejezi ki a német jog szempontjából Kohler azzal, hogy a kártérítési felelősségnek jogalapja a vadászati jogosított azon ténye, melynél fogva a vadakat, mint vadászterületének üzemi hozadékát tényésztí, óvja, másokat azok elpusztításától eltilt és a vadak létéből és szaporodásából így kizárólagos előnyöket húz. (Lehrbuch, des bürg. Rechts. Berlin, 1906. II. köt., 500. l.)

³ A vadászati jogokban általános elv, hogy a vadkárok megtérítése nem nyugszik vétkességi alapon. Így az összes türingiai jogok (Böckel—Porzig, id. m. 210 l.); a német birodalmi és partikuláris jogok (Crome, id. m. II. köt. 1065 l.; Nöldeke, id. m. 489, l.; Dorner—Seng, id. m. 380 l.; Kommissions-Protokoll, a német ptk. 835. §-ához, Haidlen-f. gyűjt. I. köt. 915 l.; Dalcke, id. m. 139 l.). Eltérő a francia jog álláspontja, mely a vadkárok kérdésében is a vétkességtől teszi függővé a megtérítési kötelezettséget. A judikatura azonban a lehető legliberalisabb és a vadállomány bőségét már a vadászati jogosított vétkességként állapítja meg. (Zacharia, Handbuch des franz. Civilrechts. VI. Aufl. Heidelberg, 1874. c. m. II. köt. 700. l. 14. jegyz.) A veszélyesség momentumára alapítja a felelősséget Rümelin és utána nálunk Dezső Gyula. (Az objektív kártérítés tana. Budapest, 1917. c. m. 73. l.)

⁴ Lásd e rendeletre nézve: Kolosváry Balint, A vadkárok legújabb rendeleti szabályozása c. cikkét, „Nimród“, 1918. évf. 36. számában.

latlan túlzásba vitelét jelenti.¹ Az e részben szükségesnek mutatkozó jogfejlesztést judikaturánk amúgy is elvégezte azzal, amikor a V. T. szellemét követve, a törvény 8. §-ának mentesítését nem alkalmazta a vaddisznók által okozott károkra akkor, mikor azokra nézve beigazolást nyert, hogy a vadászati jogosított által tenyésztettek és szaporodásuk minden módon előmozdított. A tenyésztett vaddisznók okozta kárt ez alapon a gyakorlat úgy kezelte, mint a 7. § szerinti tenyésztett fővadakét. A Kúria idevágólag legújabbán hozott és elvinek deklarált döntvénye, sajátosképen bár, az 1918. évi rendelet utáni időben, annak teljes figyelmen kívül hagyásával alkottatott.²

Hogy a különböző vadak a szarvason, dämavadon (a medvén és vaddisznón) kívül is okozhatnak károkat, az egészen önként érthető. Az ily károk megtérítése szintén nem feltétlenül és elvilegesen kizárt dolog, csakhogy nem a vadászati törvény „vadvádka”-a címén, hanem az általános magánjog kártérítési intézményének keretei között. Azaz, ha a károsult a vadászati jogosított *vétlenségét* a szenvedett vadvádkaiban bizonyítani tudja és tekintve, hogy oly vad okozta kárról van szó, melyért a speciális „vadvádka” és a vadászati törvény alapján megtérítésre igényt tartani úgysem lehetne: a rendes bíróságok előtti út mindenki részére nyitva áll. A túlságba vitt tenyésztés esetén pl. ezen a réven vitte be jogunkba a judikatura a vaddisznók által okozott károk megtérítésének kötelezettségét. Az általános magánjog kártérítési intézménye körébe kell átutalunk a vadállat okozta károknak azokat a további eseteit is, amikor a kárttevő vad „tartott”, tehát bizonyos fokig őrzetben levőnek tekintendő állatként minősül. Itt már tudniillik az „állattartó” gazda felelőssége lép előtérbe, a vad nem „res nullius” többé és így a káresetnek a „vadvádka”-hoz semmi köze sincs. A vadaskertekben tenyésztett és azokból esetleg kitörő vadakra nézve, a vadaskertiről adott fogalommeghatározásunk és a vadaskerti

¹ Az *elszászi* vadászati jog a vaddisznók okozta károk kérdését egész különleges szabályokkal tette rendezés tárgyává. Miután *Elszászban* a vadászati jog jogosítottja alapelveileg mindig a község és csak kivételesen a földtulajdonos: a vaddisznó-károk viselése alól a vadászati haszonbérlet fel vannak mentve és azok egészben a községet terhelik. Az indok: 1. a vaddisznó-károk *Elszászban* igen jelentékenyek (1893—1898. közt évenként átlag 60.000 M. kár jelentetett be) és 2. a vadászati haszonbérlet, mivel ez a vad helyét gyorsan változtatja és igen nagy távolságokat bebarangol, az állomány megfelelő csökkentéséről a legjobb igyekezet mellett sem gondoskodhatik. Nehogy azonban a károk csak egy-egy községet sújtsanak, az összes *elszászi* községek egy vaddisznókár-biztosítási szervezetbe, az ú. n. „Wildschadengenossenschaft”-ba vannak tömörítve, mely az egyes tagközségektől az évi járulékokat beszedi és a károsított községeknek a kárt megtéríti. A Wildschadengenossenschaft közjogi egyesület, székhelye Strassburgban van s 9 tagból álló vezetőségét 5 évre részben választással, részben miniszteri kinevezéssel állítják össze. A kárnak a társulat $\frac{1}{3}$ részét fizeti, $\frac{1}{3}$ mindig a károsult község terhe. A társulatnak csak községek a tagjai; magánvadászterületek önálló vadászati jogosítottjai soha. A társulat bevételei: bizonyos és a vadászjegyek után minden vadászjegyet váltó egyén részéről fizetendő pótlékok és a tagközségeknek az általuk bevett haszonbérének bizonyos $\frac{1}{10}$ -ában meghatározandó járuléka. (Lásd *Kisch*, id. m. 622. és köv. l.)

² *Kúria* 1919 február 4-én P. II. 4652/918. sz. alatt (Magánjogi Döntvénytár, XIII. köt. 54. sz. alatt).

vad helyzetére vonatkozóan elfoglalt álláspontunk folytán „állattartásról” és a fenti szempont alá eső jelenségről nincs szó. A vadaskertből kitörő vad okozta kárért a rendes vadkárszabályok értelmében (tehát csak fővadak és vaddisznó, továbbá medve?) elsősorban a tenyésztő, illetőleg a szomszédos vadászati jogosított lenne a felelős, és ha ez nem volna ugyanazonos személy a vadaskert tulajdonosával, úgy az utóbbi ellen visszkérésrel élhet. A veszélyes vadállattartás egyébként nemcsak magánjogi deliktumként szerepelhet, hanem kihágás is, melyet az 1879. évi XL. t.-c. 121. és 122. §-ai megfelelően büntetnek.¹

Annak a kérdésnek eldöntésénél egyébként, hogy a vadászatjogi „vadkár” kit terhel és ki által fizetendő? a tárgyalásból először is eliminálnunk kell azokat az eshetőségeket, melyeknél a valóban fennforgó vadkár jogilag nemlétezőnek tekintendő. Így nincs vadkár és nincs érette adandó kártérítés az úgynevezett „kíméleti terek”-en, ahol minden vadászati üzem szünetel. Nincs vadkár a teljesen bekerített helyeken (vadaskertekben), melyekre kívülről a vad be nem válthat. Az esetleg berepülő fácskával szemben a kárnak kitett tulajdonos elriasztással védekezhetik, de a fácska a magyar jog szerint, mint „vadkárok”-at okozó vad úgy sincs elismerve.² Nincs tovább vadkár azokon az ingatlanokon, melyek önálló magánvadászterületet alkotnak és melyen a vadászati üzem maga a vadászati jog alanya, a tulajdonos gyakorolja. Áll ez akkor is, ha a tulajdonos az ingatlant haszonbérbe adva, a rajta való vadászati üzemet a maga számára tartotta fenn. Kézenfekvő nevezetesen, hogy ily esetekben a haszonbérbeadási szerződés alkalmas leginkább a vadkárosítások előre való elrendezésére, yiszont ily gondoskodás hiányában a haszonbérlőt akkor, ha a vadászati üzemet gyakorló haszonbérbeadónak vétkességét bizonyítani tudja, a szenvedett károk megtérítésének követelésétől általános szabály alapján elzárni nem lehet. Csakhogy ez megint nem a specifikus „vadkár” kérdése és arra a lapra tartozik, ahol a haszonbérbeadó a haszonbérlet zavartalan használatát bérlőjével szemben biztosítani nem tudja vagy nem akarja.

Ugyanezt a szempontot kell alkalmaznunk akkor is, ha a magánvadászati terület tulajdonosa nem az ingatlant, hanem megfordítva, az

¹ 121. §: Hatósági engedély nélkül, vagy engedély mellett, de a kiadott utasítás ellenére tartott veszélyes vadállat esetén: 8 napig terjedhető elzárás és 100 forintig terjedhető pénzbüntetés jár. — 122. §: Egy hónapig terjedhető elzárás és 200 forintig terjedhető pénzbüntetés, ha az, kinek birtokában vagy felügyelete alatt veszélyes vadállat van: a veszély megelőzésére szükséges elővigyázati és oltalmi intézkedéseket elmulasztja s az állat elszabadulása esetén a kézrekerítésre és ártalmatlanná tételre szükséges lépéseket, bejelentést mellőzi.

² Külföldi jogokban sűrűen előfordul, hogy a kertek, gyümölcsösök, faiskolák a vadkár alól — amennyiben tulajdonosuk a közönséges óvintézkedéseket elmulasztotta — ki vannak véve. Óvintézkedés: a körülkerítés, fák bekötése, bemeszelése s általában amit a helyi szokás megkíván. Az irányadónak vett szempont itt az, hogy a közönséges védőintézkedések elhanyagolása: részben vagy teljesen önokozta kárt jelent. Pl. így a *bajor jog* (Oertmann, id. m. 282. l.); *hamburgi jog* (Nöldeke, id. m. 488. l.); *bádeni jog* (Dorner-Seng, id. m. 380. l.); *hesszeni jog* (Dalcke, id. m. 129. és 143. l.); általában így az osztrák tartományi jogok is, lásd *Randa*, id. m. 140. l.

azon önállóan gyakorolható vadászati üzemjogot adta haszonbérbe és a vadkárok kérdését a szerződésben szabályozás tárgyává nem tette.

A vadkár megtérítésére hazai jogunk szerint az van kötelezve, *akinek vadászterületén a vadkároknál figyelembe vehető vadak tenyésznek.* (V. T. 7. §.) Miután a § szövegezése nem pontos, félreértések kikerülése végett hangsúlyozottan kiemelendő, hogy a törvény a vadkár megtérítésére *vagy a vadászterület tulajdonosát kötelezi, aki saját területén a vadat tenyészt és a vadászati üzemet is akár személyesen gyakorolja, akár azt pihenteti, vagy a vadászati üzemnek ezen a területen való haszonbérletét,* aki ugyanott a vadtenyésztéssel is foglalkozik. Mikor tehát a törvény azt mondja, hogy a kárért a birtokos vagy haszonbérlet tartozik felelősséggel: csak a tulajdonosra és a vadászati haszonbérletre, mint vadászati jogosítottakra gondolt, de távolról sem akarta a kártérítési felelősséget egyedül a tulajdon, vagy az ingatlanon fennálló esetleges teljes haszonvételi jog (az ingatlan haszonbérlete) momentumához kötni.¹

A törvényes joggal párhuzamba állítva az 1918. évi háborús rendeletet, a feltett kérdésre adott felelet annyiban módosul, hogy ez utóbbi jogforrás tágabbkörű „vadkáráért” a károsítás helyéhez legközelebb fekvő erdőbirtok, mint vadászati terület vadászati jogosítottja (a tulajdonos vagy a vadászati üzem haszonbérletje) felelős. Az, hogy a károsított mezőgazdasági ingatlan és a „legközelebbi” erdőbirtok jellegével bíró vadászterület között más vadászterületek ékelődnek be: a rendelet előtt teljesen közömbös. A „szomszédság”, mint elvi alap, tehát meglehetősen tág latitűdek között érvényesül s ha több ilyen erdőbirtok-vadászterület tartoznék fekvése szerint a károsított mező-

¹ Egészen félreérti a vadászati törvény 7. §-át *Dezso Gyula* (id. m. 71—72. l.), amikor azt állítja, hogy a törvény nem azt kötelezi a vadkár megtérítésére, akie a vadászati jog, hanem azt, akinek területén a vad tenyésztetik; ez pedig vagy a terület tulajdonosa, vagy haszonbérletje. Ezeket, szerinte, könnyű megtalálni, míg a vadászati jogosítottat kevésbé könnyű. Ha a tulajdonos, vagy az ingatlan haszonbérletje a vadászati üzemet másnak engedte át, úgy culpa in eligendo követ el, ha utóbbi olyan egyén, aki a vadak kártételeit tűri. Amilyen helytelen törvénymagyarázaton nyugszik ez az álláspont, éppannyira logikátlan is, mikor az objektív kártérítési elvet nem arra alkalmazza, akinek a vadászati üzem előnyére szolgál (a vadászati jogosított), hanem a culpa in eligendo teljesen fiktív alapjára helyezkedik. — V. ö. *Kúria* 1913/2995. P. sz. (*Magánjogi Döntvénytár*, VIII. köt. 89. l.) Vadászterület haszonbérletje a fővad okozta kárért akkor is felelős, ha a területén levő minden vadat löni nem is volt joga. — *Kúria*, 1907/1611. sz. Az 1883. évi XX. t.-c. 7. §-a értelmében a vadkárokért meghatározott kártérítési kötelezettség azt a birtokost vagy haszonbérletet — akinek vadászterületén a kártokozó fővad tenyészik és aki az ebben a körülményben jelentkező gazdasági előny élvezetére jogosult, mint az előnnyel a dolog természetéből szerint kapcsolatos kötelem — kétségkívül terheli, tekintet nélkül arra, hogy a vadászterület a fővadak kiváltásának meggátolására és így a vadállomány állandósítására alkalmas kerítéssel körülvett-e vagy sem. (*Staud L.*, A magyar magánjog tételes jogszabályainak gyűjteménye. Budapest, 1913. c. m. 336. l.) — *Budapesti Tábla*, 1911/29. G. sz. A vadászati jogosítottnak áll érdekében, hogy a vadállományt, melyre vonatkozóan felelőssége a vadászati törvény 7. §-a szerint kiterjed, a kártételben a kellő intézkedésekkel meggátolja. Nem érinti ezt az a körülmény, hogy a károsult szomszéd terület birtokosa a hozzá átváltó fővadat vadászta. (*Magánjogi Döntvénytár*, V. köt. 185. sz.)

gazdasági ingatlan érdekeltségi körébe, a kártérítés kötelezettsége az összes „szomszédos“ erdőbirtokok vadászati jogosítottjait aránylagosan terheli. Miután pedig a tenyésztés feltételétől a rendeleti szabályozás egészen eltekintett: az is mindegy, hogy a több szomszédos erdő-vadászterületen, vagy azok egyikén vagy másikán folyik-e vadtenyésztés vagy sem. Nem vehető azonban kizártnak, hogy az „aránylagos“ kártérítés megosztásánál, illetőleg megállapításánál a vadtenyésztés szempontját a rendelet hallgatagon a mérlegelendő körülmények közé sorozhatta.

Végül: ha azon a területen, melynek vadászati üzeméhez adott esetben a vadkár megtérítése kapcsolódik, a vadászati üzem folytatása többeket illetve meg, kártérítésre szóló kötelezettségük a károsulttal szemben egyetemleges.

A vadkárok mikénti viselésének szerződési szabályozása a magán-vadászati területek vadászati üzemének haszonbérbeadásánál: a szerződő felek autonómiájához tartozik. Itt tehát nyitva áll az út arra, hogy a vadászati törvényen túlmenő kártérítési kötelezettség állapíttassék meg, s különösen, hogy a „vadkár“ fogalma a törvényben mellőzött vadfajok bevonásával is kiterjesztessék. A községi vadászterületek haszonbérbeadásánál ellenben *ilyen kiterjesztéseknek helye nincs*, miután a haszonbérbeadó község nem mint a községi vadászterületbe utalt kis- és középbirtokosok valamely magánjogi szervezetének képviselője, hanem mint független közjogi testület jár el s ezen közhatósági cselekményének tartalmát és határait közjogi jellegű szabályok állapítják meg. Mindez azonban nem jelenti azt, hogy a vadkárok preventív elhárítására vonatkozó kikötések, főleg az idevágó helyhatósági statutumok alapján, a szerződésekbe felvehetők ne volnának.¹

Egyébiránt az összes európai vadászati jogok megegyeznek abban, hogy a vadkárokért a vadászati jogosított a felelős. Ha a földtulajdonos a saját és vadászati területté minősíthető ingatlanán önmaga vadászik, ez esetben a vadkárokért való felelősséget szokás úgy is tételezni, hogy a kár megtérítésére a földtulajdonos van kötelezve. Eltérést azonban ez sem jelent, mert ilyenkor a földtulajdon és vadászati jogosultság összeesnek. A magyar jog álláspontjától a német vadászati jogok a vadkártérítést illetően csak a községi vadászterületek esetében térnek el, amennyiben a „Gemeiner Jagdbezirk“-et alkotó kis- és középbirtokok tulajdonosait „Jagdgenossenschaft“-okká szervezik át, melyek mint különleges vadászati célra alakult jogi személyek a vadászati jog önálló alanyaiul tekintetvén, a vadászati üzemnek nyugtatására, vagy házikezelésben való gyakorlására is jogosultak. Míg tehát a magyar jogban a vadkárokért községi vadászterületek esetén a vadászati üzem haszonbérelője (egyes személyek, társhaszonbérlők, vadászegyletek mint haszonbérlők) felel, addig a német jogokban maga a Jagdgenossenschaft még akkor is, ha a vadászati üzemet haszonbérlet útján értékesítette volna. Az így terhére eső vadkárokat a Jagdgenossenschaft tagjai egymásközt birtokaránylag viselik, de a károsultnak

¹ Pl. ilyen kikötés lehet a lelövendő káros vadak számának minimális meghatározása is.

kereseti joga velük szemben nincs, hanem csak közvetlenül a Jagdgenossenschaft ellen. Önként érthető, hogy a Jagdgenossenschaft a vadkárokat szerződésileg a haszonbérlore háríthatja át s ön maga a károsulttal szemben ilyenkor a kezes helyzetébe jut.¹

Különleges és meglehetősen tarka a szabályozás a külföldi jogokban az enklávékon előállott vadkárokra nézve, tekintettel arra, hogy e jogok az enklávék kényszerbérbeadását és kényszerbérbevételét nem állítják fel oly abszolút jogparancsként, mint a mi V. T.-ünk 3. §-a. Magyar vadászati jogunk szerint ekként nem kétes, hogy az enklávékon okozott vadkárért az a felelős, akinek vadászterületébe az enklávé belenyúlik, közömbös lévén, hogy a vadászati jogosított haszonbérlejtője-e az üzemnek, vagy földtulajdonos címén annak eredeti jogalánya. Előfordul, hogy az átvonuló káros vad (pl. vaddisznó) okozta vadkárért a kártérítésre kötelezett vadászati jogosítottnak némely vadászati törvény *visszakeresetet* ad azzal szemben, akinek vadászterületéről a kérdéses vad mint állandó tartózkodási helyéről átváltott. A „Streif- und Wechselwild“-et érintő ezt a szabályt a mi jogunk nem ismeri,² ellenben helyt ad a vadkárköveteléssel szemben annak a védekezésnek, hogy a vadkár más területéről átváltott és más területen tenyésztett vad okozta. (Kúria 1913. dec. 30-án 2995/1913. P. sz. alatt. Magánjogi Dtár. VIII. köt. 89. l.)³ Nagy vonásokban egészen a magyar vadászati jog álláspontját követik a vadkárért való felelősség kérdésében — de jóval tágabb körű vadkárfogalom mellett — az összes osztrák tartományi vadászati jogok.⁴

Mintán a vadkárokat való felelősségnek a V. T. 7. §-a értelmében a *tenyésztés* egyik előfeltétele (bár ezt a mozzanatot az 1918. évi háborús rendelet jogunkból átmenetileg kiküszöbölte), arra a kérdésre vonatkozóan, hogy a tenyésztésnek mi tekinthető? a 29. § során mondottakra utalunk vissza.

Vadkár címén kártérítési követelése elsősorban a földtulajdonosnak van, akinek telkén a vadkár előállott, és aki telkét saját maga műveli. Megilleti a tulajdonoson kívül az ingatlan dologi erejű haszonélvezőjét — a haszonbérlejtőt továbbá, mint a teljes használatra kötelemileg jogosítottat — esetleg a csődtömeg gondnokát, ha a károsult telek vagyombukott tömegéhez tartozik s általában mindenkit, akinek az ingatlanon oly haszonvételei vannak, melyeket a vadkár hátrányosan befolyásol. (Pl. a legeltetési szolgálat jogosítottja.) A kártérítési jogról egyébként akár nyíltan, akár facto concludente lemondani is lehet.

A kártérítés mértékére nézve, mint az általános jogban, itt is

¹ A német polgári törvénykönyv 835. §-a a vadkár alapvető tételeit birodalmi jog jellegével szabályozza, de a kártokozó vadak körének és az egész eljárásnak részletkérdéseiben az életbeléptető törvény 70. és 71. cikkelyei az egyes tartományi jogoknak szabad kezet engednek. A német polgári törvénykönyv alapelvül a vadászatra in concreto jogosított kártérítési felelősségét állapítja meg.

² Ismeri pl. az 1848. júl. 21-én kelt hannoveri törv. 4. §.

³ V. ö. Dr. Kún Tibor, A fővadak által okozott károkról c. cikkével. („Nimród” IV. évf. 306. l.)

⁴ V. ö. Randa, id. m. 140. l.

jelentékeny befolyása lehet a károsult saját vétkes magatartásának. Ilyenkor úgynevezett *részben önkozta* kárról s ehhez képest a kárviselés terhének megosztásáról beszélünk. Hogy mikor forog fenn részben önkozta vadkár? nehéz bizonyítási tétel, mely egészben a vadkárköveteléssel megtámadott vadászati jogosítottat terheli. Nehéz bizonyítási tétel nemcsak azért, mert a V. T. e. részben semmi útmutatást nem tartalmaz, de nehéz azért is, mert jogunkban nincs szabály arra, miszerint a telektulajdonos a maga mező- vagy erdőgazdálkodásánál a vadkárok elhárítása végett speciális védelmi berendezéseket volna köteles létesíteni. Joga, mint tudjuk, van rája, de kötelezve nincs. Ha tehát a bekerítés, riasztó berendezések, csemeték bekötözése stb. preventív jellegű intézkedéseket nem is foganatosít: a magyar vadászati jog szerint vadkármegtérítés iránti joga érintetlen marad.¹ Ennek ellenére a részben önkozta kár kifogását sikerrel lehet érvényesíteni olyankor, mikor a károsultnak minden előzetes óvintézkedés nélkül is módjában lett volna a vadkárt vagy egészen elhárítani, vagy legalább csökkenteni. Pl. ha a vetésében legelésző fővadat nyugodtan legelészni hagyja, anélkül, hogy elkergetését meg is kísérené. Mindenki köteles a saját ügyei és érdekei körül a rendes ember gondosságára, a mondott esetben pedig ez a „gondosság” egyenesen könnyelmű hanyagságkép jelentkezik és arra mutat, mintha a károsult célzata egyenesen a vadkár előidézésére és fokozására irányulna. Hasonló rosszhiszemű célzatosság állapítható meg, ha a tulajdonos learatott terményeit, anélkül hogy ebben elfogadható ok akadályozná, nem szállítja be idejekorán a mezőről és a vadkárt ezzel lehetségessé teszi. Bizonyítható lesz a vadkár szándékos előidézésére irányuló célzat legtöbbször akkor is, ha a földtulajdonos az erdőterület közvetlen közelében, azon a vidéken egyébként teljesen szokatlan, a kérdéses ingatlanra nem is való olyan értékesebb termékeket művel, melyeket a vad különös előszeretettel fogad s így a vadat a kártételre odacsalogatja. Bár ezzel szemben az is áll, hogy a vadászati jogosított egyáltalában nem követelheti a vadkárnak fekvésénél fogva kitett helyeken oly termények művelését, melyeket a vad elkerül vagy kevésbé keres. A részben önkozta vadkár tehát in thesi legalább mindenestre fennforoghat és megállapítása az adott eset körülményeinek gondos mérlegelésétől s a felhozott bizonyítékoktól függ.²

A kárviselés megosztásának azt az esetét, ha az egyik vadászati jogosított a maga területéről a vadak károsítását preventív intézke-

¹ Ellenkezően több külföldi jogban, hol a „szokásos” védelmi intézkedések elmulasztása a vadkár iránti követelést kizárja. (Lásd 29. §.)

² A francia joggyakorlat a részben önkozta kár megállapításában épen olyan liberális, mint a vadászati jogosított vadkárban való vétkeességének felvételében. Így megállapítja a részben önkozta vadkárt, ha valaki megműveli földjét anélkül, hogy előbb az ott megtelepedett üregi nyulakat elűzte volna; továbbá, ha az üregi nyúl pusztítására részére kifejezetten megadott jogot elegendően nem gyakorolta; ha a hatóságok segélyét idejében és kellő energiával nem szorgalmazta; ha az üregi nyulakat és egyéb kártevő vadakat az azok előtt különösen kedves termények művelésével földjére vonzotta. (V. ö. Kisch, id. m. 617. l. 6. jegyzet.)

désekkel megakadályozza s az így elijesztett vadak a szomszédos vadászterületre húzódván át, ott okoznak károkat, melyekért ennek a területnek vadászati jogosítottját vonják felelősségre, a törvény szintén nem szabályozza. Ha azonban felvettetik a kérdés, hogy a felelősségre vont vadászati jogosított kérhetné-e a másik terület jogosítottjától a kár részbeni viselését? tekintettel arra, hogy a károsító vad elűzése jog, mely minden vadászati jogosítottat, sőt a nem jogosított telektulajdonost is megilleti, tagadólag kell felelnünk.

Eljárás a vadkárok megtérítése körül. Hatáskör. Jogunk szerint úgy a V. T. értelmében veendő „vadkár“-ok, valamint az általános magánjog alapján egyéb vadak okozta károk címén emelt követelések fölött a rendes polgári bíróságok ítéleznek.^{1 2}

Szerepük azonban az illetékes közigazgatási hatóságoknak is van a kár bejelentése, felvétele és megbecslése körül.

A V. T. 7. § 2. és 3. bekezdése szerint: „*Évélre megkívántatik, hogy a kár a hatóságnak a kár elkövetésétől számítandó nyolc nap alatt felvehetési céljából bejelentessék. A vetésekben okozott kárnak becslése mindig oly időben eszközözendő, midőn az termékmennyiségben megállapítható; a kár vagy természetben, vagy pénzértékben téríthető meg.*“

A kár bejelentésére a károsult a hivatott, aki kártérítési igénye elvesztésének terhe alatt, a kár tudomásulvételétől számított 8 napon belül kárát bejelenteni köteles. A határidőnek vis major, betegség stb. elfogadható ok miatt történt akaratlan elmulasztását igazolni lehet. A bejelentés a kár helye szerint illetékes községi előljárásságnál teendő, de közvetlenül megtehető annál a bíróságnál is, mely a kárkövetelés ügyében ítélezni fog.³ A bejelentés nincs személyes megjelenéshez kötve, hanem írásbelileg küldőnc vagy posta útján is továbbítható.

¹ Minisztertanácsi határozat 1882 augusztus 10-ről. (Márkus, Felsőbír. elvi hat. c. gyűjt., XIII. köt. 650. l.) *Kúria*, 1914 február 26-án 2637/1913. sz. (Magánjogi Döntvénytár VIII. köt. 90. sz.) Közigazgatási hatáskört írnak elő a weimari és altenburgi jogok; hasonlóképp a meiningeni, rudolstadt-i és Reuss hercegségi (ifj. ág) jog is, de a felek, ha megelégedve nincsenek, polg. bíróság előtt újra perelhetnek. (Böckel—Porzig, id. m. 212. l.) Továbbá az elzászi jog (Kisch, id. m. 621. l.); a szász jog (Kloss, id. m. 98. l., az 1898 május 28-iki törv. 6. §); a badeni jog (Dörner—Seng, id. m. 384. l.); a porosz jog (Dernburg, id. m. II. köt. 654. l.); a görz-gradiskai vadászati törvény 71. §-a; a trieszti vadászati törvény 51. §-a. Választott bírósági hatáskört állapítanak meg, részben közig. felsőbb fórumokhoz való felelősséggel a mecklenburgi jog (Buchka, id. m. 72. l.) és az osztrák tartományi jogok nagy része, úgymint: csehországi (45. §), karintiai (80. §), morvaországi (74. §), felső- és alsóausztriai (70. és 89. §§), sziléziai (70. §), stíriai (78. §), vorarlbergi (89. §) és galíciai (67. §) vadászati törvények. A rendes bírósági hatáskör van előírva Hannoverben és a hajdani Kurhessenben. (Dalcke, id. m. 141., 143. l.)

² Közigazgatási Bíróság 3749/1907. K. sz.: A községi képviselő az árverési feltételek közé a vadászati törvénnyel ellenkező kikötéseket fel nem vehet. A feltételek között a községi képviselő a vadászati jogosult és a fővadak által okozható károk felbecslése és megállapítása tekintetében külön eljárási szabályokat, mi több, jogerősen döntő szervezetet be nem iktathat, sem a kötendő szerződésbe efféle be nem vehet, mert ezt a kérdést részben a V. T. 7. és 16. §-ai, részben a fennálló polg. törvények rendezik. (Egyetemes Dtár, I. köt. 578. l.)

³ *Kúria*, 1903 március 18-án G. 699/1902. sz. alatt. (Márkus, Felsőbír. elvi hat. gyűjt., XV. köt. 134. l.)

A 8 napos határidőnek célja az, hogy módot és időt engedjen az érdekelt felek lehetséges békés megegyezésére. Ha több károsult van, a bejelentést közösen eszközölhetik s per esetén, mint felperesi pertársaság, közös keresettel léphetnek fel. Az 1918. évi háborús rendelet 2. §-a tömeges kártételeknél, a károsultak összessége nevében felperesi jogot ad a községi elöljáróságnak is, mely ez esetben a károsultak magánérdekei képviselőjeként eljáró meghatalmazottként tekintendő, de semmi esetre sem úgy, mint a politikai község közjogi képviselője.

A bejelentett kár után első feladat a kárnak hatósági megállapítása és megbecslése. A becslés megejtését az 1918. évi rendelet szintén a kár helye szerint illetékes község elöljáróságára bízta, mely a becsléshez a károsultat és a vadászterület vadászati jogosítottját (tulajdonosát, vagy haszonbérőjét) meghívni köteles. A meghívás elmulasztása alaki semmisségi ok. Az elöljáróságnak a becslés körül adott szerep azonban a bíróság előtt döntő súlyú nem lehet s a becslést a bíróság a maga szakértőivel akár hivatalból, akár a kártérítésre kötelezett vadászati jogosított előterjesztésére ismételten elrendelheti. Annál is inkább, mert a V. T. 7. §-ának az a 3-ik bekezdése, mely szerint a becslést mindig oly időpontban kell eszközölni, mikor a kár termékmennyiségben állapítható meg, tág teret enged alkalmatlan időben megejtett becslés címén a községi elöljáróság eljárásának kifogásolására,

Tehát, az eljárás fázisai a következők lesznek: a kár bejelentése után a községi elöljáróság az érdekeltet meghívása mellett helyszíni szemlét tart, és azon a károkozás tényét, a kártokozó vad mineműségét megállapítja és egyúttal előzetes becslést is eszközöl. Ezek a megállapítások azonban a bíróság előtt vitathatók maradnak s a per anyagának pusztá előkészítésénél túlmenő jelentőségük nincs. A legkirívóbb vizátság volna t. i. az, ha a bíróság előtt érinthetetlen és meg nem változtatható véglegességgként vétetnék figyelembe annak a közigazgatási hatóságnak becslése, mely ugyanakkor a perben mint felperes károsultak képviselője, ügyfélként is szerepel.

Már a kártokozó vad nemének meghatározása is sok esetben igen nehéz és szakértői ismereteket feltételező feladat. Ebben a tekintetben a községi elöljáróság megállapítása rendszerint mégis döntő lesz, most a kérdés ezen részének tisztázása kevés idő múltán már lehetetlenné válhatik. A kár megbecslésnek egyedül megfelelő időpontja az aratás (szüretelés) ideje s a vadkár csak oly terjedelemben tehető köteles megtérítés tárgyává, amilyen terjedelműnek az aratás idejében mutatkozik.¹ A termények értékelésére is csak ez az időpont

¹ A kár azonnali felvételének és megbecslésének visszaszerezését az ítéletbizonytalanság alapszabályát igazolja a *Kúria* 1883/772. sz. ítélete (*Márkus*, Felsőbír. elvi hat. I. köt. 1331. sz.), mely a fővadás által vetésben okozott kár összegét a szakértői vélemények alapján megállapított első bírósági ítéleti összegről egyharmadrésszel leszállította, miután „a károsítás oly időben történt, miszerint nem következtethető, hogy a becslés tárgya egészen kárbaesett”. — Ugyanezt igazolja a *Dombrowsky* „Wildschäden“ c. cikkében (megj. a „Jagd und Wild“ c. folyóirat I. évf. 3. számában, 19—20. l.) közölt az a gyakorlati eset, hogy a nyúlkar címén 20.000 K összegben megbecsült és igényelt kárkövetelés tel-

lehet a döntő, s amennyiben az árak a kártételkori árakhoz képest estek vagy emelkedtek, a károsult teljes kármentesítésre irányuló jogos igénye is csak ily módon nyerhet kielégítést. Előzetes bizonyítási felvételt a bíróság a károsultak kérelmére bármikor elrendelhet.

Vitatható kérdés, mely a mi gyakorlatunkban eldöntve nincs, hogy amennyiben a vadkártól szenvedett mezőgazdaságot egy utóbb beállott elemi csapás (pl. nagyszabású jégverés, vízáradás) teljesen és tökéletesen megsemmisítette, fennmarad-e a vadkár megtérítésének kötelezettsége, tekintve, hogy az aratás meghiusulása miatt a becslést megejteni nem lehet, és hogy a termés a megelőző vadkár nélkül is egészen elveszett volna?

A bajor jogra vonatkozóan *Oertmann* (id. m. 280. l.) a vadkár-követelés megszűnését állapítja meg; *Randa*, ki a kérdéssel az osztrák vadászati jogok szempontjából foglalkozik (id. m. 50. l. 30. jegyzet), továbbá a porosz jogra vonatkozóan *Dalcke* (id. m. 136. l.) az ellenkező álláspontot képviselik. Nézetünk szerint az utóbbi a helyesebb. Mert, ha a kárbecslés a legtöbb esetben aratás előtt közvetlenül eszközlendő is, ez csak a kártérítés mértékének helyes és igazságos megállapítására irányuló szabály. A kárra vonatkozó igény azonban a kártétel pillanatában már keletkezett s ha a kármegállapítás mindjárt megnyugtatóan eszközölhető volna, úgy annak akkor is kellene megtörténnie. Oly művelési ágaknál, holott a kár minőségének megbecslése minden „aratás”-tól függetlenül azonnal keresztülvihető (pl. erdőkároknál, vagy a már learatott, de még be nem takarított termékekben okozott károk esetében), a becslés későbbi időpontra halasztására amúgy sem kerülhet a sor; utólagos elemi csapások pedig ezeknél a gazdasági ágaknál is épúgy bekövetkezhetnek.

Ami már most a becslésnél figyelembe veendő szempontokat illeti, irányadó, hogy kárul az a terménymennyiség állapítandó meg, amennyivel a kártétel elmaradása esetén a károsított gazdasági művelés alatt álló telek hozadéka nagyobb lett volna. V. T.-ünk a szakértők alkalmazását kötelezően elő nem írja, sőt az 1918. évi rendelet, mint láttuk, az egész dolgot a községi előjáróság feladatául jelöli ki. Nincs kizárva azonban, sőt az ügy természetéből következik, hogy úgy a károsult, mint a kártérítésre jogosított szakértők közreműködését igénybe vehetik. A bíróság mindenestre sem egyik, sem másik szakértői véleményhez kötve nincs és a kár összege fölött az összes körülmények szabad mérlegelésével határoz s megállapítása, miután szabad mérlegelésnek eredménye, felülvizsgálat tárgyává nem tehető.¹ A mérlegelendő körülmények között szerepelhetnek a talaj minősége, az időjárás, az esetleges hanyag művelés, melyek az aratási eredményt lényegesen befolyásolják. Figyelembe veendő a károsult által netalán fölvetett kárbiztosítási összeg, továbbá az is, hogy a vadkár miatt az aratás, beszállítás és cséplés költségei kevesebbedtek vagy esetleg éppen

jesen alaptalannak bizonyult a megrágott szőlőtőkék és a meg nem rágottak hozadéka a szüret alkalmával való összehasonlítása alapján.

¹ *Kürta*, 1903 március 18-án G. 699/1902. sz. (*Márkus*, Felsőbír. elvi hat. gyűjt. XV. köt. 134. l.)

növekedtek-e, hogy a károsított ingatlant érdemes vagy lehetséges lett volna-e újabb művelés alá vetni s ha ez megtörtént, okozott-e az különös költségeket? Fákön, eseteteken okozott kárnál számításba veendő az is, ha a károsult azok értékesítését, kihasználását különleges célra tartotta fenn, mikor is nem az itt a kártétel idejében megállapítható, hanem a jövőbeli értékesítés kitűzött időpontja szerinti valószínű kár volna az irányadó. (Pl. a károsult fenyőcsemetéit karácsonyfák gyanánt akarta áruba bocsátani.) Ugyancsak erdőkároknál az új ültetés költségei és az időközi növedékekben mutatkozó kár is mérlegelés tárgyául teendő stb.

Elvész a vadkár megtérítésére irányuló igény, ha a károsult természetét a kitűzött becslés ideje előtt learatja.

Végül önként érthető szabály, hogy a kártokozó vad minőségének bizonyítása a károsult követelésének *conditio sine qua non*-ja és hogy ez egészben a károsult terhére esik.

Külföldi jogok a kárbeccslés körüli eljárást, mint oly kérdést, melyen a vadkárintézmény súlypontja f.kszik, messzemenő gondossággal és aprólékossággal szabályozzák s általában mindenütt a hivatásos és választott bíróként eljáró állandó vadkárbeccslők közreműködését írják elő.

32. §. Ragadozók írtása és a hivatalból elrendelt vadászat.

I. A V. T. a vadkárokról szóló II. fejezetében elhelyezett 8 §-ában azt a már előbb is közölt rendelkezést állítja fel, hogy a ragadozó és kártékony állatok által okozott károk nem képezik megtérítés tárgyát, miután azokat a föld birtokosa — saját telkén — bármikor elpusztíthatja. A § egyúttal a V. T. 13. §-ára is ráutal, melyben a törvény megnevezi, hogy ragadozó és kártékony állatokul a *medvét, farkast, rókát, hiúz, vadmacskát, nyestet, vaddisznót, borzot, tengeri (üregi) nyulat, hörcsögöt, ürget, görényt, menyétet, nyusztot* és *vidrát* tekinti, melyek pusztításában a föld tulajdonosát az sem gátolja, ha a kérdéses területen a vadászati üzem haszonbérbe van adva. Ez a felsorolás azonban nyilvánvalóan nem lehet kimerítő s amellet következetlen is, amikor a hörcsög és ürge fölemlítésével „vadászható” jelleggel nem bíró állatokat, tehát a szabad állatfogás tárgyául szolgáló uratlan dolgokat a ragadozók és kártékonyak közé fölvesz, viszont a nem kevésbé ragadozó és kártékony szárnyasokat egészen mellőzi. Ezért a 13. §-t szükségképen a 12. § rendelkezésével kell kiegészítenünk, mely a tiltott időben való vadászatot bizonyos *repülővadakra* megengedi. Amennyiben t. i. a 12. §-ban felsorolt szárnyasok közül némelyek szintén ragadozók és egyben kártékonyak is, a földbirtokos pusztítási joga alól kivontnak nem tekinthetők. Viszont „ragadozókkul”, esetleges károkozásaik dacára sem lehet minősítenünk a V. T. 12. §-ában megjelölt azokat a többi vadászható jellegű szárnyasokat, melyek kíméleti időben részesülnek s melyeknek bármi módon való pusztítására a földtulajdonost a törvény fel nem jogosíthatta. Ezeknél — mint pl. seregekben vonuló vadludak, vadkaesák, vad- és szelíd-

galambok — a kíméleti idő alatti kivételes vadászat megengedésében kereste a törvényhozó az általuk esetleg okozható mezei kártételek ellensúlyozását. Ellenben a többiek, úgymint sasok, sólymok, némely vércsafajok, héják és ölyvek minden neme, nagysuholy, hollók, szarkák, varjak, verebek és gyümölcsösökben és szőlőkben csapatostul vonuló seregélyek: a földtulajdonos által kártékony és ragadozó mivoltuknál fogva épúgy pusztíthatók, mint a 13. §-ban elősorolt szőrmes vadak. A halászati törvény (1888. évi XIX. t.-c.) 26. §-a különlegesen rendeli, hogy a vidrát, vidranyestet, a csonttörő sast, a halászó sast, jégmadarat, valamint gémekeket, rucákat és lúdféléket, mint a halakra nagyobb mértékben kártékony állatokat, a halászatra jogosítottak lőfegyver használatával pusztíthatják.

Végül az 1918. évi rendelet értelmében a szabad pusztítási jog érintetlen hagyása mellett a medve és vaddisznó által okozott károk „vadkárokká” minősítették s amint tudjuk, a vaddisznó-károk esetében, azok tenyésztésének feltétele mellett a joggyakorlat is már korábban erre az átminősítő álláspontra helyezkedett.

A ragadozókat pusztító földbirtokos és halászati jogosított — másfelől a vadászati üzem ura közti jogviszonytól — az elpusztított vad fölötti tulajdonszerzés és ezzel kapcsolatos kérdések vonatkozásában ezúttal eltekintve: a közölt törvényes rendelkezéseknek célja az, hogy a vadak okozta károk esélyei a lehető legkisebb mértékre legyenek leszoríthatók. E tekintetben jogunk elvileg azonos állásponton áll valamennyi idegen vadászati joggal, mely a dúvadak pusztítását részben a magyar V. T.-hez hasonlóan, részben bizonyos közigazgatási hatósági engedélyek feltétele mellett, a vadkárok elhárítására és megelőzésére a földbirtokos erre irányuló jogának elismerésével intézményesen szabályozza. Az eltérés inkább csak annyi, hogy a ragadozókat a külföldi jogok épen a kérdéses szabad pusztításra tekintettel általában nem minősítik „vadászható” vadak gyanánt, ami következetlen azért, mert a vadászati jogosítottnak kizárólagos elsajátítási jogát ezekre is épúgy kiterjesztik, mint a nem ragadozókra s ehhez képest rendezik fölöttük a tulajdonszerzés kérdését is.

A ragadozó és kártékony állatok irtásának első eszközeként magának a vadászati jogosítottnak lelkiismeretes és intenzíve folytatott vadászati üzemét kell tekintenünk. Ez nemcsak a vadászatban rejlő tulajdonkorlátozási elem ellensúlyozó mozzanata, de a vadászati üzem eredményességének és a nemes vad óvásának is követelménye. A károkozásra szintén hajlamos fővadaknál (a medvénél és vaddisznónál is) e vadászkötelesség a vadkár megtérítésével van szankcionálva.¹ A dúvadak esetében a V. T. egyéniesítő szankciót csupán a vaddisznók által okozott tömegesebb károokra nézve állít fel, általánosat pedig a törvény IV. fejezetében szabályozott „hivatalos vadászat” intézményében. (Erről alább.)

¹ Hasznos és nemes vad is okozhat károkat, de ezen a címen a földtulajdonos által sohasem „pusztítható”. *Budapesti Tábla*, 1911 szept. 2-án* G. 29/1911. sz. alatt: „A szarvas, mint hasznos vad, nem pusztítható; ezt csak a V. T. 16. §-a értelmében vadászni lehet.” (*Magánjogi Döntvénytár*, V. köt. 185. l.)

Nevezetesen a 13. § 2-ik bekezdése: „Oly vidékeken, hol a vad-disznók nagyobb mérvű károkat okoznak, a vadászterületek tulajdonosai, bérlői kötelesek az érintett kártékony vadakat lehetőleg pusztítani. Ebbeli kötelezettségük teljesítésére felmerülő alapos panaszok folytán a közigazgatási bizottság vagy annak elnöke által záros határidő kitűzése mellett figyelmeztetendők, a határidő elmulasztása esetére az érintett vadak elpusztítása a jelen törvény IV. fejezetében megállapított módon hivatalból eszközölendő.”

A vadászati jogosított most tárgyalt kötelezettsége s az esetleges hivatalos vadászat mellett a ragadozók és kártékonyak irtása a „bármiképpen és bármikor pusztítás” útján történhetik. Itt a földtulajdonos, halászati jogosított és a vadászati üzem ura konkurráló tevékenységet fejthetnek ki. Az előbbi kettő „pusztítási” cselekményei azonban vadászat jellegével nem bírhatnak. „... ha azonban (a földtulajdonos) a pusztítást vadászatiilag hajtókkal, vagy bármiképpen vadászatekkel akarja végbevenni — mondja a 13. § 1. bekezdése —, ebben az esetben a bérlő beleegyezését tartozik kieszközölni.” Vadászias módnak a 16. §-ban megjelölt eljárásokat kell tekintenünk; a halászati törvény 26. §-a kifejezetten a lőfegyverek használatát zárja ki. Pusztítási eszközként ebből folyólag azok a fogási és ölési módok jöhetnek figyelembe, melyek a nemes és hasznos vadaknál mint tiltott és alattomos módok nem alkalmazhatók. Tehát török, espadák, hurkok, hálók, vermek, önműködő lövedékek stb. és főleg a különlegesen is szabályozott mérgezés.

A ragadozó és kártékony állatok mérgezésénél követendő eljárást egy 1895. április 3-án 23.542/1895. sz. alatt kelt belügyminiszteri rendelet szabályozza.¹ Eszerint a méreggel való pusztítás csakis hatósági engedély alapján eszközölhető. Az e tárgyú bélyegmentes² kérések a járási főszolgabíróknál, illetőleg a rendezett tanácsú és törvényhatósági városokban a rendőrkapitánynál nyújtandók be. Hogy a kérvények késedelmes ellátása folytán a mérgezésre alkalmas idő el ne mulasztassék, azok azonnali sürgős és soronkívüli elintézése, hogy a tél elején a kiadott engedélyek már kéznél legyenek, szigorúan elő van írva.³ A kérések fölött elsőfokon az azokat átvevő hatóság, másodfokon a törvényhatóság első tisztviselője, illetőleg az államrendőrségi kerületi főkapitány, harmadfokon pedig a földművelésügyi miniszter határoz. Két egybehangzó határozat ellen felebbezés nincs. A szomszédos birtokosok és községek közbiztonsági szempontból meghallgatandók. Miután azonban ez az eljárás sok időt vesz igénybe és a sürgősséget nagymértékben hátráltatja, egy 1900/16.086. B. M. számú körrendelet⁴ a járási főszolgabírákat (áll. rendőrkapitányt) arra utasítja, hogy meghallgatás helyett az érdekelt szomszédos községeket és birtokosokat a kérvényről egyszerűen értesítse, a szándékolt mérgezést tegye közhírré és hirdetményét a község-

¹ Lásd *Rend. Tára*, 1895. évf. 231. és köv. l. Módosítja és kiegészíti a 77.686/1922. B. M. sz. körrendelet. (Nimród, 1922. évf. 348. l.)

² 1900/35.467. B. M. sz. körrend. (*Rend. Tára*, 1900. évf. 37. l. I. köt.)

³ 1897/25.444. B. M. számú rendelet (*Rend. Tára*, 1897. évf. 411 l.) és 1918/1476. F. M. sz. körrendelet (ugyanott 1918. évf. 1230. l.).

⁴ Lásd *Rend. Tára*, 1900. évf. I. köt. 36. l.

háznál 8 napon át kifüggesse. Ha az érdekeltek nem nyilatkoznak, későbbi észrevételeik a határozathozatalnál figyelembe nem vehetők.

A mérgezési engedély megadandó, ha igazolva van, hogy a ragadozó és kártékony állatok nagyobb számban mutatkoznak, a kérvényezőnek kárt okoznak, általa egyébként el nem pusztíthatók és kérvényező a mérgeg használata körüli óvrendszabályok megtartására kielégítő személyi biztonságot nyújt. (1. §.)

Aki a mérgezési engedélyt megnyerte, az engedély kiadására illetékes hatóságtól esetről esetre és az elsőfokú közegészségügyi hatóság meghallgatásával megállapítandó méregmennyiségre utalványt kap, melynek alapján, orvosi vény mellett azt részére a gyógyszerárak kiszolgáltatni kötelesek. A mérgeg kezelésére, tartására és ellenőrzésére vonatkozó és a helyi viszonyok szerint szükségesnek látszó módozatokat az utalvány kiadásakor szintén a mondott egészségügyi hatóság állapítja meg. (2. §.) A mérgezési engedély mindig egy évre (jan. 1-től dec. 31-ig) szóló hatállyal adandó ki.

A mérgezés végrehajtására csak egészen megbízható erdészeti és vadászati alkalmazottak vehetők igénybe s ezek neveit — ellenőrzés céljából — már a kérvényben előre be kell jelenteni. (3. §.)

A megadott mérgezési engedély az engedélyes nevének, a mérgezés dűlő, hegy, erdő stb. szerint pontosan megjelölendő helyének feltüntetésével, még a mérgezés megkezdése előtt a községben (a szomszédos községekben is) kellő módon közhírré teendő azzal a figyelmeztetéssel, hogy a mérgezett tárgyakhoz hozzányúlni, azokat eltulajdonítani büntetés terhe alatt tilos. (4. §.)

Magára a mérgezés módjára nézve a következő szabályok tartandók szem előtt: A mérgezett hullák (ló, sertés, birka, kutya stb.), szárnyasok, vér, zsiradék, tojások: erdők sűrűjében, csenderesek belsejében s egyéb, a mérgezési időszak alatt művelés alatt nem álló vagy legeltetésre nem használt területeken úgy helyezendők el, hogy közlekedésre használt útaktól legalább 100 méter távolságban legyenek. A mérgezett tárgy kitételét 5 nappal megelőzően a községi előljárásság arról írásbelileg értesítendő, hogy az az értesítéstől számított 3 nap alatt a szándékolt kitélt szokásos módon közhírré tehesse. (5. §.) A kitétt tárgyak fölött az engedélyes szigorúan felügyelni köteles, s az engedélyező hatóságtól nyert felhatalmazás alapján a mérgezés helyén való járás-kelest minden oly személynek, ki ott nem birtokos, eltilthatja. A mérgezett dolgok elsajátítása és elvitele esetén a mérgező, vagy bárki más, ki erről tudomást szerez: személyes felelősség terhe alatt a községi előljárásságnak (rendőrkapitánynak), ez pedig a járási főszolgabírónak (városi tanácsnak) azonnal jelentést tenni, valamint az eltulajdonítót lehetőleg felkutatni s megtalálás esetén megbüntetése végett az előbb mondott fölöttes hatóságánál bejelenteni tartozik. (6—7. §§.) Nincs helye mérgezésnek ott, ahol sertések járnak. (8. §.) A mérgezési időszak leteltével a mérgezett tárgyak eltávolítása, illetőleg elégetése az engedélyes kötelessége. Mérgezett vér alkalmazása esetén a föld felásandó és kiegyetendő. Mind e műveletekről a községi előljárásságot értesíteni kell. (9. §.)

Aki hatósági engedély nélkül mérgez, vagy ha engedéllyel, de az előírt övrendszabályokat megszegi, aki a mérgezett tárgyakat eltulajdonítja — hacsak cselekménye vagy mulasztása súlyosabb beszámítás alá nem esik —, kihágást követ el és 15 napig terjedhető elzárással és 150 forintig terjedhető pénbüszággal büntetendő. A kihágási eljárást egy 1880/38.547. B. M. számú körrendelet szabályozza.¹

II. *A hivatalból való vadászat.* Túláságos vadkárók esetén, vadkárók alatt ezúttal nem a fővadak, hanem a ragadozók által okozott erdő-, mező- és állatgazdasági károkat értve, sőt azokat is, melyek némely veszedelmesebb fajok tömeges fellépésekor az emberi életet és a közlekedés biztonságát is veszélyeztethetik (farkasok), a vadászati üzem még oly intenzív folytatása sem nyújthat elegendő védelmet. Ilyenkor nyúl minden vadászati jog ultimo ratioként a hivatalból való vadászat (Polizeijagd) eszközehez és igyekszik annak oly szervezetet adni, hogy a fenyegetett vidékről a kártokozó dűvadakat annak segélyével vagy teljesen kiűrhassa, vagy legalább véglegesen elriaszthassa. A hivatalos vadászati üzem jogosítottja szempontjából hasznos is, de a tapasztalat szerint inkább károsító s mert időhöz kötve nincs, hanem a mutatkozó szükséghez képest tartatik, a vadászterületek vadtenyésztését leggyakrabban teljesen felzavarja. Emellett a vadászati jogosítottnak közvetlen védekezése ellene nincs s csak utólagosan kereshet orvoslást az esetleges alaposabb okok nélkül elrendelt hivatalos vadászatokkal szemben akkor és úgy, ha és amikor a belügyminisztert az engedélyezési és elrendelési jog időleges megvonására rábírhajja.

A hivatalos vadászatok elrendelését egyébként a vadak okozta károkat szenvedő földtulajdonosok, egyenként vagy összesen, továbbá a községi előljáráóság kérelmezheti, de elrendelhető az kérelem nélkül hivatalból is, ha az illetékes közigazgatási felsőbbfokú hatóságok a kárbejelentések alapján azt indokoltnak tartják. Vaddisznó-károknál a V. T. 13. § 2-ik bekezdése szerint előfeltétel, hogy a vadászati jogosított előbb a vaddisznó lehetőleges pusztítására záros határidő kitűzése mellett felhívassék s csak e határidő eredménytelen letelte után kerülhet a sor a hivatalos vadászat elrendelésére. A vadászati jogosított érdekeinek védelmét szolgálja, hogy az elrendelt hivatalos vadászatról a belügyminiszterhez esetről esetre indokolt előterjesztés teendő. A V. T. 19. és 20. §-ai a mondottakra nézve a következően rendelkeznek:

„19. §. *A ragadozó vadak elpusztítása végett a hivatalból való vadászatok megtartását, a mutatkozó szükséghez képest, esetről esetre a közigazgatási bizottság, illetve annak elnöke engedélyezi; az engedély megadásáról az illető vadászterület tulajdonosának vagy bérletjének egyidejűleg való értesítése mellett, egyszersmind a belügyminiszterhez azonnal indokolt jelentést tesz.*“

„20. §. *Az előző § alapján engedélyezett vadászat megtartását az illető terület tulajdonosa vagy bérletje nem gátolhatja.*“

¹ Kártékony „házi“ és egyéb „nem vadászható“ állatok (patkány, egerek, pockok és hősög stb.) mérgezésére külön szabályok állanak fenn. (1869/2789., 1886/2180., 1894/111.005., 1895/23.542. és legutóbb 1898/10.455. B. M. sz. körrend. (Rend. Társ., 1898. évf. II. kötet. 470. l.)

A törvény a vadászati jogosított előzetes meghallgatását nem biztosítja. Ezt a kétségtelenül érezhető hézagot azonban a gyakorlat azzal töltötte ki, hogy minden esetben módot ad az érdekelt vadászati jogosított véleménynyilvánítására, sőt arra is, hogy a tömeges dűvadkárok elhárítását a fenyegető hivatalos vadászat elkerülése céljából saját eszközeivel megkísérthesse. A közigazgatási hatóság diszkrécionárius jogát önként érthetőleg annak mikénti gyakorlása szempontjából a dűvadak föllépésének körülményei, az intézkedés esetleges halaszt-hatatlan sürgőssége is befolyásolják.

„21. §. Azon esetben, ha a belügyminiszter arról győződnek meg, hogy valamelyik közigazgatási bizottság, illetve annak elnöke a hivatalból való vadászatot alapos indokok nélkül engedélyezi, az illető közigazgatási bizottságtól a 19. §-ban körvonaltott engedélyezési jogosultság gyakorlását rendeleti úton meghatározott időtartamra magához vonhatja.”

A hivatalos vadászatok végrehajtásának módja tekintetében a törvény a *hajtással* való vadászt jelöli ki s elrendeli, hogy az illetékes közigazgatási hatóság intézkedésére annak a községnek lakosai, amely község kármentesítése kedvéért a hivatalos vadászat engedélyeztetett, hajtók gyanánt közreműködni kötelesek (23. §). A vadászat felügyelete, vezetése az engedélyező közigazgatási hatóság feladata. Ő jelöli ki és bizza meg azokat, akik ebbeli kötelezettségét effektuálják. Ő gondoskodik egyúttal a szükséges vadászok meghívásáról a törvényhatóság főispánjának, vagy ennek akadályoztatása esetén az alispánnak, rendezett tanácsú és törvényhatósági jogú városokban a polgármesternek névre szóló, írásbeli meghívói útján. Meghívó oly egyéneknek is küldhető s ezek a vadászaton közreműködhetnek, akik a fegyveradóról és a vadászati adóról szóló törvény értelmében — mert vadászati jeggyel ellátva nincsenek — a vadászat gyakorlására egyébként jogosultsággal nem bírnának. (24. §.)

Magától értetődő azonban, hogy oly személyek, akiknek vadászati jegye azért nincs, mert ilyent személyükben rejlő okok miatt nem is válthatnának, a meghívottak között nem szerepelhetnek.

Hivatalos hajtóvadászat csak a dűvadak írtásáért lévén elrendelhető, más vadat, mint ragadozót azon löni, elejteni nem lehet. Aki ez ellen a tilalom ellen vét, a vadászat további folytatásából kizárandó s ha az elejtett vad nem tartozik a V. T. 12. és 13. §-aiban említett szárnyas, vagy szörmés ragadozók közé, mint a jogosulatlan vadász, kihágás címén 10 forinttól 50 forintig terjedhető pénzbüntetéssel sújtandó. (22. §.)

Az elejtett dűvadak fölött tulajdonjogot az a vadászati jogosított szerez, akinek vadászterületén épen a dűvad elejtetett. (Ugyanott.) A hivatalos vadászatban résztvevők tehát a törvény értelmében úgy tekintendők, mint a vadászati jogosított képviselői.

Amennyiben pedig a dűvadkárokkal szemben eredményeket elérni még a hivatalos vadászatok eszközeivel sem lehetne, a V. T. 25. §-a értelmében a belügyminiszter a közigazgatási bizottság indokolt felterjesztése alapján a dűvadak pusztítására jutalomdíjakat (prémiumokat) állapíthat meg. A feltétel az, hogy a ragadozók a természeti viszonyoknál

fogva nagyon elszaporodtak legyen. A jutalomdíjakat kitűző rendelet mindig egy-egy megye területére szólóan adandó ki. A jutalomdíjak kitűzésével a törvény a ragadozók „pusztítását, illetve elejtését” akarja előmozdítani, de azzal nem ad jogot arra, hogy a lőfegyverrel való elejtést olyanok is gyakorolhassák, akiknek egyébként a vadászatot s a fegyvertartást szabályozó törvények, illetőleg rendeletek a lőfegyverekkel való vadpusztítást nem engedélyezik.

XII. FEJEZET.

A vadászati jogvédelem a tételes magyar vadászati jogban.

33. §. A vadászati jogvédelem célja és terjedelme (áttekintés).

A vadászati jogvédelem elvi célja kettős. Egyfelől védi és biztosítja a vadászati üzem törvényszerű, zavartalan gyakorolhatását és e tekintetben nemcsak a vadászati jogosítotton kívüli személyeket, hanem magát a vadászati üzem gyakorlóját is többféle korlátozásoknak veti alá. Másfelől arra törekszik, hogy a vadászati jog ellen elkövetett egyenes jogsértésekért elégtételt adjon és az ugyanakkor sérelmet szenvedett jogrendet is megtorolja. Az első cél egészben véve közrendészeti, a másik magán- és büntetőjogi. Hazai jogunk szerint azonban szoros értelemben vett büntetőjogi védelemről nem lehet beszélnünk, mert a legsúlyosabb vadászati jogsérelmek is mint „kihágás”-ok a közrendészet eszmekörében nyertek szabályozást.

A vadászati jogvédelem most megjelölt kettős céljának megfelelően a következő terjedeleme szerint érvényesül:

I. *A vadászat törvényszerű gyakorlásának biztosítása.* Vadászati jogunk a vadászat törvényszerű gyakorlását már azzal biztosítja, hogy: a) a vadászati üzem folytatását meghatározott területre korlátozza és ezzel a vadászati jogok összeütközését megelőzi; b) felállítja az általános és a különös vadászati tilalmi időket, hogy ezáltal a vadakat a kipusztítástól és a vadászati jogokat az elértéktelenedéstől megóvja; c) szabályozza a vadászati üzem gyakorlásának módját, részben a vad megóvása okából, részben közbiztonsági érdekekre tekintettel; d) rendezi a földtulajdonos és a vadászati jogosított közötti viszonyt és megállapítja a vadászati károk előfeltételeit, valamint a vadászati jogosítottnak másokért (vadászvendég vagy alkalmazott) való felelősségét; e) gondoskodik arról, hogy a vadászati üzemet harmadik személyek ne zavarhassák s evégből a közrend fenntartására hivatott különböző hatósági szerveket felszólítási, igazoltatási, átkutatási és bekísérési joggal ruházza fel s a vadászati jogosítottat is felhatalmazza arra, hogy idegeneket vadászati területéről kitilthasson; f) megakadályozza a vadak fiainak, tojásainak elfogását, szedését s tüzetesen rendezi az élő és lőtt vadakkal való forgalom lebonyolítását; g) jogot ad a vadászati jogosítottnak a területén kóborló kutyák és macskák pusztítására; és a)—g) alatti rendelkezéseit, részben legalább, azzal erősíti meg, hogy

„vadászati kihágás“-i tényállások konstruálásával a büntetőjogi megtorlást is kilátásba helyezi és emellett kártérítés címén szabad teret enged a magánjogi igények érvényesítésének is.

II. *Elégtétel és megtorlás a vadászati jog egyenes megsértéseért.*
A vadászati jogvédelem legfontosabb alkalmazási esete ebben a körben: *a)* ha valaki a vadászati jogosított kizárólagos elsajátítási jogába jogellenesen beavatkozik, még pedig akár azzal, hogy *a)* területén a vadászatot engedélye nélkül gyakorolja; akár azzal, hogy *β)* területén jogosulatlanul vadat elejt, elfog és onnan elvisz, illetőleg eltulajdonít (vadlopás); *γ)* az elejtett ragadozót a vadászati jogosítottnak ki nem adja, vagy *δ)* a vadat a jogosított vadászati üzeme alól más módon (ölés, mérgezés stb.) elvonja *ε)* a vadászati jogosítottat vadászati üzeme gyakorlásában megtámadja vagy akadályozza, és *ρ)* a sebzett vadat idegen területen üzi. Mindezen esetek mint vadászati kihágások megtorlás alá esnek, sőt esetleg a cselekmény súlyosabbá minősülésének feltétele mellett bűnvádi úton is üldözendők. *b)* Az *a)* pont alattiakkal párhuzamban, a magánjogi védelem érdekét külön keresetek és a vadászati jogosítottnak zálogolás, átkutatás, fegyverelvétel s ellentállás esetén fegyverhasználatra vonatkozó speciális jogai szolgálják. E körben nyer szabályozást a jogaiban sértett vadászati jogosított és a jogosított különös jogutódjaként szereplő 3-ik személyek közti viszony és végül *c)* a vadak és a vadászati eszközök elkobzásának kérdése.

III. A vadászati jogvédelem kiszolgáltatása jogunk szerint általánosságban véve a közigazgatási hatóságok hatáskörébe van utalva. Az egyes jogsértő cselekmények azonban kivételesen a rendes bíróságok, még pedig a büntetőbíróságok hatáskörét is megalapíthatják; számos magánjogi vonatkozású kérdésben pedig szintén polgári bíróságok járnak el.

A közigazgatási hatóságok vadászati ügyekben való eljárását a vadászati törvény VI. fejezete és idevonatkozóan kiadott rendeletek, valamint szokásjogi szabályok szabályozzák, míg a rendes bíróságok vadászati ügyekben való ítélezése a közönséges büntető, illetőleg polgári perrendtartás keretei között történik.

Mielőtt azonban a vadászati jogvédelem kettős céljának megfelelő terjedelmét tüzetesen vehetnők vizsgálat alá, a vadászati kihágásokra vonatkozó általános és közös szabályokkal kell foglalkoznunk.

34. §. A vadászati kihágások.

A vadászati kihágások általános jogi természete megegyezik az 1879. évi XL. t.-cikkben (kihágási büntetőtörvénykönyv) szabályozott kihágások jogi természetével. Ehhez képest értjük alattuk azokat a cselekményeket, magatartásokat, melyek a vadászati törvényben felállított különböző tilalmakba és parancsokba ütköznek bele s mint egyszerű engedetlenségek (Übertretung, contravention) nem a rendes bíróságok, hanem a közigazgatási (rendőri) bíraskodás hatásköre alá vannak vetve. Egyébben elvileg a vétségektől nem is különböznek.

A kihágásokra alkalmazható büntetési nemek az *elzárás* és a

pénzbüntetés; míg azonban a kihágási törvény szerint utóbbi az elzárás mellett mellékbüntetésül is szolgál, addig a V. T. egyetlen büntetési neve a pénzbírság, mely csak behajthatatlanság esetén változtatható át elzárássá.

Minden vadászati kihágásnak előfeltétele a *vétkesség*. A tettes részéről tehát vagy szándékosságnak, vagy gondatlanságnak kell fennforognia. A gondatlanság vétkesnek minősül már akkor, ha a rendes átlagember szokott gondossága mulasztatott el és így mentességet csak az oly mulasztások adhatnak, melyeknek elkerülésére különösebb szakértelem vagy szaktudás volna szükséges.¹ Oly egyéneknek, kik a vadászatot közismerten huzamosabb időn át gyakorolják s vadászati jegy birtokában lévén, a vadászat törvényszerű gyakorlására már ezen a címen alkalmasakul vannak elismerve: a culpa levissimaért is felelőssé tevő szaktudás fennforgása vélelem tárgya.

Kizárja a vadászati kihágás fennforgását a beszámíthatóság hiánya. Elmebeteg, időszakosan örvöngő, életkor miatt cselekvőképtelen személy vadászati kihágást nem követhet el. Az ilyen személynek önálló akarata nincs és legfeljebb csak mások eszközeként használható fel.²

A kísérlet vadászati kihágásoknál nem büntethető.

A V. T. megállapította kihágások, melyek egyébként a vadászati jogvédelem körét távolról sem merítik ki, a következők:

1. A vadászati jogosított engedélye nélküli vadászat (egyszerű orrvadászat). (V. T. 26. §.)
2. A minősített orrvadászat és a vadászati jogosítottal szemben tanúsított fenyegető, fegyveres ellentállás, erőszak. (V. T. 27. §.)
3. A vadászati jogosított megtámadása és a vadászat gyakorlásának megakadályozása. (V. T. 28. §.)
4. Tiltott időben való vadászat. (V. T. 29. §.)
5. Vadak fiainak elfogása, madarak fészkeinek elrombolása, tojásainak elszedése. (V. T. 30. §.)
6. Tiltott időben kímélt vad lövése. (V. T. 31. §.)
7. Tiltott időben kímélt vad vásárlása, árulása és az ily vaddal üzőtt orgazdaság. (V. T. 31. §.)

¹ Az a mentegetődzés, hogy a haszonbérélt terület határait a vádlott nem ismerte, nem fogadható el. (B. M. 1892/1680. kih. sz. *Egerváry*, I. köt. 118. l.) Exkulpál ellenben az, ha valaki üregi nyúl helyett tévedésből mezei nyulat lőtt, tévedését azonnal és önként jelentette és az elejtett vadért kellő kártérítést ajánlott fel. (*Egerváry*, II. köt. 109. l.) A vétkességet a vadászati jog jóhiszemű és háborítatlan birtoka is kizárja. (Ugyanott, I. köt. 112. lapon közölt belügyminiszteri döntés.)

² Innen van az, hogy 12—13—14 éves gyermekek kihágást mutató cselekményeinél (különösen a törözés, hurkolás lehet gyakorlati jelentőségű) mindig vizsgálendő, nem jártak-e el szülei, hozzátartozóik utasítására. Bár elvileg ugyan a 12. életévvel a jogellenes cselekmények elkövetésére szóló képesség (*delictorum capacitas*) jogunk szerint már beáll, de a cselekmény jelentőségének és következményeinek mérlegelésére a 14 éven aluli kiskorúnak tapasztalat szerint kellő belátási képessége még alig forog fenn. Ezt tartja joggyakorlatunk is. Az előrehaladottabb kiskorúság a beszámíthatóságot már épen nem zárja ki s a szülő felelőssége itt csak mint az okozott károkért való subsidiarius felelősség jöhet szóba.

8. Vadászeb szándékos vitele idegen vadászterületre (V. T. 32. §) és
9. Nyájörzök ebek kolonc nélküli tartása. (V. T. 32. §.)

E kihágások a vadászati jogvédelemnek részben egyik, részben másik célját szolgálják s ezért összefoglalóan itt közelebből nem tárgyalhatók.

Valamennyire állanak azonban a következő közös meghatározások:

Elkövetőjük egyaránt lehet akár olyan személy, ki a vadászati üzem gyakorlására jogosítva nincs, akár olyan, akit ez a jog megillet. Ha többen követik el és együttesen ugyanazt a kihágást, a V. T. 44. §-a alkalmazandó: *„Ha többen, társaságban követtek el valamely kihágást, a kárterítésért egyetemlegesen felelősek. A büntetés mindenik tettesre külön-külön szabandó ki.“* (Alanyi halmazat.)¹ Viszont, ha egy és ugyanazon személy követ el több kihágást, a 35. § első bekezdése szerint *„... a pénzbüntetés minden egyes kihágásért külön szabandó ki.“* (Tárgyi halmazat.)²

Az, aki a vadászati kihágás elkövetésénél szolgálait vagy napszamosait mint segítő társakat használta fel, az ezekre, mint segédre önállóan kiszabott pénzbüntetésekért felelős. (35. § 2. bek.)³ Amennyiben pedig a segédkül felhasznált egyének a tettes családjának tagjai, vele közös háztartásban élők, gyámsága, gondnoksága alatt állók, házi cselédei, általa alkalmazott iparos- és kereskedőtanoncok vagy munkások voltak,⁴ az ezekre kiszabott pénzbüntetésért — fizetése képtelenségük esetén — elsősorban felelős. (Ugyanott 3-ik bekezdés.)⁵

A vadászati kihágások ismétlése esetén a büntetés a V. T. 33. §-a szerint megkétszerezendő, oly módon, hogy a kiszabandó pénz-

¹ A kihágás elkövetésénél társaságban való pusztai jelenlét nem jelent sem részességet, sem tette társi viszonyt. (B. M. 1892/1006. kih. sz. *Egerváry*, I. köt. 116. l.)

² Úgynevezett „összbüntetés“ tehát nem szabható ki. Példák a tárgyi halmazatra: Idegen vadászterületen és tiltott időben való vadászás (V. T. 26. és 29. §-ai); idegen területen és tiltott időben hasznos vad elejtése (V. T. 29. és 31. §-ai).

³ B. M. 1890/5528. kih. sz. Napszámiban felfogadott hajtókért az ezekre kiszabandó büntetésért a felfogadó a felelős. (*Egerváry*, I. köt. 115. l.)

⁴ Ha a cseléd, alkalmazott „kihágásánál“ az alkalmazó gazdának való segédkezés nem állapítható meg és az alkalmazott (cseléd) egészen önállóan a saját maga javára és kezdeményezésére követi el a tiltott cselekményt, önként érthetőleg a gazda felelősségrevonásáról szó sem lehet.

⁵ A 2-ik bekezdésben említett „szolgák“ és „napszamosok“, továbbá a 3-ik bekezdésben felsorolt „közös háztartásban élők“, „cselédek“, „tanoncok és munkások“ közti különbségtétel oka az, hogy a törvény amott egyenesen és csak vadászati célokra alkalmazott szolgákról és napszamosokról (pl. hajtók) beszél, míg emitt egyéb alkalmazású egyénekre gondol, kik a vadászati kihágás elkövetésére ad hoc, mintegy ötletszerűen használtattak fel. A törvényszakasz szövegezése különben igen zavaros és más módon magyarázni nem lehet, mint hogy a vadászati alkalmazott segédkezése mellett elkövetett kihágásnál az azok személyére kirovott pénzbüntetést a tettes közvetlenül tartozik fizetni, az alkalmazott ellenben soha. A családtagok segédi közreműködése azonban már önállóbb természetű és ezért itt a tettes a segédre szabott büntetést csak subsidiarice, azaz annak fizetése képtelensége esetén köteles mindenki más, tehát pl. a tanonc törvényes képviselője előtt megfizetni. Ebből az is következik, hogy a kiszabott pénzbüntetések behajthatatlansága esetén a segéd elzárására sohasem marasztalható, hanem mindig csak a tettes.

büntetés a megelőző esetben alkalmazottnak mindig kétszeresét tegye. A kétszerezéseknek azonban véghatára is van s a 300 frtot soha meg nem haladhatják.

A büntetés kiszabásánál helye van úgy az enyhítő, mint a súlyosbító körülmények betudásának. Figyelembe veendők főleg a beismerés és büntetlen előélet és a megelőzően elkövetett vadászati kihágások (megrögzött vadászok).¹ Miután azonban a kirovott büntetések, illetőleg a kihágási ítélet hatálya az 1883. évi XXIII. t.-c. 36. § c) pontja szerint a vadászjegyek megtagadása szempontjából is csak 3 évre terjed ki, ennél korábban elkövetett vadászati kihágásért kimondott marasztaló ítéletet súlyosbító körülményként figyelembe venni nem szabad.

A vadászati kihágások címén kirovott pénzbüntetések fele a községet illeti, felerésze pedig a pénzügyminiszter kezelése alá tartozik, aki azt az állami költségvetés rendes bevételei között irányozza elő és osztja meg az igazság-, földművelés- és kereskedelemügyi tárcák közt. A községet illető fél rész községi szegényügyi célokra fordítandó. (1901. évi XX. t.-c. 23. §.) A V. T. ellenkezően rendelkező 36. §-a hatályát veszítette. Hogy a vétkes fizetőképese-e vagy nem? a pénzbüntetés kiszabásánál figyelembe nem jön. Behajthatatlanság esetén ugyanis a büntetés elzárássá változtatandó át, amire való tekintettel a marasztaló ítélet az elzárás tartamát erre az eventualításra előre megállapítja. (V. T. 37. § 1. bek.) A szabadságvesztési büntetésre való átváltoztatásnál 2 frtot meg nem haladó pénzbüntetés helyett 6 óránál rövidebb s 12 óránál hosszabb ideig tartó elzárás nem állapítható meg. 2 forinttól 10 forintig 1 napi, azonfelül pedig minden 10 forintig terjedő összeg helyett 1—1 napi elzárás állapítandó meg. Ha az elzárásban levő tettes a pénzbüntetésnek a szenvedett elzárás által még le nem rótt részét lefizeti, azonnal szabadon bocsátandó. (Ugyanott.)

Ha vadászati kihágások esetén büntetendő cselekmények tényállása is látszik fennforogni, az eljárás és elbírálás önként érthetőleg valamennyi cselekményre nézve a rendes büntetőbíróságok hatáskörébe tartozik.

Amennyiben a különböző vadászati kihágások a vadállományban is kárt okoztak volna, a vadászatra jogosított azon kihágási bíróság előtt, mely a kihágási ügyben való eljárásra illetékes, egyúttal kártérítési igényét is érvényesítheti. (V. T. 34. §.) A kártérítési igény eldöntésébe azonban a kihágási bíróság csak akkor megy bele, ha annak alapos elbírálása bővebb bizonyítási eljárást nem igényel s a kihágás fölötti ítéletnek meghozatalát nem késlelteti. Ellenkező esetben a károsult felet polgári perre utasítja. (V. T. 45. §.)

A vadászati kihágások elévülésére vonatkozóan a V. T. 46. §-a a következően rendelkezik:

„Ha a vadászati kihágás miatt a kihágási bíróságnál a tett elkövetése napjától számítandó három hó alatt panasz vagy feljelentés

¹ B. M. 1889. évi 2731. sz.: A vadászati jognak jóhiszemű és több évre terjedő háborítatlan birtoka a jogtalan vadászattal vádolt egyén irányában figyelembe veendő körülményt képez. (Egerváry, I. köt. 112. l.)

nem történik, a kihágás büntethetősége elévül." Ez a háromhónapos elévülési idő csak a panaszjog (feljelentés) érvényesítésére vonatkozik. A kellő időben megtett feljelentés után nevezetesen magára a kihágási eljárásra a kihágási törvény 31. §-ában előírt hathónapi elévülés az irányadó.

Hogyha azonban a kihágást képező cselekmények súlyosabb természetűek és a büntetőtörvénykönyvben szabályozott bűncselekmények vagy vétségek valamelyikének tényállásával összevágznak, az elévülés szempontjából a büntetőtörvénykönyv rendelkezései szerint bírálандók el. (Ugyanott.)

35. §. A vadászat törvényszerű gyakorlatának biztosítása.

I. *Területi korlátozás, mint védelem.* A vadászati üzem a szorosan meghatározott vadászterületre van korlátozva. Ez a korlátozás egyben messzemenő jogvédelmet is jelent, mert a vadászatra egyáltalában nem, vagy más területen jogosítottakat a vadak elsajátításától, sőt bizonyos fokig a területre való egyszerű belépéstől is elzárja. Az előbb említett vonatkozással a vadászati jogsérelmek során fogunk foglalkozni; itt a terület utóbbi vonatkozásban való védelméről van szó. Ha a kérdéses vadászterület úgynevezett magánvadászterület jellegével bír, a vadászatra jogosított tulajdonos már az erdőtörvény (1879. évi XXXI. t.-c.) 114. §-a és a mezőrendőrségről szóló törvény (1894. évi XII. t.-c.) 95. §-a értelmében és *tulajdonjoga* címén mindenkit, aki ott a nyilvános köz- vagy engedélyezett magánúton kívül az ő beleegyezése nélkül találtatik, ha csak nem hatósági ügykörben eljáró személy, kitiltani jogosult. Mindkét ellenkező magatartás erdő-, illetőleg mezőrendőrségi kihágást képez s a hivatkozott törvények szerint büntetendő. Községi vadászterületen, vagy vadászatilag haszonbérrelt magánvadászterületen a vadászatra jogosított haszonbérlo a tulajdonjog kizárólagosságából folyó, most mondott intenzív védelmet már nem élvezi. V. T.-ünk szerint t. i. az idegen vadászterületen való járás-keles, átvonulás, arra való belépés harmadik személyek részéről csak akkor nehézményezhető, ha az egyfelől már az erdő- vagy mezőrendőrségi törvények szerint is jogosulatlannak tűnik fel, miután a kérdéses személyek a területen nem birtokosok és másfelől, ha magatartásuk „vadászás” jellegével bírónak tekinthető. Ebben az esetben a V. T. 26. §, esetleg a 27. §-a szerint minősülő engedély nélküli vadászat (orvvadászat) forogna fenn; nehézményezhető a járás-keles másodszor akkor is, ha a területen időző harmadik személyek magaviselete gyanút kelthet s ez alapon a vadászati jogosított igazoltatási, átkutatási jogot gyakorolhat velük szemben.

Vadászati törvényünk szelleméből következik ugyanis, hogy oly személyek, kik a magukkal hozott felszerelések, eszközök révén a vadak elfogását és elejtését lehetségessé tevő helyzetben vannak, a felügyelet nehézsége okán idegen vadászterületről távoltartassanak, illetőleg ha ott birtokosok is volnának, ilyen felszereléssel földjeiken, erdőréseiken ne tartózkodjanak.

Ebből következőleg a vadászati jogosított és az ő megbízottja a

vadászterületen talált kétes magaviseletű egyéneket igazolásra szólíthatja fel; gomba, vadvirág vagy egyéb erdei termékek gyűjtőinek kosarait, zsákjait kikutathatja, hogy azokban elfogott vadak vagy vadak fogására használható hurkok, török nincsenek-e elrejtve, az efféle eszközöket elveheti és az ilyen személyeket a területről kiutasíthatja.

A V. T. 26. §-a szerinti kihágást (engedély nélküli vadászás) már az a tény megállapítja, ha az idegen vadászati területre belépő egyén „*vadászatilag fölszerelt*”-nek találtatik. Hogy ez miben áll: ténykérdés. Tulajdonképen fennforgónak kell vennünk már akkor, ha a területre nézve jogosítatlan személy — aki tehát egyformán akár egy szomszédos terület vadászati jogosítottja, akár az illető területen földtulajdonos vagy bármely más harmadik személy lehet — birtokában van oly eszközöknek (fegyver, hurok, kutyák, vadesapdák), melyek a vadászásra alkalmasak és minden különösebb előkészítés nélkül bármely pillanatban használatba is vehetők. A lövészkészség ekként általában nem is kívántatik. Ha tehát valaki a nyilvános közlekedő úton kívül ily helyzetben találtatik, az a V. T. 26. §-ának kihágásában — a más területén való engedély nélküli vadászásban — már marasztalható lesz. A szomszédos vadászterületek jogosítottjaira, akik saját vadászterületüket egyébként el nem érhetnék, a helyzet a 29. §-ban (238. és köv. l.) fölfeltettek szerint annyiban módosul, hogy az ő átjárásuk, esetleges magánösvények igénybevételével is csak akkor jogellenes, ha egyrészt feltétlenül nem szükséges és nem elkerülhetetlen, másrészt pedig „vadászati fölszereltségük” egyidejűleg lövészkészséggel is párosul. Lövészkészséget a töltött fegyver jelent, vagy a töltetlen is, ha a töltények a vadászterületen átjáró kezűgyében (zsebében, táskájában) vagy kísérőjének kezében vannak.

Ha a területen átjáró az utakat el nem hagyja, a kihágást önként érthetőleg megállapítani nem lehet. Út alatt pedig csak a bárki használatára nyitva álló átjáróhelyeket szabad értenünk. Időhöz kötött, egyszeri használatra való utak (fa elszállítására szolgáló csapások), út melletti árkok, töltések nem tartoznak ide. Hogy az eredeti út rossz, sáros, nehezen járható, kifogás tárgyául nem szolgálhat.

Erdészeti, vadászati alkalmazottakra, kik szolgálati ügyben (felügyelet gyakorlása, vadorzó üldözése) lépnek rá valamely vadászterületre, a most mondott szabályok nem alkalmazhatók. Vadászatra meghívott vendégek, vagy a vadászatra egyébként felhatalmazottak jól teszik, ha a vadászati jogosítottnak részükre adott engedélyét, írásbeli alakban, igazolásul maguknál hordják. Fölösleges ez olyankor, midőn valaki a vadászati jogosítottnak „*kíséretében*” vadászik. Az ily vadászásnál azonban az előre meghatározott tervszerűség szükséges, vagyis az, hogy a vendég bármely pillanatban meg tudja jelölni azt a helyet, hol az, akit ő „*kísér*”, megtalálható. Szorosan vett együttlét tehát nem kívántatik.

Amennyiben az idegen vadászterületre való belépés vagy azon való tartózkodás a 26. § nagy általánosságban úszó kritériumait felfüli: direkt vadászati jogi sérelemről van szó, miről alább a következő §-ok során tárgyalunk.

II. *Kíméleti idők, mint vadászati védelem.* Az általános és különös kíméleti idők felállításával a törvény közvetlenül a vadászati érdeket és így közvetve az egyes vadászati jogosítottak vadászati üzemét is védi. Idevágó intézkedései a V. T. 18. §-a szerint kerítéssel kellőleg elzárt oly helyekre, melyekből a vad ki nem válthat, nem vonatkoznak. A vadászatot a kímélet szempontjából biztosító rendelkezések, mint vadászati kihágások nyertek szabályozást és a következők:

V. T. 29. §: „*Aki tiltott időben vadász, 5 frttól 50 frtig büntetendő.*“ 31. §: „*Aki tiltott időben hasznos vadat lő, ha a vad nála találtatik, a következő pénzbüntetésekben marasztalendő: szarvas- vagy dämvadtehénért darabonként 60 frt, szarvas- vagy dämvadtehénért 50 frt, őzért 20 frt, fagd-, fácán- és tüzokért 5 frt, úgy minden más vadért darabonként 3 frt pénzbüntetésben. Ezenkívül a lefoglalt vad a helyi szegények javára elkobzandó.*“ Ismétlés esetén a büntetés a 33. § szerint megkétszerezendő oly módon, hogy a kiszabandó pénzbüntetés a megelőző esetben alkalmazottnak mindig kétszeresét tegye; mely azonban a 300 frtot meg nem haladhatja. A kihágás halmazatban követtetik el akkor, ha a kíméleti időre vonatkozó szabály megsértése egyúttal idegen területen való engedély nélküli vadászással is párosul. Ilyenkor kétszeres, sőt esetleg többszörös kihágásról és több büntetés egyszerre való kiszabásáról lesz szó.

A kíméleti idők nemtudása a kihágás alól nem mentesít. (Juris ignorantia non excusat.) Tiltott eszközök használata súlyosbító körülményként tudandó be.

A 29. § esetében a kihágás tényállását a kíméleti időben való vadászás ténye állapítja meg. Itt tehát az, hogy a vadászat eredménnyel nem járt, figyelembe nem jön. Ellenben fennforog a kihágás, ha valaki felkeresi, üldözi, lesi a vadat, arra rálő. Sebzés és a vad utólagos elpusztulása esetén nem a 29. §, hanem a 31. § alkalmazandó. A vadászási cselekményeknek szándékosaknak kell lenniök. Ezért pl. a kutyák idomítása céljából fogamatba vett vadkeresés, illetőleg kerestetés, vaklővések leadása, fogolyfészek felkutatása a löherésekben épen azért, hogy az illető helyek a lekaszás alól kivéssenek, a 29. § értelmében kihágásnak nem minősíthetők. Nem esik a § rendelkezése alá a vadnak egyébként káros elriasztása sem, még ha rosszakaratból vagy pajkosságból is történik. Az így előálló károkért (pl. a felzavart tyúk fészket elhagyja s a költség alatt levő tojások kihűlnek; a megriasztott vemhes állat elvetél vagy maga is elpusztul) az általános magánjog alapján lehet a kár okozóját felelősségre vonni.

Ellenben fennforgónak kell vennünk a 29. § kihágását, ha a vadászatra jogosított a vadászati időszak alatt felállított hálót, amennyiben azok használata megengedettnek tekinthető (tenyésztés céljából való vadbefogásra V. T. 15. § 3. bek.), a kíméleti idő alatt is olyan állapotban hagyja vagy tartja, hogy azok az immár kímélt vadat is megfoghatják. Viszont dúvadnál rendezett hajtóvadászatoknál véletlenül hajtásba került és üzött nemes vad „vadászott“-nak nem minősíthető. A már tudottakból önként következik, hogy a 29. § tilalma a kíméleti időben nem részesülő vadászható és nem vadász-

ható vadak vadászását nem érinti, sőt némely seregekben vonuló szárnyasokra nézve a V. T. 12. §-a kifejezetten kivételt is állít fel.

A V. T. 31. §-a súlyosabban büntetendő kihágásként szabályozza azt, ha valaki a kíméleti idők alatt nemcsak vadászik, de egyúttal „hasznos“ vadat el is ejt. A „hasznos“ vadak alatt itt a kíméleti időben részesítetteket érti a törvény. Nem forog fenn ez a kihágás, ha a vad elejtése közvetlenül a kíméleti idő beállta előtt történt és csak a felkeresése és elvitele esik már kíméleti időbe. Nem forog fenn akkor sem az 1893/63.202. B. M. sz. körrendelet szerint,¹ ha a vadászati jogosított a vadállomány elköresodásának megakadályozására idült sérülésben szenvedő, beteg állatot ejt el s az elejtés szükségét a rendeletben előírt módon igazolja. Tulajdonképpen ilyen esetben „elejtésről“, ha a kérdéses vad korábban kapott sebzésnek a betege, nem is igen lehetne szó. A rendelet azonban „idült sérülés“-ről beszél és így oly eseteket is felölel, mikor az állat betegségét nem vadászon kapott lövés okozta, hanem bárminő más körülmény. Miután pedig a kihágás tényállásához a szándékosság vagy gondatlanság (vétkességi elem) megkívántatik, nem forog fenn a 31. § kihágása, ha a hasznos vad elejtése merő véletlen következménye.²

Ugyanígy, ha az elejtés a veszélyesnek mutakozó vaddal szemben önvédelmi, vagy végszükségi helyzetben történt.³ Tévedésre, miután a vadásznak magának kell meggyőződést szereznie az előtte álló, vagy eliramodó vad mineműsége felől, rendszerint nem lehet hivatkozni. Legfeljebb akkor, ha a körülmények szerint a tévedésben rejlő nemtudás gondatlanságnak nem minősíthető.⁴ A hajtók megtévesztő figyelmeztető kiáltásai („megy a bak“, „suta“) a gondatlanság alól nem mentesítenek.

Társas vadászatoknál a szóbanforgó kihágást az követi el, aki több lövés esetén a vadászszokások szerint elejtőnek tekintendő. Aki a vadra szintén rálőtt, az a 29. § alapján vonandó felelősségre. Ha pedig a vad elejtőjét megállapítani nem lehetne, a kihágás elkövetőjéről a kérdéses területen vadászati jogosítottat, illetőleg a vadászat rendezőjét tekintjük s felelősségre őt vonjuk.

¹ Lásd 193. l.

² Pl. a kímelt vadat megöli egy körül, fáról félreacsapódó lövedék (Prellschuß) s a vadász azt nem látta és nem láthatta, avagy, ha a ragadozó számára felállított csapdába véletlenül kímelt vad esik bele. Ellenben fennforog a gondatlanság, ha a vadász a tovairamló őzcsapatba lő bele és a bak helyett a kímélet alatt álló sutát teríti le. Gondatlanság nevezetesen, mert a nemtalálásra nem számított.

³ B. M. 1890/3315. kih. sz. Szarvasbika meglövésénél tüzetesen kiderítendő az az esetleg felmentést maga után vonó körülmény, hogy panaszlott a bikát csupán emberekre való veszély elhárítása végett jogos védelemből ejtette el. (Egerváry, I. köt. 157. l.) B. M. 1890/7509. kih. sz. Nyúlnak tiltott időben és saját területen a faiskola megvédése céljából való lelövése nem kihágás. (Ugyanott. 159. l.) Utóbbi teljesen hibás és törvénytelen döntés, mert a nyulat elriasztani más módon lehet. „Végszükség“ gyanánt a helyzet itt soha sem alakulhat.

⁴ Pl. felmenthető az őzgidát elejtő vadász a kihágás alól, ha az állat a szokottnál fejlettebb külsejénél fogva egyévesnél idősebb baknak volt tekinthető.

III. *A vadászat megszabott módja, mint vadászati jogvédelem.* A vadászat a V. T. 16. §-a szerint csak löfegyverrel, vagy lóhátton és bárminemű vadászebek használatával gyakorolható. Minden egyéb vadászati mód, minden más eszköz alkalmazása tiltva van és ez a tilalom nemcsak a vadászat érdekeit, a vadállomány lehetőleg óvását, hanem a közbiztonságot is szolgálja. Minden egyéb és a vadászat módjára irányuló korlátozás a vadászati jogosított és a földtulajdonos közötti viszony kérdése és a kettőjük között előállható jogösszeütközések kiegyenlítését célozza. Ha ezek az összeütközések a kiegyenlítés ellenére vadászati jogsérelemmé fajulnának, az ezekre vonatkozó védelmi intézkedések közé utalandók.

Szankciója a fent mondott vadászbiztosítási rendelkezésnek közvetlenül nincs. De mert a török, hálók, hurkok alkalmazása, tűzokoknak ölmoseső idején való behajtása vagy agyonverése, szárnyasok léppel való fogása (fenyves madarak kivételével) tilos (V. T. 15. §) és mert a V. T. 27. §-a a „tiltott eszközökkel történt”, vadászatot minősített orvvadászatként kezeli: következik, hogy ha valaki másnak vadászterületén szegi meg a 15. §-nak az alattomos vadászatra vonatkozó parancsát, vadászati jogsérelmet követ el és tette kihágásként a 27. §-ban meghatározott módon büntetetik. Egyáltalában nem intézkedik azonban a törvény arra az esetre, ha az alattomos és tiltott vadászati módokat saját területén maga a vadászati jogosított (haszonbérlo) veszi — a tenyésztés céljára szolgáló befogáson kívül — alkalmazásba. Vadászati jog haszonbérbeadásánál ezt a hézagot a haszonbérleti szerződés könnyen pótolhatja; önálló magánvadászterületeken azonban az ott a vadászati üzemet személyesen folytató tulajdonossal szemben a 15. § pusztá tilalmát egyéb, mint a vadászati jogosított jól felfogott vadászati érdeke és korrekt gondolkozásmódja, nem biztosítja.

IV. *A földtulajdonos és a vadászati jogosított közti viszony szabályozása, mint vadászati jogvédelem.* Ezen a téren a vadászati jogot a földtulajdonosoknak a földjeiken való vadászás türéseire vonatkozó kötelezettsége biztosítja. A vadászat eredményes és okzerű gyakorlásának lehetőségét tehát megakadályozni, nehezíteni nem szabad. Közvetlen szankciót a V. T. nem állapít meg, de mert önként érthetőleg a földtulajdonos és vadászati jogosított érdekellentéte csak a vadászati jogok haszonbérleténél aktuális: a bérleti szerződések esetleges felbontása és az azok alapján támasztható kártérítési igények szolgálhatnak jogorvoslati eszközök gyanánt. Az ebben a vonatkozásban megadott jogvédelem tisztán magánjogi és ez okon a polgári bíróságok hatáskörébe tartozik. Viszont a vadászati jogosított is köteles a „civiliter uti” elvi szabályát jogának gyakorlása közben és a földtulajdonosok érdekében lelkiismeretesen megtartani. Ebbeli kötelezettségét a V. T. 16. §-a a vadászati károk köteles megtérítésével garantálja, továbbá azzal, hogy ragadozó és kártékony vadak túlságos tenyésztése esetén azok számának csökkentését (vaddisznókra nézve a V. T. 13. §-a) rendeli el, esetleg a hivatalból való vadászatot is. (V. T. 19—24. §§.) A meg nem engedett ázás (pl. lesgödrök készítése),

az utak megváltoztatása (pl. cserkészútak feltörése), hullott állat temetetlenül hagyása az 1894. évi XII. t.-c. 94., illetőleg 95. §-ának mezőrendőrségi kihágásai között szerepel és 200, illetőleg 100 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. (94. § d), 95. § f), i), r). Ugyanide tartoznak az 1879. évi XXXI. t.-c. (erdőtörvény) azon rendelkezései is, melyek az erdei kártételek és az erdőkre veszélyes cselekmények és mulasztások címén kihágásként büntetnek számos oly magatartást (tűzgerjesztés, tűz felügyelet nélkül hagyása, fák levágása, legallyazása stb.), melyek esetlegesen a vadászat gyakorlása közben is tanúsíthatók, illetőleg elkövethetők. Nemkülönbén kihágásként minősül a vadászat alól kivett úgynevezett kíméleti tereken való vadászatgyakorlás is, mely az idevágó különös rendtartások, halászati kíméleti tereknél pedig az 1889. évi XIX. t.-c. 26. és 63. §-ai szerint lesz kezelendő, illetőleg büntetendő.

Amennyiben a földtulajdonos a vadászati jogosítottat (haszonbérlet) vadászat közben megtámadja, vagy a vadászati cselekményeket egyenesen megakadályozza: vadászati jogsérelemről van szó, mely a vadászatbiztosítás szabályozási körét túlhaladja. Erről a köv. §-ban.

V. *A vadászterületen található idegen személyek ellenőrzése.* A V. T. 42. §-a szerint: „A vadászat tulajdonosa¹ vagy haszonbérletje és a felvigyázó személyzet, nemkülönbén a közrend fenntartására hivatott közegek jogosítva vannak mindenkit, kit tilos vadászaton kapnak, ha magát fel nem ismerhetővé tette, nevét eltagadta, vagy állandó lakhelye ismeretlen, a legközelebbi községi hatósághoz kísérni, hogy itt kiléte kiderítettessék.” Azok, akiknek a 42. § az igazoltatási és esetleg bekísérési jogot megadja, a vadászati jogosított (területtulajdonos és haszonbérlet), ezek összes vadászati alkalmazottai (vadászati felvigyázók, vadőrök) és a közrend fenntartására hivatott csendőrségi, rendőrségi és pénzügyőri közegek. Míg azonban a vadászati jogosított és alkalmazottai a vadászterületen talált idegen személyeket az I. alatt mondottakhoz képest pusztán a területen való tartózkodás esetén is igazoltathatják, és gyanút keltő magatartást feltételezve, azokat át is kutathatják, tehát a szoros értelemben vett „vadászás“-ra való tekintet nélkül is eljárhatnak, addig a közrend fenntartására hivatott hatósági közegek, miután a jogosulatlan vadászat önmagában véve hivatalból nem, hanem csak a sértett vadászati jogosítottak felkérésére üldözendő: a 42. §-ban megállapított joggal csak „tilos“ vadászaton-érés esetében élhetnek.² Tilos vadászat pedig, melyet hivatalból akadályozni és üldözni kell: a kíméleti tereken és a kíméleti idők alatti, továbbá a tiltott eszközökkel való vadászás, s ebből a szempontból vadászati jogosított és nem jogosított 3-ik személy közt nincs különbség. Tilos vadászat az is, melyet valaki vadászati jegy nélkül, vagy hamis, vagy érvényét veszített, vagy más nevére szóló vadászati jegy birtokában folytat s ezért a mondott köz-

¹ Ez alatt a helytelen kifejezés alatt a vadászati törvény mindig a saját, önálló magánvadászterületén a vadászati üzemet személyesen gyakorló tulajdonost érti.

² V. ö. 1894/30.683. B. M. sz. rendelet az I—VI. sz. m. kir. csendőrkerületi parancsnokságokhoz. (Rendeletek Tára, 1894. évf. II. köt. 311. l.)

rendi hatósági közegek a vadászati jegy felmutatására minden oly személyt felszólíthatnak, akit vadászás közben találhatnak.¹ Itt azonban már nem vadászati, hanem vadászati és fegyveradó-kihágásról van szó s a büntetéről is az idevonatkozó törvény intézkedik.

VI. *Jogvédelem a vadak fiainak elfogása, szárnyasok fészkeinek elrombolása, tojásaik szedése ellen.* V. T. 30. §: „Aki a vadak fiait elfogja, a madarak fészkeit (kivéve a 12. és 13. §-ban említett ártalmasokét) elrombolja, tojásait elszedi, 1 frttól 10 frtig terjedhető pénz-büntetéssel sújtandó.”² Kapcsolatosak ezzel az 1894. évi XII. t.-c. 57. § és 96. § o) pontjának rendelkezései, melyek 100 K-ig terjedhető pénz-büntetést állapítanak meg annak terhére, aki a hasznos madarak fészkeit és tojásait elszedi.³ Míg azonban a mezőrendőrségi törvény a mezőgazdaságra hasznos madarakat igyekszik védeni, addig a vadászati törvény csak azokat tartja szem előtt, melyek, ha hasznosak egyébként ha nem, de „vadászható” természetűeknek vannak elismerve.⁴

VII. *Az élő vagy lőtt vadakkal, vadhússal, vadtojásokkal való forgalom szabályozása.* A vadakkal való forgalom szabályozásában közvetve bennerejlő nagyfokú vadászati jogvédelemnek alaptételét a V. T. 10. §-a állítja fel azzal, hogy: „A tilalmi időszakban az első 14 napot kivéve, vadat általában, vagy ha a tilalom csak némely vadra vonatkozik, illyet árulni, venni, vagy nyilvános helyiségekben étlapra jegyezni nem szabad.” Ezt szankcionálja a V. T. 31. §-a: „Aki tiltott időben hasznos vadat árul vagy vesz, ha a vad nála találtatik, a következő pénzbüntetésekben marasztalendő: szarvas- vagy dímvadbikáért darabonként 60 frt, szarvas- vagy dímvadtehénért 50 frt, őzért 20 frt, fajd-, fácán- és tüzökért 5 frt, úgy minden más vadért darabonként 3 frt pénzbüntetésben. Ezenkívül a lefoglalt vad a helyi szegények javára elkobzandó.”

Az a körülmény, hogy a tiltott időben forgalomba hozott hasznos vad külföldről hozatott-e be, vagy belföldről származik, nem jön

¹ Vasúton való utazás közben a vadászati jegy felmutatása pl. nem kötelező. Ilyenkor a rendőri közegek csak a fegyvertartási engedélyek felmutatását kívánhatják.

² B. M. 1891. évi 2875. kih. sz. a.: Kis őzborjú elfogása, más terhelő körülmények hiányában az 1883. évi XX. t.-c. 30. §-ába ütköző vadászati kihágás. (Egerváry, I. köt. 155. l.) Kér. minisztérium, hatásköri határozatban: élve elfogott nyúlfiúra 1896/55.032. I. M. sz. alatt. (Márkus-féle gyűjt. XIV. köt. 663. l.) Ugyanez: 1904/2443. I. M. sz. a. (Ugyanott XV. köt. 808. l.) Ugyanez erdőben élve elfogott őzgidára 1903/41.775. I. M. sz. a. (Márkus, XV. köt. 807. l.)

³ Úgy a vadászati törvény 30. §, mint a mezőrendőrségi törvény 57. §-ának legnagyobb szigorral való végrehajtását és ellenőrzését rendeli el a F. M. 1912/23.470 sz. rendelet. (Rendeletek Tára. 1912. évf. I. köt. 198. l.) Hasonló a F. M. 1922/40.079. II. B. sz. rendelete, mely a hasznos szárnyasvad tojásainak forgalombahozatala tárgyában 1910/36.219. F. M. számú és a jogosulatlan tojás-szedés elnyomására vonatkozó rendelet szigorú végrehajtását rendeli el. („Nimród”, 1922. évf. 9. sz. 126. l.) Az a körülmény, hogy vádlottak a tavaknál vadrécefiakat botokkal üttek és tervszerűen elfogni igyekeztek és el is fogtak, a vadászati törvény 30. §-ába ütköző kihágás. (B. M. 1901/3965. sz. rend. Egerváry, II. köt. 126. l.)

⁴ Erre való tekintettel a Párisban kötött nemzetközi madárvédelmi egyezséget becikkelyező 1906. évi I. t.-c. sem érinti a vadászati jognak netalán ellentétes rendelkezéseit.

figyelembe. Külföldről beszállított vadra a 31. § tilalma csak az esetben nem vonatkozik, ha a kérdéses vad nálunk *honos* vadnak nem tekinthető.¹

A törvény csak az „árulást“, a „vevést“, az „étlapra jegyzést“ és a „rejtegetést“ tiltja, ennek a kitételnek, t. i. hogy a tiltott időben lőtt vad valakinél „találtatik“, más értelmet tulajdonítanunk nem lehet.²

A tiltott magatartás megállapítására nézve közömbös, hogy a vad egészen vagy földarabolva árultatik és vásároltatik,³ s az árulás fogalmába azt is bele kell tudnunk, ha valaki eladás céljából a vadat körülhordozza, ajánlgatja, kiállítja, mely esetekben a vad egyrészt „nála található“, másrészt cselekményével az eladást és vételt közvetíti. A tilalom nemcsak lőtt (elejtett), de élő vadra is vonatkozik, valamint a hullott vadra is, még ha annál a kíméleti idő megsértéséről szó sem lehet. Nem esnek azonban a tilalom alá a kitömött vadak, vadbőrök, nem továbbá a vadaskerti vad, mely a kíméleti idők alól egyáltalában ki van véve, hasonlóképp a hűtőházakban, fagyasztókban⁴ hatósági ellenőrzés alatt kezelt s végül a különböző vadtenyésztőkben a vadállomány fölfrissítésére megvásárolt, illetőleg eladott vadak. Ugyancsak ki kell venni a tilalom hatálya alól a kihágási eljárás során lefoglalt és hatóságilag eladott vadakat, vagy ha idült sérülésben levő vad elejtéséről van szó, mikor is azt az állomány épségben tartása indokolja s az elejtett vadat a szegényalap javára a községi előljáróság értékesíti. (Lásd 193. l.)

¹ Kimondja ezt több belügyminiszteri rendelet. Lásd *Egerváry*-féle gyűjt. I. köt. 147. és köv. l.

² A tiltott cselekmény taxatív felsorolása lehet az alapja annak az 1892. évi 1583. számú belügyminiszteri rendeletnek, mely kimondja, hogy az izr. metsző azon cselekménye, hogy tiltott időben foglyokat rituális módon lemetsz, az 1883. évi XX. t.-c. szerint kihágást nem képez. (*Egerváry*, I. köt. 162. l.) Ha el is fogadjuk azonban, hogy a sakter a foglyokat nem „árusította“, nem „vette“, nem „jegyezte étlapra“ és magánál nem rejtegette és így a kihágás tettesei azok, akik a foglyokat lemetszés végett hozzá vitték, eljárása ekkor is a kihágás céljának megvalósíthatásában annyira fontos mozzanat, hogy a kihágásban való részességet vagy segédkezést föltétlenül meg lehetett volna terhére állapítani.

³ A vad részben való megvásárlása és vásárlónál megtalálása a büntetés aránylagos megállapítását vonja maga után. (B. M. 1891. évi 3797. kih. sz. rend. *Egerváry*, I. köt. 152. l.)

⁴ Lásd 1910/90.420. F. M. sz. rend. (*Rendeletek Tára*, 1910. évf., 835. l.), a hűtőházakban raktározott hasznos vadnak a törvényes tilalmi időben való kezeléséről és forgalombahozataláról. A kezelt vadakról nyilvántartás vezetendő, melyben kitüntetendő minden, a tilalmi idő beálltával hűtőházi kezelésben levő vad, továbbá, amely a tilalmi idő első 14 napja alatt vétetik fel a hűtőházba. Nemkülönböztetve a most említett időszakokon kívül hűtőházi kezelésbe vett és származási igazolvánnyal ellátott vadaskerti vad, vagy kivételes lelővési engedély alapján elejtett vad. (2. §.) Bevezetendő a nyilvántartásba a kezelt vadak bélyegzése, darabonkénti származási jegye is. A hűtőházból elszállított vagy kiadott vadak a nyilvántartási számmal jelzett kísérő-jegyzékkel látandók el. A tilalmi idő első 3 napján belül a vállalkozó köteles az ellenőrző-bizottság kiszállását kérni. Bármely rendelkezés megszegése *kihágás*, mely 200 K-ig terjedhető pénzbüntetéssel s szándékosság esetén ezenfelül még 15 napig terjedhető elzárással is büntetendő. Ismétlés esetén ugyanezen büntetések és a vad forgalombahozatalának eltiltása is kimondandó.

Amennyiben már feldolgozott és élvezetre alkalmas állapotba hozott vadhúsról volna szó, a forgalombahozás tilalma szintén elesik.¹

A tilalom végül nem magára a kímélt vadak tekintetében és a 14 napos határidőn túl kötött adásvételi vagy egyéb szerződésekre, hanem azok teljesítésére (a liferálás tényére) vonatkozik és végül megjegyzendő, hogy a büntetés csak arra szabható ki, akinél a tiltottan árult, vett, étlapra jegyzett, vagy rejtegetett vad valóban meg is található. A büntetés pedig darabszám szerint minden megtalált vad után külön-külön állapítandó meg.²

Közelebbről nyert szabályozást a most tárgyalt kihágással kapcsolatban a vadak szállításának kérdése. A kíméleti idők és az azok leteltét követő 14 napos határidőszabás korlátozásán kívül: elvileg a vadforgalom szabad és különösen a vad szerzését igazoló okmányoktól független. Ez alól azonban mindjárt maga a V. T. is kivételt tesz. 38. §-a nevezetesen a következőket rendeli:

„Ha valamely vidéken az orvvadászat s a vadnak tilalmi időben való lövete igen gyakoriakká válnak, a belügyminiszter a közigazgatási bizottság által, az érdekelt vadászterület tulajdonosa vagy bérleje kérelmére, vagy anélkül is saját kezdeményezéséből fölterjesztett indokolt javaslat³ folytán elrendelheti, hogy azon vidéken, valamint azokon is, ahol az orozva lőtt vad eladatni szokott: a vadak eladása, szállítása, vagy vásárlása a vad jogos szerzését bizonyító igazolványok előmutatása mellett történjék.⁴ Ily igazolványul szolgálhat: az eladóra vagy szállítóra nézve azon vadászati terület tulajdonosának, vagy bérleljenek, vagy ezek megbízottjának az illetékes községi előjáróság által láttamozandó bizonyítványa, akitől a vad szereztetett. A bizonyítványon vagy szállítólevélen megjelölendő a vad faja, neme és mennyisége.“

Miután a törvény szankciót itt sem állapított meg, egy 1895/92.672. B. M. számú rendelet (*Rend. Tára*, 1895. évf. II. köt. 1131. l.) az 1879. évi XL. t.-c. 1. §-a alapján pótolja a hiányt azzal, hogy aki az igazolvány felmutatását megtagadja, vagy ilyennel egyáltalában nem rendelkezik: *kihágást* követ el és elzárásra is átváltoztatható, 100 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.⁵

A lőtt vadak szállításának közelebbi módozatait, korábbi rendeletek összefoglalásával a közmunka- és közlekedésügyi miniszter 1887/6296. számú rendelete szabályozza. (*Rend. Tára* 1887. évf. 348. l.) A rendelet megállapítja, hogy postai szállításra minő vadat

¹ Ellenkező esetben minden vendéglős vagy magános is, kinek étlapján, illetőleg asztalán vadpástétom van, vizsgálat alá volna vonható.

² B. M. 1893. évi 2291. sz. rend.; 1889. évi 3565. sz. rend. (*Egerváry*, II. köt. 129. l.; I. köt. 151. l. ugyanitt több hasonló értelmű miniszteri rendelet egyes konkrét fölmerült ügyekben ugyanerre a kérdésre vonatkozóan.)

³ A közigazgatási bizottságnak oly határozata ellen, melyben kimondja, hogy az 1888. évi XX. t.-c. 38. §-ában előírt kivételes intézkedés életbeléptetése iránt a belügyminiszterhez javaslatot tenni nem hajlandó: nem lehet felelősséget vállalni. (B. M. 1902. évi 12.520. számú rendelet. *Egerváry* II. köt. 175. l.)

⁴ Ezek az igazolványok, mert közcélból állíttatnak ki, bélyegmentesek. (Pénzügymin. 1883/56.624. számú rendelet. *Rend. Tára*, 1883. évf. 1239. l.)

⁵ A kihágás fölött az 1897. évi XXXIV. t.-c. 9. § 4. pontja alapján a közigazgatási rendőrbírószék határoz.

milyen időszakokban szabad elfogadni.¹ Visszaélések kikerülése végett szarvasdámvadbika és tehén, őzbak és őztehén a szállításra csak akkor vehetők fel, ha nemzörészeik láthatóan meghagyattak. Ha a szállítandó lőtt vad a V. T. 18. §-a szerinti vadaskertből való, amiként bármikor lehető, épúgy bármikor szállítható is. Az ily vadra tehát a rendelet korlátozásai természetesen nem vonatkoznak. A vad ilyenmő származását azonban, a faj, a nem és mennyiség megjelölése mellett a származási terület vadászati jogosítottjának az illetékes községi előljárásság láttamozásával ellátott bizonyítványával kell igazolni. Ennek hiányában a szállítmány el nem fogadható.

Külön szabályozás tárgyát képezi az *eleven* hasznos vadaknak és hasznos szárnyas vadak tojásainak *külföldre* való szállítása. Az e részben és a V. T. 50. §-a alapján kiadott 1903/105.921. F. M. számú rendeletet (*Rend. Tára* 1903. évf. 1405. l.) egy 1910 március 14-én kelt 1910/36.219. F. M. számú rendelet hatályon kívül helyezte.²

E rendelet a hazai vadtenyésztés érdekében az élő hasznos vadak, illetőleg hasznos szárnyas vadak tojásainak szállítását és forgalombahozását általában véve a földművelésügyi miniszter engedélyétől teszi függővé. Az engedélyt a törvényhatóság első tisztviselője útján kell kérni annak hatósági igazolása mellett, hogy a kérvényező vadászati terület vadászati üzemet folytató tulajdonosa, vagy ha nem is az (pl. a vadászati üzem haszonbérője), de a vad elfogására, a tojások szedésére az eredeti vadászati jogalanytól fel van hatalmazva. Ha a miniszter az engedélyt megadta, a törvényhatóság első tisztviselője az engedély alapján kiállítja a *szállítási igazolványt*, mely a szállító vállalkozó kezébe adandó (vasút-, posta-, hajózási hivatal). Igazolvány nemlétében a felvétel megtagadandó s ha esetleg tévedésből már megtörtént, a szállítmány visszatartandó és a legközelebbi községi előljárásság őrizetébe átadandó. Egyidejűleg a felvétel helye szerint illetékes község elsőfokú rendőrhatalóságát sürgősen értesíteni kell.

Az engedély hiánya: kihágás és 15 napig terjedhető elzárás, valamint 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő, melyhez ezenfelül az összes eljárási költségek, vadetelési, kezelési kiadások is hozzászámítandók.

Maga a lefogott élő vadszállítmány (tojás) a károsult vadászati jogosítottnak távirati felszólítása és arra 24 órán belül adandó válasza alapján rendelkezésére bocsátatik. Ha pedig a válasz elutasító, vagy

¹ Szarvasbikát július 2-től október 28-ig, dāmvdabikát július 2-től november 28-ig, szarvasdāmvd- és őztehenet október 16-tól január 14-ig, őzbakot április 2-től január 28-ig, zergét augusztus 2-től december 28-ig, zergegídát sohasem, süket- és nyirfajdkakast március 2-től június 14-ig, jércéket sohasem, császarmadarat augusztus 16-tól december 14-ig, fácánt és tűzokot augusztus 16-tól február 14-ig, foglyot augusztus 2-től január 14-ig, lövött éneklőmadarat sohasem, végül minden itt meg nem nevezett madarat (némely kivétellel) augusztus 16-tól február 14-ig. Mindenkor szállíthatók tudniillik az élő kisebb éneklő- és díszmadarak; vándor-, vízi- és ragadozó madarak (szalonkák, vadlúdák, vadkacsák, keselyűk, sasok, sólymok stb.), valamint szelíd- és vadgalambok, seregélyek, fenyvesmadarak stb., úgyszintén az összes fajtájú ragadozó és kártékony állatok (farkas, medve, borz, vaddisznó, üregi nyúl stb.).

² Lásd *Rend. Tára*, 1910. évf. 306. l.

a jogosultat és a szállítmány származási helyét megállapítani nem lehetne: az elsőfokú rendőrhatalóság a szállítmányt elkobozza és a lehető legrövidebb idő alatt megejtendő árverésen eladja. Az árverésen csak oly egyének vagy meghatalmazottjaik vehetnek részt, akiknek saját vagy haszonbéreelt vadászterületük van. A kihágás tettese azonban semmi körülmények között.

Az árverés eredménytelensége esetén a vadakat annak a községnek határában, ahol a lefoglalás történt, szabadon kell eresztetni; a lefoglalt tojások pedig a földművelésügyi miniszter táviratilag kikért intézkedésére ennek rendelkezésére bocsátandók. A sikeres árverésen befolyt vételár az 1901. évi XX. t.-c. 23. §-a értelmében felerészben a községé (ahol az árverés történt) és községi szegényügyi célokra fordítandó; másik felerésze a pénzügyminiszter kezelése alá tartozik. Az eljárási költségek azonban, amennyiben a kihágás tettesén behajthatók nem volnának, előzetesen levonandók.¹

Átmenetileg részben eltérő rendezést nyert a lőtt és élő vadakkal való forgalom a vadszükséglet biztosítása érdekében kibocsátott 1917/3683. M. E. és 1917/4836. M. E. számú háborús rendeletek által, melyekhez kiegészítésként az Országos Közélelmezési Hivatal vezető miniszternek a vadforgalmi iroda szervezetéről szóló 1917/97.439. sz. rendelete is említendő. Ezek a rendelkezések azonban hatályukat veszítették és a vadforgalmi iroda is felszámolt. A felszámolásról intézkedő 1919/73.604. sz. közlelmezési miniszteri rendelet a külföldre irányított szállítmányoknál az igazolványi kényszert továbbra is fenntartotta.²

VIII. *Kóbor kutyák és macskák pusztítása. Vadászebek.* A közvetett vadászati jogvédelem alapját ebben a vonatkozásban a V. T. következő intézkedései adják:

V. T. 14. §: „A vadászati területen talált házimacskákat és kóbor ebeket a vadászatra jogosított elpusztíthatja.”³

V. T. 16. § 3. bekezdés: „A vadászatra jogosítottakon kívül senkinek sem szabad a vadászati területre bármifajta ebeket bocsátani; kivételtnek a nyájőrök, kik azonban kötelesek ebeik nyakára oly nehezéket függesztetni, mely első lábuk térdein alul három centiméternyi távolságban lóg alá.” Továbbá

V. T. 17. § 2. mondat: „Ha a vadászatra jogosultak vadászebei idegen területre átmenni, ott az illető vadászatra jogosult által letartóztatottak mindaddig, míg gazdáik az okozott károkért teljes elégtételt nem adtak; a kártérítés iránti követelés joga az ebek le nem tartóztatása esetén is fennmaradván.” És végül

¹ A bíbic-, vadlúd-, vadkacsatojások jogosulatlan szedésének, eladásának és kiköltetésének legszigorúbb üldözését elrendelő 1912/23.470. F. M. sz. rendelet (*Rend. Társ.* 1912. évf. I. köt. 198. l.) az elkobzás és büntetés körül a szövegben ismertetett szabályok alkalmazását írja elő.

² Lásd ezeket a rendeleteket: *Rend. Társ.* 1917. évf. II. köt. 1708., 2365. és 2861. lapján, továbbá 1919. évf. 1602. lapján.

³ *Budapesti Tábla*, 1888. évi 38.873. B. sz. alatt: Kóbor ebnek a saját vadászterületen való elpusztítása, a más vagyona megrongálása vétségének tényálladékát nem képezheti és így bűnvádi úton nem fenyegethető. (*Egerváry*, I. köt. 97. l.)

V. T. 32. §: „Aki ebét szándékosan valamely reá nézve tilos vadászati térre viszi, úgyszintén az is, aki a nyájörző ebekre vonatkozó intézkedés ellen vét, 1 forinttól 10 forintig büntetetik.“

A négy § közül az első a kóbor kutyák és macskákkal szemben, melyek különösen a fiatal vadállományban nagy károkat okozhatnak, a védelmet azzal adja meg, hogy a vadászatra jogosítottnak a jogos önsegély formájában jogot ad azok lelövésére, elpusztítására. A lényeges kérdés itt az, hogy kóbor kutyáknak milyen ebek és a macskákra nézve pedig, hogy azok a vadászati területen és nem a ház körül levőknek mikor tekinthetők?

Minden olyan ebre vonatkozóan mármost, amelyik „kóbor“ ebnek nem minősíthető, szabályul szolgál, hogy tulajdonosának a 32. §-ban megállapított kihágás terhe alatt idegen vadászterületre rávinnie, ráengednie nem szabad. Ez alól csak a kolonccal kellő módon ellátott nyájörző kutyák a kivételek. Ezek közé a „kóbor eb“-nek nem tekinthető minden egyéb ebek közé tartoznak a vadászebek is, melyekre a V. T. 17. §-a a vadászati jogosítottnak úgynevezett „magánzálogolási“ jogot ad. Ez a magánzálogolás a közönséges magánzalogtól annyiban tér el, hogy mindaddig, míg a vadászeb gazdája az okozott kárt meg nem fizeti, fennáll (8 naphoz kötve tehát nincs) és a vadászeb kiadása hamarabb nem követelhető.

Az elősorolt szabályok alkalmazásánál a következő szempontok veendők figyelembe:

Macskák. A V. T. 14. §-a egyszerűen csak a „területen talált házi-macskáról“ beszél, tehát a macska kóborló jellegének sem bizonyítása, sem vélelmezése nem szükséges. Az sem előfeltétel, hogy a macska már valamelyes kárt okozott legyen. A vadászati jogosított vagy alkalmazottja tehát csak az oly macskák lelövésétől köteles tartózkodni, amelyek gazdájuk lakóháza közvetlen közelében, az udvaron vagy a házikertben vannak. A külföldi jogok nagyrésze itt azt a helyes eljárást követi, hogy 500—600 lépés vagy 500—600 méter távolságot állapít meg a lakóház körül, melyen túl a házimacskát már a vadászati területen kóborlóznak és így elpusztíthatónak tekinti. A magyar jognak hasonló szabálya nincs és így, mint ténykérdésen, t. i. az állat felügyelet alatt tartottságán vagy felügyeleten kívüliségén dől meg a dolog. Ha a macska a vadászterületen csapdába kerül, mert már nincs szabad állapotban, meg nem ölhető. A megölt macska a gazdája tulajdona marad. Elvadult macskák, miután állandóan a vadászterületen tartózkodnak, mint ragadozók pusztíthatók.

Kutyák. Dacára annak, hogy a V. T. intézkedései a kutyák kérdésében eléggé világosak és határozottak — csak a „kóborló“ jelleg közelebbi meghatározása kiányzik —, a gyakorlatban az ebek körül merül fel legtöbb vita, legtöbb sérelem és a legtöbb ellenmondás.

V. T.-ünk a vadászbiztosítás intézményes rendezésénél a már érintett alapszempontokat az ebek vonatkozásában a következően fejti ki:

Mindenekelőtt megállapít egy vadászati kihágást a 16. §-ban; mely szerint idegen vadászterületre bármiféle fajtájú ebet, legyen az

vadászkutya vagy másminő nevelésű és egyéb célból tartott eb, kivinni, oda rábocsátani, az azon a területen vadászati jogosított egyénen kívül senkinek sem szabad. Aki ellenkezően cselekszik, kihágást követ el és a 32. §-ban meghatározott módon büntetendő.¹

Kivétel egyedül a nyájörző kutyákra áll fenn, melyeket a nyáj őre, akár az ő tulajdonát képezik azok, akár a nyáj urát illetik, megfelelő kolonccal ellátva az idegen vadászterülethez tartozó legelőre kivihet, de ha a nyájörző ebre akasztott kolonc nem szabályszerű, vagy egyáltalában hiányzik, akkor szintén a 32. § vadászati kihágása áll elő s abban az lesz elmarasztalando, aki a nyájörző ebnek a tulajdonosa.²

Arról tehát, hogy a vadászati jogosított akár a területére kivitt, arra rábocsátott *bármiféle fajú* kutyát, vagy a kolonc nélkül a nyáj mellett a területen tartózkodó nyájörző kutyát elpusztíthassa, lelőhesse: szó sem lehet. Minden ilyen ténykedés vagy a büntetőtörvénykönyv 418. §-ába, vagy a kihágási törvény 127. §-ába ütköző vétség, illetőleg kihágás gyanánt bírálendő el. A kolonc nélkül idegen vadászterületen tartózkodó juhászkutya, vagy az arra ráengedett, rávitt bármilyen fajú egyéb kutya vadászatot veszélyeztető magatartásával szemben tehát megtorlásszerű biztosítékul csak a 32. §-ban szankcionált kihágás szolgál és emellett — ami önként érthető — az esetleg okozott kárért rendes bíróság előtt érvényesítendő kártérítési követelés.

Miután pedig a most mondott ebek közül a vadászatra nézve a legtöbb és legvalószínűbb veszélyesség a vadászatra specialiter betanított vadászebekben rejlik, azért a V. T. 17. §-a anélkül azonban, hogy újabb kihágási tényállást állapítana meg, megengedi a vadászatra jogosult személyek vadászebeinek, ha idegen területre átmennek, a *letartóztatását* és fogvatartását mindaddig, míg gazdájuk az okozott kárért megtérítést nem adott, amivel akkor is tartozik, ha a vadászeb letartóztatása nem sikerült volna.³ Lelövési jogról vadászebbel szemben tehát (amíg az nem „kóbor“) szó sincsen s minden ezzel ellenkező magatartás a büntető- vagy a kihágási törvény rendelkezéseibe ütközik s emellett magánjogilag kártérítésre kötelez még akkor is, ha a büntetethez való jogot a szándékosság bizonyításának lehetetlensége vagy sikertelensége kizárja.

Egyetlen esetben változik a helyzet és ad a törvény a vadászat biztosítása érdekében a vadászatra jogosítottnak önhatalmú védekezési

¹ Ha beigazolható, hogy az idegen területre a kutyát nem tulajdonosa vitte vagy engedte rá, miután a kihágás tényállásához szándékosság kívántatik: az eb gazdája a 32. § alapján nem marasztalható. (B. M. 1887. évi 927. sz. alatt, *Egerváry*, I. köt. 97. l. Ugyanígy B. M. 1888/2093. sz. alatt, *Egerváry*, I. köt. 100. l.) Ebeknek tilos területen kocsin való átvitele, ha az ebek ki nem bocsátatnak, nem képez a V. T. 32. §-ába ütköző kihágást. (*Egerváry*, I. köt. 98. l.)

² Ha azonban a tulajdonos a kutyát a pásztornak szabályszerű kolonccal ellátva adta át és az ebről a kolonc hiányzik, vagy szabálytalannal van kicserélve, a kutyaért a pásztor felelős. (B. M. 1892. évi 1164. kih. sz. *Egerváry*, I. köt. 95. l.) A koloncot szájkosár alkalmazása nem pótolja.

³ A letartóztatott vadászeb tartási költsége polgári peres úton érvényesíthető. (B. M. 6589/1889. sz. *Egerváry*, I. köt. 107. l.)

lehetőséget azzal, hogy a 14. § szerint a kóborlónak minősíthető ebet vadászterületén elpusztíthatja, lelőheti. A kóbor jelleg fennforgása esetén persze egészen közömbös, hogy az eb vadászkutya volt-e, kolonccal el vagy el nem látott nyájörző eb volt-e vagy bármiféle másfajtájú eb.

Az egész kutyakérdés ekként a kóborló minőség fenn- vagy fenn nem forgásán dől meg s mert a „kóbor“ jelleg fix kritériumokon nem nyugszik, a gyakran ellentmondó jelenségek a praxisban könnyen megmagyarázhatók.

Megoldva a kérdés azzal, hogy minden, a vadászattal foglalkozó egyén a kóbor eb és a vadászkutya viselkedése közti különbséget azonnal felismerheti,¹ nincs, s azt, hogy amely eb faja szerint általánosan ismert vadászeb, e minőségéből folyólag soha le nem lőhető, csak letartóztatható: sem a vadászati törvény, sem a gyakorlat alapján elfogadni nem lehet. Ez éppen olyan túlzás, mint a földművelésügyi miniszter 1916. évi 52.034. sz. rendeletének az az álláspontja, mely a gazdájától a vadászat, a vad felkutatása vagy üldözése közben úgy eltávolodott és idegen területre jutott vadászebet, hogy gazdája jelenlétét azonnal megállapítani nem lehet: minden további nélkül kóbor ebnek minősíti.² Egy ilyen, alapszámban elhibázott miniszteri rendelet önmagában véve nem volna ugyan döntő jellegű, de kétségtelenül megvan az a bennrejlő veszélyessége, hogy könnyen szokást csinálhat.

A „kóbor“ jelleg nézetünk szerint az eb *felügyelet alatt tartottságától és e felügyelet gyakorlásának állandó lehetőségétől* függ.³ Nyájörző, házörző és egyéb, esetleg merő szórakozás céljából tartott kutyáknál — a vadászatra használható vadászebeket kivéve — a felügyelet alatt tartottság és annak állandó gyakorlási lehetősége könnyen megállapítható. Az eldöntendő kérdés itt az, hogy a kutya gazdájának hatalomkörében tartózkodik-e vagy nem? A nyájtól, illetőleg a háztól és közvetlen környékétől el nem távozó vagy gazdája által vitt, vezetett, illetőleg közvetlen környezetében tartózkodó eb nem kóbor kutya, mert a gazdának rája gyakorolható befolyása mint állandó lehetőség adva van. De ha a most mondott ebek gazdáik nélkül, egymagukban — nyájörző kutyák különösen a nyájtól eltávolodva — a vadász-

¹ Így dr. Kün Tibor. A vadászatjogi felelősségről c. cikkében. („Nimród“, 1917. évi V. évf. 47. és köv. l.)

² Lásd a rendeletet lekötölve a „Nimród“ V. évf. (1917) 424. lapján és ugyanott dr. Szűcs Ferenc, Vadászeb az idegen területen c. kritikáját.

³ Budapesti Tábla 1888/38.873. B. sz.: Kóbor kutya az, melynek közelében nincs senki, akit a területen futkározó kutya tulajdonosul lehetne vélelmezni. (Egerváry, I. köt. 97. l.) Kúria, 1904/9544. sz.: Kolonccal ellátott házörző eb, ha idegen vadászterületen, bár a háztól 180 lépésnyirel nem távolabb, de felügyelet nélkül kószál, kóbor ebnek tekintendő. (Judicatura, kiadja a Magyar Jogászság. III. köt. 949. szám alatt.) Külföldi jogokban gyakori rendelkezés az, mellyel bizonyos távolságot állapítanak meg az eb rendes tartózkodási helye körül s a lelövésre a vadászati jogosítottnak akkor adnak jogot, ha az eb ezt a távolságot felügyelet nélküli állapotban átlépi. Így pl. a cseh vadászati törvény 40. §-a a 300 m., a württembergi 600 m., a szász 500 lépésnyi távolságot ír elő.

területen találtak, pláne épen vad után kutatva-járva, azt üldözve: nyilvánvaló, hogy eredeti rendeltetésükkel ellentétben oly ösztönöket követnek, melyek a részükre különben kijáró védelem célját meg-híúsítják s ez okon a V. T. 14. §-ának alkalmazását indokoltá teszik.¹ Az ilyen kutyák kóbor ebek akkor is, ha egyébként nyakláncot, szíjat vagy kutyajegyet viselnének.

Vadászebeknél a kóborló jelleg megállapítása *többet* kíván. Ha gazdáik közvetlen környezetében nem is tartózkodnának, de az a körülmény, hogy tulajdonosuk épen vadászati üzemet gyakorol: az idegen területre átváltott vadászebről a gazdájával együtt való vadászás tényének vélelmét alapítja meg. A gazdájával együtt vadászó vadászeb ekként oly rendeltetésszerű használat eszközét, illetőleg módját képezi: mely a vadászat törvény- és jogszerű gyakorlásával jár s melynek alig elkerülhető mellékjelensége az, hogy a vad üldözésének hevében az eb az idegen terület határát esetleg átlépje.² Az ilyen vadászeb fogalmilag nem lehet kóbor eb, s letartóztatásán és az általa netalán okozott kár megtérítésén túlmenő védekezés a kutya gazdájának vadászati üzemmogát sértene, közvetlenül pedig idegen ingó dolog meg-rongálásának, azaz tulajdon elleni vétségnek volna minősítendő.

Mivel pedig a vadászebek vadászat közben idegen területre való átjutása csak olyankor fordulhat elő, mikor a kutya gazdája a vadászatot területének más területtel határos részén gyakorolja: szinte kizártnak kell vennünk azt, hogy a határos területnek vadászati jog-sítottja vagy megbízottja szomszédjának vadászatát észre ne vehesse, meg ne állapíthassa és így a fenti vélelem okszerű levezetésére meg-felelő helyzetben ne lehessen. Amennyiben pedig valamely vadászeb valóban és igazán a „saját szakállára“ vadászik, ennek oka csak az lehet, hogy gazdája nincs, tehát uratlan kóbor kutya, vagy ha van is, de az az ebet teljesen elhanyagolja, uralma alatt tartani és rendeltetésszerűleg használni nem akarja s ez esetben azt közvetve szintén a kóborlásra, élelmének vadfogással való megszerzésére kényszeríti: úgy kétségtől a vadászeb is a 14. § lelövési joga alá eshetik, de az ilyen csavargó s minden vadászterületre egyaránt veszélyes „vadász-ebet“ már külseje, leromlott állapota s viselkedése azonnal elárulja.³

¹ Nyájörző kutya, ha cölönk van is rajta, de a nyájtól és a pásztortól távol, felügyelet és gondos őrizet nélkül találtak, kóbor ebnek tekintendő. (*Kúria*, 1885/6262. sz. *Márkus*, Felsőbír. elvi hat. I. köt. 1840. sz.)

² Igen bölcs szabálya a hannoverai Jagdordnung 33. §-ának, mely a kopóval való vadászatot, tekintettel arra, hogy ez a fajta eb kalandozik el legkönnyebben vadászat közben idegen területekre, csak annak engedi meg, kinek vadászterülete legalább 10.000 holdnyi egybefüggő területet képez.

³ *Gyakorlat*. Helytelennek látszik a *Kúria* 1890/2879. sz. a. az az ítélete, mely a kukoricásban kárt okozott vadászeb lelövését jogtalanak jelentette ki, miután az egymagában járó és kárt okozó vadászeb kóborlónak lett volna minősítendő. (*Márkus*, Felsőbír. elvi hat. I. köt. 1832. sz.) *Kúria* 1894/8153. sz.: Idegen területre vadászat közben átváltó vadászebet csak letartóztatni szabad, lelőni nem. Ezért a kutya tulajdonosának kártérítés fizetendő. (*Márkus* ugyanott VII. köt. 12.562. sz.) Ugyanígy, *Kassai tábla* 1902. évi 120/1901. G. sz. alatt (*Márkus* XV. köt. 21.208. sz.). Hogy „kóbor“ kutya vadászeb is lehet, kimondja a *Kúria* 1903/125. G. sz. ítélete (*Márkus* XV. köt. 21.183. sz.). *Kúria* 1912. évi

Lelőtt kutya tulajdonjoga a kutya volt gazdáját illeti. Vadászebeknek jogtalan lelővése, mint mondva volt, tulajdon ellen elkövetett vétség és az 1878. évi V. t.-c. (büntetőtörvény) 418. §-ába ütközik; büntetése 3 évig terjedhető fogház és 100 K-tól 2000 K-ig terjedhető pénzbüntetés. Ezenkívül a tettest a magánjogi kártérítés is terheli. Miután azonban e vétség elkövetéséhez szándékosság kell, s a büntethetőséget már a gondatlanság, nemkülönben az, ha a vétséget megalapító körülményekről a tettes tudomással nem bírt, kizárja: a büntetőjogi felelősségnek alig van gyakorlati jelentősége. A károsultra nehezedő bizonyítási teher illuzóriussá teszi a büntetőjogi megtorlást és így rendszerint csak a lelőtt ebért követelhető kártérítés (a magánjogi felelősség) marad hátra.

Megjegyzendő végül, hogy a V. T. 17. §-ában a vadászebekre vonatkozó kivételes rendelkezés csak az oly vadászebekre alkalmazható, melyeknek tulajdonosai a maguk személyében szintén „*vadászatra jogosított*” személyekül tekinthetők.

36. §. Jogvédelem a vadászatjogi jogsérelmekkel szemben.

A) Közvetlen jogellenes beavatkozás a vadászati jogosított kizárólagos elsajátítási jogába.

I. Engedély nélküli úgynevezett orvvadászat. A V. T. 26. §-a szerint:

„Aki a tulajdonosnak, vagy ha a vadászat bérbe van adva, a haszonbérlőnek engedélye nélkül vadász: 10 frttól 50 frtig, és ha a vadászat lőháton történt, 20 frttól 100 frtig terjedhető pénzbüntetéssel sújtandó.” Ugyanezt a kihágást követi el az is, aki hivatalból elrendelt vadászatot a V. T. 12. és 13. §-aiban említett ragadozó vadakon kívül más vadat lő. (V. T. 22. §.) „Tulajdonos” alatt a 26. § az önálló magánvadászterületek vadászati üzemet gyakorló tulajdonosait (az eredeti vadászati jogalanyokat) érti, „haszonbérlo” alatt pedig nem az ingatlan, hanem a vadászati jog haszonbérloit.

Az engedély nélküli vagy egyszerű orvvadászat tényállása tehát lényegileg véve az, hogy a tettes a vadászatot oly területen űzi, amely területen a vadak kizárólagos elsajátítására vonatkozó jog mást illet meg; s teszi ezt engedély nélkül, saját jogosulatlanságának tudatában, tehát szándékosan. Hivatalos vadászatot ugyanez a kihágás nem az idegen területen való, hanem a hivatalos vadászatból kizárt nemes, vagy hasznos fajú vadra való vadászás tényéhez fűződik.

A 26. § kihágásának tényállása egyébként a vadászati üzemre vadászati haszonbérleti szerződés címén feljogosított haszonbérlo cselekményeiben is megvalósulhat, ha — amint ez a magánvadászterületek haszonbérbeadásánál előfordulhat — a vadászat kifejezetten csak bizo-

5754/911. sz. alatt kimondja, hogy zárt kertbe behatoló és ott kárt okozó vadászebet a kert tulajdonosa lelőheti. (Magánjogi Döntvénytár, VI. köt. 171. szám alatt.) Kúria 1899/12.479. sz.: A V. T. 17. §-a nem vonatkozik azokra a vadászebekre, melyek nem vadászat alkalmával éretnek idegen területen, hanem azonkívül egyedül és felügyelet nélkül csatangolnak. (Egerváry, II. köt. 92. l.)

nyos fajú vadak (pl. repülők) tekintetében volt bérbeadva és a haszonbérlo ennek ellenére egyéb vadakra is vadászik. Ugyanígy, ha az, akinek a jogosított egy meghatározott vad (egy őz, egy nyúl) lelövését különlegesen megengedte, más vadat vagy több darabot ejt el, vagy másra vadászik.

Ellenben a vadászati haszonbérleti szerződések általános vagy részleges kikötéseinek megsértései, mint a 26. § kihágási tényálladéka sohasem vehetők figyelembe, hanem csak kártérítésre, vagy esetleg a szerződés felbontására adhatnak jogcímet.¹

A 26. § vadászati kihágásának megállapításánál az első eldöntendő kérdés, hogy a kihágással vádolt cselekményében van-e „vadászás” vagy nincs.

A „vadászás” tág fogalom. Beleértünk minden olyan cselekményt, magatartást, ami a vadászati üzem gyakorlását vagy a gyakorlásnak bármely pillanatban megvalósítható lehetőségét jelenti. Tehát: a vadászterületen a vadak elsajátítására alkalmas *felkészültséggel* való *puszta tartózkodás*, még inkább a vad utáni *keresés*, a vad *üldözése*, *belopása*, a *lesbenállás*, sőt a nem vadászias módon, pl. *kézszel való elfogásra* való törekvés is. Az eredmény vagy eredménytelenség abszolút véve egészen közömbös. Az is közömbös, hogy fennforog-e az elsajátítandó vad elvitelére vonatkozó célzat; lehet, hogy a végcél csak az elejtés s a tettes szeme előtt a löspont gyakorlása lebeg és semmi más.

Példák: Idegen vadászterületen lövésre kész fegyverrel való járkálás, még ha a fegyver nem igazi vadászfegyver is, a V. T. 26. §-ába ütköző kihágás;² ugyanígy a vadnak idegen területen való felriasztása avégre, hogy az a szomszédos területre váltson át és ott legyen el ejthető. Hogy a felriasztás ebekkel vagy hajtókkal történik, mindegy s akkor is büntetendő, ha a tévedésből idegen területről működni kezdő

¹ Pl. Ha általában haszonbérbeadott vadászterületnél bizonyos vadfajták kímélése íratott elő, vagy vendégek hívása, hajtóvadászatok rendezése kizárattott stb. és a haszonbérlo e kikötéseket mégis megszegi: vadászati kihágás a 26. § értelmében nincs.

² B. M. 1891. évi 3363. sz. alatt: Idegen vadászterületen, karján töltött puskával találatás már magában véve a 26. §-ba ütköző kihágást képez. — B. M. 1892. évi 1713. sz. alatt: Gáttesten és kubiködrök között, hóna alatt tartott vadászfegyverrel, felhúzott ravasszal járkáló egyén (gátör) a 26. §-ba ütköző kihágást követ el. — B. M. 1891. évi 3288. sz. alatt: Fegyverrel idegen területre lépés a 26. §-ba ütközik akkor is, ha a vadászásnak eredménye nem volt. (*Egervár*, I. köt. 133—136. lapok.) — B. M. 1897. évi 3343. sz. alatt: Fegyveresen idegen területre lépés meglőtt vad áthozása céljából a 26. §-ba ütköző orv. vadászat. B. M. 1892. évi 3530. sz. alatt: Idegen vadászterületről vállán fegyverrel való kilépés a 26. § kihágását már megállapítja. — B. M. 1895. évi 3337. sz. alatt: Idegen területen oly fegyverrel való lövöldözés, mely nem vadászfegyver ugyan, de a vad meglövésére mégis alkalmas, a 26. §-ba ütköző kihágás. (*Egervár*, II. köt. 119—122. lapok.) Ellenben nem kihágás még B. M. 1891. évi 2337. sz. rend. szerint az, ha valaki emberemlékezet óta használt ösvényen, kutyáit pórázon vezetve, vállra vetett puskával idegen területen át megy hazafelé. (*Egervár*, I. köt. 96. l.) — B. M. 1888. évi 1894. sz. alatt: A V. T. 26. §-ába ütköző kihágás, ha többen idegen területen, lövésre készen különböző irányban felfogott körben haladnak, még ha lövést vadra nem is tettek. (Ugyanott I. köt. 132. l.) V. ö. továbbá 35. § I. alatt mondottakkal is.

hajtókat ebben meg nem akadályozzuk. Amennyiben azonban a vad idegen területen való felriasztása nem vadászat közben történik, hanem azon kívül és esetleg merő pajkosságból vagy kíváncsiságból, sőt ha egyenesen azzal a szándékkal is, hogy a felriasztott vad a szomszédos terület állományát gyarapítsa, a 26. § tényállása nem forog fenn és csak kártérítésről lehet szó.¹ A 26. § tényállását kimeríti ezzel szemben az idegen területen való parforce-vadászat, még ha főcélja nem is ez, hanem a lovaglás, mint külön sport és a lovak gyakoroltatása. Vadnak kézzel való elfogása, bottal való agyonverése idegen területen, szintén a V. T. 26. §-ába ütköző kihágás, mert az ilyen elsajátítási mód, habár még olyan vadásziatlan is, nem tartozik a „tiltott eszközökkel” való vadászás és így a minősített orvvadászat fogalma alá.² Megalapítja továbbá a 26. § tényállását a vadüzésnek idegen területen megvalósuló minden formája; s mivel a vadászati üzemből térbelileg szorosan meghatározott: 26. § szerinti kihágást követünk el, ha saját területünkön állva a szomszédos területen levő vadra lövünk rá, vagy idegen területen állunk fel, hogy az onnan önként átváltó vadat a saját területre lépéskor ejthessük el. Nemkülönben a 26. § szerinti kihágás lesz az is, ha a saját területünkön levő vadat idegen területen át igyekszünk lövésre kész fegyverrel belopni, megközelíteni.

A vadászati cselekmény helyének megállapítása egyébként vitás. Az egyik nézet szerint az a hely a vadászás helye, ahol a vad áll és nem az, ahol a vadász. A másik nézet ennek éppen az ellentétje. Előbbi esetben, ha idegen területen foglalok állást, onnan lövöm le az én területemen levő vadat: nem volna kihágás, de kihágás, ha a magam

¹ B. M. 1896. évi 2590. sz. alatt: Azon cselekmény, hogy idegen vadászterületet botokkal kezükben bejárnak — oly célból, hogy az illetők szomszédos vadászterületének vadállománya esetleg szaporíttassék — engedély nélküli vadászat nem képez, de a sértett fél kártérítési igényét a polgári bíróság előtt érvényesítheti. (*Egerváry*, II. köt. 113. l.)

² Ha a kézzel elfogott vad nem kinőtt állat (fióka), úgy a V. T. 30. §-ába ütköző kihágást képez. Erről lásd 35. § VI. alatt. A szöveggel ellentétben B. M. 1894/542. és 1894/3556. sz. alatt a vad élve és kézzel való elfogását a büntetőtörv. 367. §-ába ütköző ingó dolog jogtalan elsajátításának minősítve, rendes bírói hatáskörbe utalta, ami nyilván téves, mert a vad csak a jogosított okkupációja után válik tulajdon tárgyává és addig a törvény értelmében uratlannak tekintendő. Idegen területen bottal agyonvert dámvadbika ügyében helyesen állapította meg a minisztertanács 1900/57.816. I. M. sz. hatásköri határozata a közigazgatási hatáskört a V. T. 26. §-ának megsértése címén. (*Márkus*, Felsőbír. elvi hat., XV. köt. 807. l.) Ellenben ugyanaz a hatóság az idegen területen talált töröttlábú őz leszurását és elvitelét 1901/71.555. I. M. sz. határozatával már tévesen utalta a bírósághoz, miután itt is ugyanazon vadászati kihágás esete forgott fenn. (*Márkus*, ugyanott.) A kérdés most már teljesen tisztázottnak tekinthető a m. kir. *Hatásköri Bíróság* 1909. évi 49. sz. határozatával, mely élve elfogott őzek esetében, miután idegen ingó dolog elsajátításának ismervéről szó sem lehet, a közigazgatási hatáskört a következő érdekes indoklással állapította meg: „... A szabadon élő vad uratlan jószág, de az általános magánjogi szabálytól eltérőleg nem akárminek, hanem csak a vadászatra jogosítottnak van joga, hogy a vad tulajdonát foglalással megszerezze. Amíg a vad uratlan, senkinek tulajdonában, birtokában nincs és így fogalmilag ki van zárva, hogy lopás, jogtalan elsajátítás, esetleg a vagyon ellen irányuló más büntetett vagy vétség tárgya lehessen.” (*Egyetemes Döntvénytár* III. köt. 419. l.)

területén helyezkedve el, a szomszéd revierben álló vadra lövök rá. Nézetünk szerint ez a megkülönböztetés helytelen és eliminálva van azzal, hogy az idegen területen már a pusztá fegyverrel való fölszereltséget is kihágásnak kell minősítenünk. Lövést tenni idegen területen vadászati célból: önmagában is elég a 26. § alkalmazására; idegen területen levő vad elejtése pedig, bárhonnan ered is a lövés: a leggorombább vadászatjogi sérelem. A kihágás tehát mindkét esetben megállapítandó.

Folytatva a példákat: a 26. § alá esik a vadnak idegen területéről kutyával való apportíroztatása; a tudva idegen területen fölszedett vadnak a kutyától való elvétele és elsajátítása; hullott vadnak, mint szintén a vadászati jogosított kizárólagos elsajátítási joga alá tartozó uratlan dolognak fölszedése és elvitele;¹ ellenben nem lesz kihágás, ha valaki saját területén lesbe áll és a szomszéd területen vadászók hajtói, kutyái által átriasztott vadakat lelövi. Hasonlóképp nem kihágás, ha az átváltó vadat a szomszéd területen csatangoló kóbor ebek, vagy az esetleg közelben gyakorlatozó katonák zaja zavarja át és az élelmes vadász ezt a helyzetet a maga javára kihasználja. Miután pedig közutakon, köztereken a vadnak *fenntartott* uratlansága megszűnik és elsajátítására bárki jogosítottnak tekintendő, nem kihágás, ha a község utcáira betévedt, bár sebzett, de még nem okkupált vadat ott bárki elfogja és levágja.²

Az engedély nélküli és ezért kihágásként minősülő mindezen vadászati cselekményeknek *befejezettnek* kell lenniök és így a pusztá előkészület a vadászási cselekmény végrehajtására büntetés alá nem eshetik. Ezek az előkészületi cselekmények azonban, amennyiben idegen vadászterületen foganosítottatnak, meglehetősen szűk körre szorúlnak, tekintve, hogy a vadak elejtésére alkalmas fegyverrel a területre való jogosulatlan belépés már a 26. § engedély nélküli vadászását befejezté teszi. Előkészületi cselekményként tekinthető így az idegen területen való járkálás olyan egyének részéről, kiknél hurok találatik és akikről föltehető, hogy a hurok föllállítására alkalmas helyeket keresve, járnak a revierben, vagy ott elrejtett fegyvereik után mennek. Az ilyen gyanus egyének a területről kiutasíthatók, sőt meg is motozhatók. Előkészületi cselekmény továbbá pl. az is, ha az elhullott állat elvitele végett valaki kötelekkel fölszerelve megy a hullott vad fekvési helye felé stb. Az előkészület még nem befejezett vadászati cselekmény és így kihágást a 26. § értelmében nem képezhet.

¹ Helytelen a minisztertanács 1898. évi az a hatásköri határozata, mellyel az agár által elfogott és idegen területen letett nyúlnek fölvételét és elsajátítását a rendes bíróság elé utalta, mivel a szövegben mondottak szerint itt is csak kihágásról és így közigazgatási hatáskörrel van szó. (*Egerváry*, II. köt. 116. l.) Ugyanilyen téves álláspontra helyezkedik két 1891. évi 1513. kih. sz. és egy 2659. kih. sz. belügyminiszteri rendelet, előbbi egy döglötten talált szarvas-
tehen, utóbbi egy szintén elhullva kapott őz-suta elvitelére nézve. (*Egerváry*, I. köt. 155—156. l.) Ez az álláspont most már az előző 292. lap 2. jegyzetében közölt 1909/49. sz. hatásköri bírósági döntéssel kiküszöböltnek tekinthető.

² Községbe tévedt sebzett szarvasbika levágása esetében helyesen mondta ki egy B. M. 1885. évi 3734. sz. rend. (*Egerváry*, I. köt. 156. l.)

A vadászati kihágás egységénél fogva, mihelyt a befejezettség már fennforog, megvalósult: ugyanezen tényállás alapján újabb kihágás elkövetése ki van zárva. Ha tehát a vadász az elejtett vadat egyelőre a lövés helyén hátrahagyja és csak később viszi el, ez a cselekménye nem újabb jogsértés, hanem a korábbival egységesen megítélendő ugyanazonos vadászati kihágás. Ha eljárásának oka az volt, hogy a vad elvitelére segítséget hozzon magával, segítői nem mint önálló kihágást elkövetők, hanem mint részesek vagy segédek (pártolók) tekintendők és büntetendők.

A 26. § egyszerű orvvadászatának, mint kihágásnak tárgya a vadászható vad, az ilyen minőségű hullott vad és az agancs is, mely szintén a vadászati jogosított kizárólagos elsajátítási jogába van beutalva. A nem vadászható vadak utáni keresés, azok fogása és megölése tehát a 26. § értelmében nem kihágás, de az ilyen állatfogás és annak a vadászatra közvetve zavaróan ható gyakorlása ellen a vadászati jogosított védekezhetik az őt megillető igazoltatási, átkutatási és kiutasítási jog érvényesítésével. (Lásd 35. § I. alatt.) Nem lehet többé 26. § szerinti vadászati kihágásról beszélni, ha oly vad jogosulatlan birtokbavételéről van szó, melyet a vadászatra jogosított már elsajátítás útján tulajdonul megszerzett. Itt nevezetesen már a vad nem uratlan. Nehézségek és határozatlanságok azonban itt is fordulhatnak elő, tekintettel arra, hogy a tulajdonszerzés mozzanatának bekövetkezése időbelileg és egyébként is kérdéses lehet. Pl. a sebzett vadat a vadásztól nagy távolságra az utána küldött vadász fogja el. Ha már most valaki (a 3-ik) a vadat a kutyától erővel elveszi, vagy a kutyát megriasztva, az a vadat önként elejti és a 3-ik az így elejtett vadat veszi birtokába, az előbbi esetben vadlopást kellene megállapítanunk (és nem a 26. § szerinti kihágást), mert a vad a jogosítottnak az ő kutyája által már megszerzett tulajdonul tekintendő és a 3-ik idegen tulajdont sértett meg. A második esetben a kutya, mint vadászati eszköz által közvetve megvalósított birtokbavétel megszűnővén, a vad ismét uratlan dologgá (hullott vaddá) válik és így a 3-ik jogosulatlan személy rajta foganatosított birtokbavételi cselekménye a 26. § engedély nélküli vadászatának kihágási tényálladékat állapítja meg.

Más példa: *A*-nak vadászvendége tévedésből *B* területén ejt el egy vadat és azt *A*-nak területére áthozva ott átadja és *A* azt a maga részére, mint megszerzett tulajdont, átveszi. A vad, miután a *B* területén vadászatra fel nem jogosított vadászvendég által idegen területen elejtett vad természetesen uratlan marad és *A*-nak elsajátítása érvénytelen, de emellett a 26. § kihágása még sem állapítható meg, mert *A* birtok- és tulajdonbavételi cselekménye, ha érvénytelenül is, de saját területén történt, a vadászvendégnél pedig a szándékosság és jogtalan elejtés tudata hiányzott.

Tettes. A 26. § kihágásának elkövetője csak olyan egyén lehet, akinek vadászati joga azon a területen, ahol a kihágást képező cselekmény foganatosított, in concreto nincs. Természetesen lehetséges, hogy a tettesnek vadászati jogosultsága egyáltalában és sehol sincs, de ez a 26. § szempontjából közömbös. Ekként tettes lehet a tulajdonos saját

telkén, tehát maga az eredeti vadászati jogalany is, ha a vadászati jog üzemét másnak haszonbérbe adta, vagy annak gyakorlására a telek terjedelme miatt személyesen nem jogosult. Elkövetheti a kíméleti terek tulajdonosa a kíméleti tereken, hol a vadászati jog elvileg ugyan szintén őt illeti, de annak gyakorolhatása a hely jellege okán általában ki van zárva. Tettes lehet a vadászati jog társhaszonbérelőinek egyike, ha a területet a vadászati üzem gyakorlása szempontjából a bérlőtársak egymásközt ténylegesen megosztották, ha ezt a megegyezést nem respektálva, valamely társának területrészen vadászik. Egyáltalában a tettesség szempontjából mindig az ad útmutatást, hogy ki sértette meg másnak kizárólagos elsajátítási jogát? Ezért a vadőr vagy vadászcseléd, aki gazdája megbízásából ejt el vadat, nem követ el kihágást mindaddig, míg szándéka nem irányul arra, hogy a vadat a saját maga számára tartsa meg.

A jogosulatlan vadászat további nélkülözhetetlen tényállás-eleme a szándékosság, vagy legalább is a vétkesnek minősülő gondatlanság. Aki tudja, hogy cselekményével másnak kizárólagos elsajátítási jogát sérti, vagy esetlegesen sértheti, avagy azt kellő gondossággal tudhatná: a kihágást elköveti. A cselekménynek ezen túlmenő célzatossága és indítóoka egészen közömbös s így a kihágás megvalósulását nem érinti, ha a tettes akár kedvtelésből, akár nyereségvágyból, akár kárnak elhárítása okából, vagy egyenesen a vadászati jogosított érdekében és javára akarta vadászati cselekményét érvényesíteni. Utóbbi vonatkozásban csak akkor tehetünk kivételt, ha beteg vagy hullott állat felszedéséről volna szó, azzal a célzattal, hogy az az elkallódástól megmentessék és a vadászati jogosítottat ezáltal kár ne érje. Itt a tettes a jogosított megbízás nélküli ügyvivőjeként tekinthető s kellő óvatosság mellett az erre alapított mentegetődzést el lehet fogadni más hasonló esetekben is. Például ha valaki a vízben vergődő, fuldokló vadat csak azért menti ki, hogy a vadászati jogosítottnak átadja, vagy üzeme részére megtarthassa,¹ avagy a ragadozó által megsebzett őzgidát gyógykezelés végett magával viszi, hogy azután ismét szabadon bocsáthassa.

Nem lehet ezzel szemben mentségül elfogadni rendszerint a terület határainak tévedésből való átlépését, legalább is a vadászati jogosított részéről,² mert a vadászati üzem gyakorlásánál megkívánt kellő gondossághoz hozzátartozik, hogy joga területi terjedelmével mindenki pontosan tisztában s ezzel az idegen területre való átlépés lehetősége ránézve kizárt dolog legyen. Az exkulpálás ezen módja legfeljebb csak a területi viszonyok pontos ismeretére nem kötelezhető vadászvendégek által vehető igénybe. Nem mentesít a vad vadászható jellege tekintetében fennforgó tévedés sem; hasonlóképp az sem, ha a

¹ Ez alá a szempont alá esik a belügyminiszter 1891. évi 1246 kih. sz. rendeletének tényállása is, melynél a téli időben elkényszeredett s az udvaron megvonuló foglyok befogása és azoknak saját felhasználás nélküli továbbtartása vadászati kihágással nem minősítettett. (Egerváry, I. köt. 161. l.)

² B. M. 1892. évi 1680. kih. sz. alatt: Vadászati jogosultsággal bíró egyénnek az a védekezése, hogy az általa bérelt vadászterület határait kellően nem ismerte, mentségül el nem fogadható. (Egerváry, I. köt. 113. l.)

tettes cselekményének „vadászati cselekmény“ jellege felől volna tévedésben, nem mentesít továbbá az a bár jóhiszemű tévedés, hogy a vadászati jogosított a vadászásra a tettesnek engedélyt adott, vagy vadászásába utólag bele fog egyezni.

Nem forog fenn szándékosság, ha valamely vad a tettesre nézve idegen területen a fegyver véletlen elsülése következtében ejtetik el, vagy ha a vadász, gazdája tudta és felügyeletben való gondatlansága nélkül vadat fog és azt megfojtja.¹

A V. T. 26. §-ába ütköző kihágásnál *segédnek* azt tekintjük, aki a tettesnek tanácsal, útmutatással szolgál, vagy őt a vadászat eszközeivel, lőszerezéssel, töltenyekkel, fegyverrel ellátja. *Részességet* alapít meg az, ha a vadász az elejtett vad elszállításában, elrejtésében kezére járunk, vele ebben közreműködünk és tőle az elejtett vadat megvettük.² *Tettes társi* viszony pedig akkor áll elő, ha magát az engedély nélküli vadászati cselekményeket többen végzik oly céllal, hogy egyik a másikat a meglőtt vad birtokába juttassa.

A kihágás ismétlésére, halmazatára, a kihágás elkövetésénél alkalmazott szolgákra, hozzátartozókra, a pénzbüntetések megosztására, elzárásra való átváltoztatására és elévülésre nézve az általános szabályok (lásd 34. §) alkalmazandók.

II. *Minősített orrvadászat.* A V. T. 27. §-a szerint: „*Ha az orrvadászat, éjjel vagy kerített helyen, vagy tiltott eszközökkel történt, vagy ha az orrvadász álcázva avagy másképen ismerhetlenné téve taláztatik, vagy ha nevét eltagadja, avagy álnévvel azt, ki tetten kapja, félrevezetni igyekszik, vagy azt veszélyesen fenyegeti, ellene fegyvert fog vagy erőszakot használ: 100 frttól 200 frtig terjedhető pénzbüntetésben elmarasztalandó. Azonfelül, amennyiben az elszámolt esetek a büntető-törvényekben is tiltott cselekményt képeznek, a bünvádi eljárás külön megindítandó.*“

A minősített orrvadászat alaptényállása a 26. § egyszerű orrvadászatának mindenben megfelel, azt tehát teljesen magába öleli, de az ezen alaptényállást *kiegészítő további elemek* által *összetettebbé és súlyosabban beszámíthatóvá* válik. Ezek a minősítő elemek a következők:

a) A 26. §-nak megfelelő engedély nélküli vadászat *éjjel* történik. Ez alatt a mindenkor évszaknak megfelelő *sötétség* idejét értjük és nem a nap lementése és felkelése közti időtartamot. Az intézkedés racionális abban keresendő, hogy a sötétség leple alatt az orrvadász elrejtetheti magát. Az esetleges holdfény figyelembe nem veendő. Alkonyatkor elkövetett engedély nélküli vadászat még a 26. § rendelkezése alá esik.³ Hogy a vadászat éjjeli időben miféle, megengedett vagy tiltott

¹ B. M. 1891. évi 1245. kih. sz. alatt: Kerülőre rábízott agár a vezetőzsinet elszakítva elszabadul és a fölvert nyulat megfogja: szándékosság hiányában nem kihágás. (Egerváry, I. köt. 101. l.)

² *Kir. miniszter.* 1897/55.738. I. M. sz. hatásköri határozat. (Márkus, XIV. köt. 664. l.)

³ B. M. 1894. évi 782. kih. sz.: Alkonyatkor elkövetett orrvadászat nem képezi az orrvadászatnak súlyosabb nemét, hanem csak az éjjel, sötétségben véghezvitt. (Egerváry, II. köt. 126. l.) — B. M. 1892. évi 3504. kih. sz.: Az orv-

eszközökkel vitetik-e végbe, mellékes; ekként a hurkok, török, csapdák éjjeli órákban való felállítása már az éjjeli idő miatt: minősített vad-orzássá lesz.¹ Magától értetődik, hogy a vadászati jogosítottra az éjjeli vadászat tilalma nem vonatkozik.

b) Az engedély nélküli vadászat oly idegen területen történik, mely a V. T. 2. §-a 2. bekezdése, illetőleg a 18. §-a értelmében *kerített helynek* tekintendő. A súlyosabb beszámítást maga után vonó momentum itt az, hogy a vadorzónak a kertileg művelt és körülkerített magán-vadászterületre, belső telekre, illetőleg vadaskertbe a kerítés áthágásával kellett behatolnia. Szőlő, állandó sziget a most mondott szempontból nem vétetik figyelembe, valamint a vadászati cselekmények tiltott vagy nem tiltott eszközei sem.²

c) *Tiltott eszközök* használata engedély nélküli vadászatnál. Tiltott eszközökül a V. T. 15. §-a alapján a különböző *török* (csapdák), *hálók*, *hurkok*, *lépvesszők* s tűzokoknál az *agyonverés* tekintendők. A dúvadak mérgezésére vonatkozó szabályok szerint továbbá tiltott eszköz a *mérgezett csalétek*, húsok önkényes kitétele is. A minősített kihágást már a török, csapdák stb. felállítása is megalapítja, az tehát, hogy eredménye az ilyen vadfogási kísérletnek volt-e vagy nem? egészen közömbös.³ Amíg a hurok, csapda felállítva nincs, csak előkészületi cselekményről lehet szó, de nem bevégzett kihágásról. Az oly személyek azonban, kiknél hurok találtatik, a területről, mint tudjuk, eltávolíthatók. Ha a vadorzó által felállított hurokból a megfogott vadat 3-ik személy veszi ki és sajátítja el, ez a cselekménye nem a 27. § minősített kihágását, hanem csak a 26. § tényállását alapítja meg.

d) Ha az engedély nélkül vadászó *alcázva* (átöltözve) vagy egyébként *felismerhetetlenné téve* találtatik, ha *nevét eltagadja*, vagy *hamis név bemonddásával* tettenkapóját *megtévesztetni* igyekszik. Ha a tettenkapott felismerését és esetleges letartóztatását meneküléssel igyekszik megghiúsítani, ez még a 27. § kihágásának megállapítására nem elegendő.⁴

e) Ha az engedély nélkül vadászó a tettenérő hatósági közeget vagy vadászati jogosítottat, illetőleg ennek alkalmazottját *veszélyesen fenyegeti*, ellene *fegyvert* fog, vagy *erőszakot* használ.

Az a)–e) alatt felsorolt összes minősített kihágási esetekben, ha a vadorzó cselekménye a büntetőtörvénykönyv rendelkezéseibe is bele-

vadászat cselekménye a nyári félévben esti 7 óráig éjjeli orvvadászatnak nem minősíthető, következésképp ilyen esetben csak a V. T. 26. §-a alkalmazható. (Ugyanott 127. l.) — B. M. 1890/4205. kih. sz. a.: Vadászati kihágások elkövetésénél a január 5-én délután 6–7 órai időköz az éjjeli időhöz számítandó. (Ugyanott I. köt. 201. l.)

¹ De ha valaki a nappal felállított hurokból, csapdából az ott megfogott vadat éjjel veszi ki: már nem a 27. §, hanem csak a 26. § alkalmazandó.

² B. M. 1891. évi 84. kih. sz. a.: Kertileg művelt és sövényvel bekerített helyen hurkokat felállító tetteseket felmentette ugyan a 27. § kihágása alól, de nem azért, mintha bekerített kerti művelés alatt álló területeken a 27. §-t alkalmazni nem lehetne, hanem azért, mert a konkrét esetben hiányzott a felperesi jogosultság. (Egerváry, I. köt. 124. l.)

³ B. M. 1896/4166. sz. a. (Egerváry, II. köt. 128. l.)

⁴ B. M. 1891. évi 2291. kih. sz. 1892. évi 514. kih. sz.; (Egerváry, I. köt. 142–143. l.)

ütközik, a vadászati kihágás címén lefolytatandó közigazgatási eljárás mellett bünvádi eljárás is indítandó.

A 27. § minősített vadászati kihágásaira minden egyéb vonatkozásban az általános kihágási szabályok alkalmazandók.

III. *Vadlopás, vadsikkasztás.* A vadlopás és sikkasztás hazai jogunk szerint nem tartozik a különleges vadászati jogvédelem körébe, hanem a lopás és sikkasztás egyéb eseteivel együtt az általános büntetőjog rendezése alá vonatott. Szabad állapotban levő vad — és ide veendő annak helyén felfejtett álláspontunk szerint az úgynevezett vadaskerti vad is — sem lopás, sem sikkasztás tárgyát nem képezheti, mert uratlan és így a büntetőtörvénykönyv 333. és 355. §-ának előfeltétele, az idegen tulajdonban álló ingó dolog: hiányzik. *Vadlopásról* és *sikkasztásról* ekként csak akkor lehet szó, ha már tulajdonul megszerzett, elsajátított (elejtett, elfogott) vadat vesz el valaki az eltulajdonítás célzatával és jogtalanul (lopás) vagy pedig a kezei között levő és tulajdonilag másról illető vadat a maga számára eltulajdonítja, másnak elzalogosítja, vagy afölött, mint sajátjával, tulajdonosként rendelkezik (sikkasztás.) Ugyanezen szempontot kell alkalmaznunk az oly vadakra is, melyek viszonylag ugyan elég szabad és független helyzetben vannak, de valamely szorosan körülhatárolt és vadaskert jellegével nem bíró vadtenyésztő-telephez tartoznak hozzá és így alá vannak vetve a tenyésztő teljes tulajdonjogi uralmának.

A vadlopás és sikkasztás az ellopott, illetőleg elsikkasztott vad értékéhez, és a többi minősítő körülményekhez képest vagy *vétiséget*, vagy *büntettet* képez és a büntetőtörvénykönyv megfelelő rendelkezései szerint büntetendő. A kérdés részletesebb tárgyalása, miután a vadászati jog szabályozási köréből egészen kiesik, mellőzhető. Az elmondottakat mindössze egynehány példával szükséges illusztrálnunk.

Vadlopás, ha valaki szelidített vadállatot ejt el, melyről tudja, hogy az a megszokott helyére való visszatérés ösztönét még nem vesztette el, tehát nem uratlan; vadlopás, ha a vadászati jogosított által felállított csapdában, hurokban, hálóban megfogva levő vadat valaki onnan kiveszi és eltulajdonítja. Az ilyen vad fölött nevezetesen a tulajdonszerzés a megfogással már végbement, akkor is, ha azt a vadászati jogosított nem tudná. Harmadik, jogosulatlan személy által felállított csapdában megfogott vad ezzel szemben, megfogatása ellenére is uratlannak tekintendő: idegen személy által való ki- és elvitele tehát nem a 27. §, hanem a 26. § szerint minősítendő tényállás. Vadlopás, ha a vadászati jogosított kutyájától az apportált vadat erőszakkal elvesszük; ha továbbá a jogosított által előzően már elejtett és így tulajdonul megszerzett vadat, melyet elejtője ideiglenesen valahová letesz és hátrahagy: eltulajdonítjuk. Mindezek az eshetőségek a hullott vad és az agancsok tekintetében is előállhatnak, ha a vadászati jogosított azokat megelőzően már birtokba vette, azaz okkupálta.

A vad elsikkasztásának esetei kapcsolatosak a már tulajdonul megszerzettkül tekintendő vadak őrzésének, birtoklásának másokra való rábízásával, valamint a vadászatnak alkalmazottak útján való gyakoroltatásával. Sikkasztó lesz tehát az a vadőr vagy vadászvendég, vagy

általában minden harmadik személy, aki a jogosított helyett és nevében vadászván, az elejtett vad mint a sajátja fölött mások javára rendelkezik.

Közel állana itten annak a további feltevésnek valószínűsítése is, hogy a saját telkén a ragadozókat a V. T. 8. §-a szerint pusztítani jogosult tulajdonos, valamint a hivatalos vadászatokon vadat elejtő résztvevő (V. T. 22. §) szintén sikkasztást követnének el, ha az elejtett vadat, melyre a V. T. 22. §-a expressis verbis megállapítja a terület szerint vadászati jogosítottnak tulajdonszerzését utóbbi részére kiadni vonakodnának. A feltevés alapjául az a jogszabály szolgálna, hogy a dúvadpusztító telektulajdonos épen úgy, mint a hivatalos vadászon résztvevő a vadászati jogosított részére az elejtéssel, elfogással negotiorum gestorként alapítottak tulajdont.

Miután azonban a vadászati törvény a mondott esetek egyikére sem mond ki semmiféle kihágási szankciót, sőt még az esetleges kártérítési kötelezettséget sem emeli ki s miután tisztán logikai következtetések útján a büntetendő cselekményeket konstruktíve megállapítani nem lehet, a tárgyalt és kétségtelenül jogsértő magatartásokkal szemben a vadászati jogosítottnak csak a magánjogi védelemre való igénye ismerhető el.

IV. *A vadászat gyakorlásának akadályozása.* A V. T. 28. §-a szerint: „*Ha a haszonbérbeadott vadászati téren a tulajdonosok valamelyike a haszonbérlet vagy azt, aki ennek engedélyével vadász, megátadja vagy akadályozza, annyszor, amennyiszer 10 frttől 50 frtig terjedhető pénzbüntetésben marasztalendő.*”

A törvényhozó jogtételének praktikumát tartva szem előtt, csak a vadászati üzem haszonbérletjének megtámadása és akadályozása esetére állapítja meg a 28. §-ban érintett vadászati kihágást, bár kétségtelen, hogy hasonló jogsértéseknek a magánvadászati területek vadászati jogosítottjai is ki lehetnek téve. Ezek szempontjából, valamint akkor is, ha a vadászati haszonbérlet joga gyakorlásában nem a terület valamely részének tulajdonosa, hanem idegen harmadik személy zavarja meg, speciális vadászatjogi jogvédelem nincs,¹ hanem az általános magánjog jogos önvédelme, a birtokháborítási és tulajdonkizárólagossága iránti keresetek s szükség esetén a közönséges büntetőjog hivatvák jogorvoslatot biztosítani. Egyébként a saját tulajdonát képező önálló magánvadászati területen vadászati üzemet folytató tulajdonost, tulajdonjoga minden illetéktelen zavarástól kellő módon megóvhatja.

A haszonbérlet megtámadtatása nemcsak tettleges, hanem szóbeli is lehet. „... Elkövetetik a kihágás pusztán a szóbeli megtámadás által is”, mondja egy konkrét esetben kiadott belügyminiszteri rendelet.² Ezzel szemben a vadászati üzem szoros értelemben veendő *akadályozásához* a gyakorlat a szó- vagy írásbeli eltiltást, főlészlítást elegendőnek nem fogadja el, hanem tettleges beavatkozást kíván.³ A vétkesség

¹ Különösen is kiemeli a 28. §-nak csak a területtulajdonos által elkövethető jellegét egy B. M. 1896. évi 1343. sz. rend. (Egerváry, II. köt. 106. l.)

² B. M. 1887. évi 4851. kih. sz. a. (Egerváry, I. köt. 110. l.)

³ B. M. 1887. évi 2151. sz. a.: Haszonbérlet levélbeli eltiltása a vadászat gyakorlásától: még nem kihágás. (Egerváry, I. köt. 111. l.) — B. M. 1894. évi

önként érthetőleg itt is nélkülözhetetlen kihágási tényálladási elem,¹ minden egyéb vonatkozásban pedig szintén az általános kihágási szabályok érvényesülnek.

Lényegileg a vadászat akadályozását jelenti az is, ha valaki a jogosított elől a vadállományt elriasztja, öléssel, mérgezéssel elvonja vagy csökkenti, vagy ha magát a folyamatban levő vadászást annak eredményessége szempontjából zavarja. Ha az ily cselekményeket tiltott eszközökkel hajtják végre, a V. T. 27. §-a, a minősített orvvadászat lesz megállapítandó, amennyiben a cselekmény maga is „vadászási” cselekménynek (bár éppen nem „vadászás”-nak) minősül. A pusztá elriasztás, zavarás pedig, ha a vadászterületen ingatlanl bíró egyén (telektulajdonos) követi el, miután e minőségénél fogva eltávozásra nem kényszeríthető, jogos alapot ad a 28. § kihágásának megállapítására. Amennyiben pedig más személy: a vadászati jogosított annak a területről való eltávolításával védekezik.

B) A közvetlen vadászati jogsérelmekkel szemben igénybe vehető magánjogi jogvédelem.

I. *Önhatalom.* Az önhatalom, mint magánjogi jogvédelem a közvetlen vadászati jogsérelmekkel szemben az általános szabályok szerint, akár mint önvédelem, akár mint jogos önsegély érvényesülhet, még pedig azokat a határokat, melyek a vadászat törvényszerű gyakorlatának biztosítása kapcsán a 35. § V. pontja alatt és a V. T. 42. §-a alapján említettek, túlhaladólág is. A vadászati jogosított és annak vadászati alkalmazottjai, felvigyázó személyzete t. i. azokkal az egyénekkkel szemben, kik a vadak elsajátítására irányuló kizárólagos vadászati jogosultságot a jogosulatlan vadászás tényével közvetlenül megsértik, személyazonosságukat fölfedni vonakodnak, nemcsak az igazoltatásra és bekísérésre s a gyanús magaviseletű személyek átkutatására, rejtegetett vadászati eszközeik lefoglalására jogosultak,² hanem arra is, hogy az azoknál talált és jogtalanul elejtett, elfogott vadakat a maguk számára elfoglalhassák. Az ily vad (agancs) ugyanis még mindig uratlan lévén, a kizárólagos elsajátítási jog folytán csak *általuk* okkupálható tulajdonul s ez az okkupáció ugyanakkor a vadászó birtokának egyoldali — esetleg erőszakos — megszüntetését jelenti.

A vadászati jogvédelem a tárgyalt esetben a jogos önsegély

554. kih. sz. a.: Vadászokhoz intézett olyértelmű felszólítás, hogy ne vadássanak: nem képez vadászatban való akadályozást. (Ugyanott, II. köt. 105. l.) — B. M. 1895. évi 1692. sz. a. Ha valaki földjén a vadászásra jogosítottnak vaddal terhelt kocsiját a vadászás után áthajtani nem engedi, ezáltal nem követi el a vadászásnak jogtalan akadályozását. (Ugyanott.)

¹ B. M. 1891. évi 2537. kih. sz. a.: Egyik vadászati bérlő részéről a másik bérlőtárs által az ő tudta nélkül másokra ruházott vadászati jog gyakorlásának megakadályozása, mint *jóhiszemű* cselekmény, vadászati kihágást nem képez. (Egerváry, I. köt. 111. l.)

² Utóbbi jog, mint fölfedettett, a mező- és erdőrendészeti jogszabályokon alapszik s tulajdonképen csak az ingatlan tulajdonosait illeti meg, de a szokás-jog kiterjesztette az ingatlanon kötetlenül vadászati jogosítottak, t. i. a vadászati jog haszonbérlői javára is.

formájában érvényesül, mert a tettenkapott vadászó menekülésében vagy vonakodásában a „periculum in mora” eshetősége fenyeget, s legközvetlenebbül az, hogy a jogtalanul elejtett vad idegen területre vitetik át, holott a sértettnek elsajátítási jogköréből kiesik.

A vadászati jogosított jogos önsegély jellegével bíró cselekményével szemben a vadászónak ellentállást kifejeznie nem szabad. Minden ellentállás jogellenes támadás természetével bír s a sértett vadászati jogosítottat a fegyverhasználatig, sőt a vadászó megöléséig menő jogos önvédelem helyzetébe hozza. Amilyen erős és amilyen veszélyes minőségű a vadászó jogtalan támadásnak tekintendő ellentállása, ép olyan erős lehet az azzal szemben való védekezés is. Felelőssé magánjogilag a sértett csak annyiban válik, ha a józan önmérséklet határait szükség nélkül átlépte, de büntetőjogilag még ebben az esetben is kizárta teheti cselekménye beszámíthatóságát, ha a szükséges felüli védekezés megzavarodásból, félelemből történt vagy egyébként mentegethető.

Egészben véve tehát az általános magánjogi és vadászati jogosított és jogos önvédelem közt különbség nincs. Különösebben kiemelni még csak annyit kell, hogy úgy az önvédelem, mint az önsegély helyileg véve korlátolt, miután a vadászati jogosultság területi határain túl (mihelyt tehát a vadászó a reviert zsákmányával elhagyta), nem érvényesülhet.

II. *Hatósági jogsegély.* Ami mármost a vadászati jog közvetlen megsértéseivel szemben igénybevehető magánjogi, hatósági jogsegélyt illeti, jogunk e szempontból — miként különben minden más jogrendszer is — meglehetősen fejletlen és kiépítetlen képet mutat. Ez azonban gyakorlatilag véve könnyen megérthető s a vadászati jog-sérelmekkel kialakuló helyzet sajátossága az, ami a magánjogi jogvédelem intézményeit szinte merőben elméleti jelentőségűekké teszi.

Ha nevezetesen a vadászó a tettenérést és így az önhatalommal való jogvédelem vele szemben való sikeres érvényesítését elkerülte, a sérelmet szenvedett vadászati jogi érdekkör előbbi állapotba való visszaállításának célja majdnem kivétel nélkül meghiusultnak tekinthető. Először is azon, hogy valamely vad elejtett, megöletett, változtatni és a vadállomány korábbi státuszát visszaállítani nem lehet. Az a további cél pedig, hogy az elejtett vad maga in natura ismét a vadászati jogosított kizárólagos elsajátítási jogkörébe helyeztessék vissza (kiadassék), legtöbbször lehetetlenné lesz azért, mert a vadászó elfogyasztotta, illetőleg azon már túlادott s utódjának jóhiszemű megszerzése az eredeti jogosított mondott érdekével összeütközésbe kerül. Mindkét esetben a sértett magánjogi igénye az okozott kár megtérítése iránti igényre fordul át s innen van az, hogy a gyakorlati életben a megsértett közrend megtorlására irányuló közigazgatási büntető szankciók (vadászati kihágások) mellett a magánjogi jogvédelem a sértő elleni kártérítési követelésben szokott kimerülni, eltekintve természetesen azoktól az esetektől, ahol az, az önhatalom alkalmazása révén megelőzően már megvalósulhatott.

Praktikus jelentősége ekként a szoros értelemben vett vadászati jogi keresetnek csak abban a ritkábban előforduló esetben volna, ha,

illetőleg amikor a jogosulatlanul elejtett, elfogott élő és hullott vad vagy birtokba vett agancs még a vadorzó, vagy általános jogutódja, illetőleg oly harmadik személy birtokában van, aki azt a vadorzótól a jogosulatlan vadászás tudomása mellett, vagyis rosszhiszeműen szerezte meg.

Ennek a keresetnek a vadászati jog abszolút jellegéből folyólag szintén abszolút jellege van, azaz úgynevezett dologi kereset. Felperesként a sértett vadászati jogosított léphet fel s keresetét a birtokos ellen helyezheti folyamatba. A kereset célja a vadnak felperes kizárólagos foglalási joga alá való visszabocsátása, ami alatt az értendő, hogy a vad (agancs) mint uratlan dolog ismét oly helyzetbe hozásék, melyben a felperes rajta, az elsajátítással, a tulajdonjogot megszerezheti, vagy az arra vonatkozó lehetőség számára biztosíttatik. Ha a vad még él, úgy az ítéleti marasztalás annak a felperes vadászterületén való szabadonbocsátására fog szólni; ha már nem él, az egyszerű kiadásra. Az illetékes közigazgatási hatóság a pertárgya vadnak (agancsnak) lefoglalása iránt a keresettel egyidejűleg, vagy annak megindítása előtt már megkereshető. A dolog természete hozza azonban magával, hogy ezek a különben is ritkábban indítható vadászati jogi keresetek is a legtöbbször kártérítéssé fordulnak át. Így különösen akkor, ha a vadorzó a birtokában levő vadat idegen területre vitte, hol az az illető terület vadászati jogosítottjának kizárólagos elsajátítási joga alá jutott. Ily esetben ismét csak a személyes jellegű kártérítési kereset áll rendelkezésre, melynél a vad értékén kívül az a kár is felszámítható, amit a jogtalanul elejtett vad a vadállományból való kivonatása következtében a jogosítottra nézve jelent. Utóbbi szempontból a bizonyítási tétel mindenestre nehéz s számos esetben sikertelen fog maradni. Egy őz-suta lelővése vagy őzgidák elorzása esetén azonban a vadállomány gyarapodásában bekövetkező *lucrum cessans*-t pl. valószínűsíteni épen nem lehetetlen feladat.

Nincs akadálya jogunk szerint annak sem, hogy mindott, ahol a magánjogi jogvédelem a kártérítési igényre szorul vissza, a vadorzót nem kártérítés iránti, hanem gazdagodási keresettel lehessen megtámadni. Sőt, ha a jogosulatlan vadász a vétkesség alól exkulpálni tudja magát, úgy nincs is egyéb mód a magánjogi elégtételre, mint csak a gazdagodási kereset. A tiszta jogellenesség helyett a vadászati jogosított rovására való jogalap nélküli gazdagodás ezenfelül a bizonyítást esetenként könnyebbé is teheti, de mert a gazdagodás mértéke szabály szerint a kereset beadásának időpontjában állapítandó meg, gyakorlati értéke és jelentősége az elégtétel ennek a módjának kétségtelenül kisebb.

Közvetlen jogsérelmet a vadászati jog rovására nemcsak a jogosulatlan vadászás útján, hanem egyéb magatartással is lehet elkövetni. A revier szándékos és a károkozás célzatával kapcsolatos háborgatása, az állomány ugyanígy minősülő zaklatása, zavarása, amennyiben valamely vadászati kihágás ismervét nem őrlik magukra, a kártérítés követelésére — rendes bíróság előtt — szintén jogalapot nyújthatnak.

Ezzel kapcsolatban említendő a vadászati jogot körülmények

szerint súlyosan károsító katonai gyakorlatok kérdése. Az 1895. évi XXXIX. t.-c. 13. §-ának rendelkezése, mely kizárólag a szorosan vett erdő- és mezőgazdasági károkat tartja szem előtt és utalja az azokért a katonai kincstárral szemben emelt követelések elbírálását közigazgatási hatáskörbe, a vadászati jogban szenvedhető károkra nem alkalmazható. A kir. Hatásköri Bíróság egy 1921 január 31-én kelt 1920/37. sz. helyes döntése szerint, minden egyéb és katonai gyakorlatok közben okozott károk fölötti ítélkezés — ide vonandók a vadászati károk is — a rendes bíróságok hatásköréhez tartozik.¹ Semmi sem áll ekként újjában annak, hogy a vadászati jogot a katonai gyakorlatok közben elpusztult vagy megsemmisült vadállomány révén ért károkért a rendes bíróságok előtt indíthassunk a katonai kincstár ellen keresetet.

Külön szempont alá tartozik a vadászati jog közvetlen megsértésének az az esete, mikor a telektulajdonos a V. T. 13. §-ának engedélye alapján vadászható természetű dűvadat ejt el, avagy a halászatra jogosított az 1889. évi XIX. t.-c. 26. §-a szerint halászatra kártékony vadat fog el, avagy a hivatalos vadászaton résztvevő ejt el vadat és úgy a telektulajdonos és a halász, mint a hivatalos vadászat résztvevője az elejtett, elpusztított vad kiadását megtagadják. Mindezen esetekben, mint annak helyén fel volt fejtve, negotiorum gestioról, ügyvitelről van szó, mely részben törvényen, részben törvény alapján kiadott meghíváson alapszik s a mondott személyek okkupációja egyenesen és közvetlenül tulajdonjogot alapít az okkupált vadon a terület vadászati jogosítottja részére. A jogosítottat tehát a közönséges tulajdoni kereset illeti meg és különleges vadászatjogi keresetről nincs szó. Ez az elvi szabály a V. T. 22. § utolsó bekezdésében expressis verbis jut kifejezésre.

Végül megjegyzendő, hogy az e §-ban tárgyalt keresetek szempontjából teljesen közömbös, hogy a jogosulatlan vadelejtés a kérdéses vadra nézve tilalmi vagy engedélyezett időben történt. A tilalmi időnek nevezetesen a vadfőlötti jog tekintetében hatálya nincs. A 31. § utolsó bekezdésében elrendelt elkobzás nem a jogosult okkupációját érinti, hanem a vad megöléséért kiszabott büntetés.

37. §. Eljárás vadászatjogi ügyekben.

Jogunk a vadászati jogot érintő összes kérdésekben általánosságban a közigazgatási hatóságok hatáskörét írja elő. (1897. évi XXXIV. t.-c. 19. §. 3. pont.) Vonatkozik ez nemcsak a vadászati ügyeknek úgynevezett adminisztrációjára, hanem amint láttuk, a vadászati jogvédelem érvényesítésének kérdésére is.

A rendes — még pedig részben polgári, részben büntető — bíróságok azonban szintén hozzájutnak ahhoz, hogy a vadászati joggal kapcsolatos vitás ügyekben eljárjanak és döntsenek. Így mindenekelőtt polgári bíróság hatáskörébe tartozik a vitássá tett vadászati jog, valamint mindazok a kérdések, melyek valamely vadászatjogi haszonbérleti szerződésből merülnek fel és a szerződés magyarázatát, a felek kölcsönös

¹ Lásd Igazságügyi Közlöny XXX. évf. 158. l.

jogai és kötelezettségeinek meghatározását teszik szükségessé. Ugyanide vonandók a vadászati haszonbérleti szerződések utólagos megtámadásának esetei, vonatkoznak e szerződések akár községi, akár magán-vadászterületekre. Polgári bíróság ítélik a vadkárok és vadászkárok kérdésében, nemkülönben ott, hol a vadászati jogosult másnak jogosulatlan vadászása miatt és által szenvedett kárt. Utóbbi vonatkozásban ugyan esetleg a kihágás fölött ítélező közigazgatási hatóság is eljár (V. T. 45. §), de a károsult elől a rendes bírói út ez esetben sincs elzárva. A polgári bíróság hatáskörébe tartozik továbbá az egész magánjogi vadászati jogvédelem, míg vadlopás, vadsikkasztás vagy oly kihágások esetén, melyeknél büncselekvény fennforgása vélelmezhető, a büntetőbíróságok járnak el.

Ezzel szemben közigazgatási hatósági jogkörbe van utalva a magánvadászati területek alakítása, fennállása, a községi vadászterületek haszonbérbeadásának ellenőrzése, a megkötött szerződések helybenhagyása, visszautasítása, a vadászjegyek kiállítása, megtagadása, a vadkárok bejelentése, megbecslése, a dűvadak mérgezése, pusztítása körüli minden eljárás, a hivatalból való vadászatok elrendelése, továbbá, de csak esetlegesen, a jogosulatlan vadászattal okozott károkért járó kártérítés megállapítása és főleg a vadászati kihágások tárgyában való ítélezés.

Miután a bírói, illetőleg közigazgatási ügykör és annak mikénti ellátása az elősorolt kérdésekben az eddig elmondottak rendén már ismertette voltak, helyütt csak a vadászati kihágási ügyekben való közigazgatási eljárás szabályai veendőik közelebbről szemügyre.

Az eljárásra vonatkozóan ma már az összes kihágásokat átölelő az az egységes rendeleti szabályozás az irányadó, melyet az 1897. évi XXXVII. t.-c. (a bűnvádi perrendtartás életbeléptetéséről) 28. §-a és a közigazgatási eljárás egyszerűsítéséről szóló 1901. évi XX. t.-c. 22. §-a által adott felhatalmazás alapján kibocsátott 65.000/1909. B. M. számú 1909 szeptember 26-án kelt bel- és igazságügyminiszteri rendelet¹ foglal magában. (Rend. Tára, 1909. évf. 1719. és köv. l.) Az addig a vadászati kihágásokra érvényes 1880 aug. 17-iki 38.547. sz. belügyi rendelet hatályát veszítette. Az egységes szabályozás révén tehát a vadászati kihágási eljárás korábbi többé-kevésbé különleges jellegét elvesztvén, a büntető perrendtartás kiegészítő anyagává lett, miért is a főbb szempontokon túlmenő tüzetesebb tárgyalása itt fölösleges.

I. Hatóságok, hatáskör és illetékesség. Elsőfokon: kis- és nagyközségekben a *főszolgabíró*, illetőleg a *szolgabíró*, rendezett tanácsú és törvényhatósági városokban a *rendőrkapitány*, illetőleg *helyettese*, ezek akadályoztatása esetében a tanács által *megbízott tiszttviselő*. Budapesten és a székesfővárosi államrendőrség alá utalt környéken a *kerületi kapitányság vezetője*, illetőleg ennek akadályoztatása esetén a belügyminiszter által *megbízott rendőrségi tiszttviselő*.

Másodfokon: kis- és nagyközségekben és rendezett tanácsú városokban az *alispán*, törvényhatósági városokban a *tanács*, Budapesten a *rendőrfőkapitány*, illetőleg *helyettese*.

¹ Rendőri büntetőbíráskodásról szóló szabályrendelet. R. B. Sz.

Harmadfokon: a *belügyminiszter*. (1901. évi XX. t.-c. 13., 15. és 16. §§. R. B. Sz. 1. §.) A vadászati kihágásoknak a most elősorolt hatóságok hatáskörébe való tartozását a R. B. Sz. 2. § 2. pontja állapítja meg.

Az illetékesség tekintetében a kihágás *elkövetési helye szerinti illetékességet* már a V. T. 43. §-a meghatározza, s egyben ha *több hatóság illetékessége* konkurálna egymással: a panaszlónak a több illetékes közigazgatási hatóság között *szabad választási jogot is ad*.¹ Ezt a rendelkezést a R. B. Sz. sem érintette, de kiegészítette azzal, hogy elkövetési helyül az a hely tekintendő, ahol a kihágás befejeztetett, továbbá, ha a hely kérdése bizonytalan, az illetékesség aszerint igazodik, hogy melyik közigazgatási hatóság előzte meg a másikat az ügyben tett valamely intézkedéssel vagy abban hozott határozattal.

Eltérés az elkövetési hely rendszerinti illetékességétől, ha a feljelentést a terhelt ellen annál a közigazgatási hatóságnál tették, melynek területén a terhelt lakik vagy tartózkodik, mikor is az eljárást ez is megindíthatja, de ez ellen a terhelt 3 nap alatt kifogást emelhet.

Hatásköri és illetékességi összeütközések fölött az összeütköző két elsőfokú közigazgatási hatóság közös másodfokú hatósága határoz. Ha pedig az összeütközés másodfokú közigazgatási kihágási hatóságok vagy oly elsőfokúak között merült fel, melyeknek másodfokú hatóságai különbözök: a harmadfokú elbírálásra hivatott belügyminiszter fog dönteni. (R. B. Sz. 10. §.)

Ha érdekeltség vagy egyéb, a rendelet 39. és 42. §-ában meghatározott kizárási okok forognak fenn, vagy az illetékes hatóságtól részrehajlatlan eljárás nem volna várható, továbbá ha azt a közbéke és közbiztonság érdeke kíváná: a közvetlen felelősségi hatóság, az érdekelt felek kérelmére, vagy az eljárásra hivatott közigazgatási hatóság előterjesztésére az ügy elbírálását más közigazgatási kihágási hatóság elé utalhatja (bíróküldés), mely ez esetben rendkívüli illetékességgel fog eljárni. Másodfokú kihágási hatóságoknál a bíróküldést a belügyminiszter gyakorolja. A fegyveres erő és a csendőrségnek katonai büntető- és fegyelmi szabályok alatt álló tagja ellen vadászati kihágási eljárást a közigazgatási hatóság rendszerint nem indíthat, hanem a terhelt előljáró parancsnokságához köteles jelentést tenni. Amennyiben a feljelentéssel megkeresett parancsnokság eljárást nem indítana és a terhelt utóbb a katonai fegyelmi és büntetőszabályok alól kikerül, feltéve, hogy a kihágás még nem évült el, a kihágási eljárás ellene utólagosan is folyamatba lesz helyezhető. Területenkívüliséget élvezők és az országgyűlési mentelmi jog védelme alatt állók ellen, míg ezek az akadályok fennállanak és megfelelően el nem háríttatnak, vadászati kihágási eljárás nem indítható, s ha megindított: felfüggesztendő.

II. *Ügyfelek.* Ügyfelekként a vadászati kihágási eljárásban a vád — illetőleg panasz — képviselőjére jogosultak és a terhelt (a panaszlott) szerepelnek. A vád képviselőjére a hivatalból üldözendő vadászati kihágásoknál jogosultsága van a tisztügyésznek és a sértettnek.

¹ Vadászati törvény 43. §: „Vadászati kihágásokra nézve a hatósági illetőséget az elkövetés helye határozza meg. Ha az elkövetés helye szerint több bírói hatóság lenne illetékes, ezek közül a panaszló szabadon választhat.”

(R. B. Sz. 17. §.) Joguk konkurrens természetű s a vád képviselétéről az ügyész le is mondhat, ami a már folyamatban levő eljárás folytatását nem érinti. Magánpanaszra indított vadászati kihágási eljárásban ügyfelekként csak a panaszos sértett és a terhelt állanak egymással szemben s itt a tisztiügyésznek szerepe nincs. A tisztiügyész különben a közérdek képviselétére van hivatva s e minőségében az iratok megtekintésére, indítványok tételére, a tárgyaláson való részvételre és a hozott határozatok ellen jogorvoslatok emelésére jogosult. Erre való tekintettel a tett feljelentésekről s az eljárás fontosabb mozzanatairól hivatalból értesítendő. (R. B. Sz. 24. §.) A sértett a hivatalból üldözendő vadászati kihágások esetében az eljárásba a tárgyalás befejeztéig bármikor beavatkozhatik és minden olyan jogot gyakorol — a vád hatályos elejtésén kívül —, ami őt, mint magánvádlót, a magánpanaszra üldözendő vadászati kihágásoknál megilleti. A tisztiügyész vádképviselője mellett azonban szerepe és hatásköre inkább csak kisegítő jellegű, nevezetesen a tárgyalásra beidézendő, kiegészítő és pótidítványokat tehet, az iratokat megtekintheti és élhet a megengedett jogorvoslatokkal. Magánpanaszra üldözendő vadászati kihágásoknál sértett lévén a magánvádló, jogköre önállóbb, amennyiben a vád fölött kizárólag rendelkezik s azt ítélethozatalig bármikor elejtheti, ami az eljárás azonnali megszüntetését vonja maga után. Elejtettnek tekintetik a panasz, ha a magánindítványt a magánvádló visszavonja, az eljárás megszüntetését indítványozza, vagy a vád képviselétéről lemond, úgyszintén, ha a tárgyaláson idézés dacára sem személyesen, sem meghatalmazott által nem jelent meg, vagy oly határidőt, mely számára az eljárás megszüntetésének terhével volt kitűzve, elmulasztott és meg nem jelenését vagy mulasztását előzetesen ki nem mentette. Halála esetén fel- vagy lemenőági rokona, testvére, házastársa vagy örököse a halál napjától számított 15 nap alatt a panasz fenntartását bejelentheti.

A terhelt (panaszlott) az ügyiratok megtekintésére szintén jogosult s védekezését akár személyesen, akár meghatalmazott útján láthatja el. Joga van az eljárás során indítványokat tenni s igénybe veheti a megengedett jogorvoslatokat. A meghatalmazott általi képviselőlet esetén — legyen akár a sértettől, a magánvádlótól vagy jogutódjától, illetőleg a terhelt meghatalmazottjától szó — a meghatalmazás vagy hitelt érdemlő okirattal igazolandó, vagy az eljáró hatóság előtt előszóval mondandó jegyzőkönyvbe. Egyenesági rokonok és házastársak egymást, nemükre való tekintet nélkül, írásbeli, vagy a hatóság előtt előszóval adott meghatalmazás hiányában is képviselhetik.

Az eljárni hivatott közigazgatási hatóság valamely tagja (ítélőbíró, jegyzőkönyvvezető, ügyész) sem alsó, sem felső fokon nem járhat el illetékessége dacára sem és így bíróküldés szüksége áll elő, ha ellene hivatalból figyelembeveendő kizárási ok forog fenn¹ vagy a felek vala-

¹ Kizárási okok: ha a hatóság tagja maga a terhelt vagy sértett; ha a terheltnek vagy sértettnek hozzátartozója; ha az ügyben mint a terhelt vagy sértett vagy magánvádló meghatalmazottjaként közreműködött és ha tanuként vagy szakértőként ugyanazon ügyben kihallgatva. Felsőbbfokú elintézésnél ki van zárva az is, aki az alsóbbfokú elintézésben működött közre. (R. B. Sz. 39. §.)

melyike elfogulatlanságával szemben alapos okot tud felhozni és valószínűsíteni. Első fokon az ilyen elfogultsági kifogás csak a tárgyalás megkezdéséig, felső fokon pedig csak a jogorvoslat elintézéséig tehető. Az a hatósági közeg, mely az ellene emelt elfogultsági kifogás dacára is magát elfogultnak nem érzi, az eljárást folytathatja s a fél ilyenkor kifogását a jogorvoslatban érvényesítheti. A kizárt vagy elfogult hatósági közeg helyett ugyanannak a hatóságnak erre jogosított más tagja jár el. (R. B. Sz. 40—42. §§.)

III. *Magánjogi igények.* Már a V. T. 34. §-a kimondja, hogy ha a vadászati kihágásokkal kapcsolatban a vadállományban is kár okoztatott, a sértett a kihágási bíróság előtt egyúttal kártérítést is követelhet. A § feltételes szövegezéséből kitűnik, hogy a sértett, magánjogi igényeinek érvényesítését *nem köteles* a kihágási ügyben eljáró közigazgatási hatóságnál érvényesíteni, hanem fordulhat azokkal, ha tetszik, polgári bíróság elé is. A V. T. 45. § 1. és 2. bekezdése pedig világosan rendelkezik, hogy: „*A vadászati kihágások által okozott költségek és közvetlen károk, amennyiben az eljárás folyamán bejelentettek, a kihágás fölött hozandó ítéletben megállapítandók. Ha alapos megbíráslásuk bővebb bizonyítási eljárást igényelne s a kihágás fölötti ítélethozatalát késleltetné, a káros fél követelésével polgári perre utasítandó.*” A R. B. Sz. 43. §-a ezeket a kiindulópontokat tartva szintén szem előtt, azt a korlátozást állítja fel, hogy a rendőrbíróság a kár megítélésébe csak akkor mehet bele, ha a követelés járulékok nélkül 100 koronát meg nem halad, vagy a jogosult 100 koronát meg nem haladó összeggel elégszik és a cselekmény a kár nagyságára tekintettel, a törvény szerint súlyosabb minősítés alá nem esik. Továbbá, ha a kártérítési követelés tisztázása bővebb bizonyítást tenne szükségessé vagy az eljárást más okból késleltetné, a sértett még az előbb említett feltételek esetén is polgári perútra utasítandó. Egyébként az eljáró közigazgatási hatóság az eljárás bármely szakában megkísérélheti a magánjogi igényre nézve felmerült vitás kérdéseknek egyezség útján való elintézését.

IV. *Az eljárás megindítása.* Vadászati kihágási ügyekben az eljárás megindítása vagy hivatalból, vagy magánpanaszra történik.

Hivatalból: a) a tiltott időben való vadászat (V. T. 29. §); továbbá b) vadak fainak elfogása, madarak fészkeinek elrombolása, tojásaik elszedése (V. T. 30. §) és c) hasznos vadnak tiltott időben való lövése, vétele, eladása és az azzal való orgazdaság (V. T. 31. §), mint vadászati kihágások esetében.

Csak magánpanaszra tehető folyamatba a kihágási eljárás ezzel szemben: a) az egyszerű orvvadászat (V. T. 26. §); b) a minősített orvvadászat (V. T. 27. §); c) a vadászati jogosított megtámadása és a vadászat gyakorlásának akadályozása (V. T. 28. §); d) vadászebnek idegen területre való szándékos kivitele (V. T. 32. §) és végül e) nyájörző ebek kolononélküli tartása (V. T. 32. §), mint vadászati kihágások esetében.

Úgy a hivatalból, mint magánpanaszra üldözendő kihágások esetén az eljárás folyamatba helyezése a *feljelentés* alapján történik. A hivatalból üldözendő kihágásoknál minden hatóság és minden ható-

sági közeg a hivatali hatáskörében bármi módon tudomására jutott kihágásokról — az adatok és bizonyítékok közlése mellett — köteles feljelentést tenni, magától értetődően, hogy ilyen feljelentést bárki is tehet, különösen pedig az, aki a magánpanasz tételére is jogosítva volna, tehát a magánvadászterületeken vadászati jogosított vagy a vadászati jog haszonbérleje és haszonbérbeadója. Magánpanaszra üldözendő vadászati kihágásért ezzel szemben az eljárást csak akkor lehet megindítani, ha a feljelentést az arra jogosult magánfél vagy meghatalmazottja tette. Az erdő- és mezőőröknek, valamint más hatósági közegeknek törvényben vagy szolgálati szabályzatokban megállapított az a kötelessége, hogy a magánpanaszra üldözendő vadászati kihágásokról is kötelesek jelentést tenni a községi előljárásnál vagy más hatóságnál, illetőleg szolgálatadójuknál, ha ilyeneket hivatali eljárásaik közben észlelnek, csak azt a célt szolgálja, hogy a magánpanaszra jogosultak a rovásukra elkövetett vadászati kihágásokról biztosabban nyerhessenek értesülést.

A most mondott keretekben szabályozza a kérdést a V. T. 39. §-a is, bár több tekintetben pongyola szövegezéssel mondván: *„Az előbbi fejezetben meghatározott büntetéseknek kiszabása végett az illetékes bíróság nemcsak a vadászattulajdonos vagy haszonbérbeadó, avagy haszonbérbevevő panaszára, hanem a 29., 30. és 31. §-ok esetében a közrend fenntartására felállított hatósági vagy községi előjáróknak feljelentésére hivatalból is tartozik eljárni.”*

Magánpanaszra, mint említve volt, a sértett, illetőleg meghatalmazottja a jogosult. Sértett lehet pedig az a földtulajdonos, aki önálló magánvadászati terület jellegével bíró ingatlanán a vadászati jogot saját maga gyakorolja, továbbá az ilyen terület és a községi vadászterületek vadászati jogának haszonbérleje, valamint magánvadászati területek haszonbérbeadása esetén a haszonbérbeadó tulajdonos is.

A panaszra való jogosultság megvizsgálandó s a jogosulatlan oldalról emelt panaszt figyelembe venni nem lehet.¹

Minden vadászati kihágási feljelentés az eljárásra illetékes közigazgatási hatóság előtt írásban vagy előszóval, jegyzőkönyvbemondás útján teendő meg. Magánféltől azonban a feljelentést a községi előljáráóság, valamint más közigazgatási hatóságok és rendőri közegek is elfogadni és azt az illetékes közigazgatási hatósághoz eljuttatni kötelesek. A feljelentésnek magában kell foglalnia a feljelentő és a panaszlott nevét, lakhelyét, a személyazonosság megállapítására netalán szükséges adatokat, a panaszolt cselekmény megnevezését, elkövetésének helyét, idejét és egyéb körülményeit, a netalán okozott kárt, úgyszintén a panaszlotton kívül a jogkövetkezményekért törvény értelmében felelős harmadik személy nevét és lakhelyét. Elő kell adni benne

¹ Pl. vadásztársulat nevében csak az alapszabályok szerint erre feljogosított társulati tag emelhet panaszt; volt úrbéresek tulajdonát képező területen a politikai község képviseletében eljáró bírót panaszjog nem illeti; nem illeti ugyanitt a kincstári erdészeti alkalmazottat sem. Nem hivatalból üldözendő vadászati kihágás esetén panaszjoga a csendőrségnek nincs. Külön meghatalmazás hiányában fiú apa helyett kihágási panaszt nem tehet stb.

a bizonyítékokat és a netalán érvényesíteni kívánt magánjogi igényeket is. (R. B. Sz. 50. §.)

A feljelentés vagy magánpanasz elfogadása fölött a rendőri büntetőbíróság végzéssel határoz. A végzés ellen kétfokú felfolyamodásnak van helye. Elutasító végzés akkor hozandó, ha a megkeresett rendőri büntetőbíróság úgy találja, hogy hatásköre vagy illetékessége nincs, ha az eljárást kizáró körülményt állapíthat meg, vagy azt, hogy a magánpanaszra a feljelentő nem jogosult, avagy a törvényes határidőből kikésett, valamint, ha a panaszolt cselekmény kihágás jelenségeit nem mutatja.

Amennyiben visszautasító végzés hozatalára nem is merül fel szükség, egy esetben a kihágási eljárás mégis meghiusul és egy esetben felfüggesztendő. Meghiusul, ha a panaszolt cselekmény a rendes bíróságok hatáskörébe tartozó büntetendő cselekmény jelenségeit tünteti fel, mikor is az illetékes kir. ügyészséghez vagy kir. járásbíróshoz az egész ügy azonnal átteendő. (V. T. 27. §, R. B. Sz. 55. §.) Felfüggesztendő pedig akkor, ha annak megállapítása, hogy forog-e fenn kihágás, valamely magánjogi vagy közjogi, illetőleg közigazgatási vitás kérdés előzetes eldöntésétől függ. De mellőzendő a felfüggesztés, ha attól kell tartani, hogy a rendőri büntetőeljárás meghiusul, vagy ha az érdekelt fél a vitás kérdés eldöntésére szükséges külön eljárás megindítását az evégre számára kitűzött záros határidő alatt elmulasztja. (R. B. Sz. 58. §.)

A felsorolt akadályozó körülmények fenn nem forgása esetén már most a rendőri büntetőbíróság az eljárást valósággal megindítja, még pedig vagy azzal, hogy *büntetőparancsot* bocsát ki, vagy azzal, hogy *a netalán szükséges előzetes intézkedések foganatosítása után az ügy érdemleges tárgyalására határnapot tűz ki.* (R. B. Sz. 56. §.)

V. *Eljárás büntetőparancs kibocsátásával.* Új intézmény, melynek célja a közigazgatási kihágási eljárás egyszerűsítése és rövidítése. A büntetőparancsot, mely elsőfokú ítélet jellegével bír (R. B. Sz. 68. §), a vadászati kihágás fölött bíraskodó elsőfokú közigazgatási hatóság bocsátja ki, ha előrelátható, hogy a kiszabandó pénzbüntetés 30 koronát nem fog meghaladni. További előfeltétel, hogy a feljelentést hatóság, közhivatalnok vagy hatósági közeg hivatali hatáskörében szerzett közvetlen tapasztalata alapján tette legyen és valósága ellen aggodalom nem merült fel, vagy ha a feljelentés magánegyéntől is eredt, de a kihágás elkövetése köz- vagy magánokirattal vagy más bizonyítékkal valószínűsítve van s alapossága felől az eljáró büntetőbíró is meggyőződött és ezenfelül — magánpanaszra üldözendő kihágásnál — a feljelentést arra jogosult, illetőleg igazolt meghatalmazottja tette. Kiskorú tettessel szemben büntetőparancs nem bocsátható ki, valamint akkor sem, ha a sértett a kihágás elbírálásával kapcsolatban egyúttal magánjogi igények megítélését is kéri. (R. B. Sz. 62—63. §§.) A büntetőparancs ítéletszerű tartalmának nélkülözhetetlen része a terhelt megfelelő kioktatása arról, hogy a kibocsátott parancssal szemben miféle jogorvoslatokat és mimódon vehet igénybe. (R. B. Sz. 64. §.) Míután a büntetőparancs közvetlenül a szabályszerű kézbesítő hatósághoz kül-

detik: a jelzett felvilágosítások és magyarázatok eszközésére a kézbesítő közeg is kötelezve van.

A terhelt a kézbesítéstől számított 15 nap alatt a büntetőparancs mellőzését és rendes tárgyalás tartását kérheti, de ha a kitűzött tárgyaláson sem személyesen, sem képviselője által nem jelenik meg, a bíróság a büntetőparancs végrehajthatóságát tárgyalás nélkül kimondja. (R. B. Sz. 67. §.) Amennyiben a terhelt csak a büntetést vagy annak mérvét kifogásolja, de a kihágás elkövetését elismeri: a kézbesítéstől számított 15 nap alatt a büntetőparancsot a II. fokú hatósághoz megfellebbezheti. A büntetőparancsba való belenyugvás esetén a pénzbüntetés lefizetésére halasztást vagy részletfizetési kedvezményt kérhet.

VI. *Rendes eljárás.* Rendszerint a tárgyalás kitűzése az eljárás első mozzanata. Nincs kizárva azonban, hogy ép az eljárás sikere érdekében bizonyos előzetes intézkedések válhatnak szükségessé a terhelt személye tekintetében, vagy a kihágás nyomainak megállapítása, az elkobzandó tárgyak, bűnjelek és egyéb bizonyítékok megszerzése és biztosítása céljából. Ide tartozik tulajdonképen a vadászati kihágáson tetten kapott igazoltatása és esetleges bekísérése is, melyre a V. T. 42. §-a már a vadászati jogosítottat is felhatalmazza. (Lásd 35. §, V. alatt.) Ennél többre, nevezetesen a terhelt előzetes letartóztatására, vadászati kihágási ügyekben, melyek csak pénzbüntetéssel büntethetők, a rendőrbíróságnak joga nincs. Ellenben az elkobzásnak alávetett tárgyakat, úgymint tiltott vadászati eszközöket, lőfegyvereket, tilos időben elejtett hasznos vadakat és bűnjeleket, melyek a bizonyításhoz is szükségesek, ha megőrzésük máskép biztosítva nem volna, előzetes intézkedésként le kell foglalni és hatósági őrizetbe venni. Ennek érdekében a rendőrbíróság házkutatást, személyneműmozgást és hatósági szemlét is rendelhet el, valamint előzetes kihallgatást is kivételesen oly tanuknál, kiknek kihallgatása elkerülhetetlenül szükséges, de a tárgyaláson való megjelenésük el nem hárítható akadályokba ütközik, vagy akik életveszélyesen betegek. (R. B. Sz. 86—101. §§.)

Az érdemleges tárgyalás a kitűzött határnapon tartandó meg s lehetőleg ugyanaz napon be is fejezendő; ettől eltekintve, az érdekelt felek az ügy tárgyalása végett az ítélkező közigazgatási hatóság előtt bármely napon megjelenhetnek s a tárgyalás előzetes idézés nélkül is megtartható. Az idézésre meg nem jelent, vagy a tárgyalásról annak befejezése előtt eltávozott terhelt távolléte a tárgyalás megtartását, illetőleg folytatását és az ítélet meghozatalát nem akadályozza, a menthető távolmaradás azonban az igazolás rendkívüli jogorvoslatára ad igényt. Ha a megidézett magánpanaszos marad el a tárgyalásról és elmaradását előzetesen ki nem mentette, a vád elejtettnek tekintendő és az eljárás a magánpanaszos költségekben való elmarasztalásával megszüntetendő. Az engedelem nélkül meg nem jelent tanuk, amennyiben kihallgatásuk nem mellőzhető, új határnapra idézendők be és emellett 100 K-ig terjedhető és az 1879. évi XL. t.-c. 22. §-ának alkalmazásával behajthatatlanság esetén elzárásra átváltoztatható pénzbüntetéssel büntetendők. Hasonló a helyzet az igazolatlanul távolmaradó és megidézett szakértőkre nézve is. (R. B. Sz. 102—114. §§.)

Maga a tárgyalás szóbeli és nyilvános. Közelebbi szabályozása a rendfenntartás, a megnyitás és vezetés, a bizonyításfelvétel, a terhelt és tanúk kihallgatása, eskübevétel, szakértők alkalmazása, a tárgyalás befejezése és a tárgyalási jegyzőkönyv tekintetében a modern szóbeli és közvetlen kontradiktórius eljárások elvei és rendszere szerint vitetett keresztül és itt tüzetesebb ismertetést, miután már nem speciális vadászati, hanem általános kihágási eljárás, nem igényel. (R. B. Sz. 115—149. §§.) Mindössze a bizonyítás kérdésére vonatkozóan emelendő ki annyi, hogy a vadászterületen való felvigyázással megbízott személyeknek hit alatt tett vallomása a V. T. 40. és 41. §-a szerint az ellenkező bizonyításáig teljes bizonyítékot szolgáltat, de csak akkor, ha az illető felvigyázók nagykorúak, felvigyázói minőségük eleve be volt jelentve s erről hivatalos bizonyítványuk is van s végül hamis eskü, hamis tanuzás, hamis vád, lopás, rablás, zsarolás, sikkasztás, zártörés, orgazdaság, csalás vagy okirathamisítás büntette vagy vétsége miatt soha büntetve nem voltak.¹ Ellenkező esetben hitletételre nem is bocsáthatók. (Lásd bővebben XIII. fejezet.) Egyébként az, hogy a kifejezetten vadászati felügyelettel való megbízatás csakugyan fennforog-e (kétes lehet pl. erdőőrnél), szorosán megvizsgálandó.

A kihágási eljárást, meg nem jelenés, panasztól való elállás vagy egyéb, az eljárást kizáró körülmény esetén hozandó megszüntető végzés kivételével az ítélet fejezi be, melyben a terhelt vagy felmentetik, vagy bűnösnek mondatik ki. Enyhítő és súlyosbító körülmények az ítéletnél figyelembe veendők.² Felmentésnek akkor van helye, ha a panasz tárgyává tett cselekmény nem képez vadászati kihágást, ha továbbá a terhelt tettessége bizonyítást nem nyert és végül, ha a beszámíthatóságot kizáró, vagy büntethetőséget megszüntető ok forog fenn.

Az ítéletnek az érdemben való rendelkezéseken kívül intézkednie kell a költségek hordozása, a lefoglalt tárgyak elkobzása vagy visszaadása, az esetleg döntés tárgyává tett magánjogi igények kérdésében; továbbá atekintetben is, hogy az esetleg behajthatatlanná minősülő pénzbüntetés milyen tartamú elzárásra változtattatik át és hogy a befolyó pénzbüntetés hova fordítandó. Oly kérdések, melyek eldöntése külön eljárásnak van alávetve, így a vadászati jegy visszavonása iránti rendelkezés az ítéletbe be nem vonhatók.³ Az egész ítélethez a szükséghez mért terjedelemben indokolás készítendő.

¹ A panaszos megbízott, de sem fel nem esketett, sem be nem jelentett vadórének terheltő vallomása a marasztalásra egymagában elegendő alapot nem ad. (B. M. 1891 április 29-én 1016. kih. sz. *Egerváry*, I. köt. 180 l.) Bűnvádi eljárás alatt álló vadőr vallomása aggályos és így a V. T. 40. §-ában kimondott bizonyító erővel nem bír. (B. M. 1899 okt. 20-án 2658. kih. sz. *Egerváry*, I. köt. 184. l.)

² Enyhítő körülmény a büntetlen előélet, az önkéntes bevallás, megelőzően elkövetett vadászati kihágások az 1883. évi XIII. t.-c. 36. § c) pontja alapján csak annyiban számítandók be súlyosbító körülményként, ha az előző kihágás büntetésének végrehajtása óta 3 év még nem telt le.

³ Nem lehet pl. a vadászati kihágásra kimondott büntetés mellett a vadászati jegy iránti bejelentés láttamozásának három évig leendő megtagadását is kimondani, mert az nem tartozik a kihágási eljárás és ennek rendén hozott ítélet keretébe. (Eseteket lásd *Egerváry*, I. köt. 262. és köv. l.)

Eljárási költségekhez a következők számítandók: az eljáró tisztviselő útiköltsége és napidíja (amennyiben arra a fennálló szabályok szerint igénye van), a magánvádlnak és a sértettnek készkiadásai; tanudíj, szakértő (becsüs, tolmács) díja, végrehajtási költség. Magánpanaszosnak, tanunak és szakértőnek költséget megállapítani azonban csak akkor lehet, ha azt a tárgyaláson kérte. A költségeket az elmarasztalt terhelt viseli; több marasztaltat a költségek egyetemlegesen terhelnek. Felmentés esetén — a hivatalból indított vadászati kihágási eljárás költségei, valamint a behajthatatlannak bizonyult költségek — a sértett költségeinek kivételével és némi megszorításokkal¹ az eljáró hatóság pénztárára szállnak. A magánpanaszra folyamatba helyezett kihágási eljárás költségeiben pedig — vádlott felmentése esetén — a magánpanaszost kell marasztalni.² Hasonlóképp, ha az eljárás ítélet előtt megszüntetett. Tudva hamis és feltűnően gondatlan feljelentés alapján indított eredménytelen eljárás költségeit; ideértve a terheltnek szükséges készkiadásait is: az alaptalan feljelentés tevőjére kell áthárítani s őt abban marasztalni. Lefoglalás és elkobzás tárgyát a vadászati kihágási eljárásban a vadászatra használt tiltott eszközök, az orvvadász lőfegyvere és vadászati felszerelése,³ valamint a V. T. 31. §-ában szabályozott kihágás esetén a tilos időben elejtett vad képezik. A lefoglalás és elkobzás törvényes jogalapja az 1878. évi V. t.-c. (büntetőtörvény) 61. §-a, mely elvi tételként állítja fel a szabályt, hogy mindazon tárgyak (bűnjelek), melyek büntett vagy vétség elkövetésére szolgáltak, elkobzandók. A kihágási törvény (1879. évi XL. t.-c.) 12. §-a értelmében pedig „a büntettekéről és vétségekről rendelkező büntetőtörvénykönyv általános határozatai, amennyiben ezen (a kihágási) törvény ellenkezőt nem állapít meg, a kihágások eseteiben is alkalmazandók”. Miután a V. T. a tilos időben lőtt hasznos vad elkobzásán kívül (31. §) az elkobzás egyéb eseteiről nem tartalmaz rendelkezéseket, az így hagyott hézagot a kihágási törvény vonatkozó intézkedései pótolják ki.

Az orvvadászoktól elszedett fegyverek az 1884 november 27-én kelt 63.477/1884. B. M. sz. rendelet értelmében a közigazgatási hatóság központjába szállítandók, hol használhatatlannokká tételve, nyilvános árverésen mint nyersanyag értékesítendők. Nagyobb értéket képviselő

¹ A felmentettet is marasztalni lehet t. i. oly költségek viselésében, melyeket vétkes mulasztásával ő okozott. (R. B. Sz. 214. §.)

² V. T. 45. § 3. bekezdése: „Ha a panaszlott a vádtól felmentetik, költségei a magánvádlnak ellen megítélendők.”

³ Vadászfelszerelés alatt minden olyan és az orvvadásznál kapott tárgyat értünk, melyek természetük szerint a vadászatra felhasználhatók s melyeket a tulajdonosuk is állandóan erre a célra szokott alkalmazni. Pl. a fegyveren és kutyán kívül a vadásztáska, a vadcsalogató szerszámok, a patronok, sörét, löporkészlet és az ezek elhelyezésére való hátizsák, löportartó, vadászbót, vadászkés, kutyakorbács, vadászszíp, patrontáska, távcső, csalogatómadarak (uhu, sólyom). Szekerek, szánkók csak annyiban, amennyiben a vadászok szállítására vagy a vad belopására valók (cserkésző szekerek), ellenben, ha csak a vadászat utáni használatra rendeltetvők, pl. a zsákmány el- és a vadászok hazaszállítására már nem. Elkobzandó vadászati felszerelés továbbá minden csapda, hurok, háló stb., mint az alattomos vadászat eszköze.

fegyverek az értékesítésnél kivételesen oly egyének kezébe juttathatók, kik vadászásra nem gyanusak.¹ „Központ“ alatt kis- és nagyközségek és rendezett tanácsú városokra nézve az alispán, törvényhatósági jogú városban a polgármester és Budapesten a rendőrfőkapitány értendő.² Az elkobzott fegyverek és vadak után befolyó vételár a kihágási ítéletben megállapított pénzbüntetéssel együtt az 1901. évi XX. t.-c. 23. §-a értelmében és a V. T. 36. §-ának félretételével, felerészben a községet illeti, felerészben pedig a pénzügyminiszter kezelése alá tartozik. A községnek jutó félrészt községi szegényügyi célra fordítandó, a pénzügyminiszter által kezelendő félrészt viszont az állami költségvetés rendes bevételei közt irányoztatik elő és megfelelő arány szerint az igazságügyi, földművelésügyi és kereskedelemügyi miniszteri tárca javára fordítandó.

Amennyiben az ítélet alá vont vadászati kihágással vadászati adójövedéki vagy fegyveradó-jövedéki kihágások volnának halmazatban, az ügy a jövedéki kihágások megtorlása és az evégből szükséges különálló jövedéki eljárás lefolytathatása végett az illetékes pénzügyigazgatósághoz átteendő.³ Ezt oly esetben sem szabad elmulasztani, ha a panaszlott a vadászati kihágás alól ugyan felmentetett, de a jövedéki kihágás fennforgására alapos gyanu van.

VII. *Jogorvoslatok.* A R. B. Sz. rendes jogorvoslatként végzések ellen a *felfolyamodást*, ítélet ellen a felebbezést határozza meg, rendkívüli jogorvoslatokként pedig az *igazolást*, *újrafelvételt* és a *kivételes felülvizsgálatot* szabályozza.

a) A felebbezés és felfolyamodás határideje a határozat kihirdetését vagy a kézbesítést követő naptól számított 15 nap. Előterjeszthető az I. fokon eljáró rendőri büntetőbírósnál írásban vagy szóbelileg is, holott rövid jegyzőkönyv vétetik fel róla. Ha nem illetékes helyen nyújtatott be, az átvevő hatóság azt az illetékes rendőri büntetőbíróshoz haladéktalanul átteszi. Hivatalból végzéssel visszautasítandó az oly felebbvitel, mely a) elkésve, b) jogosulatlan által és c) felebbvitellel meg nem támadható határozat ellen adatott be. Az a) esetében, ha ugyan nincs a felebbvitel mellett egyidejűleg igazolási kérelem is, az elutasító végzés ellen felfolyamodás nem foghat helyet. A b) esetében az elutasítás ellen a másodfokig, a c) esetében pedig harmadfokig lehet felfolyamodással élni.

Felebbezésre a hivatalból üldözendő vadászati kihágások fölött hozott ítélet ellen joga van: a tisztiügyésznek, akár a terhelt javára, akár terhére, még akkor is, ha az eljárásban nem vett részt. Joga van továbbá a terhelt javára felebbezni magának a terheltnek és az ő törvényes képviselőjének, meghatalmazottjának és házastársának, de utóbbiak felebbezését a terhelt visszavonhatja, és végül, de csak

¹ Rend. Tára, 1884. évf. 1626. l.

² B. M. 61.219/1890. sz. rendelet 1890 szeptember 8-ról. (Rend. Tára, 1890. évf. 1624. l.)

³ Például, ha a tettes a V. T. 26. vagy 27. §-ában szabályozott orvvadászatot, a fegyveradó alól elvont löfegyverrel követte el. Vagy, ha a vadászati kihágást elkövetőnek vadászjegye nincs.

az ítélet magánjogi igényekre vonatkozó része ellen, a terhelt örökösének. Viszont a terhelt terhére felebbezési joga van a magánpanaszt tevő magánvádlónak, továbbá annak a sértettnek, ki a hivatalból üldözendő vadászati kihágás esetében a vád képviseletében beavatkozván közreműködött, vagy magánjogi igényeket érvényesített, és ugyanezen magánjogi igények tárgyában a sértett jogutódának.

A felebbezés rendszerint *kétfokú*, de olyan esetben, mikor az első- és másodfokú ítélet egybehangzóan marasztaló s a kiszabott büntetés 30 koronát meg nem halad, a felebbezés korlátozva van azzal, hogy harmadfokú elbírálás alá az ügy nem vihető. Ha azonban az ítéletet arra nem jogosult hatóság, vagy igen, de kizárási ok fennforgása mellett hozta, ha területenkivüliségi vagy személyes mentességi, illetőleg mentelmi jog sértetett meg, ha az ítélet a vád tárgyát ki nem meríti, avagy érthetetlen, ellentmondó stb., más és a R. B. Sz. 178. és 179. §-ában felsorolt, de a vadászati kihágások szempontjából kevésbé aktuális kivételes esetekben: a felebbezés II. fokra való korlátozása eszik.

A végzések ellen rendszerint egyfokú felfolyamodás foghat helyet. A felebbezésnek halasztó hatálya van, a felfolyamodásnak ellenben nincs. (R. B. Sz. 180—184. §§.)

A rendkívüli jogorvoslatok egyike a határnapok és határidők elmulasztásának *igazolása*. Igazolással a tárgyalási határnap elmulasztása miatt csak a mulasztó felek, a felebbviteli határidő elmulasztása miatt pedig csak a felebbvitelre jogosultak élhetnek. Előterjesztésének határideje az akadályozó körülmény megszűntét követő naptól számított három nap s bejelentése akár szóval, akár írásban az eljáró elsőfokú rendőri büntetőbírósnál történhetik. Az igazolási kérelemben a mulasztás oka és az ezt igazoló adatok a rendelkezésre álló bizonyítékokkal együtt bemutatandók. Tárgyalási határnap elmulasztásának igazolása fölött a rendőri büntetőbíróság határoz, szükség esetén az érdekeltek meghallgatásával, egyébként tárgyalás nélkül. Jogorvoslati idő elmulasztásának igazolása az igazolással együtt előterjesztett jogorvoslattal a jogorvoslat fölött dönteni hivatott hatóság döntése alá tartozik. Halasztó hatálya az igazolási kérelemnek nincs, de a határozat végrehajtása indokolt esetben az igazolás jogerős elintézéséig felfüggeszthető. Az igazolásnak helytadó végzés ellen felfolyamodni nem lehet. (R. B. Sz. 185—190. §§.)

A második rendkívüli jogorvoslat az *újrafelvétel*. Valamely jogerősen befejezett vadászati kihágási ügynek újrafelvételét az elítélt terhelt érdekében elsősorban maga az elítélt vagy törvényes képviselője, házastársa kérheti és ezeken kívül a tisztiügyész is, a következő esetekben:

a) ha jogerős büntetőítélettel meg van állapítva, hogy az eljárás rendén az elítélt ellen az ítéletre is befolyást gyakorolt hamis vagy hamisított okiratok valódiakként használtattak fel, avagy hamis tanúzás, vagy hamis szakértői vélemények adtak fel;

b) ha ugyancsak jogerős büntetőítélettel igazolható, hogy az ügyben eljáró valamely hatósági tag meg volt vesztegetve, vagy egyéb

büntetendő természetű kötelességszegést követett el és e körülményeknek az ítéletre gyakorolt befolyása kizártnak nem tekinthető;

c) ha a kérelmező oly lényeges új tényt vagy bizonyítékot hoz fel, melyről feltehető, hogy az alapeljárásban nem használhatta s mely akár egymagában, akár az alapeljárás rendén felhozottakkal az eljárás megszüntetését, vagy a vádlott felmentését, vagy cselekményének enyhébb büntetés szerinti minősítettését teszi valószínűvé, és végül

d) ha nyilvánvaló, hogy a terheltet ugyanazon cselekményért ismételten ítélték el.

Az a), b) és c) eseteiben az újrafelvételt a tisztiügyész, a sértett, illetőleg a magánpanaszos a terhelt elítéltetése végett is kérhetik, ha az újra felvenni kért kihágási ügy felmentéssel vagy megszüntető végzéssel nyert befejezést. A c) esetében önként érhetőleg azzal a változással, hogy az új bizonyítékok stb. a terhelt elítéltetését teszik valószínűvé.

Magánpanaszra üldözendő vadászati kihágásoknál a panasz visszavonása (vádelejtés) az újrafelvételt kizárja.

Az újrafelvétel iránti kérés fölött az az elsőfokú rendőri büntetőbíróság dönt végzésileg, amely az ügyben eredetileg eljár. Ha az újrafelvételnek helyt ad: végzése ellen felfolyamodásnak helye nincs. A megtartandó újrafelvételi tárgyalás után az elért eredményhez képest az alapeljárás rendén hozott határozat hatályon kívül helyezhető és új határozat hozható, vagy a régi határozat hatálya tovább is fenn tartatik. Amennyiben az újrafelvétel a terhelt javára rendeltetett el: az eredeti ítéletben megállapított büntetésnél súlyosabb büntetés semmi körülmények közt sem szabható ki. A felebbvitel és egyéb jogorvoslatok szempontjából az általános szabályok alkalmazandók. Halasztó hatálya az újrafelvételnek az eredeti ítélet végrehajtására nincs, de az indokolt esetben felfüggeszthető.

Kivételes felülvizsgálatnak a tisztiügyész kezdeményezésére csak akkor van helye, ha valamely jogerős kihágási ügyben kelt határozat, mely harmadfokú elbírálásban részesült, nyilván törvénybe ütközik. Erre a kivételes felülvizsgálatra csak a harmadfokú hatóságnak van hatásköre, mely, ha az ügyészi előterjesztést alaposnak találja, a megtámadott határozatot törvénysértő részében megsemmisítheti és az elítéltet felmentheti vagy új eljárást rendelhet el, illetőleg hatáskör hiányában hozott ítéletnél annak megsemmisítése mellett az ügyet megfélelő, illetékes hatóságához utasítja. (R. B. Sz. 191—196. §§.)

VIII. *Eljárás a felebbviteli hatóságok előtt.* Amennyiben a felebbvitelt kizáró és az elsőfokú hatóság részéről figyelembe nem vett okok forognak fenn, a felebbvitel a másodfokú hatóság által felülbírálat nélkül visszautasítandó. Ha pedig maga a határozat érdemben felülbírálatonak, a tényállás kiderítésének hiányosságai okán — nem mutatkoznék — az elsőfokú határozatot a felebbviteli hatóság *feloldja*, lényeges eljárási szabályok megsértése vagy helytelen alkalmazása esetén viszont *megsemmisíti* és az alsófokú hatóságot mindkét esetben új eljárásra vagy új határozathozatalra utasítja. A feloldás vagy megsemmisítés a határozatnak akár egészére, akár egyes részére vonatkozhatik. Amennyiben

a másodfokú hatóság az eljárás megsemmisítésével az ügynek más hatósághoz való áttételét rendelné el, amit megfelelő esetben szintén megtehet: ebbeli végzése ellen felfolyamodásnak van helye.

Erdemlegesen felülbíráható ügyekben az alsóbbfokú határozat egészben vagy részben helybenhagyható, megváltoztatható vagy kiegészíthető. A határozat ítéletileg mondatik ki, valamint akkor is, ha az alsófokú határozat csak részben bíraltatott felül érdemileg, részben azonban megsemmisített vagy feloldatott.

A felebbviteli bíróság határozatát csak az eljárás rendén felvett bizonyításra alapíthatja; novumok tehát előtte nem érvényesíthetők, valamint az is ki van zárva, hogy a felebbvitelben előterjesztett kérelem korlátain túlmenve, az ügy egyéb vonatkozásait is vizsgálat tárgyává tegye.

A terhelt javára igénybevett felebbvitel esetén az eredetileg kiszabott büntetés fel nem emelhető; ellenben az elítélt terhére használt felebbvitelnél az elsőfokú határozatnak az ő javára való megváltoztatása és enyhítése helyt foghat.

A harmadfokú elbírálásnál követendő eljárást a belügyminiszter saját hatáskörében szabályozza. A költségek tekintetében az I. fokban való eljárásnál adott szabályok az irányadók a felebbviteli eljárásban is. (R. B. Sz. 197—209. §§.)

IX. *Végrehajtás.* Az ítéletet általában csak jogerőre emelkedése után szabad végrehajtani, míg a végzések rendszerint jogerőre emelkedésük előtt is végrehajthatók. A közelebbi szabályok tekintetében, az esetleg ítéleti megállapítás alá vont magánjogi követelések behajtását is ideértve, utalunk a szövegben eddig főbb vonásai szerint ismertetett 65.000/1909. B. M. számú rendőrbíráskodási szabályzat (R. B. Sz.) 217—236. §-aira.

XIII. FEJEZET.

A vadászszemélyzet.

Vadászszemélyzet alatt a V. T. értelmében azokat értjük, kik a vadászat és vadászterületek felügyeletével, gondozásával vannak élet-hivatásszerűleg, esetleg meghatározott idő tartamára megbízva, illetőleg alkalmazva azok részéről, kiket a vadászati jog és annak gyakorlása törvény vagy szerződés alapján megillet.

A vadászszemélyzet hivatása természetszerűleg összekapcsolódik a vadászati jog védelmével, mert míg egyfelől a vadászterületek gondozásával és a vadállomány óvásával, tenyésztete körüli tevékenységével a vadászat eredményességét biztosítja és előmozdítja, másfelől a vadászatjog sérelmeivel szemben megelőző, elhárító szerepe van és a hatóságok ebbeli feladatait megkönnyíti, támogatja. Erre való tekintettel a vadászszemélyzet tagjainak jogállását törvényeink különleges módon szabályozták s hivatásszerű kötelességeik végzésében a hatósági közegeknek kijáró fokozottabb védelemben részesítették.

A vadászszemélyzethez való tartozás közszolgálati és magán-szolgálati alkalmaztatáson alapszik. Legtöbbször szoros kapcsolatban

áll az erdők felügyeletével és az erdészeti ügyek adminisztrációjával. Ez felel meg a történelmi fejlődésnek is s hazánkban az erdészeti igazgatásban a két ügkör szintén egyesítve van.

Az állami erdészeti alkalmazottak ugyan a közvetlen vadászati felügyelet gyakorlásával magasabb fokon nem foglalkoznak s a vadászat körüli hivatalos tevékenységüket inkább csak az állami tulajdont képező vadászterületeken való vadászati adminisztráció, főleg e területeknek haszonbérbeadási úton leendő vadászati értékesítése és az akörüli eljárás meríti ki. Alsóbb fokon joghelyzetük, vadászati hatáskörük, különleges védelmük azonos a nem köz-, hanem magánalkalmazotti minőségben eljáró vadászati felvigyázókéval, magától értetődően, hogy bármily magasabb erdészeti közalkalmazottat is megilletik mindazon jogok s mindaz a speciális jogvédelem, mely amazok javára fennáll, ha oly helyzetbe kerülnek, melyben a vadászati felvigyázatot közvetlenül saját személyükben gyakorolhatják.

A vadászati felvigyázókon kívül a vadászszemélyzethez tág értelemben véve és helytelenül azokat is oda szokták érteni, kiknek feladata a vadászati jognak a jogosított általi kigyakorlásánál a pusztá segédkezésben áll. Az ilyen segédkezési minőségben való közreműködés, ha emberek cselekvősegeiben is nyilvánul meg, tulajdonképen azt a szerepet jelenti, amit bármely vadászati eszköz betölt. Így a hajtók, vadhordozók, vadászeselédék s bármilyen célból és címen vadászat közben felhasznált segédmunkaerők a „vadászszemélyzethez“ nem tartoznak s annak kiváltságos helyzetét nem élvezik. Nem változtat ezen az a körülmény, hogy adott esetben a vadászszemélyzet egyik-másik tagja szintén fejthet ki oly tevékenységet, mely voltaképi hivatás-köréből kiesik és lényege szerint vadászati segédmunkát jelent.

A vadászszemélyzet ügköre, mely a beletartozók kiváltságos állását megalapozza, a vadászatnál való segédkezést meghaladó, magasabb természetű és mindenesetre szakértelmet és külön képzettséget igénylő feladat. Erre való tekintettel a vadászszemélyzethez való tartozás és az abban való alkalmazás nem önkényes, hanem törvényben vagy törvényerejű rendeletekben megszabott feltételektől függő. Ahol ezeknek a feltételeknek a megtartása elmulasztott, vadászeselédi viszony keletkezhetik ugyan, de az alkalmazottnak a vadászszemélyzethez való tartozás jellege hiányzik. A vadászati felvigyázás és az azzal járó jogok gyakorlását biztosító különleges jogállás a magasabb erdészeti képzettséggel bíró egyéneknél, az őket köz- vagy magánhivatali megbízásból megillető hatáskörben önként érthetőleg ipso jure bennfoglaltatik.

A kérdés tüzetesebb vizsgálatát tehát a vadászszemélyzet alsó fokára, az egyszerű vadászati felvigyázókra, az úgynevezett „vadőrök“-re kell szorítanunk, annál is inkább, mert a közvetlen vadászati felvigyázás feladata voltaképen az ő kezükbe van letéve.

A vadászati felvigyázás meglehetősen sokágú tevékenységet foglal magában. Jelenti nevezetesen elsősorban a vadászterületek és az azon élő vadállomány őrzését és a jogosulatlan vadászás ellenőrzését és megakadályozását. Jelenti továbbá a vadállomány nyilvántartását, gondo-

zását s tényészetének minden alkalmas módon való biztosítását. Mindkét fővonatkozásban a vadászati felvigyázók a büntetőtörvénykönyv (1878. évi V. t.-c.) 166. § 3. pontja szerint, törvényszerű alkalmaztatásuk feltétele mellett, *hatósági közegeknek* tekintetnek, akiknek hivatásszerű kötelességeik gyakorlása közben erőszakkal vagy veszélyes fenyegetéssel való akadályozása, cselekvésre való kényszerítése, tetteleges bántalmazása ugyanazon törvénycikk 165. §-a értelmében hatóság elleni erőszak büntetnének minősül és ehhez képest büntetendő.

A vadászszemélyzet tagjai az őket hivatásszerű eljárásaikban megillető hatósági jellegből folyólag vannak feljogosítva arra, hogy a jogosulatlan vadászáson kapott egyéneket, ha azok magukat ismeretlennek, nevüket eltagadták, vagy állandó lakhelyük ismeretlen, a községi előljáráshoz bekísérjék (V. T. 42. §); a területen talált gyanús egyéneket megmotozhassák s az azoknál levő vadászati eszközöket lefoglalják. Ezek ellen a tevékenységek ellen, mert azok jogos önségélykép minősülnek, védekezésnek, ellentállásnak helye nincs. Az ellentállókkal szemben és szükség esetén a vadászszemélyzetet megillető fegyverviselési és használati jog adja meg a megfelelő nyomatékot. A vadászati felvigyázók hit alatt teendő vallomása, továbbá, a V. T. 40. §-a szerint, amíg az ellenkező be nem bizonyíttatik, teljes bizonyító erővel bír.

Mindezen különleges jogoknak előfeltétele azonban az, hogy a vadászszemélyzet tagjainak alkalmazása a törvény kívánalmainak megtartásával történt legyen.

Az idevonatkozó közelebbi rendelkezéseket a földművelésügyi miniszternek a belügyminiszterrel egyetértőleg 1893 május 22-én kiadott utasítása állapítja meg,¹ mely szerint a vadőri szolgálatra a m. kir. erdőőri szakiskola végzése és az erdőőri szakvizsga letétele kvalifikál, amennyiben pedig a mondott szakiskola teljes elvégzése, illetőleg az erdőőri szakvizsga megszerzése hiányzanék, avagy annak letételét másnemű előírt kellékek fenn nem forgása akadályozná a földművelési miniszter által évenként megjelölendő helyen és az erdőőri szakvizsgákkal kapcsolatban kiállandó vadőri szakvizsga.

A vadőri vizsgára való becsátás előfeltételei az írni-olvasni és a négy számtani alapművelet szerinti számolni tudás, legalább 3 évi gyakorlati szolgálat, betöltött 20. életév és feddhetetlen magaviselet. Megfelelő testi fejlettség, illetőleg egészségi állapot hiteles orvosi bizonyítvánnyal igazolandó. A vizsgára becsátásra az a kir. erdőfelügyelő ad engedélyt, kinek kerületében a vizsgára jelentkezett lakik.

A vizsgálóbizottság elnökét az országos vadászati védegylet és a kir. erdőfelügyelőség meghallgatásával a földművelésügyi miniszter rendeli ki s a szóban és megelőzően írásban kiállandó vizsgálat mindazon tárgyakat és ismereteket magába öleli, melyeket a vadőrnek vadőri szolgálata sikeres teljesítése érdekében tudnia kell. Az írásbelileg megoldandó feladat valamennyi vizsgára jelentkezettre ugyanaz. A képesítés egyhangúan vagy szavazattöbbséggel történik, a fokozatok „kitűnően

¹ Lásd *Rend. Tára*, 1893. évf. 206. sz. (1947. I.)

jártas“, „jól jártas“ és „kielégítően jártas“. Sikertelenség esetén a vizsgálat egy-egy év múlva, egyébként két ízben megismételhető. Harmadszori ismétlésnek helye nincs. A vizsgálatról szóló jegyzőkönyv a miniszterhez terjesztendő fel s az elnök s két vizsgálóbizottsági tag által aláírott vadőri vizsgabizonyítvány a földművelési miniszter nevében állíttatik ki.

Ezzel a bizonyítvánnyal teljesen egyenértékű az erdőőri szakvizsgabizonyítvány és az erdőőri szakiskola teljes elvégzése.

Az Országos Rokkantügyi Hivatal *Bia* községben hadirokkantak részére féléves tanfolyammal külön vadőri szakiskolát szervezett, melyet azonban az Országos Hadigondozó-Hivatal 1917 okt. havában beszüntetett s helyette a földművelésügyi miniszter a m. kir. erdőőri szakiskolák mellett állított fel vadőri szakiskolákat egyéves tanfolyammal. Az ezen vadőri szakiskolákba való felvétel módozatai minden tanév elején rendelettel tétetnek közzé.¹

Amíg valamely vadászati alkalmazott a vadőri esküt le nem tette, vadőri szakvizsgálója dacára is csak vadászeselédként tekintendő. Az eskü letételénél a V. T. 41. § következő rendelkezései veendőek figyelembe:

„Az előbbi §-ban (V. T. 40. §) említett felvigyázó személyek hiteltételre csak akkor bocsáttatnak, ha a) nagykorúak, b) hamis eskü, hamis tanúzás, hamis vád, lopás, rablás, zsarolás, sikkasztás, zártörés, orgazdaság, csalás vagy okirathamisítás büntette vagy vétsége miatt soha büntetve nem voltak; c) az illetékes hatóság előtt felvigyázói minőségük eleve bejelentetvén, efelől hivatalos bizonyítvánnyal vannak ellátva.“ Az eskü bevételére az 1912 február 1-én 19.426/911. sz. alatt kelt F. M. rendelet² szerint a főszolgabíró, illetőleg polgármester, Budapesten a kerületi előjáróság illetékes.³ Minden esküt tett vadőr az eskü letételéről a V. T. fenti §-ában jelzett bizonyítványt kap és 3 nap alatt esküjétől számítva tartozik a kir. adóhivatalnál „Főlesketett vadőr“ felírású bádoggjelvényt szerezni be és viselni. A jelvény jogosulatlan viselése tilos. A szolgálatból való távozás esetén, ha két hónapon belül a távozó hasonló alkalmazást nem vállal, eskübizonyítványát és jelvényét utolsó szolgálatadójának kiszolgáltatni, ez pedig azt az illetékes hatóságnak megsemmisítés végett átadni tartozik. Mindezen rendelkezések megszegése kihágás, mely a rendőri büntetőbíráskodást gyakorló közigazgatási hatóság által 200 K-ig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Az esküt tett vadászati alkalmazottakról a közigazgatási hatóság nyilvántartást vezet,⁴ hova a szolgálat elhagyását és újabb szolgálatbalelépést a szolgálatot adó 3 nap alatt bejelenteni köteles. A netalán elveszett vadőri eskübizonyítványok helyett a másolatok ennek a nyil-

¹ A biai szakiskolát végzett rokkantak vadőri jelvényekkel való ellátásáról és a biai szakiskola megszüntetéséről lásd F. M. 244/1918. sz. 1918. márc. 3-án kelt rendeletet. (Rend. Társ. 1918. évf. 224. l.)

² Rend. Társ. 1912. évf. I. köt. 63. l.

³ A vadőri vizsga letétele előtt vadőri esküt tenni nem lehet. (F. M. 40.111/1922. II. B. sz. körrend. „Nimród“ 1922. évf. 111. l.)

⁴ Budapesten a kerületi előjáróság; törvényhatósági jogú városokban a rendőrkapitány; rendezett tanácsú városokban a polgármester; kis- és nagyközségekben a főszolgabíró. (F. M. 19.426/911. sz. 1912 február 1-én kelt rend.)

vántartásnak, illetőleg az esküfelvételi jegyzőkönyveknek alapján állítatnak ki, de csak az elveszett eredeti szabályszerű módon bekövetkezett semmissé nyilvánítása után. Az elősorolt rendelkezések az oly vadászati felvigyázókra, kik az 1879. évi XXXI. t.-c. (erdőtörvény) 31. §-ában körülírt erdőtiszti vagy erdőőri esküt letették és ebben a minőségükben szolgálatot teljesítenek: nem vonatkoznak.

A vadőrök fegyverviselési és fegyverhasználati joga külön és kifejezetten szabályozva nincs. E részben irányadónak ekként a jogos önvédelem általános szabályain kívül azt a miniszteri rendeletet kell tekintenünk, melyet az 1894. évi XII. t.-c. 92. §-ában adott felhatalmazás alapján a mező-, hegy- és erdőőrök tekintetében a belügy-miniszterrel egyetértésben 1896-ban 72.086/895. sz. alatt a földművelésügyi miniszter adott ki.¹

E rendelet 1. §-ának megfelelő alkalmazásával a vadászterületek felvigyázásával megbízott vadőrök, amennyiben a V. T. 41. §-ának figyelembevételével hatóságilag föleskettettek és vadőri szakvizsga-bizonyítvány birtokában vannak, valamint az illetékes közigazgatási hatóságnál nyilvántartásba vétel céljából bejelentettek, szolgálatadójuk által könnyű szerkezetű, hátultöltő karabéllyal látandók el.

A vadászfegyverrel vagy revolverrel való ellátás tehát tulajdonképpen nem szabályszerű, de tiltva nincs, annál kevésbbé, mert a szolgálatadó vadórának oly megbízást is adhat, mely azt szoros értelemben vett és karabéllyal végre sem hajtható vadászati cselekményekre hatalmazza fel, sőt a vadőr hivatásszerű kötelességeihez is hozzátartozik pl. a dúvadaknak vadászfegyverrel való pusztítása. Nincs kizárva, önként érthetőleg, az sem, hogy a vadőr löfegyverrel egyáltalában ne is legyen felszerelve, ha a körülmények szerint feladatait löfegyver nélkül is kellő módon teljesítheti.

Fegyverhasználatra jogosítva van a vadőr: *a)* azzal szemben, aki őt nyíltan vagy orvul, élete vagy testi épsége ellen irányuló szándékkal megtámadja; *b)* ha tetten kapott vagy alapos gyanúval terhelt egyén fegyverrel van ellátva és az előzetes felhívás dacára magát meg nem adja, illetőleg a birtokában levő fegyvert vagy más életveszélyt okozható eszközt a felhívásra el nem dobja, vagy esetleges védett helyzetéből (fedezékéből) előjönni vonakodik; *c)* ha a vadőr figyelmeztető utasításainak ellenszegül, szolgálata teljesítésében őt meggátlandó és *d)* az ellen, aki mint többször büntetett vadász, a vadászterületről előzetes felhívásra távozni nem akar és a karhatalommal való kivezetésnek tettelesen ellentáll.

Megszűnik a fegyverhasználati jog, ha a vadász a netalán megkísérelt ellentállás vagy támadás után magát megadja s rendszerint akkor is, ha megfutamodik. Általában a fegyver csak mintegy ultima ratioként veendő igénybe, ha az enyhébb eszközök eredménytelenek maradnak és csak addig a határig, ameddig a cél, t. i. a vadász ártalmatlanná tétele, a támadás visszaverése és elhárítása indokolja. Ez okon a kényszerű fegyverhasználat is lehetőleg nem súlyos, hanem könnyebb

¹ Rend. Tára, 1896. évf. 85. és köv. l.

sebzésre törekedjék; lövésnél: lábrálövésre, vadászkes- vagy szuronyhasználatnál a kar megvágása- vagy megszurására. Menekülő vadorzóra rálőni rendszerint szabálytalan, de kizártnak mégsem tekinthető. Így, ha a futó a fegyvert, mely futás közben is megtölthető, a felszólítás dacára el nem dobja, vagy ha eldobta, ismét felveszi; ha futás közben és fegyvere birtokában fedezéket talál és abban elhelyezkedik. Ilyen esetben a vadór veszélyeztetettsége közvetlenül fennforog s fegyverének használata jogosulatlanak nem minősíthető.

Szóbeli sértés és fenyegetés nem jelent olyan valóságos ellentállást, mely a vadórt fegyverhasználatra jogosítaná. A környezetre a fegyverhasználat esetén a vadórnek gondosan vigyázni kell, nehogy a metán közeli országúton közlekedők, vagy esetleg jelenlevő harmadik személyek testi épségében kár történhessenek.

Amennyiben az ellentálló vadorzóval szemben a fegyverhasználat kikerülhető nem volt és így annak súlyos testi sérülése következett be: a vadór köteles gondoskodni arról, hogy a sebesült a legközelebbi biztos helyre szállíttassék és megfelelő ápolásban részesíttessék. A költségeket a vadór szolgálatadójának kell, visszkéreseti joga fenntartása mellett, előlegeznie. A fegyverhasználat s annak következtében beállott sebesítés vagy halál — vagy ha sebesülés nem is történt — az illetékes közigazgatási hatóságnál minden esetben sürgősen bejelentendő.

Vadóri teendőket ténylegesen oly egyének is végeznek, kiknek sem vadóri szakvizsgájuk, sem eskübizonyítványuk nincs. Az ily egyének egyszerűen vadászcselédékként tekintendők s ha szolgálatadójuk fegyverrel is ellátta őket, a fegyverhasználat körüli összes cselekményeikért harmadik személyekkel szemben felelős. Magától értetődik azonban, hogy az általános szabályok szerint a jogos önvédelemre a vadászcselédeknek is saját joguk van, bár a vadászszemélyzethez tartozók kivételes jogállása őket meg nem illeti. Kapcsolatos e kérdéssel a vadóri szakvizsgával szintén nem bíró, egyébként fegyverviselésre és használatra jogosult fölesküdt mező- és hegyőröknek vadőrökként való alkalmazása. A F. M. 1895. évi augusztus 24-én kelt 53.489/1895. sz. rendelete egyenesen előnyösnek jelenti ki, hogy az 1894. évi XII. t.-c. alapján alkalmazott mezőőrök egyszersmind a vadgondozással is megbízattassanak. Az erre vonatkozó engedélyt kis- és nagyközségekben a községi előjáróság meghallgatása mellett a járási főszolgabíró, városokban pedig a polgármester (illetőleg a törvényhatósági jogú városokban a tanács, Budapesten a kerületi előjáró) adja meg, úgy hogy a vadórzásért fizetendő díjak annak a pénztárnak jövedelmét képezzék, amely pénztárból a mezőőr fizetését húzza. Miután pedig az 1894. évi XII. t.-c. végrehajtása céljából kiadott 48.000/1894. sz. F. M. rendelet 4. §-a a mező- és hegyőrök fölfegyverzése tekintetében a forgópisztolyt írja kötelezően elő:² azoknak vadászatra is alkalmas fegyverrel való ellátásához — vadóri megbízatásukra tekintettel — ugyanazon közigazgatási hatóságok engedélye szükséges, melyek a vadőrkként való alkalmazás fölött dönteni hivatottak.

¹ *Rendeletek Tára*, 1895. évf., II. kötet. 188. l.

² Újra előírja és megerősíti az 1922. nov. 30-án 117.200/1922. F. M. sz. rend. (*Nimród*, 1922. évf. 363. lap.)

XIV. FEJEZET.

A vadászati és fegyveradó.

Valamint az 1883. évi XXIII. t.-c. és annak novellája, az 1921. évi X. t.-c. a vadászati és fegyveradót együttesen teszik rendezés tárgyává, akként a pénzügyi igazgatás egyes ágazataival foglalkozó irodalmi dolgozatok is rendszerint közös együttességben tárgyalják ezt a két adónemet, melyek pedig egymástól egészen önálló, külön adóztatást jelentenek s a gyakorlati életben sincsenek egymással föltétlenül kapcsolatban. Lehetséges ugyanis, hogy valaki fegyveradót fizet, bár a vadászatot nem űzi és így vadászati adónak nem alanya. Vagy megfordítva, fizeti a vadászati adót, de fegyvert, mert csak lóháton, ebekkel vadászik, nem tart és ekként fegyveradóval megróva nincs. Ha a két adó nem érvényesülésének egymástól való most jelzett önállósága a mindennapi életben nem is tekinthető rendszerinti jelenségnek, sőt ellenkezőleg, csak szórványosan fordul elő, a különszakított tárgyalást mégis indokolttá teszi s ehhez képest vizsgálódásainkat a vadászati s azután a fegyveradó ismertetésével külön-külön fogjuk megejteni.

38. §. A vadászati adó.

I. A vadászati adó alanyai, mérve és beszedése.

Vadászati adó alanyai. A vadászati adó a vadászati jog gyakorlásának, mint közjogi természetű jogosítványnak előfeltétele és így az 1883. évi XXIII. t.-c. 3. §-a szerint vadászati adót az tartozik fizetni, aki a vadászati jogot és annak gyakorlását szabályozó törvények által a vadászat gyakorlására jogosítva van és ezen joggal a törvényszabta korlátok között akár saját földbirtokán, akár más földjén (mint vadászati jogi hasznóbérlő) élni kíván. Aki fegyvert nem tart, de lóháton és bárminemű ebekkel vadászik, csak vadászati adót fizet. Föl vannak mentve azonban a vadászati adó fizetése alól:

a) az uralkodó és az uralkodócsalád tagjai (1883. évi XXIII. t.-c. 4. §); b) a külhatalmak követei és konzulai, valamint a követ-ségek és konzulátusok személyzetének tagjai (ha utóbbiak nem bel-földiek); c) a mező-, szőlő- és erdőgazdaságnál alkalmazott csőszök, pásztorok, erdőkerülők; d) a hatóságilag fölesketett erdőtisztek, erdő-őrök és a kir. erdőfelügyelőség személyzete.¹ A c) és d) alatt említett csőszök, pásztorok, erdőkerülők, fölesketett erdőtisztek, erdőőrök és erdőfelügyelőségi személyzethez tartozók vadászati adó alóli mentessége azonban csak arra a területre szól, melyen alkalmazva vannak és amely vadászterületeknek vadászati jogosítottja a vadászatilag is használható fegyvertartást részükre engedélyezte, minden más vadászterületen ellenben a vadászatot a most mondott személyek is csak a

¹ Az 1883. évi XXIII. t.-c. 6. § b) és c) pontjai alatt vadászati adó alóli mentességet adott a vadászcselédnek és a vadak gondozására és a vadászterületek őrzésére felfogadott cselédnek is. Ezt azonban az 1921. évi X. t.-c. 1. §-a hatályon kívül helyezte.

vadászati adó lefizetése mellett, mindkét esetben pedig a vadászati törvény különbeni korlátai között gyakorolhatják. Végül *e)* ideiglenes vadászati adómentességet élveznek az erdészeti főiskola, továbbá az erdőőri és vadőri szakiskolák hallgatói, tanulmányi idejük tartamára.

Az *a)–e)* alatti adómentességet, az uralkodócsalád tagjaitól eltekintve, igazolni kell. Igazolással a *b)* alattiaknál (diplomáciai képviselő tagjai) a vadászati *ingyenjegy*; a *c)* alattiaknál (csőszök, pásztorok) a fegyveradó-igazolvány; a *d)* alatt felsoroltaknál az eskü-bizonyítvány eredetije vagy hiteles másolata és az *e)* esetében az illetékes iskola igazgatóságának bizonyítványa szolgál. (1883. évi XXIII. t.-c. 4., 6. §§; 1921. évi X. t.-c. 1. §.)

Kivételes vadászati adómentességet ad végül az 1883. évi XXIII. t.-c. 7. §-a a dűvadak (farkas, medve) pusztítására a földtulajdonosnak és földhaszonbérelőnek hegyvidékeken és saját területükre korlátozottan, amennyiben a pusztítás vadászati módját részükre a vadászati jegy megváltása nélkül is engedélyezi. Az engedély feltétele az, hogy a kérdéses vidéken a törvényszakaszban megnevezett kétféle dűvad a természeti viszonyoknál fogva elszaporodott legyen. A törvénynek ez a rendelkezése mindenkép kivételes lévén, szigorúan magyarázandó. Elvileg hasonló ehhez a kivételes adómentességnek ugyanazon § második bekezdésében felvett az a már ismert esete is, mely szerint azok, kik a V. T. 19—24. §-aiban körülírt hivatalos vadászatra meghívottnak, abban részt vehetnek anélkül, hogy vadászati jeggyel ellátva volnának.

A vadászati adó mértéke. Az 1883. évi XXIII. t.-c. 9. és 10. §-ai helyébe az 1921. évi X. t.-c. 3. és 4. §-ai lényegesen elütő rendelkezéseket léptettek életbe, amennyiben a vadászati adó évi összegét a jövedelemadó progresszívitásával hozták kapcsolatba.

Nevezetesen azok, akik jövedelemadót nem fizetnek egyáltalában, vagy ha fizetnek is, de a jövedelemadó kivetése során a terhek levonásával meghatározott adóköteles és adómentes jövedelmük együttes összege abban az évben, melyre a vadászati jegy kiállítását kéri, a 20.000 K-t nem haladja meg, 600 K vadászati adót fizetnek. Ha ez az összjövedelem 20.000 és 50.000 korona között van, ez esetben 1000 korona vadászati adót — ha az összjövedelem 50.000 és 100.000 korona között van, 2000 koronát — s ha 100.000 koronán is felül emelkedik, 5000 koronát fizetnek. Amennyiben a jövedelemadó kivetése még nem jogerős, az I. fokon való megállapítás az irányadó és ha arra az évre szólóan, amelyben a vadászati jegyet kéri, a jövedelemadó még I. fokon sem lenne megállapítva, a megelőző utolsó évre jövedelemadókötelesként és adómentesként megállapított összjövedelem veendő alapul. Ha a vadászjegy kiállítását 20. életévét meg nem haladott egyén részére és helyett az atya kéri és a kiskorú jövedelemadónak nem alanya, vadászati adója az atya jövedelemadójának alapján állapítandó meg.

A korábban adómentességet élvezett vadászcseledek, valamint a vadak gondozásával és a vadászterületek őrzésével megbízott alkalmazottak vadászati adóját a törvény évi 200 koronában állapította meg.

Akik a vadászatot nem egész éven át, hanem 30 napot meg nem haladó időtartam alatt kívánják gyakorolni, vadászati adó fejében egyformán 1000 koronát fizetnek. tekintet nélkül arra, hogy mennyi az összjövedelmük, vagy hogy a jövedelemadónak egyáltalában alanyai-e vagy sem.

A vadászati adóév augusztus 1-én kezdődik és a következő év július 31-ikével ér véget. (1883. évi XXIII. t.-c. 11. §.) Az adót az is teljes összegében tartozik lefizetni, aki a vadászatot az adóévnek csak egy részében gyakorolja, vagy akire az adókötelezettség évközben következik be. (Ugyanott 12. §.)

Beszedés. A vadászati adó kivetése és beszédése a m. kir. adóhivatalok ügykörébe tartozik.¹ A kivetésnek alapjául az adókötelesek vadászati jegy elnyerése iránti bejelentése szolgál. (1883. évi XXIII. t.-c. 13. §.) A kivetés és beszédés a vadászjegyek kiállításával és kiszolgáltatásával együteműleg történik s azokról, kik vadászati adót fizetnek, a községek előjárósága (a városi adóhivatalok) nyilvántartást tartoznak vezetni s a vadászati jegyet váltóknak névjegyzékét minden év szeptember 1-jével a község(város)házánál kifüggeszteni kötelesek.² A nyilvántartásba veendőek jegyzékét a m. kir. adóhivatalok közlése alapján kell összeállítani. Az adófizetők névjegyzéke a járás első tisztviselőjének és az illetékes rendőrségnek (csendőrségnek) az ellenőrzés gyakorlása céljából bármikor kiadandó, sőt velük hivatalból közlendő is.³ Az érdekelt vadászterület-birtokosoknak a nyilvántartásba betekintési joguk van. (1883. évi XXIII. t.-c. 22. §.)

A vadászati jegyek iránti bejelentések, a jegy kiállítása, a bejelentések láttamozása, a láttamozás megtagadása stb. és egyúttal az adóbeszedést is magában foglaló egész eljárásra nézve visszautalunk a 27. § II. alatt mondottakra, hol a vadászati jegyek kérdésével, mint a vadászati üzem folytatásának alanyi előfeltételével foglalkoztunk.

Végül megjegyzendő, hogy a vadászati adó után sem földterhermentesítési, sem törvényhatósági vagy községi pótlék nem vethető ki. (1883. évi XXIII. t.-c. 51. §.)

II. A vadászati adó lefizetésének ellenőrzése és vadászati jövedelmi kihágások.

A vadászati adó lefizetésének ellenőrzése az állami és törvényhatósági közbiztonsági szervek, úgymint csendőrség és rendőrség és a pénzügyőrség feladatát képezi, kik e feladatukat az által teljesítik, hogy a vadászati üzem folytatójától a vadászati jegy felmutatását követelik. A törvény jogot ad ugyan erre a vadászati jog jogosítottjainak, ezek gazdatisztjeinek és az erdők, szőlők és mezők felügyeletével megbízott személyeknek is. Úgy erre, valamint a vadászjegy felmutatásával vonakodók leigazoltatására, bekísérésére nézve visszautalunk a 27. §, II.

¹ Pénzügyminiszteri 67.648/1888. sz. rend. (Rend. Tára, 1888. évf. 2187. l.)

² B. M. 38.871/1883. sz. (Rend. Tára, 1883. évf. 728. l.); B. M. 59.846/1901. sz. körrend. (Rend. Tára, 1901. évf. 1035. l.)

³ B. M. 59.846/1901. sz. körrend. (Rend. Tára, 1901. évf. 1035. l.)

alatt mondottakra. Az idevonatkozó szabályok egyébként az 1883. évi XXIII. t.-c. 39. és 40. §-aiban gyökereznek.

A vadászati adó közvetlen védelmét a vadászati jövedéki kihágások és a vadászati adócsalás megállapítása és büntetése szolgálja. Az e részben irányadó 1921. évi X. t.-c. 8. §-a a következőket rendeli: Jövedéki kihágást követ el: *a)* az, aki vadászati jeggyel bír, azt azonban az 1883. évi XXIII. t.-c. 39. §-ában felsorolt közbiztonsági közegek és egyéb jogosítottak felszólítására nem mutatja elő; *b)* az, aki az idézett 39. §-ában megnevezettek felszólítására a vadászattal nem hagy fel azonnal, nekik sem nevét, sem lakását nem mondja meg, zálogot nem ad, vagy a felszólítót kiléte felderíthetése céljából a legközelebbi községi elöljárósághoz követni nem akarja, vagy a felszólítónak hamis nevet, vagy hamis lakást mond be; *c)* az, aki saját nevére szóló vadászati jegyét használatra másnak adja át; *d)* az, aki meghamisított vadászati jegy használatára mellett vadászik; *e)* az, aki anélkül, hogy vadászati jegye volna, vadászik, vagy aki másnak nevére szóló, vagy tudva olyan vadászati jegy használatával vadászik, amelynek érvényessége megszűnt; *f)* az, aki adómentesnek nyilvánított lőfegyvert vadászatra használ.

Vadászati adócsalást követ el pedig az, aki a vadászati adó tárgyában a hatósághoz intézett bejelentésében vagy beadványában — ideértve a jogorvoslatokat is — vagy a hatóság részéről hozzáintézett kérdésre adott válaszában abból a célból, hogy adóját a hatóság a törvényesnél kisebb mértékben állapítsa meg, vagy hogy adóját a törvényesnél kisebb összegben fizesse be, tudva valótlan tényről állít, vagy valamely és az adó helyes megállapítására alkalmas ténykörülményt szándékosan elhallgat.

A kihágásokra kiszabható büntetés a törvényben (1921. évi X. t.-c. 9. §) megjelölt keretek között a beszámítás mérvéhez viszonyítva az *a)* esetében 100 K-tól 1000 K-ig —, *a b)* és *c)* alatti kihágás esetében 500 K-tól 5000 K-ig —, *a d)* és *e)* pontok kihágásainál 1000 K-tól 20.000 K-ig —, az *f)* pont esetében pedig minden jogtalanul vadászatra használt fegyver után 2000 K-tól 10.000 K-ig terjedhet.

Amennyiben adócsalás történt, a büntetésre nézve az 1920. évi XXXII. t.-c. (az államkincstár megkárosítására irányuló büntettekről és vétségekről [adócsalásról]) rendelkezései veendő figyelembe. Eszerint az adócsalás, melynek tényállását a vadászati adó szempontjából az 1921. évi X. t.-c. 8. § 2. pontja állapítja meg — a fent mondottak szerint —, rendszerint *vétség*, de büntetté minősül, ha *a)* oly személy követte el, aki adócsalás vétségéért vagy büntettéért már volt büntetve és büntetésének kiállása óta tíz év még el nem telt; *b)* ha azt közhivatalnok hivatala körében akár mint tettes, akár mint részes követte el; *c)* ha a tettes vagy részes az adócsalás elkövetésével üzletszerűen foglalkozik és *d)* ha valamely törvény az adócsalást kifejezetten büntettnek nyilvánítja. (1920. évi XXXII. t.-c. 3., 4. §§.)

Az adócsalás vétségének büntetése egy évig terjedhető fogház, az adócsalás büntettéé pedig három évig terjedhető börtön. A szabadságvesztés-büntetésen felül minden esetben pénzbüntetés is szabandó ki,

mely az 1921. évi X. t.-c. 9. §-a szerint a veszélyeztetett adóösszegnek ötszörösétől tízszereséig terjedhet. (1920. évi XXXII. t.-c. 5., 6. §§.) Amennyiben a veszélyeztetett adó összege pontosan meghatározható nem volna, a pénzbüntetés a valószínűnek látszó összeg alapulvételével szabandó ki. (Ugyanott.) Úgy a vadászati jövedéki kihágás, mint a vadászati adócsalás miatt kimondott pénzbüntetések behajthatatlanság esetén szabadságvesztési büntetéssé változtatandók át s ezenkívül az adócsalás esetén mellékbüntetésként a hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztése is kimondandó. Ha az adócsaló az adócsalás fölfedezése előtt cselekményét a hatóság előtt önként megvallotta és a veszélyeztetett adóösszeg kétszeresét önként lefizette, adócsalás miatt nem büntethető. (Ugyanott 8., 9. §§.)

Eljárás vadászati jövedéki kihágások esetén. Vadászati jövedéki kihágások esetén az eljárás első fokon — valamint az egész kivétel és beszéd ellenőrzése és a netaláni felszólamlások és észrevételek elintézése is — az 1909. évi XI. t.-c. 5. § 4. pontja szerint a kir. pénzügyigazgatóságok, Budapesten pedig a kir. adófelügyelő hatáskörébe tartozik. Magára az eljárásra nézve továbbra is az 1883. évi XXIII. t.-c. 44. és következő §-ai az irányadók.¹ Az illetékességre nézve a kihágás elkövetésének helye a döntő.

A közbiztonsági, közrendészeti közegek, vagy magánosok följelentésére hivatalból megindítandó jövedéki kihágási eljárás mellett, amennyiben a kihágási cselekmény egyúttal büntetendő cselekmény jellegével is bírna, a tettes ellen a bűnvádi eljárás is megindítandó. Így különösen, ha a kihágáson tetten kapott egyén a leigazoltatással és bekíséréssel szemben fegyvere használatával, vagy azzal való fenyegetőzés mellett ellentállást tanúsít, vagy ha hamisított vadászjeggyel vadászik (1883. évi XXIII. t.-c. 44. és 45. §§)² és ezzel a bélyeghamisítás vétségét követi el. A bírói illetékességet szintén a kihágás elkövetési helye határozza meg. (Ugyanott.)

A följelentés a kihágás helye szerint illetékes községi előljáróságnál és közvetlenül is tehető. Előbbi esetben az előljáróság az illetékes pénzügyigazgatóságnak 3 nap alatt jelentést tenni köteles. A pénzügyigazgatóság (kir. adófelügyelő) a jövedéki vizsgálat megkezdése után a bírságot az 1921. évi X. t.-c. 9. §-a értelmében végzésileg kirója. Kizárja azonban a büntethetőséget az elévülés, mely akkor áll be, ha a kihágás elkövetése napjától számítandó hat hónap alatt a pénzügyigazgatóság (adófelügyelő) a jövedéki vizsgálatot folyamatba nem helyezi. Ha a cselekmény egyúttal büntetendő cselekmény jellegével is bír, úgy az elévülés a büntetőtörvénykönyv határozmányai alá esik. (1883. évi XXIII. t.-c. 46. §.)

¹ 1889. évi XXXVIII. t.-c. 6. § 7. pont és 1909. évi XI. t.-c. 5. § 4. pont.

² A büntetőtörvénykönyv 412., illetőleg a kihágási törvénykönyv 59. §-át módosító 1897. évi XXXVII. t.-c. 1. §-a szerint, aki az állam által kiadott — adó biztosítására szolgáló — jegyet, pecsétet utánoz vagy meghamisít, azt tudva felhasználja, vétséget követ el és két évig terjedhető fogházzal és kétezer koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, valamint hivatalvesztéssel büntetendő. A büntetőeljárásra az illetékes kir. törvényszéknek van hatásköre.

A pénzügyigazgatóság (a kir. adófelügyelő) büntetővégzését annak vételétől számított 15 nap alatt, mint II. fokú hatósághoz a közigazgatási bizottság adóügyi bizottságához lehet megfellebbezni (1912. évi LIII. t.-c. 25. § 2. b) alpont) s ha a II. fórum az I. fórummal egybehangzóan dönt, további fellebbevitelnek helye nincs. (1883. évi XXIII. t.-c. 47. §.) Eltérő végzés esetén azonban az ügy újabb fellebbezéssel harmadfokú elbírálás alá is terjeszthető, mikor is a jogerős, végleges döntést ítélet alakjában a közigazgatási bíróság hozza meg (1896. évi XXVI. t.-c. 81. § I. i).

Ha a jogerősen kirovott pénzbüntetés az elmarasztaltnak vagyontalansága okán egészben vagy részben behajthatatlannak bizonyul, szabadságvesztési büntetéssé változtatandó át akkép, hogy minden be nem hajtott 20 korona után egy-egy napi elzárás essék, 20 koronán aluli összeg teljes 20 koronának vétetvén. Az elzárási büntetés alkalmazását az I. fokon eljáró hatóság javaslatára a II. fokú kihágási hatóság mondja ki. (1883. évi XXIII. t.-c. 48. §.) A kiszabható maximális szabadságvesztési büntetés tárgyában a törvényben intézkedés nem lévén, egy 1886 október 30-án P. M. 49.906/1886. sz. alatt kelt rendelet¹ irányadóan az elzárásra való átváltoztatás körüli eljárás tekintetében a hadmentességi díjról szóló 1880. évi XXVII. t.-c. 22. §-át, illetőleg az ehhez kiadott 51.817/1885. P. M. számú rendeletet jelenti ki, mely szerint az elzárás leghosszabb tartama a 30 napot nem haladhatja meg.² Tekintve az 1921. évi X. t.-c. tetemesen felemelt jövedéki kihágási pénzbírságait (10—20.000 K), a jelzett maximális határ annál is inkább indokolt, miután az adócsalás büntetvények minősülő jövedéki kihágások esetén sem haladhat meg többet a szabadságvesztési büntetéssé átváltoztatott pénzbírság 2 esztendő. (Lásd alább.)

A befizetett pénzbüntetéseknek egyharmada a feljelentőt, egyharmada az államkincstárt és egyharmada azt a községet illeti, melynek határában a felszólítás történt (1883. évi XXIII. t.-c. 49. §.)

A vadászati jövedéki kihágások körüli eljárás kapcsán a tettenért egyénektől a náluk talált lőfegyver a belügyminiszter 1894 ápr. 24-én 30.683/1894. sz. és az I—VI. sz. m. kir. csendőrkerületi parancsnokságokhoz intézett rendelete szerint csak akkor foglalandók le és szállítandók be az illetékes közigazgatási hatósághoz, ha az közbiztonsági szempontból szükségesnek mutatkozik, vagy valamely büntetendő cselekmény forogna fenn. Hozzáteendő ehhez: akkor is, ha az illetőnek fegyvertartási engedélye nincs. Utóbbi eset azonban nem a szorosan vett vadászati jövedéki kihágási eljárást, hanem a fegyveradóval kapcsolatos és alább tárgyalandó kérdéseket illeti. A lefoglalt fegyverek megőrzés végett a járási főszolgabírónak, illetőleg városi polgármester-

¹ Rend. Tára, 1886. évf. 854. l.

² Idevonatkozóan veendő figyelembe az 1893 márc. 12-én 86.956/1892. P. M. sz. alatt kelt rendelet is, mely a tényleges szolgálatban álló katonák ellen jövedéki kihágás miatt közigazgatási úton kiszabott fogházbüntetés végrehajtása iránt követendő eljárásra vonatkozik. (Rend. Tára, 1893. évf. 561. l.)

nek, Budapesten pedig a rendőrségnek adandók át s a jövedéki kihágási eljárás rendén kiszabott bírság lefizetése, illetőleg az elzárási büntetés kiállása után a tulajdonosnak a pénzügyigazgatóság felhívására visszaadandók.¹ Más természetesen a helyzet, ha a lefoglalás vadászati kihágás címén történt, mikor is a már tudottak szerint a fegyver elkobzandó. Ha a feljelentés *csak* vadászati jegy nélküli vadászás miatt tétetett, magát az esetleg ugyanakkor elkövetett vadászati kihágást külön panaszemelés hiányában elbírálni nem lehet.

Eljárás vadászati adócsalás esetén. Vadászati adócsalás esetén az eljárás az 1921. évi X. t.-c. 10. §-a szerint nem az 1883. évi XXIII. t.-c. 45—49. §-ai alapján, hanem ezek helyett az 1920. évi XXXII. t.-c. rendelkezései értelmében folytatandó le. Ehhez képest a vadászati adócsalás akkor tekintendő befejezettnek, ha a vadászati adó fizetésére kötelezett személy vadászati adóját az adócsalásnak nyilvánított cselekmény folytán az I. fokú hatóság a törvényesnél kisebb mértékben állapította meg. (Id. törv. 2. §.)

Hatásköre és illetékessége az adócsalás fölötti ítélezésre, akár vétségnek minősül az, akár büntetettnek: annak a királyi törvényszéknek van, amelynek területén a veszélyeztetett adó megállapítására vagy beszédésére jogosított pénzügyi hatóság székel. (Id. t.-c. 11. §.)

A büntetőeljárástól függetlenül és még annak megindítása előtt a veszélyeztetett adót a pénzügyi hatóság a törvény alapján megállapítja s ez a megállapítás a büntetőbíróság hozandó határozatától szintén függetlenül bírálendő el. E megállapítás jogerőre emelkedésének napjától kezdve számítandó a bűnvádi eljárás megindítását kizáró elévülés is.

Az eljárást a pénzügyigazgatóság (Budapesten ezenkívül a kir. adófelügyelő) feljelentésére kell megindítani. A vád képviselője a kir. ügyész feladata. Ha a feljelentés az ügyész kezébe közvetlenül tétetett volna, azt a nyomozás teljesítése végett az illetékes pénzügyigazgatóságnak (adófelügyelőnek) kell előbb megküldeni. Ugyanide kell lehetőleg fordulni akkor is, ha eljárás közben kiegészítés szüksége merülne fel. (Ugyanott 12. §.)

Egyébként az adócsalás büncselekményére az anyagi büntető-törvények (1878. évi V. t.-c. és ezt kiegészítő más törvények), a bűnvádi eljárás menetére pedig az 1896. évi XXXIII. és az ezt módosító későbbi törvények rendelkezései nyerne alkalmazást. A katonai büntetőbíráskodásnak alávetett személyekkel szemben az eljárásra a katonai büntetőbíróságoknak van hatásköre s az eljárás tekintetében is a katonai bűnvádi perrendtartás (1912. évi XXXIII. t.-c.) érvényesül. A vád képviselőjére itt az eljárás elrendelésére jogosult illetékes parancsnokság katonai ügyésze a hivatott s önként érhetőleg a politikai jogok mellékbüntetés-ként való felfüggesztése katonai terhelteknél helyet nem foghat.

¹ B. M. 61.219/1890. sz. rend. (Rend. Tára, 1890. évf. 1624. l.)

39. §. A fegyveradó.

I. Lőfegyverek, lőszer és robbantóanyagok tartásáról, árusításáról és vásárlásáról.

Fegyveradót általában véve a vadászatra alkalmas lőfegyverek után kell fizetni. Ahhoz azonban, hogy valaki a fegyveradó alanyává lehessen, az illetékes közigazgatási hatóság közreműködése is szükséges, mert a lőfegyverek tartása, viselése és vásárlása ma külön rendőrhatalósági engedélytől függ, mely engedélynek hiánya a fegyveradó fizetése elől a lehetőséget elvonja.

Előzetes kérdésként tehát elsősorban a fegyvertartás engedélyezésének ügyét kell röviden vizsgálat tárgyává tennünk, miután fegyveradó fizetéséhez más, mint akinek fegyvertartásra engedélye van, hozzá sem férhet.

Az idevonatkozó, jelenleg érvényes szabályokat a kivételes hatalommal felruházó törvény alapján kiadott M. E. 9862/1920. sz. rendelet szabályozza, melynek végrehajtása tárgyában a belügyminiszter bocsátott ki 83.100/1920. sz. alatt egy további körrendeletet. Ezeknek a „háborús“ rendeleteknek hatályát a 6976/1922. M. E. sz. rendelet a kivételes hatalom megszűnése utánra is fenntartotta és így a bennük rendezés tárgyává tett joganyag nem oly efemer természetű, mint a már megszüntetett többi háborús rendeletekben foglalt.

Lőfegyvert (vadász-, céllövő- és egyéb lőfegyvert, pisztolyt), továbbá lőszereket (ideértve a patronokat is) és robbantóanyagokat csak az tarthat, viselhet, vásárolhat vagy árusíthat, aki arra az illetékes rendőrhatalóságoctól engedélyt kapott.¹ Az engedély személyre (cégre) szól és így másra át nem ruházható, sem át nem engedhető. Az engedélyt az összes fegyverviselésre jogosult alkalmazottaknak is (szolgálatban álló fölesketett erdőtiszték, erdőőrök, vadőrök, halászati, hegy-, mező- vagy egyéb őrök) meg kell szerezniök a szolgálati felszerelésükhöz tartozó vagy hivatásuk teljesítéséhez szükséges lőfegyvereik és lőszerük tekintetében, s az engedély tőlük csak személyi megbízhatatlanság esetén tagadható meg vagy vonható vissza. Nincs szükségük engedélyre a tényleges szolgálatban álló katonáknak, csendőri, rendőri, pénzügyőri személyzetnek és a letartóztatási intézetek őrszemélyzetének, de csak a szolgálati felszerelésükhöz tartozó vagy hivatásuk teljesítéséhez szükséges fegyverek tekintetében. Minden más fegyver és lőszer tartására ezek is a rendőrhatalóság engedélyének megszerzésére vannak ráutalva. (1920/9862. sz. M. E. rend. 1. §.)

¹ Az engedélyért 5 K bélyeggel ellátott kérvényben kell folyamodni, melyben a kérelmező neve, foglalkozása, lakása az engedélyezés tárgyát képező fegyver részletes adatai, a legutóbbi engedély száma és a jogos birtoklás, illetőleg tulajdonjog igazolása is előadandó. A határozat a kérvény hátlapjára írandó és indokolásra csak megtagadás esetén szorul. A határozat közlése a hatóság hivatalos helyiségében való kifüggesztés és postai levelezőlap útján történik. A felelbezés határideje a kifüggesztéstől számított 15 nap. (B. M. 83.100/1920. sz. rend. 3. §.) Fegyvervásárlásra hasonló módon előterjesztett kérés rendén adott engedély 14 napig érvényes; lőszer és robbantóanyag vásárlására ellenben egyévi időtartamra szóló engedély adható. (Ugyanott 5. §.)

A fegyver és lőszer tartására, viselésére vagy vásárlására szóló engedélyeket a lakóhely szerint illetékes I. fokú rendőrhatalóság és pedig kis- és nagyközségekben a járási főszolgabíró, illetőleg a m. kir. államrendőrség működési területén a főszolgabíróval egyetértve az államrendőrségi kapitányság (kirendeltség) vezetője, városokban a m. kir. államrendőrségi kapitányság vezetője, Budapesten a rendőrfőkapitány adja. (M. E. rend. 2. §.)

Az engedély a fegyvertartásra, viselésre és vásárlásra külön-külön kérendő és adható meg. A két előbbi engedélyt azonban közös okirattal is lehet összefoglalni. A fegyverviselési engedély a fegyvertartásra vonatkozót mindenesetre feltételezi s a vásárlási engedély alapján beszerzett fegyverre külön tartási engedély kérendő. (M. E. rend. 3. §.)

Az engedély bármikor visszavonható. Úgy a visszavonó, valamint az eredetileg is megtagadó határozat ellen a II. fokú rendőrhatalósághoz lehet felebbezni. Ha a visszavonás oly engedélyre vonatkozik, melyet felebbezés folytán II. fokú hatóság adott ki, a visszavonó határozatot hozó I. fokú hatóság a II. fokúhoz haladéktalanul indokolt jelentést tesz s a döntés végérvényesen a II. fokú hatóságot illeti. A visszavonást elrendelő határozat azonban ilyen esetben is azonnal végrehajtható. (M. E. rend. 2. §.)

Magának a fegyvertartási, viselési és vásárlási engedélynek megadására egyébként a M. E. rend. 4. §-a a következőket rendeli:

Engedélyt csak oly egyénnek lehet adni, aki *a)* legalább 10 év óta magyar állampolgár; *b)* teljes korú, vagy legalább 18. életévét betöltött olyan kiskorú, akinek törvényes képviselője (atyja, gyám) a felelősséget írásban magára vállalja s a kérdéses engedélyek elnyerésére saját személyében is alkalmas; *c)* feddhetetlen előéletű és hazafiasság szempontjából nem esik vagy nem esett kifogás alá, továbbá *d)* nem szenved olyan testi vagy elméleti fogyatkozásban, amely őt a lőfegyverek kezelésére megbízhatatlanná tenné. Ezeknek a feltételeknek fennforgása esetén is megtagadható az engedély, ha az a kérelmező személyénél vagy foglalkozásánál fogva indokolatlannak látszik, vagy ha a személyi megbízhatósággal szemben a rendőrhatalóság aggályokat táplál. Külföldiek részére az engedély csak a belügyminiszter előzetes hozzájárulása mellett adható. *Az, akinek fegyvertartási vagy vásárlási engedélye nincs, vadászjegyet nem kaphat, sem községi vadászterületet nem hasznosíthat.*

Fegyvertartási vagy viselési engedélyt csak oly lőfegyverre lehet kiállítani, amelynek a kérelmező jogos tulajdonosa vagy jogos birtokosa s ha ennek az ellenkezője kitűnik, az engedély azonnal hatályát veszti. A tulajdon vagy jogos birtok körül a kérelmező részéről elkövetett megtevéstetés vagy elhallgatás, amennyiben súlyosabb büntetőrendelkezés alá nem esik, kihágást képez s a fegyver elkobzása mellett megfelelően büntetendő (Lásd alább).¹ A most mondott rendelkezés bizto-

¹ A M. E. rend. 7. §-a külön intézkedést tartalmaz a jogos tulajdon és birtok szempontjából a tanácsköztársaság szerveitől, közegeitől, vagy a megszállt csapatok tagjaitól közvetlenül vagy közvetve kapott, vásárolt, vagy cserélt fegyverekre nézve.

sítása céljából írja elő a rendelet 5. §-a, hogy a fegyvertartási és viselési engedélyekben a löfegyver minősége, gyári eredete, száma és egyéb ismertetőjelei az azonosság könnyű megállapíthatása érdekében pontosan körülírassanak, valamint igazolási kötelezettséget ír elő olyankor is, mikor a fegyvertartási, viselési és vásárlási engedéllyel bíró egyén oly fegyvert használ és visel, melyre más kapott engedélyt. Miután mindenki csak ugyanazt a löfegyvert használhatja és viselheti, melyre engedélyt kapott a másnak engedélyezett fegyver viselése és használása csak *kivételesen* és kellő indokolás mellett foghat helyet.

A löfegyver-vásárlási engedélyek a fegyvertartási és viselési engedélyektől függetlenül és önállóan állíttathatnak ki és az engedélyre annak is szüksége van, aki a fegyvert ingyenes ügylet által (ajándékozás címén) kívánja megszerezni. A vásárlási engedély hatálya csak a benne kifejezetten megjelölt időtartamra szól s mert jogosulatlan tulajdonos a birtokában levő fegyvert át nem ruházhatja, az ilyen átruházás még a jóhiszemű szerzőre nézve sem eredményez tulajdont, sőt a fegyver elkobzandó is lesz. Engedély nélküli, vagy jogosulatlantól történt rosszhiszemű fegyverszerzés: kihágás, melyért mindkét fél felelősségre vonandó. Az, aki engedély alapján vagy más jogszerű úton (öröklés) löfegyvert vásárolt vagy szerzett, az attól számított 8 nap alatt fegyvertartási vagy viselési engedélyért köteles folyamodni. (M. E. rend. 10. §.)

Az összes kiadott engedélyekről az illetékes katonai körletparancsnokság 3 nap alatt hivatalból értesítendő, hogy netalán kifogásait a rendőrhatalommal haladéktalanul közölhesse. A katonai részről emelt kifogások lelkiismeretes mérlegelése után a rendőrhatalom az engedélyt 48 óra alatt vagy visszavonja, vagy végérvényes döntés céljából az ügyet indokolt véleményes jelentése mellett a belügyminiszterhezelterjeszti. (M. E. rend. 8. §.)

A hathatós ellenőrzés céljából a közbiztonsági közegek (rendőrök, csendőrök, pénzügyőrök, fölesketett erdőtisztek, erdő-, mező-, hegy-, halászati és vadőrök) kötelesek mindenkit, akinél löfegyver van, fegyvertartási vagy fegyverviselési jogának igazolására felhívni és a löfegyvert attól, aki jogosultságát nem tudja igazolni, elvenni és azt a legközelebbi I. fokú rendőrhatalomhoz beszolgáltatni. Ezenkívül a jogtalanul birtokolt vagy elrejtett löfegyverek felkutatása végett a rendőrhatalomok alapos gyanu esetében személymotosztást, házkutatást, sőt szélesebb körű nyomozásokat (razziákat) is rendelhetnek el és azok fogantatásuk körül szükség esetében katonai karhatalmat is vehetnek igénybe. (M. E. rend. 9. §.)

A löfegyverek, lőszeres és robbantóanyagok árusításának szabályozása. Löfegyverek, lőszeres és robbantóanyagok iparszerű árusításával, behozatalával és közvetítésével csak az foglalkozhatik, aki erre a belügyminisztertől engedélyt kap. Az engedélyesnek (cégtulajdonos, illetőleg tulajdonosok és az üzlet egy vagy két üzletvezetője), ki egyébként csak bejegyzett kereskedő lehet, saját személyében is birtania kell azokkal a kvalitásokkal, melyektől a fegyvertartási, viselési

és vásárlási engedélyek megadása általában függ. (Lásd fentebb.) A megadott engedélyt a belügyminiszter bármikor visszavonhatja. (M. E. rend. 11. §.)

Az árusítási engedéllyel bíró kereskedő magánosoktól lőfegyvert csak akkor szerezhet, ha ügyfele az eladni szándékolta fegyver tekintetében fegyvertartási jogát előtte igazolja. A megszerzett fegyverre vonatkozó engedély az eladótól átveendő és 3 napon belül az I. fokú rendőrhatalóságnak beszolgáltatandó (M. E. rend. 12. §.)

Az árusítás rendén az engedélyes a következő szabályok megtartásához van kötve:

a) Fegyvert, lőszert vagy robbantóanyagot csak a személyazonosság igazolása és a vásárlási engedély felmutatása ellenében szolgáltatathat ki; b) a kiszolgáltatandó áruk mennyisége tekintetében az engedélyben megjelölt korlátozásokat megtartani köteles; c) nyilvántartó-könyvet kell vezetnie, melyben az eladási ügylet idejét, ügyfele nevét, a vásárlási engedély számát és a kiállító hatóságot, az eladott fegyver pontos megjelölését, lő- és robbantószerkeket nemét, mennyiségét bevezetni és a bejegyzést a vásárlóval aláírni tartozik. Ezenfelül a vásárlás ideje, tárgya a vásárlási engedély hátlapjára sajátkezűleg és részletezve feljegyzendő és névaláírással igazolandó. Helytelen és valótlan adatok bejegyzése: kihágás, mely miatt a kereskedő és ügyfele is egyaránt büntetendő. A nyilvántartási könyv másolata az illetékes I. fokú rendőrhatalóságnál kéthetenként bemutatandó s az eredetibe való betekintés ugyanannak bármikor megengedendő.

Az elárusítás végett beszerzett vagy készített fegyverek, lőszerek és robbantóanyagokról részletes és pontos leltárt kell vezetni s az itt felsorolt készletnek egyeznie kell az elárusított és még raktáron levő mennyiség összegével. Netaláni eltérések esetén, ha azok elfogadhatóan nem indokolhatók, a kereskedő ellen a kihágási eljárás megindítandó és az árusítási engedély is visszavonandó. (M. E. rend. 13. §.)

A lőszer (töltényhüvelyek is) és robbantóanyagok vásárlására és tartására szóló I. fokú rendőrhatalósági engedélyek a vásárolható minőséget és mennyiséget pontosan meg kell hogy határozzák s az időszakonkénti ismételt vásárlásra adott engedélyeknél ezeket az időszakokat is. A lőszervásárlási engedély feltételezi a lőfegyvertartási vagy vásárlási engedélyt s ha kiskorú vásárlóról volna szó, az ő törvényes képviselője (anya, gyám) nevére állítandó ki. Szabály végül az is, hogy a vásárlást az engedélyes csak személyesen végezheti. (M. E. rend. 14., 15. §§.)

Az eladott szabályoknak megszegése vagy kijátszása, avagy az annál való tudatos közreműködés, amennyiben nem esik súlyosabb beszámítás alá, kihágást képez és 6 hónapig terjedhető elzárással és 2000 K-ig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. A kihágási ügyben való eljárás a közigazgatási hatóságnak, mint rendőri büntetőbírósnak, a magyar királyi államrendőrség működési területén pedig az államrendőrségnek hatáskörébe tartozik. (M. E. rend. 22. §.)

II. A fegyveradó alanyai, tárgya, mérve és beszedése.

A fegyveradó önálló, külön adónem, melyet azonban a vadászati adóval szoros kapcsolatba hoz az a körülmény, hogy a vadászat üzésének rendszerinti eszköze a lőfegyver. Ennek a szoros kapcsolatnak adott kifejezést a törvényhozó is, mikor úgy az 1883. évi XXIII., mint az 1921. évi X. t.-cikkben a két adónemet együttesen tette szabályozás tárgyává s ezenfelül kezelésüket is szerves összefüggésbe hozta.

Fegyveradót fizet pedig mindenki a birtokában levő, vadászatra alkalmas lőfegyverek után, úgyszintén azon fegyverek után, melyek családtagjai, vadászcselédjei, a vadak gondozására és erdőterületek őrzésére alkalmazott cselédjei, valamint mező-, szőlő- vagy erdőgazdaságban alkalmazott csöszörök, pásztorok és erdőkerülők birtokában vagy használatában vannak. (1883. évi XXIII. t.-c. 2. §.)

Kivételnek a fegyveradó fizetése alól, *a)* az uralkodó és az uralkodócsalád tagjai egyébként adókötelesül minősíthető fegyvereik tekintetében, továbbá *b)* a közintézetekben, nyilvános gyűjteményekben, közhatóságoknál őrzött fegyverek; *c)* emlék- vagy családi ereklyeként tartott fegyverek; *d)* magánosok oly fegyvergyűjteményei, melyekben már használaton kívül levő régi szerkezetű fegyverek tartatnak; *e)* a csendőröknek, állami rendőröknek, törvényhatósági, városi állandóan alkalmazott községi rendőröknek, fegyőröknek, pénzügyőröknek fegyverei; *f)* a kizárólag céllövészetre használt fegyverek; *g)* a föl- esketett erdőtiszteknek és a kir. erdőfelügyelőségi személyzetnek szolgálati használatra rendelt fegyverei; *h)* az erdőőröknek fegyverei azon esetben, ha ezen egyének az 1879. évi XXXI. t.-c. (erdőtörvény) 37. §-ában megszabott minőség alapján lettek felesketve; *i)* a honvédség tisztjeinek és legénységének vadászatra nem használható fegyverei, és végül *j)* a puskműveseknél és lőfegyverárusoknál eladásra szánt fegyverek. (1883. évi XXIII. t.-c. 4. és 5. §§.)

A fegyveradó egyévi összege az 1921. évi X. t.-c. 2. §-a szerint a vadászatra alkalmas lőfegyvernek minden egyes csöve után 50 korona, ha ismétlőlőfegyver, minden egyes darab után 200 korona. Az adóév épen úgy, mint a vadászati adónál augusztus 1-jével kezdődik és a következő év július 31-ikével ér véget (1883. évi XXIII. t.-c. 11. §) s ha az adóköteles egyén csak évközben jutott az adó alá eső fegyver birtokába, a fegyveradót akkor is egész összegében kell megfizetnie. (Ugyanott 12. §.)¹

Azoknak a fegyveradóját, akik *csak* fegyveradót fizetnek, a községi közegek (községi jegyzők, városi adóhivatalok), azok adóját ellenben, kik a fegyveradó mellett vadászati adót is fizetnek, a kir. adóhivatalok vetik ki és szedik be. A kivétel alapjául a községeknél (adóhivatalnál) ingyen kapható űrlapok felhasználása mellett az adóköteles fél bejelentése szolgál. (Ugyanott 13. §). Nevezetesen:

¹ Áll ez a fegyver birtokának évközi változása esetére is, amennyiben az új tulajdonos az egész fegyveradót akkor is fizetni köteles, ha a korábbi tulajdonos az ugyanarra az adóévre eső fegyveradót már lefizette. (Ezner, Magyar pénzügyi jog, Budapest, 1901. c. m. 232. lapján idézett pénzügyi közig. bír. határozat.)

az 1921. évi X. t.-c. 5. §-a szerint az, aki *csak* a fegyveradónak alanya, köteles a birtokában levő vadászatra használható fegyvereket szám szerint és annak megjelölése mellett, hogy azok hánycsövűek, illetőleg ismétlőfegyverek-e, bejelenteni és a bejelentést lakásának pontos megjelölése mellett sajátkezűleg aláírni s az adóévet megelőző június hóban azon községnél (városi adóhivatalnál), ahol állandó lakhelye van, benyújtani. A bejelentés előszóval is történhetik, mely esetben az adóköteles bemondása szerint a bejelentési űrlapot a községi jegyző (városi adóhivatal) köteles kitölteni. Évközben szerzett adóköteles fegyver bejelentésének határideje a birtokbavételtől számított 8 nap. (1883. évi XXIII. t.-c. 15. §.) Bejelentési kötelezettség alá esnek a fent *c)*, *d)* és *f)* alatt említett fegyverek is, avégre, hogy az illetékes község (városi adóhivatal) azokról adómentességi bizonyítványokat állíthasson ki. Ez a bejelentés egyszersmindenkorra szólóan a kérdéses fegyverek egyenkénti felsorolásával teendő meg. (Ugyanott 16. §.)

A fegyveradó kivetése körül a törvény a következő eljárást írja elő: A községi közegek (városi adóhivatalok) a bejelentésekben foglalt adatok alapján kivetési lajstromot készítenek s azt az érvényesítési záradék rávezetése végett az illetékes pénzügyigazgatóságnak (Budapestben a kir. adófelügyelőnek) megküldik. Az érvényesítési záradékkal ellátott lajstromok innen a beküldő községekhez kerül vissza s a község-(város)házánál 8 napi közszemlére függesztetik ki, hogy bárki megtekinthesse s netaláni felszólamlását a lajstrom ellen beadhassa, esetleg a másokat illető adókivetésekre, vagy netaláni fegyvereltitkolásokra észrevételeit megtehesse. A felszólamlások és észrevételek a mondott 8 napi határidő alatt a pénzügyigazgatóságnál (budapesti kir. adófelügyelőnél) terjesztendőek elő, mely az azok alapján szükséges intézkedéseket megteszi, a felelőzéseket pedig a közigazgatási bizottság elhatározása alá terjeszti. (1883. évi XXIII. t.-c. 17. §.) A közigazgatási bizottság határozata ellen az 1896. évi XXVI. t.-c. 81. § I. 2. pontja értelmében a közigazgatási bíróságnál lehet panaszt emelni.

A lajstromok kifüggesztési határidejének letelte után a községi jegyző (városi adóhivatal) a kivetett fegyveradóról adóíveket (fizetési meghagyásokat) állít ki, melyek legkésőbb július 31-ig az adóköteleseknek vétív mellett kézbesítendőek. Az adóköteles az adóív kézbesítésétől számított 15 nap alatt az adót, különbeni végrehajtás terhe alatt, a községnél (városi adóhivatalnál) befizetni tartozik. Késedelmi kamat fegyveradó után nem szedhető. Az adóösszeg átvétele után a községi előljárásság (városi adóhivatal) az adózó félnek fegyveradóigazolványt szolgáltat ki. (1883. évi XXIII. t.-c. 18—21. §§.)

III. A fegyveradó lefizetésének ellenőrzése és fegyveradó-jövedéki kihágások.

A fegyveradó lefizetésének ellenőrzése végett a községi előljárásságok (városi adóhivatalok) nyilvántartást kötelesek vezetni: *a)* azokról, akik fegyveradót fizetnek; *b)* azokról, akik adómentes fegyverek birtokában vannak és *c)* azokról is, kik a fegyveradót a vadászati adóval

együtt a kir. adóhivatalnál fizetik. Ezek a nyilvántartási jegyzékek a járás első tisztviselőjének és az illetékes rendőrségnek (csendőrségnek) az ellenőrzés gyakorolhatása végett az előjáróság által kiadandók. A pénzügyi közegek s az érdekelt vadászterületek vadászati jogosítottjai továbbá a nyilvántartási jegyzékbe bármikor betekinthetnek. (1883. évi XXIII. t.-c. 22. §.)

Nagy- és kisközségekben a községi előjárók felügyelni kötelesek arra, hogy a községben senki se tartson vadászfegyvert, ha a fegyveradó¹ t le nem fizette. Az e tekintetben észlelt áthágásokat a pénzügyigazgatóságnak (kir. adófelügyelőnek) bejelenteni tartoznak. Azt a községi előjárót, aki ezt a köteleességét nem teljesíti, nemkülönbén azt a községi előjárót (városi adóhivatali főnököt), aki a fent említett nyilvántartást nem vezeti: a főszolgabíró (polgármester), vagy a pénzügyigazgatóság, (Budapesten a kir. adófelügyelő) annyiszor amennyiszor 10—50 koronáig terjedhet s a közadók kezelésére vonatkozó törvények szerint felelősséget és végrehajtandó pénzbírságban marasztalhatja el. (1883. évi XXIII. t.-c. 23—24. §.)¹

Fegyveradó-jövedéki kihágást az 1921. évi X. t.-c. 8. § f) pontja szerint az követ el, aki adóköteles fegyverét az adó elől elvonja, eltitkolja, vagy aki adómentesnek nyilvánított lőfegyvert vadászatra használ. Ez az utóbbi tényállás azonban természete szerint inkább a vadászati jövedéki kihágások közé tartozik.

Fegyveradó-csalásról pedig ugyanazon t.-c. 9. §-a alapján akkor beszélünk, ha valaki a fegyveradó tárgyában a hatósághoz intézett bejelentésében vagy beadványában — ideértve a jogorvoslatot is —, vagy a hatóság részéről hozzá intézett kérdésre adott válaszában, abból a célból, hogy adóját a hatóság a törvényesnél kisebb mértékben állapítsa meg, vagy hogy adóját a törvényesnél kisebb összegben fizesse be, tudva valótlan tényről állít, vagy az adó helyes megállapítására alkalmas ténykörményről szándékosan elhallgat.

A jövedéki kihágás büntetése: az adó alól elvont, eltitkolt vagy vadászatra jogtalanul használt minden darab fegyver után 2000 K-tól 10.000 K-ig terjedhető pénzbírság. A fegyveradó-csalás büntetése pedig a már a vadászati adócsalásnál említett szabadságvesztési büntetés (az 1920. évi XXXII. t.-c. szerinti mértékben) és ezenfelül a veszélyeztetett adóösszeg ötszörösétől tízszereséig terjedhető pénzbüntetés.

Az eljárásra nézve mindenben a vadászati jövedéki kihágások és adócsalások tárgyalása rendén fentebb előadottak az irányadók.

Fegyveradó-jövedéki kihágás esetén, akár a fegyver adó elől való elvonásáról, akár adómentes fegyverrel való vadászatról van szó, az ellenőrzésre az 1883. évi XXIII. t.-c. 39. §-ában felhatalmazott hivatalos közegek és érdekelt magánegyének a kérdéses fegyvert lefoglalni kötelesek és jogosultak. A lefoglalt fegyverek a vadászati jövedéki kihágásokkal kapcsolatban említett illetékes közigazgatási hatósághoz szolgáltatandók be s az azokkal való elbánás az 1890/61.219. B. M.

¹ A nyilvántartások pontos vezetését és az ellenőrzés szigorú fogantatását számos miniszteri rend. szorgalmazza. Így már az 1883. évi XXIII. t.-c. végrehajtása tárgyában kiadott 1883/39.280. sz. P. M., 1893/60.148. P. M. rendeletek.

és 1894/30.683. B. M. sz. rendeleteknek már ismert előírásai szerint történik. Vagyis a fegyverek a büntetés kiállása után tulajdonosuknak rendszerint kiadandók,¹ s szabályul szolgál az is, hogy házkutatásnak fegyveradó-jövedéki kihágás gyanúja címén helye nincs. (1894/30.683. B. M. sz. rend.) Más a helyzet, mint tudjuk, a fegyvertartási engedély szempontjából elkövetett kihágásoknál, s amennyiben a fegyveradó-jövedéki kihágás ezekkel társul, vagy az engedély nélküli fegyvertartás gyanúja fennforog, a rendőrhatalóság nemcsak házkutatást és személyi motozást, hanem szélesebbkörű nyomozást is hajthat végre s az engedély nélkül tartott fegyvereket feltétlenül elkobozza.

A fegyveradó alá szabályszerűen bevallott és fegyveradóval megrovott fegyvernek kölcsönbe adása s az ily fegyvernek tartása jövedéki szempontból egymagában véve még nem kihágás, de azzá lesz, ha a fegyvertartási engedélyre vonatkozó törvényes rendelkezésekbe ütközik bele. A m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróságnak ez a és még 1885. évben 3040. sz. alatt kelt határozata egyúttal azt a törvénymagyarázatot is plauzibilissé teszi, mely szerint az 1883. évi XXIII. t.-c. 3. §-a alapján oly egyén, akinek vadászati jegye, fegyvertartási és viselési joga van, kivételesen olyan kölcsönvett fegyverrel is vadászhatik, melyre a fegyvertartási engedélyt és fegyveradó-igazolványt más kapta.²

¹ Lásd előbb a vadászati jövedéki kihágásokról mondottakat.

² Lásd ugyanezen § I. alatt; továbbá *Egerváry*-féle gyűjt. I. köt. 276. lapján a szövegben közölt határozattal kapcsolatban közölt szerkesztői vélemény, nemkülönb *Exner*, id. m. 234. lapját.

MUTATÓ

a V. T. (1883:XX. t.-c.) szövegben feldolgozott §-aihoz.

1. §.	91, 141, 146, 152, 154, 155.	22. §.	152, 161, 269, 279, 290, 291, 303, 323.
2. §.	145, 152, 173, 178, 180/4, 181, 183, 184, 208, 215, 216, 297.	23. §.	269, 279, 323.
3. §.	152, 183, 184, 187, 206, 208, 213, 214, 215, 216, 223, 230, 236, 259.	24. §.	195, 198, 201, 269, 279, 323.
4. §.	152, 158.	25. §.	161, 269.
5. §.	152, 158.	26. §.	152, 167, 247, 272, 275, 276, 290, 291, 292, 293, 294, 296, 297, 298, 307, 313/3.
6. §.	152, 197, 211, 214, 232, 238, 244/3.	27. §.	152, 166, 245, 272, 275, 279, 296, 298, 300, 307, 309, 313/3.
7. §.	145, 152, 161, 244, 251, 252, 253, 254, 255, 257, 259, 261, 262.	28. §.	272, 299, 307.
8. §.	152, 155, 161, 201, 240, 251, 255, 264, 299.	29. §.	272, 277, 278, 307.
9. §.	152, 161, 171, 189, 190, 192, 193.	30. §.	171, 238, 243, 245, 272, 281, 292/2, 307.
10. §.	281, 284.	31. §.	145, 272, 277, 278, 281, 282, 303, 307, 312.
11. §.	152, 162, 190.	32. §.	245, 273, 286, 287, 307.
12. §.	101, 152, 162, 163, 167, 190, 191, 264, 269, 278, 281, 2. 0.	33. §.	145, 273, 277.
13. §.	101, 152, 161, 167, 191, 238, 243, 250, 251, 264, 265, 266, 268, 269, 279, 281, 290, 303.	34. §.	274, 307.
14. §.	163, 285, 286, 288, 289.	35. §.	273.
15. §.	162, 168, 192, 238, 242, 245, 246, 277, 279, 297.	36. §.	145, 274, 313.
16. §.	152, 168, 238, 240, 242, 244, 245, 266, 279, 285, 286.	37. §.	274.
17. §.	152, 238, 248, 285, 286, 287, 290.	38. §.	145, 283.
18. §.	152, 165, 166, 180, 190, 200, 277, 297.	39. §.	308.
19. §.	161, 268, 279, 323.	40. §.	311, 318.
20. §.	268, 279, 323.	41. §.	311, 319, 320.
21. §.	269, 279, 323.	42. §.	280, 300, 310, 318.
		43. §.	305, 305/1.
		44. §.	273.
		45. §.	274, 304, 307, 312/2.
		46. §.	274.
		47. §.	146.
		48. §.	143.
		49. §.	144.
		50. §.	284.

BETÜRENDES MUTATÓ.

Accipiter nissus 169.
Actio injuriarum a római jogban 12,
 — negatoria a vadászati jogvédelem-
 ben 131.
Adócsalás, vadászati 325.
Adóév, vadászati 202, 324.
Adóív, fegyveradónál 334.
Agancs, mint orvvadászat tárgya 294.
Agancsok 24, 85, 163, 171, — kérdése
 külföldi jogokban 171.
Ajkai család privilégiuma 15.
**Ákadályozása vadászatnak, mint kihá-
 gás** 299, 307.
Alacsony és magas lesék állítása 241.
Alanyai, vadászati üzemjognak 194.
**Alanyi halmazat vadászati kihágások-
 nál** 273.
Alapszabályai, vadásztársulatoknak
 197/2.
Alattomos vadászat 59, 120, 238, 244,
 — mint kihágás 279, — tiltása és
 büntetése 40, 42, 57.
Alcedo ispida 168.
Alhaszonbérlet vadászati üzemnél 208,
 212, 233, — községi vadászati haszon-
 bértszerződésekben 224.
Alkonyatkorelkövetett orvvadászat 296.
Alsóausztriai vadászati törvény 91/2,
 149, 152/1, 159.
**Altái szarvas lövéseért bírság és kár-
 térítés** 198/3.
Altenburg vadászati törvényei 148.
Anas boschas 170, — crecca 170, —
 querquedula 170.
Anders elmélete vadorzás kérdésében
 125.
Angefallene Sachen 100/2.
Anser cinereus 170, — segetum 170.
Ansprühige és anspruchlose Sachen
 100/2.
**Apportíroztatása vadnak ebbel, idegen
 területről** 293.
Approbatæ Constitutiones 35.
Apró- és dobosgém 169.
Apró- és nagyvadászat 59, — közép-
 és nagyvadászat 19, 88.

Apróvad jogtalan vadászatának bün-
 tetése 61, — kíméleti ideje külföldi
 jogokban 193, — nagyvad 16 s.
Aquila fulva 170, — heliaca 169, —
 minuta 169, — naevia 169.
Aratás és szüret előtti vadászat tilalma
 60, 62, 65, 69.
Aránylagos viselése vadkárnak 258.
Arctomys marmota 169.
Ardea alba és garzetta 168—169, —
 cinerea 170, — minuta 169, — pur-
 purea 170.
**Assemblée constituante és vadászati
 jog** 63.
Astur palumbarius 169.
Aythia ferina 170/3.

Álcázva üzött orvvadászat 297.
Állami erdészeti alkalmazottak 317.
Állandó sziget, mint vadászterület 181.
**Állatkár a veszélyesség és a vétkesség
 elvi alapján** 136.
Állatkertből kiszökött vad 164.
Állatkerti vad 166.
**Állatok — szelíd, szelídített és befogot-
 tak** 161.
Állatseregletből megszökött vad 84/1.
Állattartó gazda felelőssége 136, 255.
Általános kíméleti idő 190, — mada-
 rakra 190, — városi jogokban 41.
Általános vadászati tilalmi idő 189.
Árpád kori királyi vadászat 25.
**Árusítási engedélyek (lőfegyver, lő-
 szerekre szólók) előfeltételei** 332.
Árverelő összejártsága 229.
**Árverés helye községi terület kiadásá-
 nál** 218/6, — jóváhagyásának meg-
 tagadása 222, — jóváhagyása 221,
 — meghiusítására, csökkentésére irá-
 nyuló összebeszélés 221, — nyilván-
 os községi terület kiadásánál 217.
**Árverési feltételek megállapítása és
 tartalma községi területek kiadásá-
 nál** 217, 218.
Átjárás idegen vadászterületen 247.

Átkutatása gyanus személyeknek 300.
Átvonuló káros vad 259.

Badeni vadászati törvények 73, 92/1, 148, 159.

Bajor vadászati törvények 73, 92, 148, 159, — „Landesfreiheitserklärung“ (1553) 32.

Bakcsó 169.

Bakonybéli apátság alapítólevele 14.

Bakonyi erdőővők 26/1, — erdőuralom 25.

Balaton mint magánvíz 156/2.

Bannforst 18, 28/s, 30.

Barátkeselyű — barna 170.

Bayerische Jagdordnung 32, 42.

Bányajogok 155.

Bányatulajdon 106.

Bányák tárnataivain való vadászat 246.

Bárcakiadás haszonbérletnél 234.

Bárcavadászat, kincstári 198/s.

Bárcaváltás alapján való vadászat 195, 198.

Bárcák (vadászati) kiadása 225, 227.

Becslés időpontja vadkároknál 261, 262.

Becslése vadkároknak 60, 67.

Becslési eljárás 262.

Befogott vad 161, 164.

Beißvögel 30.

Bejelentése vadkároknak 261.

Bejelentési kötelezettség fegyveradó-nál 334, — módja vadászjegy iránti igényeknek 202.

Bekísérési és letartóztatási jog 300, — joga vadászszemélyzetnek 318.

Belépés idegen vadászterületre 276.

Belső telek mint vadászterület 181.

Beneficium venationis 62.

Beszámíthatóság kizárása vadászati kihágásoknál 272.

Besztercebánya vadászati privilégiuma 14.

Beteg állat befogása kíméleti időben 193, — őz leszúrása idegen területen 292/2, — vadak kímélése 192.

Beugrók készítése 87, 248.

Béka 168.

Békászó sas 169.

Bérleengedés és emelés vadászati haszonbérletnek 224, 234.

Biai vadőri szakiskola 319.

Bibic 170, — tojások jogtalan szedésének tilalma 285/1.

Bíróküldés vadászati kihágásoknál 305, 306.

Bírság és kártérítés vapiti, altái szarvas és kőszáli kecske után 198/3, — megállapítás községi haszonbérleti szerződésekben 224.

Birtokbavétel vad fölötti tulajdonszerzésnél 116, 250.

Birtokvédelem vadászati haszonbérleté 233.

Bitang jószág 23.

Bizonyításfelvétel kihágási eljárásban 311.

Bogarak 168.

Bokrászás 168.

Borz 169, 264, — és rókakotorékok kiadása 89, 241, — kíméleti ideje 194/3.

„Borjú“ vadaknál 193.

Botaurus stellaris 169.

Bölény 30, — mező 27/1, — -vadászok 27, — -vadászok ispánja 27/2.

Bölmöbika 169.

Brinz-féle „ceppfolyós tulajdon“ a vad fölött 80/3.

Bubo maximus 170.

Búbos ruca 170/s.

Buteoninae. 169.

Búvárok 170.

Bűnjelek lefoglalása 310.

Büntetés kiszabása vadászati kihágásoknál 273.

Büntetése annak, ki nemestől fegyverét elveszi 68, — annak, ki nemes vadászatát akadályozza 67, — ebek idegen területre vitelének 286, — és eltiltása fegyvertartásnak parasztoknál 43, — fegyver- és lőszerárusítási szabályok megsértésének 332, — fegyveradó-jövedéki kihágásnak és fegyveradó-csalásnak 335, — hasznos vad tiltott időben való lövésének 277, — hasznos vad tiltott időben való vételének, eladásának 281, — jogosulatlan vadászatnak és ebtartásnak 48, 62, — jogosulatlan vadászatnak II. Ulászló törvényében 23, 29, — jogosulatlan vadászatnak városi jogokban 43, — juhászkutyák koloncái elhagyásának 286, — minősített orvvadászatnak 296, — nemesek által elkövetett vadászati kihágásnak 51, — orvvadászatnak 290, — parasztok vadászatának 42, 43, 50, 52, 53, 68, — szüret vagy aratás előtti vadászatnak 60, — távolmaradó tanuknak, szakértőknek 310, — tiltott fegyverviselésnek 25, — tiltott időben való vadászatnak 277, — tiltott területen vagy kíméleti időben vadászó nemesnek 67, — vadak engedély nélküli külföldre szállításának 284, — vadászat akadályozásának 299, — vadászati adócsalásnak és jövedéki kihágásnak 315, — vadászab jogtalan lelövésének 290, — vadfiak elfogá-

sának, fészkek elrombolásának, tojások elszedésének 281. — vadkár-megtérítés megtagadásának 67, 68. — vadlopásnak 61. — vadorzásnak 62. — vadorzásnak II. József rendeletében 61. — vadorzásnak német partikuláris jogokban 43.1. — vadszállítási igazolvánnyal elkövetett kihágásnak 283. — vásár- és ünnepnapi vadászatnak 44, 57. — városi polgárnak vadászatért 56. — vetésekben, szőlőkben való vadászatnak aratás, szüret előtt 62.

Büntetési nemek vadászati kihágásoknál 271.

Büntetőbíráskodás rendőri, vadászati kihágási ügyekben 304.

Büntetőjog, vadászati 145.

Büntetőparancs vadászati kihágási ügyekben. 309.

Büntetőtörvénykönyv 1878. évi V., — törvénykönyvek életbeléptetéséről szóló törvény 147.

Bűnvádi eljárás minősített orvvadászat esetén 296. — vadászati jövedéki kihágásoknál 326.

Canis lupus 169. — **sagax vel segutius** 30.4. — **vulpes** 169.

Capella rupicapra 169.

Capra ibex 171.

Casus nocet domino 137.

Cautio de non amplius turbando — vadászatjogi védelemben 131.

Cervus capreolus 169. — **elaphus** 169.

Chicane—vadászati 87, 248.

Churmainzische Jagdordnung 42.

Chursächsische Constitution 43.1.

Cickány 168, 169.

Ciconia alba — **nigra** 169.

Cigányruca nagy és kis 170.3.

Circæetus gallicus 169.

Circus aluginosus 169.

„Civiliter uti“ szabálya vadászat gyakorlásánál 133, 240, 279.

Coburgi vadászati törvény 149.

Columba oenas 170. — **palumbus** 170.

Conus corax 170.

Corvus cornix 168. — **frugilegus** 168.

Coturnix communis 170.

Cricetus frumentarius 168.

Családtagok segédkezése vadászati kihágásnál 273.5. — vadászati jegye 202.

Csalétekkel való orvvadászat 297.

Csalsíppal való vadászás 87, 248.

Csapdában, hurokban megfogva levő vad eltulajdonítása 298.

Csapdákkal való orvvadászat 297.

Csatlakozás községi vadászterülethez 215, 234.

Császáralfajd 21.

Császármadár 24, 38.2, 39, 42, 47, 57.6, 170. — díja 198.3. — kéméleti ideje 190. — szállítási időszaka 284.1.

Cseh vadászati törvény 91, 148, 159.

Cselédek által elkövetett vadászati kihágás 273.4. 1/5.

Csendőrség ellenőrzési joga vadászati jegyekre 204. — fegyveradómentessége 333. — feladata vadászati adó ellenőrzésénél 324. — igazoltatási és bekísérési joga 280. — tagjai ellen vadászati kihágási eljárás 305.

Cseniki királyi vadaskert 28.1.

Cserkészés 168.

Cserkészutak készítése 89, 241, 280.

Csigák 168.

Csónaktartási jog 241.

Csonttörő sas 191, 265.

Csöd hatása vadászati haszonbérletre 213.

Csörgőruca 170

Csöszök 195. — pásztorok vadászati adómentessége 201, 322.

Csővekkel való vadászat 40.

Dafila acuta 170.3.

Dalmáciai vadászati törvény 149.

Dama vulgaris 169.

Daru 170.

Dámborjú kéméleti ideje 194.1.

Dámvad 161, 166, 169, 193. — kéméleti ideje 65. — mint fővad 139. — mint káros vad 140. — okozta kár 251, 252. — szarvas- és őztehén kéméleti ideje 190.

Dámvadbika kéméleti ideje 189. — szállítási időszaka 284. — tiltott időben való lövése 277. — tiltott időben való vétele és eladása 281.

Dámvadtehen szállítási időszaka 284.1. — tiltott időben való lövése 277. — tiltott időben való vétele és eladása 281.

Dánia vadászati törvénye 149, 159.

Dávid bakonyi ispán 26.1.

Denevér 168, 169.

Dévai (Haller-féle) vadászati uradalmi utasítás 54.2.

Diákok vadászatának eltiltása 38.

Diplomáciai alkalmazottak vadászati adómentessége 322. — testület tagjainak ingyen vadászati jegye 204.2.

Disz- és éneklőmadarak (élők) szállítása 284.1.

Dobosgém 169.

Dologi hatályú vadászati jogok 132.

Dónát, bakonyi ispán 25.

Dögkeselyű 170.

Döglött állat elásása 244.

Dúvad (elejtett) kiadása iránti tulajdoni kereset 303, — elpusztított, fölötti tulajdonszerzés 184, — elpusztított, kiadásának megtagadása 132, — hivatalos vadászaton elejtett 152.

Dúvadak (lásd ragadozók alatt is) 130, 161, 191, — elpusztítása iránti jog 156, — látogatotta vidéken kivételes vadászati adómentesség 323, — pusztítása 265, — pusztítására kitűzött prémiumok 269, — pusztítására telektulajdonos joga 134, — tenyésztettek által okozott vadkár 139.

Dúvadpusztítás 168, — módjai 266, — saját ingatlanon 201, — zárt helyen 132.

Ebek idegen területre bocsátása, mint kihágás 245, 285, 286, — tartásának szabályozása 44.

Ebekkel való vadászat és korlátozásai 225/2, 232/1, 245.

Ebekre vonatkozó intézkedések a Trip-utáni jogban 41.

Egerek 168.

Egervári-féle vadászati joganyag-gyűjtemény 150/1.

Egyesített magánvadászati terület 145, 173, 181 és köv., — alakítási módja 182.

Egyesületek (társulatok) vadászatiak 197.

Egyetemleges felelősség vadászati kihágással okozott kárért 273, — vadkárokért 258.

Egyházi személyek fegyverviselési tilalma 25, — vadászata 21, 24.

Egyoldalú visszalépés haszonbérleti szerződéstől 212, 235.

Egyszerű orvvadászat 272, 290, 307.

Eigenjagdbezirk 175/1, 196.

Eingehegtes Revier 166.

Eleven vad külföldre szállítása 284.

Elévülése vadászati jövedéki kihágásoknak 326, — kihágásnak 274.

Eljárás büntetőparancs kibocsátásával 309, — felelőviteli kihágási hatóságok előtt 315, — jogosulatlan vadászat büntetésénél 29, — magánvadászterületek alakítása körül felmerült vitás kérdésekben 182, — megindítása vadászati kihágásoknál 307, — vadászati adócsalás esetén 328, — vadászati jegyek kiállítása körül 202, — vadászati jövedéki kihágási ügyekben 326, — vadászati kihágási ügyekben 146, 304, — va-

dászati jogi ügyekben 303 és köv., — vadkárok becslése körül 67, — vadkárok megtérítése körül 261.

Eljárási költségek vadászati kihágásoknál 312.

Elkobzás tárgyai vadászati kihágási eljárásban 312.

Elkobzása ebeknek, vadászeszközöknek vadászás esetén 62, — lefoglalt élővadászállományoknak 284, — parasz-
tok fegyvereinek 53, 68, — vadászeszközöknek városi jogokban 44.

Elkobzott vadak eladása 282.

Elkövetési hely vadászati kihágásoknál 305.

Ellenőrzése fegyveradó lefizetésének 334, — fegyvertartási engedélyeknek 331, — idegeneknek vadászterületen 280, — vadászat gyakorlásának község részéről 231.

Előkészületi cselekmények engedély nélküli vadászatra 293, — minősített orvvadászathoz 297.

Elővásárlási jog vadbőrökre 44/7.

Előzetes bizonyítás vadkároknál 263, — intézkedések rendes kihágási eljárásban 310, — tanukihallgatás kihágási eljárásban 310.

Elsajátítás (jogtalan) vadászó által 127, — lásd okkupáció alatt is — „vadászias“ jellegű 168.

Elsajátítási joga (kizárólagos) vadászati jogosítottaknak 102.

Elszász-Lotharingia vadászati törvényei 72, 149, 159.

Elvadulás szelíd állatnál 163.

Elvadult macskák 286.

Elvetett agancs 85, 171.

Elzárás kimondása kihágási ítéletben 311, — vadászati kihágásoknál 274.

Elzárással változtatása jövedéki kihágási ügyben megítélt pénzbüntetésnek 327.

Emlősök 163, 169.

Emphytheuta vadászati joga 157, — vadászati üzemjoga 195.

Engedély nélküli vadászat (lásd orvvadászat alatt is) mint kihágás, 247, 290, — tényállásai 291.

Enklávék 175, 185, 187, 208, 215, — kényszerhaszonbérlete 208.

Enklávékon előálló vadkár 259.

Enyhítő és súlyosbító körülmények vadászati kihágásoknál 274, 311.

Erdei enklávék 187, — szalonka 170.

Erdélyi országgyűlési bizottság vadászati javaslata 62, — vadászati jog 35.

Erdészeti alkalmazottak — államiak — 317, és vadászati utasítás regéczi, tobrai és közalapítványi uradalmaik

- részére 57/s, 7, 8, — főiskolai hallgatók vadászati adómentessége 201, 323, — kihágások vadászatiakkal kapcsolatban 280.
- Erdő- és mezőrendőri korlátozásai vadászati üzemnek 88.
- Erdő- és vadőri szakiskolák hallgatóinak vadászati adómentessége 201, 323.
- Erdőfelügyelőségi személyzet vadászati adómentessége 201.
- Erdőkerülők, erdőtisztek vadászati adómentessége 201, 322.
- Erdőőrvök 20/1, 26, 195, 201 — ispánja 26.
- Erdőőri szakvizsga 318.
- Erdőőrök fegyveradó-mentessége 333, — vadőrök vadászati adómentessége 201.
- Erdőpásztorok vadászati adómentessége 201.
- Erdőrendészeti szabályok, vadászatot védők 59.
- Erdősítő társulatok vadászati üzemjoga 197.
- Erdőtisztek fegyveradó-mentessége 333, — erdőőrök vadászati adómentessége 322.
- Erdőtörvény 147.
- Erismatura leucocephala 170/a.
- Erőszakos orvvadászat 297.
- Esett vad, lásd hullott vad.
- Esküje vadőröknek 319.
- Esküt tett vadőrök nyilvántartása 319.
- Etetése vadaknak — kötelező — 232/1.
- Etetők, szóók, nyilatok felállítása 241, 242/1, 235.
- Éjjel** időszaka orvvadászat szempontjából 296.
- Éjjeli** vadászat 194, — orvvadászat 296, — vadászat tilalma 42, 86.
- Életbeléptető rendelet V. T.-hez 143.
- Élő vad** kézzel való elfogása 292/2, — szállítmányok, lefoglaltak, elkobzása 284.
- Elvezeti jegyek** 195, 225, — üzletszerű kiadása 225/1.
- Éneklő- és díszmadarak szállítása 284/1.
- Éneklőmadarak** 161, — kíméleti ideje 190.
- Érdelkség vadászati kihágásoknál 305, 307.
- Érdemes tárgyalás kihágási eljárásban 310 és köv.
- Érvénytelenítése, községi vadászati haszonbér-szerződéseknek 229, 235.
- Étlapra jegyzése vadaknak, tiltott időben 282.
- Fagyasztóban kezelt vad 282.
- Fajd tiltott időben való** lövése 277, — vétele, eladása 281.
- Fakó keselyű 170.
- Falco 169.
- Falconarii 26.
- Fallwild 84, 163, 172.
- Farkas** 37/2, 38, 40/1, 167, 169, 264, 323, — bőr-díja 198/3.
- Farkasok írtása 58, 68.
- Fattyúfajd 170/1.
- Fácán** 21, 24, 47, 48, 60, 170, — mint káros vad 140, — okozta kár 252/2, 256, — szállítási időszaka 284/1, — tiltott időben való lövése 277, — tiltott időben való vétele és eladása 281.
- Fácánok** és tüzokok kíméleti ideje 190, — és foglyok vadászatának tilalma 65, — tenyésztése 49.
- Fácánosok** 166, — berendezésének türe 242.
- Fácányúk 232/1.
- Fáklyafény melletti fogás 87, 246.
- Fegyőrök fegyveradó-mentessége 333.
- Fegyver-** és ebek elkobzása 56, — és kutyatartás tilalma városi polgároknál 56.
- Fegyver- és vadászati adó** kivetése, beszédése és ellenőrzése (hatáskör) 147, — közössége társországokkal 144, — parasztoakra 55, — törvény (1883, évi XXIII. t.-c.) 146.
- Fegyver lefoglalása jövedéki kihágási eljárásban 327.
- Fegyveradó** 86, 142, 200, 329 és köv. — alanyai 333, — család 335, — jövedéki kihágások 335, — kivetése és beszédése 333, — lefizetésének ellenőrzése 334, — tárgya és mérve 333.
- Fegyveradó-igazolvány 200/2, 201, 323.
- Fegyveradó-mentesség esetei 333.
- Fegyverek**, fegyveradó alól mentesek 333, — orvvadászoktól elszedettek, kezelése és értékesítése 312.
- Fegyveres erő tagjai elleni vadászati kihágási eljárás 305.
- Fegyverhasználat joga 61, 127, — vadászszemélyzetnek 318.
- Fegyvertartás eltiltása és büntetése parasztoknál 43.
- Fegyvertartása hajduknak, pásztoroknak 54.
- Fegyvertartási engedély** 203, 329, — felmutatása 281/1, — megadásának feltételei 330, — ellenőrzése 331.
- Fegyvertartási törvény, II. Ulászló-féle 25.
- Fegyvervásárlási engedély 203.

Fegyverviselési és használati joga erdő-
őröknek 320.

Felebbezés büntetőparancs ellen 310
— és felfolyamodás kihágási ítélet
ellen 313 — és panasz vadászati
jegy megtagadása esetén 204, —
képviselési határozat ellen községi
terület bérbeadásánál 223.

Felebbvitel vadászati jövedéki kihá-
gási ügyben kelt ítélet ellen 327.
Felebbviteli hatóságok előtti kihágási
eljárás 315.

Felek jogállása községi vadászati ha-
szonbéri szerződésekben 230.

Felelőruca 170.

Felelősség hajtókra kiszabott bünte-
tésért 273/3, — vadászati kihágásnál
segédkezők bírságáért 273.

Felfüggesztése kihágási eljárásnak 309.
Felis catus 169.

Feljelentés elfogadása, illetve vissza-
utasítása iránti végzés 309, — vadá-
szati jövedéki kihágási ügyekben
326, — vadászati kihágásért 307.

Felmondása vadászati haszonbérletnek
212, 235.

Feloldása kihágási ítéletnek 315.

Felsőausztriai vadászati törvény 91/2,
149, 152/1, 159.

Felülvizsgálat (kivételes) kihágási el-
járásban 315.

Felvigyázók — vadászatiak — 317.

Felvigyázó személyek hit alatt tett
vallomása bizonyításnál 311.

Felzáró hospesek vadászati privilé-
giuma 14.

Fenntartott és szabad uratlanság 99.

Fenyvesmadár 168, 170.

Fenyvesmadarak fogása hurokkal, lép-
vesszővel 245, — szállítása 284/1.

Ferdinánd (I.) vadászatjogi rendszabá-
lyai 32.

Félszabadok 20.

Fészkei, tojásai szárnyasoknak 163, 171.

Fészkek elrombolása, mint kihágás
272, 245, 281, 307, — fiatal állatok
fogásának tilalma 42, — tojások
szedésének tilalma 190.

Fiumében életbeléptetése vadászati
törvénynek 144.

Fogalma vadászati jognak 107.

Fogoly 38, 39, 47, 48, 60, 170, 232/1,
— bec süje 44, — szállítási időszaka
284/1.

Foglyok vadászatának tilalma 65, —
izr. metsző által tiltott időben le-
metszettek 282/2, — kíméleti ideje
190, — tenyésztése 49.

Fogvatartott vad 164.

Forestum, forestis fogalma 18.

Forrásai magyar vadászati jognak 142
és köv.

Földesúr erdőinek letiltása vadászat
elől 51, — vadászati joga birtok-
rendezés alatt álló erdőkben 158,
— joga vadászterület kihasítására
45, — vadászati joga a II. József-
féle pátenzenben 59.

Földesúri vadászterületek az 1802. évi
XXIV. t.-c. szerint 63, — zárt va-
dászterület 64.

Földtulajdonos és vadászati jogosított
viszonya 279, — joga ragadozók
pusztítására 265, — védekezése föld-
jén levő vad ellen 60.

Főszolgabíró hatásköre községi vadász-
terület haszonbérbeadásánál 223.

Fővadak 161, 188, — elriasztása ku-
tyákkal 239/2, — fiai 193, — kárt-
okozó hajlama 265, — okozta kár
139, 251, — okozta kár, tenyésztés
miatt 253.

„Freie Pürsch“ 6/1, 22/1.

Fuligula rufla 170/3.

Fulix cristata 170/3.

Fürj 39, 170, — bec süje 44, — kímé-
leti ideje 190/1.

Füstölés, mint tiltott vadászati eszköz
246.

Galambok 39, 264, — és fenyves-
madarak szállítása 284/1, — seregek-
ben vonulók 190, — szelídek 163.

Galiczia vadászati törvénye 149, 162/1.

Gallinago gallinula 170, — major 170,
— scolopacina 170.

Gallinulidae 170.

Garrulus glandarius 168.

Gazdagodási kereset vadász és egyéb
vadászatjogi sérelmek esetén 130, 302.

Gemeiner és gemeinschaftlicher Jagd-
bezirk 185, 258.

Gewere és Gewerebruch 17, 18.

Gémek, gémfélék 191, 265.

Gnadenjagd 33.

Gojzer 170/4.

Gólya, fekete és fehér 169.

Gondatlanság orvvadászatnál 295.

Gotha vadászati törvényei 148.

Gömöri kir. vadaskert 28.

Görény 37/2, 168, 264.

Görz-Gradiska vadászati törvénye 91/2,
149, 152, 159.

Grotius Hugó, a vad uratlanságáról 114.

„Grundrechte des deutschen Volkes“
4, 73, 92.

Grus cinerea 170.

Gypoetus barbatus 170.

Gyps fulvus 170.

Gyepi szalonka 170.

Gyökök 168.

Gyökös iparjogok 106, 155.

„Gyümölcsöskert“ jelleg 252/1.

Hajduk fegyverviselési tilalma 25, —
pásztorok fegyvertartása 54.

Hajtókutyákkal való vadászat tilalma
192.

Hajtók 195, 317.

Hajtókkal való vadászat tilalma 65.

Hajtókra kiszabott büntetésért való
felelősség 273/a.

Hajtóvadászat 168.

Halál hatása haszonbérleti szerződés-
sekre 213, 236.

Halászati jog 105, 155.

Halászati jogosított joga; halászatra
kártékony vadak pusztítására 265, —
kíméleti terek 246, — törvény
(1888 : XIX.) 147.

Halászatra káros vadak elpusztítása
iránti jog 156, — vadak 191.

Halászó sas 191, 169, 265.

Haliaetus 169.

Haller János gr. vadászati utasítása 54/2.

Halmazata vadászati és jövedéki kihá-
gásoknak 313.

Hamburg vadászati törvényei 92/1,
149, 159.

Hamisítása vadászati jegynek 326.

Hamvas és vetési varjú 168.

Hamvas ruca 170/a.

Hannover vadászati törvénye 148.

Hannoveri „Wildschadengesetz“ 251/1.

Haris 170, — kíméleti ideje 194/1.

Hasznos madarak fészkeinek és tojásai-
nak szedése 281, — (nemes fajú)
madarak 170, — szárnyasok tojásai-
nak forgalombahozása 281/3, — vad
162, 163, 169, — vad lövése tiltott
időben 277, — vadokozta kár 265/1,
— vad vétele, eladása és azzal való
orgazdaság 281, 307.

Haszonbér felosztása birtokosok között
237, — felosztása külföldi jogokban
237/3, — fizetése iránti kötelezettség
234, — hováfordítása 236, — köz-
célokra fordítása 237, — leengedése
és fölemelése 211, 234, — letétele
óvadékképpen 211, — vadászati 209,
— vadászati, fizetési módja 211, —
leszállítása 231.

Haszonbérfizetés, késedelmes 234, 235.

Haszonbérbeadás kikiáltási áron alól
223.

Haszonbérbeadása községi vadászterü-
letnek 213 és köv., — magánvadász-
területnek 208 és köv., — vadászati
üzemnek 205.

Haszonbérbeadási eljárás folyamatba-
helyezésének ideje 220, — eljárás
megsemmisítése 226, 227, — hirdet-
mény közzététele 217, — módja köz-
ségi vadászterületnek 216.

Haszonbérbeadó kötelességei magán-
vadászati terület bérbeadásánál 208,
209, — község szavatossága 231, —
szavatossága magánvadászati terület-
nél 210, — szerződésszegése 236, —
vadászati üzem haszonbérleténél 206.

Haszonbérlet időtartama községi va-
dászterületnél 218, — megszűnése
a terület elárverezése esetén 210, —
utolsó évében vadászati korlátozások
232/1, — bírói érvénytelenítése 235,
— felmondása 235, — meghosszab-
bítása 235, — megszűnése 235, —
terület kisajátítása esetén 210.

Haszonbérleti idő külföldi jogokban
219/1, — jog telekkönyvi biztosítása
210, — jog átruházása 234, — szer-
ződés halál és csőd esetén 213, —
szerződés időtartama községi terület
bérleténél 223, — szerződés, községi
területre kötött, tartalma 223, —
szerződés megkötése községi terület
kiadásánál 223, — szerződés meg-
szűnése és felmondása 212.

Haszonbérlettől való egyoldalú vissza-
lépés 235.

Haszonbérllő csődje 236, — halála 236,
— jogai községgel szemben 232, —
jus tollendije 235, — kötelessége ok-
szerű vadászat tekintetében 233, —
vadászati, igénye birtokvédelemre
233, — vadászati, kötelességei 211,
— vadászati vadkártért való felelős-
sége 257, — vadászati üzem haszon-
bérleténél 206, — vadászati üzem-
joga 197.

Haszonbérllői vadászati üzemjognak 195.

Haszonbérllők száma községi vadász-
területnél 223, — számának korlá-
tozása 206.

Haszonbérllőtársak felvétele községi va-
dászati haszonbérleteknél 224.

Haszonélvező vadászati joga 157,
— vadászati üzemjoga 195.

Határon összeeső vad 118, 250.

Hatáskör fegyver- és vadászati adó ki-
vetése, beszedése és ellenőrzése tár-
gyában 147, — vadászati jogvédelem
tekintetében 271, — vadászati jöve-
déki kihágási ügyekben 326, — va-
dászati kihágási ügyekben 146, —
vadászati jogi ügyekben 303, — vad-
károk kérdésében 261.

Hatásköre közigazgatási bíróságnak
vadászati ügyekben 147.

Hatásköri és illetékességi összeütközés vadászati kihágásoknál 305.

Háborús rendeletek vadászati jogunkban 149.

Hálók 40, — török, lépek eltiltása 57, 245.

Hálóval, törökkel, hurkokkal való vadászat 168, 232/2, 279, — való orvvadászat 297.

Házi- vagy szelíd állatok 163.

„Házilag” kezelt vadászati üzemjog 197.

Házkutatás vadászati kihágási eljárásban 310.

Hegerecht 89, — lásd tenyésztési jog alatt is.

Hegy- és mezőőrök vadőri alkalmazása 321.

Hegyközségek vadászati üzemjoga 197, — vadászterülete 214/4.

Helyhatósági szabályrendelet, mint jogforrás 143, 150, — vadászati jog 51.

Hesseni vadászatjogi reform 159.

Hesseni vadászati törvények 72, 73, 159.

Héja, közönséges 169.

Héják, héjafélék 190, 265.

Hibázási díj 198/3.

Hierofalco sacer 169.

Hímszarvas kíméleti ideje 50, 65.

Hírdetmény közzététele községi terület haszonbérbeadásáról 217.

Hirschenprellen 85, 172/1.

Híúz 44, 169, 264, — bórdíja 198/3.

Hivatalból elrendelt vadászat 145, 268, 279, — megindított vadászati kihágási eljárás 307.

Hivatalos hajtóvadászat 139, 152, — engedélyezési jogának megvonása 269, — résztvevői 198, — hajtóvadászon elejtett dúvad 152, — hajtóvadászon ragadozón kívül egyéb vad lövése 290.

Hód 171, — kíméleti ideje 194/3.

Hohe Jagd, — Reiskejagd 16/3, 17.

Hohenzollern-Hechtlingen vadászati törvénye 149, — Sigmaringen vadászati törvénye 149.

Holló 170, 190, 265.

Honosítandó vadfajok 162.

Horvát vadászati törvény 144.

Hospesek 20.

Hörsög 167, 168, 264.

Hullott vad 24, 84, 119, 163, 172, 193, 250, — elásása 244, — elorzása 61, felszedése idegen harmadik által 119, — felszedése idegen területen 293, — mint orvvadászat tárgya 294.

Hurkok 25, 40, — hálók, török és lépek eltiltása 57, 245, — lépek használata 168.

Hurkokkal, hálók, törökkel való vadászat 87, 279, — való orvvadászat 297.

Husztly István a vadászati jogalanyiságról 47.

Hübéri hatások a magyar vadászati jogban 11, 13, 16.

Hübéri jog és vadászati regále kifejlődése 17.

Hübéri vadászati jog a germán jogfejlődésben 17.

Hűtőházakban, fagyasztóban kezelt vad 282.

Hűtőházi vadak kezelésének szabályozása 282/4.

Idegen területen, lövésre kész fegyverrel való járkálás 291, — tett lövés, mint kihágás 293.

Idegen területre áthurcolt vad 128, — területéről áthurcolt vad 118/1, — vadászterületen való átjárás 247.

Idegenek ellenőrzése, mint jogvédelmi eszköz 280, — (külföldiek) vadászati joga 48, — vadászatának tilalma 54/2.

Időtartama haszonbérleti szerződésnek községi területnél 218, 223, — külföldi jogokban 219/1.

Idült sérülésben levő vadak leölése 192, 193, 242, — lövése kíméleti időben 278.

Igazolás jogorvoslata kihágási eljárásban 314.

Igazolási és bekísérési joga vadászati jogosítottaknak és alkalmazottjainak 280.

Igazoltatása vadászterületen tartózkodó idegeneknek 275.

Igazoltatási jog 300, — joga vadászszemélyzetnek 318.

Igazolvány vadak jogos szerzéséről 283, — vadászvendég részére 198/1.

Illetékesség, vadászati jövedéki kihágási ügyekben 326, — vadászati kihágásoknál 305.

Illetékességi és hatásköri összeütközés 305.

Ingatlan tulajdon és vadászati jog közti kapcsolat 91.

Ingyen vadászati jegy 323.

Insula in flumine nata 106.

Írásbeliség községi terület haszonbérbeadásánál 223.

Írtványok 158/1.

Írtványokon vadászati jog 158.

Ismétlése vadászati kihágásoknak 273.

Ispánja erdőővőknek 26, — királyi vadászoknak 27.

Ítélet feloldása kihágási eljárásban 315, — megsemmisítése 315, — vadászati kihágási eljárásban 311.

Izraelita metsző által tiltott időben lemetszett vad 282/2.

Jagdbares Wild — nicht jagdbares Wild 162.

Jagddistrict 185.

Jagdfolge 128/2, 172, 238, 248, — lásd Wildfolge alatt is.

Jagdgenossenschaft 159, 186, 215/1, — vadkárért való felelőssége 258.

Jagdschaden és Wildschaden 135.

Jagdschein 199.

Jagtstadgä — svéd. 148.

Járás, kelés idegen területen 275.

Jávorszarvas 171, — mint káros vad 140, — okozta kár 252/2.

Jégmadár 168, 191, 265.

Jogalany, mint a vadászati jog szerkezet eleme 77.

Jobbágyok 21, — lásd parasztok alatt is, — vadászati joga 36.

Jogerős községi vadászati haszonbér-szerződés utólagos megtámadása 228.

Jogforrás fogalma 142.

Jogi személyek vadászati joga 156, — vadászati üzemjoga 195, 196.

Jogi természete vadászati jognak 90 és köv.

Jogközösségek vadászati üzemjoga 195, 196.

Jogorvoslatok vadászati kihágási eljárásban 313.

Jogos őnségély a vadászati jogvédelemben 127, 130, 301.

Jogos önvédelem 127.

Jogosulatlan egyén birtokbavételi cselekménye vad fölött 250.

Jogosulatlan vadászat büntetése 62, — II. Ulászló törvénye szerint 23, 29, — városi jogokban 43.

Jogosulatlan vadászat elleni statutumok 52, — elhagyása 51, — esetei 120 — és kutyatartás 48, — üldözése II. József rendeletében 61.

Jogosulatlan vadokkupációinak hatálya 126.

Jogtalan elsajátítás vadászó által 127.

Jogvédelem vadászati jogsérelmekkel szemben 290 és köv.

„Jó kergetők” 23.

Jóváhagyás községi vadászati haszonbér-szerződéseknél 226.

Jóváhagyott községi haszonbér-szerződés hatálybalépte 228.

József (II.) vadászati szabályzata 59.

Jövedéki és vadászati kihágások halmozata 313.

Jövedéki kihágások, vadászatiak 325.

Judicatura álláspontja a vad uratlansága kérdésében 110/1.

Juris ignorantia non excusat 277.

Jus regium 31, 33, — és vadászati jog 15, 16.

Jus tollendi — haszonbérleőé 235.

Jütisches Low. 19/1.

Kanalasgém 169, 170/2.

Kaptányok, hurkok 25, 40, 59, 168.

Kaptányban fogva levő vad elorzása 131.

Karinthiai vadászati törvény 9/2, 152/1, 149, 159.

Karvaly 169.

Kaszálás előtti vadászat tilalma réteken 65, 69.

Katonai gyakorlatokkal okozott vadászati károk 303, — gyakorlótereken való vadászat 246.

Katonatisztek fogoly, fécán és vadászó vadászatának tilalma 48, — vadászata 36, 47, 48, 64, 75.

Katonák vadászati joga 48.

„Kauf bricht Miete” 210.

Kánya 169, 190.

Kárakatonák 170.

Károlyi-uradalmak vadászati utasítása 70/6.

„Káros vad” 140.

Kártékony állatok okozta kár. 251, — és ragadozó madarak 170, — és ragadozó vadak 161, 163, 264, — háziállatok mérgezése 268/1, — szárnyasok 264.

Kártérítés és bírság vapiti, altái szarvas és kőszáli kecske után 198/2, — idegen területre átment vadászebekért 285, — kérdése vadászati kihágási eljárásban és ítéletben 307, — lelőtt vadászebeért 290, — vadászebe okozta kárért 248.

Kártérítési díj öz-sutáért és gidáért 198/2, — süket- és nyírfajdjerce után 198/2, — zergekecske vagy gida után 198/2.

Kártérítési felelősség (egyetemleges) vadászati kihágás esetén 273, — igények kihágási eljárásban 274, — kereset katonai gyakorlatokkal okozott vadászati károk esetén 303, — kereset vadászatjogi sérelmek esetén 129, 301, 302, — kereset vadászás esetén 130.

Kártokozó vad megölése 67, — pusztítása 69.

Kegelemlövés 117, 246, — idegen területen 248.

Kerecsen 169.

Kereset — vadászatjogi 127, 128.

Kereszteződés szelíd és vadállat közt 164.

Kerített helyen való orvvadászat 297.

Kertileg művelés és körülkerítés 178.

— és bekerítés együttese 180.

— fogalma 178.

Keselyűfélék 170, 190.

Kékcőrű kacsá 170/a.

Kényszerhaszonbérlet enklávekon 208.

— vadászati 145.

Képviselési elmélet vadörzés kérdésében 122.

Képviselőtestület jóváhagyása árverés eredménye tekintetében 221.

Késedelmes haszonbérlet 234, 235.

„Kísérés” mint vadászias cselekmény 168.

Kigyászó sas 169.

Kigyók 168.

Kihágás, mérgezéssel elkövetett 268.
— veszélyes állattartással elkövetett 256.

Kihágási eljárás felfüggesztése 309.
— meghiusulása 309, — rendes menete 310.

Kihágási törvény 147, — hatóságok 304.

Kihágások — vadászatiak 271.

Kikiáltási ár árverésnél 219, — áron aluli haszonbérbeadás 223.

„Kímélet” fogalma 192.

Kíméleti ideje apró vadaknak 193.

— ált. madaraknak 190, — borznak

194/a, — császármadárnak 190, —

dámborjúnak 194/1, — dāmadvadiká-

nak 65, 189, — dāmadvadtehénnek 65,

190, — éneklőmadaraknak 190, —

fácán- és tűzoknak 190, — foglyok-

nak 190, — fürjnek 190/1, — haris-

nak 190.1, — hódnak 194/a, — mar-

motának 194/a, — mufionnak 194/a,

— nyúlnek 41, 65, 194/1, — őzbaknak

190, — őzgidának 194/1, — őz-sutának

41, 50, 190, — rókának 62, — süket-

és nyírfajdjérecének 190, — szalonka-

fajtnak 194/2, — szarvasbikának

50, 65, 189, — szarvastehénnek 50,

65, 190, — üregi nyúlnek 194/a, —

vaddisznónak 41, 50, 66, — vadlúd-

nak 194/2, — vadrucának 41, 194/2,

— vízi- és vándormadaraknak 194,

— zergének és zergegidának 190.

Kíméleti idő alatti vadászat mint kihágás 280, — általános és különös

190, — városi jogokban 41.

Kíméleti időben tulajdonszerzés a vad fölött 119.

Kíméleti idők 49, 84, 145, 189, 238,

— az 1729. évi XXII. t.-c. szerint

50, — az 1802. évi XXIV. t.-c.

szerint 65, — alatti vadászat tilalma

65, — ált. kötelező ereje 62, — hely-

hatósági szabályrendeletekben 192,

— közigazgatási kiterjesztése 191,

külföldi jogokban 193, — mint vadá-

szati jogvédelem 277, — mint vadá-

szati üzem korlátozása 87, statutáris

jogokban 232/1, — törvényhozási sza-

bályozása 45, — városi jogokban 38.

Kíméleti terek 232/1, 246, 247, 256.

Kíméleti tereken vadászás mint kihágás 280.

Kímélt vad lövése tiltott időben mint kihágás 272, — való vétele, eladása 272.

Kincslet 106.

Kincstár vadászati joga 156, — vadászati üzemjog 195, 197.

Kincstári vadászat bárcaváltás alapján 198/a.

Királyi bölényvadászok 27, — erdőbirtokok 16, — erdőővők 26, — magánvadászat 16, — vadaskertek 27, — vadászat az Árpádok korában 25, — vadászmentek 26, — vadászok 20/1, 26, — vadászok ispánja 27.

Kisajátítás hatása vadászati haszonbérletre 210.

Kis cigányruca 170/a.

Kis és nagy kócsag 168.

Kis és nagy vadak 15/a.

Kísérlete vadászati kihágásnak 272.

Kiszabadult vad üldözése 164.

Kitiltás magánvadászterületről 275.

Kivett helyek 87, 175, 189.

Kivételes felülvizsgálat kihágási eljárásban 315.

Kizárási ok kihágási eljárásban bíróra nézve 305, 306.

Kizárólagos elsajátításra irányuló jogok 155.

Kóbor kutyák és macskák 163, — pusztítása, mint vadászati jogvédelem 89, 127, 240, 285.

„Kóborló” jelleg kutyáknál 288, 289.

Kócsag 168.

Kolonc mellőzése juhászutyáknál 286.

Kolonceal ellátása nyájörző ebnek 242, 245, 285, 287.

Kontyos ruca 170/a.

Korcsfajd 170/1.

Korcsok 164.

Korlátlan okkupáció elmélete 121.

Kormányrendelet mint jogforrás 149.

Kölesönadása adóval megróvott fegyvereknek 336.

Költés és párosodás időszaka mint kíméleti idő 190.

Költési és párasi ideje vadrucának 190/1.

Költségei vadászati kihágási eljárásnak 312.

Költségek rendezése kihágási ítéletben 311.

„Körülárkolás“ fogalma 178.

Körülzárt magánvadászterület 173, 178.

Körvadászatok korlátozása 232/1.

Köszáli sas 170, — kecske lövéscért bírság és kártérítés 198/3, — zerge 171.

Kötelező vadőrtartás 232/1.

Közbirtokosok vadászati joga 36/1, — zárt vadászterülete 64.

Közbirtokosság, nemesi 196, — úrbéres 196.

Közbiztonsági korlátozásai vadászati üzemnek 86.

Közép, apró és nagy vadászat 88.

Középvad — nagyvad 14/4.

Közigazgatási bíróság hatásköre vadászati ügyekben 147, — és közrendészeti korlátozásai vadászati üzemnek 86, — hatáskör vadászati jogban 303, 304.

Közös tulajdon keletkezése vad fölött 250.

Község mint haszonbérbeadó kötelesegei 230, — vadászati joga ott, hol úrbéri birtokrendezés még végre nem hajtott 157.

Községbe tévedt vad elsajátítása 293.

Községi területtel kiadható egyéb területek 215, — törvény 147.

Községi vadászati haszonbéri szerződések alanyi és tárgyi módosítása jóváhagyásánál 288, — bírói érvénytelenítése 229, — hatálybalépte 228, — jogerő utáni megtámadása 228, — jóváhagyása 226, — jóváhagyásának felfüggesztése 226, — jóváhagyásának megtagadása 226, — korlátozó kikötései 225/3, — meghosszabbítása 229, — ügyfeleinek jogállása 230.

Községi vadászterület 173, — csatlakozása szomszédos községi terület-hez 185, — haszonbérbeadásának meghirdetése 217, — szabadkézből való kiadása 217, 229.

Községi vadászterületből kivétele magánterületnek 176.

Községi vadászterületek 183 és köv. — alakítása 183, — egyesítése 186, — haszonbérbeadása 213, 216, — terjedelme 184, 216, — területi módosulása 215, 216.

Községi vadászterülethez csatlakozása szőlőknek 215/3, — vadászterületre kötött haszonbéri szerződések tartalma 223.

Közútakon való vadászat 246.

Közvetlen beavatkozás a vadászati kizárólagos elsajátítási jogba 290.

Kurhessen vadászati törvénye 148.

Kutya- és fegyvertartás eltiltása polgároknak 54/2, 56.

Kutyamesterek 26.

Kutyák „kóbor“ jellege 288, — (kóbor) és macskák pusztítása 89, 127, — lásd ebek alatt is, — területen találak lelővése 289.

Külföldi jogok a vad uratlanságáról 110, — vadászati törvényhozás 147.

Külföldiek vadászati jegye 202, — (idegenek) vadászati joga 48.

Külföldre szállítása eleven vadnak és vadak tojásainak 284, — szülő szállítási igazolványok 284.

Külhatalmak követői és konzulainak vadászati adómentessége 201.

Különleges kémleleti idő 190.

Lajos (XIV.) francia király 1669. évi Ordonnanceja 32.

Lamberg Kristóf I. Ferdinánd fővadászmestere 28/2, 32, — jelentése 37/1.

Lappenjagd 89.

Laridae 170.

Laufhund 245/2.

László (szent) -féle vadászati törvény 21, 24.

Láttamozás vadászjegy-bejelentésnél 203, 204.

Lefoglalása fegyvereknek jövedéki kihágási eljárásban 327, 335.

Lefoglalási joga vadászszemélyzetnek 318.

Lefoglalt élővad-szállítmányok elkobzása 284, — vadak eladása 282.

Leithund 30/4.

Lelövése, jögtalan, vadásznek 290, — területen talált ebeknek 289.

Lepus cuniculus 169, — timidus (vulgaris) 169.

Les 168.

Lesek felállítása 241.

Lesgödrök ásása 89, 241, 279.

Leshelyek, leskunyhók készítése 40, 89, 241.

Lesvadászat 232 1.

Letartóztatása és bekísérése tilos vadászaton rajtaért egyénnek 280.

Letartóztatási és bekísérési jog 300.

Letiltott területek 40, 49.

Lex Alemannorum 30/4, — Bajuvariorum 30/4, — Burgundiorum 30/4,

— Langobardiorum 28/3, — Ripuariorum 30, — Salica 17, 28/3, 30.

Lépek, hurkok, török eltiltása 57, 168.

Lépesrígó 170.
 Léppel fogása, fenyvesmadárnak 245.
 Léprakás 246.
 Lépvesszővel való orvvadászat 297.
 Libucfélék 170/4.
 Likavai uradalmi vadászati utasítás 54/2.
 Liptói kamarai uradalmi vadászati utasítás 54/2.
 Lotyósnéff 170/4.
 Lóval való vadászat 225/2, 232/1, 245, 279.
Lődják 57, — ragadozók után 232/1, — személyzet részére, állami bárca, — vadászatnál 198/3, — városi vadászati jogban 38.
 Lőfegyverárusok fegyveradó-mentessége 333.
Lőfegyverek, lőszerék árulásának szabályozása 331, — tartása, vétele, eladása 329, — vásárlására szóló engedély 331.
 Lőfegyverrel való vadászat 245, 279.
 Lőpor-, ólomeladás korlátozása 55.
Lőszerek árulásának rendezése 68, — tartása, vétele, eladása 329.
 Lőtt vadak szállításának szabályai 283.
 Lövés, szomszédterületen levő vadra 292.
 Lövés-készség 276.
 Lövési díjak 198/3.
 Lövésre kész fegyverrel járkálás idegen területen 291.
 Lúdfélék 191, 265.
 Lutra vulgaris 169.
 Lynx vulgaris 169.
Macskák 163, — pusztítása 89, 127, 240, 285, — pusztítása vadászati jogosított által 286.
Madarak 163, — ált. kéméleti ideje 190, — hasznosak 170, — hasznosak fészkeinek, tojásainak szedése 281, — mocsáriak 170, — nemzetközi védelméről szóló törvény 147, — ragadozók és kártékonyak 170, 190, — vízi- és vándor- 190.
 Madarászat, 29, 34/2, 46, 47, 49, 64, 75, 97, 106, 154.
 Madárvédelem 97.
Madárvédelmi egyezmény, nemzetközi 281/4, — törvények 171.
Magas és alacsony lesek felállítására 241, — közép- és apróvadászat 88.
Magánjogi igények kihágási eljárásban 307, 311, — jogvédelem vadászati jogsérelmekkel szemben 300.
 Magánjogilag szabadok 20.
 Magánpanasz elejtése kihágási eljárásban 306.

Magántulajdon hatása a vadászati jog fejlődésére 11.
Magánvadászterület 173, — alakítása felől felmerült viták 182, — bérbéradása 208, — csatolása községi területhez 176, — egyesített 173, 181, — körülzárt 173, 178, — önálló 173, — önálló kialakítása 175, 176, — önálló, megszűnése szukcesszív eladások folytán 177, — önálló, minimális terjedelme 175, — tulajdonosának joga vadászat pihentetésére 212, — vadkár szempontjából 256.
 Magánvadászterület kihágási eljárásban 306.
 Magánzálogadási jog vadászeben 286.
Magistri caniferi 26, — venetorum regium 26.
Magyar jog a vad uratlanságáról 109. — vadászati jog, fejlődése első fokozatán 9, — vadászati jog fejlődési korszakai 8, — vadászati jog fogalma 152, — vadászati jog forrásai 142, — vadászati jog jogi természete 154, — vadászati jog kibontakozása 13, — vadászati jog közjogias jellege 18, — vadászati törvények 91/1.
 Mareca penelope 170/3.
 Marktgenossenschaft 18, 19.
Marmota 169, — kéméleti ideje 194/3.
 Mária Terézia féle úrbéri rendelet 58.
 Mátyás 168.
 Mátyás király nyéki vadaskertje 28.
Medve 14, 30, 40/1, 140, 167, 169, 251, 264, 323, — díja 198/3, — okozta kár 252.
 Meghatalmazás kihágási eljárásban 306.
 Meghíusulása kihágási eljárásnak 309.
 Meghosszabbítása vadászati haszonbéri szerződésnek 229, 235.
 „Megmívelt“ terület fogalma 241/1.
 Megrögzött vadászok 274.
 Megsebzése vadnak 89.
Megsemmisítése ítéletnek kihágási eljárásban 315, — községi terület bérbeadása körüli eljárásnak 226, 227.
 Megtagadási okok vadászjegynél 203.
Megtámadása jogerős községi vadászati haszonbérszerződésnek 228, — vadászati jogosítottnak, mint kihágás 299, 307.
 Megyei tisztí vadászat 66.
 Meiningen vadászati törvénye 149.
 Meleagris gallopavo 170/2.
 Meles taxus 169.
 Mentelmi jogot élvezők elleni kihágási eljárás 305.
 Mentesség, vadászati adó és vadászjegy váltása alól 200/2, 201, 322.
 Menyét 168, 264.

Mező- és erdőrendészeti korlátozásai vadászati üzemnek 88.
 Mező- és hegyőrök vadorként való alkalmazása 321.
 Mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló törvény 147.
Mezőőrök 195, — vadászati adó alól mentessége 201.
 Mezőrendőrségi vadászati korlátozások 69.
 Mező-, szőlő-, erdőkerülők vadászati adómentessége 322.
 Méhek 168.
 Méhraj elsajátítási joga 106, 155.
 Mérgezett csalétekkel való orvvadászat 297.
Mérgezés 168, — dűvadak pusztításánál 134, — kártékony, háziállatoknál 268/1, — mint tiltott vadászati eszköz 246, — végrehajtásának módja 267.
Mérgezési eljárás ragadozóknál 266, — engedélyek 266.
 Milvus 169.
 Minősített orvvadászat 166, 272, 292, 296, 297, 307.
 Mocsári szalonka 170.
 Mór város Waldordnungja 38, 40/1, 43/s.
Mókus 168, — okozta kár 252/2.
 Morvaországi vadászati törvény 91/2, 152, 149, 159.
 Moson vármegye 1754. évi statútuma jogtalan vadászás ellen 52.
 Mothófalva erdőővi 26/1, 34/2.
Motozás elrendelése kihágási eljárásban 310, — vadászók felkutatása céljából 61.
 Motozási joga vadászszemélyzetnek 318.
 Mózes vadászati rendelkezései 10/s.
 Muflon 171, 194 s.
Mustela foina 169, — martes 169, — putorius 168, — vulgaris 168.
 Myoxus glis 168.

Nagy cigányruca 170/s.
 Nagyvad és apróvad 16/s.
 Nagy- és apróvadászat 59, — kisvad 15/s, — kis szélkiáltó 170/4.
 Nagyvad és közép vad 14/4.
 Nagy Károly császár capitularéi 30.
 Nagy-, közép- és apróvadászat 19, 88.
 Nagysuholy 170, 190, 265.
 Nagyvad okozta kár 140, 251.
 Nagyvadak 30, 161.
 Napszámosok által elkövetett vadászati kihágás 273/s.
 Negatoria in rem actio a vadászati jogvédelemben 131.

Nemes büntetése, tiltott területen és kíméleti időben való vadászatért 67, — vadászatának akadályozása és büntetése 67, — vadak 84, 169.
Nemesek által elkövethető vadászati kihágások 50, — szabadvadászatának korlátozása 46, — személyes vadászati joga le nem tiltott területeken 65, — személyes vadászati jogának elhalványulása 70, — utazás közben való vadászata 65, — vadászatának tilalma városi területen 44, — vadászati joga 36, 47, — vadászati jogának gyakorlása 49.
 Nemesfajú madarak 170.
 Nemesi jogot élvezők vadászati joga 47, — közbirtokosságok 196.
 Nemes vad okozta kár 265/1.
Nem nemesek vadászatának tilalma 64, — vadászati haszonbérletből kizárása 62, — vadászati jogának elismerése 74.
Nem vadászható és vadászható vadak 84, 168, — vadak és az actio negatoria 131.
 Nemzetközi madárvédelmi egyezmény 281/4.
 Neophron perenopterus 170.
 Négy lábúak 163, 161.
 Nomád földközösség és vadászati jog 9.
 Norvégia vadászati törvénye 149, 159.
 Novumok felelősségi eljárásban 316.
 Nyctiardea 169.
 Nycticorax 169.
 Nyroca leucophtalmos 170/s.

Nyalók felállítás 242 1.
Nyájörző ebek kolonccal ellátása 242, 245, 285, 287, — koloncnélküli tartása, mint kihágás 273, 307.
 Nyerészkedő vadászat tilalma 65.
Nyest 44, 169, 264, — bőr díja 198/s.
 Nyéki királyi vadaskert 28.
 Nyérc 171.
 Nyílfarkú ruca 170/s.
 Nyilvános árverés községi területek haszonbérbeadásánál 217.
Nyilvántartás esküt tett vadőrökről 319, — fegyveradó-fizetőkről és -mentesekről 334, — vadászati adó fizetőkről 324.
Nyírfajd 170, — szállítási időszaka 284/1, — jérce kártérítési díja 198/s, — jérce kíméleti ideje 190, — kakas díja 198/s, — kakas kíméleti ideje 190.
Nyúl 21, 24, 38, 39, 42, 47, 50, 83, 169, 232 1, — becskéje 44, — kíméleti ideje 65, 194/1, — körvadászata

232/1, — mint káros vad 110, — okozta kár 252/2.
Nyúlállomány kiirtásának elrendelése 243/3.
Nyúlványok, lásd enklávék.
Nyuszt 169, 264, — bőr díja 198/3.

Óbudai és visegrádi kamarai uradalom vadászati szabályzata 71/1.
Objektív károkozási elv vadkároknál 140, 145, 254.

Okkupáció, lásd elsajátítás alatt is, — jogtalan hatálya 126.

Okkupációja vadnak 152.

Okszerű vadászat kötelessége 211, 233, — terjedése 57.

Oláhok eltöltése vadászattól 35.

Ólom- és löporeladás korlátozása 55.

Orgazdaság üzése vadakkal 272, 307.

Országbírói értekezlet és vadászati jog 75.

Ortigometra crex 170.

Orvvadászat 290, — egyszerű és minősített 272, 307, — elharapódzása esetén vadak szállításának, forgalmának szigorítása 283, — előkészületi cselekményei 293, — minősített 292, 296, 307, — tárgya 294, — tette 294, — vadászati haszonbérletársak között 295.

Orvvadászoktól elszedett fegyverek kezelése és értékesítése 312.

Osztrák jog, a vad uratlanságáról 111, 113.

Osztrák-sziléziai vadászati törvény 149, 152/1, 159 — vadászati pátenz 74, 148.

Otis tarda 170, — tetrax 170.

Óvadék 219, — vadászati haszonbérlet-nél 224, 234.

Óvadéku letett haszonbér 211.

Ovás árverési feltételek ellen 220.

Óvintézkedések — kötelezők — vadkárok ellen 256/2.

Ovis musimon 171.

Ölyvek, ölyvfélék 169, 170, 265.

Önálló magánvadászterület 173, — alakítása 175, 176, — megszűnése szukcesszív eladások folytán 177, — minimális terjedelme 175, — vadkár szempontjából 256.

Önhatalom, mint vadászati jogvédelem 300.

Önműködő lövedékek alkalmazása 246.

Önokozta vadkár 260, 256/2.

Önsegély mint vadászati jogvédelem 130, 301.

Önvédelem, vadászati jogi 127.

„Örizet alatt tartás” vadnál 82.

Örökhaszonbéres, lásd emphyteuta.

Örsúr nemzetség vallólevele 26/1.

Örvöslúd 170.

Összbüntetés vadászati kihágásnál 273.2.

Összejártszása árverelőknak haszonbérbeadásnál 229.

„Ötvasak”-kal vadászás 40.

Őz 14, 21, 24, 38, 39, 42, 47, 49, 83, 166, 169, 188, 193, — kíméleti ideje 41, — mint káros vad 140, — okozta kár 252/2, — tiltott időben való lövése 277, — tiltott időben való vétele, eladása 281.

Őzbak 50, — díja 198/3, — kíméleti ideje 190, — szállítási időszaka 284/1.

Őzgida kíméleti ideje 194/1.

Őz-suta 232/1, — és gida kártérítési díja 198/3, — kíméleti ideje 50, 66, 190, — szállítási időszaka 284/1.

Őztehen, lásd őz-suta alatt.

Őzvegyet, őzvegyi jog címen illető vadászati jog 157/1.

Panasz és felelbezés vadászati jegy megtagadása esetén 204, — elejtése 310, — elejtésének hatálya 315.

Panaszlott, vadászati kihágási eljárásban 306.

Panaszos, vadászati kihágási eljárásban 306, 308.

Pandon haliaetus 169.

Parasztok fegyvereinek eldobása 53, 68, — fegyverviselési tilalma 25, — fokunkénti kiszorítása vadászból 46, — löpor- és ólomvásárlástól tiltása 55, — polgárok kizárása vadászati haszonbérletből 59, — adózása vadakban alispánnak 54/1, — vadászatának büntetése a helyhatósági jogokban 43, — vadászatának felszabadítása 75, — vadászatának meggátlása magánuradalmi intézkedésekkel 54, — vadászatának tilalma és büntetése 42, 50, 52, 53, 64, 68, — vadászati és fegyveradója 55, — vadászati joga 34, 47, — vadászati joga ragadozók tekintetében 24, 34.

Parasztvadászat büntetése II. Ulászló törvényében 29, — eltöltésének indoka 22.

Parforce-vadászat 225/2, 292.

Parlagi sas 169.

Parti szalonkák 170/4.

Párisi nemzetközi madárvédelmi egyezmény 281/4.

Párosodás és költés időszaka 190.

Párási és költési ideje vadrucának 190/1.

Pásztorok, erdőkerülők vadászati adómentessége 322, — fegyvertartása 54. Pelék 168.

Perdix cinerea 170.

Pénzbüntetés elzárásá váló átváltoztatása 274, — hováförditása jövedéki kihágási eljárásban 327, — hováförditása vadászati kihágásoknál 274, — megosztási módja 145, — többszörözése kihágásoknál 274, — vadászati kihágásokra kiszabandó 145.

Pénzbüntetésért, kihágásnál segédkezőkre kiszabottért váló felelősség 273.

Pénzügyörök fegyveradó-mentessége 333.

Pénzügyőrség feladata vadászati adó fizetésének ellenőrzésénél 324, — igazoltatási és bekísérési joga 280. Phasianus colchicus 170.

Pica rustica 168.

Pocsolyás szalonkák 170/4.

Podicipidae 170.

Polgárok büntetése vadászatért 56, — eltiltása vadásztól 56, — fokonténi kiszorítása vadászból 46, — vadászata városi területen 37, 55, — vadászati joga 48, 56.

Polgári bíróságok hatásköre vadászatjogi ügyekben 303.

Polizei jagd 243/3, 268.

„Populétos“ vadászat 40/1.

Porosz vadászati törvények 73, 91, 149, 159, 162/1.

Pósta szállítás időszaka különböző vadfajokra nézve 284/1.

Prellschuß 278/2.

Prémiumok dúvadpusztításra 269.

Prónay László féle vadászati törvényjavaslat 61.

Puskaművesek fegyveradómentessége 333.

Pusztá birtokszerzés elmélete vadörzäs kérdésében 124.

Quasi ex delicto eredő vadkár 137.

Radun adománylevele 26/1.

Ragadozó emlősök szállítása 284/1, — és kártékony madarak 170, 264, — és kártékony vadak 161, 139, 264, — madarak 190, — madarak szállítása 284/1.

Ragadozók 50, 163, — fölötti tulajdonszerzés harmadik által 119, — írtása (pusztítása) 39, 40, 49, 58, 60, 66,

68, 71, 167, 195, 232/1, 264, — írtására vadászrobot 52, — kivétele kíméleti idő alól 191, — mérgezése körüli eljárás 266, — mérgezésének türése 242, — mint „nem vadászható“ vadak 170, — mint parasztvadászat tárgyai 24, — okozta károk 251, — pusztítása saját telken 290, — pusztításának módjai 266, — pusztítására kitűzött prémiumok 269, — pusztítására vonatkozó jog 101, — tenyésztése 279, — után fizetendő lödjak 232/1.

Raubschießen 61.

Ráró 169.

Reformtörvények, vadászatjogiak 58.

Regéci uradalmi vadászati utasítás 57/5.

Regulamentum militare 48, 50, 75, 66.

Reisgejagd-Hehe Jagd 16/3, 33.

Rejtegetése vadnak tiltott időben 282.

Rendelet, mint jogforrás 143, 149.

Rendes kihágási eljárás menete 310.

Rendi tagozódás jelentősége vadászati jogban 19.

Rendörbíraskodás vadászati kihágási ügyekben 147.

Rendőri büntetőbíraskodásról szóló szabályrendelet 304.

Rendörök fegyveradó-mentessége 333.

Rendőség feladata vadászati adó ellenőrzésénél 324, — igazoltatási és bekísérési joga 280.

Res nullius 79, 81.

Res nullius possessa et non possessa 125.

Res nullius problémája 108, 112.

Reuss, id ág, vadászati törvényei 148, — ifj. ág, vadászati törvényei 149.

Reznek-tűzök 170.

Réce- és lúdfélék 265.

Rémcafatok felfüggesztése 241.

Részben önközta vadkár 260.

Részesség orvvadászatnál 296, — vadászati kihágásoknál 273/1.

Réti héja 169, — sas 169.

Rézvesszőkkel váló vadászat 40.

Riasztó berendezések létesítése 248, — vagy rémcafatok 89.

Rigófélek 170.

Robbantószerkek tartása, árusítása és vétele 329, 331.

Róka 37/2, 38, 44, 167, 169, 264, — bőr díja 198/3, — és borzkotorékok kiásása 89, 232/1, 241, — kíméleti ideje 62.

Római jogi vadászati jog 12.

Rucák 191.

Rudolstadt vadászati törvények 148.

Rumy-család vadászati privilégiuma 14.

Sachsenspiegel 18, 28/4.
 Sarlószárnyú sólyom 169.
 Sasfélék 169, 170, 190, 265.
 Saskeselyű, szakállas 170.
 Sárszalonka 170.
 Schadenwild 140.
 Schonzeit 189.
 Schwabenspiegel 17, 28.
 Schwarzwild 170.
 Sciurus vulgaris 168.
 Scolopax rusticola 170.
Sebzett vad 117, — üldözése 248, —
 üzése, lásd Vadüzés alatt is.
 Sebzési díj 198/a.
 Segesvár statutuma polgárok vadászta-
 ról 56.
 Segédkezés orrvadászatnál 296.
 Segédszemélyzet, vadászati 195, 317.
 Sequela venatoria 28.
Seregekben vonuló vadludak, vad-
 kacskák, vad- és szelidgalambok 190,
 264, — seregélyek 265.
 Seregélyek 168/1, 190, 265.
 Sértett, vadászati kihágási eljárásban
 305.
 Sinkorán eb 48, 50, 245.
 Sipos ruca 170/3.
 Sirályok 170.
 Solymárok 26.
 Solyomfélék 169, 191, 265.
 Sondershausen vadászati törvényei
 148.
 Sopron város vadászati rendtartása 56.
 Szók, etetők felállítására 235, 242/1.
 Sörtevad tenyésztésének korlátozása
 59.
 Spatula lypeata 170/3.
 Spermophilus citillus 168.
 Spürhund 30/4.
 Statutum, mint jogforrás 143, 150.
 Statutumok, jogosulatlan vadászat ellen
 alkotottak 52.
 Steinwild 171.
 Stíriai vadászati törvény 91/2, 149,
 152/1, 159.
 Streif- und Wechselwild 259.
 „Sui juris tulajdon“ a vadon 129.
 Súlyosbító és enyhítő körülmények
 vadászati kihágási eljárásban 274,
 311.
 Sus scrofa 169.
 Süketfajd 64, 170.
Süket- és nyírfajdjerce kíméleti ideje
 190, — kakas díja 198/3, — kakas
 kíméleti ideje 190.
Süketfajdjerce kártérítési díja 198/3, —
 szállítási időszaka 284/1.
 Sün 168, 169.
 Svéd „Jagtstadgä“ 148, 159.
 Swod sakonow 95.

Szabad állapotban levő vad 78, 81.
„Szabad állatfogás“ 162, — alá eső
 vadak 161.
 Szabad és fenntartott uratlanság 99.
 Szabad parasztok 20.
Szabad vadászat 6, 7, — germán jo-
 gokban 11, — fokenkénti gyöngtű-
 lése 11, — korának lezáródása 76, —
 magyar jogban 9, — személyi és
 tárgyi előfeltételei 9.
 Szabadkézből kiadása községi vadász-
 területnek 217; 229.
 Szabadok és nem szabadok rendje 20.
Szabályozása vadak hűtőházi kezelé-
 sének 282/4, — vadakkal való for-
 galomnak, orrvadászat elharapódzása
 esetén 283.
 Szabályrendelet rendőri büntető-bírá-
 kodásról 304.
 Szakállas saskeselyű 170.
Szakértő — távolmaradó — büntetése
 310, — közreműködése vadkárok
 becsülésénél 263.
Szalonka díja 198/3 — és szalonka-
 félék 38/2, 39, 57/6, 170.
 Szalonkafélék kíméleti ideje 194/2.
 Szalonkales 232/1.
 Szalonkák szállítása 284/1.
 Szarka 168, 190, 265.
Szarvas 14, 21, 24, 30, 38/2, 39, 42,
 47, 49, 161, 166, 169, 193, — mint
 fővad 139, — mint káros vad 140, —
 okozta kár 251, 252.
Szarvasbika díja 198/3, kíméleti ideje
 189, — szállításának időszaka 284/1,
 — tiltott időben való lövése 277, —
 tiltott időben vétele-eladása 281.
Szarvastehén kíméleti ideje 50, 65,
 190, — szállítási időszaka 284/1, —
 tiltott időben lövése 277, — tiltott
 időben vétele, eladása 281.
Szavatosság községi területek haszon-
 bérbeadásánál 225, 231, — magán-
 terület bérbeadásánál 210.
Szállítási igazolványok, külföldre szó-
 lók, 284, — szabályai lőtt vadaknak
 283.
 Szándékosságeleme orrvadászatnál 295.
 Szárcsa 170.
 Származási bizonyítvány vadaskerti vad
 szállításánál 284.
Szárnas és szörmés hasznos vad 162,
 — mint vadaskerti vad 84, 166, 180.
Szárnasok 163, — fészkei, tojásai 163,
 171, — ragadozók és kártékonyak
 264.
 Szász vadászati törvények 73, 92, 148,
 160.
 Szelid galambok 163.
 Szelid, szelidített állatok 81, 161.

Szelidített vadállat 164. — vad elejtése, mint vadlopás 298.
Szelid vagy háziállatok 163.
Személyzet lődjaja, kíséredjaja állami bárcavadászatnál 198/a.
Szentgyörgy város vadászati szabályzata 38/2, 57/6.
Szepesiek vadászati privilégiuma 15.
Szervezett jogközösségek vadászati üzemjoga 196.
Szerződésellenes vadászatgyakorlás 235.
Szerződésszegése vadászati haszonbérbeadónak 236.
Székelyek vadászati joga 35.
Szélkiáltó, nagy és kis 170/4.
Sziget mint vadászterület 181.
Sziléniai (osztrák) vadászati törvény 91/2.
Szokás mint jogforrás 143, 151.
Szolgarend 20.
Szolgalmoszerű vadászati jog 158, 159, 160.
Szolgák, napszámosok, tanoncok által elkövetett vadászati kihágás 273/5.
Szomolnoki uradalmi erdészeti utasítás 57/5, 54/2.
Szomszédos vadászati jogosítottak közti viszony 246.
Szomszédtság mint vadkártérítés alapja 140, 253, 254.
Szőlő és erdőpásztorok vadászati adómentessége 201.
Szőlő mint vadászterület 180.
Szőlők lábjai 181.
Szőlőkben való vadászat 246.
Szőlőterületek csatlakozása községi vadászterülethez 215/3.
Szőrmés és szárnyas hasznos vad 162, — vadak 163, 169.
Szükségbeli út — vadászatjogi 247.
Szüret, — aratás előtti vadászat tilalma 60, 62, 65, 69.
Szürke és vörös gém 170, — lúd 170.

Tanoncok által elkövetett vadászati kihágás 273/5.
Tanuk, távolmaradók büntetése kihágási eljárásban 310.
Tanukihallgatás — előzetes — kihágási eljárásban 310.
„Tartott“ vadokozta kár 255.
Tárgyalás érdemleges kihágási eljárásban 310.
Tárgyi halmazat vadászati kihágásoknál 273.
Tárnatavakon való vadászat 246.
Társhaszonbérlet mint orvvadászat tettese 295.

Társtulajdonosok vadászati joga 158, — vadászati üzemjoga 195 — vadászatot üzők számának meghatározása 195.
Telektulajdonos dúvadpusztítási joga 132, 134, — és vadászati jogosított közti viszony 132, — tulajdonszerzése vadorzás esetén 124, — vadászat-tűrési köteleessége 133, — vadászati üzemjoga 195.
Telepesek 20.
Telgárt 27.
Temetőekben való vadászat 246.
Tengeri nyúl, lásd üregi nyúl.
Tenyésztett dúvadokozta kár 139, — vad 83, — vaddisznó okozta kár 255.
Tenyésztés céljából tojásszedés 190, — vadbefogás kiméleti idő alatt 192/3.
Tenyésztés fogalma 89, 242, — mint vadkártérítés alapja 253.
Tenyésztési jog 59, 89, 238, 241.
Tenyésztőtelepek 166.
Tergárt 27.
Terhelt vadászati kihágási eljárásban 306.
Természeti szabad állapotban létel 81.
Terület határának átlépése tévedésből 295, — összefüggő egysége önálló magánvadászterületnél 174, — vad-dús voltában való tévedés 229.
Területenkívüliséget élvezők ellen kihágási eljárás 305.
Területi hatálya V. T.-nek 143.
Területi korlátozás, mint vadászati jogvédelem. 275.
Tetrao bonasia 170, — hybridus 170/1, — tetrax 170, — urogallus 170.
Tettes orvvadászatnál 294, — vadászati kihágásoknál 273.
Tettestárs orvvadászatnál 296.
Tévedés terület határának átlépésénél 295, — terület vaddús voltában 229.
Thüringiai államok vadászati törvényei 73, 159.
Tilalmi idő, általános 189.
Tilalomtáblák 230/3.
Tilos kikötések községi vadászati haszonbér szerződéseknél 225, — vadászat fogalma 280.
Tiltott eszközökkel való orvvadászat 297, — vadászat 279, 280, 292.
Tiltott időben hasznos vad lövése 272, 277, — vétele, eladása 281, 272.
Tiltott időben való vadászat 272, 277, 307, — területen vadászó nemes büntetése 67, — vadászati eszközök 245, 246.
Tisztügyész, mint vád képviselője kihágási eljárásban 305.

Tiszti vadászat, megyei 66.
 Tolnai Krajinik vadászati utasítása 57/7.
 Tojásai, fészkei szárnyasoknak 163, 171.
Tojások 85, — elszedése, mint kihágás 243, 244, 245, 272, 281, 307, — hasznos szárnyasokéi, forgalombahozása 281/3, — külföldre szállítása 284.
 Tojásszedés tenyésztés céljából 190, 242.
 Tökeruca 170.
 Török, lépek, hurkok, hálók eltiltása 25, 40, 57, 168.
 Törökkel, hálókkel, hurkokkal való vadászat 245, 279, 297.
Törpe sas 169, — tűzok 170.
 Törvény, mint jogforrás 143.
 Treibhund 30/4.
 Trieszt vadászati törvénye 91/2, 149, 152/1, 159.
 Tripartitum és vadászati jog 30, 31.
Tulajdoni kereset elejtett dúvad kiadása iránt 303, — viszony egysége önálló magán vadászterületnél 174.
 Tulajdonjog, jogtalanul elejtett vadon 51.
 Tulajdon kizárólagossága iránti kereset a vadászati jogvédelemben 131.
Tulajdonos és vadászati jogosított közti viszony 238, 239, — joga a vad elriasztására 239.
Tulajdonszerzés elpusztított dúvad fölött 134, — hivatalos vadászaton elejtett vad fölött 269, — ragadozó fölött harmadik által 119, — vad fölött az elejtéssel 81, 116, 146, 249, — vad fölött tiltott időben 119, — vad fölött vadászszemélyzet által 119, — vad fölött vadászvendég által 119.
 Túlágos vadtenyésztés tilalma 243.
Turdus pilaris 170, — *viscivorus* 170.
 Turul 169.
Tűzok 170, — agyonverésének és behajtásának tilalma őlmos esőben 245, 279, — kéméleti ideje 190, — szállítási időszaka 284/1, — tiltott időben való lövése, vétele, eladása 277, 281.
 Tűzgerjesztés erdőn 280.
U
Udvarnokok 20.
 Udvartelkek 158/2.
 Udvartelkeken fennálló vadászati jog 158.
 Ugratás 168.
 Uhu 170.
 Újrafelvétel kihágási eljárásban 314.
Ulászló (II.) fegyverviselési törvénye 25, — vadászati törvénye 21, 24, 142.
 Uradalmak intézkedései parasztvadászat ellen 54.

Uralkodó és uralkodócsalád tagjainak vadászati adómentessége 201, 322, — fegyveradó-mentessége 333, — vadüzési joga 249/1.
 Uratlan dolgok két főcsoportja 99.
Uratlanság fogalma 99, — a vadé, magyar jogban 163, — vadaskerti vadnál 166, — vadaknál 108.
 Urbéres közbirtokosságok 196.
Urbéri birtokrendezés és vadászati jog 157, 158, — rendelet Mária Terézia féle 58.
 Urbériség megszüntetésének hatása vadászati jogra 71.
 Urogallus 64, 170.
 Ursus arctos 169.
 Utazás közben való vadászata nemeseknek 65.
 Utó- és zárt ajánlat községi terület haszonbérbeadásánál 220, 222, 228.

Ü
 Gyfelek vadászati kihágási eljárásban 305.
 Üldözése kiszabadult vadnak 164.
 Ülfajták 169.
 Ünne- és vasárnapi vadászat 24, 42, 57, 194.
Üregi nyúl 169, 264, — kéméleti ideje 194/3, — okozta kár 252/2, — tenyésztése 243.
 Ürge 167, 168, 264.

V
 Vad, a fenntartott uratlanság állapotában 100, 101, 112, — a jognélküliség állapotában 101, — a tulajdonjog állapotában 101, — állatseregletből megszökött 84/1, 164, — eleven, külföldre szállítása 284, — elriasztása tulajdonos által 239, — élő állapotban, kézzel való elfogása 292/2, — és szelíd galamboki seregekben vonulók 264, — fölött, birtokbavételi cselekmény 250, — fölötti tulajdonszerzés kéméleti időben 119, — fölötti tulajdon sajátos minősége 114, — fölötti tulajdonszerzés tényállása és feltételei 89, 116, 117, 118, 249, — felriasztása idegen területen vadászat közben 291, — fogvartott 164, — határon összeeső 118, 250, — hűtőházban, fagyaszttóban kezelt 282, idegen területről apportíroztatása kutyával 293, — idegen területről és területre áthurcolt 118/1, 128, — „in statu libertatis” 108, — kézzel való fogása, agyonverése idegen területen 292, — kiadásának követelése vadorzótól 129, — megsebzése 89.

Vad, mint ingatlan alkatrésze 94, — gyümölcse 114.

Vad, mint „res nullius“ 79, — „tulajdon“ 59, — vadászati jog tárgya 78.

Vad, szabad állapotban 81, — területről kilépésének megakadályozása 248, — tiltott időben étlapra jegyzése, rejtegetése 282, uratlansága 23, 28, 47, 108, 112, — uratlansága külföldi jogokban 110, — uratlansága magyar jogban 109, 110/1, 163, — uratlansága osztrák jogban 111, 113, — vadászható és nem vadászható 81, 162, — vadtenyésztőkben eladott, vett 282, — végszükségben megölt 119, 250.

Vadak átváltásának előmozdítása 248, — befogása tenyésztés céljából 192/3, 245, — elkobzottak eladása 282, — elriasztása, elvonása, mint kihágás 300, — emlősök 169, — értékesítése városi jogokban 39, — fiai 163, 171.

Vadak flainak elfogása, mint kihágás 272, 307, — tojásainak jogtalan szedése 243, 244, — tojásainak szedése tenyésztés céljából 242.

Vadak, hasznosak vagy nemesek 169, — hűtőházi kezelésének szabályozása 282/4, — idült sérülésben levők kilövése 192, 193, 242, — jogos szerzéséről szóló igazolvány 283, — kertekbe becsalogatása télen 245/1, — kölykei, fajzatai 85, — kötelező óvása 225, 232/1, — meghonosítása, telepítése 242, — nem vadászható jellegűek 168, — postai szállításának időszaka 284/1, — ragadozók, kártékonyak 161, 169, — „szabad állatfogás“ alá tartozók 161, — szállításának szabályozása 283, — vadászható jellegűek 169, — vadászhatók, szőrmesek, emlősök, szárnyasok, ragadozók, hasznosak 163.

Vadakkal üzött orgazdaság 272, — vadhússal, vadtojásokkal való forgalom szabályozása 281, — városon kívüli kereskedés eltiltása 44.

Vadas 27.

Vadaskert 82, 165, 173, 180, 190, — kérdése külföldi jogokban 166, — mint körülzárt magánvadászterület 178, — vadkárok szempontjából 256.

Vadaskertből kitörő sörtevad pusztítása 60, — vadak okozta kár 255.

Vadaskertek, királyiak 27.

Vadaskerti vad 82, 164, 282, — „befogott“ — „örzött“ minősége 83, — származási bizonyítványa szállításkor 284, — uratlansága 166.

Vadállat, szelídített 164.

Vadállomány, mint vadászati jog tárgya 80.

Vadarak limitációja 44.

Vadászat, alattomos 238, 244, — alattomos eszközökkel üzött tilalma 40, 42, — alól kivett helyek 175, 189, — alól tiltott területek 40, — bárcaváltás alapján 198, — csalsípval 248, — ebekkel 245, ebekkel való korlátozása 225/2, 232/1, — eltiltása aratás előtt 65, 69.

Vadászat eltiltása széna, sarju betakarítása előtt, réteken, kaszálókon 65, 69, — szőlőkben, gyümölcsösökben 57, — szőlőkben süret előtt 65, 69.

Vadászat, engedély nélkül való 247, — éjjeli 194, — éjjeli, tilalma 42, 86, — gyakorlásának akadályozása 272, 299, 307, — gyakorlásának községi ellenőrzése 231, — hálóval 232/1, — hivatalból elrendelt 145, 268, — hivatalból elrendelt részvevői 198, — hurkokkal, törökkel, kaptányokkal, csövekkel, lesőhelyekkel, kaszákkal, rézvesszőkkel és ötvassakkal 40, — jogosulatlan, esetei 120, — kíméleti idők alatt, kíméleti tereken és tiltott eszközökkel, mint kihágás 280, — korlátozása mezőrendőri szempontból 69, — közúton, vaspályákon, szőlőkben, katonai gyakorlótereken, bányák tárnatain, várak körzetében, temetőben 246, — kopók, agarakkal, kocsival, kerítőszekérrel, szánnal 232/1, 225/2, — lőhát 225/2, 232/1, 245, 279, — lőfegyverrel 245, 279, — megengedett módjai 238, 244.

Vadászat, mint állatfogás 154/2, — erdőgazdasági üzem 57, — földesúri jog 54/2, — földesúri jövedelem 22, — nemesi jog 56, — ősfoglalkozás 10.

Vadászat módja, mint vadászati jogvédelem 279, — Tripartitum-utáni korban 39.

Vadászat módjában való korlátozások 232/1, 225/2, — nagy, közép és apró 88, — nyereszkesedési célból üzött eltiltása 65, — okszerű üzésének terjedése 71, — tárgya, Tripartitum után 39, — tiltott eszközökkel 279, 292, — tiltott időben, mint kihágás 272, 277, 307, — török, hálók, hurkok alkalmazásával 279, — törvényeszerű gyakorlásának biztosítása 270, 275 és köv. — vadászati jegy nélkül 280, — vásár- és ünnepnap 86, 194.

Vadászatgyakorlás, szerződésellenes 235.

Vadászati adó 86, 142, 200, 322, — alanyai 322, — alóli mentesség 200, 201, — család 325, — év 202, 324, — fizetésének ellenőrzése 324, — kivétele és beszedése 324, — mentesség, kivételes, dúvadak által látogatott vidéken 323, — mérve 323.

Vadászati adót fizetők nyilvántartása 324, — alkalmazottak 89, 119, — ált. tilalmi idő 189, — bárcák kiadása 227, — büntetőjog 142, 145, — büntetőjog régi germán jogokban 30, — berendezések létesítése 235, 241, — chikán 87, 248, — cselekmények 86, — cselekmények helyének megállapítása 292, — egyesületek vagy társulatok 197, — eszközök tiltottak 245, 246.

Vadászati és fegyveradó kivétele, beszedése és ellenőrzése tárgyában hatáskör 147, — közössége társországoikkal 144, — parasztokra 55, — törvény 146.

Vadászati és jövedéki kihágások halmazata 313, — év 219, — felkészültség 291, — felügyelő, szakértő és véleményező bizottság 231/4, — felvigyázók 317.

Vadászati haszonbér 209, — fizetési módja 211, — leszállítása 231.

Vadászati haszonbérlet bírói érvénytelenítése 235, — felmondása 235.

Vadászati haszonbérletből kizárása nem nemesnek 59, 62.

Vadászati haszonbérleti jog átruházása 234, — jog telekkönyvi biztosítása 210, — szerződés fogalma 206, — szerződés meghosszabítása 235, — szerződés megszűnése 235, — szerződés ügyfelei, tárgya 206, 207.

Vadászati haszonbérletből való egyoldali visszalépés 235.

Vadászati haszonbérlet 206, — csődje és halála 236, — igénye birtokvédelemre 233, — jogai községgel szemben 232, — köteleességei 211, — vadkárért való felelőssége 257.

Vadászati haszonbérlet számának korlátozása 206, — ingyenyjegy 323.

Vadászati jegy 86, 199, — családtagoké 202, — és vadászati adó 324, — felmutatása 204, 281, 324, — hamisítása 326, — időbeli érvénye 201, — ingyenes 204, — iránti igény bejelentése 202, — kiállítás körüli eljárás 202, 147.k — iállításának megtagadása 203, — külföldieké 202, — másodlat 205, — nélküli va-

dászás 280, — régi városi statútumokban 37, — váltására kötelezettek 200, — visszavonása 203.

Vadászati jog abszolút jellege 102.

Vadászati jog alanyai Huszty István szerint 47, — a fejlődés kezdetén 9, — hazai jogunk szerint 23, 19, 36, 64, 156 és köv., — úrbéri birtokrendezés esetén 157.

Vadászati jog átalakulása német államokban 73, — átruházhatatlansága 158, — bekapcsolódása földtulajdonba 7, 10/2, 17, 31, 45, 46, 63, 70, 76, 90, 91, — dologi hatályú idegen ingatlanon 158, — egyenes sérelme esetén elégtétel és megtorlás 271, — Erdélyben 35, — és gyökös iparjogok 106, — és jus Regium 15, — és nomád földközösség 9, — és Tripartitum 31, — és vadászati üzemjog közti különbség 98, 153, — fejlődése regále felé 7, 8, — fejlődésének irányai és korszakai 6, 7, — fogalma 77, 99, 107, 152, — földesúri jog jellege 69, — gyakorlásának szabályozása 24, 49, — a helyhatóságok jogfejlesztő tevékenységében 51, — helyzete magyar jogrendszerben 141, — haszonbérbeadása 57, — hatályai 77, — írtványokon 158, — jogi természete 77, 90, — kivetkőzése rendi jellegéből 71, 72, — kötelmi jogoktól való különbözősége 104, — közjogias jellege 8, 18, — magánjogi jellege 98.

Vadászati jog, magyar, fogalma 152, — forrásai 142, — jogi természete 154, — története 9 és köv.

Vadászati jog, mint elsajátítási tulajdonszerzősmód 154, — földesúri haszonvétel 16, 31, — földtulajdon korlátozása 153, — földtulajdon tartalmi része, folyománya 10, 11/1, 153, — földtulajdon alkatrésze 62, 92, 94, 96, 155, — földtulajdon tartozéka 91, 96, 141, 154, — idegen dologbéli jog 102, — ingatlan haszonvétel 153, — kir. kisebb haszonvételi jog 69, 92, — kizárólagos elsajátítási jog 105, 155, — közjog 9, 90, 76, — lex specialis tárgya 97, — monopolszerű kötelmi jog 103, — nemesi rendi jog 34, 64, 90, — germán eredetű intézmény 6, 7, — önálló „reáljog“ 91, 95, 97, 98, 155, — regále 54/2, — szakjog 141, — telki szolgálat 103, — „testetlen dolog“ 97, — tulajdoni jogosítvány 95, — tulajdoni korlátozás 133,

- úrbéri haszonvétele 68, — vagyon-jog 105, 156.
- Vadászati jog, nemesi kiváltságon alapuló 65, — kiváltsággá való fejlődése 32, 76.**
- Vadászati jog nemzetközi helyzete 1848-ban 72, — özvegyi jog címén 157/1, rendszerbeli helye 77, 105, — római jogban 12, — szabályozásának magán- és közjogi vonatkozásai 141, — szolgálat alakjában 159, 160, — tartalma 77, 81, 160, — tárgya 23, 77, 160, — története a Tripartitum után 31, — Tripartitum előtt 13, 24, — tulajdonközösség esetén 158, — udvartelkeken 158, — viszonya dologi és kötelmi jogokhoz 156.**
- Vadászati joga földesúrnak úrbéri birtokrendezés alatti időkben 158, — haszonélvezőnek 157, — jogi személyneknek 156, — katonatisztnek 36, — katonának 48, — kincstárnak 156, — közbirtokosoknak 36/1, — külföldieknek 48, — nemesnek, nemesi jogot élvezőknek, sz. kir. városoknak, katonatisztnek 36, 47, — örökhaszonbéresnek 157, — parasztnak 34, 36, 47, — sz. kir. városoknak 34, 36, — székelyeknek 35, — városi polgárnak 48.**
- Vadászati jogalanyiság korlátozása 12, — osztrák uralom alatt 74.**
- Vadászati jognak dologi és kötelmi jogoktól független jellege 104, — fejlődési korszakai magyar jogban 8, — földtulajdonnal való kapcsolódása idegen jogokban 159.**
- Vadászati jogosított és telektulajdonos viszonya 132, 238, 240, 279, — kizárólagos elszájtítási joga 102, — megtámadása, mint kihágás 272, 299, 307, — vadkárért való felelőssége 258.**
- Vadászati jogot érintő törvények 147, — jogsérelem fogalma 127, — jogsérelemmel szemben igényelhető magánjogi védelem 300.**
- Vadászati jogunk és országbírói értekezlet 75, — fejlődése az 1802. évi XXIV. t.-c. után 68, — helyzete osztrák uralom alatt 74.**
- Vadászati jogvédelem 126, — actio negatoriával 131, — célja, terjedelme 270, — dűvadaknál, telektulajdonossal szemben 132, — gazdasági kereset eszmekörében 130, — idegenek ellenőrzése útján 280, — jogos önségely eszmekörében 130, — kártérítés eszmekörében 130, — kíméleti idők révén 277, — kóbor kutyák és macskák pusztításával 285, — területi korlátozások révén 275, — Tripartitum-utáni korban 42, — vadakkal, vadhússal, vadtojásokkal való forgalom szabályozása útján 281, — vadászat módjának megszabása által 279, — vadászati jogosított és földtulajdonos viszonyában 279, — vadfiak, fészkek, tojások óvása útján 281.**
- Vadászati jövedéki kihágások 325.**
- Vadászati kereset célja 128, — kényszerhaszonbérlet 145.**
- Vadászati kihágás feljelentése 307, — hivatalból üldözött 307, — szolgák, cselédek, napszámosok, tanoncok által elkövetett 273/4, /6.**
- Vadászati kihágási büntetés kiszabása 273.**
- Vadászati kihágási eljárás fegyveres erő tagjai ellen 305, — költségei 312, — megindítása 307, — menzeli jogot élvezők ellen 305, — területenkívüliséget élvezők ellen 305.**
- Vadászati kihágási hatóságok hatásköre és illetékessége 304, — ügy áttétele büntetőbíróshoz 309.**
- Vadászati kihágások 50, 127, 271, — büntetőbírósi elbírálása 274, — elévülése 274, — ismétlése 273, — jogi természete 271, — kísérlete 272, — közös szabályai 273, — tényállásai 272.**
- Vadászati kihágásokban követendő közigazgatási eljárás 146, 304, — kihágásoknál pénzbüntetés többszörözése 145, — kíméleti idő városi jogokban 38, — korlátozások haszonbérlet utolsó évében 232/1, — módok régi korban 25, — páténs, osztrák 74, 148.**
- Vadászati regále 7, 10/2, 12, 31, 90, 95, — kialakulása germán jogban 17, 18, — magyar jogban 33, — megszüntetése külföldön 64, 72, — virágkora Német- és Franciaországban 32.**
- Vadászati rendszeti szabályok sérelmével elejtett vad fölötti tulajdon-szerzés 119, — rendtartás, Sopron városi 56, — robot 58, 68, — segéd-művek 241, — segédszemélyzet 195, 317, — szabályzat, II. József-féle 59, — szomszédjog 246, — tilalomtáblák 230/3.**
- Vadászati törvény, 1729. évi XXII. t.-c. 45, 142, — 1802. évi XXIV. t.-c. 63, 142, — 1872. évi VI. t.-c. 91, 75,**

- 142, 145, — 1883. évi XX. t.-c. 91, 142, 143, — Alsó-Ausztria 91/2, 149, 152/1, 159, — Altenburg 148, — Baden 92/1, 73, 148, 159, — Bajorország 92, 73, 148, 159, — Coburg 149, — Csehország 91, 148, 159, — Dánia 149, 159, — Élszász-Lotharingia 72, 149, 159, — Felső-Ausztria 91/2, 149, 152/1, 159, — Galícia 149, 162/1, — Gotha 148, — Görz és Gradiska 91/2, 149, 152/1, 159, — Hamburg 92/1, 149, 159, — Hannover 148, — Heszsen 73, 159, — Hohenzollern-Hechingen és Sigmaringen 149, — Horvátország 144, — Karinthia 91/2, 149, 152/1, 159, — Kurhessen 148, — Meiningen 149, — mint „lex specialis“ 142, — Morvaország 91/2, 149, 152/1, 159, — Norvégia 149, — Osztrák-Szilézia 91/2, 149, 152/1, 159, — Poroszország 73, 91, 149, 162/1, 159, 170, — Rajnabalti Hesszen 72, — Reuss (id. ág) 148, — Reuss (ifj. ág) 149, — Rudolstadt 148, — Sondershausen 148, — Stíria 91/2, 149, 152/1, 159, — Svédország 148, 159, — Szászország 73, 92/1, 148, 160, — Szent László fele 21, 24, — Thüringiai államok 73, 159, — Trieszt 91/2, 149, 152/1, 159, — II. Ulászló-fele 21, 24, 142, — Vorarlberg 91/2, 149, 152/1, 159, — Waldeck-Pyrmont 92/1, 148, 159, — Württemberg 92/1, 148, 159.
- Vadászati törvényhozás** angol és francia jogban 148. — külföldön 147, — német jogokban 148.
- Vadászati törvényjavaslat, br. Prónay-fele 61.
- Vadászati törvényünk** (1883. évi XX.) általános kritikája 146, — életbe léptetése Fiumében 144, — időbeli hatálya 144, — összehasonlítva az 1872. évi VI. t.-cikkel 144, — reformjai 145, — területi hatálya 143, — uralma alá vetett személyek 144, — visszaható ereje 144.
- Vadászati utasítás, dévai, szomolnokai, likavai és lipitói 54/2.
- Vadászati üzem** 81, 160, — alanyai 194, — alhaszonbérletbe adása 208, 212, — bárcaváltás alapján 195, — erdő- és mezőrendőri korlátozásai 88, — eredménye 249, — folytatása alkalmazottak útján 196, — haszonbérbeadása 205, — időbeli korlátozása 189, 238, — korlátozásai 86, 212, 237, — módja 237, 232/1, — nyugtatása 212, — okszerű folytatása 211, — tárgyi terjedelme 161, — területi korlátozásai 87, 172, 238.
- Vadászati üzemet korlátozó rendelkezések községi terület haszonbérbeadásánál 225/2.
- Vadászati üzemhez tartozó cselekmények 86.
- Vadászati „üzemjog“** 79—81, — alanyai 194, — átengedése és biztosítása 230, — dologi hatálya 132, — és vadászati jog 98, 153, — gyakorlásánál „civiliter uti“ szabálya 133, — haszonbérleti 195, 197, — házilag kezelt 197, — közjogi jellege 98, 155, — terjedelme és tárgyköre 81.
- Vadászati üzemjoga** emphyteutának 195, — erdőstő társulatnak 197, — haszonélvezőnek 195, — hegyközségnek 196, — ingatlantulajdonosnak 195, — jogi személyeknek 195, 196, — jogközösségeknek 195, 196, — kincstárnak 195, 197, közbirtokosságnak 196, — társulajdonosoknak 195.
- Vadászatiilag való felszereltség 276.
- Vadászati jogi javaslat**, erdélyi 1795. évből 62, — jogsérelmek elleni jogvédelem 290, — jogvédelem önhatalommal 300, — kereset 127, 301, 302, — kereset átfordulása kártérítési keresetté 129, — kereset mint dologi kereset 129, — kereset mint személyes kereset 129, — önvédelem és önségély 127, — reformtörvények 58, — rendészeti szabályok régi jogban 24, — szokás 151, — szükségbeli út 247.
- Vadászatot védő erdőrendészeti szabályok 59.
- Vadászattal kapcsolatos cselekmények 134.
- „Vadászás“** fogalma 86, — fogalma orvadászat szempontjából 291, — hurkokkal, törökkel, fáklyafény mellett 87, — mint a vadászati üzemjog közvetlen tárgya 79.
- Vadászcseledek** 195, 200/2, 317, 321, — volt vadászati adómentessége 322/1, 323.
- Vadász** idegen területre vitele, mint kihágás 273, 307, — jogtalan lelővése 290, — kóbor jellegének megállapítása 289, — letartóztatása 248, 249, 285, 287, — okozta kár 69, — okozta kárért kártérítés 248, — szerepe vad fölötti tulajdonszerzésnél 117, — tartásának tilalma 48, — tiltott területre átváltó 50, — védelme régi német jogban 30, — visszavitele idegen területre 249.
- Vadászegyletek, társulatok 207.
- Vadászeszközök elkobzása 44.

- Vadászfelszerelés fogalma 312/3.
 Vadászható és nem vadászható vadak 19, 24, 81, 84, 78, 101, 161, 162, 163, 169.
 Vadászhatóság jellege 167.
Vadászias jellegű elsajátítás 168, — vadászat kötelező volta 87.
 Vadászkárok 44, 50, 60, 64, 67, 135, 137, 238, 240, 244, 279.
 Vadáskunyhók építése 241.
 Vadászmadarak 30.
 Vadászreggeli — ebéd 88, 241.
 Vadászrobot 52, 58, 68.
Vadászszemélyzet 316, — fegyverhasználati joga 318, — igazoltatási, bekísérési, motozási és lefoglalási joga 318, — vadászatának korlátozása 232/1.
 Vadászszokások 152.
 Vadásztársaság (societas) és üzeme 197, 207, — alapszabályai 197/3.
Vadászvendég 89, 119, 195, 197, — hívása 225, — igazolványa 198/1, 276, — mint vadsikkasztó 298, — okozta vadászkár 244.
Vadászterület alakításának rendszere 87, — fajai 173, — fogalma 172, — hegyközségi 214/4, — ingatlanok egyesítésével alakított 145, — kihasítása földesúri ingatlanból 45, — községi 183, — minimális nagysága 145, — mint vadászati üzem korlátozása 87, — tényleges feldarabolása haszonbérletársak közt 233, — zárt, első jelentkezése 36.
 Vadászterületen, másén való átjárás 247.
 Vadbeugrók készítése 248.
 Vadbőrök kiviteli tilalma 44.
 Vadbőrökkel való forgalom rendezése 58.
Vaddisznó 30, 38, 39, 42, 47, 48, 49, 140, 166, 169, 170, 264, — díja 198/3, — elszaporodott, pusztítása 243, — károk különleges szabályozása elszázi jogban 255/1, — kíméleti ideje 41, 50, 66, — kötelező pusztítása 266, 279, — mint káros vad 140, — okozta kár 251, 252, — tenyésztett és nem tenyésztett 243/2.
 Vadfajok, honosítandók 162.
Vadfiak 171, — elfogásának tilalma 190, — fészkek, tojások óvása, mint vadászati jogvédelem 245, 281, — kíméleti idejének hiánya 193.
 Vadfogó-hálók 25.
Vadforgalmi igazolványok 145, — iroda 285.
 Vadforgalom szabályozása 58.
 Vadgalamb 170.
 Vadhattyu 171.
 Vadhordozók 195, 317.
Vadhús fogyasztási adójáról szóló törvény 147, — összevásárlásának tilalma 58/3.
Vadkacsa-fajok 170, — tojások jogtalan szedésének tilalma 285/1.
 Vadkan 14, 21, 24.
Vadkár 58, 145, 220, 238, — aránylagos viselése 258, — becslésének ideje 261, — becslésének módja 60, — bejelentése 261, — elhárítása II. József rendeletében 60, — elhárítására kötelező védintézkedések 239/1, 256/2, — előfeltételei 135, — enklávékon 259, — fogalma 135, — fogalma hazai jogunkban 252, — fogalmi köre külföldi jogokban 252/2, — fizetését megtagadónak büntetése 67, 68, — fővadak által okozott 139, — megelőzése 62, 67, 69, 138, — megtérítése 57, 251, — megtérítése iránti követelés alanya 259, — megtérítése körüli eljárás 60, 261, — megtérítésére kötelezettek 257, — mint állatkárok egyik alakja 136, — mint üzemi kár 157, — „nagy vad” által okozott 140, — preventív elhárítása 253, — „quasi ex delicto” alapon 137, — az 1802. évi XXIV. t.-cikkben 66, — részben önkozta 260, — külföldi jogokban 251/1, — tenyésztett dűvadak által okozott 139, — vétkeességi alapon 139, 140.
 Vadkárok viselése a történelmi fejlődés rendén 135.
Vadkárért felelőssége haszonbérletnek 257, — való egyetemleges felelősség 258, — való felelősség, mint vétkeesség nélküli kötelelem 138, — való felelősség szerződéses kiterjesztése 258, — felelősség szomszédság alapján 140, — való kártérítés elvi alapja 253.
 Vadkárok problémája 52, 63, 69, 135.
 Vadkártól mentes helyek 256.
 Vadkert 27.
Vadkímélet 39, 40, 46, — bibliai jog szerint 10/3.
 Vadkivitel tilalma 58/4.
 Vadlopás, vadsikkasztás 29, 61, 115, 250, 294, 295.
 Vadlúdfélék 170.
Vadlúd kíméleti ideje 194/2, — vadkacsa, seregekben vonuló 190, 264, — tojások jogtalan szedésének tilalma 285/1.
 Vadmacska 169, 264.
Vadnak, község utcájára betévedtnek elfogása 293, — kutyától elvétele, mint vadlopás 298.

- Vadorzás** 42, — büntetése 62, — büntetése német jogokban 43 i, — cselekménye, mint kártételi cselekmény 129, — fogalma 120, — kérdése 120, — megakadályozása 231, — minősített 166, — mint lopás 131, — üldözése II. József rendeletében 61.
- Vadorzásra** vonatkozó elméletek 121.
- Vadorzó** és vadászati jogosított közti viszony 146, — fogalma 120, — jogtalan elsajátítása 127, — mint vadászati jogosított akaratlan képviselője 123, — rosszhiszemű jogutódja 126/2, — tulajdonszerzése 121.
- Vadorzók**, megrögzöttek 274, — pártolója, rejtegetője 61.
- Vadorzótól** vad kiadásának követelemése 129.
- Vadovók** 201.
- Vadörök** 195, 317.
- Vadör fel** nem esketett vallomása 311/1.
- Vadöri** eskü 319, — szakiskola Bión 319, — szakiskolai hallgatók vadászati adómentessége 201, 323, — szakvizsga 318.
- Vadörök** fegyverviselési és használati joga 320, — kötelező alkalmazása 225, — vadászati adómentessége 201, — vadászati felvigyázók igazoltatási és bekísérési joga 280.
- Vadörtartás**, kötelező 232/1, 225.
- Vadpulyka** 170/2, — okozta kár 252/2.
- Vadruca** 39, — kíméleti ideje 41, 194/2, — költési és párzási ideje 190/1, — seregekben vonuló 190.
- Vadszállító** szekerek 88.
- Vadtenyésztés** 57, — előmozdítása városi jogokban 41, — fejlődése 71, — mint vadkártérítésnek feltétele 67, — túlságos, tilalmazása 58, 60, 62, 67, 243.
- Vadtenyésztési jog** 89.
- Vadtenyésztésben** vett és eladott vad 282.
- Vadtrágya** 85.
- Vadüzés** joga 28, 59, 62, 66, 88, 172, 238, 248, — külföldi jogokban 249/1.
- Vadüzés** jogának rendezése 1729. évi XXII. t.-cikkben 50.
- Vadüzés**, mint orvvadászat 292.
- Vadváltók** elrombolása 87, 248.
- Vadverem** 27.
- Vadvermek** áása 245/1.
- Vakond** 168, 169.
- Vanellus cristatus** 170.
- Vapiti** lövéseért bírság és kártérítés 198/3.
- Varjak** 190, 265.
- Varju**, vetési és hamvas 168.
- Vasár- és ünnepnap** vadászat tilalma 21, 24, 42, 44, 57, 86, 194.
- Vaspályák** testén való vadászat 246.
- Vasychi** soltészek vadászati privilégiuma 15.
- Vándor- és vizimadarak** 162, 190, — kíméleti ideje 194, — szállítása 284/1.
- Várad** Regestrum adatai bölényvadászokra 27/2.
- Várak** körzetében való vadászat 246.
- Várjobbágyok** 20.
- Várnép** 20.
- Városi „jágerek”** lödija 57/6, — polgárok vadászata 37, 55, — vadászat módja 35, 37, — vadászat házi kezelésben 38, — vadászati engedélyek 35, — vadászati rendtartás (Sopron) 56, — vadászatjogi szabályozások 37.
- Városok** vadászati joga 34, 36, 47.
- Vásárlási** engedély, lőfegyverekre szóló 331.
- Venatio triduana** 58, 68.
- Verebek**, verébfelek 168, 190, 265, — írtása 39.
- Verem**, hurkok, kaptányok 59.
- Veszélyes** vadállattartás, mint kihágás 256.
- Veszélyesség**, mint állatkárért való felelősség alapja 136.
- Vetési és hamvas** varjú 168.
- Vetési lúd** 170.
- Véderdők** 196.
- Védintézkedések**, vadkár elhárítására 239/1.
- Védterületek** 186.
- Végrehajtás** hatása vadászati haszonbér szerződésekre 210, kihágási eljárásban 316.
- Végzés**, kihágási feljelentés elfogadása, visszautasítása tárgyában 309.
- Vércsek**, vércsefelek 169, 190, 265.
- Vétkesen** okozott vadkár 139.
- Vétkenesség**, mint vadászati kihágás előfeltétele 130, 272, — momentuma vadkároknál 253, 254, 255, — szempontja háziállat okozta kárnál 136.
- Vétlen** felelősség, mint vadkártérítés elvi alapja 253.
- Vidra** 169, 191, 264, 265.
- Vidranyest** 191, 265.
- Visegrádi és Óbudai** kamarai uradalom vadászati szabályzata 71/1.
- Visszaélések**, községi vadászterületek haszonbérbeadásánál 227.
- Visszaható** ereje vadászati törvénynek 144.

- Visszalépés — egyoldalú — vadászati
haszonbérlettől 212, 235.
Vítás kérdések községi vadászterület
jellege tekintetében 226.
Vivariumok 166.
Vizicickány 168.
Vizi és mocsári madarak 170.
Vizi- és vándormadarak 162, 190,
— kíméleti ideje 194, — szállítása
284/1.
Vizityúk 170.
Vízóvók 26.
Vorarlberg vadászati törvénye 91/2,
149, 152/1, 159.
Vöcskök 170.
Vörös és szürke gém 170.
Vulpes vulgaris 169.
Vultur monachus 170.
- W**aldeck-Pyrmont vadászati törvénye
92/1, 148, 159.
Wechselwild 259.
Wildbann 18, 19.
Wildbret-Schützen Mandat (1611. évi
Baden) 43/1.
Wilddieberei és fokozatai 71/1, 61.
Wilddiebstahl 29, 42.
Wildfolge 28, 30, 50, 62, 66, 59, 88,
172, 248.
Wildgarten 166.
Wildlosung 85.
Wildpark 166.
Wildschaden és Jagdschaden 135.
Wildschadengenossenschaft 255/1.
Wildschadengesetz, hannoveri 251/1.
Württembergi Forstordnung (1551.
évi) 43/1, — vadászati törvény 92/1,
148, 159.
- Z**árt ajánlatok községi terület bérbe-
adásánál 221, 220, 228.
Zárt vadászterület, földesúri 36, 63,
64, — közbirtokossági 64.
Zerge 169, — díja 198/3, — kíméleti
ideje 190, — okozta kár 252/2, —
szállítási időszaka 284/1.
Zergegida 193, — kíméleti ideje 190.
Zergekecske és gida kártérítési díja
198/3.
Zólyomi királyi vadaskert 27.
- Z**sákmányolási jog 155.

TARTALOMJEGYZÉK.

	Oldal
Előszó	3

I. RÉSZ.

A magyar vadászati jog történelmi fejlődésének vázlata.

I. Bevezető fejezet	6
II. Fejezet. A magyar vadászati jog története Werbőczy Hármaskönyvéig (1514).	9
1. §. A vadászati jog a fejlődés első fokozatán	9
2. §. A magyar vadászati jog kibontakozása	13
3. §. A Tripartitum-előtti magyar vadászati jog szabályozása	19
III. Fejezet. A magyar vadászati jog története Werbőczy Hármaskönyvétől 1848-ig	31
4. §. A vadászati jog az 1729. évi XXII. t.-c. megalkotásáig	31
5. §. A vadászati jog szabályozásának Tripartitum-utáni adalékai. (Folytatás.)	36
6. §. A vadászati jogvédelem. (Folytatás.)	42
7. §. Az 1729. évi XXII. törvénycikk	45
8. §. A vadászati jog az 1729. évi XXII. t.-c. utáni időben	51
9. §. Az 1802. évi XXIV. t.-cikket megelőző reformtörekvések	58
10. §. Az 1802. évi XXIV. törvénycikk	63
11. §. Vadászati jogunk az 1802. évi XXIV. t.-c. után	68

II. RÉSZ.

Dogmatikus kérdések a vadászati jog köréből.

IV. Fejezet. A vadászati jog jogi szerkezete (konstrukciója)	77
12. §. A vadászati jog tárgya	77
13. §. A vadászati jog tartalma	81
14. §. A vadászati jog tartalma. (Folytatás.)	86
15. §. A vadászati jog jogi természete	90
16. §. A vadászati jog jogi természete. (Folytatás.)	98
17. §. A vadászati jog rendszerbeli helye és fogalma	105
V. Fejezet. A vadászati joghoz fűződő joghatályok	108
18. §. A vad uratlansága (res nullius)	108
19. §. Tulajdonszerzés a vad fölött	116
20. §. Vadászati jogvédelem	126
21. §. A vadászati jogosított és a földtulajdonos közötti jogviszony	132
VI. Fejezet. A vadkárok kérdése	135

III. RÉSZ.

A tételes magyar vadászati jog.

	Oldal
VII. Fejezet. A vadászati jog és forrásai	141
22. §. A vadászati jog a mai magyar jogrendszerben	141
23. §. A magyar vadászati jog forrásai	142
VIII. Fejezet. A magyar vadászati jog fogalma és jogi természete	152
IX. Fejezet. A magyar vadászati jog alanya, tárgya és tartalma	156
X. Fejezet. A „vadászati üzem“ mint a vadászati jog tartalma és annak gyakorlása	161
24. §. A vadászati üzem tárgyi terjedelme	161
25. §. A vadászati üzem területi korlátozása	172
26. §. A vadászati üzem időbeli korlátozása	189
27. §. A vadászati üzem folytatásának alanyi feltételei	194
28. §. A vadászati üzem haszonbérbeadása	205
29. §. A vadászati üzem folytatásának módja és ennek korlátai	237
30. §. A vadászati üzem eredménye	249
XI. Fejezet. A vadkárok, kapcsolatban a ragadozók irtásának kérdésével	251
31. §. A vadak okozta károk megtérítése	251
32. §. Ragadozók irtása és a hivatalból elrendelt vadászat	264
XII. Fejezet. A vadászati jogvédelem a tételes magyar vadászati jogban	270
33. §. A vadászati jogvédelem célja és terjedelme. (Áttekintés.)	270
34. §. A vadászati kihágások	271
35. §. A vadászat törvényszerű gyakorlatának biztosítása	275
36. §. Jogvédelem a vadászatjogi jogsérelmekkel szemben	290
A) Közvetlen jogellenes beavatkozás a vadászati jogosított kizárólagos elsajátítási jogába	290
B) A közvetlen vadászati jogsérelmekkel szemben igénybe vehető magánjogi jogvédelem	300
37. §. Eljárás vadászatjogi ügyekben	303
XIII. Fejezet. Vadászszemélyzet	316
XIV. Fejezet. A vadászati és fegyveradó	322
38. §. A vadászati adó	322
39. §. A fegyveradó	329
Mutató	337
Betűrendes mutató	338
Tartalomjegyzék	363

A „STUDIUM” KÖNYVEI:

Ravasz László: Orgonazúgás. (Beszédok, előadások.)

Dr. Kolosváry Bálint: Magánjog. (Vezérfonal egyetemi előadásokhoz.)

Dr. Bartók György: Petőfi lelke. (Aesthetikai tanulmány.)

Dr. Imre Lajos: A falu művelődése. (Vezérfonal a nép nevelői részére.)

Dr. Schmidt Henrik: Tisza István boldog évei. (Emlékek és feljegyzések.)

R. Hoffmann Mária: Riedl Frigyesről.

Modern Földrajz és Oktatása. Gróf Teleki Pál közreműködésével szerkesztette: dr. Vargha György.

Dr. Kolosváry Bálint: Vadászati jog.

Sajtó alatt:

Dr. Grosschmid Lajos: Fejezetek az algebrából.

„STUDIUM” KÖNYVESBOLT
BUDAPEST, IV., MÚZEUM-KÖRÜT 21.
TELEFON: 186—87.

